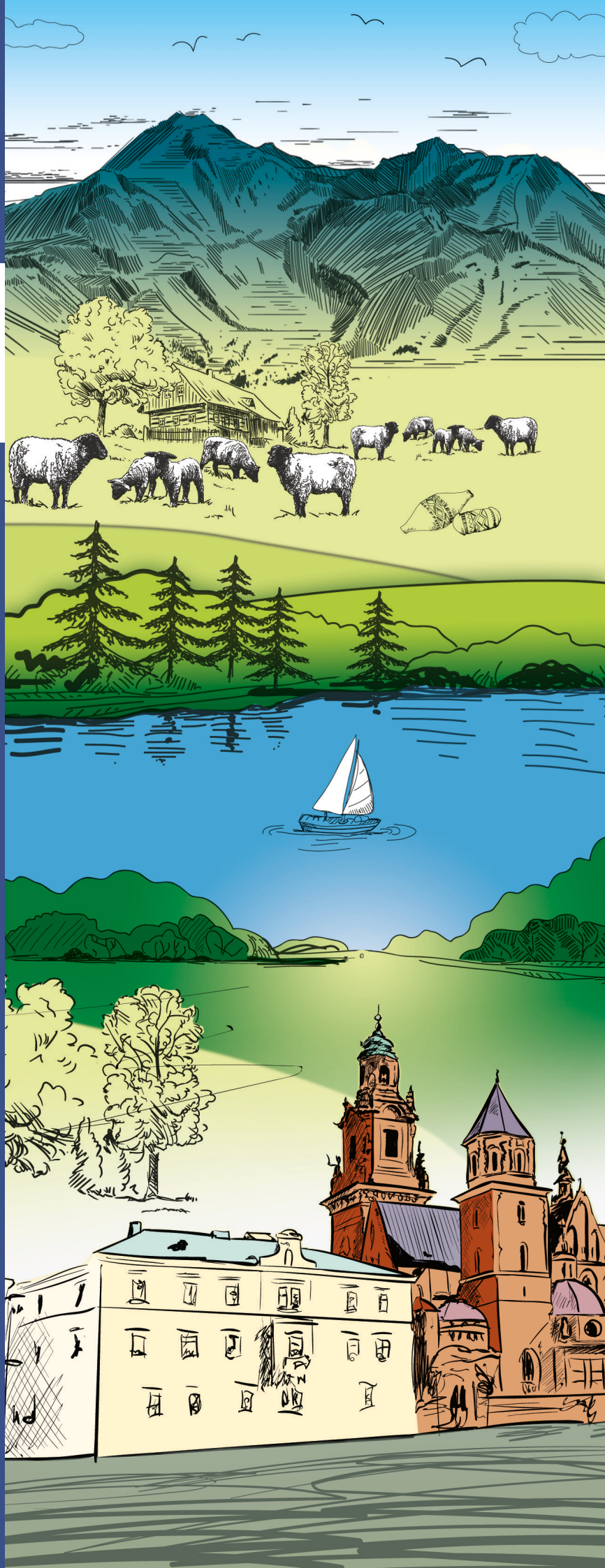

MAŁOPOLSKA

WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE

2023

Województwo Małopolskie 2023

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2023

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego,
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Anna Mlost – Dyrektor Departamentu Rozwoju Regionu
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Rozwoju Regionu
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 29 90 900
www.malopolska.pl

Skład publikacji:

JKP
studio

Druk:

ZAPOL Sobczyk sp.k.

ISSN: 1730-9301

Nakład: 500 egz.

Przy publikowaniu danych z raportu *Województwo Małopolskie 2023* prosimy o podanie źródła.

Publikacja dostępna także w wersji elektronicznej
dla osób z niepełnosprawnościami pod adresem: www.malopolska.pl

MAŁOPOLSKA
wyróżnienie specjalne
Europejski Region Przedsiębiorczości 2024

Szanowni Państwo,

oddaję w Państwa ręce coroczny raport *Województwo Małopolskie* przedstawiający sytuację społeczno-gospodarczą w regionie. Prezentowane informacje odnoszą się przede wszystkim do roku 2022, ale także do lat wcześniejszych dla zobrazowania trendów i zjawisk charakterystycznych dla Małopolski.

Inwazja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. miała ogromny wpływ na sytuację geopolityczną Europy. Jej konsekwencje były szczególnie odczuwalne przez Polskę, która szeroko otworzyła granice dla osób uciekających przed wojną. Małopolska była jednym z województw, które jako pierwsze udzieliły schronienia i pomocy uchodźcom. Przyjęcie tak dużej liczby migrantów rodziło liczne wyzwania, w tym w zakresie: mieszkalnictwa, opieki zdrowotnej, edukacji i rynku pracy. Niektóre z tych zjawisk udało się uchwycić i pokazać w raporcie.

Jednocześnie w roku 2022 widoczne były już pozytywne efekty znoszenia obostrzeń związanych z walką z wirusem COVID-19. Znacząco wzrósł ruch turystyczny – w 2022 r. Małopolskę odwiedziło blisko 17 mln osób, czyli niewiele mniej niż w rekordowym roku 2019, po którym nastąpiło załamanie związane z pandemią. Port lotniczy Kraków Airport odbudował siatkę połączeń i obsłużył 7,4 mln pasażerów. Był to drugi wynik w historii krakowskiego lotniska po, wspomnianym już, rekordowym 2019 roku.

Zmiany nastąpiły również w zakresie dostępności regionu. Podróżowanie po Małopolsce bardzo ułatwiło zakończenie wielu znaczących inwestycji drogowych, w tym budowy tunelu pod górą Luboń Mały w ciągu drogi S7 Lubień – Rabka-Zdrój, który połączył oddane wcześniej nowe odcinki Zakopianki. Postępowała budowa drogi S7 do granicy województwa świętokrzyskiego oraz północnej obwodnicy Krakowa. Małopolanie i osoby odwiedzające region korzystały nie tylko z coraz lepszej sieci drogowej. W 2022 r. z organizowanych przez Województwo Małopolskie usług przewozów kolejowych skorzystało ponad 16,4 mln pasażerów – o ponad 7 mln więcej niż rok wcześniej.

W ubiegłym roku Kraków i Województwo Małopolskie intensywnie przygotowywały się do III Igrzysk Europejskich 2023. Województwo Małopolskie, Miasto Kraków i Minister Sportu i Turystyki podpisali list intencyjny w sprawie zasad finansowania kosztów organizacji imprezy oraz przystąpiono do realizacji wielu inwestycji infrastrukturalnych i innych działań przygotowawczych.

Ważnym wydarzeniem był zorganizowany po raz pierwszy Europejski Kongres Sportu i Turystyki, w którym wzięło udział ponad 1500 osób. Celem spotkania była popularyzacja aktywności fizycznej, a także promocja III Igrzysk Europejskich.

W 2022 r. utrzymywało się wiele tendencji plasujących Małopolskę w gronie liderów wśród województw. Region wyróżniał się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2022 r. 4,5% (o 0,7 p. proc. mniej niż średnia dla Polski). Wartość eksportu wyniosła 15,7 mld euro, co oznacza wzrost o 26% względem 2021 r. Małopolska na tle pozostałych regionów odznaczała się wysokimi wskaźnikami w zakresie badań i rozwoju, zajmując 2. miejsce po województwie mazowieckim pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem, nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw oraz w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Szczegóły wskazanych powyżej i wielu innych danych obrazujących zrównoważony rozwój Małopolski znajdziecie Państwo na łamach niniejszej publikacji. Mam nadzieję, że stanie się dla Państwa nie tylko interesującą, ale i pomocną lekturą, a także materiałem, po który będziecie Państwo regularnie sięgać w swojej codziennej pracy czy nauce.

Witold Kozłowski

Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

PODSUMOWANIE	9
ŚRODOWISKOPRZYRODNICZE	13
I. Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego	15
1. Obszary chronione	15
2. Gospodarka wodno-ściekowa	17
3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne	18
4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	20
5. Gospodarka odpadami	24
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	26
ZAGADNIENIASPOŁECZNE	29
I. Ludność	31
1. Stan ludności	32
2. Procesy demograficzne	34
3. Migracje	40
4. Struktura wieku i płci ludności	44
II. Ochrona zdrowia	49
1. Polityka zdrowotna	50
2. Zasoby ochrony zdrowia	52
3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami	59
4. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych	61
III. Włączenie społeczne	63
1. Beneficjenci pomocy społecznej	64
2. Dostęp mieszkańców do usług społecznych	66
3. Kadra jednostek pomocy i integracji społecznej	68
4. Wydatki na wybrane świadczenia	69
IV. Oświata i wychowanie	71
1. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia	71
2. Wychowanie przedszkolne	74
3. Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe	74
4. Szkolnictwo zawodowe	82
5. Finansowanie oświaty	84
6. Działania w zakresie rozwoju edukacji oraz integracji uchodźców	84
7. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji	86
V. Nauka	90
1. Badania i rozwój	90
2. Szkolnictwo wyższe	95
VI. Kultura	100
1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna	100
2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa	107
3. Finansowanie kultury	110
VII. Kultura fizyczna	114
1. Znaczące wydarzenia sportowe	114
2. Organizacja i finansowanie kultury fizycznej	117
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	122
1. Przestępczość	122
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	123
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	126
4. Finansowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa	128
IX. Społeczeństwo obywatelskie	130
1. Trzeci sektor	130
2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego	136

GOSPODARKA	139
I. Potencjał gospodarczy	141
1. Produkt krajowy brutto	142
2. Przedsiębiorczość	144
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	151
4. Handel zagraniczny	156
II. Rynek pracy	159
1. Poziom i struktura bezrobocia	159
2. Zwolnienia grupowe i upadłości	161
3. Zatrudnienie i wynagrodzenia	163
4. Aktywność zawodowa	163
5. Zapotrzebowanie na pracowników	166
6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego	167
7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych	168
8. Wsparcie dla obywateli Ukrainy na rynku pracy	168
III. Przemysł	170
1. Produkcja sprzedana przemysłu	170
2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową	172
3. Wyniki ekonomiczne przemysłu	174
4. Inwestycje w przemyśle	175
IV. Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne	176
1. Rynek budowlany	176
2. Budownictwo mieszkaniowe	178
3. Budownictwo niemieszkalne	181
4. Tereny zielone	182
5. Zagospodarowanie przestrzenne	182
V. Turystyka	185
1. Ruch turystyczny w regionie	185
2. Baza hotelarska regionu	193
3. Organizatorzy turystyki i przewodnicy górscy	196
4. Trasy VeloMałopolska	198
VI. Rolnictwo	200
1. Ekstensywne rolnictwo i żywność wysokiej jakości	201
2. Produkcja roślinna i zwierzęca	203
3. Ochrona gruntów rolnych	205
4. Scalenia gruntów	205
5. Łowiectwo i rybactwo	206
6. Zasoby wody i adaptacja do zmian klimatu	207
ŚRODOWISKOGOSPODARCZE	209
I. Baza podatkowa	211
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	212
1. Budżety gmin	217
2. Budżety powiatów	236
3. Budżety miast na prawach powiatu	240
4. Budżet województwa małopolskiego	240
III. Fundusze europejskie	245
1. Fundusze strukturalne i Fundusz spójności	245
2. Fundusze rolne	249
IV. Współpraca i promocja	253
1. Współpraca międzynarodowa	254
2. Współpraca regionalna i międzyregionalna	255
3. Promocja	257
SYSTEMYTECHNICZNE	263
I. Transport	265
1. Infrastruktura drogowa	265
2. Transport kolejowy	271
3. Transport lotniczy	273

II. Energetyka	275
1. Elektroenergetyka i odnawialna energia	275
2. Ciepłownictwo	279
3. Gazownictwo	281
III. Infrastruktura sanitarna	283
1. Sieć wodociągowa	283
2. Sieć kanalizacyjna	285
IV. Społeczeństwo informacyjne	290
1. Zatrudnienie i kompetencje w sektorze IT w Małopolsce	290
2. Infrastruktura ICT w Małopolsce	291
3. Łączność telefoniczna	300
4. Trendy w obszarze ICT	301
V. Informacja przestrzenna	303
1. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej	303
2. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny	306
ANEKS	309
Pozycja Małopolski na tle kraju i wybranych województw	311
Wybrane projekty, których realizacja zakończyła się w 2022 roku, współfinansowane z funduszy europejskich	313

Podsumowanie

Województwo małopolskie na koniec 2022 roku zamieszkiwało 3 429 014 osób. Stanowiło to 9,1% ludności kraju. Małopolska zajęła 4. miejsce pod względem liczby mieszkańców (po województwach: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim). W 2022 roku, w porównaniu do roku poprzedniego, ubyło 1356 osób. Liczba mężczyzn w Małopolsce zmniejszyła się o 960 osób, natomiast liczba kobiet spadła o 396 osób.

W 2022 roku małopolskie miasta zamieszkiwało 1 640 055 osób. Współczynnik urbanizacji wyniósł 47,8% i w stosunku do roku 2021 obniżył się o 0,1 p. proc. Dla porównania: w skali kraju współczynnik ten wyniósł 59,6%. Małopolskie wsie w 2022 roku zamieszkiwało 1 788 959 osób (52,2% ludności regionu). Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2022 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,2%, natomiast w przypadku obszarów miejskich było to 99,7%. Oznacza to postępujący proces wyludniania się małopolskich miast.

Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2022 roku wyniosła 226 osób/km². W porównaniu z 2021 rokiem wartość ta nie zmieniła się. W Polsce wskaźnik ten wyniósł 121 osób/km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło 2. lokatę w kraju, po województwie śląskim (352 osoby/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich Małopolska nieustannie zajmuje 1. miejsce w kraju.

Przyrost naturalny w 2022 roku w województwie małopolskim wyniósł –4874 osoby. We wcześniejszych latach utrzymywał się on na poziomie dodatnim (do 2019 roku, kiedy to przybyło 3965 osób), jednak w 2020 roku tendencja odwróciła się i pierwszy raz wskaźnik ten osiągnął wartość ujemną (–3447 osób). W 2021 roku wskaźnik ten wyniósł –7440 osób, co stanowiło najniższą zanotowaną wartość przyrostu naturalnego dla Małopolski. Można przypuszczać, że tak niskie wartości były wynikiem pandemii COVID-19, która przyczyniła się do wysokiej śmiertelności wśród mieszkańców regionu. W 2022 roku, podobnie jak w roku poprzednim, w żadnym z województw nie zanotowano dodatniego przyrostu naturalnego.

Rozwój społeczno-gospodarczy, postęp nauki i medycyny, a także powszechny dostęp do nowoczesnych metod diagnostycznych i terapii leczniczych w ostatnich dziesięcioleciach przełożyły się na sukcesywnie rosnącą długość przeciętnego dalszego trwania życia ludności. W latach 2020–2021 wskaźnik ten wyraźnie zmniejszył się, czego przyczyn można upatrywać w zwiększonych wskaźnikach śmiertelności w związku z pandemią COVID-19. W 2022 roku, zarówno w kraju, jak i w Małopolsce zaobserwowano wyraźne odbicie trendu i zanotowano wzrost długości przeciętnego dalszego trwania życia ludności. Przeciętne dalsze trwanie życia ludności w Polsce w 2022 roku wyniosło dla mężczyzn 73,4 roku, natomiast dla kobiet 81,1 roku. W województwie małopolskim w 2022 roku przeciętne trwanie życia mężczyzn wynosiło 74,9 roku, natomiast dla kobiet było to 82,2 roku. Małopolska na tle kraju odznacza się najlepszym wynikiem (1. miejsce) pod względem długości przeciętnego dalszego trwania życia mężczyzn. W przypadku kobiet województwo małopolskie uplasowało się na 3. miejscu. W porównaniu do roku ubiegłego trwanie życia mężczyzn mieszkających w województwie małopolskim wydłużyło się o 1,4 roku, natomiast kobiet o 1,2 roku. Długość życia mieszkańców małopolskich miast była wyższa niż ludności wiejskiej.

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W ogólnym bilansie salda migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2022 roku Małopolska znalazła się wśród 5 województw z dodatnią wartością wskaźnika, zajmując (*ex aequo* z województwem dolnośląskim) 3. miejsce w skali kraju (1,2‰), po województwach: mazowieckim (2,0‰) i pomorskim (1,7‰), a przed województwem wielkopolskim (0,4‰).

Podsumowanie

W 2022 roku kolejny rok z rzędu mniej Małopolan skorzystało z pomocy społecznej. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o prawie 11,5 tys. w porównaniu do roku poprzedniego, a na przestrzeni lat 2012–2022 spadek ten objął blisko 127 tys. Małopolan. Dynamika spadku jest największa w przypadku rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych. Udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu w 2022 roku był najniższy w 12-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego – 3,2%, w porównaniu do 3,5% w roku poprzednim. W latach 2012–2022 wskaźnik ten dla Małopolski obniżył się o 3,7 p. proc.

Lepszy jest dostęp Małopolan do usług społecznych, a istotnym czynnikiem warunkującym postęp w tym zakresie był Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. W wyniku realizowanych projektów uruchomiono 57 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę starszym osobom oraz 19 nowych innowacyjnych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży utworzono w Małopolsce 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 filii) – świetlice, ogniska i kluby wychowawcze.

W 2022 roku w Małopolsce liczba dzieci do 3. roku życia wyniosła 99 461. Spośród tej liczby do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 16 829 dzieci, a odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wyniósł 16,92%. W województwie funkcjonowało 478 żłobków i 88 klubów dziecięcych (566 placówek), więcej placówek działało tylko w województwie mazowieckim (929 placówek). Jedną z form instytucjonalnej opieki nad dziećmi, oprócz żłobka i klubu dziecięcego, jest opiekun dzienny.

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2022/2023 w Małopolsce funkcjonowało 2427 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1575 przedszkoli, 74 punkty przedszkolne oraz 778 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 35 placówek. W roku szkolnym 2022/2023 łączna liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosiła 149,8 tys. i zwiększyła się w porównaniu z rokiem ubiegłym o 7002 dzieci (wzrost o 4,9%).

W roku szkolnym 2022/2023 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych, łącznie z uczniami szkół artystycznych i szkół specjalnych przysposabiających do pracy, wyniosła 479 966, w tym m.in. 291 552 uczniów szkół podstawowych, 19 469 uczniów branżowych szkół zawodowych stopni I i II, 65 217 uczniów w technikach i 71 446 uczniów w liceach ogólnokształcących. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 12 318 uczniów, tj. o 2,63%, przede wszystkim przez zwiększenie odnotowane w szkołach podstawowych (o 2617 uczniów, tj. o 0,91%).

W 2022 roku liczba studiujących zwiększyła się o 0,4% (584 osoby) w stosunku do roku poprzedniego. Pod względem liczby studiujących Małopolska nadal pozostawała drugim co do wielkości po Mazowszu ośrodkiem akademickim w kraju. W 2022 roku w województwie małopolskim studiowało 147,8 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami), z czego 3,9 tys. w 9 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 6 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie, Krakowie, naukę pobierało 129,4 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Nowy Sącz – 8,3 tys. studentów oraz Tarnów – 4,6 tys.

W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2021 roku korzystnie. Małopolska na tle pozostałych regionów odznaczała się bardzo wysokimi wskaźnikami, zajmując 2. miejsce po województwie mazowieckim pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (5411,4 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (3560,3 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1577,1 zł). Równocześnie wszystkie te wskaźniki osiągnęły najwyższe z dotychczas zanotowanych wartości i były znacząco wyższe niż w pozostałych regionach. W 2021 roku wielkość GERD/PKB w Małopolsce osiągnęła najwyższy z dotychczasowych poziom 2,51%, kolejny raz plasując region

w tym zakresie na pozycji lidera przed Mazowszem (2,16%). Należy także zaznaczyć, że tylko te dwa województwa przekroczyły 2-procentowy próg dla tego wskaźnika. Również w zakresie relacji BERD/PKB Małopolska na poziomie 1,65% znajdowała się w 2021 roku na 1. pozycji przed województwem mazowieckim (1,52%).

Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego wartość produktu krajowego brutto (PKB) w Małopolsce w cenach bieżących wyniosła w 2021 roku 215 621 mln zł, tj. 8,2% krajowego PKB. Produkt krajowy brutto przypadający na jednego mieszkańca w województwie małopolskim w 2021 roku osiągnął poziom 62 842 zł, co stanowi 91% średniej krajowej. W 2021 roku, podobnie jak w poprzednich latach, województwo małopolskie uplasowało się na 5. miejscu w kraju. Liderem pozostaje województwo mazowieckie, które wyprzedza województwa: śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim wykazuje w ostatnich latach tendencję wzrostową. Na koniec 2022 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 463 tys. podmiotów, tj. prawie 18 tys. więcej niż w roku poprzednim. Małopolska wykazuje się wyższą dynamiką niż średnia krajowa. W latach 2021–2022 w województwie nastąpił przyrost o 4,0%, natomiast w ostatnim 10-leciu aż o 34,8%. W przypadku Polski wyniósł odpowiednio +3,3% i +25,7%. W zestawieniu województw Małopolska zajęła wysokie, 4. miejsce, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Małopolsce stanowiły 9,3% wszystkich podmiotów w skali kraju.

W 2021 roku udział małopolskich firm usługowych ponoszących nakłady na innowacje zwiększył się wyraźnie, o 38% (co przełożyło się na 4,4 p. proc.), wydłużając trend wzrostowy do czteroletniego, najdłuższego w ostatniej dekadzie. Trzeci rok z rzędu wskaźnik utrzymywał się na poziomie wyższym od przeciętnego krajowego, który jednak odnotował jeszcze bardziej spektakularny wzrost – o ponad 46%. W przypadku firm przemysłowych także doszło w regionie do wyraźnego wzrostu (o 23%, 3,7 p. proc.) ich udziału. Nakłady na działalność innowacyjną ponosiło w 2021 roku 19,8% przedsiębiorstw i jest to wartość nieco wyższa niż średnia krajowa wynosząca 18,2%.

W 2022 roku wartość eksportu w województwie małopolskim wyniosła 15,7 mld euro, co oznacza wzrost względem 2021 roku o 3,2 mld, a więc o 26%. Podobnie było w przypadku importu, którego wartość osiągnęła 18,5 mld euro, a zatem o 4,9 mld więcej niż w roku poprzednim, tj. o 36%. W obu kategoriach, podobnie jak rok wcześniej, pozwoliło to województwu małopolskiemu na zajęcie 6. miejsca wśród regionów. Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce w 2022 roku było ujemne i wyniosło –2,8 mld euro. Jest to największa różnica między eksportem a importem w ciągu ostatnich czterech lat.

Województwo małopolskie wyróżnia się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2022 roku 4,5%. Jest to wartość o 0,7 p. proc. niższa niż średnia wartość stopy bezrobocia dla Polski (5,2%). Na tle pozostałych województw małopolskie, pod względem stopy bezrobocia, zajęło 5. lokatę *ex aequo* z województwem dolnośląskim, za województwem wielkopolskim (2,9%), śląskim (3,7%), mazowieckim (4,2%) i lubuskim (4,4%). W porównaniu do grudnia 2021 stopa bezrobocia w województwie pozostała na tym samym poziomie. Poszczególne powiaty wykazywały się znacznym zróżnicowaniem pod względem stopy bezrobocia, a różnica pomiędzy nimi wynosiła 10,2 p. proc., od 2,3% w Krakowie do 12,5% w powiecie dąbrowskim. Sześć powiatów odnotowało wartość stopy bezrobocia niższą niż stopa wojewódzka, trzy zawierały się między wartościami dla województwa i dla Polski, natomiast 13 osiągnęło poziom wyższy niż stopa dla kraju. Najniższy poziom bezrobocia odnotowano w Krakowie (2,3%), Nowym Sączu (3,2%) i powiatach: bocheńskim (3,3%), wielickim (3,6%), myślenickim (3,7%) oraz w Tarnowie (4,1%). Na drugim biegunie pod tym względem znalazły się powiaty: dąbrowski (12,5%), nowosądecki (9,7%) i tarnowski oraz tatrzański (8,3%). W porównaniu do grudnia 2021 roku stopa zwiększyła się w 7 powiatach.

Małopolska to region o niezwykłym bogactwie i walorach historycznych, krajobrazowych oraz bogatej przeszłości kulturalnej, postrzegany jako ważne centrum aktywności kulturalnej w Polsce. Pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność kulturalną Małopolska zajmuje czołową lokatę razem z województwami śląskim

Podsumowanie

i mazowieckim – tylko w tych trzech regionach koncentruje się ponad 1/3 wszystkich jednostek kultury w kraju. Według stanu na koniec 2022 roku w Małopolsce działało 107 muzeów (o 2 więcej niż w 2021 roku), 58 galerii sztuki, 28 teatrów i instytucji muzycznych (w tym 22 posiadające własny zespół artystyczny), 880 bibliotek (w tym 706 to biblioteki publiczne) oraz 431 domów kultury, centrów kultury, świetlic i klubów. Kin stałych w 2022 roku w Małopolsce było 46.

Unikatowość Małopolski jest podkreślana przez liczbę obiektów objętych szczególnymi formami ochrony. Na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO widnieje 6 zespołów zabytkowych. Ponadto jest 1 wpis na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO (szopkarstwo krakowskie), 12 zespołów zabytkowych uznanych za pomniki historii, 6 związanych z Małopolskimi tradycjami wpisów na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, 1 obiekt został uhonorowany Znakem Dziedzictwa Europejskiego. W granicach województwa mieści się ponadto 6 parków narodowych, chroniących nie tylko wartości przyrodnicze, lecz także krajobraz danego obszaru.

Efektom znoszenia obostrzeń związanych z wirusem COVID-19 był wzrost rozmiarów ruchu turystycznego w Małopolsce do wielkości 16,93 mln osób, tj. o 27,1% więcej w relacji do roku 2021. Jest to wynik tylko o 5,2% mniejszy od tego, który odnotowano w dotychczas rekordowym dla województwa roku przedpandemicznym, czyli 2019. Przyrost dotyczył jednak tylko odwiedzających z Polski – o 34,7% więcej niż rok wcześniej, tj. do wielkości 16,2 mln osób. Liczba odwiedzających zagranicznych zmniejszyła się bowiem o 43,4% i wyniosła zaledwie 0,73 mln osób. Tak małej liczby zagranicznych odwiedzających w Małopolsce nie odnotowano w analizowanym 13-letnim okresie.

W 2022 roku zakończono wiele inwestycji drogowych, m.in. budowę obwodnicy Tuchowa, która pozwala na wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrum miejscowości, usprawniając jej system komunikacyjny, oraz poprawia dostęp do pobliskich stref aktywności gospodarczej, oraz budowę obwodnicy Zatora i Podolsza. Kontynuowano m.in. realizację zadań: budowa drogi S7 Lubień–Rabka, budowa drogi S7 granica województwa świętokrzyskiego – Kraków oraz S52 północna obwodnica Krakowa.

Kraków Airport w 2022 roku obsłużył łącznie 7 393 895 pasażerów, co stanowi 88% ruchu pasażerskiego z roku 2019. To drugi wynik w historii krakowskiego lotniska po rekordowym 2019 roku. Rok 2022 rozpoczęto z mocnym nastawieniem na odbudowę i rozwój Kraków Airport, a zakończono symbolicznym powitaniem 7-milionowego pasażera. Główny cel, czyli odbudowa siatki połączeń, a co za tym idzie – aktywizacja ruchu pasażerskiego do stanu sprzed pandemii, został osiągnięty. W ofercie krakowskiego lotniska znajdowało się 158 połączeń.

W 2022 roku z organizowanych przez Województwo Małopolskie usług przewozowych skorzystało łącznie 16,41 mln pasażerów (w tym 8,56 mln przewiozła spółka POLREGIO, 6,92 mln spółka Koleje Małopolskie oraz 0,62 mln spółka Koleje Śląskie). Jest to o 7,34 mln więcej przewiezionych pasażerów niż w roku 2021.

Na terenie województwa małopolskiego wg stanu na koniec 2022 roku realizowanych było 6725 projektów współfinansowanych ze środków unijnych, co stawia Małopolskę na 6. miejscu w kraju. Na wielkość tę składa się 2413 projektów realizowanych w ramach programów krajowych oraz 4312 projektów zaliczonych do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego (RPO WM). W porównaniu do stanu z końca 2021 roku liczba realizowanych (lub zrealizowanych) projektów w województwie małopolskim zwiększyła się o 273. Wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2022 roku 45,8 mld zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 27,3 mld zł. Małopolska pod względem wartości projektów ustępuje jedynie województwom: mazowieckiemu – 70,1 mld zł (UE: 38,8 mld zł) i śląskiemu – 54,4 mld zł (UE: 32,6 mld zł). Przyrost wartości ogółem w 2022 roku w województwie małopolskim był zdecydowanie wyższy niż w poprzednim roku i wyniósł 4,2 mld zł (UE: 2,0 mld zł), co dawało 2. miejsce w kraju.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Aneta Bodziony, Agnieszka Sienicka, Małgorzata Wójcik

— podsumowanie

- W 2022 roku zwiększyła się ilość wody ujmowanej przez przemysł o 3,8%, przy czym dla wód powierzchniowych wzrost wyniósł 7,0%, dla wód podziemnych natomiast 10,6%. W 2022 roku zanotowano 2,0% wzrostu poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej, w stosunku do roku poprzedniego.
- Działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły w 2022 roku na redukcję emisji pyłu PM10 o 770 Mg, PM2,5 o 752 Mg. Emisja benzo(a)pirenu w ciągu ostatniego roku zmniejszyła się o 234 kg.
- Łączna liczba wymian kotłów w Małopolsce wynosiła 16 875 i wzrosła w stosunku do 2021 roku o 23%, w stosunku do 2020 roku o 65%, a w stosunku do 2019 roku o 9,5%. W 2022 roku inwestycje w tym zakresie realizowane były w 181 gminach z terenu Małopolski.
- W gminach województwa małopolskiego w 2022 roku zainstalowano łącznie 19 671 odnawialnych źródeł energii. Liczba inwestycji OZE jest porównywalna z 2021 rokiem, gdzie zainstalowano 20 180 urządzeń. Instalację OZE w roku sprawozdawczym wykazało 175 gmin. Na terenie województwa najczęściej instalowane były panele fotowoltaiczne (12 555 instalacji) oraz pompy ciepła (2597 instalacji). Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż instalacje pomp ciepła w porównaniu z 2021 rokiem, gdzie zainstalowano 1173 pompy ciepła, wzrosły o 121%.
- W 2022 roku selektywnie zebrano łącznie ok. 480,05 tys. Mg, co stanowiło 41,5% wszystkich zebranych odpadów komunalnych.
- Rada Nadzorcza i Zarząd Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podjęły w 2022 roku łącznie 101 uchwał w sprawie częściowego umorzenia pożyczek na łączną kwotę 7,6 mln zł. Zawarto 45 umów pożyczek preferencyjnych na łączną kwotę 19,4 mln zł.

1. Obszary chronione

Województwo małopolskie charakteryzuje duża różnorodność rzeźby terenu, budowy geologicznej, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej różnorodności biologicznej, rzadko spotykanej w skali kraju.

Atrybutem województwa małopolskiego jest niespotykane w innych rejonach Polski zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną.

System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- › parki narodowe (Małopolska zajmuje pierwsze miejsce w Polsce pod względem liczby Parków Narodowych) – pięć w całości znajduje się na terenie województwa małopolskiego: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński i Tatrzański, Magurski położony jest natomiast na terenie województwa małopolskiego i podkarpackiego;
- › parki krajobrazowe – 11 wchodzących w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Park Krajobrazowy Beskidu Małego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego), Biełańsko-Tyniecki, Ciężkowicko-Rożnowski, Dłubniański, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego), Pasma Brzanki (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Popradzki, Rudniański, Tenczyński i Wiśnicko-Lipnicki;
- › obszary chronionego krajobrazu – 10 nadzorowanych przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Bratucicki, Doliny Wisły, Jastrzębsko-Żdzarski, Koszycki i Pogórza Ciężkowickiego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Południowomałopolski, Radłowski-Wierzchosławicki, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Wyżyny Miechowskiej, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego;
- › rezerваты przyrody – 86;
- › obszary Natura 2000 – obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – 11 oraz obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000 – 90;
- › zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 6;
- › użytki ekologiczne – 51;
- › pomniki przyrody – 2265;
- › stanowiska dokumentacyjne – 79.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w Województwie Małopolskim

Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych [ha]	Powierzchnia województwa [%]
Parki narodowe	6	38 046,85	2,51
Parki krajobrazowe	11	180 042,78	11,91
Obszary chronionego krajobrazu	10	573 004,61	37,92
Rezerваты przyrody	86	3 527,53	0,23
Obszary specjalnej ochrony ptaków natura 2000	11	134 324,3	8,89
Obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000	90	153 058,5	10,13
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	6	14 028,99	0,92
Użytki ekologiczne	51	1 258,31	0,08
Pomniki przyrody	2 265	–	–
Stanowiska dokumentacyjne	79	57,74	–
Łącznie	2 615	1 097 349,61	72,6

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego, Główny Urząd Statystyczny.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w województwie małopolskim można znaleźć na stronie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego <http://www.zpkwm.pl/>

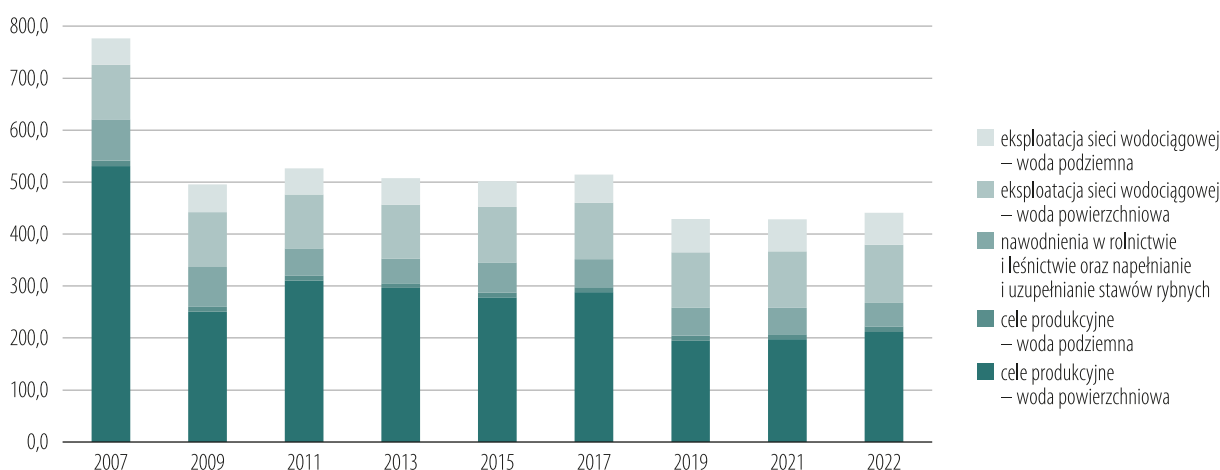
Informacje na temat pozostałych form ochrony przyrody dostępne są na stronach: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>, www.krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody oraz <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

2. Gospodarka wodno-ściekowa

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmuje się zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych. W 2022 r., w stosunku do roku poprzedniego, zaobserwowano niewielki wzrost poboru wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej i znaczny wzrost poboru wody na cele przemysłowe.

Wykres 1. Pobór wody w województwie małopolskim (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W roku 2022 zwiększyła się ilość wody ujmowanej przez przemysł o 3,8%, przy czym dla wód powierzchniowych wzrost wyniósł 7,0%, natomiast dla wód podziemnych 10,6%. W 2022 roku zanotowano 2,0% wzrostu poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego. Obserwując pobór wód na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, można zauważyć, iż w 2008 roku znacznie spadł pobór ilości wody spowodowany w głównej mierze zmniejszeniem ilości wody pobieranej na cele produkcyjne. Pobór wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej utrzymuje się na podobnym poziomie.

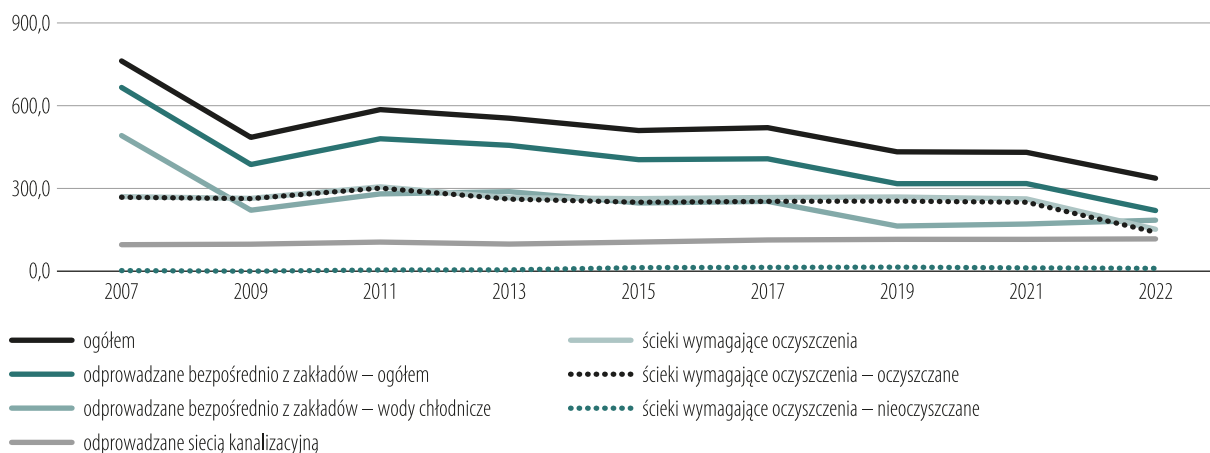
Gospodarka komunalna województwa w 64,4% bazuje na wodzie powierzchniowej. Bardzo ważna dla regionu jest zatem ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z rokiem 2021 odnotowano znaczący spadek ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych do wód powierzchniowych (30,8%). Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. Od kilku lat obserwuje się tendencję wzrostową w tym zakresie, również z powodu ciągłej

rozbudowy sieci kanalizacyjnej, natomiast w 2022 roku odnotowano w stosunku do roku poprzedniego wzrost ilości ścieków odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej. Analizując ilości ścieków odprowadzanych do wód i do ziemi, można zauważyć w 2009 roku duży spadek ilości ścieków spowodowany znaczącym spadkiem ilości ścieków odprowadzanych z przemysłu. Natomiast ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną utrzymują się na jednakowym poziomie.

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi w województwie małopolskim (w hm³/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

Straty powstałe w 2022 roku w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych, tj. intensywnych opadów deszczu, w obiektach infrastruktury komunalnej gmin oraz powiatów wyniosły ponad 11,3 mln zł. Największe odnotowano na terenie gminy Czarny Dunajec – ponad 2,5 mln zł oraz gminy Szerzyny – blisko 1,9 mln zł.

Wartość szkód powodziowych powstałych w wyniku wezbrania, które miało miejsce w okresie letnim 2022 roku, na wodach i urządzeniach wodnych administrowanych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, wyniosła ponad 6,2 mln zł.

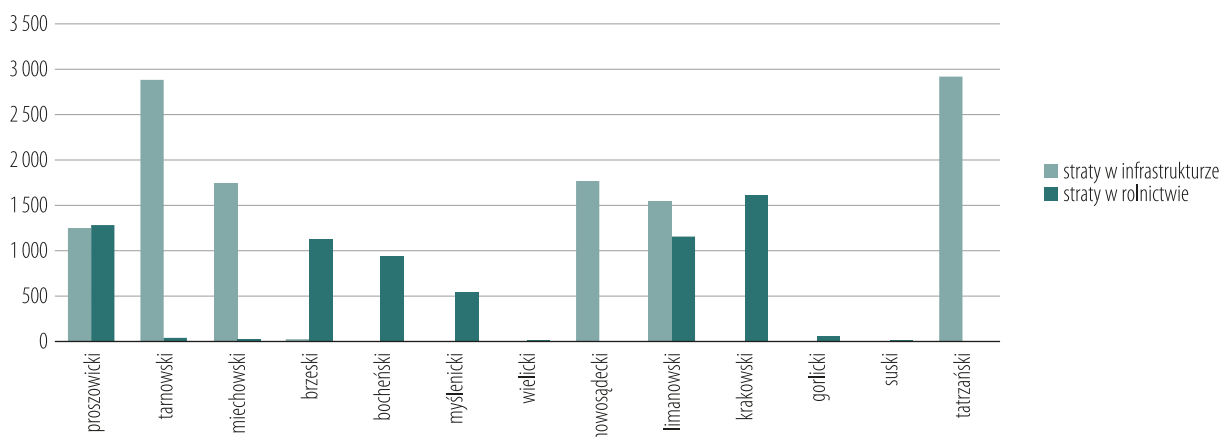
Oddział Karpacki Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego (OK PIG – PIB) w ramach krajowej sieci monitoringu wód podziemnych prowadzi regularne analizy stanu zagrożenia niżówką hydrogeologiczną na obszarze województwa małopolskiego na podstawie wyników obserwacji prowadzonych w punktach obserwacyjnych wód podziemnych. W roku 2022 zjawisko niżówki hydrogeologicznej na terenie województwa małopolskiego nie wystąpiło. Jedynie w drugim kwartale hydrologicznym 2022 roku w analizowanych punktach obserwacyjnych na terenie województwa małopolskiego zaobserwowano niewielkie obniżenia średniego poziomu wód podziemnych w pierwszym poziomie wodonośnym. Spadek średnich wydajności w źródłach w drugim kwartale w odniesieniu do stanu z pierwszego kwartału odnotowano w punkcie obserwacyjnym nr II/761/1 znajdującym się w miejscowości Babica, nr II/656/1 w miejscowości Kowalowa, nr/783/1 w miejscowości Wierchomla Wielka, nr II/156/1 w miejscowości Dębno i nr II/344/1 w miejscowości Falsztyn.

Monitoring suszy jest prowadzony przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (IUNG – PIB) na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W 2022 r. susza rolnicza na terenie województwa małopolskiego wystąpiła w 2022 roku w okresach:

- › 11 kwietnia do 10 czerwca – zboża jare;
- › 21 kwietnia do 20 czerwca – zboża ozime, zboża jare, krzewy owocowe, truskawki;

- › 1 maja do 30 czerwca – zboża ozime, zboża jare, kukurydza na ziarno, kukurydza na kiszonkę, rzepak i rzepik, krzewy owocowe, drzewa owocowe, truskawki, rośliny strączkowe, tytoń, warzywa gruntowe;
- › 11 maja do 10 lipca – zboża ozime, zboża jare, kukurydza na ziarno, kukurydza na kiszonkę, rzepak i rzepik, krzewy owocowe;
- › 21 maja do 20 lipca i od 11 czerwca do 10 sierpnia – kukurydza na ziarno, kukurydza na kiszonkę, krzewy owocowe;
- › 1 czerwca do 31 lipca i od 21 czerwca do 20 sierpnia – kukurydza na ziarno i kukurydza na kiszonkę.

Wykres 3. Straty w rolnictwie oraz w infrastrukturze komunalnej powstałe z powodu gradu, huraganu, intensywnego deszczu w układzie powiatowym w 2022 roku (w tys. zł)

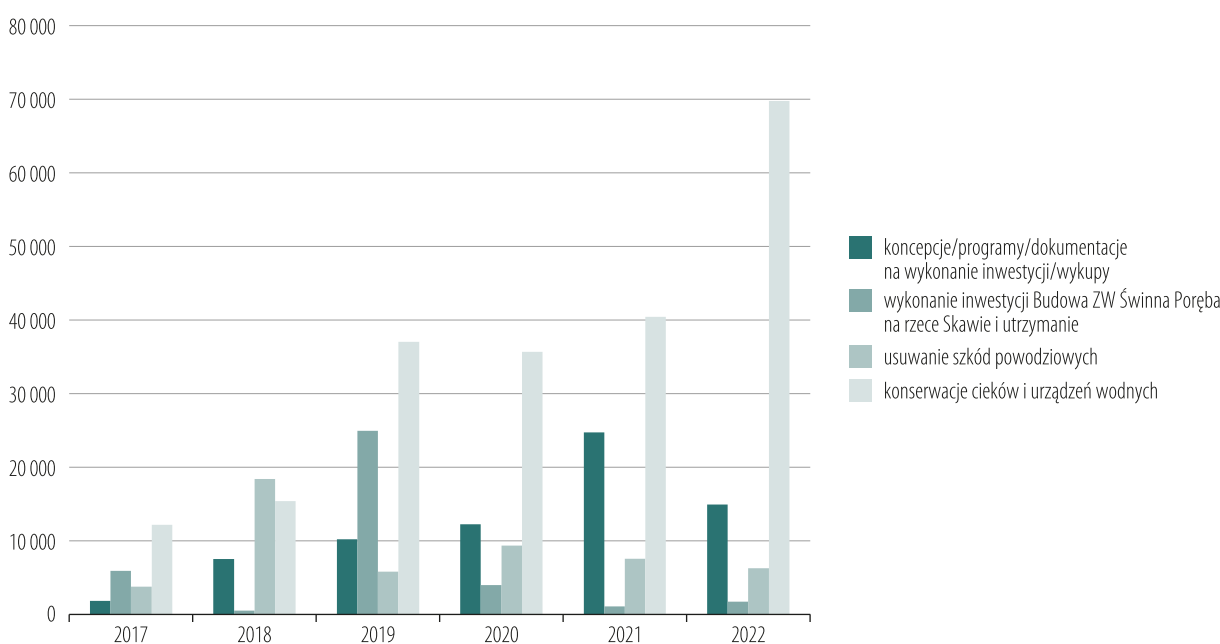

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MUW w Krakowie.

Utrzymanie wód i urządzeń hydrotechnicznych

W 2022 roku PGWWP RZGW w Krakowie wykonał prace utrzymaniowe związane z lokalnym zabezpieczeniem brzegów, udrożnieniem koryt rzek i potoków, koszeniem wałów przeciwpowodziowych oraz utrzymaniem obiektów piętrzących administrowanych przez Jednostkę. Łącznie na ten cel wydatkowo ponad 49,5 mln zł.

Wykres 4. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez PGWWP RZGW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie.

Zbiorniki

Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 8 zbiorników zaporowych posiadających rezerwę powodziową: pracujące w kaskadzie Tresna oraz Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w województwie śląskim, Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wisła w województwie śląskim, a także Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów oraz Świnna Poręba zlokalizowane na obszarze województwa małopolskiego.

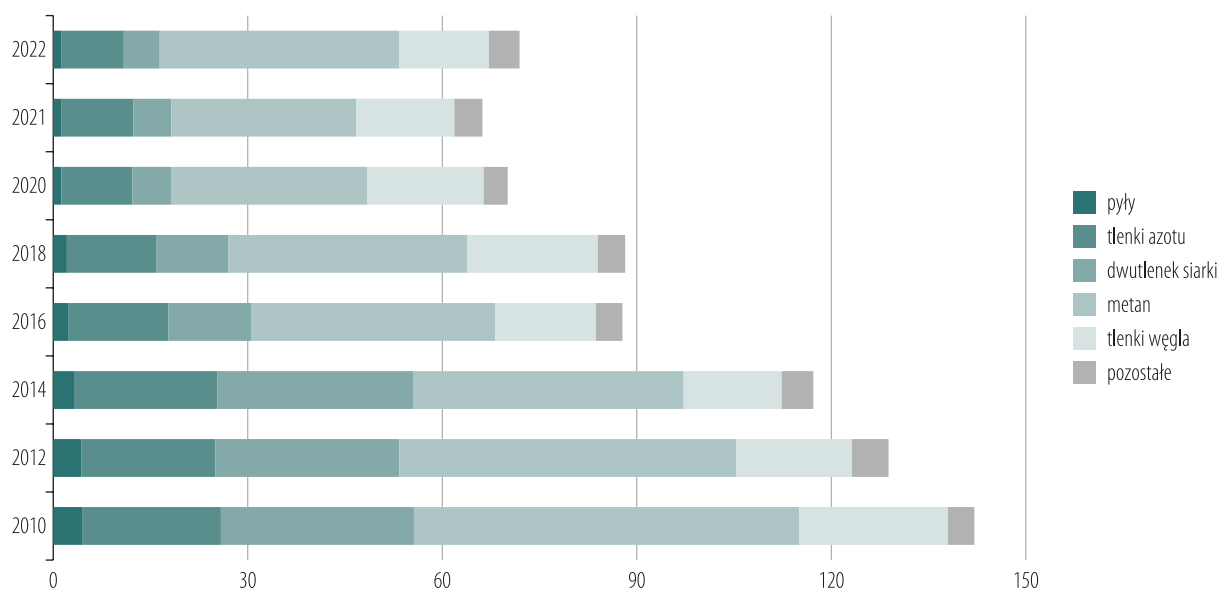
Dodatkowo funkcję przeciwpowodziową pełni zbiornik Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów oraz zbiornik wodny Biezanów na rzece Serafa w mieście Kraków.

4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Emisja zanieczyszczeń

W województwie małopolskim w 2022 roku emisja zanieczyszczeń przemysłowych (bez dwutlenku węgla) wyniosła 71,89 tys. Mg (wg danych Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ). Porównując dane z 2021 rokiem widoczny jest wzrost emisji o 8,59%. W roku 2022 przeważały: metan (51%), tlenki węgla (19%), tlenki azotu (13%) oraz dwutlenek siarki (8%)

Wykres 5. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza (w tys. Mg, bez CO₂)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska (dane z dnia 28.07.2022).

W 2022 roku główne źródła zanieczyszczeń przemysłowych zlokalizowane były na obszarze powiatu oświęcimskiego (47%), miasta Krakowa (15%), miasta Tarnowa (10%), powiatu olkuskiego (6%), powiatu chrzanowskiego (6%) oraz powiatu krakowskiego (3%). Emisja ta związana była głównie z pracą zakładów, takich jak: ArcelorMittal Poland SA (9%), Grupa Azoty SA (7%), Tauron Wytwarzanie SA – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (3%), Synthos Dwory 7 Sp. z o.o (3%), CEZ Skawina Spółka Akcyjna (2%), PGE Energia Ciepła SA (2%).

W 2022 roku na terenie województwa małopolskiego podmioty gospodarcze wyemitowały ponad 7,4 mln Mg CO₂, 36,9 tys. Mg metanu oraz 9,6 tys. Mg podtlenku azotu. Oznacza to, iż łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) wyniósł 11,22 mln Mg. W porównaniu do 2021 roku ta wartość spadła o ok. 16%.

W 2022 roku największa ilość gazów cieplarnianych została wyemitowana z obszaru Krakowa (27%), Tarnowa (20%), powiatu oświęcimskiego (15%), powiatu krakowskiego (13%) oraz powiatu chrzanowskiego (12%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP), to: Grupa Azoty SA (18%), PGE Energia Ciepła SA (17%), CEZ Skawina SA (12%), Tauron Wytwarzanie SA – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (9%), Synthos Dwory 7 Sp. z o.o. Sp. j. (6%) i ArcelorMittal Poland SA (3%).

Stan jakości powietrza

Zgodnie z Oceną jakości powietrza w województwie małopolskim w 2022 roku, przekazaną przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu PM₁₀ wystąpiły w aglomeracji krakowskiej oraz strefie małopolskiej, a pyłu PM_{2,5} jedynie w strefie małopolskiej. We wszystkich strefach województwa małopolskiego wystąpiły jednak przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

Mimo nadal występujących przekroczeń stężeń zanieczyszczeń, widoczny jest utrzymujący się trend spadkowy wartości stężeń. Na przestrzeni ostatnich 12 lat liczba dni z przekroczeniem widocznie spadła. Na przykład, w Krakowie na stacji pomiarowej przy ul. Bulwarowej występowanie dni z przekroczeniem pyłu PM₁₀ zmniejszyło się o 72%, a przy ul. Bujaka o 69%. Na szczególną uwagę zasługują miasta Gorlice i Trzebinia, gdzie liczba dni z przekroczeniem spadła o 87%, a w Olkuszu o 85%. W przypadku średniorocznych stężeń benzo(a)pirenu na przestrzeni ostatnich 12 lat największe spadki widoczne są na stacjach w Krakowie: ul. Bujaka (prawie 83%), ul. Bulwarowa (63%), a także w Tarnowie (prawie 71%).

Zaznaczyć należy, iż w ocenie za 2022 rok nie wykorzystano serii pomiarowych pochodzących ze stacji Kraków, Al. Krasińskiego, ze względu na zbyt niski procent ważnych danych spowodowany przyczynami technicznymi, niezależnymi od GIOŚ.

W 2022 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM₁₀ odnotowano na stacji monitoringu w Suchej Beskidzkiej 36 µg/m³. Pomiar jakości powietrza wykonane w 2022 roku wskazują, że tylko na 10 stacjach pomiarowych przekroczenie 24-godzinne poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ (50 µg/m³) wystąpiło powyżej 35 razy (dla porównania w 2021 roku takie przekroczenia wystąpiły na 21 stacjach pomiarowych). Na większości stacji pomiarowych zanotowano również spadek liczby dni z przekroczeniami w stosunku do lat poprzednich. Jedynie na stacji pomiarowej Kraków, ul. Dietla nastąpił wzrost liczby dni z przekroczeniami w stosunku do roku 2021. Największą liczbę dni z przekroczeniem dopuszczalnego stężenia średniodobowego pyłu PM₁₀ zanotowano w Suchej Beskidzkiej – 76 dni (93 dni w 2021 r.). Przekroczenia poziomu informowania stężenia pyłu PM₁₀ (100 µg/m³) wystąpiły na obszarze strefy małopolskiej (30 razy), miasta Tarnowa (5 razy) i aglomeracji krakowskiej (10 razy). Poziom alarmowy stężenia pyłu PM₁₀ (150 µg/m³) przekroczony został 4 razy w strefie małopolskiej i 1 raz w aglomeracji krakowskiej¹.

W 2022 roku stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} na większości stacji utrzymywały się poniżej wartości określonej normą – 20 µg/m³. W 2021 roku stężenia średnioroczne pyłu PM_{2,5} mieściły się w przedziale od 17 µg/m³ w Tarnowie do 24 µg/m³ w Nowym Sączu.

Najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku azotu odnotowano w Krakowie na stacjach komunikacyjnych przy ulicy Dietla – 29 µg/m³ (33 µg/m³ w 2021 r.) oraz przy ul. Bujaka – 29 µg/m³ (29 µg/m³ w 2021 roku). Najniższe wartości odnotowano w Symbarku (5 µg/m³).

Najwyższe stężenia roczne dwutlenku siarki w 2022 roku, wynoszące 9,1 µg/m³, zanotowała stacja pomiarowa w Nowym Targu, natomiast najniższe – w Symbarku (2,5 µg/m³).

W przypadku ozonu w 2022 roku wartości maksymalne 8-godzinne średnie kroczące wahały się od 136 µg/m³ w Zakopanem do 199 µg/m³ w Szarowie. W związku z tym, że na wszystkich stanowiskach pomiarowych odnotowano co najmniej jeden dzień z przekroczeniem wartości 120 µg/m³, cały obszar województwa nie spełnił wymagań określonych dla dotrzymania poziomu celu długoterminowego (rok 2020 wyznaczono jako termin dotrzymania celu długoterminowego).

Przekroczenia stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu odnotowano we wszystkich stacjach pomiarowych. Najwyższą wartość odnotowano w Nowym Targu i Suchej Beskidzkiej (7 µg/m³).

¹ Zgodnie z art. 87 Prawa ochrony środowiska, oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach, które stanowią:

1) aglomeracja o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy;

2) miasto o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy;

3) pozostały obszar województwa, niewchodzący w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz aglomeracji.

Minister właściwy do spraw klimatu, biorąc pod uwagę substancje, których poziom w powietrzu podlega ocenie, określił w Małopolsce trzy strefy: aglomerację krakowską, Tarnów oraz strefę małopolską.

Tabela 2. Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w 2022 roku

Stacje pomiarowe	Stężenia średnioroczne pyłu PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego poziomu średniodobowego pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
Kraków – Kurdwanów	28	39	–	29	5,4	2
Kraków – Nowa Huta	31	48	18	21	5,1	3
Kraków – ul. Dietla	33	46	–	29	–	–
Kraków – os. Piastów	28	32	19	–	–	–
Kraków – os. Swoszowice	24	17	–	–	–	2
Kraków – os. Wadów	25	23	–	–	–	2
Kraków – Złoty Róg	28	34	–	–	–	2
Bochnia	26	28	19	–	–	3
Gorlice	22	10	–	–	–	1
Krynica	–	–	–	–	–	–
Myślenice	23	19	–	–	–	–
Mszana Dolna	–	–	–	–	–	–
Niepołomice	27	32	–	–	–	3
Nowy Sącz	32	56	24	22	5,6	6
Nowy Targ	33	57	–	–	9,1	7
Olkusz	25	18	–	–	–	4
Oświęcim	30	51	–	–	–	4
Rabka-Zdrój	24	27	–	–	–	4
Skawina	29	32	–	17	4,9	–
Sucha Beskidzka	36	76	–	–	–	7
Tarnów – ul. Bitwy pod Studziankami	24	17	17	18	7	2
Tarnów – ul. Ks. Romana Sitko	25	25	19	27	–	–
Trzebinia	24	13	18	14	8,1	2
Tuchów	29	43	–	–	–	4
Wadowice	27	38	–	–	–	6
Zabierzów	30	46	–	–	–	3
Zakopane	24	21	19	17	4,9	3
Kaszów	–	–	–	14	–	–
Szczawnica	26	31	–	–	–	6
Szarów	–	–	–	14	–	–
Szymbark	18	0	–	5	2,5	–
Wartości dopuszczalne	40	35	20	40	–	1

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie.

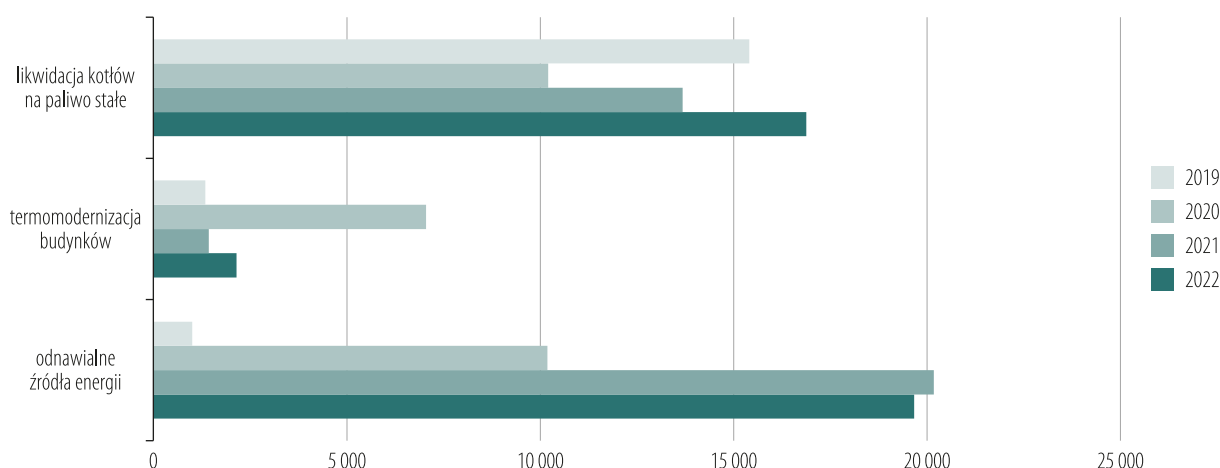
więcej informacji

Na stronie www.powietrze.malopolska.pl publikowane są prognozy jakości powietrza dla województwa małopolskiego, a także informacje o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych i dopuszczalnych zanieczyszczeń w powietrzu oraz komunikaty dla szczególnie wrażliwych grup mieszkańców.

Realizacja Programu ochrony powietrza w 2022 roku

W 2022 roku na terenie Małopolski przeprowadzono ponad 38 tys. inwestycji z zakresu ograniczania emisji powierzchniowej. Obejmowały one między innymi: likwidację kotłów na paliwo stałe, termomodernizację budynków oraz zastosowanie odnawialnego źródła energii.

Wykres 6. Liczba inwestycji w Małopolsce ograniczających niską emisję

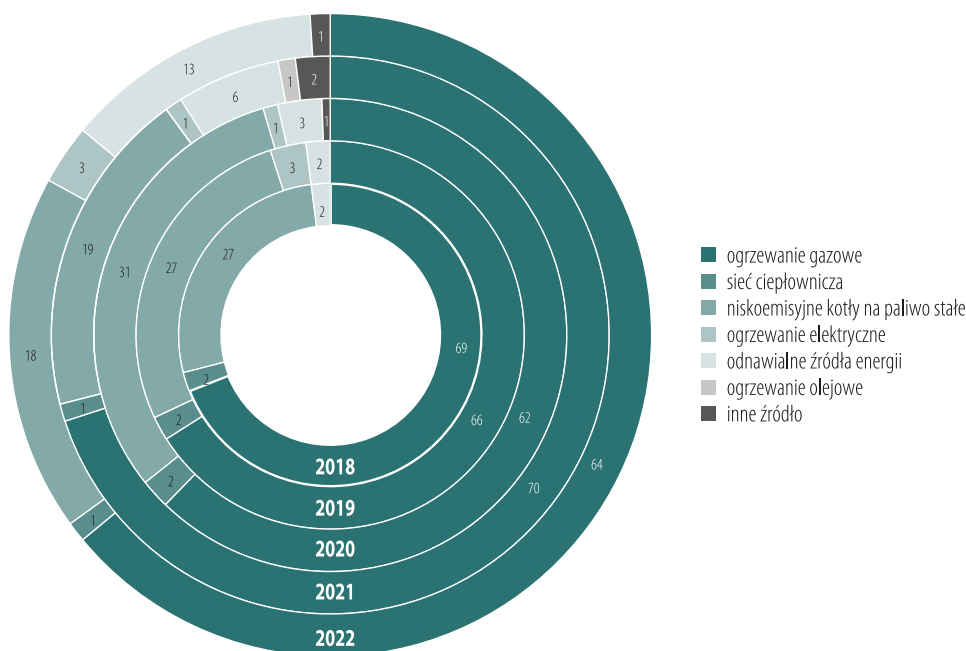

Źródło: opracowanie na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

Łączna liczba wymian kotłów w Małopolsce wynosiła 16 875 i wzrosła w stosunku do 2021 roku o 23%, a w stosunku do 2020 roku o 65%, zaś w stosunku do 2019 roku o 9,5%. W 2022 roku inwestycje w tym zakresie realizowane były w 181 gminach z terenu Małopolski. W 2022 roku jedynie jedna gmina nie zadeklarowała żadnej wymiany niskosprawnych kotłów zasilanych paliwami stałymi, podczas gdy w 2020 roku działań takich nie podjęło 5 z 182 gmin. Nowe urządzenia grzewcze to przede wszystkim kotły gazowe (prawie 64%) oraz niskoemisyjne kotły na paliwo stałe (18%). Gminy z największym udziałem zlikwidowanych niskosprawnych urządzeń grzewczych to: Myślenice (1605 szt.), Wieliczka (465 szt.), Skawina (435 szt.), Chrzanów (333 szt.) i Siepraw (287 szt.).

Działania w zakresie ograniczenia niskiej emisji podejmowane przez gminy i powiaty pozwoliły w 2022 roku na redukcję emisji pyłu PM10 o 770 Mg, PM2,5 o 752 Mg. Emisja benzo(a)pirenu w ciągu ostatniego roku zmniejszyła się o 234 kg.

Wykres 7. Rodzaje nowych źródeł ogrzewania zastosowanych w Małopolsce po likwidacji starych kotłów węglowych (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

W 2022 roku termomodernizacji poddano 2151 budynków na obszarze 121 gmin, a także 152 budynki użyteczności publicznej należące do 65 gmin oraz 8 powiatów. Najwięcej termomodernizacji przeprowadzono w gminach: Wieliczka (156 budynków), Tarnów – miasto (133 budynki), Kamienica (102 budynki), Krzeszowice (90 budynków), Kraków (89 budynków).

W gminach województwa małopolskiego w 2022 roku zainstalowano łącznie 19 671 odnawialnych źródeł energii. Liczba inwestycji OZE jest porównywalna z rokiem 2021, gdzie zainstalowano 20 180 urządzeń. Instalację OZE w roku sprawozdawczym wykazało 175 gmin.

Najczęściej na terenie województwa instalowane były panele fotowoltaiczne (12 555 instalacji) oraz pompy ciepła (2597 instalacji). Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż liczba instalacji pomp ciepła w porównaniu z rokiem 2021, gdy zainstalowano 1173 pompy ciepła, wzrosła o 121%.

Najwięcej odnawialnych źródeł energii w roku 2022 zainstalowano w Andrychowie (1583 szt.), w gminie wiejskiej Nowy Targ (1172 szt.), Myślenicach (815 szt.), Łapszach Niżnych (657 szt.) oraz w Nowym Sączu (544 szt.).

Koszt realizacji wszystkich działań naprawczych związanych z realizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w 2021 roku wyniósł ponad 784 mln zł. W tym koszt inwestycji związanych z ograniczeniem emisji powierzchniowej oszacowano na poziomie 224 mln zł.

więcej informacji

Szczegółowe podsumowania z realizacji Programu ochrony powietrza dostępne są na stronie internetowej www.powietrze.małopolska.pl

5. Gospodarka odpadami

Od 1 stycznia 2020 r. posiadacze odpadów prowadzą dokumentację związaną z odpadami za pośrednictwem indywidualnego konta w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO). BDO pozwala na gromadzenie i zarządzanie informacjami, które dotyczą gospodarki odpadami oraz ma zapewnić elektroniczną realizację obowiązków rejestrowych, ewidencyjnych i sprawozdawczych.

— więcej informacji

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi Wojewódzki System Odpadów (WSO), dotyczący wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem udzielanych zezwoleń w ww. zakresie, gromadzący dane do roku sprawozdawczego 2018. Dodatkowo prowadzi Bazę danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO), w której zbierane są dane od 2019 roku sprawozdawczego.

Odpady komunalne

W 2022 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 1155,58 tys. Mg odpadów komunalnych, w tym 1040,09 tys. Mg z gospodarstw domowych.

W 2022 roku całkowita masa zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w zależności od źródła pochodzenia przedstawiała się następująco:

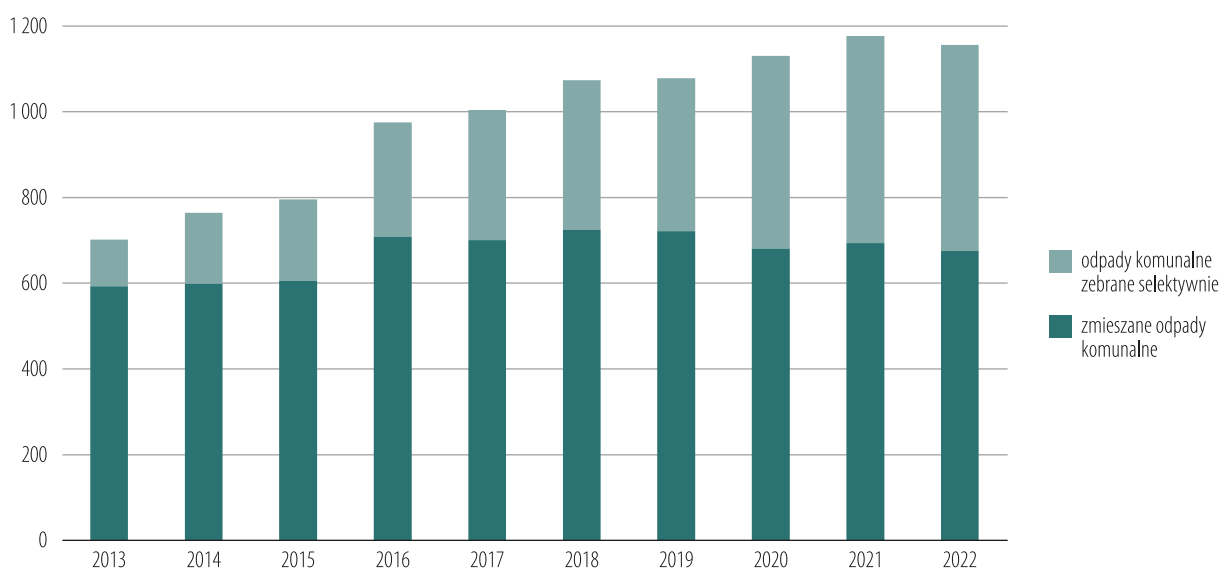
- › gospodarstwa domowe – 579,08 tys. Mg,
- › pozostałe źródła (usługi komunalne, handel, mały biznes, biuro i instytucje) – 96,45 tys. Mg.

Od 2005 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. W 2022 roku selektywnie zebrano łącznie ok. 480,05 tys. Mg, co stanowiło 41,5% wszystkich zebranych odpadów komunalnych. Nastąpił wzrost tych ilości w porównaniu z 2013 rokiem, w którym selektywnie zebrano 109,6 tys. Mg, stanowiących 15,6% ogółu zebranych odpadów komunalnych. Natomiast w porównaniu z 2021 rokiem udział odpadów selektywnie zebranych w masie ogółem zebranych odpadów komunalnych wzrósł o 0,4%.

Ilość odebranych i zebranych ogółem odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosła 337 kg, w tym zmieszane odpady komunalne stanowiły 197 kg, a odpady selektywnie zebrane 140 kg.

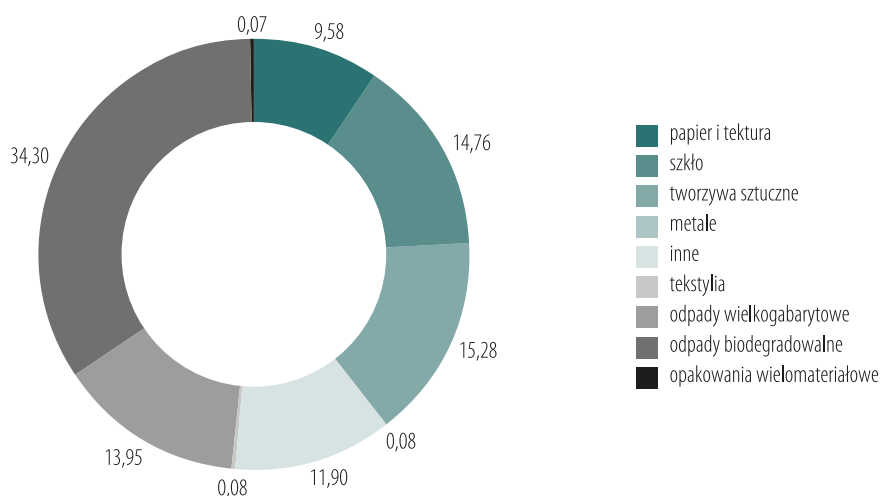
Od 2013 roku do 2021 roku utrzymywała się tendencja wzrostowa w ilości zebranych odpadów komunalnych (od 702 tys. Mg w 2013 roku do 1177,43 tys. Mg w 2021 roku). W 2022 roku masa zebranych odpadów nieznacznie spadła (1155,58 tys. Mg).

Wykres 8. Masa zmieszanych i selektywnie zebranych odpadów komunalnych (w tys. Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 9. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2022 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Głównym sposobem zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych na terenie województwa małopolskiego jest ich przekazywanie do instalacji przetwarzania odpadów komunalnych, będących instalacjami do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie województwa małopolskiego w 2022 roku działało 16 instalacji MBP, których łączna moc przerobowa w części mechanicznej i biologicznej wyniosła 1 249 700 Mg/rok, oraz 1 Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Krakowie o łącznej przepustowości nominalnej 220 000 Mg/rok. Moce przerobowe instalacji wynoszą łącznie 1 469 700 Mg/rok. W 2022 roku na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 13 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Na składowiskach tych deponowano masę pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i z sortowania odpadów zebranych selektywnie w ilości 411,21 tys Mg.

6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument dla finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 98,5% i wyniosły 144 091 466 zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 1 stycznia 2022 roku kwotę 414 416 217 zł.

Rada Nadzorcza i Zarząd Wojewódzkiego Funduszu podjęli w 2022 roku łącznie 101 uchwał w sprawie częściowego umorzenia pożyczek na łączną kwotę 7 651 389 zł. Zawarto 45 umów pożyczek preferencyjnych na łączną kwotę 19 389 121 zł.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2022 r. z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie

Ochrona wód

- › W 2022 roku zawarto 11 umów pożyczek na finansowanie zadań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na łączną kwotę 7 822 471 zł.

Ochrona powietrza

- › W 2022 roku Wojewódzki Fundusz zawarł 12 umów z zakresu ochrony powietrza, na łączną kwotę 2 764 672 zł, z czego pożyczki wyniosły 2 439 414 zł (8 umów), a dotacje 325 258 zł (4 umowy).

Odnawialne źródła energii

- › W zakresie odnawialnych źródeł energii WFOŚiGW zawarł 11 umów pożyczek na łączną kwotę 1 448 332 zł, z czego beneficjenci wykorzystali środki w wysokości 976 625 zł.

Oszczędność energii

- › W 2022 roku Wojewódzki Fundusz zawarł 12 umów pożyczek na realizację zadań z zakresu oszczędności energii na łączną kwotę 2 894 708 zł, z czego beneficjenci wykorzystali środki w kwocie 1 555 140 zł.

Ponadto Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w 2022 roku udzielił pomocy finansowej m.in. na zadania z niżej wymienionych zakresów.

- › Gospodarka odpadami – realizowano Program Priorytetowy „Ochrona powierzchni ziemi – rekultywacja terenów zdegradowanych”, którego celem jest ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko oraz przywrócenie do użytkowania terenów zdegradowanych poprzez rekultywację, w tym remediację wraz z usuwaniem odpadów (w trybie nadzwyczajnego usuwania odpadów z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska). W 2022 roku podpisano 1 umowę na pożyczkę w kwocie 4 052 000 zł.
- › Wydatki na nabywanie, utrzymanie, obsługę i zabezpieczenie specjalistycznego sprzętu oraz urządzeń technicznych, służących wykonywaniu działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej – 1 umowa pożyczki i 3 umowy na dofinansowanie państwowych jednostek budżetowych. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 2 209 720 zł, z czego 500 000 zł stanowiła pożyczka, a 1 709 720 zł – środki przekazane państwowym jednostkom budżetowym.
- › Monitoring środowiska i systemu kontroli, wojewódzkich programów i planów – 3 umowy na łączną kwotę 1 071 615 zł na zadania:
 - „Wspieranie realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2022 r.”; beneficjentem umowy był Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie – kwota dofinansowania 380 400 zł;
 - „Dostawa oprogramowania do realizacji zadań Marszałka Województwa w zakresie opłat za korzystanie ze środowiska i opłat produktowych wraz serwisem i aktualizacją”; beneficjentem umowy było Województwo Małopolskie – kwota dofinansowania 350 000 zł;
 - „Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – ETAP I”; beneficjentem umowy było Województwo Małopolskie – kwota dofinansowania 341 215 zł.
- › Zawarto 8 umów na dofinansowanie zadań z zakresu: przedsięwzięć związanych z ochroną przyrody, w tym z utrzymaniem terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków, jak również działań związanych z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Łączna kwota dofinansowania dla tych zadań wyniosła 537 896 zł.
- › Zawarto 2 umowy na dofinansowanie zadań z zakresu ochrony przyrody z:
 - Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Krakowie pn. „Opracowanie projektu planu zadań ochronnych dla części obszaru Natura 2000 Babia Góra PLB120011” – kwota dofinansowania 75 000 zł (w tym 30 450 zł na 2022 rok i 44 550 zł na 2023 rok),
 - Województwem Małopolskim na zadanie pn. „Sporządzenie projektu audytu krajobrazowego dla obszaru województwa małopolskiego – ETAP III” – kwota dotacji 267 742 zł.
- › Podpisano 7 umów dotacji na realizację zadań nieinwestycyjnych związanych z edukacją ekologiczną oraz propagowaniem działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju. Łączna kwota dotacji zawartych umów wyniosła 166 094 zł. Dodatkowo Wojewódzki Fundusz podpisał 1 umowę dotacji na kwotę 15 770 zł na realizację zadania pn. „Międzynarodowa Konferencja Carbon Footprint Summit 2022” związane z przygotowaniem konferencji krajowych i międzynarodowych.
- › Programy i konkursy – WFOŚiGW wspierał programy: Program priorytetowy – Edukacja Ekologiczna, Likwidacja barszczu Sosnowskiego na terenie województwa małopolskiego, Mały Strażak, Zapobieganie poważnym awariom i likwidacja ich skutków dla środowiska – Bezpieczny Strażak, program finansowania samochodów ratowniczo-gaśniczych, Małopolskie Remizy 2021, Rozwój sieci geotermalnej na terenie Podhala, Program finansowania unieszkodliwiania skażonych odpadów medycznych, Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS, Systemy ostrzegania przed gwałtownymi zjawiskami atmosferycznymi i zagrożeniami, Ochrona powierzchni ziemi – rekultywacja terenów zdegradowanych, Program priorytetowy Jawor – Poprawa efektywności energetycznej – termomodernizacja budynków jednorodzinnych, Program JAWOR 2, Konkurs #ekoLIDERZY 2022 województwa małopolskiego.

— więcej informacji

Więcej informacji dot. działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za 2022 rok znajduje się na stronie internetowej www.wfos.krakow.pl

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Ewelina Lubach

— podsumowanie

- Liczba ludności Małopolski w 2022 roku wyniosła 3,43 mln osób i zmniejszyła się o 1,4 tys. osób w odniesieniu do roku poprzedniego. Ubytek liczby ludności był niemal dwukrotnie mniejszy niż w 2021 roku (2,3 tys. osób).
- Od wielu lat w Małopolsce widoczny jest spadek wartości współczynnika urbanizacji, czyli odsetka ludności zamieszkującej miasta. W 2022 roku wskaźnik ten wyniósł 47,8% (w porównaniu do 47,9% w 2021 roku). Było to znacznie poniżej średniej dla Polski (59,6%).
- Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2022 roku wyniosła 226 osób/km². Wskaźnik ten utrzymał poziom z 2021 roku. Tak jak w latach ubiegłych lokowało to Małopolskę na drugim miejscu spośród wszystkich województw. Pod względem gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich Małopolska jest nieustannie na pierwszym miejscu w kraju z wartością wskaźnika równą 132 osoby/km².
- Rok 2022 był kolejnym, w którym Małopolska odnotowała ujemny przyrost naturalny – wartość wskaźnika wyniosła -1,4‰ (w roku poprzednim było to -2,2‰). Niekorzystną sytuację odnotowano na terenie całego kraju (ujemny przyrost naturalny we wszystkich województwach). Warto jednak podkreślić, że Małopolska osiągnęła najwyższą wartość współczynnika przyrostu naturalnego wśród wszystkich regionów. Dla Polski przyrost naturalny osiągnął -3,8‰. Współczynnik urodzeń w województwie małopolskim ponownie spadł, natomiast obserwowany w ostatnich latach trend wzrostu współczynnika zgonów odwrócił się – wskaźnik ten zanotował wyraźny spadek (o 1,4 p. prom. do poziomu 10,5‰).
- W 2022 roku saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w Małopolsce było dodatnie i wyniosło 1,2‰ (o 0,2 p. prom. mniej niż rok wcześniej). Współczynnik salda migracji wewnętrznych odnotował spadek, osiągając wartość 1,0‰, natomiast współczynnik salda migracji zagranicznych utrzymał się na poziomie 0,2‰. Dodatnim saldem migracji charakteryzowały się przede wszystkim gminy podmiejskie, szczególnie w zasięgu miejskiego obszaru funkcjonalnego Krakowa.
- W ostatnich latach w województwie małopolskim obserwuje się pogłębiające się niekorzystne zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobnie jak w całym kraju, społeczeństwo województwa małopolskiego starzeje się, a proces ten szybciej postępuje w miastach niż na wsi. W 2022 roku odsetek mieszkańców Małopolski w wieku produkcyjnym spadł o 0,3 p. proc. do poziomu 59,7%, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 0,3 p. proc. do 21,0%. Wskaźnik udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, utrzymał się na poziomie 19,3%.
- Niekorzystne wartości wskaźników demograficznych koncentrują się głównie w gminach zlokalizowanych w północnej i zachodniej części województwa. Gminy położone na południu oraz w centrum regionu cechowały się znacznie korzystniejszą sytuacją demograficzną.

1. Stan ludności

Województwo małopolskie na koniec 2022 roku zamieszkiwało 3 429 014 osób. Stanowiło to 9,1% ludności kraju. Małopolska zajęła 4. miejsce pod względem liczby mieszkańców (po województwach: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim). W 2022 roku, w porównaniu do roku poprzedniego, ubyło 1356 osób. Liczba mężczyzn w Małopolsce zmniejszyła się o 960 osób, natomiast liczba kobiet spadła o 396 osób. W 2022 roku spadek liczby ludności odnotowano we wszystkich regionach kraju, przy czym najmniej osób ubyło w województwie pomorskim (419 osób), a najwięcej w województwie śląskim (29 245 osób). Liczba ludności Polski zmniejszyła się o 141 377 osób.

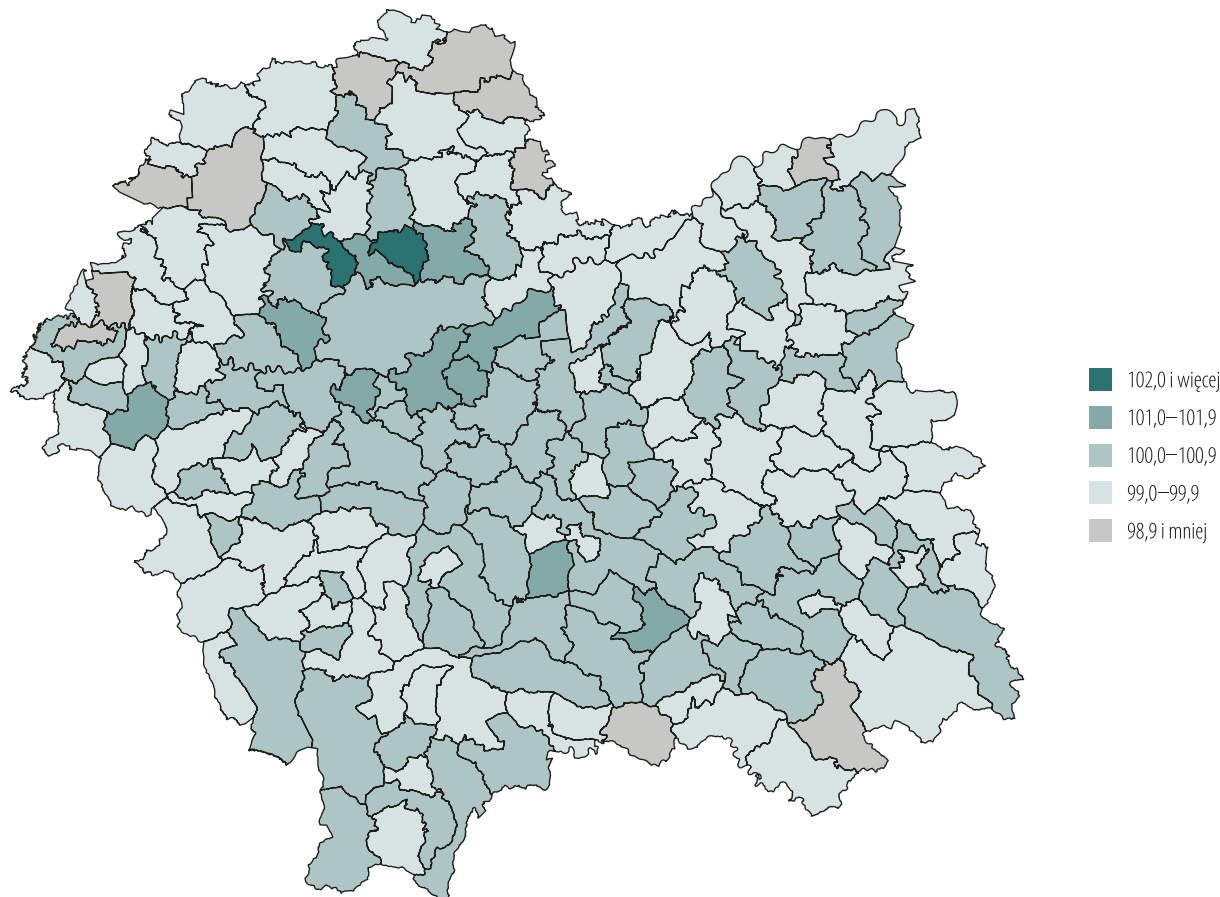
W 2022 roku małopolskie miasta zamieszkiwało 1 640 055 osób. Współczynnik urbanizacji wynosił 47,8% i w stosunku do roku 2021 obniżył się o 0,1 p. proc. Dla porównania, w skali kraju współczynnik ten wynosił 59,6%. Współczynnik urbanizacji najwyższe wartości osiągnął w województwie śląskim, w którym 75,9% ludności stanowili mieszkańcy miast. Najmniej zurbanizowanym regionem Polski jest województwo podkarpackie (41,1%). Małopolskie wsie w 2022 roku zamieszkiwało 1 788 959 osób (52,2% ludności regionu). Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2022 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,2%, natomiast w przypadku obszarów miejskich było to 99,7%. Oznacza to postępujący proces wyludniania się małopolskich miast.

Tabela 3. Ludność województwa małopolskiego (w tys. osób)

Wyszczególnienie	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2022	Dynamika (2021 = 100%)
Województwo ogółem, z tego:	3 346,8	3 360,6	3 372,6	3 391,4	3 410,9	3 430,4	3 429,0	100,0
– w miastach	1 641,9	1 637,3	1 634,9	1 637,9	1 644,2	1 644,7	1 640,1	99,7
– na wsi	1 704,9	1 723,3	1 737,7	1 753,5	1 766,7	1 785,6	1 789,0	100,2
Mężczyźni, z tego:	1 624,1	1 630,3	1 636,7	1 646,0	1 655,5	1 664,1	1 663,1	99,9
– w miastach	777,0	774,4	773,6	775,0	778,0	776,9	774,3	99,7
– na wsi	847,1	855,9	863,1	871,0	877,5	887,1	888,8	100,2
Kobiety, z tego:	1 722,7	1 730,2	1 735,9	1 745,4	1 755,4	1 766,3	1 765,9	100,0
– w miastach	864,9	862,8	861,3	862,8	866,2	867,8	865,8	99,8
– na wsi	857,9	867,4	874,6	882,6	889,3	898,5	900,2	100,2

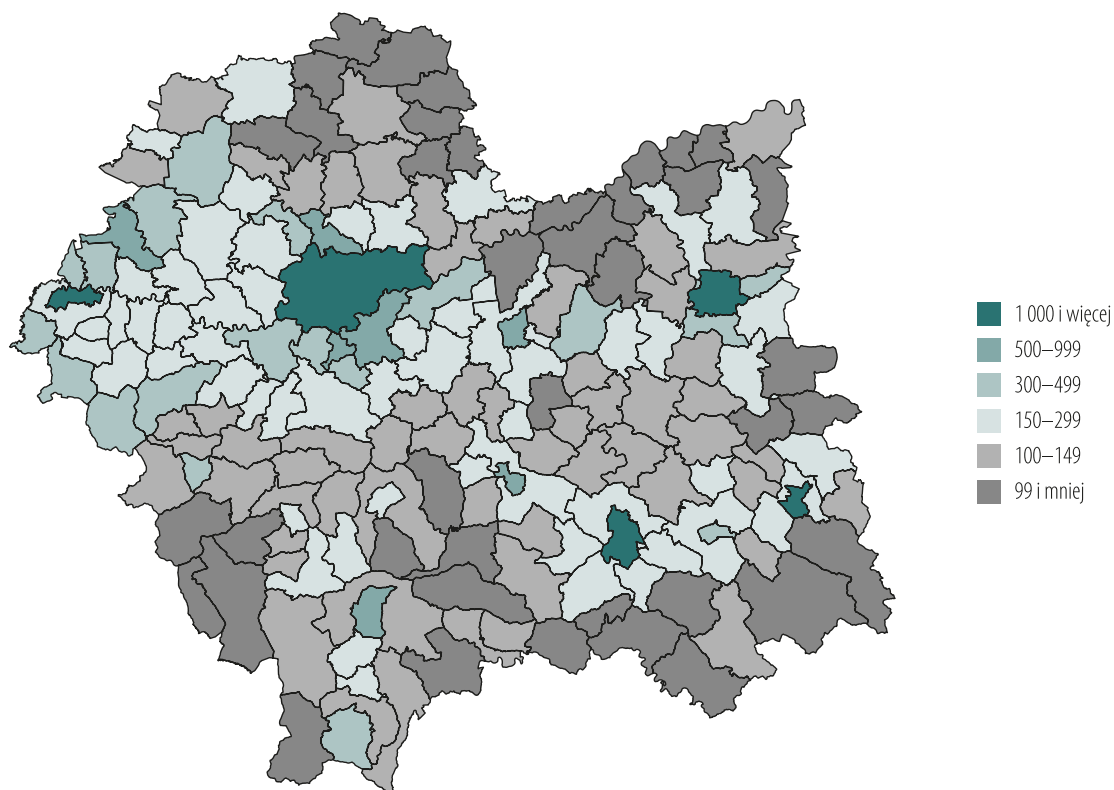
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozkład przestrzenny dynamiki zmian liczby ludności Małopolski w roku 2022 wykazywał silne zróżnicowanie. Średnia wartość dla województwa małopolskiego wyniosła 100,0%, co oznacza stabilizację liczby ludności regionu. W 2022 roku przyrost liczby ludności zanotowano w 6 powiatach: wielickim (101,2%), krakowskim (100,7%), limanowskim i bocheńskim (po 100,2%) oraz nowosądeckim i myślenickim (po 100,1%). Mieszkańców przybyło także w Krakowie (100,1%). Największą dynamiką wzrostu liczby mieszkańców cechowały się głównie gminy położone w sąsiedztwie stolicy województwa: Wielka Wieś (104,2%), Michałowice (102,0%), Wieliczka (101,6%), Niepołomice i Zielonki (po 101,5%). Najmniejszą wartość wskaźnika osiągnęły miasta: Oświęcim (98,5%), Bukowno (98,9%) oraz Gorlice i Tarnów (po 99,9%), a także gminy: Książ Wielki (98,4%), Słaboszów i Szczawnica (po 98,6%), Mędrzechów (98,7%), Charsznica i Libiąż (po 98,8%), Krynica-Zdrój, Olkusz i Pałecznicza (po 98,9%) oraz Brzeszcze i Przeciszów (po 99,0%). Niskimi wartościami wskaźnika charakteryzowały się przede wszystkim północne krańce województwa.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w 2022 roku (rok 2021 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gęstość zaludnienia w województwie małopolskim w 2022 roku wyniosła 226 osób/km². W porównaniu z 2021 rokiem wartość ta nie zmieniła się. W Polsce wskaźnik ten wyniósł 121 osób/km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło drugą lokatę w kraju, po województwie śląskim (352 osoby/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich, Małopolska nieustannie zajmuje pierwsze miejsce w kraju. W 2022 roku wskaźnik ten, podobnie jak w roku poprzednim, osiągnął wartość 132 osoby/km², przy ponad dwukrotnie niższej średniej dla obszarów wiejskich w Polsce (53 osoby/km²). W małopolskich miastach gęstość zaludnienia wyniosła 988 osób/km² (spadek z 991 osób/km² w 2021 roku). Dla porównania, średnia dla kraju w 2022 roku wyniosła 1000 osób/km² i również była niższa niż w roku poprzednim (1012 osób/km²). Analiza wskaźnika gęstości zaludnienia w województwie małopolskim wskazuje na znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Wyższe wartości wskaźnika odnotowano w centralnej i w zachodniej części regionu, natomiast najniższą na północnych, wschodnich i południowych krańcach województwa. Najwyższą gęstość zaludnienia osiągnęły miasta na prawach powiatu: Kraków (2458 osób/km², wzrost o 2 osoby w porównaniu do roku 2021), Tarnów (1437 osób/km², spadek o 14 osób) oraz Nowy Sącz (1399 osób/km², spadek o 7 osób). Ponadto wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia odnotowały także Oświęcim (1196 osób/km², spadek o 23 osoby) i Gorlice (1097 osób/km², spadek o 12 osób). Najniższą gęstość zaludnienia odnotowały gminy: Uście Gorlickie (24 osoby/km²), Sękowa (25 osób/km²), Książ Wielki (35 osób/km²), Raclawice (41 osób/km²) i Słaboszów (44 osoby/km²).

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2022 roku (osoby/km²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

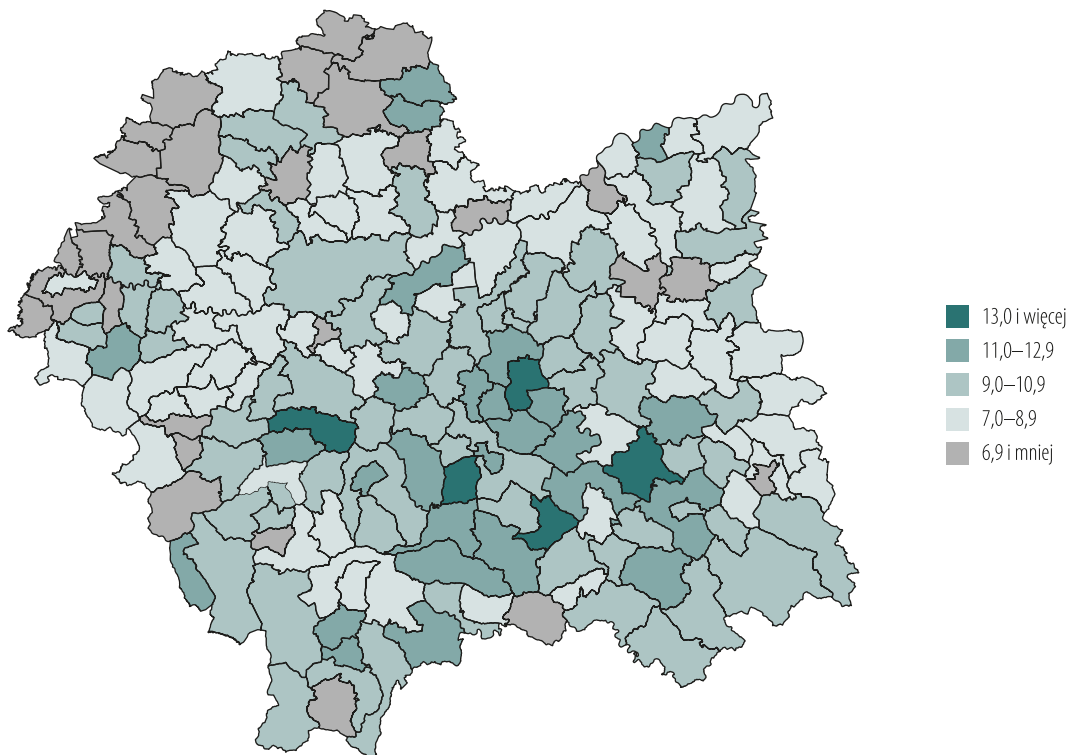
2. Procesy demograficzne

Urodzenia i dzietność kobiet

W 2022 roku w Małopolsce zarejestrowano 31,1 tys. urodzeń żywych, o 2203 mniej niż w roku poprzednim. Podobnie jak w latach ubiegłych rodziło się więcej chłopców (16,0 tys.) niż dziewczynek (15,1 tys.). Więcej dzieci rodziło się na terenach wiejskich (16,3 tys.) niż w miastach (14,8 tys.). Analizując przestrzenny rozkład urodzeń, w podziale na powiaty województwa małopolskiego można zauważyć, że najwięcej dzieci urodziło się w Krakowie (8,3 tys.), powiecie krakowskim (2,4 tys.) oraz w powiecie nowosądeckim (2,3 tys.). Najniższą liczbę urodzeń odnotowano w powiatach: miechowskim (332 osoby), proszowickim (345 osób) i dąbrowskim (505 osób).

Współczynnik urodzeń (liczba urodzeń żywych na 1000 mieszkańców) w 2022 roku dla województwa małopolskiego wyniósł 9,1‰, natomiast w roku poprzednim kształtował się na poziomie 9,7‰. Podobnie jak w roku ubiegłym tendencja spadkowa wskaźnika widoczna była we wszystkich regionach kraju. Wartość wskaźnika dla Polski wyniosła 8,1‰ (spadek 0,6 p. prom. w porównaniu do 2021 roku). Pomimo niekorzystnych tendencji Małopolska na tle kraju wyróżnia się wysoką wartością współczynnika urodzeń. Podobną wartość (9,1‰) osiągnęło jedynie województwo mazowieckie. Na małopolskich wsiach osiągane były nieznacznie większe wartości (9,1‰) niż w miastach, gdzie współczynnik był równy 9,0‰.

Rozkład przestrzenny współczynnika urodzeń w Małopolsce był następujący: wyższe wartości koncentrowały się głównie w południowej i centralnej części województwa, natomiast niższe – w północnych częściach regionu. Najwyższą wartość współczynnika urodzeń odnotowano w powiatach: limanowskim (10,9‰), nowosądeckim (10,7‰) oraz w Krakowie (10,3‰). Najniższą wartość zaobserwowano w powiatach: olkuskim (6,6‰), chrzanowskim oraz w Tarnowie (po 6,7‰). Analizując wskaźnik w przekroju gminnym, należy wskazać, że w 2022 roku najwyższe natężenie urodzeń na 1000 mieszkańców odnotowano w gminach: Słupnice (14,0‰), Lipnica Murowana (13,9‰), Podegrodzie (13,8‰), Korzenna (13,2‰) i Pcim (13,0‰). Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach: Bolesław – pow. Olkuski (2,5‰), Wietrzychowice (3,2‰), Kozłów (4,1‰) i Charsznica (4,3‰).

Mapa 3. Współczynnik urodzeń na 1000 mieszkańców w 2022 roku (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik dzietności, wyrażany jako liczba dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), jest bardzo ważnym elementem badań procesów demograficznych. W literaturze przyjmuje się, że wartości współczynnika pomiędzy 2,10 a 2,15 są optymalne i gwarantują zastępowalność pokoleń. W 2022 roku współczynnik dzietności w Małopolsce wyniósł 1,29 (rok wcześniej było to 1,35). Najwyższe wartości współczynnika odnotowano w województwach: wielkopolskim i mazowieckim (po 1,33) oraz pomorskim (1,32). Najniższy poziom współczynnika dzietności obserwowany był w województwach: zachodniopomorskim (1,18), świętokrzyskim (1,19), opolskim i dolnośląskim (po 1,20). Mimo że wartość współczynnika w Małopolsce była nieznacznie wyższa niż średnia dla kraju (1,26), to wciąż znajduje się on na poziomie, który nie gwarantuje zastępowalności pokoleń w regionie.

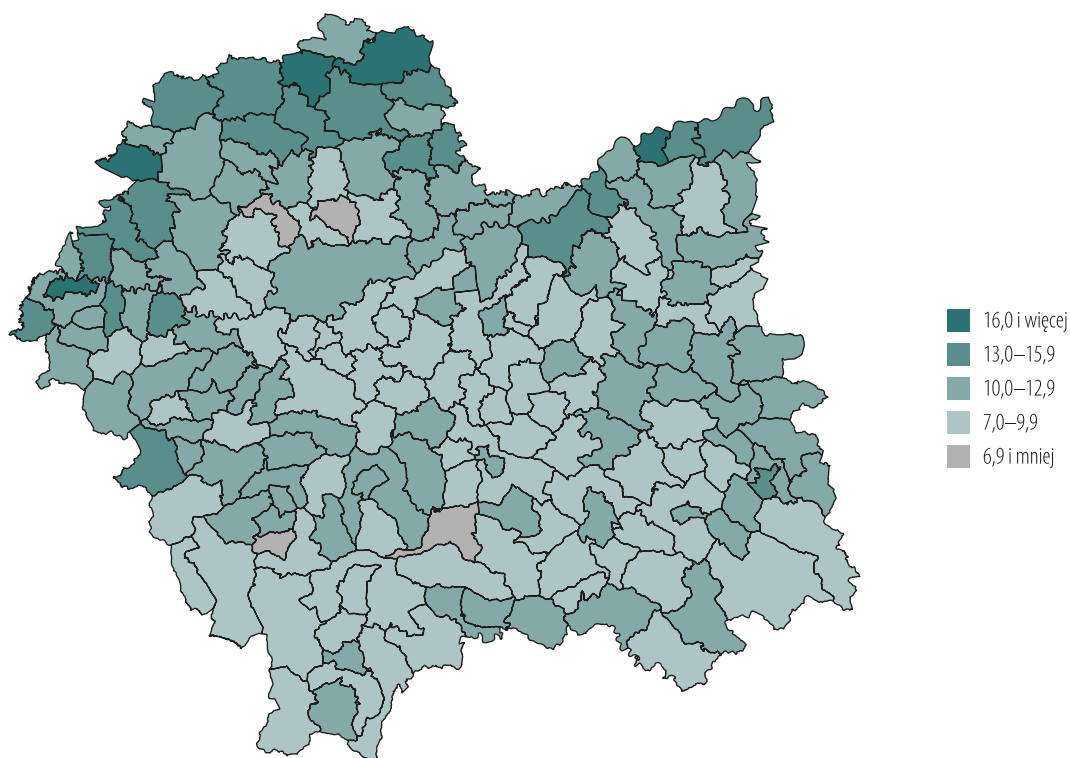
Umieralność

Liczba zgonów w Małopolsce w 2022 roku zmniejszyła się do 36,0 tys. (z 40,7 tys. w 2021 roku, spadek o 4769 osób), osiągając najniższą wartość od początku pandemii COVID-19 (dla porównania – w 2020 roku zmarło 38,8 tys. mieszkańców regionu, a w 2019 roku było to 33,0 tys. osób). Podobna tendencja zauważalna była także na poziomie kraju. W 2022 roku w Polsce odnotowano 448,4 tys. zgonów, czyli mniej o 71,1 tys. osób w odniesieniu do roku poprzedniego, kiedy to zmarło 519,5 tys. osób (dla porównania – w 2020 roku było to 477,4 tys., natomiast w 2019 roku 409,7 tys. osób). Struktura zgonów według płci potwierdza, że w dalszym ciągu umiera więcej mężczyzn niż kobiet, jednak różnica ta zmniejszyła się. W 2022 roku udział zgonów mężczyzn w relacji do ogółu zgonów w Małopolsce wynosił 51,2% (mniej o 0,4 p. proc. niż rok wcześniej). Wartość wskaźnika dla Małopolski jest taka sama, jaką osiągnął on w 2022 roku w Polsce (51,2%, mniej o 0,5 p. proc.).

Współczynnik natężenia zgonów, czyli liczba zgonów na 1000 mieszkańców, w 2022 roku w Małopolsce był równy 10,5‰ (o 1,4 p. prom. mniej niż w 2021 roku). Województwo małopolskie osiągnęło najniższą wartość wskaźnika spośród wszystkich województw. Dla porównania, średnia wartość współczynnika dla kraju wyniosła 11,9‰, natomiast najwyższy wskaźnik natężenia zgonów ogółem w Polsce odnotowano w województwie łódzkim (14,0‰). Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika natężenia zgonów odnotowano w małopolskich miastach (11,2‰) niż na wsi (9,8‰). Utrzymały się one także poniżej średniej dla kraju, która wynosiła odpowiednio 12,3‰ oraz

11,1‰, dla obszarów miejskich i wiejskich. Badając zróżnicowanie przestrzenne natężenia zgonów w Małopolsce w 2022 roku, należy zauważyć, że wysokie wartości wskaźnika skoncentrowane były w gminach zlokalizowanych w północnej i zachodniej części województwa: Bolesław – pow. dąbrowski (21,4‰), Książ Wielki (17,9‰), Charsznica (16,5‰) oraz miastach: Oświęcim (16,3‰) i Bukowno (16,2‰). Mniejszym poziomem natężenia zgonów charakteryzowały się gminy położone w środkowej i południowej części regionu. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w gminach: Spytkowice – pow. nowotarski (5,1‰), Wielka Wieś (5,9‰), Michałowice (6,8‰), Kamienica (6,9‰).

Mapa 4. Współczynnik natężenia zgonów na 1000 mieszkańców w 2022 roku (w ‰)

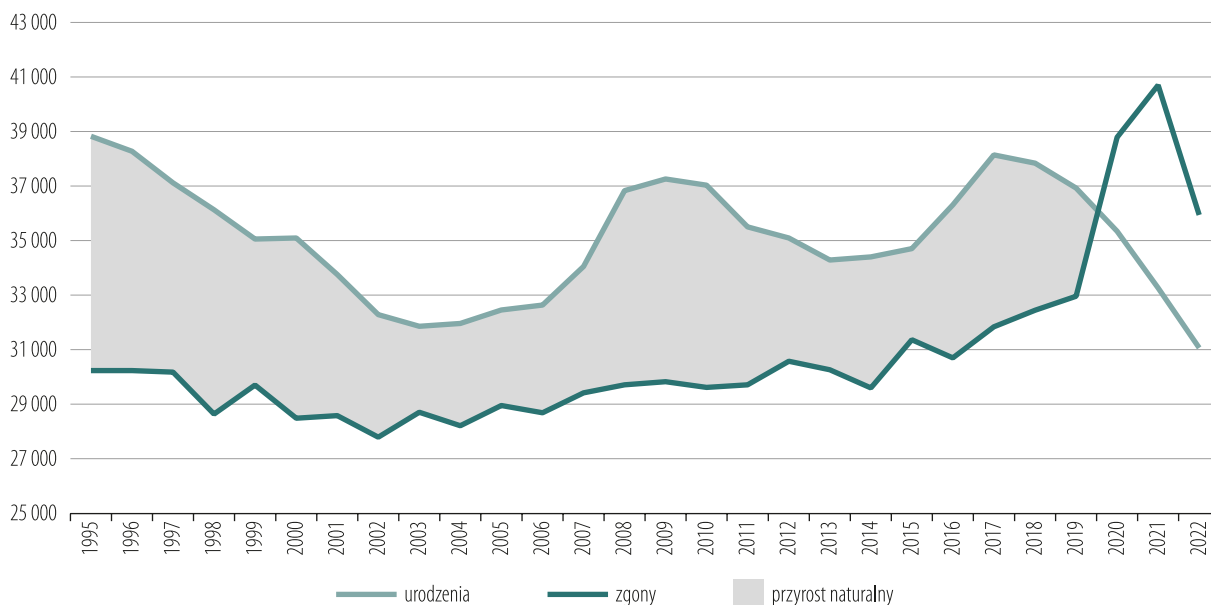
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik natężenia zgonów niemowląt (liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych) w województwie małopolskim w 2022 roku spadł do 2,8‰ (z poziomu 3,0‰ w 2021 roku). Była to druga najniższa w Polsce wartość wskaźnika po województwie opolskim (2,4‰), przy czym średnia wartość dla kraju spadła do 3,8‰ (z poziomu 3,9‰ w 2021 roku). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim (5,0‰) oraz śląskim (4,8‰). W Małopolsce współczynnik natężenia zgonów niemowląt osiągnął najniższe wartości w powiatach proszowickim (0,0‰), limanowskim i wadowickim (po 0,7‰), natomiast najwyższe w powiatach: dąbrowskim (11,9‰), chrzanowskim (5,0‰) i brzeskim (4,8‰).

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny określany jest jako różnica liczby urodzeń i liczby zgonów. W 2022 roku w województwie małopolskim wyniósł on –4874 osoby. We wcześniejszych latach utrzymywał się na poziomie dodatnim (do 2019 roku, kiedy to przybyło 3965 osób), jednak w 2020 roku tendencja odwróciła się i pierwszy raz wskaźnik ten osiągnął wartość ujemną (–3447 osób). W 2021 roku wskaźnik ten wyniósł –7440 osób, co stanowiło najniższą zanotowaną wartość przyrostu naturalnego dla Małopolski. Można przypuszczać, że tak niskie wartości były wynikiem pandemii COVID-19, która przyczyniła się do wysokiej śmiertelności wśród mieszkańców regionu. W 2022 roku, podobnie jak w roku poprzednim, w żadnym z województw nie zanotowano dodatniego przyrostu naturalnego. W Polsce przyrost naturalny w 2022 roku wyniósł –143 316 osób (dla porównania w 2021 roku wartość ta kształtowała się na poziomie –188 006 osób, w 2020 roku wyniosła –122 046 osób, natomiast w 2019 roku –34 755 osób).

Wykres 10. Urodzenia i zgony w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik natężenia przyrostu naturalnego obliczany jest jako różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów na 1000 mieszkańców. W 2022 roku w województwie małopolskim był on równy $-1,4\%$. Był to trzeci rok z rzędu, kiedy wskaźnik ten przyjął wartości ujemne ($-1,0\%$ w 2020 roku i $-2,2\%$ w 2021 roku). Warto jednak podkreślić, że Małopolska osiągnęła najwyższą wartość współczynnika natężenia przyrostu naturalnego wśród wszystkich regionów. Średnia wartość współczynnika natężenia przyrostu naturalnego dla kraju w 2022 roku wyniosła $-3,8\%$, natomiast w 2021 roku było to $-5,0\%$. Województwem o najniższym współczynniku przyrostu naturalnego było świętokrzyskie ($-6,5\%$).

Tabela 4. Wskaźniki ruchu naturalnego w województwie małopolskim (w ‰)

Wyszczególnienie	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2022
Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców							
województwo ogółem	10,63	10,22	10,30	11,27	10,85	9,70	9,06
miasto	9,81	9,51	9,93	11,10	10,70	9,53	9,00
wieś	11,43	10,90	10,65	11,42	11,00	9,85	9,13
Zgony na 1000 osób							
województwo ogółem	8,90	9,02	9,31	9,41	9,69	11,87	10,49
miasto	9,04	9,29	9,88	10,04	10,31	12,69	11,23
wieś	8,76	8,76	8,78	8,81	9,11	11,11	9,81
Przyrost naturalny na 1000 osób							
województwo ogółem	1,74	1,20	0,99	1,86	1,16	-2,17	-1,42
miasto	0,78	0,22	0,05	1,06	0,38	-3,16	-2,23
wieś	2,66	2,14	1,88	2,61	1,89	-1,26	-0,68

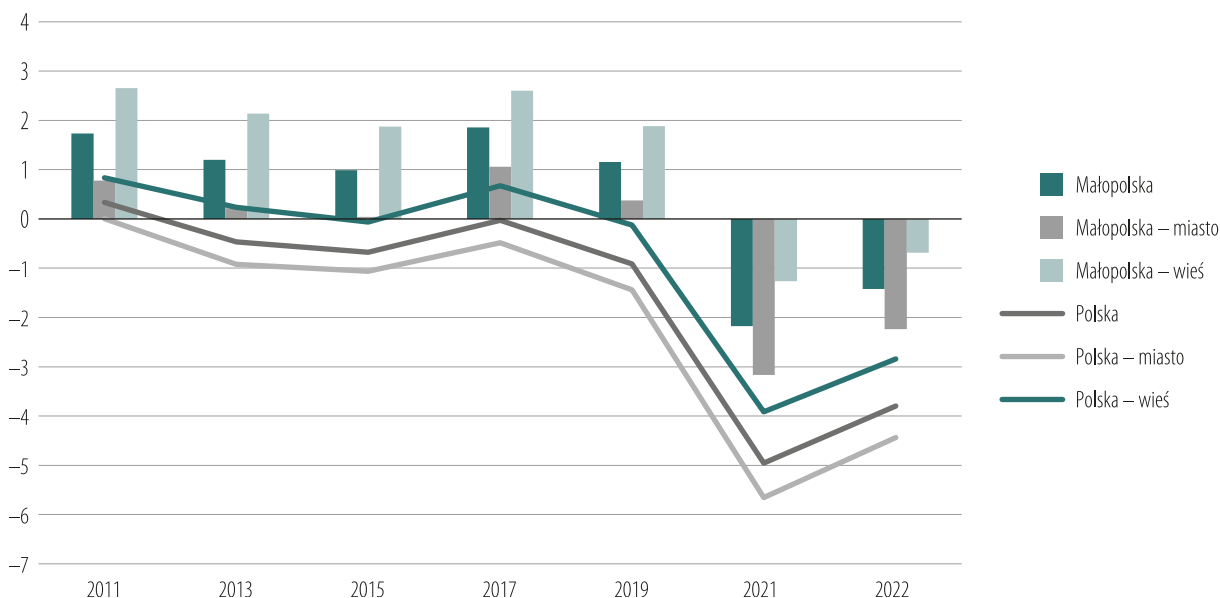
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zdecydowanie wyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego od wielu lat obserwowane są na obszarach wiejskich. W 2022 roku w województwie małopolskim wskaźnik ten osiągnął wartość $-0,7\%$ dla mieszkańców

wsi i $-2,2\%$ dla mieszkańców miast. Dla Polski współczynnik przyrostu naturalnego w 2022 roku był ujemny zarówno dla miast ($-4,4\%$, rok wcześniej było to $-5,7\%$), jak i dla obszarów wiejskich ($-2,8$, rok wcześniej wyniósł on $-3,9\%$).

Analizując wskaźniki ruchu naturalnego, zauważyć można, że współczynnik przyrostu naturalnego w województwie małopolskim w 2022 roku jest wyraźnie wyższy niż w 2021 roku (o 0,8 p. prom.), jednak nadal wartości te są mniejsze niż w latach ubiegłych. Podobną zależność można również zauważyć w danych odnoszących się do kraju. W głównej mierze wynika to z odwrócenia się trendu wzrostu liczby zgonów (ich ilość znacznie zmalała), co związane jest zapewne z wygasaniem pandemii COVID-19, która przyczyniła się do nadmiernej umieralności w latach 2020–2021. Pomimo korzystnych trendów dotyczących zmniejszenia się śmiertelności zupełnie odwrotna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do liczby urodzeń. W tym przypadku niekorzystne tendencje pogłębiły się. Przyczyn można upatrywać w niepewności dotyczącej sytuacji gospodarczej i politycznej (ekonomiczne i społeczne skutki pandemii COVID-19, wojna tocząca się tuż przy granicach kraju, wysoka inflacja i ubożenie społeczeństwa, wzrost cen zakupu i wynajmu mieszkań opóźniający usamodzielnienie się młodych dorosłych, a także kryzys klimatyczny). Brak stabilności i poczucia bezpieczeństwa zniechęca osoby w wieku rozrodczym do zakładania rodzin lub przyczynia się do odkładania planów prokreacyjnych na kolejne lata.

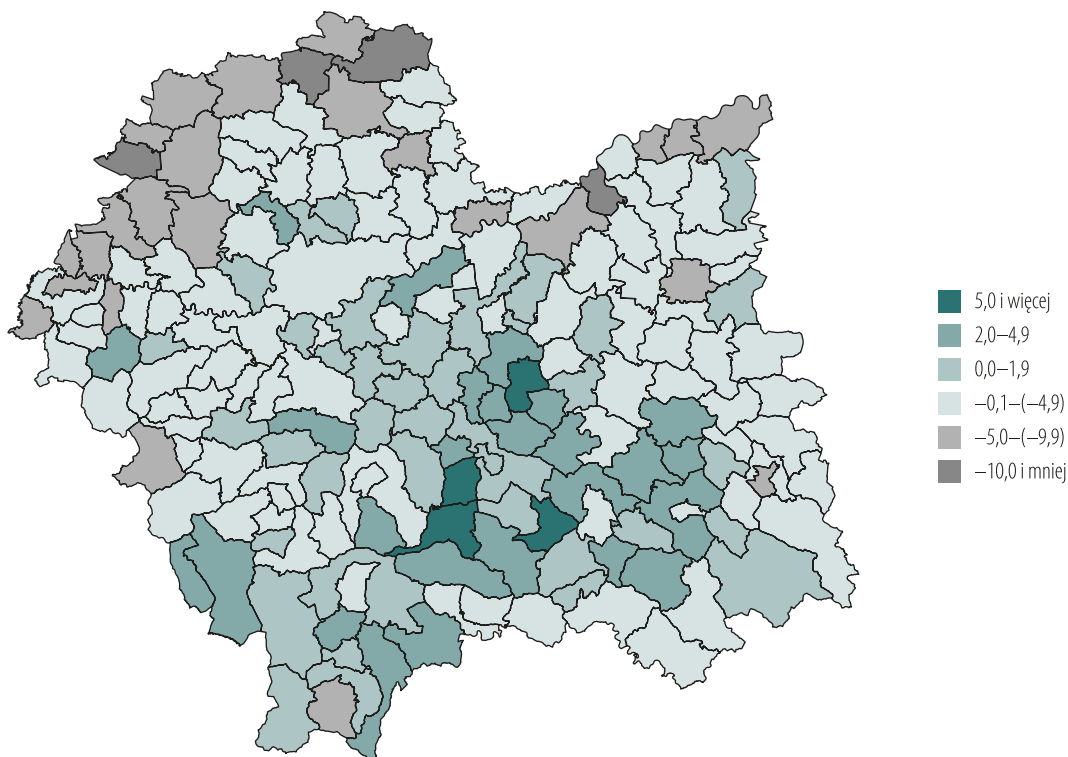
Wykres 11. Przyrost naturalny na 1000 osób w Polsce i w województwie małopolskim (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2022 roku najwyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego odnotowano w powiatach: nowosądeckim ($1,9\%$), limanowskim ($1,5\%$) oraz wielickim ($1,0\%$). Dodatnie wartości wskaźnika zanotowano także w powiatach: bocheńskim ($0,6\%$), myślenickim ($0,4\%$) i nowotarskim ($0,3\%$). W pozostałych powiatach współczynnik przyrostu naturalnego był ujemny. Najniższe wartości wskaźnika zanotowano w powiatach usytuowanych w północno-zachodniej części regionu: miechowskim ($-7,5\%$), chrzanowskim ($-6,9\%$), olkuskim ($-6,6\%$) i oświęcimskim ($-5,3\%$) oraz w Tarnowie ($-5,2\%$).

Zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego jeszcze bardziej widoczne jest na poziomie gmin. Wartość dodatnia wskaźnika została zanotowana w 64 gminach. Najwyższym współczynnikiem przyrostu naturalnego odznaczyły się gminy wiejskie: Podegrodzie ($6,1\%$), Słopnice ($5,8\%$), Kamienica i Lipnica Murowana (po $5,1\%$). W gminach: Czchów, Dobczyce, Rzeszawa, Radgoszcz współczynnik wyniósł $0,0\%$. W przeważającej liczbie gmin współczynnik przyrostu naturalnego był ujemny. Najniższe wartości odnotowano w gminach: Wietrzychowice ($-12,4\%$), Książ Wielki ($-12,2\%$) i Charsznica ($-12,1\%$) oraz w Bukownie ($-10,3\%$).

Mapa 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2022 roku (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

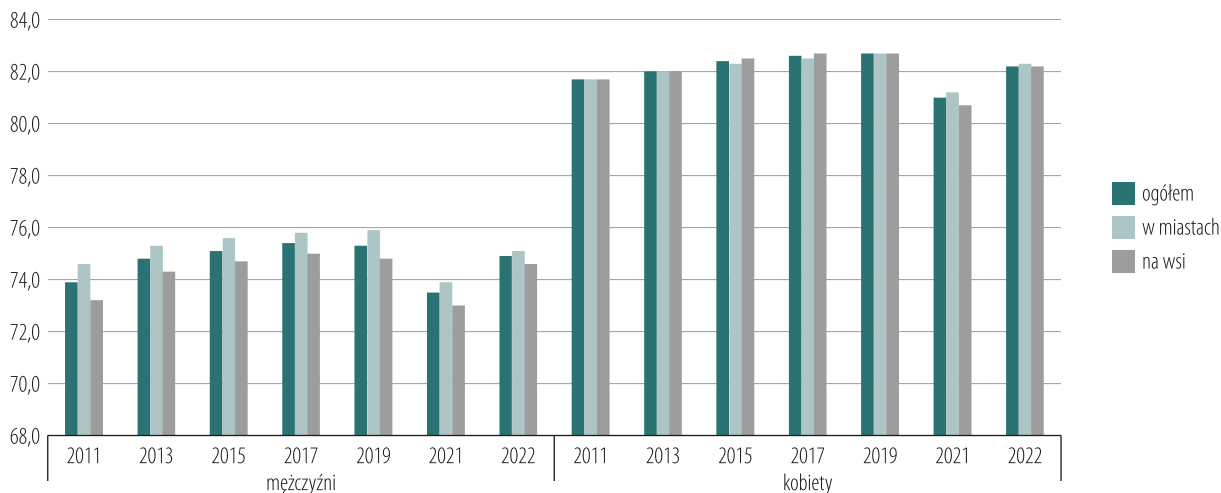
Przeciętne dalsze trwanie życia

Rozwój społeczno-gospodarczy, postęp nauki i medycyny, a także powszechny dostęp do nowoczesnych metod diagnostycznych i terapii leczniczych w ostatnich dziesięcioleciach przełożyły się na sukcesywnie rosnącą długość przeciętnego dalszego trwania życia ludności. W latach 2020–2021 wskaźnik ten wyraźnie zmniejszył się, czego przyczyną można upatrywać w zwiększonych wskaźnikach śmiertelności w związku z pandemią COVID-19. W 2022 roku, zarówno w kraju, jak i w Małopolsce, zaobserwowano wyraźne odbicie trendu i zanotowano wzrost długości przeciętnego dalszego trwania życia ludności.

Przeciętne dalsze trwanie życia ludności w Polsce w 2022 roku wyniosło dla mężczyzn 73,4 roku, natomiast dla kobiet 81,1 roku. Dla porównania w 2021 roku było to odpowiednio 71,8 roku oraz 79,7 roku. Oznacza to, że trwanie życia statystycznego Polaka w porównaniu do roku poprzedniego zanotowało wzrost odpowiednio o 1,6 roku (mężczyźni) oraz o 1,4 roku (kobiety). Analizując dane dla kraju, o 0,7 roku dłużej żyli mężczyźni mieszkający w miastach (73,7 roku) niż mężczyźni zamieszkujący obszary wiejskie (73 lat), natomiast w przypadku kobiet odwrotnie – o 0,1 roku dłużej żyły mieszkanki wsi (81,1 roku) niż miast (81 lat).

W województwie małopolskim w 2022 roku przeciętne trwanie życia mężczyzn wynosiło 74,9 roku, natomiast dla kobiet było to 82,2 roku. Małopolska na tle kraju odznacza się najlepszym wynikiem (1. miejsce) pod względem długości przeciętnego dalszego trwania życia mężczyzn. W przypadku kobiet województwo małopolskie uplasowało się na 3. miejscu, przy czym dłużej niż mieszkanki Małopolski żyją jedynie kobiety w województwach: podlaskim (82,6 roku) i podkarpackim (82,5 roku). W porównaniu do roku ubiegłego trwanie życia mężczyzn mieszkających w województwie małopolskim wydłużyło się o 1,4 roku, natomiast kobiet o 1,2 roku. Długość życia mieszkańców małopolskich miast była wyższa niż ludności wiejskiej. Mężczyźni mieszkający w miastach żyli przeciętnie 75,1 roku, natomiast kobiety 82,3 roku. W przypadku osób zamieszkujących obszary wiejskie było to odpowiednio 74,6 roku oraz 82,2 roku. Oznacza to, że mężczyźni w mieście żyli o 0,5 roku dłużej niż na wsi, natomiast mieszkanki miast o 0,1 roku dłużej w porównaniu z kobietami zamieszkującymi obszary wiejskie.

Wykres 12. Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn i kobiet w województwie małopolskim (w latach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małżeństwa i rozwody

W województwie małopolskim w 2022 roku zawarto 15 404 małżeństwa (w 2021 roku było to 16 648), co lokowało region na trzecim miejscu, po województwie mazowieckim (23 475 małżeństw) i śląskim (17 198 małżeństw), pod względem liczby zawieranych związków małżeńskich.

Współczynnik małżeństw w województwie małopolskim, obliczany jako liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców, w 2022 roku osiągnął wartość 4,5‰ (najwyższy wynik w kraju). Dla porównania w 2021 roku było to 4,9‰. Najniższą wartość współczynnika w 2022 roku odnotowano w województwach: opolskim i świętokrzyskim (po 3,7 ‰). Współczynnik małżeństw w Polsce był równy 4,1‰, czyli o 0,3 p. prom. mniej niż przed rokiem. Podobnie jak w latach poprzednich, w Małopolsce w 2022 roku wyższa wartość współczynnika występowała w miastach, gdzie wyniosła 4,8‰, wobec 4,2‰ na wsi. W Polsce wartość współczynnika dla miast wyniosła 4,2‰, natomiast dla obszarów wiejskich było to 4,0‰. Dane w ujęciu powiatowym wskazują, że najwięcej małżeństw na 1000 mieszkańców zawarto w Krakowie (5,8‰) oraz w powiatach: limanowskim (5,0‰) i nowosądeckim (4,7‰). Najmniejsze wartości wskaźnika odnotowano w powiecie krakowskim, w Tarnowie oraz w powiecie oświęcimskim (po 3,5‰). We wszystkich powiatach liczba zawieranych małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2022 roku spadła w porównaniu do 2021 roku. Największy spadek rok do roku odnotowano w powiatach dąbrowskim i oświęcimskim (mniej o 0,9 p. prom.).

Liczba rozwodów na 1000 mieszkańców w Małopolsce w 2022 roku wyniosła 1,2‰ (spadek o 0,1 p. prom. w relacji do roku poprzedniego). Jest to jeden z najkorzystniejszych wyników w kraju. Jedynie w województwie podkarpackim wskaźnik ten osiągnął wartość nieznacznie poniżej 1,2‰. W Polsce, tak jak w roku poprzednim, wskaźnik ten był równy 1,6‰. Zarówno w kraju, jak i w Małopolsce za główną przyczynę rozwodów podawano niezgodność charakterów. Wskaźnik rozwodów notuje zdecydowanie wyższe wartości na obszarach miejskich niż wiejskich, wynosząc 1,9‰ (miasto) wobec 1,1‰ (wieś) w ujęciu krajowym oraz 2,0‰ (miasto) wobec 0,5‰ (wieś) w Małopolsce. Analizując rozkład przestrzenny wskaźnika, należy podkreślić, że najwyższe jego wartości występowały w miastach na prawach powiatu: w Krakowie (2,3‰), Nowym Sączu (1,8‰) i Tarnowie (1,5‰), a także w powiatach: brzeskim i wielickim (po 1,1‰) oraz chrzanowskim, tatrzańskim, nowotarskim (po 1,0‰). Najmniej rozwodów odnotowano w powiecie suskim (0,3‰).

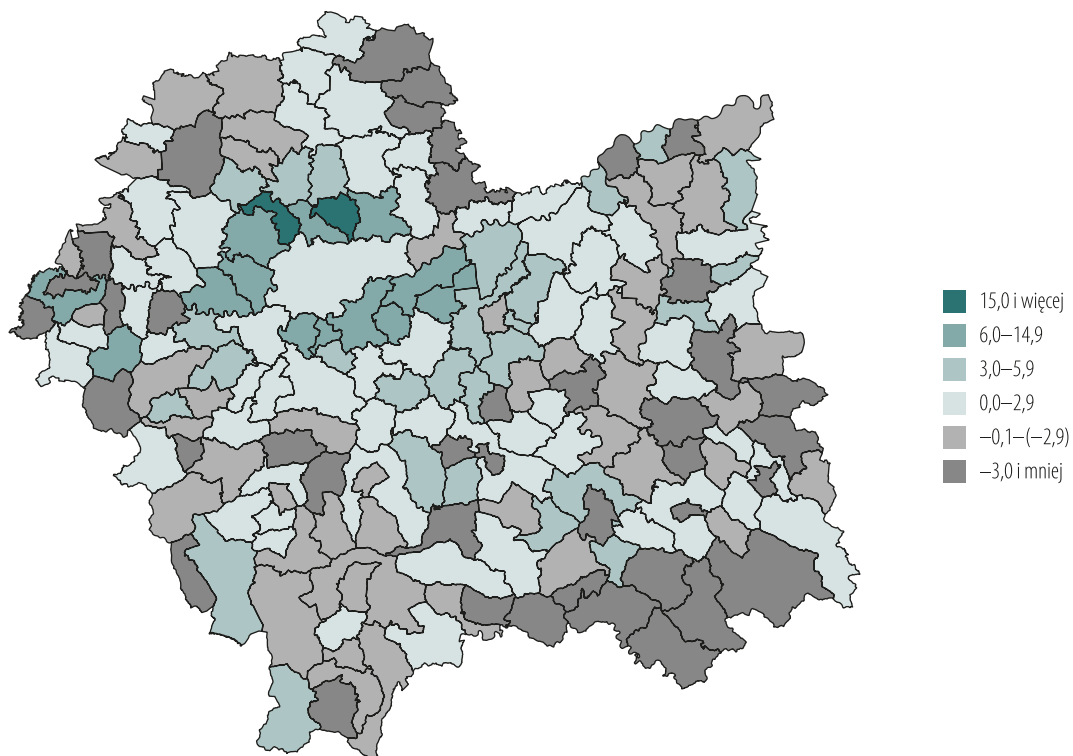
3. Migracje

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W ogólnym bilansie salda migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2022 roku, Małopolska znalazła się wśród 5 województw z dodatnią wartością wskaźnika, zajmując (*ex aequo* z województwem dolnośląskim) 3. miejsce w skali kraju (1,2‰),

po województwach: mazowieckim (2,0‰) i pomorskim (1,7‰), a przed województwem wielkopolskim (0,4‰). W 2022 roku wskaźnik ten dla województwa małopolskiego wyniósł o 0,2 p. prom mniej niż w roku poprzednim. W pozostałych 11 województwach zanotowano ujemne saldo migracji, najniższe w lubelskim (-2,2‰) i świętokrzyskim (-1,9‰). W 2022 roku średnia dla Polski, podobnie jak w roku poprzednim, wyniosła 0,1‰.

Analiza danych dla małopolskich powiatów wskazuje, że dodatnią wartość salda migracji zanotowano w powiatach: wielickim (11,3‰), krakowskim (8,8‰), Krakowie (2,3‰) oraz w powiecie bocheńskim (1,1‰). Wartości dodatnie zanotowano również w powiatach: myślenickim (0,9‰), wadowickim (0,2 ‰) i brzeskim (0,1‰). W przypadku powiatu miechowskiego wartość salda migracji wyniosła w zaokrągleniu 0,0‰. W pozostałych powiatach zanotowano ujemne wartości wskaźnika. Najniższe wartości wskaźnik osiągnął w miastach na prawach powiatu: Tarnowie (-4,6‰) oraz Nowym Sączu (-3,7‰). Największy spadek salda migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2022 roku w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano w Krakowie (mniej o 1,7 p. prom) oraz w powiatach: myślenickim (mniej o 0,9 p. prom), krakowskim (mniej o 0,7 p. prom) i wielickim (mniej o 0,6 p. prom), natomiast największy wzrost salda migracji rok do roku zaobserwowano w Tarnowie (więcej o 2,1 p. prom). Może to oznaczać zmniejszenie dynamiki pogłębiania się niekorzystnych tendencji migracyjnych w skali regionu. W ujęciu gminnym, najwyższą wartość wskaźnika, a także jego największy przyrost rok do roku zaobserwowano w gminie Wielka Wieś (39,5‰, wzrost o 11 p. prom.). Pozostałe gminy odznaczające się wysokim saldem migracji to gminy zlokalizowane bezpośrednio w obszarze oddziaływania stolicy województwa: Michałowice (19,6‰, wzrost o 0,4 p. prom.), Zielonki (14,9‰, spadek o 7,2 p. prom.), Kocmyrzów-Luborzyca (14,6‰, wzrost o 0,5 p. prom.), Wieliczka (13,6‰, wzrost o 0,5 p. prom.), Mogilany (13,1‰, spadek o 1,2 p. prom.) i Niepołomice (12,6‰, spadek o 5,1 p. prom.). W przypadku Krakowa silnie zaznacza się proces migracji w kierunku strefy podmiejskiej, co wiąże się z postępującą suburbanizacją. Najniższe saldo migracji odnotowano w gminach: Lipnica Wielka (-11,2‰, spadek o 1,2 p. prom.), Piwniczna-Zdrój (-8,8‰, spadek o 2,6 p. prom), Rytyro (-7,9‰, spadek o 4,7 p. prom), Tymbark i Krynica-Zdrój (po -7,5‰, spadek odpowiednio o 3,8 p. prom. i 0,6 p. prom), Gręboszów i Muszyna (po -6,2‰, odpowiednio wzrost o 0,2 p. prom. i spadek o 4,1 p. prom.) oraz Mędrzechów (-6,0‰, spadek o 3,6 p. prom), a także miastach: Limanowa (-5,8‰, wzrost o 1,9 p. prom), Oświęcim i Sucha Beskidzka (po -5,6‰, odpowiednio spadek o 1,5 p. prom i 1,0 p. prom.).

Mapa 6. Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców w 2022 roku (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Migracje wewnętrzne

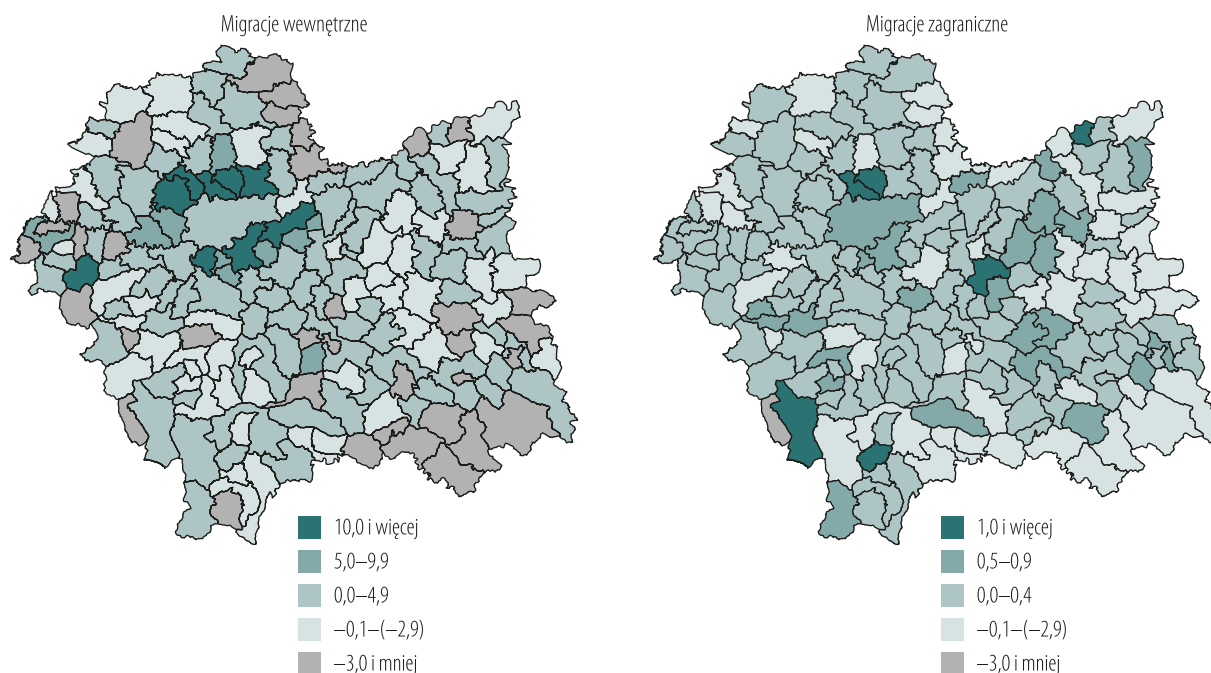
W 2022 roku w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały, podobnie jak w poprzednich latach, utrzymało się na dodatnim poziomie (3,6 tys. osób, o 559 osób mniej niż w roku poprzednim). Oznacza to, że w województwie małopolskim zameldowało się 35,2 tys. osób, a wymeldowało 31,7 tys. osób. Współczynnik migracji wewnętrznych na 1000 osób dla Małopolski w 2022 roku wynosił 1,0‰ (o 0,2 p. prom. mniej niż przed rokiem) i był on wyższy na obszarach wiejskich (-2,5‰, spadek o 0,1 p. prom.) niż w miastach (-0,6‰, spadek o 0,3 p. prom.). Wynik ten uplasował województwo małopolskie na 4. miejscu (o jedną lokatę niżej niż w roku poprzednim), po województwach: mazowieckim i pomorskim (po 1,7‰) oraz dolnośląskim (1,3‰). Najniższy wskaźnik zanotowały województwa: lubelskie (-2,3‰), świętokrzyskie (-1,9‰) oraz warmińsko-mazurskie (-1,5‰). W ujęciu powiatowym największą wartość salda migracji wewnętrznych na 1000 mieszkańców w Małopolsce odnotowano w powiatach: wielickim (10,9‰) i krakowskim (8,5‰) oraz w Krakowie (1,6‰). Dodatnie saldo migracji wewnętrznych zanotowano także w powiatach: bocheńskim i myślenickim (po 0,9‰), wadowickim (0,2‰) i tarnowskim (0,1‰). W powiecie miechowskim wartość wskaźnika oscylowała w granicach 0,0‰. W pozostałych 14 powiatach saldo migracji wewnętrznych było ujemne, przy czym najniższe wartości zaobserwowano w miastach na prawach powiatu: Nowym Sączu (-4,1‰) i Tarnowie (-3,4‰). Analizując poziom salda migracji wewnętrznych w ujęciu gminnym, można zauważyć, że najwyższe wartości osiągały jednostki zlokalizowane w obszarach bezpośredniego oddziaływania większych miast. Najwyższy poziom wskaźnika zarejestrowano m.in. w gminach znajdujących się w zasięgu obszaru funkcjonalnego Krakowa: Wielkiej Wsi (39,0‰), Michałowicach (18,4‰), Kocmyrzowie-Luborzycy (14,3‰), Zielonkach (13,9‰), Wieliczce (13,0‰), Mogilanach (12,7‰) i Niepołomicach (12,3‰). Po przeciwnej stronie zestawienia znalazły się gminy, które wykazały ujemne saldo migracji wewnętrznych, z czego najniższe wartości zanotowano w gminach: Piwniczna-Zdrój (-8,7‰), Ryty (-7,9‰), Tymbark (-7,8‰), Lipnica Wielka (-6,6‰), Mędrzechów (-6,0‰) oraz w Oświęcimiu (-5,9‰).

Migracje zagraniczne

Małopolska w 2022 roku utrzymała dodatnie saldo migracji zagranicznych. Oznacza to, że corocznie więcej osób przyjeżdża z zamiarem stałego pobytu, niż wyjeżdża za granicę. W 2022 roku saldo migracji zagranicznych w województwie małopolskim wynosiło 558 osób (mniej o 146 osób niż w 2021 roku). W Małopolsce na pobyt stały w 2022 roku zameldowało się 1965 osób z zagranicy, czyli o 63 osoby mniej niż rok wcześniej. Za granicę wyjechało 1407 osób, czyli o 83 osoby więcej niż w 2021 roku. Podobnie jak w latach poprzednich więcej imigrantów osiedliło się na stałe w miastach (1141 osób) niż na obszarach wiejskich (824 osoby). Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku wyjazdów – więcej osób emigrowało za granicę z obszarów wiejskich (709 osób) niż z miast (698 osób). Współczynnik salda migracji zagranicznych na 1000 mieszkańców w województwie małopolskim w 2022 roku wyniósł 0,2‰ i był on wyższy w miastach (0,3‰) niż na obszarach wiejskich (0,1‰). Największą wartość osiągnął w województwach mazowieckim (0,4‰) i podlaskim (po 0,3‰), natomiast najniższą w województwie opolskim (-0,5‰). W ujęciu powiatowym najwyższe wartości odnotowano w miastach na prawach powiatu: Krakowie (0,7‰) i Nowym Sączu (0,4‰), a także w powiatach: brzeskim, dąbrowskim i wielickim (po 0,4‰). Najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Tarnowie (-1,2‰) oraz w powiatach: nowotarskim i tarnowskim (po -0,4‰). W ujęciu gminnym, najwyższe wartości zaobserwowano w gminach: Bolesław – pow. dąbrowski (2,6‰), Jabłonka (1,8‰), Michałowice (1,2‰), Nowy Wiśnicz, Szaflary oraz Zielonki (po 1,0‰). Na drugim końcu zestawienia, z ujemnymi wartościami, znalazły się m.in. gminy: Lipnica Wielka (-4,6‰), Lubień (-2,8‰), Nowy Targ i Krościenko nad Dunajcem (po -2,6‰) oraz Uście Gorlickie (-2,1‰).

Analizując kierunki wyjazdów i przyjazdów zagranicznych w województwie małopolskim w 2022 roku, można zauważyć, że najczęściej przyjazdów lub wyjazdów odbywało się w obrębie Europy. W tym przypadku saldo migracji było dodatnie i wyniosło 575 osób. Oznacza to, że w 2022 roku więcej osób z krajów Europy przyjechało do Małopolski (1733 osoby), niż z niej wyjechało (1158 osób). Dodatkowo saldo migracji odnotowano także w przypadku Azji (59 osób), Afryki (12 osób) i Ameryki Południowej (13 osób). Dość znaczny ruch migracyjny miał miejsce w kierunku Ameryki Północnej i Środkowej (przybyło 130 osób, wyjechały 224 osoby), jednakże w tym przypadku saldo migracji było ujemne (-94 osoby). Ujemne saldo migracji odnotowano również w przypadku Oceanii (-7 osób).

Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 osób w województwie małopolskim w 2022 roku (w ‰)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 5. Migracje gminne w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2022
Zameldowania w ruchu wewnętrznym [w tys.]							
województwo ogółem	32,19	33,58	30,76	32,29	39,51	36,19	35,22
miasto	14,70	15,19	14,64	15,20	21,05	16,53	15,66
wieś	17,49	18,39	16,12	17,09	18,46	19,65	19,56
Zameldowania z zagranicy [w tys.]							
województwo ogółem	2,01	1,56	*	1,43	2,01	2,03	1,97
miasto	1,16	0,88	*	0,76	1,15	1,22	1,14
wieś	0,86	0,68	*	0,68	0,86	0,80	0,82
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym [w tys.]							
województwo ogółem	28,40	29,80	26,99	28,53	33,59	32,07	31,67
miasto	16,12	16,27	14,50	15,24	17,70	16,99	16,58
wieś	12,28	13,53	12,49	13,29	15,89	15,09	15,09
Wymeldowania za granicę [w tys.]							
województwo ogółem	1,49	2,51	*	1,09	1,06	1,32	1,41
miasto	1,07	1,61	*	0,58	0,56	0,66	0,70
wieś	0,42	0,91	*	0,51	0,50	0,67	0,71
Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób [w ‰]							
województwo ogółem	1,10	1,10	1,10	1,10	1,70	1,20	1,00
miasto	–0,90	–0,70	0,10	0,00	2,00	–0,30	–0,60
wieś	3,10	2,80	2,10	2,20	1,50	2,60	2,50
Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób [w ‰]							
województwo – ogółem	0,15	–0,28	*	0,10	0,28	0,21	0,16
miasto	0,05	–0,44	*	0,11	0,36	0,34	0,27
wieś	0,25	–0,13	*	0,10	0,20	0,08	0,06

Wyszczególnienie	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2022
Saldo migracji ogółem na 1000 osób [w ‰]							
województwo ogółem	1,29	0,84	*	1,21	2,02	1,40	1,20
miasto	-0,82	-1,10	*	0,08	2,40	0,07	-0,29
wieś	3,32	2,69	*	2,27	1,66	2,64	2,57

* Ze względu na niedostateczną jakość danych dotyczących migracji zagranicznych na pobyt stały w 2021 roku dane te nie zostały opublikowane.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4. Struktura wieku i płci ludności

Współczynnik feminizacji

Wskaźnikiem określającym wzajemne relacje pomiędzy liczbą kobiet a liczbą mężczyzn (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) jest współczynnik feminizacji. Podobnie jak w latach poprzednich w 2022 roku wartość współczynnika dla województwa małopolskiego była równa 106. Oznacza to, że w strukturze ludności według płci przeważają liczebnie kobiety. Wskaźnik ten w przypadku Małopolski charakteryzuje się dużą stałością i jest niezmienny od przynajmniej dwóch dekad. Podobną wartość współczynnika jak w województwie małopolskim, gdzie na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet, odnotowano również w województwach: lubuskim, podlaskim, pomorskim, świętokrzyskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. Tak jak w roku poprzednim najwyższą wartość współczynnika odnotowano w województwie łódzkim (110), natomiast najmniejszą w województwie podkarpackim (104). W Polsce na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet, przy czym zdecydowanie wyższe wartości współczynnika feminizacji osiąga w miastach (112) niż na wsi (101). W województwie małopolskim wartości współczynnika w podziale na miasto i wieś były identyczne jak w kraju. W Małopolsce, podobnie jak w latach poprzednich, najwyższe dysproporcje płci, przewyższające średnią dla województwa, odnotowano we wszystkich miastach na prawach powiatu: w Krakowie (współczynnik feminizacji był równy 114), w Tarnowie (113) i w Nowym Sączu (109). W przypadku pozostałych powiatów najwyższy poziom wskaźnika zanotowano w powiatach chrzanowskim i tatrzańskim (po 107). Najniższy poziom współczynnika zaobserwowano w powiecie limanowskim, gdzie liczba kobiet była równa liczbie mężczyzn (100). Niską wartością współczynnika feminizacji charakteryzują się również powiaty: nowosądecki i tarnowski (po 101). Analizując rozkład zjawiska w ujęciu gminnym, bez uwzględniania miast na prawach powiatu, najwyższe wartości współczynnika feminizacji w 2022 roku zaobserwowano w miastach: Zakopane (114), Oświęcim (112) i Nowy Targ (111). Najmniejszą wartością wskaźnika odznaczały się gminy wiejskie: Bolesław – pow. dąbrowski (94), Lipnica Murowana, Łabowa, Mszana Dolna (po 95). Gmin, w których wartość współczynnika spadła poniżej 100, czyli na 100 mężczyzn przypadało mniej niż 100 kobiet, w 2022 roku w Małopolsce było 38, czyli o 4 mniej niż rok wcześniej. Gmin, w których proporcje pomiędzy płciami były wyrównane (liczba kobiet i mężczyzn na podobnym poziomie, wskaźnik równy 100) było 23, a więc 5 więcej niż w roku poprzednim.

Mediana wieku mieszkańców

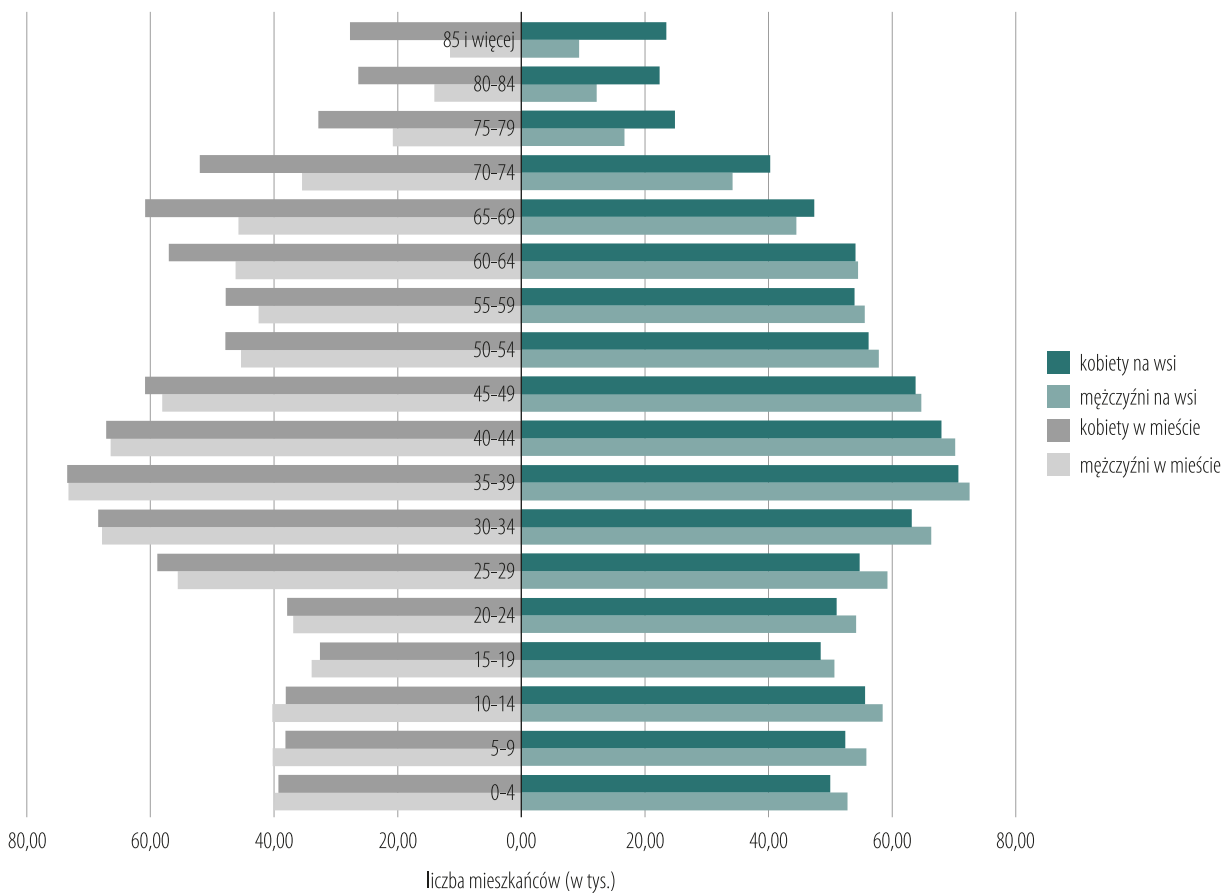
W 2022 roku mediana wieku mieszkańców Małopolski wyniosła 40,7 roku, co oznaczało, że 50% mieszkańców jeszcze nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. Wartość ta była nieznacznie wyższa niż w 2021 roku (40,3 roku). Pozytywnym przejawem jest to, że mediana wieku w województwie małopolskim jest niższa niż średnia dla kraju (42,3 roku). Statystyczny mieszkaniec Małopolski był więc młodszy od statystycznego mieszkańca Polski o 1,6 roku. Województwo małopolskie cechuje się jedną z najmłodszych populacji w kraju. Wskaźnik na równie niskim poziomie (40,7 roku) osiągnęło jedynie województwo pomorskie. Najwyższe wartości wskaźnika występowały w województwach: świętokrzyskim (44,3 roku), łódzkim i opolskim (po 44,1 roku) oraz śląskim (po 43,8 roku). W 2022 roku mediana wieku mieszkańców miast w województwie małopolskim wyniosła 41,9 roku, natomiast mieszkańców wsi 39,6 roku. Statystyczny mieszkaniec miasta był więc o 2,3 roku starszy od mieszkańca wsi. Dla porównania, w Polsce różnica ta wyniosła 2,5 roku. Największe dysproporcje w medianie wieku mieszkańców miast i wsi wystąpiły w województwie pomorskim (różnica wyniosła 4,3 roku), natomiast najmniejsze w województwie

podlaskim (0,3 roku). W przypadku każdego z regionów Polski obszary wiejskie cechowały się młodszą populacją. Najmłodszy mieszkańcy Małopolski mieszkali w powiatach: limanowskim (mediana wieku 37,3 roku) i nowosądeckim (37,7 roku), natomiast najstarsi w Tarnowie (45,4 roku), oraz w powiatach: chrzanowskim i olkuskim (po 44,7 roku). W województwie małopolskim statystyczna kobieta była starsza od mężczyzny o 2,7 roku. W 2022 roku mediana wieku kobiet wynosiła 42,1 roku (w miastach 43,6 roku, a na obszarach wiejskich 40,7 roku), natomiast mediana wieku mężczyzn to 39,4 roku (w miastach 40,1 roku, na wsi 38,6 roku).

Piramida wieku i płci

Piramida wieku i płci jest graficznym przedstawieniem struktury demograficznej danego społeczeństwa. Dostarcza ona informacji o aktualnej kondycji populacji oraz pozwala prognozować jej przyszłe zmiany. Piramida wieku i płci mieszkańców województwa małopolskiego charakteryzuje się wąską podstawą, co świadczy o zmniejszającej się liczbie najmłodszych roczników. Taki kształt piramidy jest typowy dla populacji regresywnej i świadczy o starzeniu się społeczeństwa. W strukturze wiekowej mieszkańców Polski bardzo mocno odznacza się wpływ II wojny światowej. Po zakończeniu działań wojennych i znacznych stratach w ludności nastąpił tzw. wyż kompensacyjny (cechujący się zwiększoną liczbą urodzeń). Widoczny jest on również w kształcie piramidy społeczeństwa Małopolski jako wyraźne wybrzuszenie (liczne roczniki z grupy wiekowej 60–75 lat). Kiedy w okres rozrodzony zaczęły wchodzić osoby urodzone w trakcie trwania wojny, nastąpił niż demograficzny. Miał on swój szczyt na przełomie lat 60. i 70. XX wieku, co jest widoczne jako wklęsły kształt wykresu, szczególnie wśród osób w wieku 50–55 lat. Kolejny wyż jest echem wyżu powojennego (roczniki w wieku 25–45 lat). Jest dużo bardziej dostrzegalny w kształcie piramidy, z uwagi na wpływ naturalnie występującej zwiększonej śmiertelności w starszych grupach wiekowych. Struktura wieku ludności Małopolski wykazuje również zróżnicowanie w podziale na miasto i wieś. Piramida wieku i płci po stronie opisującej cechy mieszkańców obszarów wiejskich charakteryzuje się regularną strukturą, natomiast

Wykres 13. Piramida wieku i płci mieszkańców województwa małopolskiego w 2022 roku w podziale na mieszkańców miast i mieszkańców obszarów wiejskich (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

w po stronie mieszkańców miast widoczne są większe dysproporcje. Nadwyżka kobiet w mieście rozpoczyna się już w grupie wiekowej 20–24 lata, natomiast najwyższa jest w pokoleniu wyżu powojennego. Spowodowane jest to tym, że kobiety częściej migrują ze wsi do miast. W mieście zdecydowanie bardziej wyraźne są również wyże i niższe demograficzne. Po obu stronach piramidy widoczna jest nadwyżka chłopców nad dziewczynkami w najmłodszych grupach wiekowych (z uwagi na większą liczbę urodzeń dzieci płci męskiej niż żeńskiej), natomiast w najstarszych grupach wiekowych występuje przewaga kobiet (ze względu na nadumieralność mężczyzn).

Ekonomiczne grupy wieku

Na koniec 2022 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli mieszkańców Małopolski w wieku 17 lat i mniej, wynosiła 662,4 tys. osób. W porównaniu do roku 2021 zmniejszyła się o 841 osób. Udział ludności tej grupy ekonomicznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego wynosił 19,3%. Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym przeważali mężczyźni, którzy stanowili 51,3% ogółu tej grupy. Na koniec 2022 roku w województwie małopolskim liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 2045,7 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 11 647 osób. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem wynosił 59,7% i w stosunku do 2021 roku wartość ta zmalała. Wśród osób w wieku produkcyjnym przeważali mężczyźni, którzy stanowili 52,5% ogółu tej grupy. W ostatnich latach w Małopolsce obserwuje się sukcesywny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiet w wieku 60 i więcej lat oraz mężczyzn w wieku równym lub powyżej 65 lat. Wzrost ten jest dość dynamiczny i przewiduje się, że w następnych latach będzie jeszcze bardziej postępował. Spowodowany jest on zmianą stylu życia oraz wydłużaniem się jego trwania. Ponadto w ostatnich latach zauważalne jest wchodzenie w wiek poprodukcyjny osób urodzonych w latach wyżu powojennego. Na koniec 2022 roku do tej grupy zaliczało się 720,9 tys. mieszkańców, czyli o 11 132 osoby więcej niż w roku poprzednim. Udział omawianej grupy w ludności ogółem w województwie małopolskim wynosił 21,0% i w stosunku do 2020 roku wzrósł o 0,3 p. proc. W grupie osób w wieku poprodukcyjnym zdecydowanie przeważają kobiety, których udział wyniósł 65,5%.

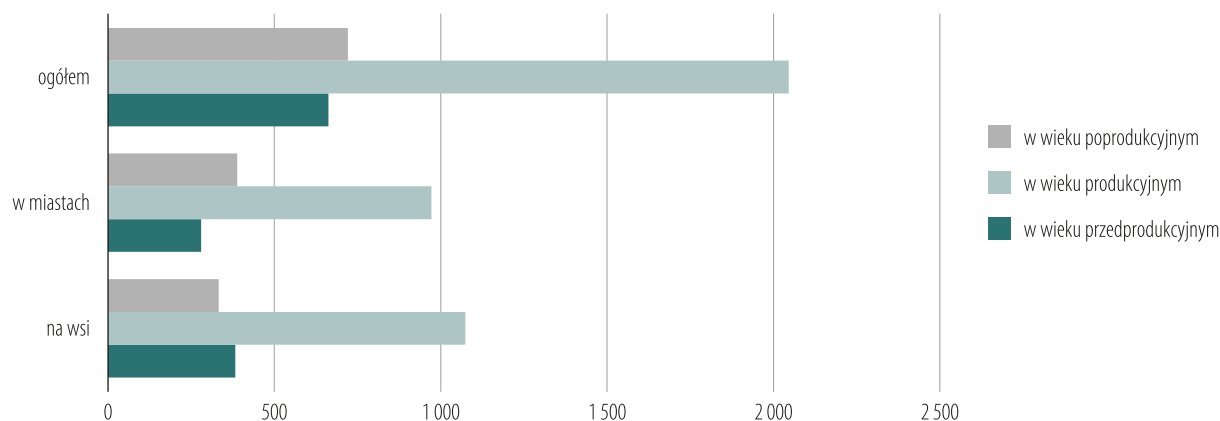
Tabela 6. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w podziale na ekonomiczne grupy wieku

Wyszczególnienie	2011	2013	2015	2017	2019	2021	2022
Struktura według ekonomicznych grup wieku							
W wieku przedprodukcyjnym [w tys.]	655,9	644,7	638,6	642,5	649,0	663,2	662,4
w tym: mężczyźni	335,8	330,3	327,5	329,8	333,3	340,7	340,1
kobiety	320,1	314,4	311,0	312,6	315,7	322,5	322,2
W wieku produkcyjnym [w tys.]	2126,2	2120,4	2106,1	2086,0	2065,8	2057,4	2045,7
w tym: mężczyźni	1109,7	1110,1	1106,4	1097,8	1088,3	1081,3	1074,2
kobiety	1016,5	1010,3	999,7	988,2	977,5	976,1	971,5
W wieku poprodukcyjnym [w tys.]	564,7	595,4	628,0	662,9	696,1	709,8	720,9
w tym: mężczyźni	178,6	189,9	202,8	218,3	233,9	242,1	248,7
kobiety	386,1	405,5	425,2	444,6	462,2	467,7	472,2
Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem							
W wieku przedprodukcyjnym [w %]	19,6	19,2	18,9	18,9	19,0	19,3	19,3
w tym: mężczyźni	51,2	51,2	51,3	51,3	51,4	51,4	51,3
kobiety	48,8	48,8	48,7	48,7	48,6	48,6	48,7
W wieku produkcyjnym [w %]	63,5	63,1	62,4	61,5	60,6	60,0	59,7
w tym: mężczyźni	52,2	52,4	52,5	52,6	52,7	52,6	52,5
kobiety	47,8	47,6	47,5	47,4	47,3	47,4	47,5
W wieku poprodukcyjnym [w %]	16,9	17,7	18,6	19,5	20,4	20,7	21,0
w tym: mężczyźni	31,6	31,9	32,3	32,9	33,6	34,1	34,5
kobiety	68,4	68,1	67,7	67,1	66,4	65,9	65,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując strukturę wieku ludności według ekonomicznych grup wieku w województwie małopolskim, można stwierdzić, że zauważalnie młodszym społeczeństwem cechuje się wieś. W 2022 roku spośród 662,4 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym aż 57,8% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich (382,5 tys. osób). Przyczyną jest wyższy współczynnik przyrostu naturalnego oraz większy poziom dzietności na wsiach. Małopolskie wsie cechują się również większym udziałem osób w wieku produkcyjnym (1073,9 tys. osób, co stanowiło 52,5% tej grupy), w porównaniu do miast (971,9 tys. osób). Obszary miejskie charakteryzują się natomiast zwiększoną liczbą osób w wieku poprodukcyjnym (388,3 tys. osób, co stanowiło 53,9% tej grupy) w porównaniu do obszarów wiejskich (332,6 tys. osób).

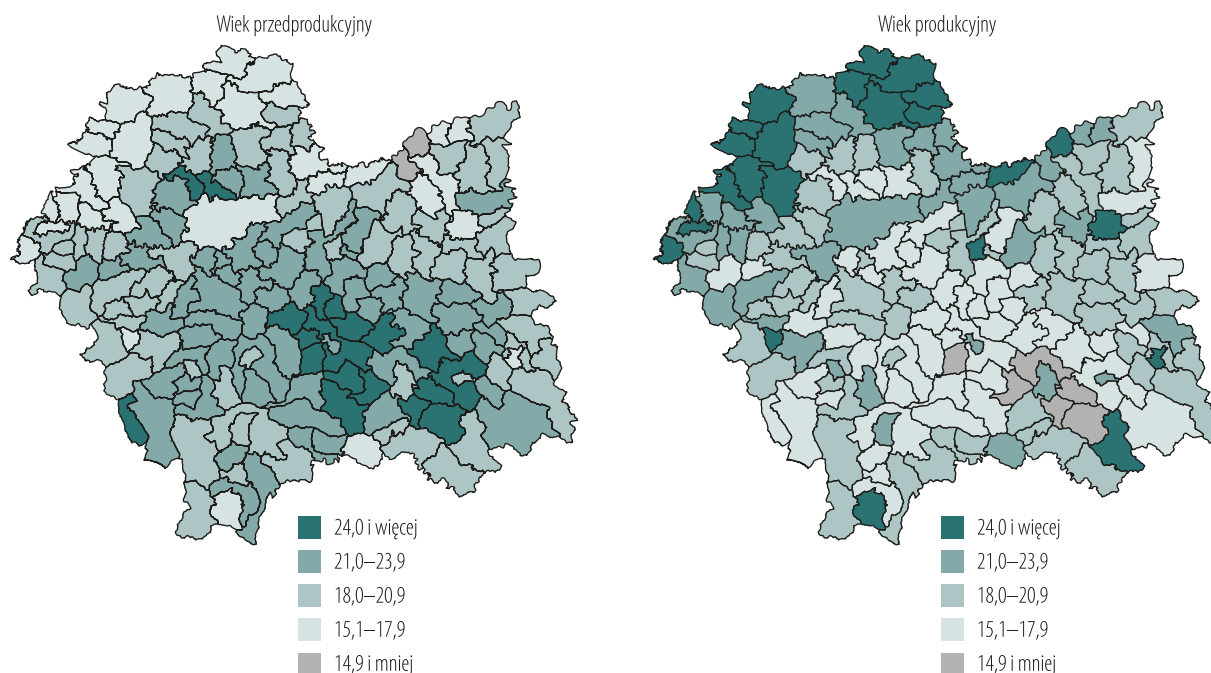
Wykres 14. Struktura ludności Małopolski według ekonomicznych grup wieku w miastach i na wsi w 2022 roku (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując rozkład przestrzenny struktury ludności według ekonomicznych grup wieku, można zauważyć, że zdecydowanie młodszym społeczeństwem cechują się południowo-wschodnie obszary województwa małopolskiego (zwiększony udział osób w wieku przedprodukcyjnym), natomiast w przypadku północno-zachodniej części regionu sytuacja jest odwrotna i występuje tam zwiększony odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowały powiaty: limanowski (23,8%), nowosądecki (23,3%) i wielicki (22,4%).

Mapa 8. Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego w 2022 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwięcej osób w wieku produkcyjnym mieszkało w Krakowie oraz powiecie dąbrowskim (po 61,3%). Podobnie jak w latach ubiegłych w 2022 roku najbardziej niekorzystną sytuacją na tle powiatów wyróżniał się Tarnów, w którym zanotowano najmniejszy udział osób młodych w wieku przedprodukcyjnym (15,5% oraz największy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym – 27,2%). W ujęciu gminnym w 2022 roku najwięcej osób młodych w wieku przedprodukcyjnym zamieszkiwało gminy: Słopnice (26,2%), Podegrodzie (26,1%), Łukowica (25,5%), Grybów, Laskowa i Łabowa (po 25,3%). Gminy te cechują się najlepszą sytuacją demograficzną. Przeciwna, bardzo niekorzystna sytuacja, miała miejsce w gminach charakteryzujących się bardzo niskim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym: Gręboszów (13,7%) i Wietrzychowice (14,3%).

W ostatnich latach obserwuje się spowolnienie rozwoju demograficznego Małopolski i postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Jednym ze wskaźników obrazujących to zjawisko jest wskaźnik osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, czyli stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (osoby w wieku przedprodukcyjnym 0–17 lat oraz osoby w wieku poprodukcyjnym – mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej) do liczby osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18–64 lata i kobiety w wieku 18–59 lat). W ostatnich latach jego wartość w regionie stawała się coraz wyższa. W 2022 roku wskaźnik ten wynosił 67,6 osoby (przed rokiem było to 66,7 osoby). Była to najniższa wartość z wszystkich województw. Tendencja wzrostowa utrzymywała się w całym kraju, gdzie wskaźnik ten w 2022 roku przyjmował wartość 70,4 osoby, natomiast rok wcześniej było to 69,3 osoby. Stopniowe zwiększanie się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczebności osób w wieku przedprodukcyjnym, są negatywnymi trendami. Zmiany te znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego osobami starszymi, czyli liczbie osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) przypadającej na 100 osób w wieku 15–64 lata. W 2022 roku wskaźnik ten w województwie małopolskim kształtował się na poziomie 27,1 osoby (wzrost o 0,7 w porównaniu z rokiem 2021). Średnia dla kraju była wyższa i wynosiła 29,9 osoby (wzrost o 1,0 w porównaniu z rokiem 2021).

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Wiktoria Chachulska, Wojciech Dubiel, Mirosław Furmanek, Dorota Klik, Danuta Konik, Kinga Łądkiewicz, Karolina Marszałek, Iwona Pałka, Edyta Sokoła, Danuta Anita Woźniak

— podsumowanie

- Realizacja zadań z zakresu zdrowia publicznego była ukierunkowana m.in. na zapobieganie oraz zwalczanie nadwagi i otyłości generującej rozwój schorzeń cywilizacyjnych, należących do najczęstszych przyczyn zgonów wśród osób dorosłych, ponadto na wsparcie dzieci, rodziców i wychowawców w zakresie zachowania bezpieczeństwa w Internecie oraz profilaktyki samobójstw wśród dzieci i młodzieży. W 2022 roku na realizację działań profilaktycznych w obszarze zdrowia przeznaczono łącznie 1,7 mln zł, co pozwoliło na objęcie nimi 89 903 bezpośrednich uczestników.
- W 2022 roku zakończono inwestycje, w tym wieloletnie, realizowane w Wojewódzkich Podmiotach Leczniczych m.in. w Szpitalu Specjalistycznym im. J. Dietla, w Wojewódzkim Szpitalu Psychiatrycznym w Andrychowie, w Szpitalu Specjalistycznym im. L. Rydygiera, w Krakowskim Szpitalu Specjalistycznym im. św. Jana Pawła II. Ponadto rozpoczęto kolejne inwestycje finansowane ze środków europejskich w ramach mechanizmu REACT-EU.
- Województwo Małopolskie wraz z partnerami Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchoj Beskidzkiej kontynuowało projekt „Małopolski Tele-Anioł”, skierowany do osób niesamodzielnych z terenu całej Małopolski.
- Kontynuowano realizację projektu pn. „Małopolskie tężnie solankowe” – polegającego na udzieleniu pomocy finansowej JST na budowę ogólnodostępnych i nieodpłatnych tężni solankowych.
- W województwie małopolskim w ramach publicznej stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2022 roku funkcjonowało 13 szpitali wojewódzkich (w tym 1 działający w formie spółki), 19 szpitali powiatowych oraz 8 szpitali resortowych.
- W województwie małopolskim w roku 2021 zatrudnionych było 8721 lekarzy (podstawowe miejsce zatrudnienia), co stanowi 9% lekarzy zatrudnionych w Polsce. W porównaniu z rokiem 2020 liczba lekarzy wzrosła o 472 osoby. Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego był na poziomie 25,6, pozycjonując Małopolskę na 7. miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 24,5).

1. Polityka zdrowotna

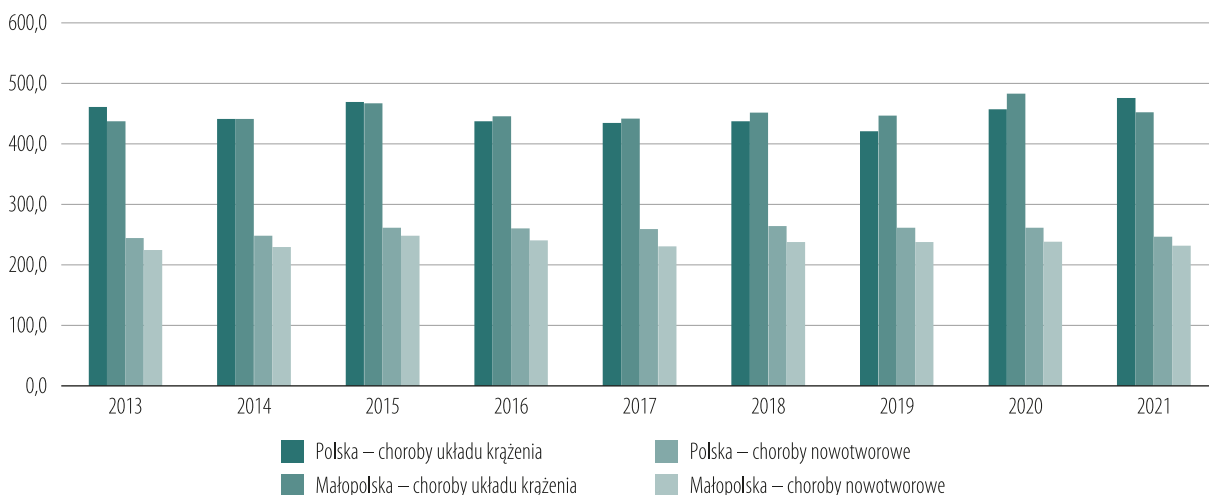
Podstawowymi problemami zdrowotnymi mieszkańców państw rozwiniętych są: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, urazy i wypadki, choroby zwyrodnieniowe układu narządów ruchu, choroby metaboliczne, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego, schorzenia układu oddechowego oraz pokarmowego itp. Należą one do ważnych przyczyn absencji chorobowej, przedwczesnych zgonów, jednocześnie z uwagi na przewlekły przebieg w znacznym stopniu ograniczają lub uniemożliwiają pełnienie funkcji zawodowych i społecznych.

Obok zapobiegania przedwczesnym zgonom oraz ograniczania negatywnych skutków chorób przewlekłych, należących do priorytetów rozwojowych systemu ochrony zdrowia, zwłaszcza w obliczu konieczności utrzymania długiej aktywności zawodowej osób pracujących, do istotnych problemów epidemiologicznych dołączyło zapobieganie zakażeniom wirusem SARS-CoV-2, którego błyskawiczne rozpowszechnienie było przyczyną powstania pandemii COVID-19, oraz leczenie chorych i rehabilitacja po przebyciu zakażenia tym patogenem. Zarejestrowanie pierwszej szczepionki dało możliwość zapobiegania chorobie. Skutki zdrowotne, społeczne i ekonomiczne będą odczuwalne przez wiele lat przez populację świata również ze względu na wysoką mutagenność wirusa. W Małopolsce w 2022 roku odnotowano 188 106 zachorowań (w Polsce 2 369 792), a odsetek hospitalizacji wyniósł 4,9% (w Polsce 4,8%).

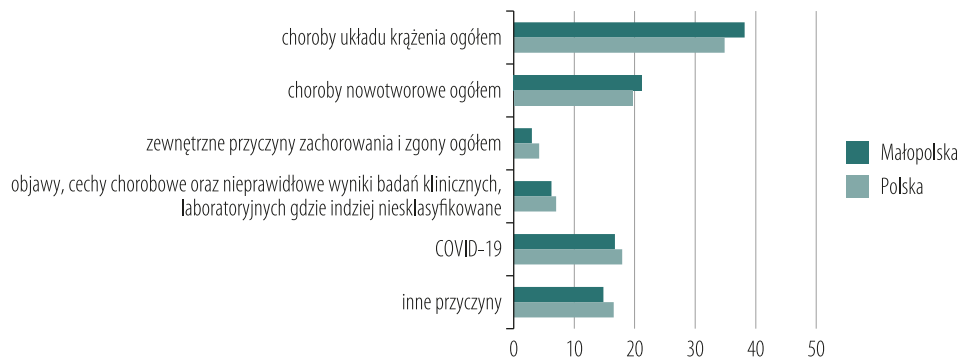
Według ostatnich dostępnych danych GUS w 2022 roku wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn w Małopolsce wynosił 74,9 roku (w Polsce 73,4), a dla kobiet w Małopolsce 82,2 roku (w Polsce 81,1). Obserwuje się wzrost tego wskaźnika zarówno w Małopolsce, jak i w całej Polsce.

W Polsce i w Małopolsce do głównych przyczyn zgonów należą: choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. W 2021 roku (ostatnie dostępne dane w zakresie umieralności szczegółowej) w Małopolsce zmarło 40 725 osób, w tym na choroby układu krążenia ogółem – 15 518 osób (38,1% ogółu zgonów), a na choroby nowotworowe ogółem – 8624 osoby (21,2% ogółu zgonów). Odnotowane odsetki w zakresie zgonów z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów ogółem były wyższe w Małopolsce niż w Polsce (odpowiednio: 34,8%, 19,6%). Ponadto w związku z sytuacją nadzwyczajną wynikającą z pandemii COVID-19 w 2021 roku odnotowano w Małopolsce 6808 zgonów (16,7% ogółu zgonów), w Polsce – 92 780 zgonów (17,9% ogółu zgonów).

Wykres 15. Zgony z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów złośliwych na 100 tys. ludności w Polsce oraz w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 16. Udział procentowy zgonów według najczęstszych przyczyn w Polsce oraz w Małopolsce w 2021 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), <https://bdل.stat.gov.pl/BDL/start>

Zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców przez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia. Podstawowe działania w tym zakresie to: realizacja inwestycji służących poprawie infrastruktury podmiotów leczniczych i jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz wdrażanie wieloletnich programów zdrowotnych opiniowanych przez Agencję Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. W 2022 roku kontynuowano działania mające na celu zapobieganie chorobom, edukację zdrowotną lub uodpornienie dzieci za pomocą szczepień ochronnych, a także niekiedy całkowitą zmianę stylu życia prowadzącą do utraty nadmiarowych kilogramów, poprawy ogólnej kondycji organizmu i redukcji ryzyka zachorowania na schorzenia prowadzące do przedwczesnych zgonów, dzięki udziałowi w programie polityki zdrowotnej pn. *Zapobieganie nadwadze i otyłości wśród mieszkańców województwa małopolskiego* adresowanym do osób dorosłych (powyżej 18 r.ż.) oraz programowi pn. *Ruch i zdrowe odżywianie to moje wyzwanie*, w którym wzięli udział uczniowie klas III małopolskich szkół podstawowych. W 2022 roku po raz pierwszy pilotażowo realizowano *Małopolski program profilaktyki niedokrwiennej serca*, który miał na celu zwiększenie wykrywalności czynników ryzyka chorób sercowo-naczyniowych, należących niewątpliwie do schorzeń o istotnym znaczeniu epidemiologicznym. W 2022 roku wspólnie z Województwem Małopolskim 6 powiatów wdrażało *Program polityki zdrowotnej na lata 2020–2027 dotyczący profilaktyki zakażeń meningokokowych w Małopolsce*. Jednocześnie, we współpracy z 5 powiatami, wznowiono realizację szczepień ochronnych przeciw wirusowi brodawczaka ludzkiego dla dziewcząt. Wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów w obszarze ochrony zdrowia psychicznego, realizowano zadanie z zakresu zdrowia publicznego pn. *Ty decydujesz jak reagujesz – wzmacnianie odporności psychicznej i zapobieganie agresji rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży*. Małopolanie mieli również możliwość udziału w programie pn. *Prozdrowotne oddziaływania edukacyjne na rzecz zmniejszenia umieralności na nowotwory w Małopolsce*, w ramach którego poszerzana jest wiedza o wczesnych objawach schorzeń nowotworowych oraz kształtowany prozdrowotny styl życia i wskazane korzyści płynące z uczestnictwa w programach profilaktycznych. W 2022 roku na realizację ww. przedsięwzięć przeznaczono łącznie 1,7 mln zł, co pozwoliło na objęcie bezpośrednimi działaniami 89 903 osób.

Jednocześnie Województwo Małopolskie, realizując zapisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego, podejmuje starania dotyczące poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych w dziedzinie psychiatrii. Priorytety w odniesieniu do ochrony zdrowia psychicznego zostały sformułowane w kolejnej edycji *Małopolskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022*. Psychiatryczna opieka zdrowotna z uwagi na wieloletnie niedoszacowanie wartości świadczeń zdrowotnych jest jednym z najtrudniejszych obszarów działalności, dlatego z satysfakcją należy odnotować fakt, że systematycznie poprawiany jest stan posiadanych zasobów w zakresie leczenia psychiatrycznego.

więcej informacji

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego. Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem: <https://www.malopolska.pl/urząd-marszałkowski/departamenty/departament-zdrowia-i-polityki-społecznej/raporty-i-analizy>

więcej informacji

Małopolski Program Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom, w tym uzależnieniom behawioralnym, na lata 2022–2026.

Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem:

<https://www.profilaktykawmalopolsce.pl/przeciwi-uzależnieniom-program-województki>

W 2022 roku przygotowano proces inwestycyjny dla planowanych zadań w Szpitalu Klinicznym im. dr Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie, obejmujący m.in. prace modernizacyjne i dostosowawcze do obowiązujących przepisów, na co łącznie wydatkowano kwotę 4,4 mln zł. Zakończono realizowane w latach 2018–2022 zadanie wieloletnie pn. *Przebudowa, rozbudowa i modernizacja Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie*. Koszt całkowity wyniósł 22,5 mln zł. Ponadto rozpoczęto nową inwestycję pn. *Utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży w Andrychowie* dla pacjentów będących w kryzysie związanym ze skutkami pandemii.

Samorząd Województwa Małopolskiego, realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom, w tym uzależnieniom behawioralnym na lata 2022–2026*. Program wyznacza kierunki działań w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i uzależnieniom behawioralnym w województwie małopolskim i stanowi podstawę do realizacji przedsięwzięć w obszarze uzależnień w Małopolsce. Celem nadrzędnym Programu jest wzmacnianie działań kształtujących prozdrowotny styl życia z uwzględnieniem redukcji szkód o charakterze rodzinnym, społecznym i zdrowotnym związanych ze spożywaniem alkoholu, używaniem substancji psychoaktywnych oraz występowaniem określonych typów zachowań.

Środki na realizację tego rodzaju zadań pochodzą między innymi z tytułu opłat za wydanie zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu. W 2022 roku Samorząd Województwa na działania w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom przeznaczył ponad 1,5 mln zł, m.in. na: działalność pozaleczniczą Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia w Krakowie, zadania Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii, realizację przez Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie zadania pn. *Tworzenie systemowego wsparcia i terapii dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (ang. fetal alcohol syndrome – FAS) oraz ich rodziców i opiekunów*, realizację zadań konkursowych z zakresu przeciwdziałania narkomanii, HIV/AIDS oraz rozwiązywania problemów alkoholowych.

Samorząd Województwa, w ramach rozwoju placówek leczenia uzależnień od środków psychoaktywnych, przekazał środki finansowe w wysokości 315 tys. zł dla Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie na poprawę warunków leczenia pacjentów i pracy personelu przez zakup sprzętu i wyposażenia dla Oddziału Dziennego Terapii Uzależnień od Alkoholu oraz Poradni Leczenia Uzależnień od Alkoholu.

Województwo Małopolskie przy współpracy z Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie, Małopolskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli (MCDN) oraz Naukową i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym (NASK-PIB) kontynuowało realizację projektu edukacyjnego pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*. Realizacja projektu stanowi platformę do współpracy międzyinstytucjonalnej na szczeblu regionalnym i krajowym, a tym samym przyczynia się do stopniowego poszerzania grona beneficjentów projektu i budowania świadomości w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego mieszkańców Małopolski.

W 2022 roku Zarząd Województwa Małopolskiego kontynuował realizację zadania pn. *Małopolskie tężnie solankowe*, w ramach którego przekazano małopolskim gminom 2,1 mln zł, dzięki czemu powstało 14 nowych ogólnodostępnych i nieodpłatnych tężni solankowych, spełniających funkcję prozdrowotnych stref aktywności mieszkańców.

2. Zasoby ochrony zdrowia

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach publicznej stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2022 roku funkcjonowało 13 szpitali wojewódzkich (w tym 1 działający w formie spółki), 19 szpitali powiatowych oraz 8 szpitali resortowych.

Tabela 7. Liczba łóżek w publicznych oraz niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej funkcjonujących na terenie województwa małopolskiego

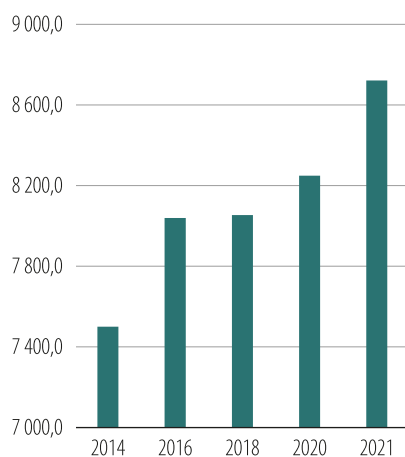
Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Szpitala ogólne, w tym:	13 690	13 536	13 779	13 535
publiczna opieka stacjonarna	11 324	11 146	11 343	11 113
niepubliczna opieka stacjonarna	2 366	2 390	2 436	2 422
Opieka psychiatryczna, w tym:	1 114	1 128	1 130	1 062
publiczna opieka stacjonarna	1 005	1 024	1 026	958
niepubliczna opieka stacjonarna	109	104	104	104
Opieka długoterminowa, w tym:	3 659	3 631	3 706	3 689
publiczna opieka stacjonarna	1 137	1 111	1 174	1 176
niepubliczna opieka stacjonarna	2 522	2 520	2 532	2 513
Ogółem liczba łóżek	18 463	18 295	18 615	18 286

Źródło: opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny i Równego Traktowania i Polityki Społecznej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

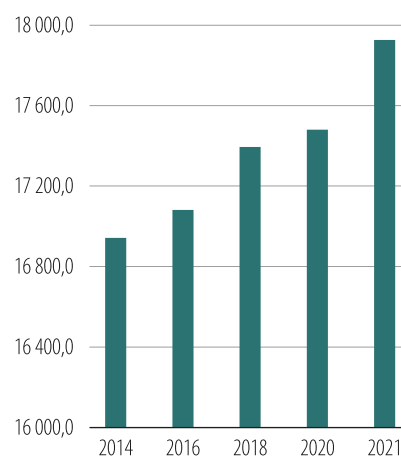
Kadry medyczne w Małopolsce

W województwie małopolskim w roku 2021 zatrudnionych było 8721 lekarzy (podstawowe miejsce zatrudnienia), co stanowi 9% lekarzy zatrudnionych w Polsce. W porównaniu z rokiem 2020 liczba lekarzy wzrosła o 472 osoby. Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego był na poziomie 25,6, pozycjonując Małopolskę na 7. miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 24,5).

W roku 2021 w Małopolsce zatrudnionych było 17 927 pielęgniarek, co stanowiło 9% ogółu pielęgniarek w Polsce. W porównaniu z rokiem 2020 liczba pielęgniarek zwiększyła się o 446 osób. Wskaźnik liczby pielęgniarek na 10 tys. ludności województwa małopolskiego był na poziomie 52,6, co klasyfikowało Małopolskę na 4. miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 47,4).

Wykres 17. Liczba zatrudnionych lekarzy według podstawowego miejsca zatrudnienia

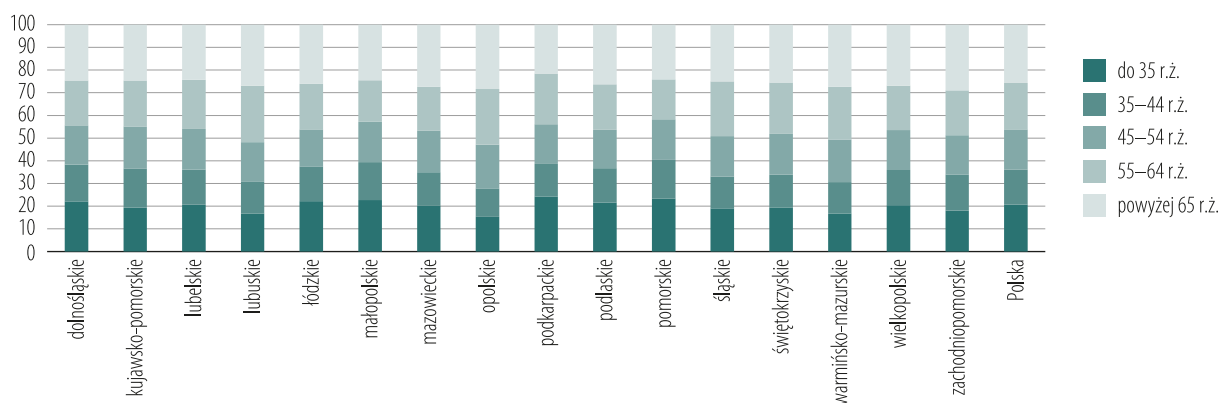
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2022.

Wykres 18. Liczba zatrudnionych pielęgniarek według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2022.

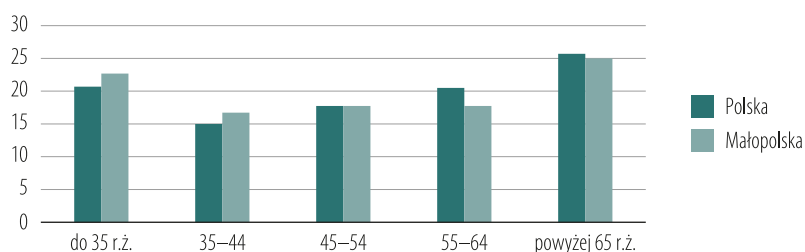
Analizując strukturę wiekową lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu, można stwierdzić, iż w Małopolsce najniższy odsetek stanowią lekarze w przedziale wiekowym pomiędzy 35. a 44. rokiem życia. Podobna sytuacja występuje w całej Polsce. Najwyższy udział lekarzy w Małopolsce dotyczy przedziału wiekowego 65 lat i więcej. Stanowili oni 25% wszystkich lekarzy w Małopolsce (wskaźnik dla Polski 26%).

Wykres 19. Struktura wiekowa lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2022.

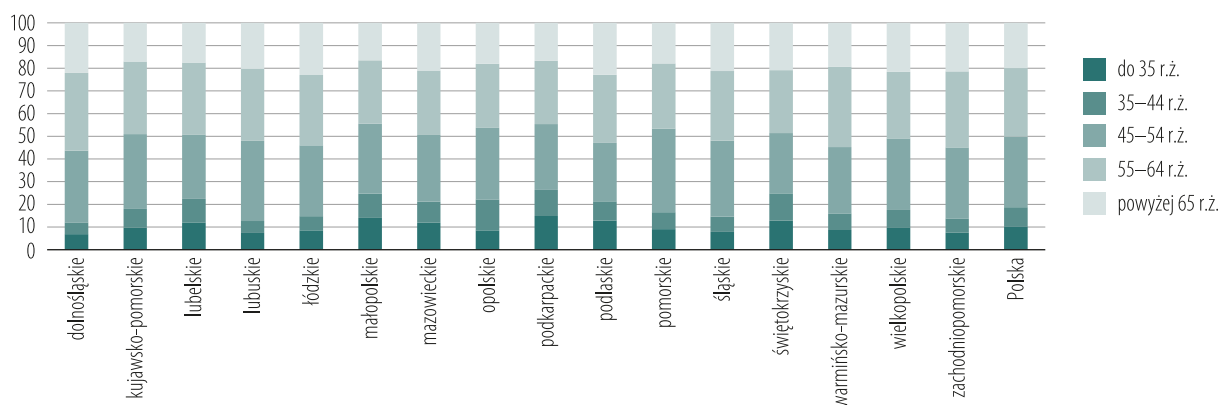
Wykres 20. Struktura wiekowa lekarzy ogólnych uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2022.

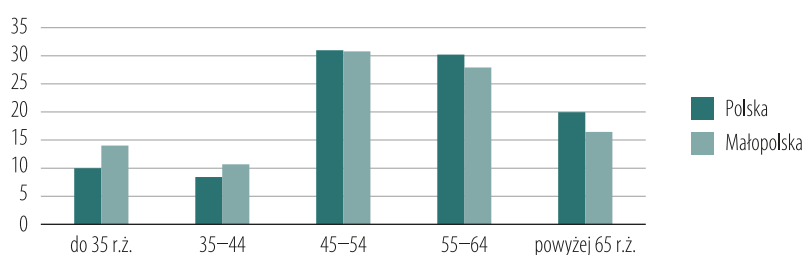
Odnośząc się do struktury wiekowej pielęgniarek w Małopolsce, uprawnionych do wykonywania zawodu obserwujemy, że 31% ogółu stanowią pielęgniarki w wieku 45–54 lata oraz 28% pielęgniarki w wieku 55–64 lata. Niski procent zatrudnienia pielęgniarek w wieku 35–44 lata (11%) oraz poniżej 35 lat (14%) może świadczyć o niskim zainteresowaniu wykonywaniem tego zawodu wśród młodych osób.

Wykres 21. Struktura wiekowa pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2022.

Wykres 22. Struktura wiekowa pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2022.

Znaczną część zasobów ludzkich sektora opieki zdrowotnej tworzy kadra o bardzo wysokich kwalifikacjach. Są to zasoby ważne, gdyż zaspokajają niezwykle istotne potrzeby społeczne. Od zaangażowania, wiedzy, kompetencji i motywacji personelu medycznego zależy jakość udzielanych świadczeń.

Dostępność do usług medycznych, zwłaszcza lekarzy specjalistów, stanowi bardzo ważny element systemu ochrony zdrowia – niedobór tych zasobów może być przyczyną zmniejszenia liczby usług medycznych, a w konsekwencji zwiększenia problemów zdrowotnych populacji.

W Małopolsce wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w ochronie zdrowia najwięcej jest lekarzy medycyny rodzinnej (11% ogółu zatrudnionych, wg podstawowego miejsca pracy), chorób wewnętrznych (9%), pediatrii (6%), kardiologii (6%), anestezjologii i intensywnej terapii (6%), położnictwa i ginekologii (6%), chirurgii ogólnej (4%) oraz psychiatrii (4%)¹.

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

Ustawowym zadaniem MOW NFZ jest finansowanie świadczeń medycznych zmierzające do zapewnienia kompleksowości opieki medycznej, poprawy dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej, jak również racjonalne zarządzanie środkami publicznymi. W 2022 roku, w porównaniu z rokiem 2021, nastąpił wzrost nakładów na ochronę zdrowia ogółem o ok. 9%.

Tabela 8. Plany finansowe NFZ dotyczące poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln zł)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Dynamika kol. 5/kol. 4
	2019	2020	2021	2022	
Podstawowa opieka zdrowotna	1 117,6	1 228,4	1 474,6	1 381,2	94%
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	442,1	499,0	665,9	1 025,5	154%
Leczenie szpitalne	4 024,7	4 785,2	3 167,9	3 068,5	97%
Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	225,8	256,9	231,7	295,6	128%
Rehabilitacja lecznicza	284,7	316,8	339,5	515,2	152%
Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	212,8	245,3	220,5	263,9	120%
Opieka paliatywna i hospicyjna	80,9	86,9	79,3	112	141%
Leczenie stomatologiczne	211,4	216,2	218	272,7	125%
Lecznictwo uzdrowiskowe	56,1	62,7	1,9	0,7	37%
Pomoc doraźna i transport sanitarny	1,9	15,3	15,4	11,5	75%
Koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych Funduszu	16,4	17,8	18,5	20,8	112%
Świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	268,5	290,9	292,2	354,2	121%
Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	106,3	103,8	120,1	139,0	116%
Refundacja (leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia, wyrobów medycznych)	749,6	748,4	762,7	808,0	106%
Koszty świadczeń z lat ubiegłych	56,8	20,7	0	12,1	0%
Rezerwa na dofinansowanie programów polityki zdrowotnej na podstawie art. 48d ustawy	0,7	0,7	0,7	0,7	100%
Koszty świadczeń opieki zdrowotnej w ramach programów pilotażowych, o których mowa w art. 48e ustawy	49,1	60,8	1,6	0,6	38%
Ogółem	7 905,4	8 955,8	7 610,5	8 282,2	109%

Źródło: <http://www.nfz.gov.pl/bip/finanse-nfz/> (plany finansowe NFZ) według stanu na sierpień 2023 roku.

¹ Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Biuletynu Statystycznego MZ, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2021 oraz danych otrzymanych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Inwestycje w ochronie zdrowia

Wśród wydatków majątkowych największe znaczenie w ochronie zdrowia mają wydatki dotyczące inwestycji. Szpitale starają się na bieżąco inwestować w rozwój, podnosząc tym samym jakość świadczonych usług. Coraz częściej można zauważyć, że podmioty lecznicze dopasowują się do rosnących potrzeb pacjentów, stają się bardziej funkcjonalne i przyjazne użytkownikom. Realizowane inwestycje dotyczyły budowy nowych obiektów, rozbudowy istniejącej infrastruktury, a także dostosowania obiektów ochrony zdrowia do obowiązujących przepisów prawa, w tym również wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą. Efektem zakończonych już inwestycji jest nie tylko poprawa dostępności do świadczeń opieki medycznej, ale również podniesienie komfortu pobytu pacjentów przebywających w szpitalach.

W tabeli poniżej przedstawione zostały kluczowe inwestycje realizowane w podmiotach leczniczych. Są to inwestycje jednoroczne (realizowane w 2022 roku) oraz wieloletnie. Kwoty podane w tabeli odpowiadają całkowitej wartości inwestycji w całym okresie realizacji oraz całkowitym wydatkom poniesionym w roku 2022.

Tabela 9. Inwestycje w podmiotach leczniczych

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania (zł)*	Środki wydatkowane w 2022 roku (zł)
1	Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie	Przebudowa, rozbudowa i modernizacja Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie – Działanie 12.1 RPO	2018–2022	22 558 104	5 218 072
2	Szpital Specjalistyczny im. J. Dietla	Poprawa jakości świadczonych usług zdrowotnych i bezpieczeństwa pacjentów Szpitala Specjalistycznego im. J. Dietla przy ul. Skarbowej 1 – Działanie 12.1 RPO	2016–2022	17 860 721	3 573 517
3	Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzyszowice” w Krzeszowicach	Przebudowa i rozbudowa Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzyszowice” – zwiększenie dostępności i jakości usług medycznych – Działanie 12.1 RPO	2020–2023	38 698 544	9 986 279
4	Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera sp. z o.o.	Modernizacja Oddziału Ortopedii i Traumatologii Narządu Ruchu Szpitala Specjalistycznego im. Ludwika Rydygiera w Krakowie sp. z o.o.	2022	12 136 287	12 136 287
5	Krakowski Szpital Specjalistyczny im. św. Jana Pawła II	Przebudowa pomieszczeń Oddziału Klinicznego Kardiologii Interwencyjnej z Pododdziałem Nadzoru Kardiologicznego dla powstania nowej sali hybrydowej wraz z wyposażeniem w Krakowskim Szpitalu Specjalistycznym im. Jana Pawła II w Krakowie	2021–2022	7 674 480	7 674 480
6	Szpital Uniwersytecki w Krakowie ul. Macieja Jakubowskiego	Wykonanie opracowania kompletnej wielobranżowej dokumentacji oraz wykonania prac budowlanych i odbiorowych związanych z realizacją Zadania inwestycyjnego pn. Przebudowa wentylacji wraz z dostosowaniem oddziału łóżkowego zlokalizowanego na kondygnacji +5 budynku „H” w Nowej Siedzibie Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie-Prokocimiu przy ul. Macieja Jakubowskiego 2 dla potrzeb Oddziału Przeszczepiania Szpiku Kostnego oraz przebudowa obszaru Izby Przyjęć zlokalizowanej na poziomie –1 Pawilonu „H” budynku Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie przy ul. Macieja Jakubowskiego 2, celem adaptacji na Centrum Innowacyjnych Terapii oraz Pracownię Separacji Krwinek i bank Komórek Krwiotwórczych	2021–2023	10 631 016	4 349 730
7	Szpital Uniwersytecki w Krakowie ul. Macieja Jakubowskiego	Przebudowa budynku zlokalizowanego przy ul. Kopernika 23 w Krakowie w celu utworzenia w poziomie parteru budynku magazynu aptecznego, banku krwi, pracowni diagnostyki biochemicznej i poradni neonatologicznej i ginekologiczno-położniczej wraz z niezbędnymi instalacjami	2022	5 331 190	4 264 952

* Wg danych z dnia 11.10.2023 roku.

Źródło: opracowanie własne UMWM.

W 2022 roku rozpoczęto także wdrażanie i realizację inwestycji w ramach Osi 14 RPO WM ze środków mechanizmu REACT-EU – instrumentu mającego na celu zwiększenie dostępności do wybranych usług medycznych, szczególnie w kontekście następstw COVID-19. Zidentyfikowane obszary priorytetowe interwencji to przede wszystkim obszary opieki psychiatrycznej oraz rehabilitacji, ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji post-COVID-19. W ramach działania realizowane są przedsięwzięcia infrastrukturalne na rzecz 9 podmiotów leczniczych udzielających świadczeń w zakresie leczenia szpitalnego, w tym roboty budowlane, nabycie środków trwałych i wyposażenia – niezbędnych z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, które stanowią będą działania naprawcze w kontekście pandemii COVID-19 i jej skutków zdrowotnych oraz wpłyną na zwiększenie odporności systemu ochrony zdrowia w regionie. Łączna szacowana wartość realizowanych projektów wynosi ok. 164 mln zł. W 2022 roku na realizację projektów przekazano ok. 19 mln zł. W tabeli poniżej przedstawione są inwestycje realizowane w ramach projektu REACT-EU.

Tabela 10. Inwestycje w podmiotach leczniczych w ramach instrumentu REACT-EU

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania [zł]*	Środki wydatkowane w 2022 roku [zł]
1	Małopolski Szpital Ortopedyczno-Rehabilitacyjny im. prof. B. Frańczuka	Przebudowa budynku nr 2 Małopolskiego Szpitala Ortopedyczno-Rehabilitacyjnego im. prof. Bogusława Frańczuka dla zapewnienia koordynowanej i kompleksowej opieki nad chorym i podniesienia bezpieczeństwa epidemiologicznego i sanitarnego w kontekście pandemii COVID-19	2022–2023	13 066 962**	27 121
2	Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie	Utworzenie Ośrodka Rehabilitacji i Diagnostyki Biometrycznej w Radziszowie umożliwiającego zwiększenie dostępności rehabilitacji i ograniczenie występowania negatywnych skutków COVID-19	2022–2023	26 642 934	1 525 216
3	Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego-SP ZOZ w Krakowie	Rozwój ambulatoryjnej i środowiskowej opieki psychiatrycznej wraz z udzielaniem świadczeń zdrowotnych mających na celu przeciwdziałanie i zwalczanie negatywnych skutków COVID-19, poprzez dostosowanie budynku szpitalnego nr 6A w zakresie przebudowy, rozbudowy i modernizacji obiektu (Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie)	2022–2024	12 122 670	10 050
4	Szpital Specjalistyczny Chorób Płuc „Odrodzenie” im. Klary Jelskiej	Poprawa dostępności i jakości świadczeń w Szpitalu Specjalistycznym Chorób Płuc „Odrodzenie” im. Klary Jelskiej w Zakopanem jako ograniczenie negatywnych skutków COVID-19 poprzez rozbudowę, dobudowę i przebudowę głównego skrzydła budynku szpitala	2022–2023	20 649 980	179 000
5	Szpital Specjalistyczny im. J. Dietla w Krakowie	Modernizacja budynku Szpitala Specjalistycznego im. J. Dietla w Krakowie przy al. Focha w celu ograniczenia wystąpienia negatywnych skutków COVID-19	2022–2023	19 767 074	210 330
6	Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza w Tarnowie	Poprawa dostępności, jakości i efektywności rehabilitacji pocovidowej poprzez poszerzenie powierzchni i zakresu świadczeń rehabilitacyjnych w Szpitalu Wojewódzkim im. św. Łukasza SP ZOZ w Tarnowie	2022–2023	14 521 560	3 427 416
7	Małopolski Szpital Chorób Płuc i Rehabilitacji im. Edmunda Wojtyły w Jaroszewcu	Budowa odrębnego pawilonu rehabilitacji, w tym ukierunkowana na minimalizację następstw po przebytej chorobie wywołanej COVID-19 (Małopolski Szpital Chorób Płuc i Rehabilitacji im. Edmunda Wojtyły w Jaroszewcu)	2022–2023	11 199 979	6 682 286

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania [zł]*	Środki wydatkowane w 2022 roku [zł]
8	Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie	Utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży w Andrychowie dla pacjentów będących w kryzysie związanym ze skutkami pandemii	2022–2023	3 673 150	94 000
9	Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Wadowicach	Przeciwdziałanie skutkom społecznym pandemii COVID-19 oraz poprawa bezpieczeństwa epidemiologicznego Szpitala im. św. Jana Pawła II w Wadowicach poprzez nadbudowę pawilonu „E” o dwie kondygnacje wraz z niezbędnym wyposażeniem	2022–2023	42 500 000	6 482 241

* Całkowita wartość zadania – wg stanu na dzień 20.11.2023 roku.

** Łącznie z wydatkami w latach 2019–2021.

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Ponadto w zakresie ochrony zdrowia samorząd województwa realizował również wymienione niżej projekty o kluczowym znaczeniu dla regionu.

Modernizacja energetyczna wojewódzkich budynków użyteczności publicznej – celem projektu jest zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz redukcja emisji gazów mających wpływ na stan jakości powietrza w województwie. W projekcie uczestniczy 20 jednostek Województwa Małopolskiego, w tym 10 ochrony zdrowia. Całkowita wartość projektu wynosi 175,3 mln zł. W 2022 roku na projekt przekazano środki w wysokości 12,1 mln zł.

Małopolski System Informacji Medycznej (MSIM) – strategiczna inicjatywa Województwa Małopolskiego w obszarze e-zdrowia, której celem jest stworzenie regionalnego systemu informacji medycznej, stanowiącego platformę wymiany (przetwarzanie i przesyłanie) danych medycznych pomiędzy jednostkami medycznymi w regionie oraz oferującego elektroniczny dostęp do dokumentacji medycznej przez pacjentów. Projekt realizowany jest w partnerstwie z 38 podmiotami leczniczymi oraz partnerem technologicznym Małopolskie Parki Przemysłowe Sp. z o.o. Całkowita wartość projektu finansowanego z RPO WM 2014–2020, Budżetu Państwa, Budżetu Województwa Małopolskiego oraz ze środków Partnerów projektu wynosi 212,3 mln zł. W 2022 roku w ramach projektu kwota wykonania wyniosła 21,2 mln zł.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny 3 – kolejny projekt w ramach pakietów Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej, którego głównym celem jest podjęcie działań związanych z przeciwdziałaniem, zapobieganiem i zwalczaniem COVID-19, które stanowią natychmiastową reakcję na sytuację epidemiologiczną w Małopolsce. Projekt obejmuje m.in. zakup sprzętu i wyrobów medycznych niezbędnych do zapobiegania, diagnostyki i zwalczania COVID-19 oraz niwelowania ujemnych konsekwencji tej choroby (w tym sprzęt dedykowany na rehabilitację pocovidową). W ramach projektu utworzono na terenie Specjalistycznego Szpitala im. L. Rydygiera w Krakowie Sp. z o.o. magazyn rezerw środków ochrony osobistej, z którego korzystają Partnerzy projektu o statucie szpitali wojewódzkich. Obecnie 30 Partnerów zakończyło już realizację własnych zadań. Całkowita wartość projektu wynosi 90,7 mln zł. Do końca 2022 roku na konta Partnerów trafiły środki finansowe w wysokości ponad 60,6 mln zł. Do najważniejszych inwestycji realizowanych w ramach przedmiotowego projektu należą: zakup 8 ambulansów sanitarnych, zakup rezonansu magnetycznego oraz przeprowadzenie modernizacji rezonansu magnetycznego, zakup 2 tomografów komputerowych, zakup 22 aparatów RTG.

Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Medyczny 3. Wsparcie grantowe placówek POZ – projekt grantowy skierowany do publicznych i niepublicznych podmiotów prowadzących placówki POZ udzielających świadczeń zdrowotnych na terenie województwa małopolskiego, które mają podpisaną umowę z NFZ i udzielają świadczeń gwarantowanych w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna w zakresie minimum „świadczenia lekarza POZ” oraz do ich pracowników i pacjentów. W 2022 roku w ramach zadania przekazano 206 podmiotom granty o łącznej wysokości 6,9 mln zł (EFS). Z dofinansowania placówki POZ zakupiły środki ochrony indywidualnej, środki do dezynfekcji sprzętu i powierzchni, urządzenia do dezynfekcji oraz drobny sprzęt medyczny i wyposażenie (m.in. aparaty EKG, defibrylatory, aparaty do mierzenia ciśnienia, termometry, stetoskopy, nebulizatory, spirometry, pulsoksymetry, parawany

medyczne i inne). Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z EFS w ramach RPO WM na lata 2014–2020. Całkowita wartość projektu: 8,1 mln zł. Okres realizacji 23.02.2022 rok – 30.09.2023 rok. Liczba sprzętu medycznego na terenie województwa małopolskiego na przestrzeni ostatnich lat nie uległa znaczącej zmianie. Zauważalny wzrost nastąpił przede wszystkim w zakresie liczby echokardiografów, która w porównaniu do 2018 roku wzrosła o 23%.

Tabela 11. Sprzęt medyczny w zakładach ogólnych publicznej i niepublicznej opieki stacjonarnej województwa małopolskiego (stan w dniu 31.12.)

Lp.	Nazwa urządzenia	Liczba urządzeń			
		2018	2020	2021	2022
1	Gammakamera	9	11	10	10
2	PET-CT	2	3	2	2
3	Akcelerator (przyspieszacz) liniowy	11	11	11	11
4	Tomograf komputerowy	47	50	53	57
5	Rezonans magnetyczny	14	19	21	22
6	Mammograf	19	21	20	19
7	Echokardiograf	141	155	162	174

Źródło: opracowanie własne Departamentu na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami podejmowane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w roku 2022 oparte były głównie na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i zadań zleconych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Na realizację zadań ustawowych roku 2022 samorząd województwa otrzymał z PFRON ponad 22,1 mln zł. Dodatkowo na wsparcie osób z niepełnosprawnościami Województwo wydatkowało z własnych środków prawie 2,5 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami

Tworzenie warunków lokalowych, które umożliwiają osobom z niepełnosprawnościami takie samo uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym, jak osobom sprawnym, jest podstawą działań kierowanych do tej grupy społecznej. W celu zwiększenia dostępności osób z niepełnosprawnościami do wszystkich sfer życia społecznego Samorząd Województwa realizuje zadanie ustawowe pod nazwą „Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów”. W roku 2022 Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał dofinansowanie 22 wnioskodawcom, przyznając na to zadanie 6 mln zł ze środków PFRON będących w dyspozycji Województwa.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Organizacje pozarządowe wspomagają samorządy w realizacji zadań skierowanych na wsparcie osób z niepełnosprawnościami. Działania kierowane do osób z niepełnosprawnościami, do ich rodzin oraz do środowisk lokalnych, podejmowane dzięki środkom publicznym, służą szeroko pojętej rehabilitacji społecznej i w znacznym stopniu poprawiają warunki życia tej grupy. W roku 2022 Samorząd Województwa Małopolskiego dofinansował, z budżetu Województwa i środków PFRON, realizację 54 zadań zgłoszonych przez organizacje pozarządowe do otwartych konkursów ofert i w trybie tzw. małych grantów, na łączną kwotę prawie 1,6 mln zł (w tym 3 zadania w Budżecie Obywatelskim o wartości 439 tys. zł).

Projekty współfinansowane przez Województwo dotyczyły m.in.:

- › organizowania lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych,
- › organizowania i prowadzenia szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej,
- › prowadzenia poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej,
- › organizowania poradnictwa dla rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami,
- › prowadzenia grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających,
- › organizowania i prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz włączania osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy,
- › prowadzenia kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich dyskryminacji,
- › świadczenia usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami,
- › treningów sportowych dla dzieci i dorosłych osób z niepełnosprawnościami.

Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami

Istotnym elementem włączającym osoby z niepełnosprawnościami w rynek pracy jest rehabilitacja zawodowa w zakładach aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa ma na celu przygotowanie osób z niepełnosprawnościami do podjęcia pracy na otwartym rynku pracy lub w warunkach pracy chronionej. Zakłady aktywności zawodowej są elementem chronionego rynku pracy. Celem ich działania jest zatrudnianie oraz rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym i w stopniu umiarkowanym, u których orzeczono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, a także pomoc tym osobom w realizacji niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia. W województwie małopolskim w 2022 roku działało 13 zakładów aktywności zawodowej – dwa na terenie Krakowa, dwa w powiecie nowosądeckim, po jednym w powiatach: gorlickim, krakowskim, tarnowskim, miechowskim, olkuskim, brzeskim, suskim, limanowskim i w Tarnowie. Według stanu na koniec roku 2022 w małopolskich zakładach aktywności zawodowej pracowało 537 osób z niepełnosprawnościami (o 31 więcej niż rok wcześniej). Na wsparcie działalności zakładów aktywności zawodowej w 2022 roku przekazano ponad 16,5 mln zł (środki samorządu oraz środki PFRON będące w dyspozycji Województwa). Dodatkowo, kwotą 350 tys. zł, dofinansowano utworzenie zakładu aktywności zawodowej w Łukowicy w powiecie limanowskim.

Tabela 12. Zakłady aktywności zawodowej w województwie małopolskim – profile prowadzonej działalności gospodarczej, zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami oraz dofinansowanie ze środków PFRON i z budżetu Województwa, stan na 31.12.2022 roku

Lp.	Nazwa Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ) Organizator	Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie działalności ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2022 roku	Dofinansowanie działalności ze środków samorządu województwa w 2022 roku
1	ZAZ „U Pana Cogito” Pensjonat i Restauracja w Krakowie Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne	profil gastronomiczno-hotelarski	30	855 000 zł	113 459 zł
2	ZAZ w Woli Rzędzińskiej Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Piast” im. Wincentego Witosa w Woli Rzędzińskiej	produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, folii kablowej ostrzegawczej mającej zastosowanie w budownictwie	92	2 662 000 zł	383 482 zł
3	ZAZ „Pensjonat Na Wzgórzach” „Szansa” Stowarzyszenie Integryjne Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Krakowie	profil gastronomiczno-hotelarski	38	1 083 000 zł	90 340 zł

Lp.	Nazwa Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ) Organizator	Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie działalności ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2022 roku	Dofinansowanie działalności ze środków samorządu województwa w 2022 roku
4	ZAZ przy Stowarzyszeniu Pomocy „Szansa” Stowarzyszenie Pomocy „Szansa” w Witowicach	rękodzieło w zakresie: garncarstwa, ceramiki, decoupage, koszykarstwa-plecionkarstwa i zdobienia figur gipsowych, produkcja zniczy nagrobkowych i świec, sprzątanie terenów zielonych	36	1 026 000 zł	143 990 zł
5	ZAZ przy Bonifratskiej Fundacji Dobroczynnej Bonifratska Fundacja Dobroczynna w Konarach	pszczelarstwo (produkcja miodu i wyrobów pszczelarskich), ogrodnictwo, usługi w zakresie prowadzenia pensjonatu dla koni i konnej jazdy rekreacyjnej, pakowanie i składanie półproduktów drobnego rzemiosła	39	1 111 500 zł	168 400 zł
6	ZAZ „Opoka” Spółdzielnia Socjalna „Opoka” w Chechle	gastronomia i catering	28	998 000 zł	130 720 zł
7	ZAZ im. Matki Bożej Fatimskiej w Stróżach Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Stróżach	pracownia marketingowa, pracownia ogrodnicza, pracownia stolarska, pracownia pralnicza, prowadzenie pensjonatu dla koni, hipoterapia i dogoterapia	56	1 596 000 zł	229 755 zł
8	Powiatowy ZAZ w Nawojowej powiat nowosądecki	pracownia hodowlana, pracownia ogrodnicza, pracownia poligraficzno-fotograficzna	34	969 000 zł	137 822 zł
9	Centrum Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej ZAZ „Słoneczne Wzgórze” gmina miasta Tarnowa	prowadzenie bazy noclegowo-gastronomicznej, prace remontowe, utrzymanie porządku w budynkach, zagospodarowanie terenów zieleni, działalność fizjoterapeutyczna	53	1 510 500 zł	177 925 zł
10	Powiatowy ZAZ w Łysej Górze powiat brzeski	pracownia ceramiczna, pracownia krawiecko-rękodzielnicza	25	767 948 zł	92 597 zł
11	ZAZ w Gładyszowie Fundacja Ilios „Słońce Szczęścia” w Gładyszowie	prowadzenie gospodarstwa rolno-hodowlanego z obsługą pasieki, działalność noclegowo-gastronomiczna, działalność usługowo-remontowa	36	1 026 000 zł	134 142 zł
12	ZAZ w Suchej Beskidzkiej	usługi gastronomiczno-hotelarskie, prace konserwatorskie i ogrodnicze, prace biurowe	35	997 500 zł	90 459 zł
13	ZAZ przy Stowarzyszeniu „Promyk” w Łukowicy	niszczenie dokumentów, usługi sprzątania, świadczenie usług poligraficznych i biurowych, produkcja podpałki, produkcja wyrobów rękodzielniczych, działalność usługowo-rehabilitacyjna	35	83 125 zł	8 912 zł
		razem	537	14 645 573 zł	1 902 007 zł

Źródło: opracowanie Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej UMWM na podstawie danych własnych.

4. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych

Od 2018 roku Województwo Małopolskie wraz z partnerami Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchej Beskidzkiej realizuje w ramach Osi 9 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 projekt pn. *Małopolski Tele-Anioł*.

Głównym celem *Małopolskiego Tele-Anioła* jest poprawa jakości życia osób niesamodzielnych – starszych, chorych lub z niepełnosprawnościami przez realizację działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych i sąsiedzkich w miejscu zamieszkania oraz usług wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, które umożliwiają podopiecznym projektu jak najdłuższe bezpieczne pozostanie w ich środowisku. Powodem zastosowania tego typu nowoczesnych rozwiązań jest stale wzrastające w regionie zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze dla osób starszych i niesamodzielnych. Projekt swoim zasięgiem obejmuje całe województwo małopolskie.

W ramach projektu funkcjonuje Centrum Teleopieki zapewniające wszystkim uczestnikom możliwość całodobowego przekazania informacji o potrzebie wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Kadre Centrum Teleopieki stanowią ratownicy medyczni, asystenci teleopieki, psycholodzy. Osoby zakwalifikowane do projektu otrzymują bezpłatnie opaskę bezpieczeństwa, tzw. opaskę życia, z przyciskiem SOS, za pomocą której w łatwy i szybki sposób mogą wezwać pomoc. Opaski Tele-Anioła zwiększają poczucie bezpieczeństwa i oprócz możliwości bezpośredniego kontaktu z personelem medycznym monitorują również tętno, upadki i lokalizację. Wsparcie w zakresie usług teleopiekuńczych przyznawane jest uczestnikom na cały okres realizacji projektu. *Małopolski Tele-Anioł* to również pomoc w domu dla osób najbardziej potrzebujących wsparcia, tj. osób samotnych i tych, którym rodzina nie może zapewnić opieki. Usługi opiekuńcze są świadczone w domu podopiecznego – zarówno przez fachowców, jak i w ramach pomocy sąsiedzkiej. To nie tylko pomoc w zabiegach higienicznych, lecz także wsparcie w codziennych obowiązkach: zakupach, przygotowaniu posiłków, drobnych porządkach, załatwieniu urzędowych formalności czy pomoc w dotarciu na wizytę do lekarza. Tym wsparciem może być również wspólne spędzanie czasu oraz spacer. Pomoc w zakresie usług opiekuńczych/sąsiedzkich świadczonych w miejscu zamieszkania przewidziana jest dla ok. 30% uczestników projektu. Niezależnie od daty rozpoczęcia udziału w projekcie, wsparcie to jest przyznawane do końca realizacji projektu.

W projekcie zaplanowano również szkolenia dla osób, które świadczą usługi opiekuńcze i sąsiedzkie na rzecz podopiecznych Tele-Anioła, tj. 8-godzinne szkolenie dla sąsiadów oraz 80-godzinne szkolenie dla opiekunów. Zarówno opiekunowie, jak i sąsiedzi za wykonywaną pracę otrzymują wynagrodzenie. Ratownicy medyczni w Centrum Teleopieki średnio odbierają ponad 250 połączeń dziennie i 2 do 4 razy na dzień wzywają karetkę pogotowia ratunkowego do potrzebującego uczestnika. W 2022 roku przeprowadzono 354 oceny materialno-życiowe kwalifikujące do udziału w projekcie (od początku realizacji projektu łącznie: 7083 oceny), udzielono wsparcia w zakresie usług teleopiekuńczych 227 osobom (od początku realizacji projektu łącznie: 6266 osobom) oraz wsparcia w zakresie usług opiekuńczych i sąsiedzkich świadczonych w miejscu zamieszkania dla 193 osób (od początku realizacji projektu łącznie: 1956 osób). Usługi opiekuńcze w projekcie od początku realizacji wykonywało 1667 osób, które zostały przeszkolone i uzyskały kwalifikacje do świadczenia usług opiekuńczych/sąsiedzkich. Pozyskano dodatkowe środki finansowe na wydłużenie okresu realizacji projektu do 31.06.2023 roku, dzięki czemu z udziału w projekcie mogą skorzystać osoby będące na liście rezerwowej. Dotychczasowa wartość projektu *Małopolski Tele-Anioł* to 89 mln zł. Projekt będzie kontynuowany w formule poszerzonej o działania z zakresu telemedycyny oraz wsparcia dla rodzin w opiece nad osobami niesamodzielnymi (*Małopolski Tele-Anioł 2.0*) w ramach FEM 2021–2027.

Włączenie społeczne

Opracowanie: Iwona Banasiewicz, Jacek Skrzypek, Małgorzata Szlązak¹

— podsumowanie

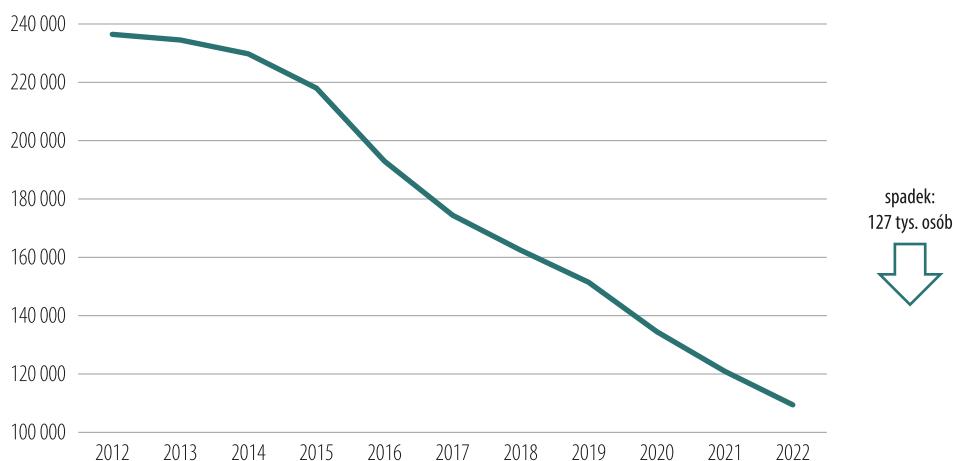
- W 2022 roku liczba osób korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o prawie 11,5 tys. w porównaniu do roku poprzedniego, a na przestrzeni lat 2012–2022 spadek ten objął blisko 127 tys. Małopolan. Dynamika spadku jest największa w przypadku rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych. Udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu w 2022 roku był najniższy w 12-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej – 3,2% (w Polsce – 3,6%), w porównaniu do 3,5% w roku poprzednim (w Polsce – 3,9%). W latach 2012–2022 wskaźnik ten dla Małopolski obniżył się o 3,7 p. proc., podczas gdy dla Polski – o 4,8 p. proc.).
- Zmieniają się powody korzystania Małopolan z pomocy społecznej. Od roku 2012 obserwowano stałe tendencje kształtujące nowy profil małopolskiego klienta pomocy społecznej. Odnotowano spadek odsetka osób z problemami bezrobocia i ubóstwa oraz wzrost odsetka osób z niepełnosprawnościami oraz dotkniętych długotrwałą chorobą. W latach 2019–2020 utrzymujące się wcześniej tendencje uległy odwróceniu. Z perspektywy roku 2022 obserwujemy natomiast powrót do dynamiki sprzed lat 2019–2021 w odniesieniu do wskaźników dotyczących problemu niepełnosprawności, długotrwałej choroby i bezrobocia oraz utrzymywanie się nowej dynamiki zmiany w przypadku ubóstwa (dalszy wzrost odsetka w ogóle przyczyn udzielania pomocy).
- Wyzwaniem w 2022 roku dla systemu pomocy i wsparcia była sytuacja wynikająca z wybuchu konfliktu zbrojnego w Ukrainie. W trzech kwartałach 2022 roku w Małopolsce wsparciem zostało objętych 107 tys. obywateli Ukrainy przybyłych do Polski. Wsparcie to było porównywalne do liczby Małopolan, którym udzielono świadczeń pomocy społecznej w 2022 roku (109,4 tys. osób).
- Lepszy jest dostęp Małopolan do usług społecznych, a istotnym czynnikiem warunkującym postęp w tym zakresie był Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Małopolski RPO inwestował w sektor publiczny, ale też rozszerzał krąg usługodawców o podmioty niepubliczne. Wśród efektów programu, przede wszystkim ze względu na toczące się procesy demograficzne, podkreślać należy rezultaty projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych. W wyniku realizowanych projektów uruchomiono 57 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę starszym osobom oraz 19 nowych innowacyjnych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży utworzono w Małopolsce 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 filii) – świetlice, ogniska i kluby wychowawcze.

¹ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

1. Beneficjenci pomocy społecznej

W 2022 roku pomocą społeczną objęto 3,2% mieszkańców Małopolski, tj. ponad 109,4 tys. osób. W roku tym odsetek mieszkańców objętych wsparciem zmalał o kolejne 0,3 p. proc. i był o 0,4 p. proc. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego wynoszącego 3,6%.

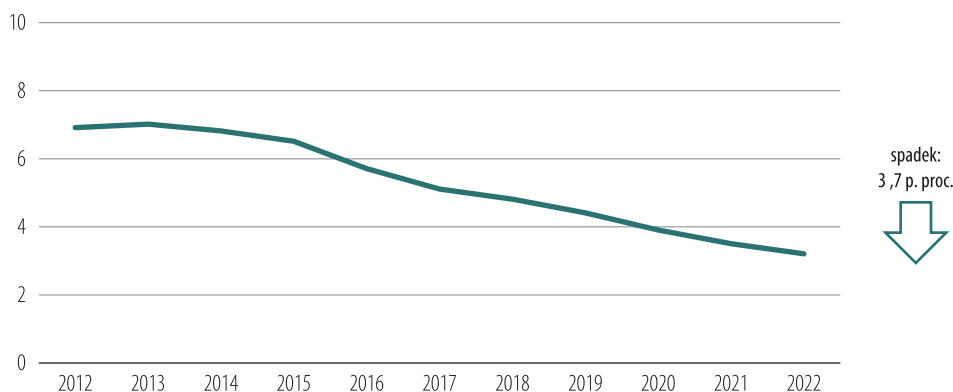
Wykres 23. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce (w tys. osób)*

* Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdań OZPS oraz informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

Wykres 24. Udział korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności Małopolski (w %)

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdań OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS.

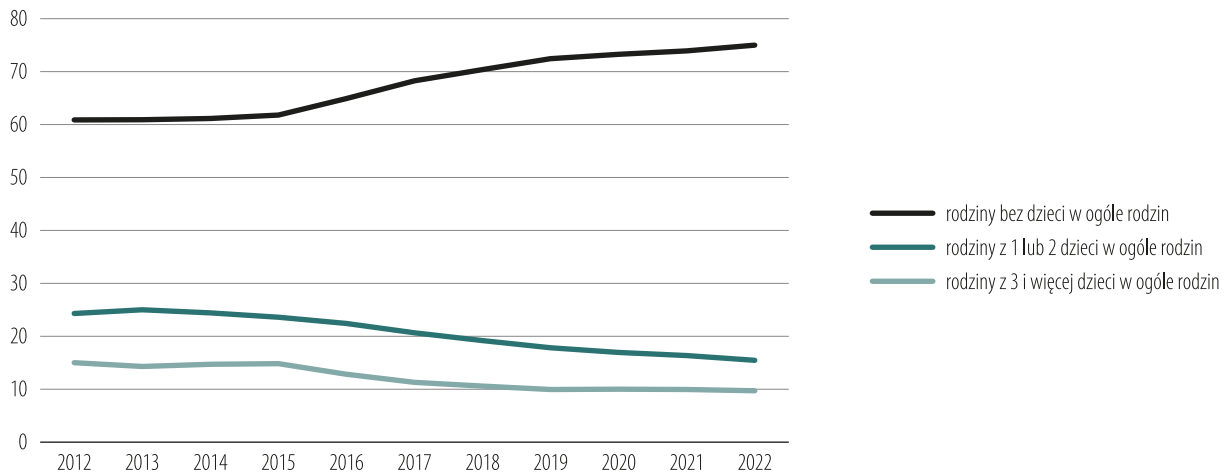
W 2022 roku ze wsparcia systemu pomocy społecznej skorzystało niemal 25,5% rodzin z dziećmi, liczonych względem ogółu rodzin korzystających ze wsparcia. Rodziny z 1 lub 2 dzieci stanowiły prawie 15,6% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną. Rodziny 3+ w 2022 roku miały ponad 9,9-procentowy udział w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce.

Po 2015 roku (z wyjątkiem 2020 roku) widać stały spadek udziału rodzin wielodzietnych wśród ogółu korzystających z pomocy społecznej, natomiast stały spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dzieci w statystykach widać już po roku 2013.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej, można zauważyć zmieniający się profil klienta pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat. Generalnie do 2019 roku obserwowany był wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności przy spadku udziałów klientów wspieranych z powodu bezrobocia i ubóstwa. Jednak w ostatnich latach można zauważyć ponowny wzrost udziału klientów z problemem ubóstwa (w 2022 roku o 1,8 p. proc. w porównaniu do roku 2021, o 3,1 p. proc. względem roku 2020 i o 3,8 p. proc. w porównaniu z 2019 rokiem). Nastąpiły również zmiany dotyczące odsetka klientów z problemem bezrobocia. Po dwóch

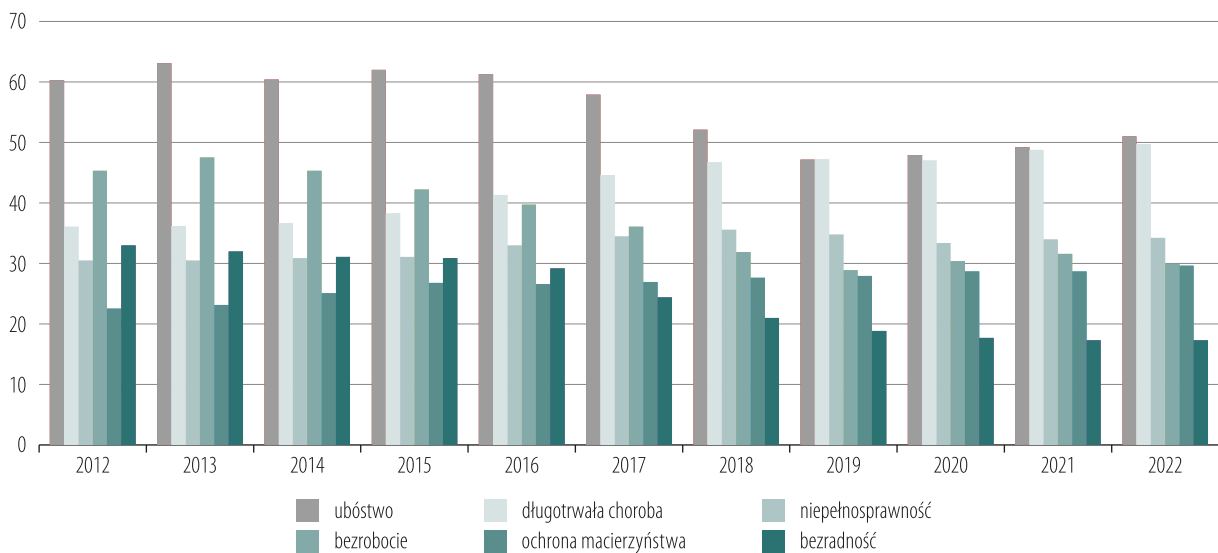
latach wzrostu w 2022 roku zaobserwowano ponowny spadek tych wskaźników – o 1,7 p. proc. mniej niż w 2021 roku, jednak nadal o 1 p. proc. więcej niż w 2019 roku. Jeżeli chodzi o odsetek klientów z dominującym problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby, to po zatrzymaniu się trendu wzrostowego w roku 2020, w roku 2021 nastąpił ponowny wzrost tych wskaźników i w 2022 roku trend nadal się utrzymywał (wzrost względem ostatniego roku o 0,9 p. proc. oraz względem 2020 roku o 2,7 p. proc.). Odsetek klientów otrzymujących pomoc ze względu na niepełnosprawność spadał w latach 2019–2020, ale w roku 2021 ponownie odnotowano wzrost wskaźnika i w roku 2022 trend nadal się utrzymywał (wzrost o 0,3 p. proc. względem roku wcześniejszego, a zarazem o 0,9 p. proc. mniej niż w 2020 roku).

Wykres 25. Dynamika zmian – rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdań MRPIPS-03 I-XII (wcześniej MPIPS-03).

Wykres 26. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)*

* Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów. Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdań MRPIPS-03 I-XII (wcześniej MPIPS-03).

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń pomocy społecznej można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2022 roku dotyczyły 62% osób objętych pomocą społeczną, a świadczenia niepieniężne – 47,3%. Od roku 2020 świadczenia finansowe były wypłacane zdecydowanie częściej niż świadczenia niepieniężne.

Jednostki pomocy społecznej realizują lub koordynują także świadczenia spoza ustawy o pomocy społecznej. Można tu wymienić: pieczę zastępczą dla dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, świadczenia dla osób z niepełnosprawnościami, zatrudnienie socjalne, pomoc w formie dodatku mieszkaniowego lub energetycznego itd. Łączną

liczbę klientów OPS i PCPR otrzymujących świadczenia z zakresu ustawy o pomocy społecznej i innych przepisów w 2022 roku oszacowano na ponad 212 tys.: w ośrodkach pomocy społecznej ponad 159 tys. mieszkańców małopolskich gmin, w powiatach – prawie 53 tys. klientów PCPR.

Od 1 stycznia 2016 roku realizowane jest świadczenie rodzicielskie (w wysokości 1 tys. zł przez min. 52 tygodnie) przysługujące osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi faktycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W 2022 roku z tego świadczenia skorzystało ponad 8,3 tys. osób z terenu Małopolski (w 2021 roku ponad 9 tys. osób). Z kolei od 1 stycznia 2017 roku rodzicom przysługuje także prawo do jednorazowego świadczenia (w wysokości 4000 zł) w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W 2022 roku świadczenie to wypłacono 402 mieszkańcom województwa (w 2021 roku 453 mieszkańcom). Należy dodać, iż w 2022 roku udzielono również świadczeń w ramach środowiskowej pomocy społecznej obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w czasie konfliktu zbrojnego (w związku z realizacją ustawy z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa). Według informacji sygnałnej „Świadczenia z pomocy społecznej wypłacane obywatelom Ukrainy w województwie małopolskim w okresie od 1–3 kwartału 2022 roku” Urzędu Statystycznego w Krakowie w Małopolsce w tym okresie „ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 107,0 tys. osób i 58,9 tys. rodzin, co stanowiło odpowiednio 11,3% osób i 11,5% rodzin, które opuściły Ukrainę i skorzystały w tym czasie z tych świadczeń pomocy społecznej w Polsce”. W Małopolsce najczęściej świadczeń przyznano w postaci jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę (przeznaczonego na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe) – 57,4 tys. ukraińskich gospodarstw domowych. Z kolei ze świadczeń w formie posiłku skorzystało 7,9 tys. ukraińskich gospodarstw domowych.

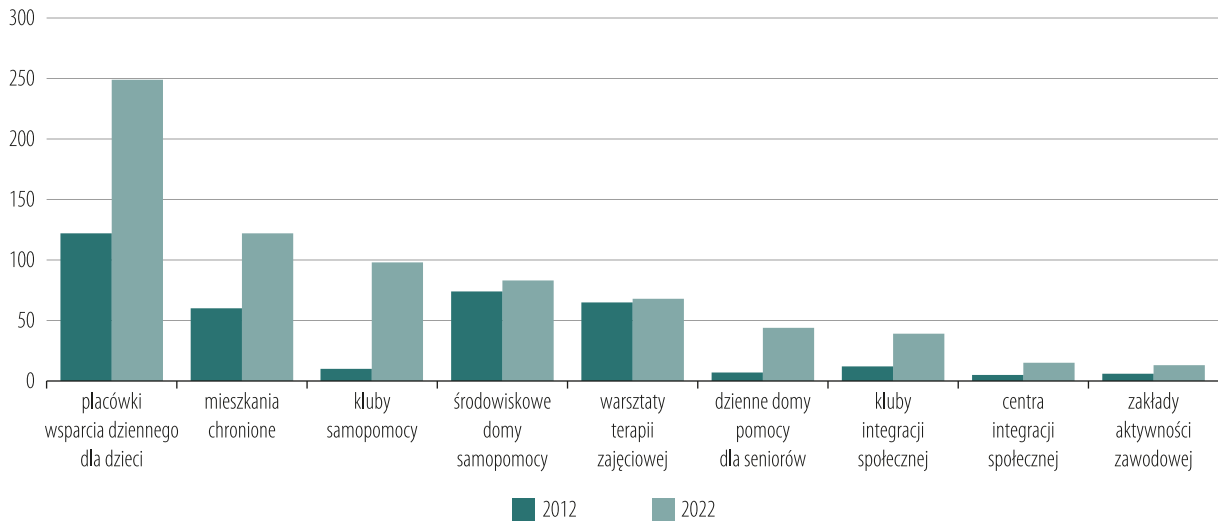
2. Dostęp mieszkańców do usług społecznych

Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych uległ znacznej poprawie – w szczególności został poszerzony zakres wsparcia dzieci i młodzieży oraz seniorów. Opiswane zmiany można odczytywać jako w znacznej mierze efekt projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, 9. Osi Priorytetowej „Region Spójny Społecznie”, głównie Działania 9.2 „Usługi społeczne i zdrowotne”. W 2022 roku w porównaniu do 2012 roku, w tym za sprawą środków unijnych dystrybuowanych regionalnie, w samym sektorze publicznym zmiana wyniosła:

- › + 127 placówek wsparcia dziennego (w 2022 roku funkcjonowało 249 tego typu placówek),
- › + 88 klubów samopomocy (w 2022 roku działało 98 takich klubów),
- › + 62 mieszkania chronione (w 2022 roku wykazano łącznie 122 mieszkania chronione),
- › + 37 dziennych domów pomocy (w 2022 roku funkcjonowały 44 DDP),
- › + 27 klubów integracji społecznej (w 2022 roku funkcjonowało 39 KIS),
- › + 10 centrów integracji społecznej (w 2022 roku działało 15 CIS),
- › + 9 środowiskowych domów samopomocy (w 2022 roku wykazano w sumie 83 ŚDS),
- › + 7 zakładów aktywności zawodowej (w 2022 roku było 13 ZAZ),
- › + 3 warsztaty terapii zajęciowej (w 2021 roku funkcjonowało łącznie 68 WTZ).

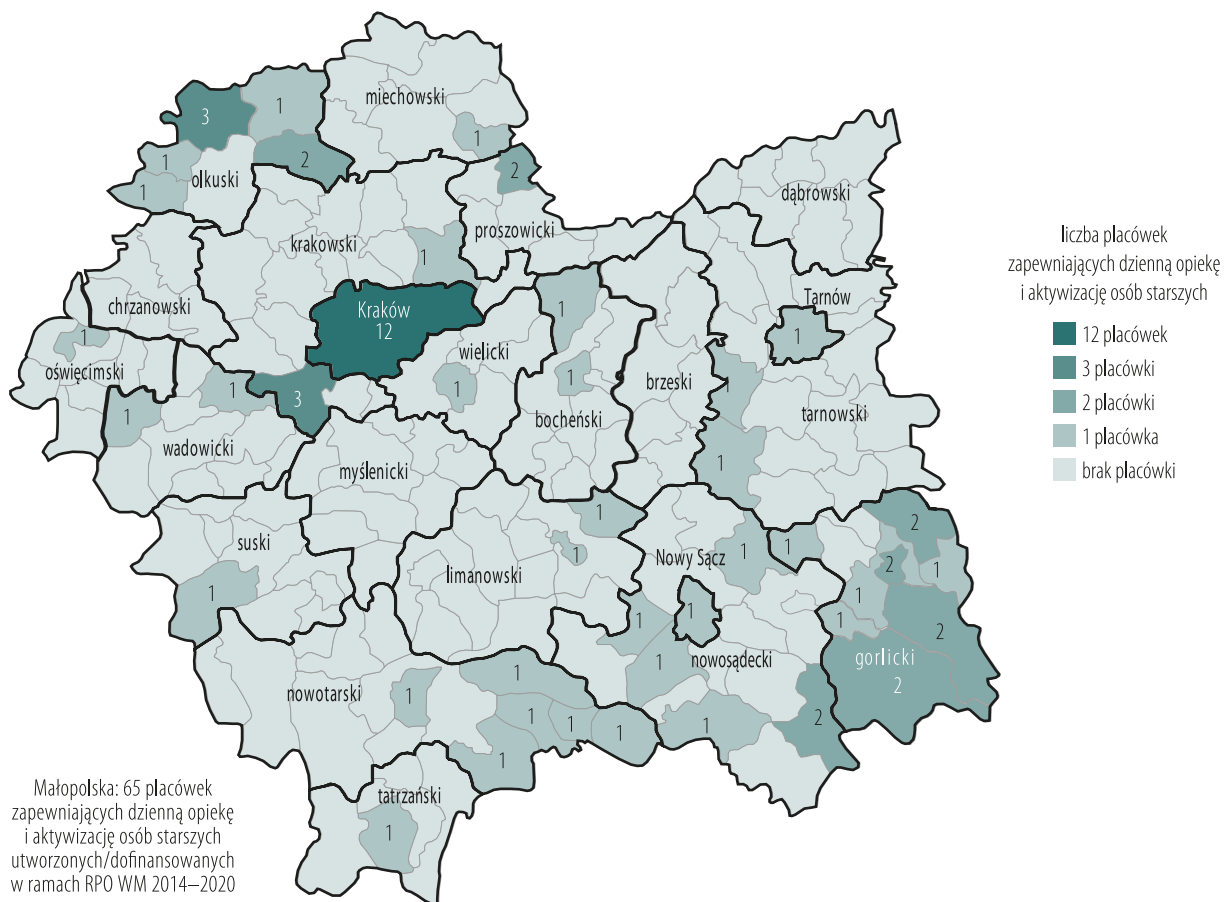
Za sprawą małopolskiego RPO do wyżej wymienionych podmiotów publicznych świadczących usługi społeczne należy doliczyć jednostki powstające poza sektorem publicznym realizujące takie same funkcje, prowadzone przez organizacje pozarządowe niedziałające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych itp. Przede wszystkim ze względu na toczące się procesy demograficzne zwraca uwagę pakiet projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych. Na podstawie zawartych umów efekty w regionie szacuje się na 57 nowych placówek (publicznych i niepublicznych), zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób i 8 wspartych przez rozszerzenie zakresu ich działalności oraz 19 nowych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych i 5 wspartych w swej działalności. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży dofinansowano utworzenie w Małopolsce 238 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii) oraz rozszerzenie wsparcia w kolejnych 37 PWD (w tym 14 filii). Łącznie utworzono bądź wsparto 255 PWD.

Wykres 27. Zmiany w zasobach pomocy społecznej i otoczenia w Małopolsce – sektor publiczny

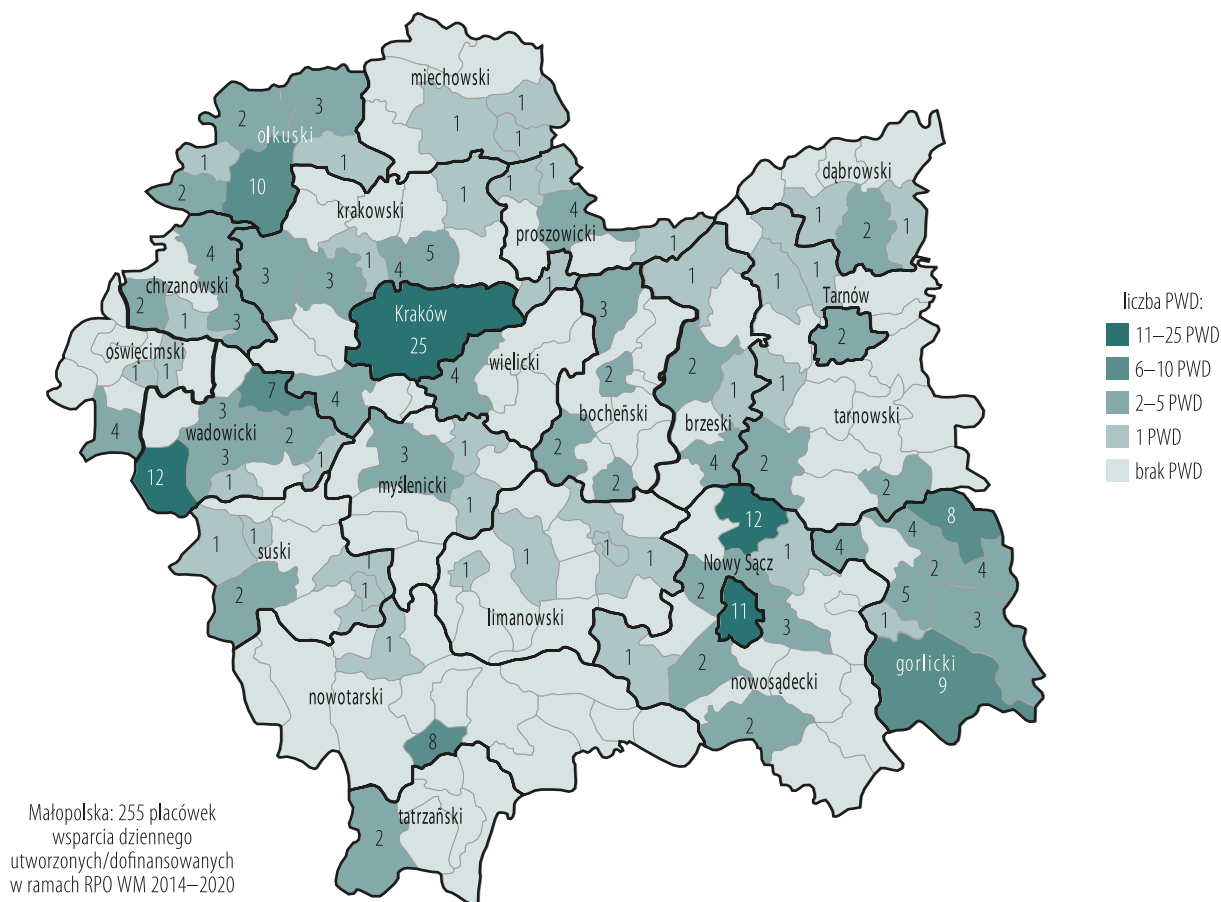
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRPIPS-03, Sprawozdania MRIPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31 oraz wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2022 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2022.

Mapa 9. Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację seniorom dofinansowane w ramach RPO WM 2014–2020 – sektor publiczny i niepubliczny

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

Mapa 10. Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach RPO WM 2014–2020 – sektor publiczny i niepubliczny

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

3. Kadra jednostek pomocy i integracji społecznej²

Kompetencje kadry jednostek pomocowych to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców, a jej liczebność związana jest z charakterem świadczonych usług, dostępnością do danej usługi, liczbą jednostek itp. Pośród analizowanych danych największą grupę pracowników stanowią osoby zatrudnione w domach pomocy społecznej, następną pracownicy ośrodków pomocy społecznej, a trzecią grupą pod względem liczby pracowników są kadry systemu pieczy zastępczej.

W 2022 roku w publicznych jednostkach pomocy społecznej w Małopolsce zatrudnionych było:

- › w 182 ośrodkach pomocy społecznej (w każdej gminie) – 4788 osób, w tym 3614 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej;
- › w 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie (w każdym powiecie, bez miast na prawach powiatów) – 528 pracowników, w tym 402 realizujących zadania pomocy społecznej;
- › w domach pomocy społecznej – 5980 pracowników³;
- › w ośrodkach wsparcia:
 - w środowiskowych domach samopomocy – 951,

² Dane o kadrze OPS, PCPR, OIK, klubów samopomocy i schronisk dla osób bezdomnych – dane ROPS w Krakowie, Sprawozdanie MRPIPS-06 I-XII 2022 roku, Dane o POW i koordynatorach rodzinnej pieczy zastępczej – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, dane o asystentach rodziny – Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31, dane o pracownikach OAO – ROPS w Krakowie, dane o CIS i KIS – Sprawozdania Klubu i Centrum Integracji Społecznej za I-XII 2022 roku, pozostałe dane – Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2022.

³ Brak danych o pracownikach dwóch DPS działających poza samorządami.

- w dziennych domach pomocy – 338,
- w klubach samopomocy – 98,
- w schroniskach dla osób bezdomnych, w tym z usługami opiekuńczymi – 52,
- › w ośrodkach interwencji kryzysowej – 149 pracowników.

W małopolskich ośrodkach pomocy społecznej pracowało 280 asystentów rodziny, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie 94 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, realizujących zadania określone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W jednostkach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, prowadzonych przez samorządy lub na ich zlecenie, zatrudniano w 2022 roku:

- › 950 pracowników w placówkach wsparcia dziennego,
- › 849 pracowników w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- › 38 pracowników w ośrodkach adopcyjnych.

W jednostkach zatrudnienia socjalnego w 2022 roku pracowało łącznie 255 pracowników, w tym:

- › w centrach integracji społecznej – 69 pracowników,
- › w klubach integracji społecznej – 186 pracowników.

Kadra małopolskich warsztatów terapii zajęciowej liczyła w 2022 roku 937 osób.

4. Wydatki na wybrane świadczenia

W 2022 roku w Małopolsce na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej ujęte w sprawozdaniu „Ocena zasobów pomocy społecznej” samorządy wydały łącznie ponad 6 mld zł, z czego gminy kwotę niemal 5,6 mld zł, a powiaty ponad 471 mln zł.

Małopolskie gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 265,9 mln zł (za 6,6 tys. osób), następnie na wypłatę zasiłków stałych – prawie 75,7 mln zł (dla 12,2 tys. osób) oraz na zasiłki celowe i pomoc w naturze – ponad 68,3 mln zł (ponad 36,4 tys. mieszkańców).

Istotnym wydatkiem małopolskich gmin były gminne usługi opiekuńcze – w 2022 roku gminy wydały na ten cel prawie 49,5 mln zł dla prawie 7,2 tys. klientów. Dodatkowo, w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową, na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydały prawie 8,6 mln zł (739 osób objętych usługami).

Na zasiłki okresowe (wypłacane ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie) gminy wydatkowały prawie 46,6 mln zł, a skorzystało z nich ponad 21 tys. mieszkańców. Na zasiłki okresowe przyznane z powodu: bezrobocia przeznaczono niemal 23,4 mln zł (dla ponad 8,3 tys. osób), długotrwałej choroby – prawie 8,8 mln zł (dla niemal 4,8 tys. osób), a niepełnosprawności – prawie 6,7 mln zł (dla ponad 7 tys. osób).

Na zapewnienie posiłku wydatkowano w gminach w 2022 roku ponad 27,4 mln zł (skorzystało ponad 25,8 tys. mieszkańców), a na zapewnienie schronienia (dla prawie 1,8 tys. osób) niemal 10,4 mln zł oraz wypłacono zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego o wartości ponad 1,2 mln zł (dla 304 osób). Biorąc pod uwagę lata 2016–2022, należy zauważyć stały wzrost kosztów realizacji zadań przez gminy. Największy wzrost wydatków dotyczy odpłatności za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej. W latach 2016–2022 wydatki gmin na odpłatność za pobyt mieszkańców w DPS wzrosły w Małopolsce o 84% (Polsce o 79%). W tej perspektywie czasowej zauważalny jest także stały wzrost nakładów finansowych na usługi opiekuńcze i zapewnienie schronienia.

Na podstawie danych ww. sprawozdania można podjąć próbę oszacowania kosztów prowadzenia publicznych jednostek świadczących usługi społeczne dla mieszkańców. Przykładowo:

- › pojedynczy dom pomocy społecznej generował średni koszt ponad 5,8 mln rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej to w ciągu roku wydatek przeciętnie ponad 63,8 tys. zł, miesięcznie – 5314 zł⁴;

⁴ Oszacowano na podstawie danych z 89 z 91 domów pomocy społecznej. Brak danych dla dwóch DPS działających poza samorządami.

- › przeciętnie prowadzenie jednego WTZ w ciągu roku to koszt prawie 1,2 mln zł, a koszt w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć to średnio ponad 28 tys. zł rocznie, miesięcznie – 2 339 zł;
- › przeciętnie dzienny dom pomocy dla seniorów kosztował rocznie ponad 836 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł ponad 20,2 tys. zł; miesięcznie – 1 684 zł⁵;
- › średni roczny koszt prowadzenia placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży wyniósł ponad 196,7 tys. zł, a przeciętny koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to niemal 5,6 tys. zł, miesięcznie – 463 zł⁶.

Należy dodać, że w 2022 roku poza powyższymi wydatkami udzielono również świadczeń dla obywateli Ukrainy przybyłych do Polski w związku z konfliktem zbrojnym w tym kraju. W województwie w okresie od 1. do 3. kwartału 2022 roku łączna kwota świadczeń udzielonych obywatelom Ukrainy wyniosła 35,9 mln zł.

⁵ Oszacowano na podstawie danych z 40 z 44 publicznych dziennych domów pomocy.

⁶ Oszacowano na podstawie danych z 241 z 249 placówek wsparcia dziennego.

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Małgorzata Palimąka

— podsumowanie

- W roku szkolnym 2022/2023 Ministerstwo Edukacji i Nauki kontynuowało wdrażanie programów edukacyjnych, które pozwalają na unowocześnienie i uatrakcyjnienie procesu kształcenia, rozwój kompetencji kluczowych jak również rozwój fizyczny i psychiczny uczniów. Do realizowanych wiodących programów można zaliczyć następujące: *Laboratoria Przyszłości – nowoczesna edukacja w polskich szkołach*; *Mobilne Laboratoria Przyszłości*; *Aktywna Tablica*; *Branżowe Centra Umiejętności*; *Sowa – Małe Centra Nauki*; *Poznaj Polskę*; *Narodowy Program rozwoju czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025*. W ramach realizowanych projektów samorządy mogły starać się o środki finansowe z przeznaczeniem m.in. na: rozwijanie szkolnej infrastruktury cyfrowej, tworzenie przestrzeni kreatywnego eksperymentowania, wsparcie uczniów pod względem zdrowotnym, dofinansowanie wycieczek szkolnych oraz pomoc psychologiczno-pedagogiczną.
- Dzięki realizacji projektu pn. *Małopolska Tarcza Humanitarna. Fundusze Europejskie dla Ukrainy – Pakiet Edukacyjny* dofinansowanie otrzymało 53 grantobiorców – organów prowadzących publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, ponadpodstawowe kształcenia ogólnego i zawodowego z terenu Województwa Małopolskiego na łączną kwotę dofinansowania w wysokości 14,91 mln zł. W ramach zadań grantowych prowadzono wielowymiarowe wsparcie szkół i placówek w zakresie edukacyjnym, psychologicznym i sprzętowym (np. zakup sprzętu i pomocy dydaktycznych dla uczniów z Ukrainy, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów z Ukrainy, zajęcia o charakterze wyrównawczym, działania o charakterze integracyjnym, w tym organizacja wyjazdów integracyjnych, organizacja półkolonii, działania doskonalące dla kadry).
- W 2023 roku egzamin maturalny został przeprowadzony w dwóch formułach, tj. formule 2023 dla absolwentów 4-letniego liceum ogólnokształcącego oraz formule 2015 dla absolwentów 4-letniego technikum, szkoły artystycznej oraz branżowej szkoły II stopnia. Centralna Komisja Egzaminacyjna wprowadziła nowe zasady przeprowadzania egzaminów maturalnych. Zmiany dotyczyły zarówno egzaminów pisemnych, jak i ustnych, w tym m.in. złagodzenia sposobu oceniania egzaminów pisemnych z języka polskiego, modyfikacji arkuszy egzaminacyjnych, obniżenia wymagań egzaminacyjnych o ok. 20–25%, a także braku wymogu zdawania egzaminu na poziomie rozszerzonym z progiem 30%.

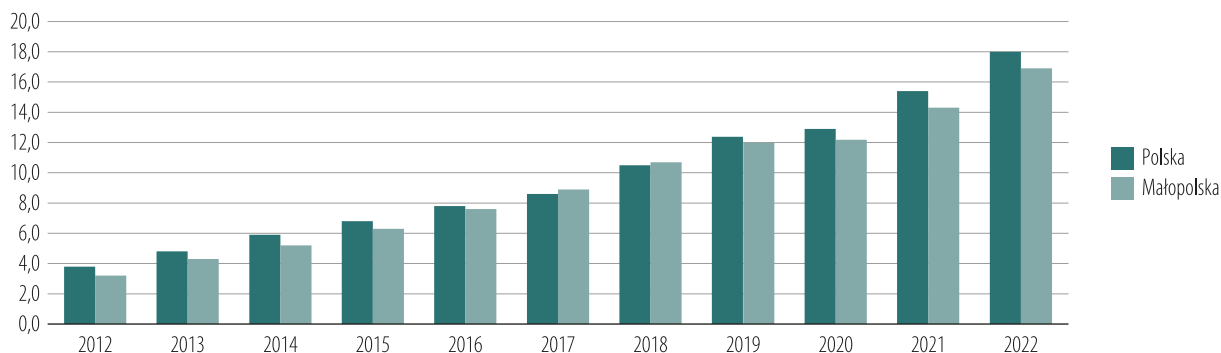
1. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia

Opieka nad dziećmi do 3. roku życia może być zorganizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego bądź zapewniona przez dziennego opiekuna lub nianię.

W 2022 roku w Małopolsce liczba dzieci do 3. roku życia wyniosła 99 461. Spośród tej liczby do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 16 829 dzieci, a odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wyniósł

16,92%. W województwie funkcjonowało 478 żłobków i 88 klubów dziecięcych (566 placówek), więcej placówek działało tylko w województwie mazowieckim (929 placówek). Jedną z form instytucjonalnej opieki nad dziećmi, oprócz żłobka i klubu dziecięcego, jest opiekun dzienny.

Wykres 28. Odsetek dzieci do 3. roku życia objętych opieką w żłobkach (w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

W każdym powiecie województwa małopolskiego działała przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Najwięcej, 277 placówek, zlokalizowanych było w Krakowie. Drugim powiatem pod względem liczby placówek był powiat wielicki (40), a następnie powiat krakowski (35). W pozostałych powiatach liczba żłobków i klubów dziecięcych wahała się między 1 w powiecie tatrzańskim a 20 w powiecie nowosądeckim. Blisko 59% żłobków i klubów dziecięcych było czynnych 5–10 godzin dziennie, natomiast 41,0% zapewniało opiekę dłużej niż 10 godzin. Pozostałe placówki to kluby dziecięce czynne do 5 godzin dziennie. Do sektora prywatnego należało 83,0% wszystkich żłobków i klubów dziecięcych, a pozostałe funkcjonowały w sektorze publicznym. Najwięcej placówek działających w sektorze prywatnym należało do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – 72,1%. W sektorze publicznym przeważały placówki prowadzone przez samorząd gminny – 92,7%. Liczba miejsc we wszystkich placówkach opieki nad małymi dziećmi wzrosła z 19 286 w 2021 roku do 20 306 w 2022 roku, tj. o 5,3%. Żłobki dysponowały 91,5% ogólnej liczby wszystkich miejsc.

Tabela 13. Liczba żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych oraz dzieci do 3. roku życia objętych opieką w województwie małopolskim wg stanu na koniec grudnia danego roku

Rok szkolny	Żłobek		Klub dziecięcy		Oddziały żłobkowe		Liczba placówek ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2012/2013	61	b.d.	21	b.d.	1	b.d.	83	3 536 ¹
2013/2014	97	b.d.	24	b.d.	2	b.d.	123	4 509
2014/2015	145	b.d.	39	b.d.	1	b.d.	185	5 428
2015/2016	171	5 922	39	569	0	0	210	6 491
2016/2017	219	7 336	45	695	1	73	265	8 104
2017/2018	265	8 754	63	921	2	87	330	9 762
2018/2019	336	10 941	69	1 075	1	73	406	12 089
2019/2020	399	12 456	72	1 275	b.d.	b.d.	471	13 575
2020/2021	433	12 221	80	1 181	b.d.	b.d.	513	13 402
2021/2022	458	13 842	82	1 282	0	0	540	15 124
2022/2023	478	15 349	88	1 480	0	0	566	16 829

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

¹ Od 2012 roku liczba podana łącznie z liczbą dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych.

Mapa 11. Małopolska – dzieci w placówkach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na 1000 dzieci w tym wieku w 2022 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

— więcej informacji

Województwo Małopolskie realizuje Projekt pn. *Małopolska Niania 2.0*, dofinansowany ze środków RPO WM 2014–2020. Z dofinansowania do kosztów zatrudnienia niani mogą skorzystać rodzice, którzy ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 nie mogą podjąć lub utrzymać pracy, jak również rodzice powracający z urlopu macierzyńskiego, rodzicielskiego i wychowawczego. Projekt skierowany jest do wszystkich Małopolan, w szczególności do mieszkańców gmin o ograniczonym dostępie do usług opieki nad dziećmi do lat 3. O wsparcie w ramach naboru ogłoszonego w 2022 roku mogli ubiegać się również obywatele Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny. Projekt realizowany jest w okresie od 1.08.2018 roku do 31.12.2023 roku, a jego wartość to: 21,6 mln zł. W ramach Projektu zawarto łącznie 896 Umów o powierzenie Grantu. Do 30.06.2023 roku złożonych zostało łącznie 9035 wniosków o refundację kosztów zatrudnienia niani, wypłacono zaś kwotę grantów w wysokości łącznie prawie 15,3 mln zł. Pośrednim efektem Projektu *Małopolska Niania 2.0* było utworzenie 965 miejsc pracy dla osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 i nabycie doświadczenia zawodowego w tym zakresie. Wśród zatrudnionych niań ok. 5% stanowili mężczyźni, co wskazuje na pozytywne oddziaływanie m.in. w zakresie zmiany stereotypu związanego z zawodem opiekunki/niani, powszechnie uznanego jako typowo „żeński”. Wśród osób zatrudnionych w charakterze niani dominują osoby w wieku 30–60 lat – 69%, 28% stanowią osoby młode – do 29. r.ż. Niewielki jest natomiast udział osób starszych.

Więcej informacji: www.rops.krakow.pl, zakładka: Małopolska Niania 2.0.

2. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2022/2023 w Małopolsce funkcjonowało 2427 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1575 przedszkoli, 74 punkty przedszkolne oraz 778 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby placówek wychowania przedszkolnego – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 35 placówek.

W roku szkolnym 2022/2023 łączna liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosiła 149,8 tys. i zwiększyła się w porównaniu z rokiem ubiegłym o 7002 dzieci (wzrost o 4,9%). Liczba dzieci w przedszkolach uległa zwiększeniu o 4,7% (wzrost o 5513 dzieci), natomiast w punktach przedszkolnych uległa zmniejszeniu o 2,5%. Przy spadku liczby oddziałów przedszkolnych o 1,4%, nastąpił wzrost liczby dzieci do nich uczęszczających o 6,2% (o 1525 dzieci).

Tabela 14. Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim (bez przedszkoli specjalnych)

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty przedszkolne		Zespoły Wychowania Przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1 087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1 397	1	5	952	25 296	1 990	104 239
2012/2013	1 035	83 832	86	1 972	0	0	936	24 753	2 057	110 557
2013/2014	1 104	88 260	100	2 103	1	65	928	27 571	2 133	117 999
2014/2015	1 157	88 165	96	1 961	1	65	907	24 263	2 161	114 454
2015/2016	1 201	86 644	95	1 816	1	70	863	21 918	2 160	110 448
2016/2017	1 263	97 720	105	2 245	1	65	856	23 280	2 225	123 310
2017/2018	1 301	102 404	105	2 340	1	72	841	23 873	2 248	128 689
2018/2019	1 358	105 963	150	2 159	4	92	835	24 281	2 347	132 495
2019/2020	1 441	109 320	86	2 047	b.d.	b.d.	826	24 162	2 353	135 529
2020/2021	1 472	111 094	81	1 842	b.d.	b.d.	804	24 002	2 357	136 938
2021/2022	1 531	116 629	72	1 439	0	0	789	24 780	2 392	142 848
2022/2023	1 575	122 142	74	1 403	0	0	778	26 305	2 427	149 850

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

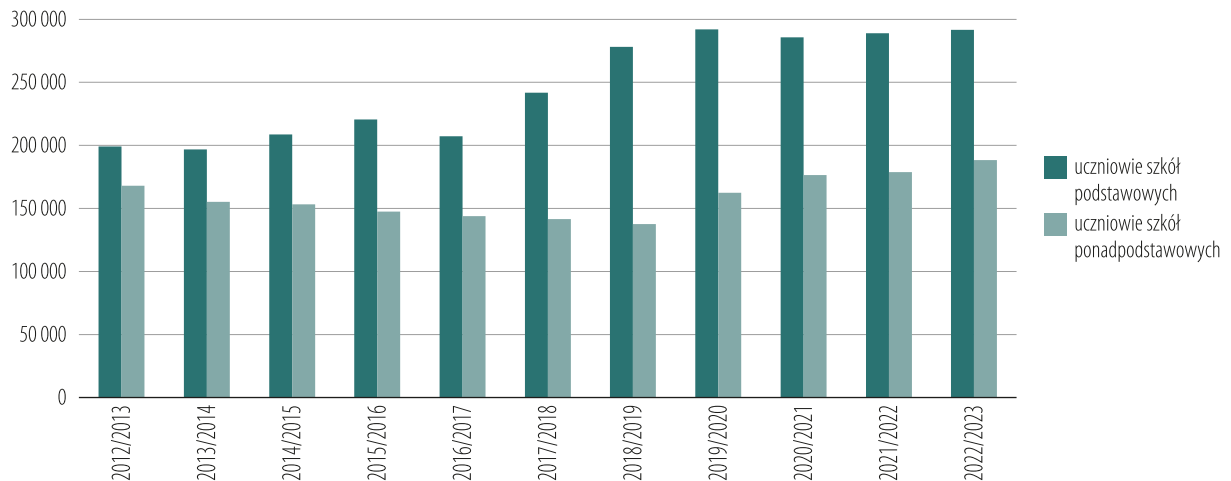
W roku szkolnym 2022/2023 liczba etatów nauczycieli w przedszkolach oraz punktach przedszkolnych kształtowała się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim i wyniosła 8818,08 etatu. Natomiast liczba etatów nauczycieli w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych wynosiła 1692,81 etatu, co stanowi wzrost o 19 etatów (o 1,14%).

3. Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe

W roku szkolnym 2022/2023 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych, łącznie z uczniami szkół artystycznych i szkół specjalnych przysposabiających do pracy, wyniosła 479 966, w tym m.in. 291 552 uczniów szkół podstawowych, 19 469 uczniów branżowych szkół zawodowych stopni I i II, 65 217 uczniów w technikumach i 71 446 uczniów w liceach ogólnokształcących. Nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 12 318 uczniów, tj. o 2,63%, przede wszystkim poprzez zwiększenie odnotowane w szkołach podstawowych (o 2617 uczniów, tj. o 0,91%).

W szkołach ponadpodstawowych także wystąpiły zmiany w odniesieniu do roku poprzedniego. W technikach, liceach ogólnokształcących i szkołach policealnych liczba uczniów wzrosła: w technikach o 4321 uczniów, tj. o 7,1%, w liceach o 6261 uczniów, tj. o 9,6%, w szkołach policealnych o 616 uczniów, tj. o 3,5%. Spadała natomiast liczba uczniów w szkołach branżowych stopni I i II o 1645 uczniów, tj. o 7,8%.

Wykres 29. Liczba uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Tabela 15. Liczba uczniów według typów placówek

Typ placówki	Liczba uczniów w roku szkolnym						
	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Szkoły podstawowe	205 864	239 973	275 896	291 941	285 782	288 935	291 552
Gimnazja	97 107	64 301	31 936	–	–	–	–
Zasadnicze szkoły zawodowe / branżowe szkoły I i II stopnia	17 364	16 506	15 247	17 057	20 796	21 114	19 469
Licea ogólnokształcące	44 057	43 712	43 540	54 523	65 748	65 185	71 446
Technika	50 977	50 691	50 370	59 915	61 214	60 896	65 217
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	816	807	818	984	958	973	988
Szkoły policealne	1 884	2 342	1 566	1 796	16 814	17 406 ²	18 022
Szkoły artystyczne	9 016	12 951	12 537	12 131	11 816	13 139	13 272
Suma	427 085	431 283	431 910	438 347	463 128	467 648	479 966

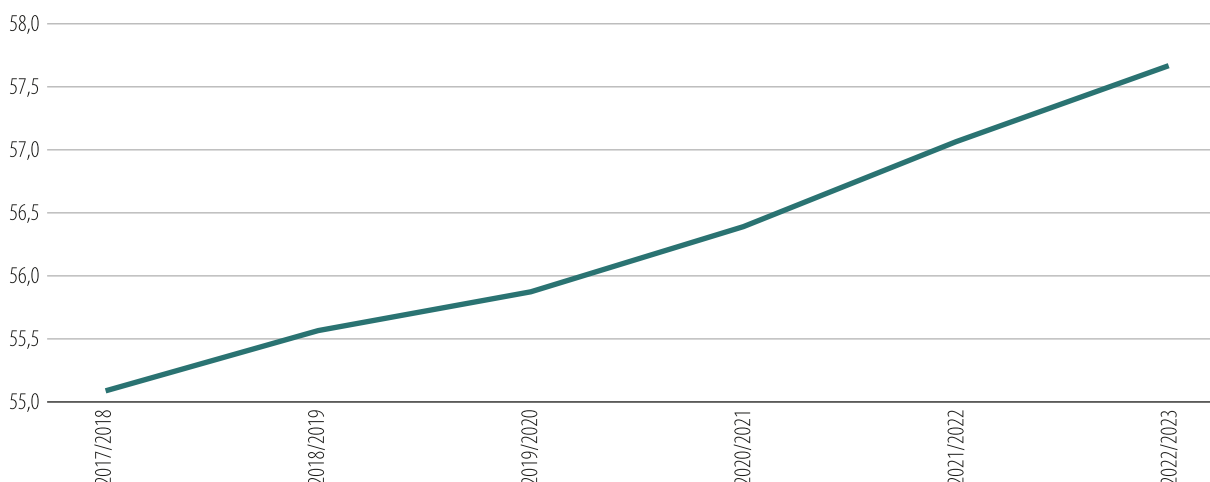
Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

We wszystkich typach szkół i placówkach oświatowych w roku szkolnym 2022/2023 liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wyniosła 57 623,13 i była wyższa o 589,19 etatu (o 1,03%) w porównaniu z liczbą w roku wcześniejszym.

W roku szkolnym 2022/2023 nastąpił wzrost liczby etatów w porównaniu z rokiem ubiegłym w liceach ogólnokształcących o 163,55 etatu (4,78%), w technikach o 5,6 etatu (3,68%), w zespołach szkół wzrost wynosił o 645,49 etatu (3,03%). Spadek liczby etatów nastąpił w szkołach podstawowych o 157,3 etatu (0,58%), w szkołach policealnych o 59,64 etatu (37,73%) oraz w branżowych szkołach stopni I i II o 3,34 etatu (3,15%).

² Od roku szkolnego 2020/2021 liczba uczniów szkół policealnych podawana jest łącznie z liczbą uczniów z kolegiów.

Wykres 30. Liczba nauczycieli na podstawie SIO (System Informacji Oświatowej) wykazanych we wszystkich szkołach i placówkach (w tys. etatów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2022/2023 spośród ogólnej liczby najwięcej nauczycieli zatrudnionych było w szkołach podstawowych – 26 730,15 etatów oraz w zespołach szkół i placówkach oświatowych – 21 940,03 etatów.

Tabela 16. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wg typu placówki

Typ placówki	Liczba etatów w roku szkolnym	
	2021/2022	2022/2023
Szkoły podstawowe	26 887,45	26 730,15
Szkoła branżowa I i II stopnia	105,89	102,58
Liceum ogólnokształcące	3 420,35	3 583,9
Technikum	151,95	157,55
Szkoła policealna	158,06	98,42
Zespoły szkół	21 294,54	21 940,03
Pozostałe	5 015,70	5 010,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

Szkolnictwo podstawowe

W roku szkolnym 2022/2023 obowiązkiem szkolnym objęte były dzieci od 7. roku życia. Na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej mogło także rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym skończyło 6 lat. W województwie małopolskim funkcjonowało 1511 szkół podstawowych (publicznych i niepublicznych). W stosunku do roku poprzedniego liczba szkół podstawowych uległa zmniejszeniu o 5 szkół, przy jednoczesnym zwiększeniu liczby uczęszczających do nich uczniów.

Do szkół podstawowych (łącznie ze specjalnymi) na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2022/2023 uczęszczało ogółem 291 552 uczniów. Liczba uczniów zwiększyła się o 2617 uczniów w stosunku do roku poprzedniego, tj. o 0,91%.

Podobnie jak rok wcześniej uczniowie wszystkich klas szkoły podstawowej otrzymali bezpłatnie podręczniki, materiały edukacyjne i ćwiczeniowe do nauki przedmiotów, które wchodzi w skład zajęć obowiązkowych z zakresu kształcenia ogólnego. Były one finansowane z budżetu państwa. Jak co roku w ramach programu „Dobry start” na każde uczące się dziecko do 20. roku życia oraz 24. roku życia – w przypadku dzieci legitymujących się odpowiednim orzeczeniem o niepełnosprawności – rodzice otrzymywali 300 zł na wyprawkę. Program był powszechny. Na mocy ustawy z 7 lipca 2023 roku o wsparciu rozwoju kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, uczniowie

czwartych klas publicznych i niepublicznych szkół podstawowych, w tym uczniowie z Ukrainy otrzymają laptopy. Przenośne komputery będą własnością rodziców uczniów lub ich prawnych opiekunów i mają być stałym wyposażeniem uczniów służącym do celów edukacyjnych na tym oraz kolejnym etapie edukacyjnym.

Pierwsze egzemplarze trafiły do dzieci we wrześniu 2023 roku.

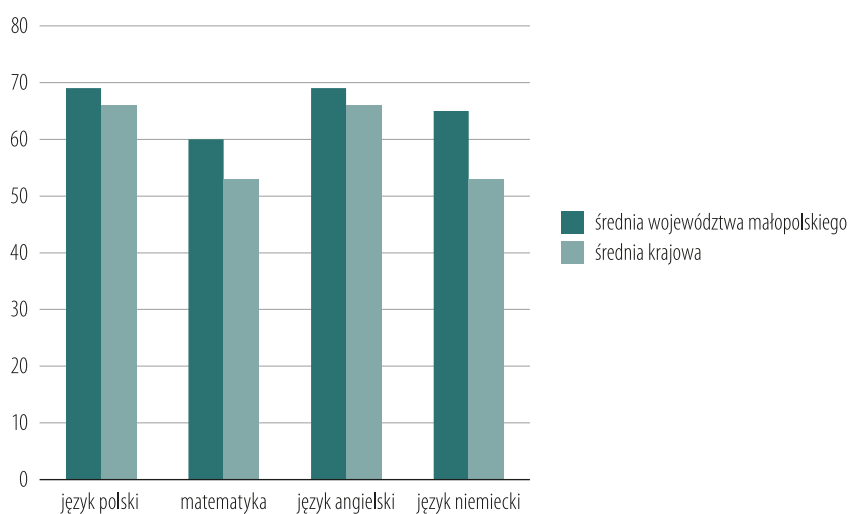
Egzamin ósmoklasisty

Egzamin ósmoklasisty jest przeprowadzany w formie pisemnej. Każdy ósmoklasista przystąpił do egzaminu z trzech przedmiotów obowiązkowych, tj. języka polskiego, matematyki, języka obcego nowożytnego.

Egzamin ósmoklasisty jest egzaminem obowiązkowym. W województwie małopolskim w sesji głównej, tj. w maju 2023 roku, przystąpiło do niego 42 679 uczniów VIII klas szkół podstawowych (ok. 98%), w tym 1107 uczniów – obywateli Ukrainy.

W 2023 roku w województwie małopolskim uczniowie w przeprowadzonym egzaminie ósmoklasisty najlepszy wynik uzyskali z języka polskiego 69% i języka angielskiego 69% i był to wynik o 3 p. proc. wyższy niż średnia krajowa wynosząca 66% dla każdego z tych przedmiotów. Tegoroczny wynik egzaminu z języka polskiego w Małopolsce w porównaniu do roku ubiegłego był wyższy o 5 p. proc. dla języka polskiego, natomiast wynik z języka angielskiego był na takim samym poziomie. Drugim najczęściej wybieranym językiem nowożytnym był język niemiecki, z którego małopolscy uczniowie uzyskali 65%, przy średniej krajowej 53%. Dla matematyki średni wynik dla Małopolski wyniósł 60% przy średniej krajowej wynoszącej 53% i był to wynik gorszy w porównaniu z rokiem ubiegłym o 3 p. proc.

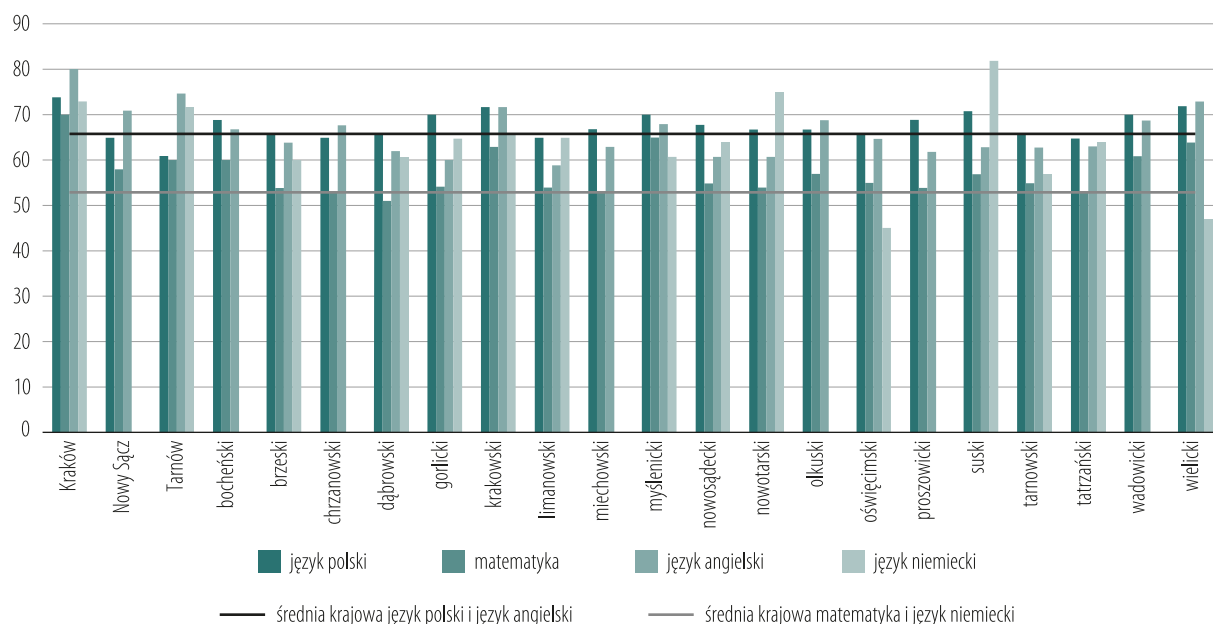
Wykres 31. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w województwie małopolskim w 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

Tegoroczni ósmoklasiści w podziale na powiaty najlepsze wyniki z języka angielskiego osiągnęli w Krakowie (80%), Tarnowie (75%) oraz powiecie wielickim (73%). Z języka niemieckiego osiągnięto także wysokie wyniki (82%) w powiecie suskim oraz 77% w powiecie nowotarskim. W dalszej kolejności znalazł się język polski – najlepszy wynik osiągnęli uczniowie w Krakowie (74%) oraz w powiatach wielickim i krakowskim (72%). Z matematyki ósmoklasiści najlepsze wyniki uzyskali w Krakowie (70%), w powiecie myślenickim (65%) oraz powiecie wielickim (64%).

Wykres 32. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w powiatach województwa małopolskiego w 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

Szkolnictwo ponadpodstawowe

Liczba szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (publicznych i niepublicznych) w województwie małopolskim w roku szkolnym 2022/2023 zwiększyła się o 1 placówkę w stosunku do ubiegłego roku szkolnego. Łącznie w województwie działały 653 szkoły³, w tym m.in. 243 licea ogólnokształcące, 150 techników, 165 branżowych szkół stopni I i II oraz 95 szkół policealnych (łącznie z kolegiami), do których uczęszczało ogółem 174 154 uczniów.

Tabela 17. Szkolnictwo ponadpodstawowe – liczba szkół oraz uczniów

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe / branżowe szkoły stopni I i II		Technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/2014, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoly policealne (od 2020 roku łącznie z kolegiami)*	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194
2012/2013	187	53 326	129	19 108	181	50 038	37	3 602
2013/2014	176	49 533	130	18 255	175	49 722	34	3 284
2014/2015	170	46 697	131	19 242	156	50 054	32	3 376
2015/2016	160	44 746	131	18 538	150	50 483	36	3 416
2016/2017	162	44 057	129	17 364	148	50 977	24	1 884
2017/2018	165	43 712	117	16 506	148	50 691	23	2 342
2018/2019	168	43 540	118	15 247	147	50 370	20	1 566

³ Bez szkół artystycznych i szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe / branżowe szkoły stopni I i II		Technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/2014, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoły policealne (od 2020 roku łącznie z kolegiami)*	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2019/2020	197	54 523	152	17 057	147	59 915	21	1 796
2020/2021	255	65 748	155	20 796	150	61 214	112	16 814
2021/2022	243	65 185	161	21 114	151	60 896	97	17 406
2022/2023	243	71 446	165	19 469	150	65 217	95	18 022

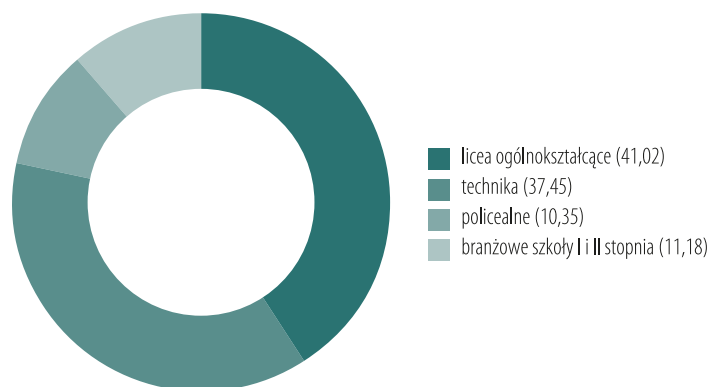
* Od roku szkolnego 2020 liczba uczniów i szkół policealnych podawana jest łącznie z liczbą uczniów kolegów.

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Liczba liceów ogólnokształcących w województwie małopolskim w roku szkolnym 2022/2023 była taka sama jak w roku poprzednim. Do liceów w roku szkolnym 2022/2023 uczęszczało 71 446 uczniów, w porównaniu z rokiem ubiegłym liczba uczniów zwiększyła się o 6261 uczniów (o 9,60%).

Liczba szkół branżowych stopni I i II w roku szkolnym 2022/2023 wrosła o 4 szkoły w porównaniu z rokiem szkolnym ubiegłym, przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby uczniów tych szkół o 1645 osób (o 7,79%). Liczba techników uległa zmniejszeniu o 1 szkołę, a liczba uczniów tych szkół wzrosła o 4321 osób (o 7,10%). W porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększyła się o 616 liczba osób uczęszczających do szkół policealnych (o 3,54%).

Wykres 33. Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2022/2023 (w %)

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

więcej informacji

W 2023 roku miesięcznik „Perspektywy” wyłonił najlepsze licea i technika w Polsce. Zgodnie z rankingiem V LO im. Augusta Witkowskiego z Krakowa zajęło 2. miejsce wśród liceów a Technikum Łączności nr 14 w Krakowie zajęło 2. miejsce wśród techników w Polsce. W tegorocznym rankingu wzięto pod uwagę dane tych szkół, które spełniły tzw. kryterium wejścia, tj.: maturę w maju 2022 roku zdawało w nich minimum 12 maturzystów, a wyniki średnie z języka polskiego i matematyki zdawanych obowiązkowo były nie niższe niż 0,75 średniej krajowej dla liceów/techników. Ranking szkół może pomóc uczniom przy wyborze szkoły średniej.

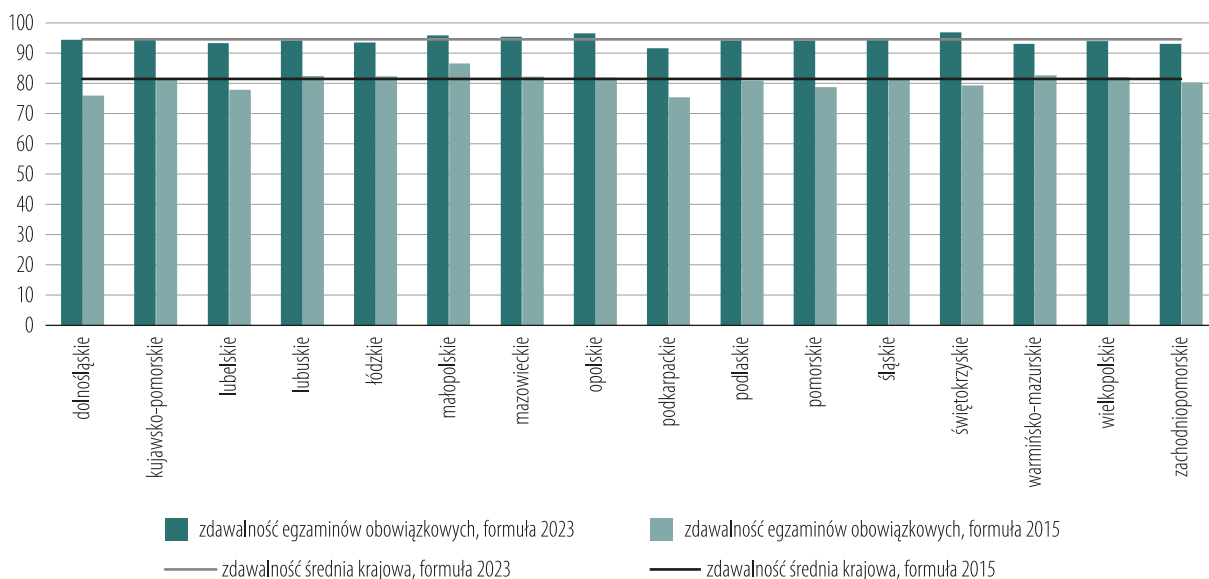
Egzamin maturalny

Centralna Komisja Egzaminacyjna wprowadziła nowe zasady przeprowadzania egzaminów maturalnych od 2023 roku. Zmiany dotyczą zarówno egzaminów pisemnych, jak i egzaminów ustnych. Najważniejsze zmiany na maturze 2023 to zmniejszenie liczby pytań jawnych na maturze ustnej z języka polskiego z 227 do 120, złagodzenie sposobu oceniania egzaminów pisemnych z języka polskiego, obniżenie wymagań egzaminacyjnych o ok. 20–25%, a także brak wymogu zdawania egzaminu na poziomie rozszerzonym z progiem 30%. Do egzaminu maturalnego w Małopolsce ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych w terminie głównym w maju 2023 roku oraz w terminie dodatkowym w czerwcu 2023 roku przystąpiło 25 127 tegorocznych absolwentów szkół ponadpodstawowych, w tym 14 628 absolwentów 4-letnich liceów ogólnokształcących zdających egzamin w tzw. formule 2023 oraz 10 499 absolwentów 4-letnich techników, szkół artystycznych oraz branżowych szkół II stopnia zdających egzamin w formule 2015 oraz 8 obywateli Ukrainy. Do egzaminu maturalnego w sesji poprawkowej w sierpniu 2023 roku przystąpiło 1928 absolwentów. Niezależnie od formuły egzaminu maturalnego wszyscy absolwenci, którzy ukończyli szkołę w 2023 roku, obowiązkowo przystępowali do egzaminu maturalnego w części pisemnej z języka polskiego, matematyki i wybranego języka obcego nowożytnego oraz w części ustnej z języka polskiego i wybranego języka obcego nowożytnego. Absolwenci mieli również obowiązek przystąpić do egzaminu maturalnego z jednego przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym, a w przypadku języka obcego nowożytnego – na poziomie rozszerzonym albo dwujęzycznym. W 2023 roku absolwent szkoły lub oddziału dwujęzycznego, który przystępował do egzaminu maturalnego w formule 2023, miał obowiązek przystąpić do części pisemnej egzaminu maturalnego z języka obcego nowożytnego na poziomie dwujęzycznym jako przedmiotu dodatkowego. Każdy absolwent mógł również przystąpić do egzaminu dodatkowego z maksymalnie pięciu kolejnych przedmiotów dodatkowych. W 2023 roku absolwenci 4-letnich techników (z lat 2006–2023) oraz absolwenci branżowych szkół II stopnia (z lat 2022 i 2023), którzy ukończyli branżową szkołę I stopnia jako absolwenci gimnazjum, nie mieli obowiązku przystąpienia do egzaminu z jednego przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym, jeżeli spełnili wszystkie warunki niezbędne do uzyskania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe albo dyplomu zawodowego w zawodzie nauczonym na poziomie technika.

W Małopolsce zdawalność egzaminu wśród absolwentów, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych w terminach głównym, dodatkowym i poprawkowym, wynosi 92%, w formule 2023 wynosi (95,9%), natomiast w formule 2015 (86,6%).

Najwyższy poziom zdawalności egzaminu maturalnego w formule 2023 uzyskali maturzyści z województwa świętokrzyskiego (96,9%), opolskiego (96,6%) oraz małopolskiego (95,9%) przy średnim wyniku krajowym wynoszącym 94,6%, natomiast w formule 2015 najlepszy wynik uzyskali absolwenci z województwa małopolskiego (86,6%) i warmińsko-mazurskiego (82,7%), przy średnim krajowym wyniku zdawalności wynoszącym 81,5%.

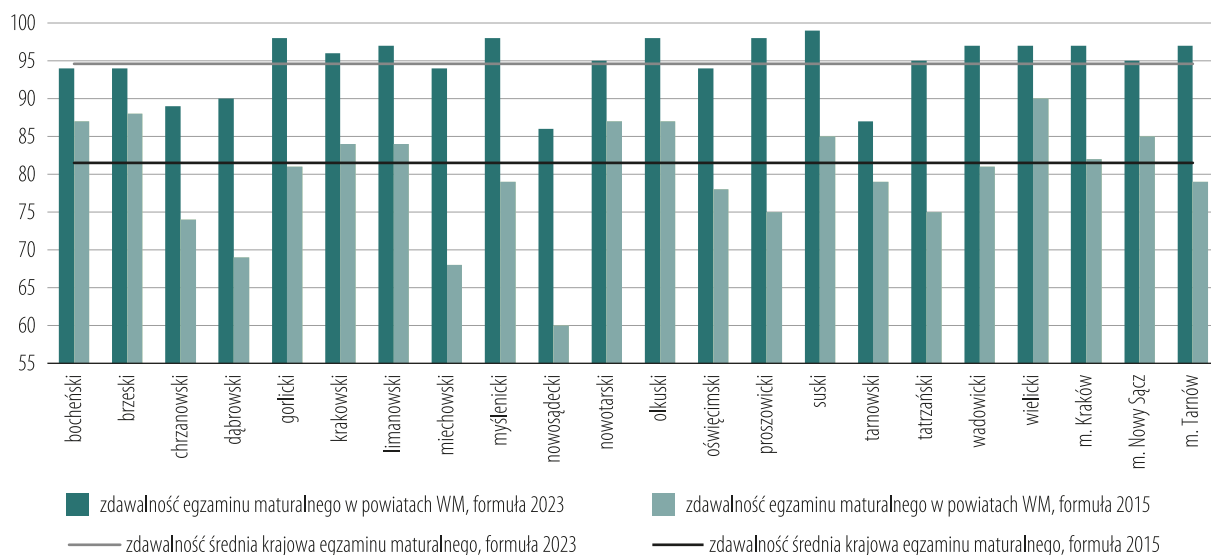
Wykres 34. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

W Małopolsce najwyższy poziom zdawalności dla całego egzaminu dojrzałości organizowanego w formule 2023 uzyskano w powiecie suskim (99%), w powiatach gorlickim, myślenickim oraz olkuskim (po 98%), natomiast w formule 2015 najlepszy wynik uzyskano powiecie wielickim (90%), w powiecie brzeskim (88%) oraz w powiatach bocheńskim, nowotarskim i olkuskim (po 87%). Najniższy poziom zdawalności egzaminu organizowanego w formule 2023 uzyskano w powiecie nowosądeckim (86%), powiecie tarnowskim (87%) oraz powiecie chrzanowskim (89%), natomiast w formule 2015 najniższy poziom uzyskano w powiecie nowosądeckim (60%) oraz miechowskim (68%), a także powiecie dąbrowskim (69%).

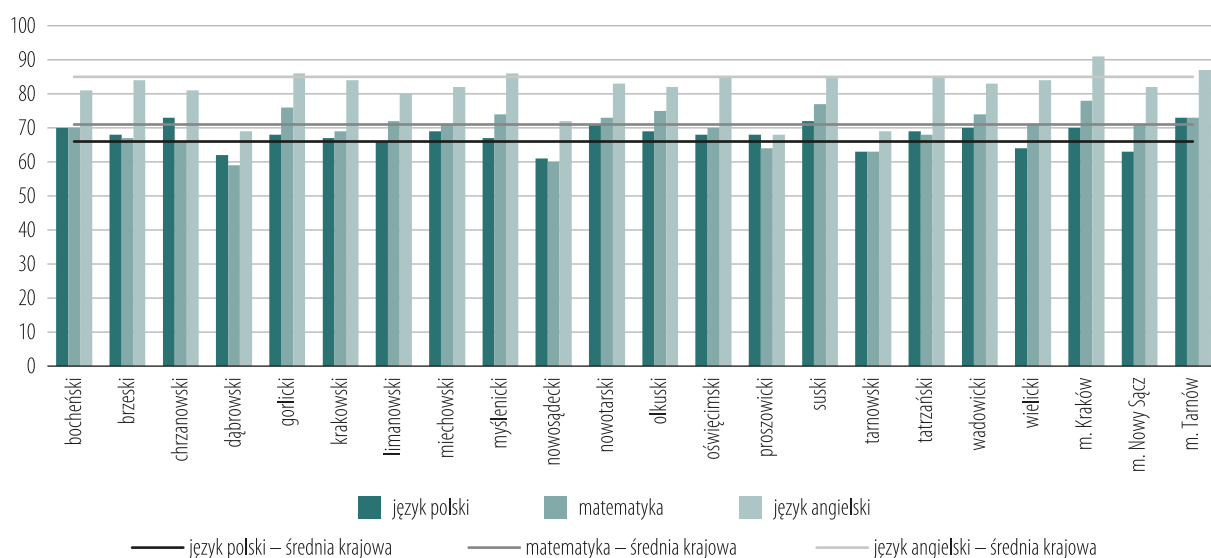
Wykres 35. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w powiatach w 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

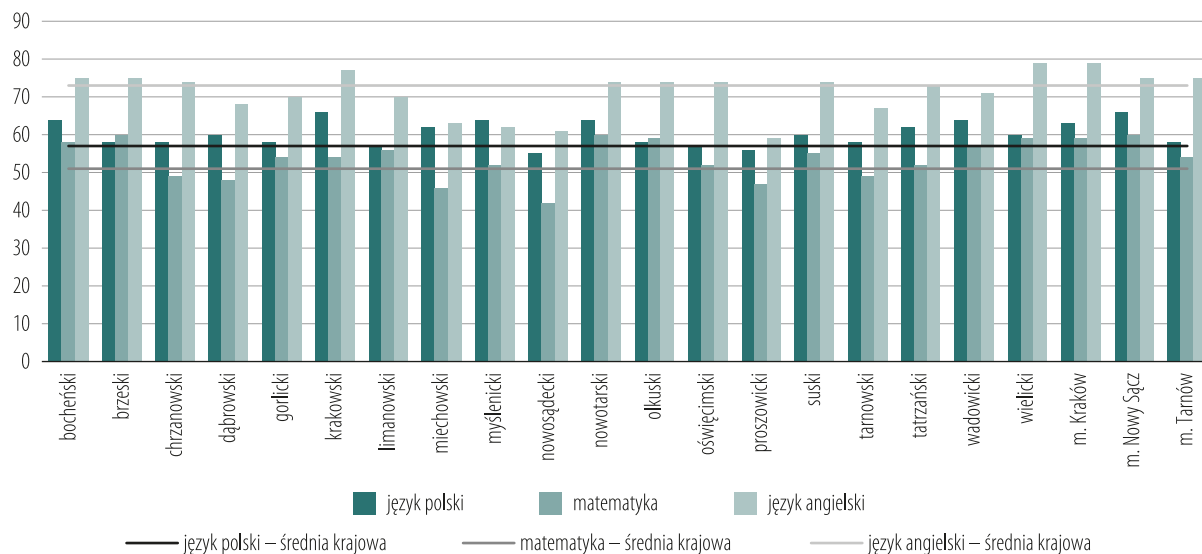
Najlepszy wynik z języka polskiego – poziom podstawowy w ramach egzaminu organizowanego w formule 2023 osiągnięto w Tarnowie, powiecie chrzanowskim (po 73%), w powiecie suskim (72%) oraz w powiecie nowotarskim (71%), przy średniej krajowej 66%, natomiast w formule 2015 egzaminu najlepszy wynik osiągnięto w powiecie krakowskim i w Nowym Sączu (po 66%), przy średniej krajowej 57%. Najlepszy średni wynik z matematyki – poziom podstawowy w ramach egzaminu organizowanego w formule 2023 uzyskali absolwenci z Krakowa (78%),

Wykres 36. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych, poziom podstawowy, w powiatach w ramach egzaminu maturalnego w 2023 roku, formula 2023 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Wykres 37. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych, poziom podstawowy w powiatach w ramach egzaminu maturalnego w 2023, formuła 2015 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

powiatu suskiego (77%) oraz powiatu gorlickiego (76%), przy średniej krajowej 71%, natomiast w ramach egzaminu organizowanego w formule 2015 najlepszy wynik uzyskali absolwenci z powiatu brzeskiego, nowotarskiego oraz Nowego Sącza (po 60%), przy średniej krajowej 51%. Z języka angielskiego – poziom podstawowy najlepszy wynik w formule egzaminu 2023 osiągnięto w Krakowie (91%) oraz w Tarnowie (87%), przy średniej krajowej 85%, natomiast w formule 2015 najwyższy wynik osiągnięto w Krakowie oraz powiecie wielickim (po 79%), a także powiecie krakowskim (77%), przy średniej krajowej 73%.

4. Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe w roku szkolnym 2022/2023 w Małopolsce było realizowane w 410 szkołach, tj. w 165 branżowych szkołach stopni I i II, 150 technikach oraz 95 szkołach policealnych łącznie z kolegiami. Struktura nauczania w zakresie szkolnictwa zawodowego obejmuje 5-letnie technikum, a także szkoły branżowe: 3-letnią branżową szkołę I stopnia oraz 2-letnią szkołę branżową II stopnia. Kształcenie w branżowej szkole I stopnia odbywa się w zawodach jednokwalifikacyjnych, przy czym większość z nich ma kwalifikację wspólną z zawodem nauczonym na poziomie technikum. Absolwenci branżowej szkoły I stopnia będą mogli kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w celu uzyskania dyplomu technika w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły. Absolwent branżowej szkoły II stopnia uzyska dyplom zawodowy w zawodzie nauczonym na poziomie technika, po zdaniu egzaminu zawodowego w danym zawodzie, oraz uzyska świadectwo dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego, co pozwoli na kontynuację nauki na studiach.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie

W 2023 roku w województwie małopolskim dla uczniów, słuchaczy i absolwentów szkół zawodowych oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych (KKZ) w sesji zimowej przeprowadzono egzamin w 115 kwalifikacjach, natomiast w sesji letniej w 135 kwalifikacjach.

Do egzaminu w zawodzie w sesji zimowej przystąpiło na terenie województwa małopolskiego, do obu części egzaminu (pisemnej i praktycznej) 15 234 zdających, w sesji letniej 19 921 zdających.

W sesji zimowej certyfikaty otrzymało 83% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu, a w sesji letniej 87% zdających, przy czym w kraju średnia ta wynosiła 76% w sesji zimowej i 81% w sesji letniej.

Tabela 18. Liczba osób w województwie małopolskim, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w sesji zimowej w 2023 roku

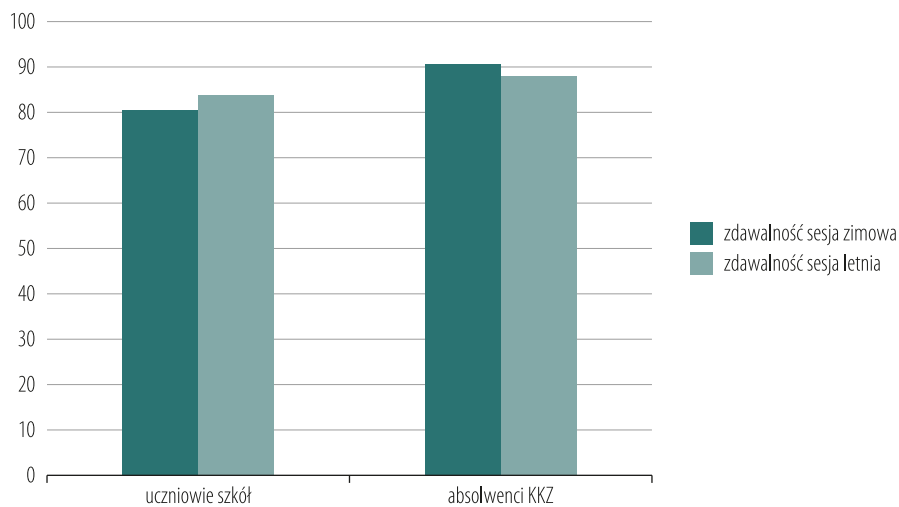
Etap egzaminu	Przystąpiło sesja zimowa	Przystąpiło sesja letnia	Zdało sesja zimowa	Zdało sesja letnia
Pisemny	15 264	19 984	14 495	18 701
Praktyczny	15 258	19 945	13 029	18 342
Oba etapy	15 234	19 921	12 727	17 462
Certyfikaty kwalifikacji*			(83%)	(87%)

* Obejmuje zdających, którzy uzyskali wyniki z obu części egzaminu (przystąpili do obu części egzaminu).

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Kwalifikacją najczęściej wybieraną w sesji zimowej 2023 roku w województwie małopolskim według liczby osób przystępujących do obu egzaminów było *Tworzenie i administrowanie stronami i aplikacjami internetowymi oraz bazami danych* (1860 osób) oraz *Organizacja żywienia i usług gastronomicznych* (1060 osób). Natomiast w sesji letniej 2023 roku kwalifikacją najczęściej wybieraną była *Administracja i eksploatacja systemów komputerowych, urządzeń peryferyjnych i lokalnych sieci komputerowych* (1839 osób) oraz *Przygotowanie i wydawanie dań* (973 osoby).

Spośród najczęściej wybieranych kwalifikacji najlepszą zdawalność w sesji zimowej w 2023 roku miała kwalifikacja *Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych* (94%) oraz *Organizacja transportu* (90%), w sesji letniej w 2023 roku najlepszą zdawalność miała kwalifikacja *Przygotowanie i wydawanie dań* oraz *Prowadzenie dokumentacji w jednostce organizacyjnej* (po 97% każda).

Wykres 38. Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w województwie małopolskim w sesji zimowej i sesji letniej z podziałem na zdających, którzy przystąpili do obu części egzaminu w 2023 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

więcej informacji

Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach:

- › wyniki ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna: www.cke.gov.pl
- › wyniki w województwie małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie: www.oke.krakow.pl

5. Finansowanie oświaty

W roku 2022 wysokość subwencji oświatowej i dotacji celowych przekazanych jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 5353,0 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 7571,7 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 2218,7 mln zł.

Tabela 19. Dochody jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2011	3 634,3	1 863,4	708,5	1 002,3	60,1
2013	3 806,1	1 956,3	713,4	1 074,6	61,8
2015	3 864,9	2 026,7	696,1	1 083,3	58,8
2017	4 023,1	2 136,9	672,6	1 157,9	55,8
2019	4 586,6	2 266,5	758,3	1 291,4	55,9
2020	4 678,5	2 366,5	891,7	1 396,6	60,0
2021	4 902,7	2 489,7	900,0	1 453,7	59,3
2022	5 353,0	2 747,7	976,7	1 563,6	65,0

Źródło: Ministerstwo Finansów, <https://www.gov.pl/web/finanse/informacja-roczna5>

Analiza wydatków na oświatę w latach 2011–2022 wskazuje na dalszy systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W 2022 roku wydatki na oświatę były wyższe o 682,9 mln zł w porównaniu z rokiem wcześniejszym. Przekazana samorządom subwencja oświatowa i dotacja stanowiły 70,70% ogólnych wydatków poniesionych na zadania oświatowe. Istotne jest też zaangażowanie samorządów w realizację zadania, gdyż wydatki na oświatę i wychowanie były zdecydowanie wyższe od przekazanej części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowej ogółem o 41,45%, dla gmin o 38,82%, dla powiatów o 25,57%, dla miast na prawach powiatu o 54,49%, a dla województwa o 77,54%.

Tabela 20. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami a wydatkami JST ogółem
2011	4 433,2	2 318,3	753,3	1 301,8	59,8	798,9
2013	4 556,0	2 353,6	748,3	1 367,9	86,2	749,9
2015	4 801,0	2 508,6	764,6	1 456,4	71,4	936,1
2017	5 103,9	2 670,6	781,5	1 562,1	89,6	1 080,7
2019	5 966,3	3 073,5	927,6	1 848,9	90,1	1 379,7
2020	6 277,7	3 177,3	1 020,9	1 981,0	98,5	1 507,7
2021	6 888,8	3 497,5	1 101,6	2 183,1	106,6	1 986,1
2022	7 571,7	3 814,3	1 226,4	2 415,6	115,4	2 218,7

Źródło: Ministerstwo Finansów.

6. Działania w zakresie rozwoju edukacji oraz integracji uchodźców

Projekty i programy edukacyjne

W roku szkolnym 2022/2023 Ministerstwo Edukacji i Nauki kontynuowało wdrażanie programów i przedsięwzięć skierowanych do szkół i placówek oświatowych. Jednym z nich był program pn. *Laboratoria Przyszłości – nowoczesna edukacja w polskich szkołach*, którego celem jest budowanie kompetencji przyszłości oraz praktycznych umiejętności uczniów przez wyposażenie szkół podstawowych w nowoczesny sprzęt, w tym m.in. drukarki 3D,

mikrokontrolery, roboty, sprzęt do nagrań. Na ten cel zostało przeznaczone 1,2 mld zł, w tym ponad 91 mln zł dla 1281 szkół w Małopolsce. Kontynuacją programu *Laboratoria Przyszłości* są *Mobilne Laboratoria Przyszłości* (MLP). Od 1 września 2022 roku w praktyczny sposób wspierają one uczniów i nauczycieli w wykorzystywaniu możliwości zakupionego sprzętu. Od startu projektu we wrześniu 2022 roku edukatorzy odwiedzili 1880 szkół i przeprowadzili pokazowe zajęcia dla 112 800 uczniów. Kolejnym był program pn. *Aktywna tablica* na lata 2020–2024, mający na celu rozwój szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Planowany łączny koszt realizacji programu wynosi ponad 336 mln zł. W Małopolsce w 2022 roku wsparcie finansowe otrzymały 243 szkoły na kwotę blisko 7 mln zł. Wsparciem dla rozwoju kształcenia zawodowego będą branżowe Centra Umiejętności (BCU) – ośrodki, które połączą szkoły, uczelnie i lokalny biznes. Jednostki te umożliwią zarówno kształcenie młodzieży, jak i doksztalanie dorosłych, podnoszenie kwalifikacji nauczycieli, dając dostęp do technologii najnowocześniejszych w danej dziedzinie. W ramach dwóch naborów w konkursie pn. „Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności (BCU)” wyłoniono 89 podmiotów, które zbudują nowe jednostki edukacyjne w systemie oświaty. Łączna wartość dofinansowania wniosków to ponad 1 mld zł. Przewiduje się utworzenie co najmniej 20 BCU do końca 2023 roku, a kolejnych 100 do końca 2024 roku. W Małopolsce powstanie 8 Branżowych Centrów Umiejętności, w tym 2 w jednostkach Województwa Małopolskiego, na łączną kwotę prawie 94 mln zł. W ramach programu *Strefy Odkrywania Wyobraźni i Aktywności* (SOWA) tworzona jest ogólnopolska sieć lokalnych małych centrów nauki, w których uczniowie zdobywają wiedzę przez samodzielne poszukiwanie i eksperymentowanie. SOWY funkcjonują przy już istniejących instytucjach kultury oraz instytucjach naukowo-oświatowych, tj. domach kultury, bibliotekach czy muzeach. W 2022 roku uruchomionych zostało 17 placówek, a w 2023 roku w całej Polsce zostaną utworzone 24 takie miejsca. W Małopolsce powstały 2 takie miejsca w Brzesku, natomiast w grudniu 2023 roku powstanie w Wadowicach. W ramach realizowanego programu pn. *Poznaj Polskę*, uczniowie mieli możliwość wyjazdu na wycieczki szkolne, dofinansowane z programu, które umożliwiają poznawanie Polski, jej środowiska przyrodniczego, tradycji, zabytków kultury i historii oraz osiągnięć polskiej nauki. W Polsce w trzech edycjach wzięło udział 7 tys. uczniów, zorganizowano ponad 13 tys. wycieczek. Dofinansowanie przeznaczone na ten cel wynosi 182 mln, na finansowanie przedsięwzięcia w roku szkolnym 2022/2023 przewidziana została kwota 50 mln zł. W roku szkolnym 2022/2023 kontynuowano program pn. *WF z AWF*. Celem przedsięwzięcia jest szkolenie nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych i edukacji wczesnoszkolnej, aby jeszcze lepiej przygotować ich do pracy z młodzieżą. Na realizację szkoleń i zajęć ruchowych przeznaczono ponad 100 mln zł. W ramach *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021–2025*, w 2023 roku przekazanych zostało 29,5 mln zł, w tym województwo małopolskie otrzymało kwotę w wysokości 2,8 mln zł z przeznaczeniem na zakup książek do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i bibliotek pedagogicznych oraz elementów wyposażenia bibliotek szkolnych i pedagogicznych. Wsparcie finansowe otrzymały 153 placówki wychowania przedszkolnego, 305 szkół oraz 2 biblioteki pedagogiczne i 9 filii. Od 1 września 2022 roku rozpoczęło się wdrażanie pierwszego etapu standaryzacji zatrudniania w przedszkolach i szkołach nauczycieli specjalistów, tj. pedagogów, psychologów, logopedów i terapeutów pedagogicznych. Dzięki wprowadzonym zmianom nastąpił wzrost specjalistów w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych. W Polsce w 2022 roku przeznaczonych na ten cel zostało 520 mln zł, a w 2023 roku 1,9 mld zł.

Organizacja kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i uczniów z Ukrainy

W związku z konfliktem zbrojnym na Ukrainie, w roku szkolnym 2022/2023 w polskich szkołach uczyło się blisko 180 tys. ukraińskich dzieci i młodzieży, z czego w Małopolsce ok. 15 tys. uczniów. Dzieci i młodzież z Ukrainy w wieku 7–18 lat przyjmuje się do publicznych szkół oraz obejmuje opieką i nauczaniem na warunkach dotyczących obywateli polskich. Przyjmowanie do szkół odbywa się w ciągu całego roku szkolnego, a ustalenie klasy, w której uczeń będzie kontynuował naukę, następuje na podstawie sumy ukończonych lat nauki szkolnej za granicą. Na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dla uczniów obywateli Ukrainy publicznych i niepublicznych szkół podstawowych oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne jednostki samorządu terytorialnego otrzymują środki finansowe z Funduszu Pomocy. Realizowana jest również pomoc materialna

o charakterze socjalnym – stypendium szkolne i zasiłek szkolny. W Polsce na ten cel uruchomiono dodatkowe środki z dotacji oświatowej w kwocie 8,1 mln zł.

W odpowiedzi na powstałe wyzwania Zarząd Województwa Małopolskiego (ZWM) uruchomił pakiety pomocowe pod wspólną nazwą Małopolska Tarcza Humanitarna, wśród których istotną funkcję pełni Pakiet Edukacyjny.

Działania realizowane w ramach Pakietu Edukacyjnego obejmują przede wszystkim:

- › przygotowanie kadry pedagogicznej do pracy z dziećmi i młodzieżą ukraińską,
- › przygotowanie materiałów dydaktycznych,
- › organizację zajęć kulturalnych, edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci z Ukrainy,
- › wsparcie organów prowadzących szkoły w zakresie przygotowania oferty dla uczniów z Ukrainy realizujących obowiązków szkolny w małopolskich placówkach (w tym realizacja dodatkowych zajęć przedmiotowych, zajęć/warsztatów psychologicznych, zajęć o charakterze integrującym uczniów z Polski i Ukrainy, a także zakup niezbędnego sprzętu i pomocy dydaktycznych).

Na całościowy budżet Pakietu, wynoszący ponad 16 mln złotych, składają się środki z Budżetu Państwa oraz środki z Unii Europejskiej RPO WM – React EU.

W ramach zadań prowadzonych przez MCDN opracowano kompleksową ofertę dla nauczycieli i dyrektorów pn. *Wsparcie edukacji*, w ramach której przygotowano seminaria, konferencje, warsztaty i sieci współpracy. Ponadto zorganizowano spotkania dla nauczycieli z Ukrainy, podczas których przeprowadzono diagnozę w celu przygotowania oferty mającej ułatwić im rozpoczęcie pracy w polskich szkołach. Zorganizowano zajęcia dla dorosłych z języka polskiego (dotychczas udział w nich wzięło ponad 300 osób) oraz warsztaty pt. *Jak wspierać i pracować z uczniami z Ukrainy*, w których uczestniczyło 88 osób. Ponadto utworzono na stronie internetowej MCDN specjalną zakładkę *Wsparcie edukacji – Для України*, która zawiera ofertę bezpłatnych szkoleń dla nauczycieli i dyrektorów, informacje praktyczne, materiały edukacyjne, aktualne przepisy prawne oraz listę koordynatorów we wszystkich Ośrodkach MCDN.

W ramach realizacji projektu pn.: *Małopolska Tarcza Humanitarna. Fundusze Europejskie dla Ukrainy – Pakiet Edukacyjny* ogłoszony został przez ZWM nabór wniosków dla organów prowadzących publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, ponadpodstawowe kształcenia ogólnego i zawodowego, w zakresie organizacji nauki dla uczniów z Ukrainy. W ramach zadań grantowych, w większości do wykonania do końca sierpnia 2023 roku, realizowane były działania obejmujące wielowymiarowe wsparcie szkół i placówek w zakresie edukacyjnym, psychologicznym i sprzętowym (np. zakup sprzętu i pomocy dydaktycznych dla uczniów z Ukrainy, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla uczniów z Ukrainy, zajęcia o charakterze wyrównawczym, działania o charakterze integracyjnym, w tym organizacja wyjazdów integracyjnych, organizacja półkolonii itp., działania doskonalące dla kadry). Całościowy koszt projektu wynosi 15,6 mln zł. Działania w ramach projektu są realizowane do końca października 2023 roku.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu *Małopolska Tarcza Humanitarna. Fundusze Europejskie dla Ukrainy – Pakiet Edukacyjny* dostępne są na stronie:

<https://bip.malopolska.pl/umwm,a,2205931,nabor-wnioskow-dla-organow-prowadzacych-publiczne-i-niepubliczne-szkoly-podstawowe-ponadpodstawowe-o.html>

7. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji

W roku szkolnym 2022/2023 kontynuowano realizację projektów edukacyjnych, które wspierają rozwój młodych ludzi w twórczym i innowacyjnym środowisku przez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych. Realizowano również projekt wspierający nowoczesne kształcenie zawodowe, ściśle powiązane z oczekiwaniami rynku pracy. Potencjał szczególnie uzdolnionych uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, matematyki lub przedsiębiorczości został wzmocniony w wyniku udzielonego wsparcia stypendialnego.

Przedsięwzięcie Małopolska Chmura Edukacyjna – projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania*

Projekt pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* stanowi kontynuację części pilotażowej zrealizowanej w latach 2013–2015, w ramach której prowadzono innowacyjne zajęcia dla uczniów szkół ponadpodstawowych z wykorzystaniem potencjału naukowego uczelni wyższych w regionie, poprzez realizację wspólnych projektów badawczych, prowadzenie wirtualnych zajęć wykładowych i laboratoryjnych na podstawie infrastruktury i nowoczesnej technologii teleinformatycznej.

Przedsięwzięcie *Małopolska Chmura Edukacyjna* składa się z trzech projektów pozakonkursowych: projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna*, który miał na celu wyposażenie placówek w sprzęt, w tym m.in. budowę systemu informatycznego (tzw. *private cloud*) oraz budowę infrastruktury w szkołach. W ramach projektu *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania* realizowane były dla uczniów zajęcia edukacyjne z przedmiotów ogólnych, a w ramach projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II* – zajęcia z przedmiotów zawodowych oraz podejmowane działania związane ze wzrostem kompetencji z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce przez nauczycieli przedmiotów zawodowych. Organy prowadzące szkoły ponadpodstawowe przygotowują wnioski konkursowe na dofinansowanie działań w szkole w zakresie realizacji zajęć z przedmiotów ogólnych.

W ramach realizacji obszarów ogólnych *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej – nowy model nauczania* kontynuowane były działania we współpracy z 10 partnerami (7 uczelni publicznych, 1 uczelnia niepubliczna, 2 organizacje pozarządowe) takie, jak: zajęcia online z 12 obszarów tematycznych, koła naukowe z 12 obszarów tematycznych (w tym: m.in. z matematyki, chemii, fizyki, biologii, przedsiębiorczości, informatyki, matematyki z elementami rachunkowości, języków angielskiego, francuskiego i niemieckiego), w których uczestniczyli uczniowie z 79 szkół ponadpodstawowych z terenu województwa małopolskiego. W ramach projektu w roku szkolnym 2022/2023 przeszkolono 4850 nauczycieli z zakresu kompetencji cyfrowych. Organizowane były wyjazdowe warsztaty weekendowe oraz letnie dla uczniów szkół ponadpodstawowych. W roku szkolnym 2022/2023 roku w warsztatach weekendowych edycja jesień i wiosna wzięło udział 1810 uczniów. W ramach projektu pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania* prowadzone jest również szerokie wsparcie dla nauczycieli oraz kadry zarządzającej szkół, dotyczące wzrostu jakości nauczania i uczenia się w środowisku cyfrowym, za pośrednictwem utworzonego Małopolskiego Laboratorium Edukacji Cyfrowej HUMINE – centrum wsparcia systemu edukacji cyfrowej w Małopolsce oraz Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Projekt realizowany będzie do 13 grudnia 2023 roku, a jego wartość wynosi 33,1 mln zł.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczących projektu dostępne na stronie:
www.e-chmura.malopolska.pl

Kształcenie zawodowe w regionie – wsparcie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020

Do 31 sierpnia 2023 roku kontynuowano realizację projektów konkursowych związanych z rozwojem Centrów Kompetencji Zawodowych ukierunkowanych na tworzenie dla uczniów w szkołach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. W ramach prowadzonych działań w 2022 roku – 11 858 osób uczestniczyło w pozaszkolnych formach kształcenia. W stażach i praktykach zawodowych u pracodawcy w roku 2022 zdobywało doświadczenie zawodowe 2157 uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego wyniosła 217, a w 2022 roku doposażono kolejnych 9 placówek. Od początku realizacji programu do 31.12.2022 roku ogłoszono 4 konkursy na kwotę dofinansowania projektów ok. 324,7 mln zł. Liczba wszystkich realizowanych umów to 90 o wartości ok. 310,1 mln zł, w tym dofinansowanie 278,9 mln zł. W roku 2022 wypłacono beneficjentom dofinansowanie w wysokości niemal 35,7 mln zł.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II

Projekt pozakonkursowy ze środków RPO WM na lata 2014–2020 realizowany równoległe do projektów konkursowych wspierających kształcenie zawodowe na poziomie Województwa. Jego wartość wynosi 56,3 mln zł, z czego blisko 50,7 mln zł to dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Realizacja projektu przebiegła w formule partnerskiej z organami prowadzącymi szkoły zawodowe, gminami, a także uczelniami. Liderem projektu było Województwo Małopolskie, Departament Edukacji UMWM. Celem projektu była budowa kompleksowego wsparcia kształcenia i doradztwa zawodowego.

W ramach działań związanych z koordynacją rozwoju kształcenia zawodowego w regionie kontynuowano wsparcie organów prowadzących szkoły zawodowe w zakresie funkcjonowania Centrów Kompetencji Zawodowych utworzonych w subregionach oraz rozwijania oferty szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w tym kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami. Dla uczniów szkół branżowych i techników w roku szkolnym 2022/2023 roku została przeprowadzona kolejna, IX edycja konkursu zawodowego „Mam zawód. Mam fantazję”, który zorganizowany został w partnerstwie z wybranymi szkołami, instytucjami i przedsiębiorstwami. Podczas konkursu uczniowie mieli możliwość skonfrontować swoje umiejętności i wiedzę. Zwieńczeniem konkursu była Gala Kształcenia Zawodowego, podczas której laureaci otrzymali nagrody, dyplomy i wyróżnienia.

Działania w ramach Centrów Kompetencji Zawodowych w branży turystyczno-gastronomicznej i medyczno-społecznej koncentrowały się na realizacji staży zawodowych w warunkach zbliżonych do naturalnych miejsc pracy oraz kursach i szkoleniach, które wykraczały poza szkolne podstawy programu nauczania w zawodach. Działania te umożliwiły zdobycie uczniom kompetencji i kwalifikacji potrzebnych na rynku pracy.

W ramach komponentu zawodowego Małopolskiej Chmury Edukacyjnej kontynuowano wdrażanie nowego modelu nauczania z wykorzystaniem TIK w zakresie 7 obszarów zawodowych we współpracy z uczelniami. 9000 uczniów uczestniczyło w zajęciach online prowadzonych we współpracy z uczelniami w Krakowie, Tarnowie i Suchej Beskidzkiej. W zorganizowanych weekendowych warsztatach udział wzięło 560 uczniów.

Promocja kształcenia zawodowego oraz działania z obszaru doradztwa edukacyjno-zawodowego i orientacji zawodowej koncentrowały się na wsparciu uczniów szkół podstawowych w wyborze przyszłego zawodu, w tym przez organizację X edycji Festiwalu Zawodów, który w 2023 roku odbył się w dniach 26 i 27 kwietnia, w Międzynarodowym Centrum Targowo-Kongresowym EXPO Kraków, pod honorowym patronatem Ministra Edukacji i Nauki oraz TVP. W targach uczestniczyło 117 wystawców, w tym szkoły techniczne, branżowe i policealne – 77 wystawców, szkoły wyższe – 4, służby mundurowe – 7 wystawców, pracodawcy – 19 wystawców, w tym 6 w strefie nauki i technologii, instytucje rynku pracy i edukacji – 8 wystawców, 2 partnerzy zagraniczni. Łącznie w formie prezentacji interaktywnych zdobyte umiejętności zawodowe prezentowało blisko 600 osób, w tym ponad połowę stanowili studenci i uczniowie. Na targi zarejestrowało się niemal 15 500 uczestników. W trakcie Festiwalu istniała możliwość skorzystania z porad doradców zawodowych.

Podczas Festiwalu 26 kwietnia odbyła się Konferencja *Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 – Nowe możliwości rozwoju edukacji i kształcenia zawodowego*. W konferencji wzięło udział ponad 100 osób: przedstawiciele szkół, organów prowadzących, instytucji rynku pracy i edukacji.

W ramach wspierania uczniów w wyborze przyszłego zawodu w ostatnim roku stworzono aplikację pn.: *zawodometr* – narzędzie badające zainteresowania i predyspozycje zawodowe.

W ostatnim roku kontynuowano również wsparcie organów prowadzących szkoły i placówki kształcenia zawodowego w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 przez zakup sprzętu do nauczania zdalnego dla szkół zawodowych. Od początku realizacji zadania w ramach projektu zakupiony sprzęt za kwotę ponad 5,4 mln zł trafił do 115 zespołów szkół i placówek kształcących zawodowo, w tym 6 szkół prowadzonych przez Województwo Małopolskie.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu pod adresem: zawodowa.malopolska.pl

System stypendialny

Regionalna strategia wsparcia stypendialnego dla młodych Małopolan

System Stypendialny na poziomie regionalnym realizowany jest obecnie w zakresie dwóch, uzupełniających się wzajemnie działań.

1. Małopolski Program Stypendialny w ramach RPO WM współfinansowany ze środków UE – stanowiący kontynuację realizowanego w latach szkolnych 2016/2017–2021/2022 Regionalnego Programu Stypendialnego współfinansowanego ze środków UE. W ramach projektu prowadzone są działania mające na celu wzmocnienie potencjału intelektualnego szczególnie uzdolnionych uczniów szkół podstawowych (począwszy od klasy V) oraz ponadpodstawowych – liceów ogólnokształcących w obszarze przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki lub przedsiębiorczości.
2. Małopolskie Stypendium im. św. Jana Pawła II dla Mistrzów Edukacji finansowane ze środków własnych Województwa Małopolskiego – stanowiące naturalną kontynuację realizowanego w latach 2018/2019–2020/2021 Regionalnego Programu Stypendialnego finansowanego ze środków własnych Województwa Małopolskiego. Działanie to ma na celu wspieranie zarówno wiedzy, jak i umiejętności atrakcyjnych i cennych z punktu widzenia rozwoju województwa małopolskiego, tym samym realizując nadrzędną ideę strategii województwa małopolskiego jako regionu opartego na wiedzy i kompetencjach. Stypendium przyznawane w tej formie ma na celu stworzenie „żywego pomnika” poświęconego Janowi Pawłowi II, który był zawsze blisko młodych ludzi, a ich sprawy stanowiły ważny element jego nauczania.

Małopolski Program Stypendialny w ramach RPO WM współfinansowany ze środków UE

W ramach projektu Małopolski Program Stypendialny w roku szkolnym 2022/2023 wypłacono 1735 stypendiów na łączną kwotę: 11,4 mln zł, w tym dla uczniów: klas 5–8 – 868 stypendiów na kwotę 5,2 mln zł, szkół ponadpodstawowych – liceów ogólnokształcących 867 – na kwotę 6,2 mln zł.

Małopolskie Stypendium im. św. Jana Pawła II dla Mistrzów Edukacji, finansowane ze środków własnych Województwa Małopolskiego

W ramach projektu Małopolskie Stypendium im. św. Jana Pawła II dla Mistrzów Edukacji w roku szkolnym/akademickim 2022/2023 wypłacono łącznie 414 stypendiów na kwotę blisko 2 mln zł, z czego dla uczniów wypłacono 359 stypendiów na kwotę 1,7 mln zł, dla studentów I roku wypłacono 30 stypendiów na kwotę 150 tys. zł, natomiast dla studentów lat wyższych wypłacono 25 stypendiów na kwotę 150 tys. zł.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące stypendiów dostępne na stronie:

<https://www.malopolska.pl/regionalny-program-stypendialny/malopolski-program-stypendialny-w-ramach-rpo-wm-20222023>

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska

— podsumowanie

- W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2021 roku korzystnie. Małopolska odznaczała się bardzo wysokimi wskaźnikami, zajmując 2. miejsce po województwie mazowieckim pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (5411,4 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (3560,3 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1577,1 zł). Równocześnie wszystkie te wskaźniki osiągnęły najwyższe z dotychczas zanotowanych wartości i były znacząco wyższe niż w pozostałych regionach.
- W 2021 roku wielkość GERD/PKB¹ w Małopolsce osiągnęła najwyższy z dotychczasowych poziom 2,51%, kolejny raz plasując region w tym zakresie na pozycji lidera przed Mazowszem (2,17%). Należy także zaznaczyć, że tylko te dwa województwa przekroczyły 2-procentowy próg dla tego wskaźnika. Również w zakresie relacji BERD/PKB² Małopolska na poziomie 1,65% znajdowała się w 2021 roku na 1. pozycji przed województwem mazowieckim (1,53%).
- W roku akademickim 2022/2023 w Małopolsce odnotowano wzrost liczby studentów w porównaniu do roku poprzedniego, tym samym po wielu latach spadku, trzeci rok z rzędu zanotowano pozytywną tendencję wzrostową. W województwie małopolskim studiowało 147,8 tys. osób, tj. o 0,4% studentów więcej niż w roku poprzednim. Pod względem liczby studiujących Małopolska nadal pozostawała 2. co do wielkości po Mazowszu ośrodkiem akademickim w kraju.
- Wskaźnik studiujących w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wzrósł w stosunku do 2021 roku, osiągając poziom 431,1 (rok wcześniej 429,3), plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 481,9).

1. Badania i rozwój

Działalność badawczo-rozwojowa, jako istotny czynnik stymulujący proces wynalazczości i innowacji, odgrywa kluczową rolę w osiągnięciu trwałego i konkurencyjnego wzrostu gospodarczego. Województwo małopolskie, z ośrodkiem naukowo-badawczym, jakim jest Kraków, ma znaczący udział w strukturze nakładów ponoszonych na działalność B+R w skali kraju. Zaangażowanie regionu przekłada się dużej mierze na zmniejszenie dystansu w zakresie działalności B+R pomiędzy Polską a bardziej rozwiniętymi krajami UE i podkreśla jego znaczenie w szerszym, europejskim kontekście.

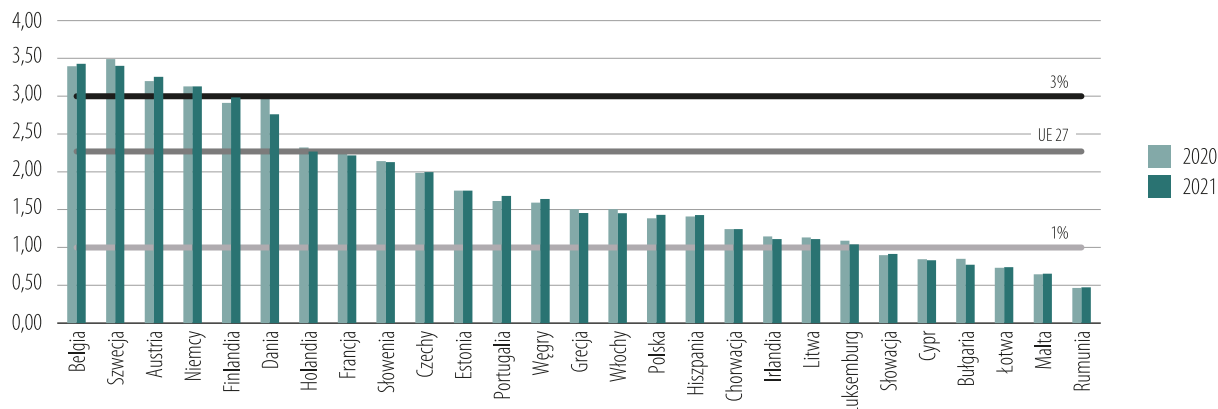
¹ GERD (*gross domestic expenditure on R&D*) – nakłady krajowe brutto na działalność B+R.

² BERD (*business enterprise expenditure on R&B*) – nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R.

Duże znaczenie sukcesywnego zwiększania nakładów ponoszonych na badania i rozwój znajduje odzwierciedlenie w zapisach celów *Strategii Europa 2020*. Zgodnie z założeniami dokumentu kraje członkowskie UE powinny w swoich działaniach zmierzać do osiągnięcia w 2020 roku łącznych wydatków na B+R na poziomie 3% PKB. Polska, będąc krajem osiągającym niższy poziom wskaźnika w porównaniu z bardziej rozwiniętymi krajami UE, postawiła przed sobą wyzwanie w postaci osiągnięcia łącznych nakładów na badania i rozwój w wysokości 1,7% PKB.

Pomimo widocznego w ostatnich latach wyraźnego trendu wzrostowego nie udało się jednak osiągnąć zamierzonych wskaźników. W 2021 roku GERD w odniesieniu do PKB wyniósł w Polsce 1,43%, stanowiąc 63% średniej unijnej kształtującej się na poziomie 2,27% oraz 84% wartości celu wyznaczonego w strategii. Wzrost nakładów w kraju i spadek wartości przeciętnej GERD/PKB dla UE27 w stosunku do roku poprzedniego spowodował, że Polska wypada korzystniej niż przed rokiem, plasując się na 16. miejscu w rankingu, podczas gdy w 2020 r. zajmowała 17. pozycję. Spośród 27 krajów Wspólnoty poziom 3% przekroczyły jedynie cztery kraje – Belgia, Szwecja, Austria i Niemcy. W przypadku udziału nakładów sektora przedsiębiorstw również widoczny jest wyraźny wzrost w relacji do PKB – wyniósł on w Polsce w 2021 roku 0,90% i podobnie jak rok wcześniej przekroczył wyznaczony dla tego wskaźnika w dokumentach krajowych poziom 0,8%³. Osiągnięta wartość wskaźnika także w tym przypadku była jednak znacznie niższa od średniej UE kształtującej się na poziomie 1,50%.

Wykres 39. Wskaźnik intensywności prac B+R w krajach Unii Europejskiej (GERD/PKB)* (w %)

* Uszeregowane malejąco wg 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych Eurostat.

więcej informacji

Globalne podejście Europy do współpracy w dziedzinie badań naukowych i innowacji

W 2021 roku Komisja Europejska przyjęła komunikat w sprawie globalnego podejścia do badań naukowych i innowacji – *Europejską strategię współpracy międzynarodowej w zmieniającym się świecie*. W 2022 roku Parlament Europejski i państwa członkowskie UE odpowiedziały na komunikat odpowiednio rezolucją i deklaracją przedłożoną przez francuską prezydentkę w Radzie UE. Nowe, globalne podejście do badań naukowych i innowacji zastępuje poprzednią strategię, aby zareagować na znacznie odmienny kontekst globalny i dostosować współpracę międzynarodową UE do aktualnych priorytetów UE.

Kluczowym instrumentem wdrażania strategii będzie program *Horyzont Europa*, mający promować doskonałość i zapewniać cenne wsparcie najlepszym naukowcom i innowatorom, stymulując tym samym przemiany systemowe konieczne do zapewnienia, by Europa była ekologiczna, zdrowa i odporna⁴. Program Ramowy Unii Europejskiej *Horyzont Europa* jest największym w historii Unii programem w zakresie badań naukowych i innowacji. W ciągu 7 lat (2021–2027) na nowatorskie badania i innowacyjne rozwiązania przeznaczone zostanie łącznie 95,5 mld euro.

³ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku).

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/ec_rtd_com2021-252.pdf

W 2021 roku nakłady krajowe brutto zwiększyły się w stosunku do poprzedniego roku o 16,3%, osiągając wartość 37 675,8 mln zł. Podobnie jak w ubiegłych latach w obszarze działalności badawczo-rozwojowej wewnątrz kraju widoczna była dominująca rola Mazowsza, które poniosło 34,2% wszystkich nakładów na B+R w kraju. Małopolska na tle pozostałych regionów odznaczała się bardzo wysokimi wskaźnikami, zajmując 2. miejsce po województwie mazowieckim pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (5411,4 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (3560,3 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (1577,1 zł). Równocześnie wszystkie te wskaźniki osiągnęły najwyższe z dotychczas zanotowanych wartości i były znacząco wyższe niż w pozostałych regionach.

Korzystnie przedstawiały się w Małopolsce także wskaźniki odnoszące wielkości nakładów na działalność B+R do Produktu Krajowego Brutto. Po osiągnięciu przez województwo w 2016 roku rekordowej wtedy wielkości wskaźnika, w kolejnym roku nastąpił spadek, następnie ponownie, w kolejnych trzech latach zanotowano wyraźny trend wzrostowy. W 2021 roku wielkość GERD/PKB w Małopolsce osiągnęła najwyższy z dotychczasowych poziom 2,51%, kolejny raz plasując region na pozycji lidera przed Mazowszem (2,17%). Należy także zaznaczyć, że tylko te dwa województwa przekroczyły 2-procentowy próg dla tego wskaźnika. Znajdujące się na kolejnym, 3. miejscu województwo pomorskie zanotowało wynik na poziomie 1,83%.

Również w zakresie intensywności prac B+R w sektorze przedsiębiorstw w odniesieniu do PKB Małopolska ze wskaźnikiem na poziomie 1,65% znajdowała się w 2021 roku na 1. pozycji przed województwem mazowieckim (1,53%). Podobnie jak w przypadku GERD, relacja BERD/PKB najwyższy poziom osiągnęła w roku 2016 (1,66%), w kolejnym znacząco się obniżyła, natomiast po 2017 roku widoczny jest ponowny, systematyczny wzrost wskaźnika. Również w tym przypadku na 3. miejscu uplasowało się województwo pomorskie z wielkością 1,28%. Żaden z pozostałych regionów w kraju nie przekroczył poziomu 1%.

Mapa 12. GERD/PKB w 2021 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

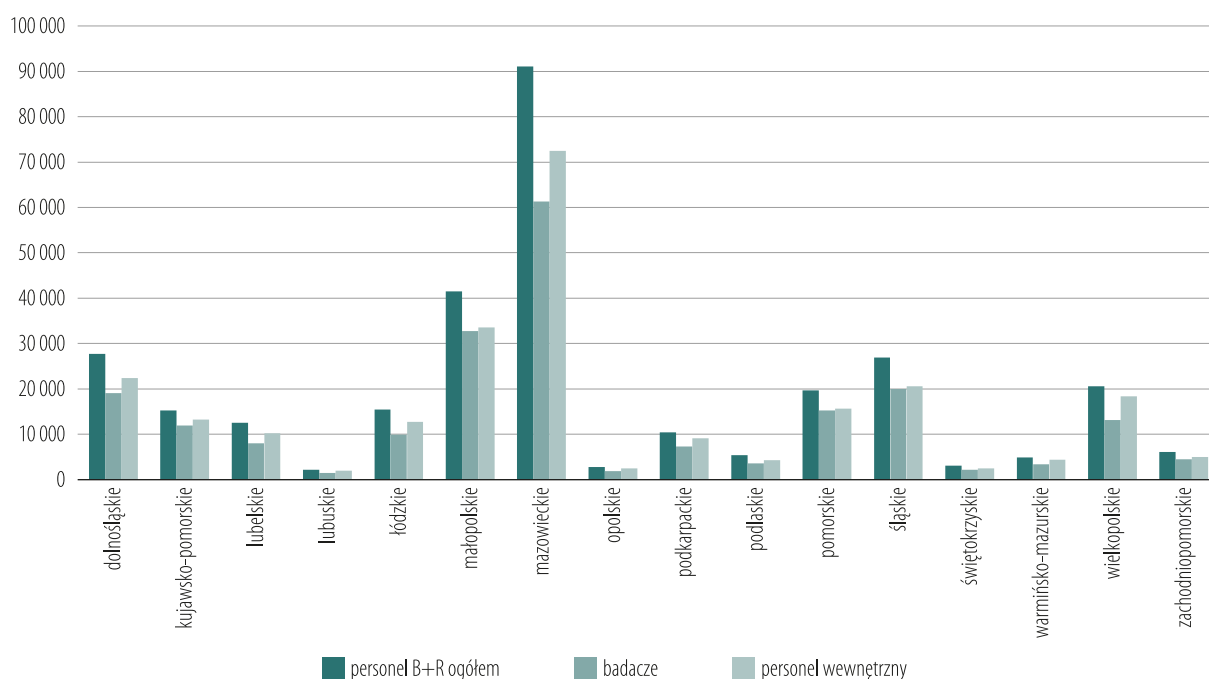
Duże zróżnicowanie regionalne widoczne było w 2021 roku także w zakresie liczby personelu zaangażowanego w działalność badawczo-rozwojową w kraju. Najwyższą liczebnością charakteryzowało się województwo mazowieckie skupiające 91 tys. osób, co stanowiło 29,8% personelu B+R. Tuż za nim uplasowało się województwo małopolskie, gdzie odnotowano 41,5 tys. osób stanowiących 13,6% struktury personelu B+R w Polsce.

Do personelu wewnętrznego należało w Małopolsce 33,6 tys. osób, czyli blisko 81% wszystkich zaangażowanych w badania naukowe i prace rozwojowe w regionie, a ponad połowa z nich (57,8%) pracowała przy działalności B+R realizowanej przez podmioty sektora przedsiębiorstw.

Podobnie jak we wszystkich województwach dominującą grupą w personelu B+R były osoby pełniące funkcję badacza, przy czym Małopolska charakteryzuje się ich najwyższym udziałem w strukturze. W personelu B+R odsetek osób w województwie małopolskim z tytułem doktora wynosił 17%, doktora habilitowanego 8,4%, natomiast tytuł profesora posiadało 4,6%. Pozostałe osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 58,3% personelu B+R w regionie.

Kobiety stanowiły w Małopolsce 36,2% personelu zaangażowanego w działalność badawczą i rozwojową.

Wykres 40. Personel B+R w 2021 roku

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

W przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy w 2021 roku liczebność personelu w Małopolsce wyniosła 25 860,6 EPC, przy czym badacze stanowili 81,2% i wskaźnik ten był wyższy od średniego w kraju, który wyniósł 73,2%. Udział kobiet ogółem w kadrze naukowo-badawczej, a także kobiet w liczbie badaczy (wyrażony w EPC) wynosił odpowiednio dla kraju: 30% oraz 33,4%, a dla Małopolski: 32,8% oraz 31,7%.

W Małopolsce w 2021 roku relacja nakładów wewnętrznych na działalność B+R do personelu B+R kształtowała się na poziomie 209,3 tys. zł na 1 EPC, z czego nakłady osobowe i wynagrodzenie personelu zewnętrznego wyniosły 113,3 tys. zł na 1 EPC.

więcej informacji

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego były realizowane dwa projekty: w latach 2015–2019 projekt *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy*, a w latach 2019–2023 druga edycja projektu pod nazwą *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy wsparciem dla przedsiębiorców*.

Działania skierowane do przedsiębiorców, w szczególności z sektora MŚP z Małopolski, służyły podniesieniu ich konkurencyjności, budowaniu własnej marki z wykorzystaniem innowacyjnych usług doradczych (audyty technologiczne, transfer technologii, bony na innowacje, B2B, badanie rynku i wiele innych). Usługi te świadczone były przez naukowców i ekspertów pracujących w branżowych Centrach Transferu Wiedzy, które prowadzone były przez Instytucje Otoczenia Biznesu. Każda usługa była dopasowana do potrzeb zgłaszającego się przedsiębiorcy. Usługi dla przedsiębiorców realizowane były w ramach pomocy *de minimis*, a odpłatność obejmowała wyłącznie VAT.

Łącznie obsłużono ponad 700 przedsiębiorców oraz zrealizowano blisko 1400 usług.

Aktualnie trwają prace nad kolejnym projektem pn. *SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy*, który będzie realizowany w dwóch edycjach 2024–2026 oraz 2027–2029. Celem projektu jest podniesienie innowacyjności małopolskich przedsiębiorstw poprzez usprawnienie transferu wiedzy z wykorzystaniem potencjału małopolskiego środowiska naukowego. Wspieranie małopolskich przedsiębiorców będzie odbywało się przy wsparciu Województwa Małopolskiego i za pośrednictwem Centrów Transferu Wiedzy (CTW), które będą realizowały usługi proinnowacyjne dla firm. CTW działające przy jednostkach naukowych w ramach małopolskich inteligentnych specjalizacji.

Wsparcie obejmować będzie głównie świadczenie usług specjalistycznego doradztwa ukierunkowanego na inkubowanie działalności innowacyjnej, w tym opartej na B+R oraz cyfrową i zieloną transformację przedsiębiorstw. Zakres usług obejmie w szczególności wykonanie audytu technologicznego (w tym audyty gotowości cyfrowej, audyty środowiskowe), usługi doradcze w zakresie transferu wiedzy, a także jako uzupełniająca część projektu – usługi dotyczące podnoszenia kompetencji i umiejętności pracowników przedsiębiorstw niezbędnych w procesach transformacji. Odbiorcami wsparcia będą MŚP i przedsiębiorstwa typu *small mid-caps*.

Więcej informacji na stronie: www.spin.malopolska.pl

W Małopolsce w 2021 roku w obszarze badań naukowych i prac rozwojowych działało 826 podmiotów. Najwięcej podmiotów pochodziło z sektora przedsiębiorstw (767). Wśród 59 pozostałych podmiotów wyróżnić można było 25 jednostek naukowych⁵, tj:

- › instytuty naukowe PAN (Instytut Botaniki im. Władysława Szafera PAN, Instytut Farmakologii PAN, Instytut Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN, Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Instytut Języka Polskiego PAN, Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera PAN, Instytut Mechaniki Górotworu PAN, Instytut Metalurgii i Inżynierii Materiałowej im. Aleksandra Krupkowskiego PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN oraz Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN);
- › instytuty Sieci Łukasiewicz (Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych, Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania, Krakowski Instytut Technologiczny);
- › instytuty badawcze (Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Budowy Urządzeń Chemicznych CEBEA);
- › inne jednostki badawcze (Centralny Ośrodek Chłodnictwa „COCH” w Krakowie Sp. z o.o., Centrum Fizyki Ciała Stałego Sp. z o.o., Instytut Allerhanda, Muzeum Narodowe w Krakowie, Polska Akademia Umiejętności, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK oraz Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa.

⁵ Jednostki naukowe na podstawie informacji zawartej w POL-on – systemie informacji o nauce i szkolnictwie wyższym, który gromadzi dane o wszystkich polskich jednostkach naukowych, za: www.polon.nauka.gov.pl, wg stanu na dzień: 25.10.2021 roku.

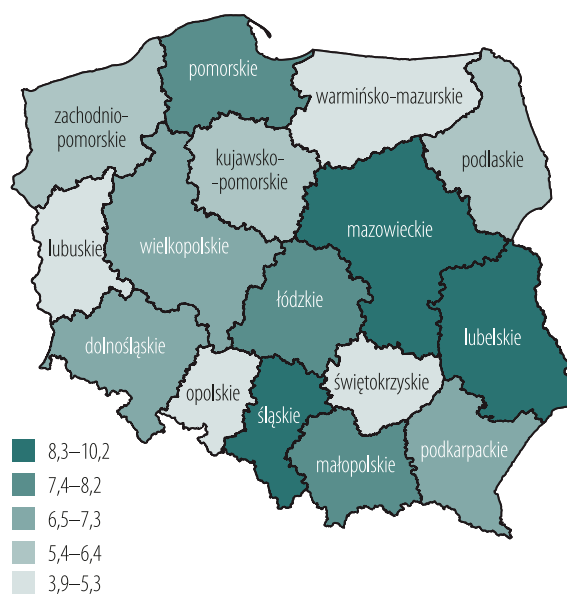
W 2022 roku podmioty krajowe z Małopolski zgłosiły do Urzędu Patentowego RP (UPRP), identycznie jak w roku poprzednim, 345 wynalazków oraz 84 wzory użytkowe (rok wcześniej 73 zgłoszenia). Udzielonych zostało 213 patentów na wynalazki oraz 42 na prawa ochronne na wzory użytkowe (rok wcześniej odpowiednio: 364 i 50). W 2022 roku w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wskaźnik zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych kształtował się w Małopolsce na poziomie 12,5 (2. miejsce w kraju), natomiast wskaźnik udzielonych patentów i praw ochronnych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosił w Małopolsce 7,4 (5. miejsce *ex aequo* w kraju). W zestawieniu podmiotów⁶, którym w 2022 roku udzielono więcej niż 9 patentów, znalazły się trzy z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza z liczbą 56, Uniwersytet Jagielloński z liczbą 16 oraz Politechnika Krakowska z liczbą 13.

Mapa 13. Liczba zgłoszeń do UPRP wynalazków i wzorów użytkowych przez podmioty krajowe na 100 tys. mieszkańców w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

Mapa 14. Liczba patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe, udzielonych przez UPRP podmiotom krajowym na 100 tys. mieszkańców w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekroju regionalnym, można znaleźć w publikacjach GUS *Nauka i technika w 2021 r.* oraz *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2021 r.* (www.stat.gov.pl), a także w *Raportach rocznych UPRP*.

2. Szkolnictwo wyższe

W 2022 roku liczba studiujących utrzymała się w Polsce na podobnym poziomie jak w roku poprzednim, wzrastając nieznacznie o 0,4%. Do szkół wyższych uczęszczało w kraju 1223,6 tys. osób. Tym samym po latach spadku trzeci rok z rzędu zanotowano pozytywną tendencję wzrostową. Najwięcej osób studiowało w województwie mazowieckim (265,6 tys.), najmniej w województwie lubuskim (11,9 tys.). W odniesieniu do roku poprzedniego najwięcej studentów przybyło na Mazowszu – 9,8 tys. osób (3,8%)⁷.

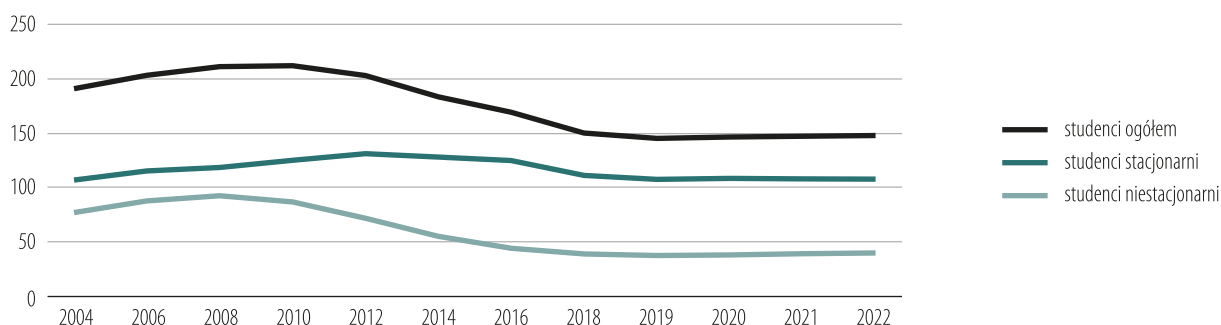
W województwie małopolskim widoczna jest tendencja analogiczna do krajowej – w 2019 roku zanotowano najmniejszą liczbę studentów, po czym w 2020 roku nastąpiło odwrócenie niekorzystnego trendu i dalszy wzrost w kolejnych latach. W 2022 roku liczba studiujących zwiększyła się o 0,4% (584 osoby) w stosunku do roku poprzedniego

⁶ *Raport Roczny 2022*, Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej.

⁷ Według faktycznej lokalizacji uczelni i ich jednostek zamiejscowych, GUS.

oraz o 1,8% (2,6 tys. osób) w odniesieniu do 2019 roku. Pod względem liczby studiujących Małopolska nadal pozostawała drugim co do wielkości po Mazowszu ośrodkiem akademickim w kraju. W 2022 roku w województwie małopolskim studiowało 147,8 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami), z czego 3,9 tys. w 9 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 6 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie, Krakowie, naukę pobierało 129,4 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Nowy Sącz – 8,3 tys. studentów oraz Tarnów – 4,6 tys.⁸.

Wykres 41. Liczba studiujących w Małopolsce (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik studiujących w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wzrósł w stosunku do 2021 roku, osiągając poziom 431,1 (rok wcześniej 429,3) i plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 481,9).

Mapa 15. Studenci szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁸ J.w.

W 2022 roku w 25 szkołach wyższych, które miały siedzibę w Małopolsce, kształciło się 144,2 tys. studentów⁹, spośród których zdecydowana większość (80,5%) pobierała naukę w 14 publicznych szkołach wyższych, natomiast pozostała część w 11 szkołach niepublicznych. Wśród studiujących przeważały kobiety – stanowiły one 59,1% uczących się. Liczba studentów ogółem pozostała na podobnym poziomie – zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku jedynie o 0,5%¹⁰ osób, przy czym zmalała na uczelniach publicznych, a wzrosła na uczelniach niepublicznych. Spośród uczących się 73,6% kształciło się w trybie studiów stacjonarnych, jednak liczba wybierających ten system kształcenia zmalała w stosunku do poprzedniego roku. Na uczelniach publicznych w 2022 roku liczba studiujących stacjonarnie była wyższa niż przed rokiem, natomiast studia niestacjonarne wybrało mniej osób. W przypadku uczelni niepublicznych tendencja była odwrotna – na studiach niestacjonarnych studiowało więcej osób niż przed rokiem, natomiast mniej w trybie studiów stacjonarnych.

Pod względem liczby studentów największą uczelnią był Uniwersytet Jagielloński, drugą co do wielkości była Akademia Górniczo-Hutnicza – tylko te dwie szkoły kształcą blisko połowę (45,2%) studentów uczelni publicznych oraz 36,4% wszystkich studentów małopolskich uczelni. Największą niepubliczną uczelnią była Krakowska Akademia skupiająca 29,8% studentów uczelni prywatnych.

— więcej informacji

W kwietniu 2022 roku na kampusie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie powstał Erasmus+ InnHUB – międzysektorowe centrum innowacji, które swoją działalność poświęca europejskim programom edukacyjnym oraz popularyzacji oferty Erasmusa – programu, który umożliwia wspieranie innowacyjności nie tylko w kształceniu dzieci, lecz także w rozwoju zawodowym pracowników firm i uczelni.

Celem działalności nowo otwartego punktu jest integracja potencjału małopolskich uczelni, szkół, ośrodków kształcenia zawodowego i przedsiębiorców na rzecz budowania systemu kształcenia i kształtowania kompetencji zawodowych. W rezultacie będzie możliwe osiągnięcie efektu synergii między tymi podmiotami.

Partnerami krakowskiego InnHUB jest 15 uczelni wyższych z Małopolski, które podpisały porozumienie na rzecz wspierania innowacji poprzez Program Erasmus+
<https://erasmusplus.org.pl/erasmus-innhub>

Na małopolskich uczelniach w 2022 roku studiowało 8,7 tys. cudzoziemców¹¹ pochodzących ze 125 krajów (11,5% więcej niż w roku poprzednim). Niemal wszyscy obcokrajowcy (92%) uczyli się na studiach stacjonarnych. Udział zagranicznych studentów stanowił 6,1% ogólnej liczby studiujących na małopolskich uczelniach i 8,3% wszystkich studiujących cudzoziemców w Polsce. Najliczniejszą grupę, zarówno w kraju, jak i w Małopolsce, stanowią studenci z Ukrainy. Ukraińcy wybierali najczęściej naukę w Warszawie oraz Krakowie – tylko w tych dwóch miastach stanowili 34,4% wszystkich studiujących tej narodowości w Polsce. Ukraińscy studenci studiujący w województwie małopolskim stanowili 10,4% wszystkich studentów tej nacji w kraju oraz 57% wszystkich obcokrajowców studiujących w Małopolsce. Małopolskie uczelnie cieszyły się również znaczną popularnością wśród Białorusinów oraz Norwegów, przy czym Norwegowie studiujący w Krakowie stanowili zdecydowanie najliczniejszą grupę (29,3%) tej narodowości uczącą się w Polsce.

⁹ Łącznie z cudzoziemcami, a także ze studentami filii oraz zamiejscowych podstawowych jednostek organizacyjnych i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych, położonych w innych województwach. Zgodnie z informacją Urzędu Statystycznego w Krakowie przedstawione dane dotyczą tych uczelni, które w 2023 r. złożyły sprawozdania w Zintegrowanym Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on.

¹⁰ W zakresie porównania danych rok do roku uwzględnionych zostało tylko tych 25 uczelni, które złożyły sprawozdanie w roku 2023.

¹¹ Studenci cudzoziemcy planujący studiować w Polsce przynajmniej jeden rok akademicki.

Według informacji o wynikach rekrutacji na rok akademicki 2022/2023, podawanej przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, małopolskie szkoły wyższe należą do grona uczelni najczęściej wybieranych w kraju przez kandydatów na studia. Wśród najpopularniejszych, w przeliczeniu liczby kandydatów na jedno miejsce, znalazła się Akademia Górniczo-Hutnicza na 5. miejscu (5,3 kandydatów na miejsce), Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia na miejscu 10. (4,6 kandydatów na miejsce) oraz Uniwersytet Jagielloński na miejscu 11. (4,5 kandydatów na miejsce). Małopolskie uczelnie należą również do ścisłej czołówki pod względem najczęściej wybieranych przez kandydatów według ogólnej liczby zgłoszeń na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite magisterskie. Pod tym względem, w zestawieniu uczelni publicznych, na 1. miejscu w kraju uplasowała się Akademia Górniczo-Hutnicza w kategorii akademii oraz Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie spośród publicznych uczelni zawodowych. Miejsce 2. zajął Uniwersytet Jagielloński w kategorii uniwersytetów. W kategorii studiów stacjonarnych uczelni niepublicznych 17. miejsce zajęła Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, natomiast w kategorii studiów niestacjonarnych uczelni niepublicznych 10. miejsce miała Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University oraz 15. – Krakowska Akademia.

W 2022 roku małopolskie uczelnie opuściło 36,3 tys. absolwentów, z czego 61,8% stanowiły kobiety. Studia magisterskie ukończyło 17,0 tys. osób (46,9%), wśród których dominowali absolwenci studiów drugiego stopnia (14,2 tys. osób). Studia pierwszego stopnia ukończyło 19,3 tys. osób, przy czym tytuł licencjata uzyskało 12 tys. absolwentów, a tytuł inżyniera 7,2 tys. Najwięcej absolwentów (22,8%) ukończyło studia na kierunkach z grupy Technika, przemysł i budownictwo oraz Biznes, administracja i prawo (20,4%).

W małopolskich uczelniach na studiach podyplomowych w roku akademickim 2022/2023 uzupełniało swoją wiedzę 10,3 tys. osób, co stanowi spadek o 1,7% w stosunku do roku poprzedniego. Równocześnie wielkość ta jest o 43% mniejsza w odniesieniu do szczytowego poziomu z 2009 roku. Spośród ogólnej liczby słuchaczy najwięcej osób uzupełniało swoją wiedzę na kierunkach: biznes, administracja i prawo (38,1%), kształcenie (12,5%), zdrowie i opieka społeczna (10,1%) oraz technologie teleinformacyjne (8,9%).

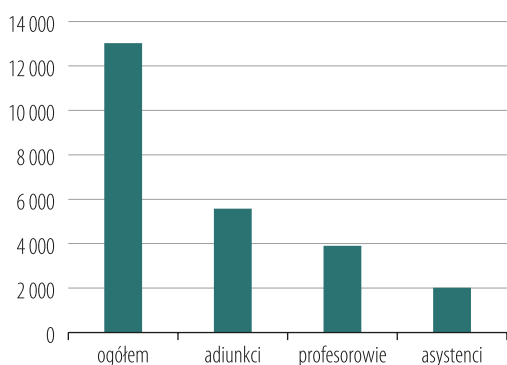
We wprowadzonych trzy lata wcześniej szkołach doktorskich kształciło się w 2022 roku 2,6 tys. osób. W ramach studiów doktoranckich, rozpoczętych przed wprowadzoną zmianą systemu, kontynuowało naukę na starych zasadach (tzw. studia trzeciego stopnia) 1,3 tys. osób, z czego w publicznych jednostkach dokształcało się 1,1 tys. doktorantów. W ramach studiów doktoranckich w 2022 roku tytuł doktora uzyskało 700 osób.

Na małopolskich uczelniach w 2022 roku pracowało 13,0 tys. nauczycieli akademickich, tj. o 56 osób mniej niż w roku poprzednim. Najliczniejszą grupę stanowili adiunkci (42,8%) oraz profesorowie (29,4%). Na stanowisku asystenta pracowało 15,5% nauczycieli.

W Małopolsce uczą także cudzoziemcy – w 2022 roku w szkołach wyższych zatrudnionych było 370 obcokrajowców (pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych) z 59 krajów. Zdecydowanie największą liczbę stanowili nauczyciele akademicy z Ukrainy (25%), znaczną grupę (6%) stanowili także nauczyciele z Włoch oraz Indii.

Małopolskie uczelnie zajmują wysokie pozycje w rankingu uczelni akademickich przygotowywanym przez „Perspektywy”. Corocznie dwa uniwersytety walczą o pierwsze miejsce – Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Jagielloński – w 2023 roku, po zeszłorocznym spadku

Wykres 42. Nauczyciele akademicy w Małopolsce w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

na miejsce 2., krakowska uczelnia ponownie uplasowała się na 1. pozycji. Wysokie, 4. miejsce, zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza. Należy zaznaczyć jednak, że niektóre z pozostałych małopolskich uczelni, pomimo bardziej odległych miejsc w rankingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – 2. miejsce, podobnie jak rok wcześniej, zajęła Akademia Górniczo-Hutnicza wśród uczelni technicznych oraz krakowska AWF wśród akademii wychowania fizycznego (awans z miejsca 6.). Także wysoko, na miejscu 3., uplasował się Uniwersytet Pedagogiczny, przy czym w przypadku tej uczelni w ostatnich latach nastąpił spadek z zajmowanych pozycji: 1. w 2021 roku i 2. w 2022 roku. Miejsce 3. w rankingu Akademii Nauk Stosowanych i Publicznych Uczelni

Zawodowych zajęła Akademia Tarnowska¹². Natomiast w rankingu szkół niepublicznych najwyżej, na miejscu 11. uplasowała się Krakowska Akademia.

Najbardziej prestiżowym rankingiem najlepszych szkół wyższych na świecie jest Academic Ranking of World Universities (ARWU), znany również jako *Lista Szanghajska*. Twórcy zestawienia spośród 20 tys. uczelni z całego globu wybierają 500 najlepszych, a kolejne 500 trafia na tzw. listę dodatkową. W rankingu opublikowanym w 2023 roku spośród polskich uczelni najwyżej w rankingu uplasowały się, jak co roku, Uniwersytet Jagielloński oraz Uniwersytet Warszawski, zajmując miejsca w piątej setce (401–500 – dokładna pozycja uczelni w rankingu znana jest tylko w przypadku pierwszej setki). Wśród 9 polskich szkół wyższych z listy, w dziewiątej setce znalazła się jeszcze druga krakowska uczelnia – Akademia Górniczo-Hutnicza (miejsca 801–900, spadek w stosunku do poprzedniego roku o dwie setki).

— więcej informacji

Więcej informacji na temat szkolnictwa akademickiego w Małopolsce znaleźć można w opracowaniu sygnałnym Urzędu Statystycznego w Krakowie pn. *Szkolnictwo wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2022/2023*

<http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/>

¹² W 2022 roku Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie zmieniła nazwę na Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie, a od 1.06.2023 roku funkcjonuje pod nazwą Akademia Tarnowska.

Kultura

Opracowanie: Jakub Goleniec

— podsumowanie

- Po dwóch latach, w których pandemia ograniczyła lub uniemożliwiła działalność instytucji kultury, w 2022 roku nastąpił zdecydowany wzrost liczby uczestników przedsięwzięć organizowanych przez podmioty kultury. W porównaniu z 2021 rokiem, największy, bo ponad dwukrotny, wzrost odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych.
- W 2022 roku wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosły 1,1 mld zł, co oznacza wzrost o 14,6% w stosunku do roku poprzedniego.
- Instytucje kultury w Małopolsce nie pozostały obojętne na wydarzenia za wschodnią granicą. Tuż po wybuchu wojny podjęto wiele działań z myślą o wsparciu dla osób z Ukrainy: zbiórki darów dla potrzebujących, koncerty charytatywne, udostępnienie przestrzeni instytucji kultury na potrzeby osób z Ukrainy, przygotowanie specjalnej oferty edukacyjnej i kulturalnej dla osób z Ukrainy, zatrudnienie osób ze statusem uchodźcy.
- Rok 2022 był rokiem pod patronatem wybitnych, nietuzinkowych osób: Marii Konopnickiej – w maju obchodzona była 180. rocznica urodzin polskiej pisarki, poetki, tłumaczki i publicystki, twórczyni literatury dziecięcej, która w swoich tekstach wyrażała sprzeciw wobec antypolskiej polityki zaborców, Józefa Wybickiego – w 2022 roku obchodzona była dwusetna rocznica śmierci autora słów polskiego hymnu narodowego, wielokrotnego posła na Sejm, jednego z inicjatorów Konfederacji Barskiej, uczestnika prac wdrażających Konstytucję 3 maja, współorganizatora insurekcji kościuszkowskiej.
- 2022 to rok Romantyzmu Polskiego, ustanowiony w 200. rocznicę wydania *Ballad i romansów* Adama Mickiewicza. Obchodziliśmy również 120. rocznicę urodzin polskiego pisarza, publicysty i działacza emigracyjnego – Józefa Mackiewicza¹.

1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna

Pod względem liczby podmiotów prowadzących działalność kulturalną Małopolska zajmuje czołową lokatę razem z województwami śląskim i mazowieckim – tylko w tych trzech regionach koncentruje się ponad 1/3 wszystkich jednostek kultury w kraju. Według stanu na koniec 2022 roku w Małopolsce działało 107 muzeów (o 2 więcej niż w 2021 roku), 58 galerii sztuki, 28 teatrów i instytucji muzycznych (w tym 22 posiadające własny zespół artystyczny), 880 bibliotek (w tym 706 to biblioteki publiczne) oraz 431 domów kultury, centrów kultury, świetlic i klubów. W 2022 roku w Małopolsce było 46 kin stałych.

¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/patroni-roku-2022>

W 2022 roku pod względem liczby muzeów Małopolskę wyprzedziło tylko Mazowsze. Spośród ogólnej liczby muzeów w kraju, 25,6% prowadziło działalność w województwach mazowieckim i małopolskim. W małopolskim, inaczej niż gdziekolwiek w Polsce, trzy razy więcej osób wybrało muzeum niż kino. W całym kraju jednak to kina stałe mają więcej odbiorców.

Według stanu na koniec 2022 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 18,7% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce oraz 11,1% muzeów i oddziałów muzealnych, 13,5% teatrów i instytucji muzycznych, 10,9% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 9,8% bibliotek (łącznie z filiami) i placówek biblioteczno-informacyjnych, 8,6% kin stałych².

W 2022 roku, drugi rok z rzędu, nastąpił wzrost liczby odwiedzających instytucje kultury, których w porównaniu z rokiem 2021 było o 26% więcej. Jest to pokłosie tego, że instytucje kultury wciąż udoskonalają swoją ofertę, przyciągając coraz więcej osób.

Tabela 21. Wybrane dane o podmiotach działających w obszarze kultury

Typ instytucji	Wyszczególnienie	Polska		Małopolska		Polska		Małopolska	
		Ogółem		Polska = 100%		Ogółem		Polska = 100%	
		2021		2022		2021		2022	
Muzea	liczba podmiotów	939	105	11,20%	963	107	11,10%		
	zwiedzający w tys.	25 251,6	5 259,5	20,80%	36 705,20	8 744,30	23,80%		
Galerie i salony sztuki	liczba podmiotów	313	58	18,50%	310	58	18,70%		
	zwiedzający w tys.	3 444,80	759,9	22,10%	2 967,90	876,7	29,50%		
Teatry i instytucje muzyczne	liczba podmiotów	185	24	13,00%	208	28	13,50%		
	widzowie i słuchacze w tys.	4 745,5	483,8	10,20%	9 309,00	972,9	10,50%		
Biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne	liczba podmiotów	9 056	887	10,20%	8 964	880	9,80%		
	czytelnicy w tys.	5 562,3	632,6	11,40%	5 855,10	666,9	11,40%		
w tym biblioteki publiczne	liczba podmiotów	7 693	708	9,20%	7 638	706	9,20%		
	czytelnicy w tys.	4 806,9	544,8	11,30%	5 088,60	582	11,40%		
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	liczba podmiotów	3 958	433	11,00%	3 944	431	10,90%		
	uczestnicy imprez w tys.	18 256,6	1 715,7	9,40%	27 320,60	3 048,50	11,20%		
Kina stałe	liczba podmiotów	523	46	8,80%	532	46	8,60%		
	widzowie w tys.	27 464,8	2 433,6	8,90%	41 417,00	3 766,20	9,10%		
Razem	liczba podmiotów	22 653	2 261	9,98%	22 559	2 256	10,00%		
	uczestnicy w tys.	89 532,5	11 829,90	13,21%	128 663,40	18 657,50	14,5%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Muzea

W województwie małopolskim na koniec 2022 roku działało 107 muzeów i oddziałów muzealnych, z czego 42,0% w Krakowie. Spośród wszystkich rodzajów muzeów największą część stanowiły muzea historyczne (46,7%). Znaczący udział w ogólnej liczbie muzeów miały również muzea sztuki (18,7%). Do sektora publicznego należało 85% muzeów w województwie, z których dla 78% organizatorem był samorząd terytorialny.

² <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2022-r,1,20.html>

Małopolskie muzea wraz z oddziałami w 2022 roku odwiedziło 8,7 mln osób i jest to o 66,3% więcej w porównaniu z 2021 roku. Nieodpłatnie muzea zwiedziło 1,9 mln osób (ponad dwukrotnie więcej niż w 2021 roku). W zwiedzaniu muzeów podczas „Nocy Muzeów” wzięło udział 77,1 tys. osób. W ogólnej liczbie zwiedzających 10,8% stanowiła młodzież szkolna.

więcej informacji

W grudniu 2022 roku Muzeum Okręgowe w Tarnowie zostało oficjalnie posiadaczem arcyważnego dla regionu depozytu. Depozyt Książąt Sanguszków – jedna z najcenniejszych i najbogatszych kolekcji szkła i porcelany w naszym kraju, która do tej pory była przechowywana w tej placówce w formie depozytu. Cała transakcja wyniosła 4,2 mln zł i w całości została sfinansowana z budżetu Województwa Małopolskiego. Wśród eksponatów wyróżnia się kielich z wyobrażeniem dwunastu miesięcy, pochodzący z manufaktury w Dreźnie. Jest jedynym w Polsce i jednym z trzech tego typu na świecie. Innym wyjątkowym eksponatem jest flet lubaczowski, najwyższy kielich w Polsce, zdobiony karpia łuską. Należał do Pawła Karola Sanguszki i jego żony Anny z Lubomirskich, datowany przed 1725 rokiem. W sumie na odwiedzających Muzeum Okręgowe w Tarnowie czeka blisko 2 tys. eksponatów.

Małopolskie muzea wraz z oddziałami były organizatorami 364 wystaw stałych oraz 518 wystaw czasowych. W ramach wystaw czasowych 65,4% stanowiły wystawy własne; na pozostałą część składały się wystawy współorganizowane oraz wypożyczone z innych muzeów krajowych i zagranicznych. Muzea z Małopolski zorganizowały także 22 wystawy zagraniczne, na których pojawiło się 310 tys. osób.

Stan zbiorów muzealnych na koniec 2022 roku wyniósł 3,4 mln sztuk, z których największą część stanowiły muzealia z dziedziny archeologii (24,4%), a w samym Krakowie znajdowało się 85,4% ogólnej liczby zbiorów muzealnych województwa.

Muzea wraz ze swoimi oddziałami prowadziły również szeroko zakrojoną działalność kulturalną, naukową i edukacyjną, w ramach której zorganizowały m.in.: lekcje muzealne i warsztaty (16,3 tys.), odczyty, prelekcje, spotkania (3,5 tys.), seanse filmowe (0,8 tys.), imprezy plenerowe (0,5 tys.) oraz koncerty (0,3 tys.).

Galerie sztuki

W 2022 roku działalność wystawienniczą prowadziło 58 galerii. Małopolska jest na 1. miejscu pod względem liczby galerii, a większość z nich, bo aż 40, prowadzonych było w Krakowie. W ramach sektora publicznego działało 30 galerii, z których 80% stanowiły galerie samorządowe, natomiast w sektorze prywatnym dla 57,1% podmiotów organizatorem były osoby fizyczne, a dla 25% stowarzyszenia i organizacje.

W Małopolsce w 2022 roku zostały zorganizowane 552 wystawy, które zwiedziło 876,7 tys. osób w tym 540,1 tys. osób – wystawy plenerowe (to o 144 więcej wystaw w porównaniu z 2021 oraz 116 tys.³ zwiedzających więcej). Dla porównania – w województwie mazowieckim liczba wystaw była większa – 558, natomiast liczba zwiedzających była mniejsza o 300 tys. osób. Wymienione dane napawają optymizmem. Pandemia COVID-19 miała ogromny wpływ zwłaszcza na działalność wystawienniczą, jednak, jak dowodzą liczby, rok 2022 to powrót na właściwe, kulturalne tory⁴.

³ <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2022-r-,1,20.html>

⁴ <https://bdl.stat.gov.pl/mdl/start>

— więcej informacji

W 2022 roku odnotowano wzrost czytelnictwa wśród nastolatków. Czytelnicami książek było 72% badanych nastolatków, natomiast 18% z nich zadeklarowało przeczytanie 7 lub więcej książek. Książki, zarówno w postaci papierowej, jak i cyfrowej, czytają przede wszystkim osoby najlepiej wykształcone i uczące się, z czego 58% stanowili absolwenci szkół wyższych, a 14% osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Podobnie jak w latach poprzednich, kobiety czytają książki częściej niż mężczyźni, a różnica ta jest wciąż bardzo wyraźna – odpowiednio 42% i 26%. W jesiennym badaniu 34% respondentów w wieku co najmniej 15 lat zadeklarowało, że czytało co najmniej jedną książkę w ciągu ostatnich 12 miesięcy, co daje taki sam wynik jak w listopadzie 2021 roku. Odsetek czytelników książek w szerszej perspektywie nie zmienia się w sposób statystycznie istotny od 2015 roku. Najpopularniejszym źródłem czytanych książek pozostają zakupy, ale także prezenty i wypożyczenia od znajomych, co wskazuje na ważną społeczną, więziotwórczą funkcję książki. W 2022 roku wśród najpoczytniejszych książek w Polsce dominuje beletrystyka, literatura kryminalna oraz obyczajowo-romansowa, jednak wybory lekturowe – podobnie jak w poprzednim sezonie – charakteryzują się dużym rozproszeniem. Należy zwrócić uwagę na duży wzrost literatury kryminalnej i sensacyjnej z 24% w 2020 roku do 32% w 2022 roku, oraz spadek fantastyki i fantasy z 11% w 2020 roku do 7% w 2022 roku. Autorzy lektur szkolnych, w tym Henryk Sienkiewicz, zajmują wysokie pozycje w rankingu.

Z całością raportu można zapoznać się poprzez www.bn.org.pl.

Biblioteki

Liczba bibliotek oraz placówek biblioteczno-informacyjnych w Małopolsce w 2022 roku wyniosła 880. To spadek o 7 placówek w porównaniu z 2021 rokiem. Spośród 880 bibliotek, aż 80,2% stanowiły biblioteki publiczne wraz z filiami. Na terenie województwa najwięcej bibliotek publicznych działało w powiecie krakowskim (65).

W 2022 roku biblioteki wraz z placówkami biblioteczno-informacyjnymi posiadały 24,7 mln woluminów księgozbioru oraz 3,9 mln zbiorów specjalnych. Placówki te korzystały także z opłaconych, licencjonowanych zbiorów elektronicznych, wśród których największą grupę stanowiły książki elektroniczne (87,3%).

Średnia liczba czytelników w małopolskich bibliotekach wyniosła w 2022 roku 824 osób. To wzrost w postaci 55 czytelników na każdą placówkę. Ogólna liczba czytelników wyniosła 666,9 tys. (o 5,4% więcej w porównaniu z 2021 rokiem). Najlicniejszą grupą czytelników były osoby w wieku od 25 do 44 lat; stanowiły one 26,9% ogólnej liczby czytelników. Na jednego czytelnika przypadało średnio 16 wypożyczeń woluminów księgozbioru w ciągu roku.

Małopolscy czytelnicy w 2022 roku wypożyczyli 10,2 mln woluminów (o 7,7% więcej w porównaniu z 2021 rokiem) oraz 225,9 tys. zbiorów specjalnych (o 18,6% więcej w porównaniu z 2021 rokiem).

Warto podkreślić, że biblioteki odgrywały również ważną rolę placówek o charakterze kulturalno-edukacyjnym. Biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne zorganizowały dla użytkowników 13,9 tys. imprez stacjonarnych oraz 0,5 tys. imprez online, w których wzięło udział odpowiednio 415,3 tys. i 12,1 tys. uczestników⁵.

— więcej informacji

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie wraz z Miejską Biblioteką w Łodzi oraz Biblioteką Gdynia w 2022 roku zakończyły projekt *Biblioteka dla każdego. Łódź, Gdynia, Kraków, Bergen – różne miasta, wspólna idea. Zwiększenie dostępu do kultury – modelowe rozwiązania polskie i norweskie*. Projekt miał na celu integrację kulturalną poprzez różnego rodzaju wydarzenia, tj. lekcje języka polskiego dla migrantów, spotkania edukacyjno-kulturalne w plenerze, spotkania z polską kulturą w Bibliotece, cykl spacerów literackich dla obcokrajowców, zakup obcojęzycznych zbiorów bibliotecznych oraz podręczników do nauki języka polskiego, badania dotyczące korzystania z bibliotek, szkolenia z zakresu komunikacji wielokulturowej, zarządzania zespołem, obsługi trudnego klienta, wyjazdy studyjne do Norwegii⁶.

⁵ <https://krakow.stat.gov.pl/>

⁶ <https://www.rajska.info/biblioteka-dla-kazdego>

Kina stałe

W omawianym roku w Małopolsce funkcjonowało 46 kin stałych, które stanowiły 8,6% ogólnej liczby kin stałych w Polsce. Jednostki samorządu terytorialnego były właścicielami 67,4% kin stałych. Kina posiadały w sumie 127 sal, na łączną sumę widzów równą 23 tys. W 2022 roku wyemitowanych zostało 173,2 tys. seansów filmowych, które zostały obejrzone przez 3,8 mln widzów (o 1,4 mln widzów więcej niż w roku 2021).

Najwięcej widzów przyciągnęły kina krakowskie – 2,5 mln osób, co daje blisko 66% wszystkich widzów w województwie (o 53,2% więcej w porównaniu z 2021 rokiem).

więcej informacji

W 2022 roku miała miejsce kolejna odsłona Małopolskiego Funduszu Filmowego Małych Form dla projektów krótkometrażowych. Konkurs finansowany jest wspólnie z budżetu Gminy Miejskiej Kraków oraz Województwa Małopolskiego. Na ogłoszony 18 lipca 2022 roku konkurs wpłynęło w sumie 29 wniosków. W wyniku weryfikacji formalnej do etapu oceny merytorycznej dopuszczono 23 z nich, w tym 11 dotyczących filmów fabularnych, 9 – filmów dokumentalnych i 3 – filmów animowanych. Laureatami Małopolskiego Funduszu Filmowego Małych Form zostali: *Codex* – Tomasz Wojaczyński; *Aha* – Stowarzyszenie Kraków Film Klaster; *7 Kobiet w różnym wieku* – hommage a Kieślowski – Kijora; *Via Cracovia* – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi; *Winda* – Open Air Studio – Agata Woźniak; *Tama* – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi; *Ukryte* – Marta Szymanowska; *Wyrazy bliskoznaczne* – Michał Stopa Streamline Media Productions; *Agoge* – Michał Stopa Streamline Media Productions, *Jasna Strona Mocy* – Mood Garden Tatsiana Dreval⁷. Fundusz ma na celu wspieranie rozwoju produkcji filmowej w regionie poprzez dofinansowanie najciekawszych produkcji związanych z Małopolską i Krakowem.

Teatry i instytucje muzyczne

Działalność sceniczną w Polsce prowadziło 208 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 182 posiadające własny zespół artystyczny.

W Małopolsce na koniec 2022 roku funkcjonowało 28 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 17 teatrów dramatycznych, 2 teatry lalkowe, 5 teatrów muzycznych, 3 orkiestry oraz 1 filharmonia. Własny zespół artystyczny posiadały 22 jednostki. Małopolskie teatry i instytucje muzyczne przyciągnęły do siebie 972,9 tys. osób. Jest to wzrost widzów o nieco ponad 100% w porównaniu do 2021 roku. Najwięcej widzów zainteresowały spektakle zorganizowane przez teatry dramatyczne i lalkowe – 589,3 tys. widzów i słuchaczy. Teatry muzyczne wystawiły 350 spektakli i koncertów, które obejrzało 139,2 tys. osób. Orkiestry i filharmonie zorganizowały 1349 koncertów, w których wzięło udział 244,4 tys. widzów i słuchaczy. W sumie wszystkie jednostki wystawiły 5,8 tys. przedstawień i koncertów (o 69,4% więcej niż w 2021 roku).

Liczba miejsc siedzących we wszystkich teatrach i instytucjach muzycznych wyniosła 7,6 tys. siedzisk. W 2022 roku odbyło się w sumie 78 premier. Większość z nich miała miejsce w teatrach dramatycznych (75,6%). Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w Krakowie zorganizowały 5,3 tys. przedstawień i koncertów, w których wzięło udział 893,8 tys. widzów i słuchaczy.

Teatry i instytucje muzyczne, które w czasie pandemii COVID-19 ograniczyły działalność sceniczną, w 2022 roku zanotowały wzrost (o 96,2% w porównaniu z 2021 rokiem) liczby widzów i słuchaczy w Polsce. Najbardziej jest to widoczne w województwie mazowieckim – 2,6 mln osób (ponad 2 razy więcej niż w kolejnym pod względem liczby widzów i słuchaczy województwie śląskim). Najmniej widzów i słuchaczy uczestniczyło w przedstawieniach i koncertach w teatrach i instytucjach muzycznych województwa lubelskiego (131,8 tys.), opolskiego (141,2 tys.),

⁷ <http://film-commission.pl/rozstrzygniecie-malopolskiego-funduszu-filmowego-malych-form-dla-projektow-krotkometrazowych/>

świętokrzyskiego (152,3 tys.) oraz podkarpackiego (157,9 tys.). To obrazuje zróżnicowanie pod względem teatralno-muzycznym w Polsce⁸.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice to instytucje, które swoją szeroko zakrojoną działalnością docierają do bardzo zróżnicowanej grupy odbiorców. Swoimi działaniami pozyskują i przygotowują społeczeństwo (najczęściej lokalne społeczności) do aktywnego udziału w kulturze, współtworzenia wartości kulturalnej oraz podnoszenia poziomu edukacji kulturalnej społeczeństwa.

W ubiegłym roku w Małopolsce działalność prowadziło 431 centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, z których 67,5% zlokalizowanych było na terenach wiejskich, gdzie najwięcej było świetlic. W miastach dominowały kluby kulturalne (36,4% ogólnej liczby placówek w miastach). Do sektora publicznego należało 97,0% ogólnej liczby podmiotów w województwie. Na koniec 2022 roku w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało 1,5 tys. różnego rodzaju grup artystycznych, które liczyły 29,7 tys. członków. Najwięcej było grup folklorystycznych (435). Dzieci i młodzież szkolna stanowiły 64,9% ogólnej liczby członków grup artystycznych, a osoby powyżej 60. roku życia – 15,1%. W centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało 2,3 tys. kół, klubów i sekcji, które przyciągnęły 44,9 tys. członków. Największą popularnością cieszyły się koła, kluby i sekcje o profilu plastycznym i technicznym, które stanowiły 28,5% ogólnej liczby. W tych grupach uczestniczyło 10,1 tys. osób. Dużą liczbę członków odnotowano również w klubie seniora/uniwiersytecie Trzeciego Wieku, gdzie zrzeszało się 8,5 tys. osób. Popularne były również koła taneczne, przyciągając 7,2 tys. uczestników.

Małopolanie bardzo chętnie korzystali z oferty kursów, których w ciągu roku zorganizowano 1,5 tys. Największą część stanowiły kursy języków obcych (24,9%). Status absolwenta kursu uzyskało 16,2 tys. osób. W małopolskich centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach zorganizowano 30,9 tys. imprez kulturalnych, co stanowiło wzrost o 62,4% w porównaniu z poprzednim rokiem. Te wydarzenia przyciągnęły 3 mln osób, co oznacza wzrost o 77,7% w porównaniu do roku 2021. Spośród wszystkich imprez 4,5 tys. było wydarzeniami plenerowymi, co stanowiło 14,5% ogólnej liczby w województwie.

Największym udziałem wśród wszystkich rodzajów imprez były warsztaty, które stanowiły 41,1% ogólnej liczby wydarzeń. Ważną część stanowiły również koncerty (11,1%) oraz prelekcje, spotkania i wykłady (10,9%). Najliczniejsze pod względem liczby uczestników na jedną imprezę były festiwale i przeglądy artystyczne, na które średnio przychodziło 643 osoby.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały również 661 pracowni. Najwięcej było pracowni plastycznych, bo aż 180.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice cieszą się popularnością, są szanowane w naszym kraju. Można powiedzieć, że są najbliższymi społecznościami, są w pewnym sensie łącznikiem pomiędzy lokalnymi społecznościami a kulturą. Najwięcej tego typu instytucji znajduje się w Małopolsce (433). Śląsk jest na drugim miejscu (336), a na trzecim – Podkarpacie (346).

Masowe imprezy artystyczno-rozrywkowe

W omawianym roku w województwie małopolskim zorganizowano 187 imprez artystyczno-rozrywkowych, w tym 131 koncertów i 16 festiwali. Uczestniczyło w nich 919,2 tys. osób, co stanowi wzrost o 301% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Masowe imprezy artystyczno-rozrywkowe odbywały się głównie na terenie otwartym, aż 54% wydarzeń miało miejsce na świeżym powietrzu. Większość uczestników, bo 76,7%, wzięła udział w imprezach z płatnym wstępem. W Krakowie, największym mieście województwa, odbyło się 89 imprez artystyczno-rozrywkowych, co stanowiło 47,6% ogólnej liczby wydarzeń w regionie. Uczestniczyło w nich łącznie 616,6 tys. osób. Najczęściej organizowanym rodzajem wydarzeń artystyczno-rozrywkowych w Krakowie były koncerty, które stanowiły aż 76,4% wszystkich imprez tego typu.

⁸ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura/dzialalnosc-teatrow-i-instytucji-muzycznych-w-2022-roku,13,7.html>

Podsumowując, można powiedzieć, że w 2022 roku w Małopolsce miało miejsce wiele interesujących i różnorodnych wydarzeń artystyczno-rozrywkowych, które przyciągnęły rekordową liczbę uczestników. Kraków odgrywał kluczową rolę, organizując wiele z tych wydarzeń i ciesząc się dużym zainteresowaniem publiczności. Duży udział imprez plenerowych potwierdza, że wydarzenia na świeżym powietrzu cieszą się dużym powodzeniem wśród mieszkańców i turystów⁹.

Tabela 22. Wybrane instytucje kultury prowadzące działalność kulturalną w 2022 roku

Województwo	Ogółem 2021	Ogółem 2022	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami	Galerie sztuki	Kina stałe
mazowieckie	1 547	1 554	140	42	301	946	52	83
małopolskie	1 374	1 376	107	28	431	706	58	46
śląskie	1 296	1 285	80	23	344	750	34	54
wielkopolskie	1 111	1 124	93	16	303	644	18	50
dolnośląskie	1 001	1 010	68	20	280	574	19	49
podkarpackie	1 100	1 100	60	4	342	659	6	29
lubelskie	895	893	53	5	235	560	9	31
łódzkie	777	764	47	10	190	453	37	27
pomorskie	765	765	98	19	286	312	19	31
zachodniopomorskie	752	764	39	8	327	348	13	29
kujawsko-pomorskie	702	685	46	8	220	381	13	17
opolskie	528	529	20	4	188	301	2	14
warmińsko-mazurskie	505	501	34	5	143	288	6	25
podlaskie	459	465	26	8	182	225	11	13
świętokrzyskie	429	429	35	4	111	252	9	18
lubuskie	356	355	17	4	75	239	4	16
Polska	13 597	13 599	963	208	3 958	7 638	310	532

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mecenat kultury

W obliczu dynamicznie zmieniającego się świata warto zrozumieć, jak istotny jest wkład mecenatów w rozwój kultury i sztuki, a także w zachowanie naszego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń. Działania mecenatu kultury często przyczyniają się do realizacji projektów, które mogłyby być trudne do sfinansowania z innych źródeł niż publiczne, pomagają zachować i rozwijać różnorodność kulturową oraz wspierają rozwój talentów artystycznych i intelektualnych w społeczeństwie. W 2022 roku z budżetu Województwa Małopolskiego dofinansowano realizację 587 zadań kwotą rzędu 10,3 mln zł (otwarte konkursy ofert oraz tzw. mały grant – to o 4,6 mln zł więcej niż w roku 2021).

W omawianym roku samorząd Województwa Małopolskiego przeznaczył ponad 5,3 mln zł na przeprowadzenie otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski* oraz *Mecenat Małopolski bis 2021–2022*. W ramach konkursów *Mecenat Małopolski* oraz *Mecenat Małopolski bis 2021–2022*, złożono 753 oferty, wsparcie uzyskało 338 zadań o charakterze ponadlokalnym i regionalnym. Ogółem w okresie 2004–2022 na realizację 3722 projektów udzielono wsparcia finansowego z budżetu Województwa Małopolskiego w łącznej wysokości blisko 69 mln zł.

⁹ <https://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/informacje-sygnalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2022-r,1,20.html>

W trybie art. 19a ustawy z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wsparcie finansowe z budżetu Województwa Małopolskiego otrzymało 81 zadań na łączną kwotę 564 280 zł.

W ubiegłym roku w ramach konkursu ofert na realizację zadań publicznych *Małopolskie Orkiestry Dęte 2022*, mającego na celu wsparcie rozwoju i promocję twórczości orkiestr dętych z terenu Małopolski, dofinansowano realizację 52 zadań. Kwota wsparcia z budżetu Województwa Małopolskiego wyniosła 511 500 zł.

Rok 2022 to także druga edycja otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych pn. *Małopolskie Chóry – Małopolska Rozśpiewana*. Konkurs miał na celu popularyzację chóralistyki w Małopolsce. Wsparcie finansowe z budżetu Województwa Małopolskiego w ogólnej kwocie 200 tys. zł pozwoliło na zrealizowanie 21 zadań.

W poprzednim roku odbyła się III edycja konkursu dla organizacji pozarządowych z obszaru kultury pn. *Kultura Wrażliwa*. Celem jest zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej dla osób z niepełnosprawnościami przez dofinansowanie adresowanych do nich nowych, ciekawych i lokalnych inicjatyw. Konkurs jest odpowiedzią na potrzeby zarówno środowisk kultury, jak i osób ze specjalnymi potrzebami. W 2022 roku wsparcie z budżetu Województwa Małopolskiego zostało udzielone łącznie 11 projektom na ogólną kwotę dotacji 150 tys. zł.

W minionym roku przeprowadzono pierwszą edycję otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych pn. *Solidarna Kultura*. Konkurs miał na celu integrację mieszkańców Małopolski ze społecznością ukraińską, która opuściła swój kraj w obawie o utratę zdrowia lub życia w związku z trwającym konfliktem zbrojnym. Wsparcie finansowe z budżetu Województwa Małopolskiego w ogólnej kwocie 457 tys. zł pozwoliło na zrealizowanie 18 zadań.

W 2022 roku przeprowadzono pierwszą edycję otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych pn. *Etno Małopolska*. W ramach konkursu dofinansowane były zadania polegające na wspieraniu inicjatyw indywidualnych i społecznych wspomagających rozwój wspólnot oraz społeczności lokalnych i związanych z opieką nad dziedzictwem niematerialnym Małopolski (m.in. zwyczaje, tradycje, obrzędy) oraz pozwalające na tworzenie i poznawanie lokalnej kultury ludowej, przez zakup strojów ludowych połączony z organizacją wydarzeń związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego Małopolski (np. spotkań, koncertów, warsztatów, wystaw, szkoleń, konkursów, pokazów). Wsparcie finansowe z budżetu Województwa Małopolskiego w ogólnej kwocie 663 tys. zł pozwoliło na zrealizowanie 45 zadań.

W ostatnim roku został przeprowadzony otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w 2022 roku związanych z ogłoszeniem wyników głosowania mieszkańców Małopolski na zadania w V edycji Budżetu Obywatelskiego. Łącznie zawarto 19 umów na kwotę 2 611 299 zł.

2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa

W interesie każdego mieszkańca Małopolski jest zachowanie pamięci o bogatej, wyjątkowej historii regionu. Dziedzictwo narodowe to konstrukcja tworząca państwo, naród i społeczeństwo. Dlatego tak ważnym czynnikiem jest mądre zarządzanie w tej delikatnej przestrzeni, gdzie czas to największy przeciwnik. Dziedzictwo wymaga szerszego, pozaekonomicznego spojrzenia, gdzie korzyści materialne w regionie będą na 2. lub 3. miejscu.

— więcej informacji

Doskonały przykład, jak zarządzać w dziedzictwie kulturowym, jest w gminie Biecz. Tamtejsza stara szkoła w Binarowej wygrała 1 mln zł na renowację w konkursie organizowanym przez fundację Most the Most. Fundacja, jak sama się określa, jest mostem między przeszłością a przyszłością. Wspiera kulturę, odnawia zabytki i nadaje im nowe funkcje społeczne. W listopadzie 2022 roku pochodzący z początków dwudziestego wieku budynek szkoły ludowej w Binarowej, który stanowi przykład tradycyjnej, galicyjskiej architektury szkolnej z przełomu XIX i XX wieku, zwyciężył w I Konkursie „Nasz Zabytek” w województwie małopolskim.

Trzeba podkreślić pomysł, który wymaga partycypacji mieszkańców od samego początku inwestycji. Lokalna społeczność będzie miała teraz za zadanie znaleźć pomysł na wykorzystanie odnowionego zabytku. Zapraszanie mieszkańców, którym to najbardziej zależy na polepszeniu otoczenia, gdzie żyją, to w pewnym sensie zaszczepianie w nich poczucia tożsamości.

Biorąc to wszystko pod uwagę i dodając bogactwo unikatowych zabytków kultury materialnej i niematerialnej w Małopolsce, trzeba zaznaczyć, jak ważne jest odpowiednie podejście do tej sfery, gdyż jakiegokolwiek błędy w zarządzaniu mogą skutkować pozostawieniem dziedzictwa kulturowego przyszłym pokoleniom jako ubogiego i niepełnowartościowego.

Unikatowość Małopolski jest podkreślana przez liczbę obiektów objętych szczególnymi formami ochrony. Na Liście światowego Dziedzictwa UNESCO widnieje 6 zespołów zabytkowych. Ponadto jest 1 wpis na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO (szopkarstwo krakowskie), 12 zespołów zabytkowych uznanych za pomniki historii, 6 związanych z Małopolskimi tradycjami wpisów na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, 1 obiekt został uhonorowany Znakem Dziedzictwa Europejskiego. W granicach województwa mieści się ponadto 6 parków narodowych, chroniących nie tylko wartości przyrodnicze, lecz także krajobraz danego obszaru.

więcej informacji

Drugi największy po Zamku Królewskim na Wawelu – Zamek w Wiśniczu doczekał się remontu pokrycia kopuł kaplicy zamku wraz z absydą oraz remontu latarni. Rezydencja została wzniesiona w XIV w, jego początki wiążą się z działalnością Kmitów herbu Szreniawa. Opisywana inwestycja została dofinansowana z budżetu Województwa Małopolskiego w kwocie 100 000 zł.

Dziedzictwo kulturowe zachowane w odpowiednim stanie sprzyja w sposób wielowymiarowy podnoszeniu jakości życia lokalnych społeczności, ale nie tylko. Utożsamianie się z tym, co pochodzi z danego regionu lub znajduje się w nim, jest w pewnym stopniu pielęgnowaniem, zwracaniem uwagi na to, w co warto inwestować nie tylko środki finansowe. Mieszkanie w okolicach, gdzie dziedzictwo kulturowe ma duże znaczenie, wpływa na dobrostan ludzi, dzięki możliwościom spędzania czasu wolnego, rekreacji i odpoczynku, oddziałuje na tworzenie relacji społecznych, a idąc dalej, na integrację społeczności lokalnych. Dziedzictwo kulturowe postrzegane jest w tym kontekście jako element podnoszący atrakcyjność miejsca zamieszkania, stąd też wiele osób deklaruje chęć zamieszkiwania w otoczeniu historycznym.

więcej informacji

14 listopada podczas uroczystej Gali, w Centrum Prasowym Foksal w Warszawie, poznaliśmy laureatów konkursów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Generalnego Konserwatora Zabytków *Zabytek Zadbane* oraz trzeciej edycji konkursu *Samorząd dla dziedzictwa*. Oba konkursy zostały przeprowadzone przez Narodowy Instytut Dziedzictwa. Małopolska miała swojego laureata w kategorii *Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu*. Gmina Tarnów za prace przy cmentarzu z okresu I wojny światowej w Błoniu otrzymała nagrodę za kompleksowy charakter prac, które objęły wszystkie elementy cmentarza – nagrobki, ogrodzenie, ukształtowanie terenu, zachowanie autentyczności formy i układu przestrzennego, za wzorowy charakter działań na każdym etapie prac, dbałość o historyczną zieleń oraz autentyczność kompozycji przestrzennej.

W granicach województwa małopolskiego miały miejsca również dwa wyróżnienia:

- › w kategorii *Architektura i budownictwo drewniane* wyróżnienie otrzymało Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach za prace przy Cerkwi Greckokatolickiej Świętych Kosmy i Damiana w Bartnem za wzorowe utrzymanie i konserwację zabytku architektury drewnianej, który pełni ważną funkcję społeczną,
- › w kategorii *Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu* wyróżnienie otrzymał Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie za prace przy Forcie Pancernym nr 52 A *Łapianka* w Krakowie za utrwalenie kompozycji historycznej dzieła architektury militarnej, z przywróceniem oryginalnego ukształtowania i pokrycia terenu.

Samorząd Województwa Małopolskiego od lat wspiera prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Działania te polegają na udzielaniu dotacji dla właścicieli obiektów zabytkowych, przeznaczanych na remonty i konserwacje własności, które są ważnymi małopolskimi zabytkami. Proces degradacji, złe warunki atmosferyczne, wilgoć oraz zanieczyszczenia atmosferyczne to kilka przykładów zagrożeń, na jakie narażone są zabytki. Jednakże przeciwnikiem zabytków jest przede wszystkim czas – naturalny proces, który prowadzi do ich destrukcji.

W 2022 roku w ramach konkursów *Ochrona zabytków Małopolski*; *Kapliczki Małopolski* oraz *Małopolska Pamięta – Program Zachowania Miejsc Pamięci Narodowej i Martyrologii* przeznaczono 6,05 mln zł, co przyczyniło się do realizacji 186 projektów.

Konkurs *Ochrona zabytków Małopolski* w 2022 roku to realizacja 108 zadań na ogólną kwotę 5,2 mln zł. To o 14 zadań oraz ponad 1,2 mln zł więcej w porównaniu do 2021 roku. Na konkursowe projekty położone w granicach województwa przypadło średnio 48 tys. zł dofinansowania. Jest to o 6 tys. więcej niż w roku ubiegłym, jednakże gdy weźmie się pod uwagę inflację, może się okazać, że wzrost ten jest symboliczny.

— więcej informacji

43. edycja konkursu *Sybilla 2022* przyniosła nagrody i wyróżnienia w Małopolsce. Ten ogólnopolski konkurs, który na przestrzeni lat stał się wyznacznikiem kierunków rozwoju muzeów, jest jednym z najważniejszych wydarzeń w środowisku muzealników polskich, które wyróżnia kluczowe projekty minionego roku z zakresu wystawiennictwa, konserwacji, edukacji, inwestycji czy badań naukowych.

W 2022 roku w kategorii nowe i zmodernizowane wystawy stała główna nagroda powędrowała na Zamek Królewski na Wawelu za Państwowe Zbiory Sztuki – Nowy Skarbiec Koronny, natomiast wyróżnienie za wystawę *Co robi zdjęcie?* otrzymało Muzeum Fotografii w Krakowie.

W kategorii konserwacja i ochrona dziedzictwa narodowego wygrało Muzeum Narodowe w Krakowie za Rytownictwo Joachima Lelewela. Katalog matryc graficznych i rycin Lelewela ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

Zamek Królewski na Wawelu otrzymał również Nagrodę Publiczności, a Muzeum Pamięci Mieszkańców Ziemi Oświęcimskiej w Oświęcimiu – nagrodę specjalną za adaptację budynku na potrzeby muzeum wraz z wykonaniem ekspozycji stałej¹⁰.

Następnym wsparciem regionalnego dziedzictwa kulturowego w 2022 roku był konkurs *Kapliczki Małopolski 2022*. Jego celem jest ochrona regionalnego zasobu dziedzictwa kulturowego przez udzielenie pomocy finansowej w formie dotacji celowej dla jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego. Kapliczki w regionie są ważnym elementem świadectwa religijności Małopolan. Niejednokrotnie są one czynnikiem budowania lokalnej tożsamości. W omawianym roku Województwo Małopolskie podjęło decyzję o udzieleniu dotacji w łącznej kwocie 550 tys. zł, co pozwoliło na realizację 52 zadań. Średnio na jedno zadanie przypadało 10,6 tys. zł.

W trosce o zachowanie zabytkowych miejsc pamięci narodowej w Małopolsce, w 2022 roku był kontynuowany program, mający na celu nie tylko objęcie opieką miejsc pamięci, lecz także ich promowanie i zachęcanie władz samorządowych małopolskich gmin i powiatów do podejmowania działań zmierzających do lepszej opieki nad tymi miejscami. *Małopolska Pamięta – Program Zachowania Miejsc Pamięci Narodowej i Martyrologii* to najmłodszy konkurs, który powstał w 2019 roku z inicjatywy Zarządu Województwa Małopolskiego. W 2022 roku przeznaczono w sumie

¹⁰ <https://www.gov.pl/web/kultura/znamy-laureatow-konkursu-sybilla-2022-grand-prix-dla-muzeum-architektury-we-wroclawiu-za-projekt-edukacyjny-laboratorium-architektury>

300 tys. zł na realizację 26 zadań. Średnia wartość dotacji wyniosła 10,5 tys. zł. W ramach dofinansowanych zadań wykonano: remonty cmentarzy wojennych, nagrobków i grobów oraz pomników pamięci, ważnych dla lokalnych społeczności.

— więcej informacji

W 1991 roku z inicjatywy Rady Europy i Unii Europejskiej narodził się pomysł na utworzenie Europejskich Dni Dziedzictwa. Co roku we wrześniu mieszkańcy Starego Kontynentu mogą bezpłatnie zwiedzić najciekawsze zabytki w swojej okolicy oraz skorzystać z szerokiego wachlarza wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych. Cele tej inicjatywy to oczywiście edukacja historyczna i kulturalna, promowanie różnorodności regionalnego dziedzictwa kulturowego, podkreślenie wspólnych korzeni kultury.

Program ten pozwala przybliżyć lokalne społeczności do kultury w swoim regionie, pozwala za darmo zobaczyć, uczestniczyć w tym, co ma wartość. Konsekwencjami tych działań jest oczywiście wpływanie na wzmocnienie poczucia wspólnoty i odpowiedzialności za wspólne dziedzictwo.

Ogólnopolskim koordynatorem obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa jest Narodowy Instytut Dziedzictwa, który odpowiada także za promocję projektu w skali całego kraju.

Więcej na stronie: <https://edd.nid.pl/o-edd/>

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2022–2025

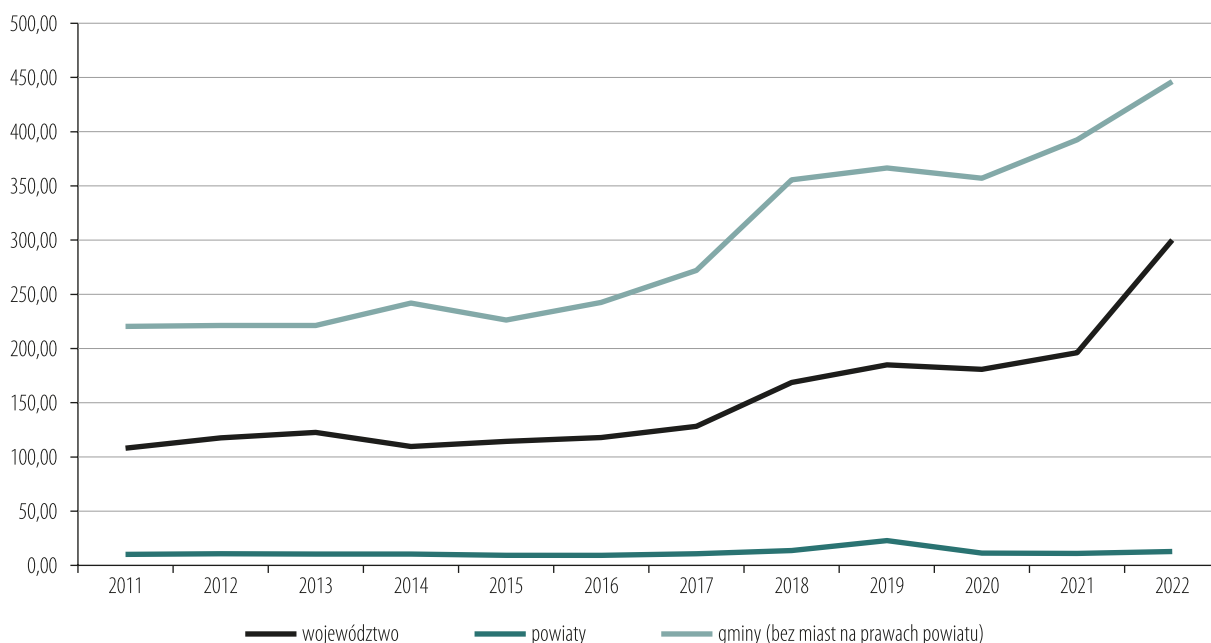
Zgodnie z zapisami (artykułu 87) ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami samorząd województwa ma obowiązek opracowania i przyjęcia wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami.

Województwo Małopolskie sporządziło już cztery edycje takiego dokumentu (pierwszą w 2005 roku). W 2022 roku został opracowany kolejny dokument – *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2022–2025*. Aktualny program obejmuje obszar województwa małopolskiego w jego administracyjnych granicach i stanowi naturalną kontynuację wcześniejszych dokumentów programowych. Z uwagi na długi okres planowania programowi nadano szeroki zakres, uwzględniający dynamikę zmian w dziedzinie ochrony przestrzeni kulturowej, wprowadzając treści dotyczące wyzwań, przed którymi stoimy, mając za sobą m.in. doświadczenie pandemii i konfliktu zbrojnego.

W ramach wyznaczonych celów określono 6 priorytetów oraz 35 kierunków działań, które stanowią wytyczne horyzontalne ułatwiające prowadzenie skutecznej polityki ochrony regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz sprawowania odpowiedniej opieki właścicielskiej nad posiadanymi dobrami kulturowymi. Propozycje te nie stanowią katalogu zamkniętego, co pozwala na ich aktualne formułowanie i weryfikowanie.

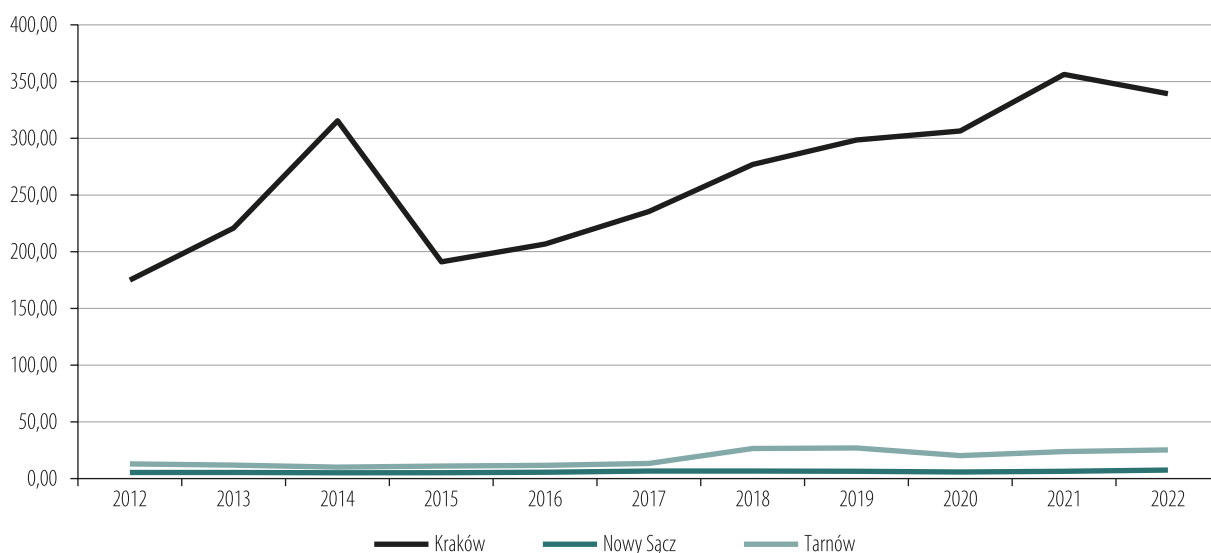
3. Finansowanie kultury

Województwo Małopolskie ma bardzo bogatą historię i kulturę. Tutaj można znaleźć wiele starych zamków, piękne krajobrazy, starożytne kościoły i wiele wyjątkowych dzieł sztuki. Wiąże się z tym konieczność przeznaczania większych nakładów finansowych na sferę kultury. Na ten cel w 2022 roku ze wszystkich jednostek samorządu terytorialnego Małopolski zostało przeznaczone ponad 1,1 mld zł. To o 14,6% więcej niż w 2021 roku.

Wykres 43. Wydatki województwa, gmin, powiatów (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2022 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

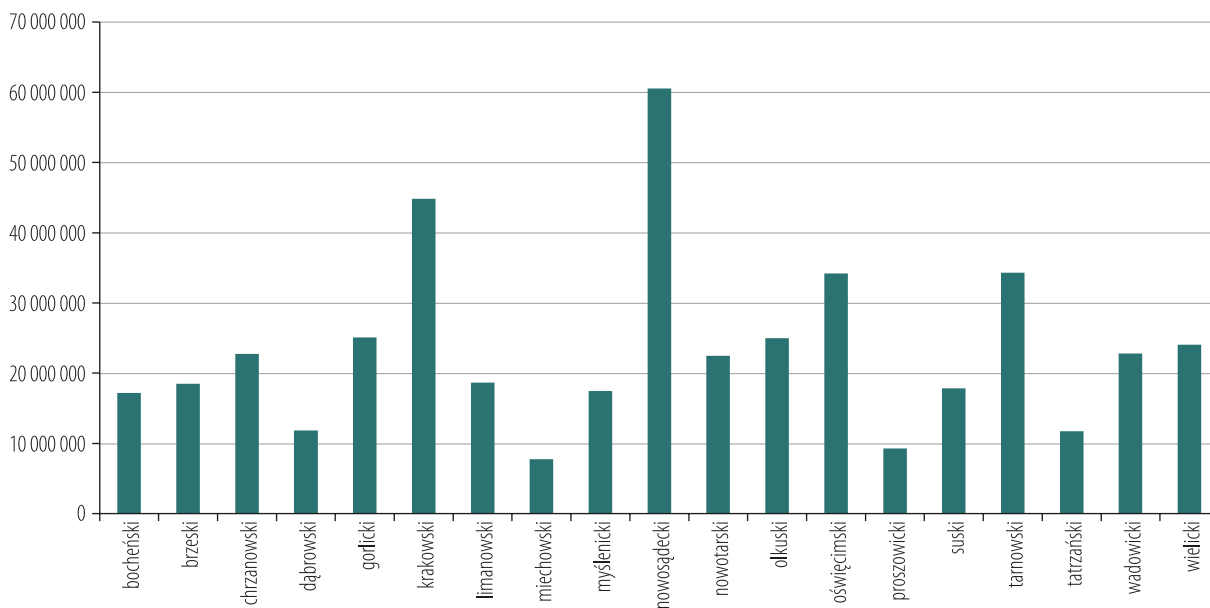
Niezmiennie to Kraków jest liderem pod względem wydatków w kulturze, jednakże w jego przypadku w stosunku do poprzedniego roku zauważalny jest 4,6-procentowy spadek w finansowaniu kultury. Miasta Tarnów oraz Nowy Sącz z roku na rok wydają więcej, dofinansowując kulturę. Łącznie miasta na prawach powiatu poniosły w 2022 roku wydatki w obszarze kultury w wysokości 372,7 mln zł.

Wykres 44. Wydatki miast na prawach powiatu w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2022 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Spośród małopolskich gmin, gmina Łącko przeznaczyła najwięcej środków w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* – 17,4 mln zł. Niemalże, bo 12,9 mln zł, przeznaczyła gmina Skawina, a na 3. miejscu z wydanymi 11,6 mln zł znalazła się gmina Niepołomice. Wydatki na kulturę w 2022 roku wzrosły o 10 mln zł w porównaniu do roku ubiegłego.

Wykres 45. Wydatki samorządów gmin (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2022 roku w układzie powiatowym (w zł)

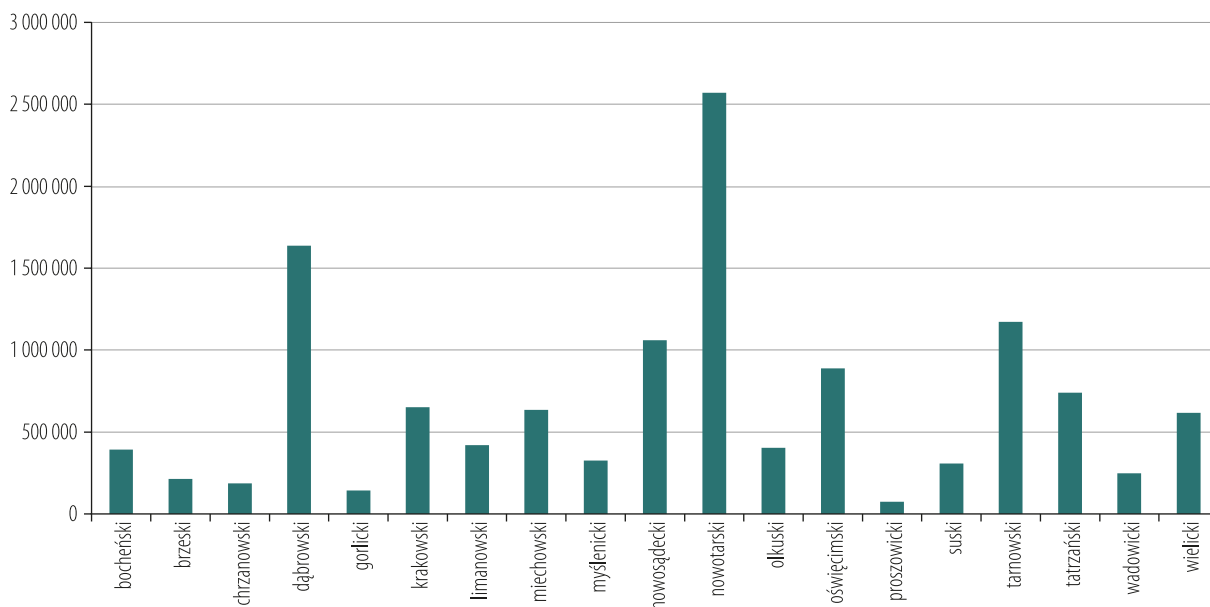

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2022 roku powiaty z województwa małopolskiego wydały w sumie 12 684 866 zł, to o ponad 1,6 mln zł więcej niż w 2021 roku.

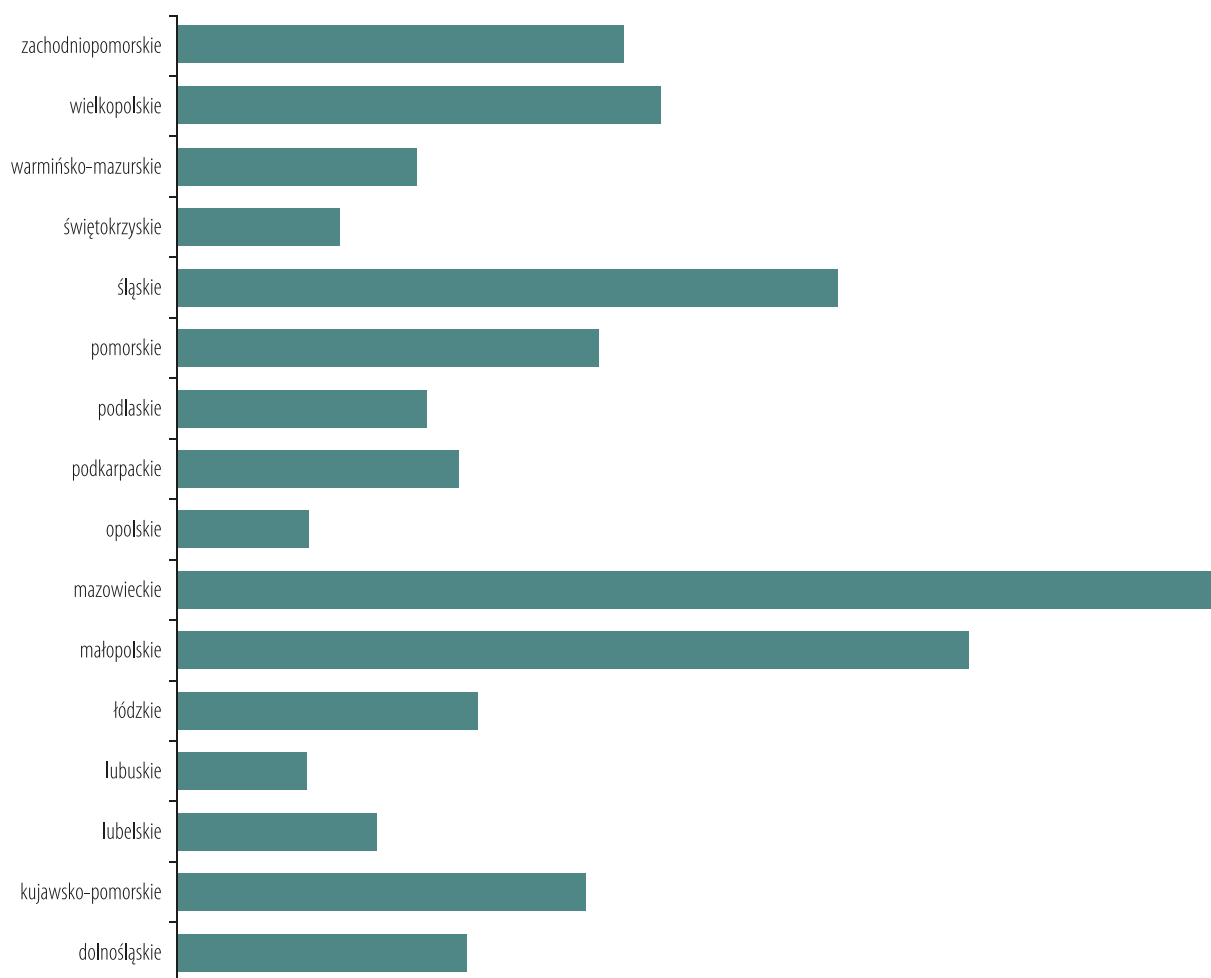
Wydatki powiatów obrazują ogromne zróżnicowanie w regionie. Najwięcej środków zostało przeznaczonych w powiecie nowotarskim (2,6 mln). O 1 mln mniej wydał powiat dąbrowski i jest to drugi wynik. Dla porównania najmniejszy wynik miał powiat proszowicki (0,07 mln).

Wykres 46. Wydatki powiatów w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* w 2022 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małopolskie jednostki samorządu terytorialnego w porównaniu z ubiegłym rokiem wydały więcej. Największy skok wydatków odnotowało Województwo Małopolskie – 103,89 mln zł; to o 53% więcej niż w 2021 roku. Gminy wydały o 13% więcej, natomiast powiaty odnotowały 14% wzrostu wydatkowania w dziale 921.

Wykres 47. Wydatki budżetów województw w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w 2022 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wydatkowanie środków na kulturę z budżetów województw odgrywa istotną rolę w wspieraniu rozwoju artystycznego i kulturalnego regionów. Te środki często są przeznaczane na organizację wydarzeń kulturalnych, festiwalu, wystaw oraz wspieranie instytucji kulturalnych, takich jak teatry, muzea czy biblioteki.

Niezmiennie najwięcej wydaje się z budżetu Województwa Mazowieckiego – w 2022 roku było to ponad 395 mln zł. Na drugim miejscu uplasowało się Województwo Małopolskie – z wydatkami na poziomie nieco powyżej 300 mln zł. Środki unijne mają istotny wpływ na realizację inwestycji w dziedzinie kultury, wspierając rozwój infrastruktury kulturalnej oraz projekty artystyczne na różnych poziomach – lokalnym, regionalnym i narodowym. Dofinansowania te pochodzą z różnych programów, takich jak Fundusz Europejski na Rzecz Rozwoju Regionalnego.

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

— podsumowanie

- W roku 2022 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatковано kwotę w wysokości ok. 700,30 mln zł, tj. o ok. 193,67 mln zł więcej niż w roku 2021.
- Na terenie województwa małopolskiego w 2022 roku zarejestrowanych było 3180 stowarzyszeń kultury fizycznej, o 3 mniej niż w 2021 roku.
- W roku 2022 w ramach projektu *Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS*, Sejmik Województwa Małopolskiego przeznaczył dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego kwotę w wysokości 12 mln zł.

1. Znaczące wydarzenia sportowe

W 2022 roku na arenach krajowych i zagranicznych przedstawiciele sportów indywidualnych i zespołowych naszego regionu walczyli o jak najlepsze wyniki. Zdobywali medale, przyciągali uwagę kibiców i jednocześnie rozślawiali Małopolskę.

Najbardziej zasłużonych Małopolskich sportowców w 2022 roku przedstawiono poniżej.

- › Dawid Kubacki (Wisła Zakopane) – skoki narciarskie. Zdobył brązowy medal zimowych igrzysk olimpijskich w Pekinie. W mistrzostwach świata w lotach wraz z polską drużyną zajął 5. miejsce. Ponadto triumfował w klasyfikacji letniej Grand Prix i wywalczył letnie mistrzostwo Polski (indywidualnie i w drużynie), po czym w nowym sezonie zimowym do końca roku wygrał cztery konkursy Pucharu Świata (siedem razy stawał na podium).
- › Jan-Krzysztof Duda (MKS MOS Wieliczka) – szachy. Zagrał w turnieju pretendentów do tytułu mistrza świata w Madrycie, zajmując 7. miejsce. Wygrał Oslo Esports Cup, imprezę Aimchess Rapid z cyklu Meltwater Champions Chess Tour oraz turniej szachów szybkich i błyskawicznych Superbet Rapid & Blitz Poland. W Charity Cup zajął 2. miejsce po dogrywce z mistrzem świata Magnusem Carlsenem. W mistrzostwach świata w szachach szybkich i błyskawicznych rozegranych w Kazachstanie był odpowiednio 13. i 5.
- › Maryna Gąsienica-Daniel (TS Wisła Zakopane) – narciarstwo alpejskie. Podczas igrzysk olimpijskich w Pekinie zajęła historyczne 8. miejsce w slalomie gigancie i była 26. w supergigancie. Świetnie radziła sobie także w zawodach Pucharu Świata – w zawodach w Mariborze i Semmering zajęła 6. miejsce, w Courchevel i Killington 8. miejsce oraz w Kronplatz i Are 10. miejsce.
- › Adrianna Kąkol (KKW-29 Kraków) – kajakerstwo klasyczne. Została mistrzynią świata i Europy na olimpijskim dystansie 500 metrów, a ponadto wraz z koleżankami wygrała zawody Pucharu Świata – w czeskich Racicach i Poznaniu.

- › Katarzyna Niewiadoma (Canyon-SRAM) – kolarstwo. Zajęła 3. miejsce w Tour de France kobiet, a ponadto była druga w wyścigach De Brabantse Pijl – La Flèche Brabançonne i Womens’s Tour. Na mistrzostwach świata ze startu wspólnego zajęła 8. pozycję.
- › Aleksandra Kałucka (KU AZS PWSZ Tarnów) – wspinaczka sportowa. Zdobywczyni Pucharu Świata w klasyfikacji generalnej, wicemistrzyni Europy, akademicka mistrzyni świata w konkurencji na czas.
- › Renata Knapik-Miazga (AZS AWF Kraków) – szermierka. W zawodach drużynowych podczas mistrzostw świata w Kairze zajęła 3. miejsce, a wraz z koleżankami z AZS AWF Kraków – 2. miejsce w klubowym Pucharze Europy. W drużynowym Pucharze Świata w Tallinnie była tuż za podium, natomiast w konkurencji indywidualnej uplasowała się na 12. miejscu. Ponadto została mistrzynią Polski.
- › Michał Wieczorek (Aeroklub Krakowski) – sport samolotowy. Został indywidualnym i drużynowym mistrzem świata w lataniu precyzyjnym, indywidualnym wicemistrzem świata w lataniu rajdowym, drużynowym mistrzem świata w lataniu rajdowym. Ponadto triumfował w zawodach im. Wacława Wieczorka, zajęł 2. miejsce w Locie Płd.-Zach. Polski oraz 3. miejsce w MP i Pucharze Polski w lataniu precyzyjnym.
- › Aleksandra Król (KS F2 Dawidek Team.pl) – snowboard. Wygrała zawody Pucharu Świata w slalomie gigancie równoległym w Simonhoehe. W igrzyskach w Pekinie zakwalifikowała się do ćwierćfinału slalomu równoległego, co oznaczało zajęcie 8. miejsca. W Carezza zajęła 2. miejsce w slalomie gigancie równoległym Pucharu Świata. Stała na podium także w slalomie równoległym drużyn mieszanych (wraz z Oskarem Kwiatkowskim). W pucharowej klasyfikacji rok zakończyła na 2. pozycji w gigancie równoległym i na 3. w slalomie równoległym.
- › Łukasz Czapla (Petarda Kraków) – strzelectwo sportowe. Wywalczył brązowy medal mistrzostw świata w Châteauroux w strzelaniu do ruchomej tarczy (przebiegi mieszane, z 10 metrów), a w innej konkurencji był tuż za podium, zajmując 4. miejsce.

Województwo małopolskie kształci i wychowuje kolejne pokolenia sportowców. Niezwykle pomocne jest w tym współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży w ramach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego. Obejmuje ono rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Mistrzostwa Wojewódzkie, Międzywojewódzkie i Polski Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski). W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw Małopolska w 2022 roku zajęła 5. miejsce w kraju, uzyskując 14 236,24 pkt. Wygrało Mazowsze przed Wielkopolską, Śląskiem i Dolnym Śląskiem. W punktacji łącznej gmin, jak również powiatów, Kraków zajął czwarte miejsce (6153,83 pkt). Natomiast w punktacji klubowej z województwa małopolskiego najwyższe miejsca zdobyły: 8. KS AZS-AWF Kraków (1113,75 pkt), 19. BKS WP Kościelisko (558,91 pkt), 25. UKP Unia Oświęcim (498,75 pkt.), 30. WKS Wawel Kraków (462,59 pkt.) oraz 31. TS Wisła Kraków (461,78 pkt). Łącznie w 2022 roku w kraju sklasyfikowano w SSM 4339 klubów.

Tabela 23. System Sportu Młodzieżowego – łączna punktacja województw za rok 2022

Lokata	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1.	Mazowieckie	5 617,92	7 063,62	6 060,19	4 250,11	2 2991,84
2.	Wielkopolskie	4 550,54	6 143,30	4 785,65	3 775,30	1 9254,79
3.	Śląskie	3 469,75	6 128,74	5 325,53	3 886,30	1 8810,32
4.	Dolnośląskie	3 504,42	4 578,10	3 625,57	3 326,21	1 5034,30
5.	Małopolskie	2 973,79	4 570,20	3 777,60	2 914,65	14 236,24
6.	Pomorskie	2 664,80	4 420,83	3 822,34	2 714,18	13 622,15
7.	Kujawsko-pomorskie	2 997,90	3 184,53	2 465,87	2 498,14	11 146,44
8.	Łódzkie	2 086,23	2 962,13	2 639,64	2 281,44	9 969,44
9.	Zachodniopomorskie	1 774,22	2 236,67	1 962,01	1 816,89	7 789,79
10.	Lubelskie	2 070,69	2 019,41	1 699,08	1 653,29	7 442,47
11.	Warmińsko-mazurskie	1 117,75	1 590,86	1 586,91	1 292,59	5 588,11

Lokata	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
12.	Lubuskie	1 271,25	1 660,68	1 285,55	1 220,95	5 438,43
13.	Podlaskie	989,00	1 571,53	1 240,70	1 471,47	5 272,70
14.	Podkarpackie	787,88	1 601,23	1 322,75	1 270,09	4 981,95
15.	Opolskie	694,38	1 068,20	859,12	913,83	3 535,53
16.	Świętokrzyskie	415,00	932,41	624,59	723,69	2 695,69

LEGENDA:

MMP – Młodzieżowe Mistrzostwa Polski, MPJ – Mistrzostwa Polski Juniorów, MPJMł – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych i Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży, MMM – Mistrzostwa Wojewódzkie, Międzywojewódzkie i Polski Młodzików.

Źródło: dane Ministerstwa Sportu i Turystyki.

W 2022 roku Małopolska gościła znaczące imprezy sportowe:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich – Zakopane, 14–16 stycznia; w konkursie drużynowym zwyciężyła Słowenia przed Niemcami i Japonią (Polska zajęła 6. miejsce); natomiast w konkursie indywidualnym wygrał Marius Lindvik (Norwegia);
- › Finał Ligi Europy Centralnej Pucharu Świata CAVALIADA – Kraków, 17–20 lutego; awans do Finału Pucharu Świata wywalczyli: Andrius Petrovas z Litwy, Zoltán Czékus z Węgier i Jarosław Skrzyczyński;
- › Mistrzostwa Świata Juniorów w narciarstwie klasycznym; skoki narciarskie i kombinacja – Zakopane, biegi narciarskie – Lygna (Norwegia), 22 lutego – 6 marca; Polska w klasyfikacji medalowej zajęła 11. miejsce (1 medal srebrny Monika Skinder – biegi narciarskie U 23/);
- › Mistrzostwa Europy Seniorów w Karate Shinkyokushin – Tarnów, 2 kwietnia; w klasyfikacji drużynowej triumfowała Litwa, 2. miejsce zajęła Gruzja, a 3. Węgry; reprezentacja Polski sklasyfikowana została na 5. miejscu, zdobywając 1 medal złoty, 3 srebrne oraz 8 brązowych;
- › 19. Cracovia Maraton – Kraków, 24 kwietnia; wśród mężczyzn zwyciężyli: David Kiprono Metto (Kenia) 1. miejsce, krakowianin Tomasz Janusz 2. miejsce; wśród kobiet zwyciężyła Lilia Fiskovici (Mołdawia);
- › AMP FUTBOL – Finałowy Turniej Ligi Mistrzów – Kraków, 20–22 maja; zwyciężyła drużyna Etimesgut Ampu-tee S.C. Ankara (Turcja) przed drużyną Wisła Kraków Amp Futbol i Manchester City (Anglia);
- › 60. Małopolski Wyścig Górski 2022 w kolarstwie szosowym (etapy: Wieliczka–Myślenice, Niepołomice–Nowy Targ, Jabłonka–Przehyba), 3–5 czerwca; zwyciężył Jonas Rapp (Niemcy) z drużyny Hrinkow Advarics;
- › Puchar Świata w kajakarstwie slalomowym – Kraków, 17–19 czerwca; na podium w finale kobiet znalazły się: 1) Mallory Franklin (Wielka Brytania), 2) Marjorie Delassus (Francja), 3) Martina Satková (Czechy); w finale mężczyzn pierwsze trzy miejsca zajęli: 1) Nicolas Gestin (Francja), 2) Benjamin Savšek (Słowenia), 3) Adam Burgess (Wielka Brytania);
- › II Europejski Festiwal Biegowy – Krynica-Zdrój, 24–26 czerwca; bieg Krynicka Setka, dystans 100 km; zwyciężyli: kobiety: Katarzyna Wilk, mężczyźni: *ex aequo* Jose Angel Fernandez Jimenez (Hiszpania) i Fotis Zisimopoulos (Grecja);
- › Mistrzostwa Europy U-22 w Piłce Siatkowej Mężczyzn – Tarnów, 12–17 lipca; zwyciężyły Włochy, przed Francją i Polską;
- › 13. Wyścig Górski Limanowa – Przełęcz pod Ostrą, będący 6. Rundą FIA EHC – Mistrzostw Europy FIA w Wyścigach Górskich – Limanowa – Przełęcz pod Ostrą, 29–31 lipca; wygrał Christian Merli (Włochy) z zespołu Osella FA30;
- › Kolarskie Młodzieżowe Mistrzostwa Świata w trialu rowerowym U16 – Wadowice, 29–31 lipca; drużynowo wygrała Hiszpania, przed Polską i Czechami;
- › 79. wyścig kolarski Tour de Pologne – 30 lipca – 5 sierpnia; na terenie Małopolski przeprowadzono etap 6. Gronków – Bukowina Tatrzńska i 7. Skawina–Kraków; zwyciężył Ethan Hayter (Wielka Brytania) z drużyny Ineos Grenadiers;
- › 19. Memoriał Huberta Jerzego Wagnera – Kraków, 18–20 sierpnia; zwyciężyła reprezentacja Polski, przed Argentyną i Iranem;

- › Finał Drużynowych Mistrzostw Europy U-23 na żużlu – Tarnów, 9 października; wygrała Polska przed Danią i Wielką Brytanią;
- › 19. Otwarte Mistrzostwa Europy w Karate Kyokushin – Myślenice, 6 listopada; reprezentanci Polski zdobyli 5 medali – 1 złoty, 3 srebrne i 1 brązowy.

2. Organizacja i finansowanie kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2022 roku było zarejestrowanych 3180 stowarzyszeń kultury fizycznej, o 3 mniej niż w 2021 roku.

Tabela 24. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim w układzie powiatowym (stan na dzień 31 grudnia 2022 roku)

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1	Kraków	254	6	3	148	75	273	759
2	Nowosądecki	42	29	3	145	3	23	245
3	Krakowski	55	69	6	54	0	39	223
4	Tarnowski	31	46	1	82	2	10	172
5	Nowotarski	34	19	1	86	1	17	158
6	Wadowicki	29	51	1	33	10	16	140
7	Myślenicki	38	35	2	43	2	12	132
8	Oświęcimski	40	27	1	32	0	28	128
9	Tarnów	31	0	0	52	5	33	121
10	Wielicki	41	24	0	31	1	23	120
11	Chrzanowski	38	15	6	31	3	24	117
12	Brzeski	21	38	1	42	2	11	115
13	Gorlicki	25	24	0	46	0	20	115
14	Nowy Sącz	31	1	0	41	4	25	102
15	Tatrzański	50	6	2	32	1	8	99
16	Bocheński	33	14	0	31	2	17	97
17	Limanowski	31	22	0	30	2	7	92
18	Olkuski	21	9	1	31	1	18	81
19	Suski	16	12	1	22	0	10	61
20	Miechowski	8	5	1	18	1	6	39
21	Dąbrowski	6	11	0	11	0	4	32
22	Proszowicki	14	8	0	1	0	9	32
	Ogółem	889	471	30	1042	115	633	3 180

Legenda:

KS – Klub Sportowy, LKS – Ludowy Klub Sportowy, PKS – Parafialny Klub Sportowy, UKS – Uczniowski Klub Sportowy, TKKF – Stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatów.

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2022 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę około 700,30 mln zł, tj. o ok. 193,67 mln zł, więcej niż w roku 2021.

Tabela 25. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2022 roku

Gminy/powiaty/województwo	Wydatki ogółem	Wydatki na KF – DZIAŁ 926		
		Razem	w tym inwestycyjne	% wydatków na KF
Gminy	16 008 966 201,54	380 007 919,01	220 967 291,02	2,37
Miasta na prawach powiatu	9 699 471 632,04	235 318 003,97	87 804 070,72	2,43
Powiaty	3 475 783 026,39	30 075 079,10	25 594 037,41	0,87
Województwo małopolskie	2 054 169 072,57	54 878 145,36	9 286 653,42	2,67
Ogółem	31 238 389 932,54	700 279 147,44	343 652 052,57	2,24

Źródło: dane RIO w Krakowie.

W roku 2022 Województwo Małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą ok. 54,9 mln zł. Środki te skierowano głównie na dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego. Udział wydatków na sport w ogóle wydatków województwa wyniósł 2,67% i był najwyższym udziałem wśród wszystkich samorządów. Nakłady samorządów na kulturę fizyczną w roku 2022 były o blisko 200 mln zł wyższe niż w roku 2021. Samo Województwo Małopolskie wydatkowało na ten cel ponad 30 mln zł więcej niż przed rokiem.

Najważniejsze działania regionu zaprezentowano poniżej.

Otwarte konkursy ofert na realizację zadań województwa małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

Wzorem lat ubiegłych konkursy adresowane były do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego zadania z dziedziny kultury fizycznej.

W ramach zadania *Upowszechnianie kultury fizycznej* realizowano projekt:

- Małopolska na sportowo polegający na wsparciu najbardziej wartościowych zadań sportowych rangi międzynarodowej, ogólnopolskiej i wojewódzkiej oraz imprez sportowych i rekreacyjnych adresowanych do jak największej liczby Małopolan, w tym również do osób z niepełnosprawnościami. Zadania te realizowało 127 organizacji pozarządowych. Ogółem *Małopolska na sportowo* w roku 2022 zachęciła do udziału ponad 60 tys. zawodników.

W ramach zadania *Współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży*, dofinansowano realizację projektów w 5 obszarach.

- Współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej* – w ramach Igrzysk Dzieci, Igrzysk Młodzieży Szkolnej i Licealiady Młodzieży udzielono dofinansowania na organizację 166 eliminacji ponadpowiatowych z udziałem 5212 uczniów oraz 72 finałów wojewódzkich z udziałem 7134 uczniów. Ogółem w 238 powyższych zawodach uczestniczyło 12 346 uczniów ze wszystkich powiatów województwa małopolskiego. Ponadto w ramach Ogólnopolskich Igrzysk Dzieci, Igrzysk Młodzieży Szkolnej i Licealiady Młodzieży dofinansowano udział 181 reprezentantów województwa małopolskiego w 15 zawodach. Realizatorem zadań był Małopolski Szkolny Związek Sportowy w Krakowie.
- Szkolenie kadr wojewódzkich młodzików* – dofinansowano przeprowadzenie 165 akcji szkoleniowych w 47 sportach z udziałem 1202 zawodników. Realizatorem zadania był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej w Krakowie.
- Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo* – dofinansowano przygotowania i udział w finałach ogólnopolskiego systemu sportu młodzieżowego dla 1636 zawodników w 50 sportach. Zawodnicy ci wzięli udział w 182 akcjach szkoleniowych. Realizatorem zadania był Małopolski Związek Stowarzyszeń Kultury Fizycznej w Krakowie.
- Przeprowadzenie Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach letnich MAŁOPOLSKA 2022* – w dniach 17 czerwca – 14 sierpnia w ramach finałów OOM rozgrywane były zawody rangi Mistrzostw Polski juniorów młodszych w sportach olimpijskich oraz dodatkowo – MP juniorów w pływaniu i MP młodzików w piłce nożnej. Dofinansowano zawody we wszystkich zaplanowanych 33 sportach w 36 blokach. Ponadto efektem

rywalizacji w ramach tej imprezy było wyłonienie mistrzów Polski w 246 konkurencjach rozgrywanych w ramach 33 sportów letnich z zaplanowanych 247. W zawodach wystartowało 4228 najbardziej utalentowanych zawodników reprezentujących wszystkie 16 województw.

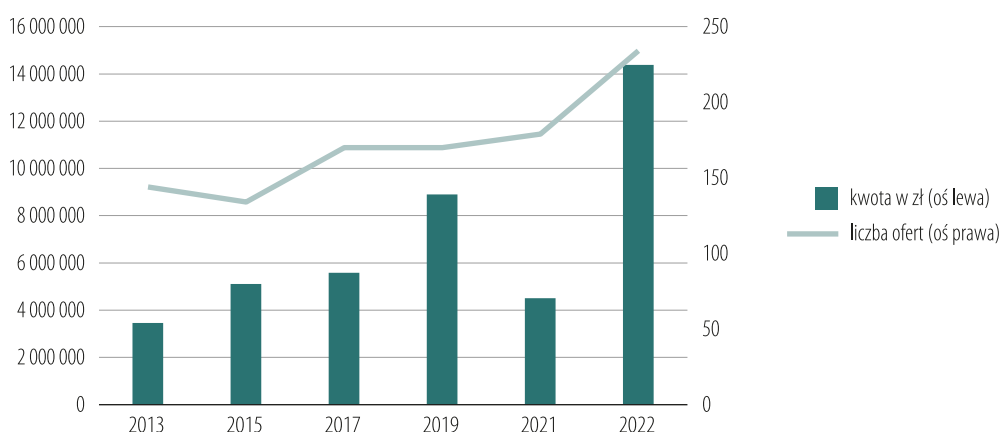
- › *Szkolenia zawodników z klubów i stowarzyszeń sportowych województwa małopolskiego do udziału w finałach ogólnopolskiego współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży w ramach państwowego Systemu Sportu Młodzieżowego* – dofinansowano szkolenie 917 zawodników z 44 klubów i stowarzyszeń sportowych województwa małopolskiego.

Integracja przez Sport – projekt realizowano w ramach Małopolskiej Tarczy Humanitarnej, a jego celem było włączenie uczniów z Ukrainy w aktywne współzawodnictwo sportowe z polskimi rówieśnikami. W ramach zadania przeprowadzono pozalekcyjne zajęcia sportowe, a także organizowano zawody sportowe. Łącznie przeprowadzono 352 godziny zajęć pozalekcyjnych, w których uczestniczyło 297 uczniów, w tym 153 z Ukrainy. Natomiast w zawodach finałowych w 5 dyscyplinach sportowych wystartowało 160 uczniów, w tym 80 z Ukrainy. Realizatorem projektu był Małopolski Szkolny Związek Sportowy w Krakowie.

V Edycja Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego w obszarze Wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – budżet obywatelski województwa pozwala Małopolanom kształtować ich najbliższe otoczenie, umożliwia określenie potrzeb i wskazanie, co jest dla nich szczególnie ważne. Dzięki niemu mieszkańcy określają priorytety dla rozwoju powiatów, subregionów oraz całej Małopolski. W wyniku głosowania mieszkańców Małopolski nad V edycją Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego 48 projektów przyjętych do realizacji to projekty z zakresu kultury fizycznej. Wiele z nich dotyczyło piłki siatkowej, piłki nożnej czy pływania, ale nie zabrakło też inicjatyw z zakresu tenisa stołowego czy brydża sportowego.

Innym ważnym wydarzeniem był organizowany po raz pierwszy *Europejski Kongres Sportu i Turystyki*, którego celem była popularyzacja i rozwój sportu oraz turystyki, zwiększająca świadomość społeczeństwa o pozytywnym wpływie aktywności ruchowej na zdrowie i samopoczucie, m.in. przez wymianę doświadczeń, dyskusje eksperckie, działania szkoleniowe i promocyjne, w tym też debaty i wymiana doświadczeń, np. w zakresie organizacji dużych przedsięwzięć sportowych oraz zaprezentowanie działań organizacyjnych i promocji III Igrzysk Europejskich. Kongres odbył się w dniach 18–20 października w Zakopanem. Uczestniczyło w nim ponad 1500 osób, w tym 280 prelegentów. Łącznie zrealizowano 71 paneli. Realizatorem wydarzenia była Fundacja GATEWAY 4.0 w Krakowie.

Wykres 48. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Ponadto w ramach trybu pozakonkursowego ubiegania się o dofinansowanie zadań publicznych (tzw. małe granty), zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z budżetu Województwa Małopolskiego w 2022 roku zrealizowano 125 projektów sportowych.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży

Konsekwentnie od lat realizowany projekt *Już pływam*, w 2022 roku objął 67 gmin i 7592 uczniów. Celem projektu jest umożliwienie zdobycia nowych umiejętności, poprawa kondycji fizycznej oraz pomoc w skorygowaniu wad postawy i poprawienie koordynacji ruchowej uczniów szkół podstawowych, co przełoży się w przyszłości na wzrost bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na różnych akwenach wodnych.

Promocja osiągnięć sportowych

Działania Województwa to też promocja osiągnięć małopolskiego sportu, skutkująca stałym wzrostem atrakcyjności Małopolski, jako regionu sprzyjającego organizacji imprez czy wydarzeń sportowych najwyższej rangi.

Jednym z najważniejszych działań tego typu były przygotowania do *III Igrzysk Europejskich 2023* oraz promocji Małopolski jako jej gospodarza. Przede wszystkim realizowano wiele działań organizacyjnych związanych z przygotowaniem wydarzenia, w tym: podpisano list intencyjny między Województwem Małopolskim, Miastem Kraków, Ministrem Sportu i Turystyki, w sprawie zasad finansowania kosztów organizacji III Igrzysk Europejskich – Kraków, Małopolska 2023 oraz podpisano umowę Host City & Region Contract między Województwem Małopolskim, Miastem Kraków, Komitetem Organizacyjnym, tj. spółką Igrzyska Europejskie 2023 spółka z o.o. i Polskim Komitetem Olimpijskim a Stowarzyszeniem Europejskich Komitetów Olimpijskich dotyczącą organizacji III Igrzysk Europejskich w 2023 roku. W czerwcu 2022 roku po raz pierwszy oficjalnie zostało zaprezentowane logo IE2023.

Prowadzono również działania związane z promocją sportu oraz Województwa jako gospodarza III Igrzysk Europejskich podczas imprez sportowych, takich jak m.in.: Puchar Świata w Slalomie Kajakowym (ICF Canoe Slalom World Cup) w Krakowie, Mistrzostwa Świata Juniorów w narciarstwie klasycznym w Zakopanem, Finał Ligi Europy Centralnej Pucharu Świata CAVALIADA Kraków, Mistrzostwa Europy Seniorów w Karate Shinkyokushin w Tarnowie, XIX Memoriał Huberta Jerzego Wagnera w Krakowie, 19. Cracovia Maraton, Kolarskie Młodzieżowe Mistrzostwa Świata w trialu rowerowym U16 w Wadowicach, Międzynarodowy Turniej SALT MINE CUP 2022 w Wieliczce, Międzynarodowe Otwarte Mistrzostwa Polski w Gimnastyce Sportowej Kobiet i Mężczyzn w Krakowie oraz Mistrzostwa Europy w piłce siatkowej mężczyzn do lat 22 w Tarnowie. Małopolska została także Partnerem Gali Finałowej plebiscytów: 10 Asów Małopolski oraz Najpopularniejszego Sportowca Dekady Małopolski.

Inne działania o charakterze promocyjnym to:

- › *Sportowa Małopolska* to przedsięwzięcie, które obejmuje promocję sportu w Małopolsce podczas imprez sportowych i wydarzeń dla społeczności lokalnych Małopolski. W 2022 roku były to m.in. takie wydarzenia jak: Etapowa Triada, Puchar Świata w skokach narciarskich, Małopolska Joy Ride Festiwal w Kluszkowcach i wiele innych.
- › Stypendia sportowe Województwa Małopolskiego pn. *Małopolskie Nadzieje na Igrzyska Europejskie'23*, których celem było stworzenie odpowiednich warunków sprzyjających podnoszeniu poziomu sportowego zawodników, przygotowujących się przede wszystkim do udziału w III Igrzyskach Europejskich oraz do startów na imprezach najwyższej rangi. Ze stypendiów skorzystało w 2022 roku 212 małopolskich sportowców.
- › *Fundusz stypendialny im. Stefana Kapłaniaka* to stypendia dla zawodników za osiągnięte wyniki sportowe, w międzynarodowym lub krajowym współzawodnictwie sportowym, w sportach o istotnym znaczeniu dla Województwa Małopolskiego, tj. dyscyplinach, które znajdują się w programie Igrzysk Olimpijskich (letnich i zimowych) oraz Igrzysk Paraolimpijskich (letnich i zimowych). W 2022 roku zostały przyznane stypendia sportowe 42 małopolskim sportowcom.
- › Nagroda Województwa Małopolskiego z dziedziny kultury fizycznej *Małopolski Laur Sportu* to nagroda finansowa przyznawana najlepszym małopolskim sportowcom za najwyższe osiągnięcia na imprezach sportowych rangi światowej i europejskiej oraz ich trenerom. Celem przyznawania nagród jest m.in.: podkreślenie znaczenia i roli sportu w województwie małopolskim, promowanie najlepszych zawodników w regionie oraz tworzenie pozytywnych wzorców dla młodych pokoleń. Nagrody przyznawane są sportowcom oraz ich trenerom, którzy swoimi osiągnięciami promują Małopolskę we współzawodnictwie międzynarodowym, za ich wyniki sportowe o istotnym znaczeniu dla Województwa. Przyznano nagrody 13 sportowcom i 11 trenerom tych zawodników.

Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS

Województwo Małopolskie angażuje corocznie swoje środki również w poprawę jakości infrastruktury sportowej przez realizację programu *Małopolska infrastruktura rekreacyjno-sportowa – MIRS*. Celem programu jest podniesienie standardu istniejących obiektów sportowych, będących w niedostatecznym stanie technicznym i funkcjonalnym, co niewątpliwie uatrakcyjni ofertę i zwiększy dostępność do podstawowej bazy sportowo-rekreacyjnej regionu, umożliwiającej rozwijanie zainteresowań i talentów sportowych oraz prowadzenie zdrowego stylu życia przez mieszkańców Małopolski. W 2022 roku pomoc finansową otrzymało 107 małopolskich gmin i powiatów na realizację 111 inwestycji na łączną kwotę w wysokości 12 mln zł. Ostatecznie 86 jednostek samorządu terytorialnego zrealizowało 90 inwestycji na łączną kwotę w wysokości ponad 9 mln zł. Dofinansowaniem zostały objęte zadania inwestycyjne polegające na modernizacji istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych, tj. m.in.:

- › ogólnodostępne boiska sportowe, np.: piłkarskie, lekkoatletyczne, wielofunkcyjne,
- › boiska do siatkówki plażowej,
- › siłownie plenerowe, skateparki i place sportowo-rekreacyjne.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Magdalena Poniatowska¹, Paulina Soja

— podsumowanie

- W porównaniu z rokiem 2021 wzrosła ogólna liczba przestępstw stwierdzonych w Małopolsce, w tym także liczba przestępstw kryminalnych – odpowiednio o 7,5% oraz o 14,2%.
- Liczba wypadków drogowych w województwie małopolskim nadal maleje, ale wciąż jest to drugi wynik w kraju. Liczba ofiar śmiertelnych jest mniejsza aż o 29,2%, ciężko rannych o 3,4%, natomiast o 1% wzrosła ogólna liczba rannych.
- Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w Małopolsce jest najniższy w kraju i wynosi 4,6.
- O 34,7% wzrosła liczba pożarów w województwie małopolskim. Największy wzrost zanotował Kraków oraz powiaty: krakowski, nowosądecki i tarnowski.
- Wśród najczęstszych miejscowych zagrożeń, w których konieczna była interwencja jednostek ochrony przeciwpożarowej w Małopolsce, były silne wiatry, zagrożenia w transporcie drogowym oraz medyczne.
- Władze Województwa Małopolskiego kierowały wsparcie do ratowników górskich i wodnych, ochotniczych straży pożarnych, grup poszukiwawczo-ratowniczych OSP, państwowych straży pożarnych i policji.

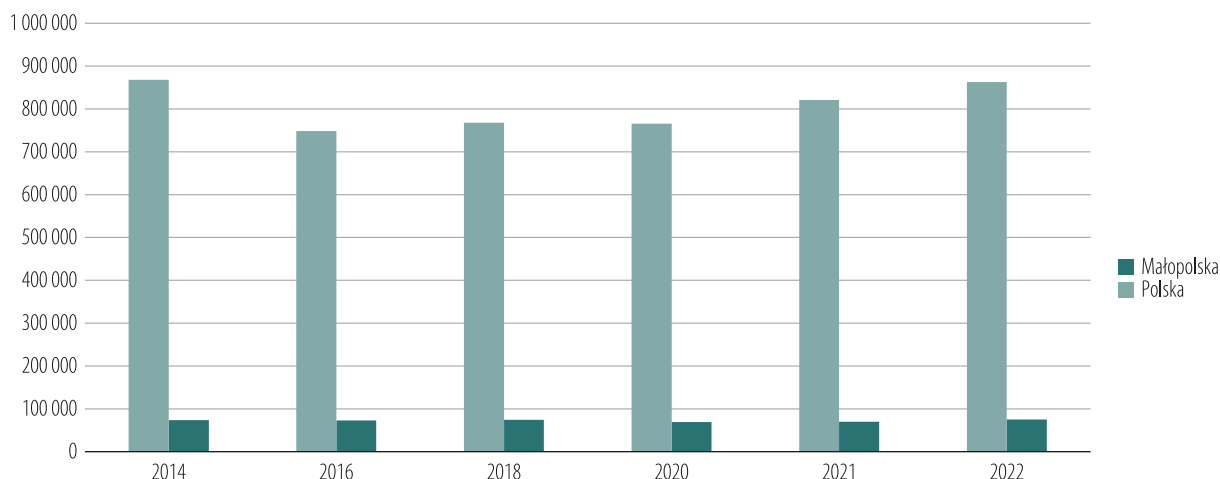
1. Przestępczość

Po tym, jak w okresie pandemii odnotowywano spadki niebezpiecznych zdarzeń, od 2021 roku obserwuje się ponowny wzrost przestępczości. W 2022 roku liczba przestępstw w kraju zwiększyła się o 5,1%, natomiast w województwie małopolskim – o 7,5%. Wynik ten stanowi 8,7% wszystkich przestępstw w kraju i plasuje Małopolskę na 4. miejscu spośród wszystkich województw (za śląskim, mazowieckim i dolnośląskim).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w Małopolsce spadł o 1% w stosunku do 2021 roku i wynosi 74,8%, co i tak przekłada się na lepszy wynik niż wykrywalność w skali kraju – 71,1% (spadek o 0,1% w porównaniu z rokiem wcześniejszym), a jednocześnie daje 7. pozycję wśród województw; najwyższy wskaźnik wykrywalności jest w województwach podlaskim (80,9%) oraz śląskim (80%).

¹ Magdalena Poniatowska w zakresie pkt. 4.

Wykres 49. Przestępczość w Polsce i województwie małopolskim

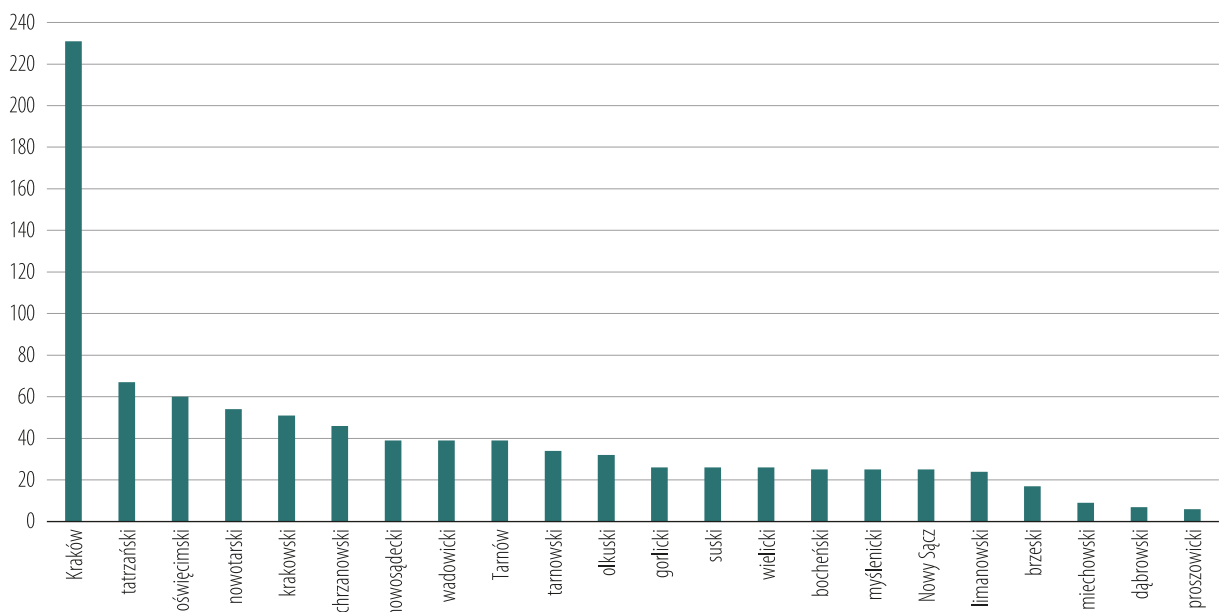

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bdl.stat.gov.pl

Liczba przestępstw kryminalnych w Małopolsce w porównaniu z rokiem 2021 wzrosła aż o 14,2%, co plasuje region na 4. miejscu w kraju (42 008 przypadków). Najwięcej było ich w Krakowie – 15 350 stwierdzonych zdarzeń, w dalszej kolejności w powiatach: gorlickim – 2478, oświęcimskim – 2455, mieście Tarnowie – 1947 i powiecie brzeskim – 1773. Najmniej przestępstw kryminalnych odnotowano w powiecie proszowickim – 171 zdarzeń.

W 2022 roku w Małopolsce zostało stwierdzonych 908 przypadków przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu na 13 302 w całej Polsce (6,8% wszystkich przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu w kraju).

Wykres 50. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w Małopolsce w 2022 roku

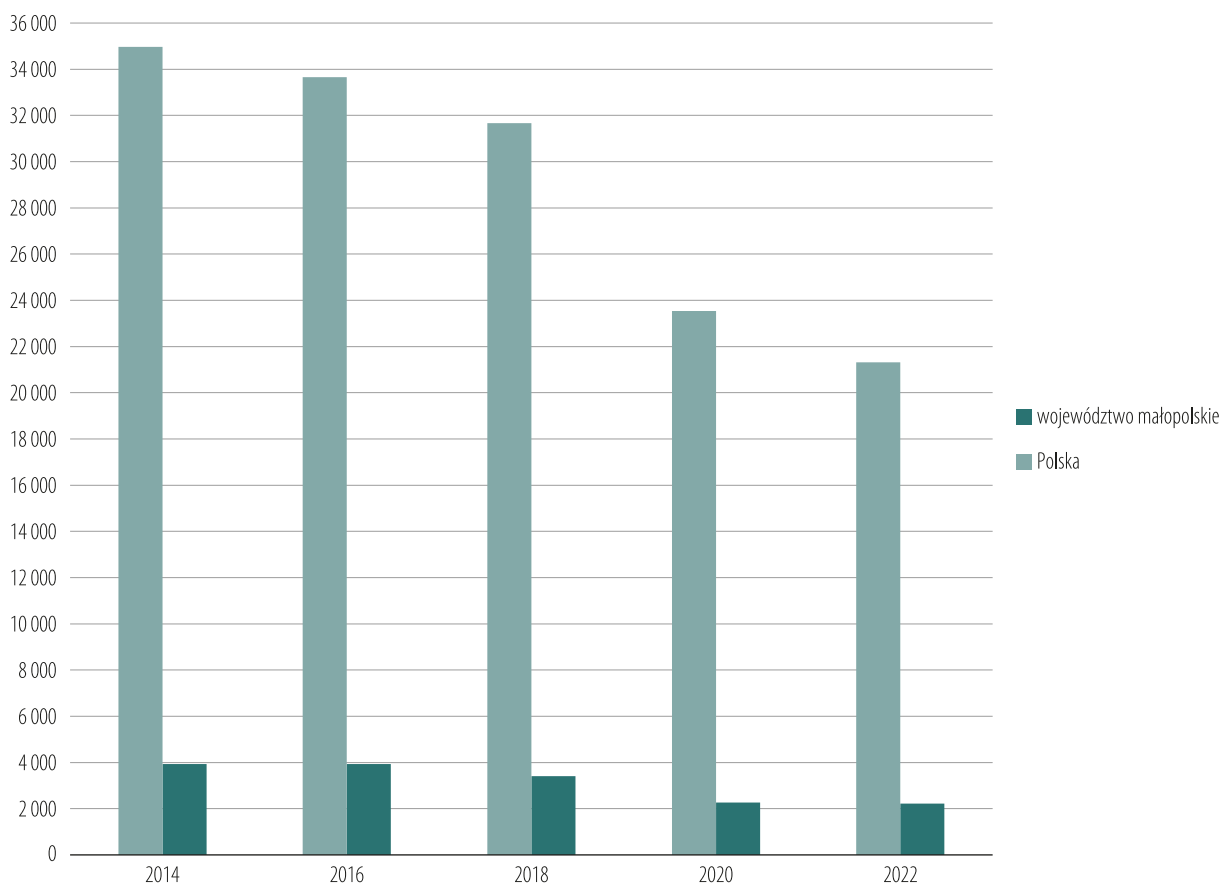
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bdl.stat.gov.pl

2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W 2022 roku Komenda Główna Policji odnotowała 21 322 wypadki drogowe w kraju, w wyniku których śmierć poniosło 1896 osób, a 24 743 zostały ranne (w tym ciężko 7541). Wynik ten pokazuje, że tendencja spadkowa się utrzymuje i w porównaniu z rokiem 2021 wypadków drogowych jest o 6,5% mniej, ofiar śmiertelnych o 15,5% mniej, natomiast osób rannych w wypadkach jest o 6,3% mniej w skali kraju.

W województwie małopolskim również notuje się spadki w odniesieniu do liczby wypadków drogowych i liczby ofiar śmiertelnych. Na małopolskich drogach w 2022 roku było 2226 wypadków (o 0,6% mniej niż w 2021 roku), a śmierć poniosły 102 osoby (to aż o 29,2% mniej niż w 2021 roku). Liczba osób rannych w wypadkach jest jednak nieco wyższa niż przed rokiem i wynosi 2615 osób, tj. o 1% więcej, w tym 853 osoby ciężko ranne (w tym przypadku jest to wynik o 3,4% niższy niż w 2021 roku).

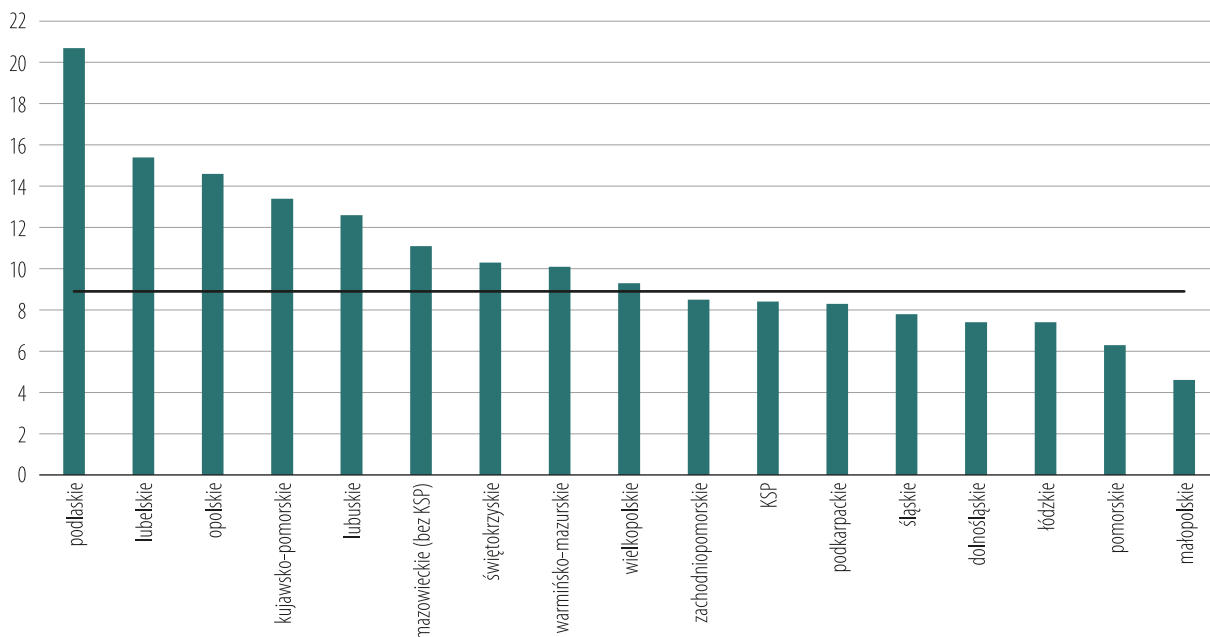
Wykres 51. Liczba wypadków drogowych w Polsce i województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2022 roku*, Warszawa 2023.

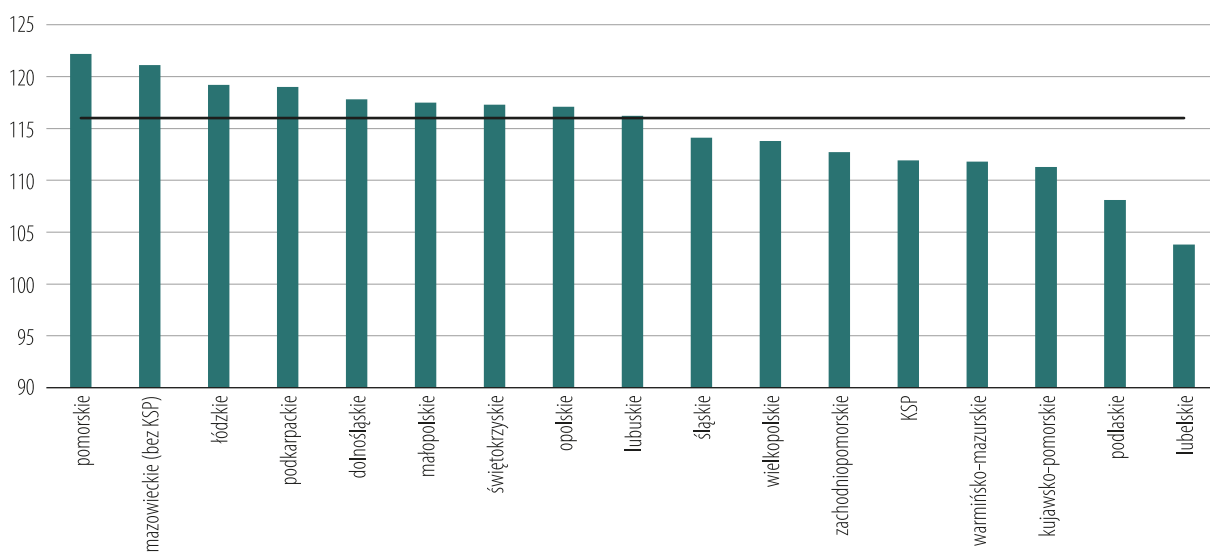
Porównując liczby i dane z pozostałych województw, można zauważyć, że Małopolska zajmuje 2. miejsce w kraju pod względem liczby wypadków drogowych (więcej jest tylko w Wielkopolsce), 8. miejsce w liczbie zabitych w wypadkach oraz 3. miejsce w liczbie rannych w wypadkach (po województwach łódzkim i wielkopolskim). W dalszym ciągu wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków jest najniższy w kraju i wynosi 4,6 i, co ważne, zmniejszył się od 2021 roku o 1,8 (najwyższy wskaźnik jest w województwie podlaskim i wynosi 20,7). Gorzej wypada wskaźnik liczby rannych na 100 wypadków, gdyż w tym przypadku Małopolska zajmuje 6. lokatę z wynikiem 117,5, podczas gdy najniższy wskaźnik wśród województw ma lubelskie – 103,8 (najwyższy wskaźnik liczby rannych na 100 wypadków jest w województwie pomorskim – 122,2).

Wykres 52. Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2022 roku*, Warszawa 2023.

Wykres 53. Wskaźnik liczby rannych na 100 wypadków w 2022 roku

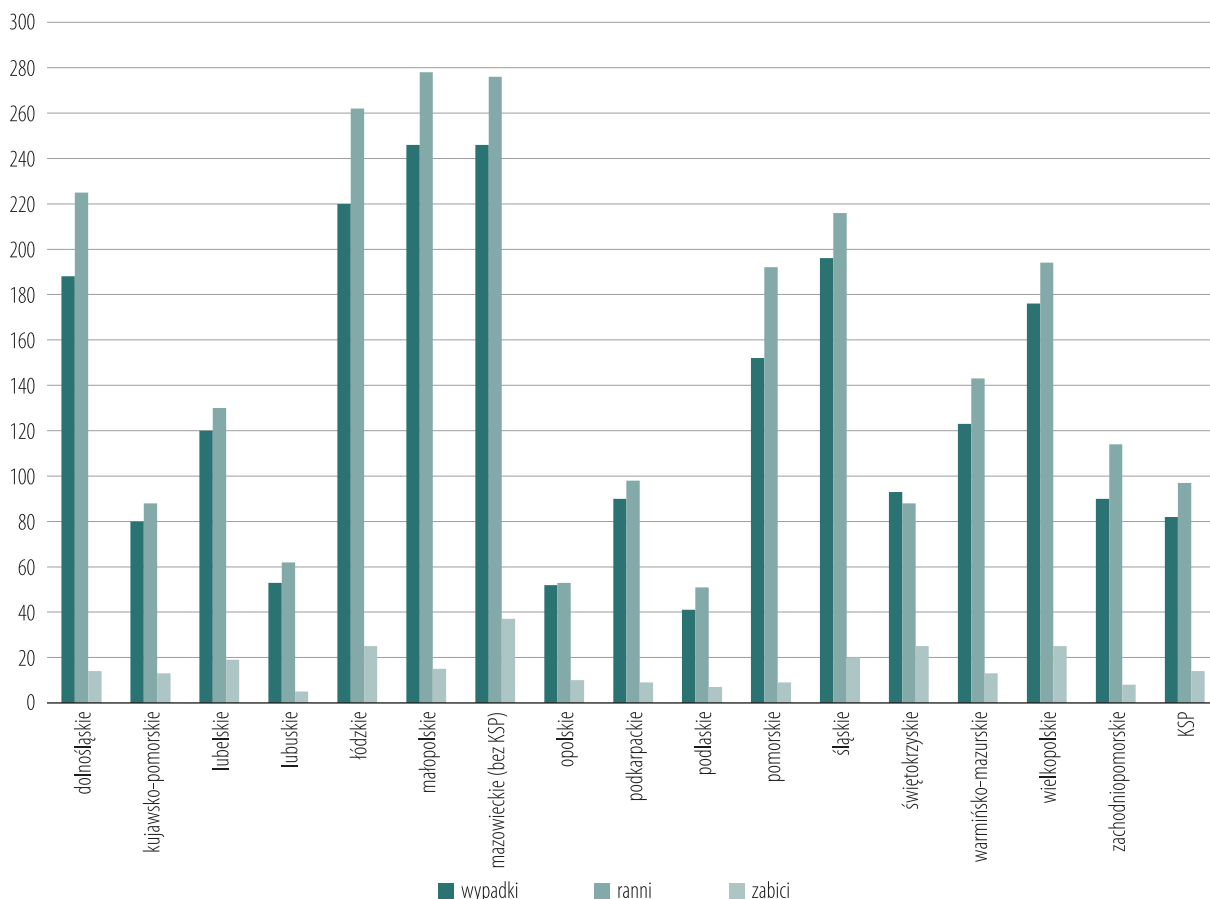

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2022 roku*, Warszawa 2023.

W Polsce w 2022 roku o 0,1% wzrosła liczba wypadków drogowych z udziałem pieszych i mimo że wzrost jest niewielki, bo w liczbach całkowitych jest to o 7 zdarzeń więcej, to i tak stanowi to ponad 22% ogółu wszystkich wypadków. Wśród pieszych ofiar wypadków drogowych największą grupę stanowiły osoby powyżej 60. roku życia – było ich w kraju 229, co przekłada się na prawie 50% wszystkich zabitych pieszych w wypadkach z ich udziałem. W województwie małopolskim w 2022 roku liczba wypadków z udziałem pieszych zmalała o 5,5% w porównaniu z rokiem 2021 (484 wypadki), jednak wynik plasuje region Małopolski w czołówce województw z największą liczbą wypadków z udziałem pieszych (2. miejsce w kraju, za województwem śląskim z 555 wypadkami). Liczba zabitych pieszych w Małopolsce spadła aż o 47,2% (z 53 do 28 zabitych pieszych), natomiast rannych pieszych jest o 1 osobę więcej niż w 2021 roku (co też ma wpływ na to, że pozycja Małopolski pod tym względem utrzymała się, tzn. jest to drugi wynik w kraju, po województwie śląskim tak, jak w poprzednim roku).

W 2022 roku spadła liczba wypadków drogowych z udziałem uczestników będących pod wpływem alkoholu (kierujący, piesi, pasażerowie). W Polsce jest to spadek o 9,6%, natomiast w Małopolsce o 3,1%. Wynik województwa małopolskiego z 246 zdarzeniami tego typu jest i tak najwyższy w kraju, *ex aequo* z województwem mazowieckim. Zginęło w nich 15 osób (2 osoby więcej niż w 2021 roku), a rannych zostało 278 osób (mniej o 2,5% niż w 2021 roku, tj. 7 osób mniej).

Wykres 54. Wypadki drogowe i ich skutki z udziałem uczestników ruchu będących pod wpływem alkoholu w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, *Wypadki drogowe w Polsce w 2022 roku*, Warszawa 2023.

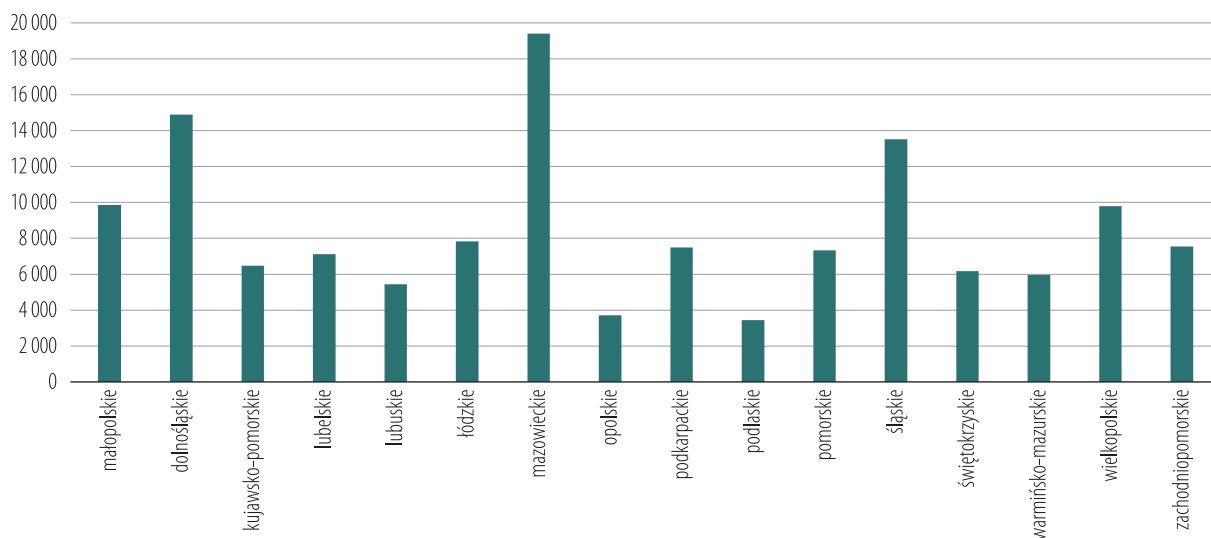
więcej informacji

Więcej statystyk w raporcie *Wypadki drogowe w 2022 roku*, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2022, a także w publikacji *Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działania realizowane w tym zakresie w 2022 roku*, Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego.

3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

W 2022 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej brały udział w 560 923 zdarzeniach w kraju, notując tym samym wzrost udziału o 4,9%. W Małopolsce w 2022 roku zdarzeń z udziałem tych jednostek było 42 047 i jest to spadek ogólnej liczby o 8%. Na terenie województwa małopolskiego miało miejsce m.in. 9808 pożarów (wzrost ogólnej liczby o 34,7% w porównaniu z 2021 rokiem), 32 239 miejscowych zagrożeń (mniej o 16,1% niż w 2021 roku), a także 4452 fałszywe alarmy (więcej o 3,7% w odniesieniu do poprzedniego roku).

Wykres 55. Liczba pożarów w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, www.dane.gov.pl

Najwięcej pożarów miało miejsce w Krakowie i powiecie krakowskim – odpowiednio 1527 i 1345, dalej były powiaty: nowosądecki – 845 pożarów, tarnowski – 541 oraz wadowicki – 537. Najmniej pożarów odnotowanych zostało w powiecie miechowskim – 165 oraz miastach Tarnów – 164 i Nowy Sącz – 140. Wzrost liczby pożarów w wymienionych miastach i powiatach jest znaczący w porównaniu z poprzednim rokiem, bo w samym Krakowie jest to o 21,5% więcej pożarów, w powiatach: krakowskim – aż o 76,3% więcej, nowosądeckim – o 51,7% więcej, a tarnowskim – o 32,9% więcej.

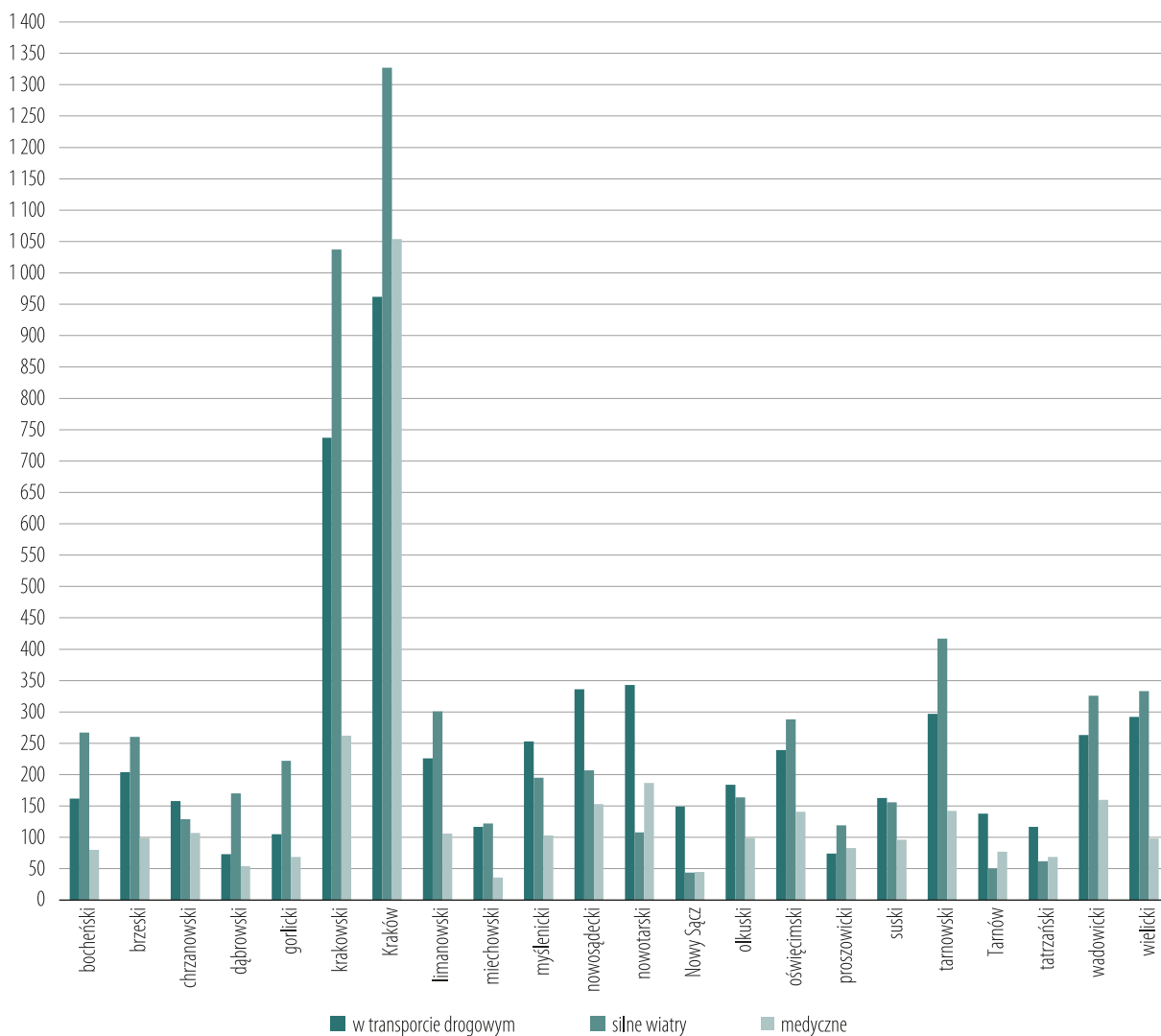
Do przypuszczalnych przyczyn pożarów, które miały miejsce w 2022 roku w województwie małopolskim, zaliczyć można po pierwsze podpalenia umyślne – 4019 odnotowanych takich przyczyn pożarów, co daje 41% wszystkich przypuszczalnych powodów powstania pożaru. Wśród innych ważnych przypuszczalnych przyczyn jest nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapalki – 963 przypuszczalne przyczyny pożarów, które stanowią 9,8% spośród wszystkich przyczyn. Na dalszych pozycjach jest także nieprawidłowa eksploatacja urządzeń grzewczych na paliwo stałe – 844 przypuszczalne przyczyny pożarów. Aż 1609 odnotowanych pożarów w Małopolsce pozostało bez rozpoznania przyczyny.

Na terenie województwa małopolskiego w 2022 roku najczęściej pożarami objęte były: obiekty mieszkalne – 2208, w tym domy jednorodzinne – 1494, uprawy rolnicze – 3266, w tym nieużytkowane powierzchnie rolnicze – 2807, trawy, trawniki na terenach nierolniczych, poboczach dróg i szlaków, ulic – 1352 oraz środki transportu – 632 pożary. W zakresie miejscowych zagrożeń odnotowanych przez Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej, na terenie województwa małopolskiego największą liczbą charakteryzował się Kraków – 7162, dalej powiaty: krakowski – 4135, nowosądecki – 1500, olkuski – 1415 oraz oświęcimski – 1403 miejscowe zagrożenia. Najbezpieczniej pod tym względem było w powiecie proszowickim – 511 odnotowanych miejscowych zagrożeń.

Podczas pożarów i miejscowych zagrożeń w Małopolsce w 2022 roku śmierć poniosło 779 osób, a rannych zostało 3568 osób. Najwięcej ofiar śmiertelnych i rannych było w samym Krakowie (odpowiednio 190 i 551), 72 osoby śmiertelne odnotowano w powiecie krakowskim (304 osoby ranne), a 49 osób w powiecie tarnowskim (ranni – 236) i 46 – w wadowickim (255 osób rannych).

Do najczęstszych miejscowych zagrożeń w 2022 roku w województwie małopolskim, w których jednostki ochrony przeciwpożarowej podejmowały interwencje, można zaliczyć m.in. silne wiatry (6304 zdarzenia), zagrożenia w transporcie drogowym (5592 przypadki) czy medyczne (3320 przypadków).

Wykres 56. Wybrane miejscowe zagrożenia w województwie małopolskim w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, www.dane.gov.pl

Pod względem liczby fałszywych alarmów w Małopolsce znów najwięcej było ich w Krakowie – 2021 (w tym 1309 z instalacji wykrywania, 683 w dobrej wierze i tylko 29 to złośliwe), powiatach: krakowskim – 291 (z czego aż 196 w dobrej wierze), nowosądeckim – 215 (w tym 122 z instalacji wykrywania), wielickim – 209 (z tego 138 w dobrej wierze) i nowotarskim – 204 fałszywe alarmy (najwięcej – 111 w dobrej wierze).

więcej informacji

Więcej statystyk z zakresu działań Państwowej Straży Pożarnej i jednostek ochrony przeciwpożarowej na stronie www.dane.gov.pl: *Statystyki zdarzeń Systemu Wspomagania Decyzji Państwowej Straży Pożarnej (SWD PSP) za rok 2022*.

4. Finansowanie zadań z zakresu bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo na obszarach górskich i wodnych

W 2022 roku Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe na zapewnienie bezpieczeństwa osób przebywających w górach i nad wodą.

Środki dla podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa górskiego przeznaczono na utrzymanie gotowości ratowniczej oraz prowadzenie działań ratowniczych między innymi przez: zakup samochodu specjalnego dla Grupy Podhalańskiej z siedzibą w Rabce-Zdroju oraz rewitalizację i remont Terenowej Stacji Ratowniczej Jaworzyna Krynicka Grupy Krynickiej z siedzibą w Krynicy-Zdroju.

Udzielono również dotacji celowej Tatrzańskiemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu z siedzibą w Zakopanem, Grupom Regionalnym Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego – Grupie Krynickiej z siedzibą w Krynicy-Zdroju, Grupie Podhalańskiej z siedzibą w Rabce-Zdroju, Grupie Beskidzkiej z siedzibą w Szczyrku oraz Grupie Jurajskiej z siedzibą w Podlesiach. Środki te zostały przekazane z przeznaczeniem na utrzymanie gotowości ratowniczej przez zakup i utrzymanie środków transportu, zakup sprzętu ratowniczego, utrzymanie obiektu oraz na organizowanie i utrzymanie kadry ratowników górskich zawodowych i ochotników oraz ich szkolenie.

Ponadto przeprowadzono otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w obszarze ratownictwa i ochrony ludności z zakresu ratownictwa wodnego w 2022 roku. Zawarto 9 umów z przeznaczeniem na utrzymanie gotowości ratowniczej przez wyposażenie ratowników wodnych w sprzęt i ekwipunek oraz zatrudnienie ratowników sezonowych.

Łączne dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego w 2022 roku wyniosło blisko 1,5 mln zł.

Wsparcie finansowe gmin z przeznaczeniem dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu województwa małopolskiego

W 2022 roku Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe gminom na doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. W ramach zadania gminy otrzymały wsparcie finansowe na przeprowadzenie remontów i modernizacji w remizach strażackich, zakup bądź remont samochodów strażackich oraz zakup odzieży specjalistycznej, umundurowania, sprzętu lub kursów. Został rozstrzygnięty konkurs pn. *Małopolskie OSP 2022*, w ramach którego, jak również w ramach pozostałych indywidualnych wniosków, udzielono 246 dotacji. Kwotę blisko 3,1 mln zł przeznaczono na prace budowlano-remontowe w 81 remizach, kwotę 1,8 mln zł wykorzystano na zakup lub remont samochodów ratowniczo-gaśniczych dla 57 gmin oraz 108 dotacji i kwotę blisko 2 mln zł na zakup sprzętu, odzieży specjalistycznej, umundurowania, kursu kwalifikowanej pierwszej pomocy bądź jego recertyfikacji. Łączne dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego w 2022 roku wyniosło 6,9 mln zł.

Wsparcie finansowe gmin z przeznaczeniem dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych Grup Poszukiwawczo-Ratowniczych

W 2022 roku Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe miastu Nowy Sącz, gminie Kęty, gminie Kocmyrzów-Luborzyca, gminie Myślenice oraz gminie Wieprz na poprawę efektywności i skuteczności działań jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych posiadających w swoich strukturach psy biorące udział w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych.

Łączne dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego w 2022 roku wyniosło 173 070 zł.

Wsparcie finansowe Policji z terenu województwa małopolskiego

W 2022 roku Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe na Fundusz Wsparcia Policji z przeznaczeniem na zakup sekwenatora kapilarnego wraz z zestawem do kompleksowej analizy DNA dla Laboratorium Kryminalistycznego KWP Policji w Krakowie oraz z przeznaczeniem na działalność szkoleniową Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie związaną z profilaktyką bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Łączne dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego w 2022 roku wyniosło blisko 1 mln zł.

Wsparcie finansowe Państwowej Straży Pożarnej z terenu województwa małopolskiego

W 2022 roku Województwo Małopolskie przekazało środki finansowe Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie z przeznaczeniem na wykonanie dokumentacji budowlano-wykonawczo-kosztorysowej zadania inwestycyjnego pn. *Budowa Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej nr 2 Komendy Miejskiej PSP w Nowym Sączu wraz z Ośrodkiem Szkoleń Specjalistycznych Grup Ratowniczych Szkoły Aspirantów*.

Łączne dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego w 2022 roku wyniosło 41 820 zł.

Społeczeństwo obywatelskie

Opracowanie: Małgorzata Dulak, Monika Grzyb, Monika Mucha

— podsumowanie

- W Województwie Małopolskim funkcjonuje ponad 13 tys. organizacji pozarządowych różnego szczebla i rodzaju, co plasuje je na 3. miejscu w kraju po województwie mazowieckim i wielkopolskim.
- Mieszkańcy Małopolski w 2022 roku w ramach rozliczenia swojego PIT za 2021 rok przekazali ponad 103 mln zł organizacjom pożytku publicznego (OPP) z kraju, czyli o ponad 16 mln zł więcej niż rok wcześniej. Co istotne, Małopolanie zdecydowali, że ponad połowa tych środków „zostanie” w województwie – do małopolskich OPP trafiło ponad 62 mln zł.
- Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego jest realizowany z powodzeniem od 2016 roku, łącznie w dotychczasowych edycjach Województwo Małopolskie przekazało prawie 46 mln zł. Przez ten czas projekt się rozwijał i ewoluował. Do końca 2022 roku udało się zrealizować ponad 300 zadań, które zwyciężyły w głosowaniu mieszkańców.

1. Trzeci sektor

Funkcjonowanie organizacji pozarządowych wpisuje się w struktury życia obywatelskiego każdego demokratycznego kraju. W Małopolsce funkcjonuje 13 459 organizacji pozarządowych różnego szczebla i rodzaju, co plasuje ją na 3. miejscu w kraju po Mazowszu i Wielkopolsce. Poza Krakowem i powiatem krakowskim największą liczbę organizacji pozarządowych odnotowano w powiecie nowosądeckim (680 organizacji), natomiast najmniejszy pod względem liczby organizacji pozarządowych jest powiat dąbrowski (171 organizacji). W ciągu 5 lat w Małopolsce przybyło 1329 organizacji pozarządowych, w tym 794 fundacje oraz 535 stowarzyszeń (wraz z ochotniczymi strażami pożarnymi).

Zarówno w Polsce, jak i w Małopolsce najwięcej jest organizacji, których profil związany jest z działalnością sportową, turystyczną, hobbystyczną i rekreacyjną (29%). Kolejna grupa (13% w Małopolsce) to organizacje zajmujące się ratownictwem i bezpieczeństwem, w tym ochotnicze straże pożarne, GOPR, TOPR, WOPR itp. Podobna liczba organizacji poświęcona jest kulturze, sztuce i tradycji.

Mapa 16. Liczba działających organizacji pozarządowych zarejestrowanych w powiatach województwa małopolskiego

Źródło: *Organizacje pozarządowe w województwie małopolskim*, raport Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2022.

Aż 68% wszystkich zarejestrowanych w Małopolsce organizacji pożytku publicznego stanowią stowarzyszenia. Drugą podstawową formą prawną są fundacje (31% organizacji). Ponadto w Małopolsce funkcjonują organizacje działające na mocy umowy państwo–kościół – 0,9%, federacje i związki stowarzyszeń – 0,4% oraz przedsiębiorstwa społeczne – 0,1%. Głównym źródłem przychodu dla organizacji pożytku publicznego w Małopolsce są środki pochodzące z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego, obejmujące m.in. darowizny, dotacje, środki z 1% podatku – 584,2 mln zł. Z tego źródła czerpie 746 organizacji, z czego aż 99% największych organizacji o kwocie przychodu co najmniej 1 mln zł¹.

Współpraca finansowa

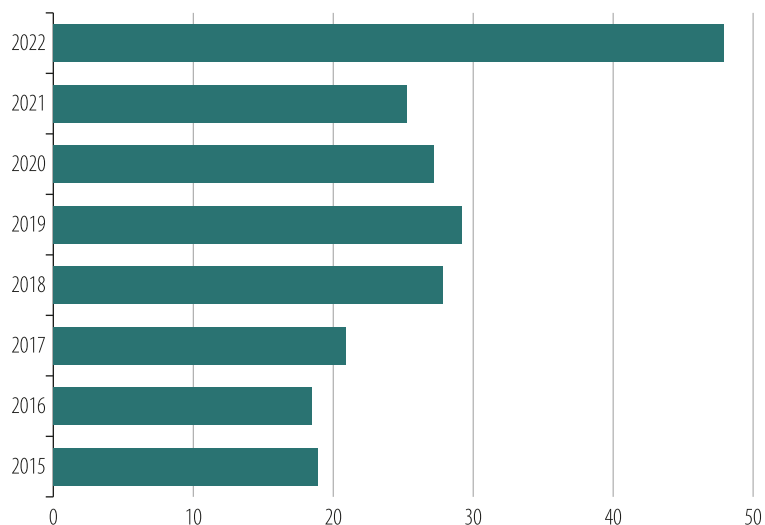
Istotnym elementem rozwoju Małopolski jest realizacja przez organizacje pozarządowe zleczanych zadań publicznych Województwa. Samorząd Województwa Małopolskiego dąży do wzmacniania tej roli NGO, rokrocznie zwiększając środki finansowe dla III sektora. W 2022 roku Województwo Małopolskie przekazało organizacjom pozarządowym kwotę ponad 75 mln zł, czyli ponad 28 mln zł więcej w porównaniu do roku poprzedniego – 2021. W ramach tej kwoty znalazło się: prawie 48 mln zł w ramach ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie² oraz 28 mln zł w ramach prawa zamówień publicznych, ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawy o zdrowiu publicznym, ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, ustawy o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich, ustawy o samorządzie województwa. Samorząd Województwa Małopolskiego przekazał również organizacjom pozarządowym kwotę ponad 148 mln zł w ramach innych programów i projektów, w tym środków z funduszy europejskich, których dysponentem było Województwo Małopolskie. W latach 2015–2022 kwota środków przekazanych na dofinansowanie realizacji zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów wyglądała jak na wykresie 57.

¹ Dane z Raportu Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, *Organizacje pozarządowe w Województwie Małopolskim*, <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/raporty/organizacje-pozarządowe-województwie-malopolskim/>

² W 2021 roku było to ponad 25 mln zł.

Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Wykres 57. Kwoty z budżetu Województwa Małopolskiego przekazane na realizację zadań publicznych zleczanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Samorząd Województwa Małopolskiego przeznaczył największą kwotę wsparcia finansowego na zadania publiczne realizowane przez organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, których siedziba znajdowała się w Krakowie. Kolejną grupą są organizacje z siedzibą w powiatach krakowskim, tarnowskim i nowosądeckim. Najmniej środków finansowych trafiło do powiatu suskiego.

Mapa 17. Środki finansowe przyznane w ramach rocznych, wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Małopolska Tarcza Humanitarna (MTH) – pakiet dotyczący organizacji pozarządowych, wolontariatu i współpracy z JST

W 2022 roku, po 2 latach pandemii, świat stanął w obliczu wojny na Ukrainie. Bardzo ważną rolę odegrały organizacje pozarządowe i wolontariusze, ponieważ od pierwszych dni wojny zaangażowali się w pomoc, przede wszystkim pomoc humanitarną. Były to punkty pierwszej pomocy dla uchodźców z Ukrainy w zapewnieniu podstawowych potrzeb, tj. żywności, środków higienicznych czy noclegów. W ramach pakietu dotyczącego organizacji pozarządowych, wolontariatu i współpracy z JST Województwo Małopolskie wsparło organizacje pozarządowe w działaniach na rzecz obywateli Ukrainy przebywających na terenie Małopolski, w szczególności w zakresie: koordynacji wolontariackich działań pomocowych, integracji w lokalnych wspólnotach oraz obowiązujących warunków prawnych.

Łącznie w ramach MTH samorząd przekazał organizacjom pozarządowym ponad 2 mln zł na realizację działań z różnych obszarów wsparcia z zakresu pożytku publicznego, w tym: kultury, sportu, edukacji, środowiska, turystyki, ekologii, polityki społecznej i wolontariatu. Organizacje pozarządowe były również zaangażowane w realizację innych pakietów, m.in.: w ramach funduszy europejskich oraz wsparcia grantowego EFS, EFRR dla NGO i JST w zakresie integracji społecznej, rynku pracy, edukacji i zdrowia oraz infrastruktury społecznej.

Współpraca pozafinansowa z organizacjami pozarządowymi

Województwo Małopolskie prowadzi aktywną współpracę z organizacjami pozarządowymi, której celem jest angażowanie ich w debatę publiczną oraz wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji ich członków. Poniżej przedstawiono podstawowe formy wsparcia.

- › Udostępnianie informacji na portalach. Na stronach internetowych Województwa (www.malopolska.pl/ngo, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz na profilu Pozarządowa Małopolska na portalu społecznościowym Facebook, na bieżąco publikowano informacje poświęcone współpracy Samorządu Województwa Małopolskiego z sektorem pozarządowym. Promowano ciekawe przedsięwzięcia organizacji pozarządowych, jak również zamieszczano aktualności dotyczące: szkoleń, konkursów i konferencji, zmian prawnych dotyczących III sektora. Ponadto informowano o wydawnictwach, poradnikach oraz informatorach adresowanych do przedstawicieli NGO.
- › Newsletter MINGO. Zarejestrowane organizacje pozarządowe otrzymują informacje o bieżących działaniach Samorządu Województwa Małopolskiego.
- › Wizytacje i kontrole realizacji zadań publicznych Województwa Małopolskiego zleconych organizacjom pozarządowym. Ważnym elementem w zakresie wymiany informacji na temat bieżącej współpracy są wizytacje i kontrole projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe przez pracowników urzędu. W 2022 roku Biuro Audytu i Kontroli przeprowadziło kontrolę 57 umów w 39 podmiotach.
- › Projekty partnerskie. W roku 2022 Województwo Małopolskie we współpracy z organizacjami pozarządowymi realizowało wieloletni projekt partnerski pn. *Małopolska Lokalnie 2021–2022*. W tym zakresie miało miejsce współdziałanie z Fundacją Biuro Inicjatyw Społecznych i Stowarzyszeniem Forum Oświatowe Klucze (jako operatorami projektu). Projekt finansował Narodowy Instytut Wolności w ramach Rządowego Programu NOWE FIO na lata 2021–2030. Projekt ten był skierowany do organizacji pozarządowych, które działają nie dłużej niż 60 miesięcy oraz grup nieformalnych z terenu województwa małopolskiego. Celem projektu było zwiększenie zaangażowania obywateli i obywaterek oraz organizacji pozarządowych działających na terenie województwa małopolskiego w podejmowanie inicjatyw oddolnych na rzecz rozwoju i wzmocnienia wspólnot lokalnych. W ramach projektu udzielane są mikrodotacje, a operatorzy świadczą wsparcie szkoleniowe i doradcze dla beneficjentów projektu. Działania w roku 2022 dotyczyły:
 - realizacji 86 inicjatyw na łączną kwotę 498 tys. zł, w tym: 55 projektów społecznych i 31 projektów rozwojowych; projekty zrealizowało 16 grup nieformalnych, 13 grup nieformalnych z patronem oraz 57 organizacji pozarządowych;
 - wsparcia animacyjnego dla 10 grup z obszarów o niskiej aktywności społecznej;
 - przeprowadzenia: 20 godzin doradztwa specjalistycznego dla realizatorów projektów, 29 seminariów informacyjno-promocyjnych, 10 szkoleń online, 9 spotkań wdrożeniowych dla realizatorów oraz 7 spotkań sieciujących i 1 konkursu na najciekawszą inicjatywę Mamy FIOła na Małopolskę.

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego (MRDPP) oraz inne ciała doradcze

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego (MRDPP) jest ciałem opiniodawczo-doradczym samorządu województwa, powołanym w celu kształtowania właściwej współpracy samorządu z sektorem pozarządowym. W roku 2022 we wrześniu zakończyła się V kadencja MRDPP. W związku z czym został ogłoszony nabór do Rady VI kadencji. Pierwsze spotkanie Rady nowej kadencji odbyło się 7 października 2022 roku. Rada intensywnie rozpoczęła nową kadencję i w okresie sprawozdawczym podjęła 5 uchwał, m.in.: w sprawie wskazania przedstawicieli Rady do Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego oraz wyrażenia opinii nt. projektu uchwały Sejmiku Województwa Małopolskiego w sprawie przyjęcia rocznego i wieloletniego programu współpracy z NGO. Rada powołała również Komisję Wyborczą i Komisję Odwoławczą w ramach procedury naboru do Komitetu Monitorującego *Program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027*, a także rozpoczęła pracę nad procedurą wyborów organizacji pozarządowych składu Komitetu Monitorującego *Program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027*. Członkowie Rady uczestniczyli też w pracach różnego typu zespołów, komisji, kapituł itp. na prośbę departamentów UMWM oraz wojewódzkich jednostek organizacyjnych, m.in.: kapituł konkursów Kryształ Soli oraz Amicus Hominum. W ramach projektu *Dobre Rady dla Rady* – członkowie Rady uczestniczyli również w specjalnie dedykowanym dla nich szkoleniu. Spotkanie dotyczyło zagadnień takich, jak: Rada działalności pożytku publicznego – rola i kompetencje; Obowiązki członka Rady; Jak się komunikować, by dobrze funkcjonować?; Czym jest plan działania Rady? Jak go dobrze opracować i realizować?

Nagroda dla najlepszych małopolskich organizacji pozarządowych – Kryształ Soli 2022

Głównym celem Nagrody Kryształ Soli jest wzmocnienie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji i popularyzacja dobrych praktyk. Statuetka Kryształ Soli jest wyrazem uznania samorządowych władz województwa dla tych wszystkich, którzy poświęcają swój czas dla budowania wspólnego dobra. W 2022 roku do konkursu zgłoszono 98 podmiotów w pięciu kategoriach, z których Kapituła Nagrody wyłoniła zwycięzców. Spośród wszystkich laureatów wybrany został Lider Pozarządowej Małopolski Kryształ Soli 2022, który otrzymał 25 000 zł ufundowane przez Małopolską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. Gala wręczenia nagród 2022 odbyła się 13 grudnia 2022 roku w Filharmonii Krakowskiej w Krakowie. W uroczystości wzięło udział ok. 300 osób.

więcej informacji

Więcej informacji o Nagrodzie Kryształ Soli znajduje się na stronie Województwa Małopolskiego <https://www.malopolska.pl/samorzad/nagrody/wspolpraca/krysztal-soli>

Tabela 26. Nagrodzeni w konkursie Kryształ Soli, edycja XVIII, 2022 rok

Kryształ Soli – EDYCJA XVIII, 2022	
Lider Pozarządowej Małopolski 2022	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Małopolski
Kategoria Polityka Społeczna	Laureat: Fundacja „AUXILIUM” Wyróżniony: Fundacja Pełna Życia
	Wyróżniony: Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja” w Tuchowie
Kategoria Kultura i Tożsamość regionalna	Laureat: Stowarzyszenie „Mystkowanie” Wyróżniony: Stowarzyszenie Chór Chłopięcy Bazyliki Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej
	Wyróżniony: Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich w Głogoczowie
Kategoria Edukacja, Społeczeństwo Obywatelskie i Zrównoważony Rozwój	Laureat: Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Małopolski Wyróżniony: Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych MiLA
	Wyróżniony: Ochotnicza Straż Pożarna w Kętach
Kategoria Sport, Turystyka, Ekologia	Laureat: Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Oddział Wojewódzki Wyróżniony: Fundacja Targ Pietruszkowy
	Wyróżniony: Fundacja Promocji Nowej Huty
Kategoria Najlepsza Małopolska Inicjatywa Pozarządowa	Laureat: Stowarzyszenie na Rzecz Osób Przewlekłe Chorych i Dzieci Wyróżniony: Ochotnicza Straż Pożarna w Grojcu
	Wyróżniony: Fundacja Po Zdrowie do Natury

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Nagroda dla Osób Działających na Rzecz Dobra Innych Amicus Hominum 2022

Nagroda Amicus Hominum ustanowiona została w 2006 roku przez Samorząd Województwa Małopolskiego w celu wyróżnienia osób prywatnych, które działają na rzecz dobra innych i swoją bezinteresowną aktywnością wspierają drugiego człowieka. Nagroda jest również rozwinięciem i kontynuacją polityki Samorządu Województwa związanej z promocją wolontariatu.

W 2022 roku przeprowadzono XVII edycję nagrody; zgłoszonych zostało 49 kandydatów w trzech kategoriach, z których Kapituła Nagrody wyłoniła 3 laureatów, 8 wyróżnionych oraz Laureata Nagrody Grand Prix. Uroczysta gala wręczenia nagród odbyła się 13 grudnia 2022 roku w Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie. W uroczystości wzięło udział ok. 300 osób.

— więcej informacji

Więcej informacji o Nagrodzie Amicus Hominum znajduje się na stronie Województwa Małopolskiego <https://www.malopolska.pl/samorząd/nagrody/wspolpraca/amicus-hominum>

Tabela 27. Nagrodzeni w konkursie Amicus Hominum, edycja XVI, 2022 rok

AMICUS HOMINUM – EDYCJA XVII, 2022	
Laureat Grand Prix	Łukasz Salwarowski, Kraków
Kategoria Działalność Społeczna	Laureat: Łukasz Salwarowski, Kraków Wyróżniony: Stanisław Krzemień, Włosienica, powiat oświęcimski Wyróżniony: Ryszard Pikul, Olesno, powiat dąbrowski Wyróżniony: Olga Stetsiuk, Kraków
Kategoria Inicjatywa Młodych	Laureat: Wolontariat w Zespole Szkół Techniczno-Usługowych w Trzebini Wyróżniony: Aleksandra Borkiewicz, Modlnica, powiat krakowski Wyróżniony: Kamila Chudy, Chrzanów
Kategoria Odpowiedzialny Społecznie	Laureat: Piotr Ziętara, Kraków Wyróżniony: Paweł Nowak, Wieliczka Wyróżniony: Anna Przybylska, Kraków Wyróżniony: Wiesław Czop, Podegrodzie

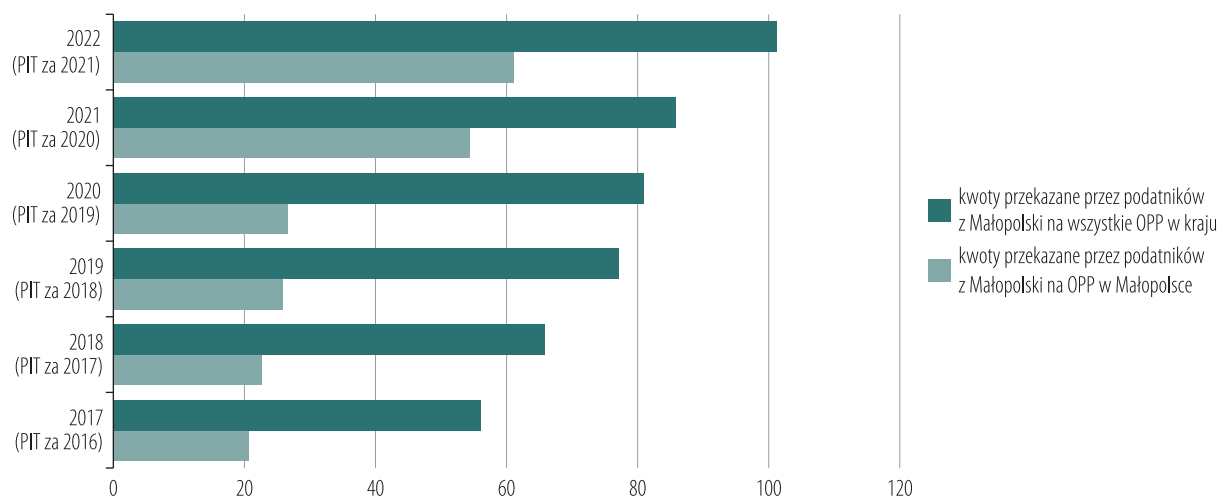
Źródło: opracowanie własne UMWM.

Kampania 1% poświęcona popularyzacji mechanizmu odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego (OPP) „Zostaw 1% w Małopolsce”

Od 2007 roku Województwo Małopolskie prowadzi kampanię zachęcającą Małopolan do odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego działających na terenie Małopolski. W 2022 roku po raz kolejny zaangażowało się w działania mające na celu popularyzację idei odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. Wzorem lat ubiegłych prowadzona była zakładka na stronie www.malopolska.pl, na której umieszczane były informacje dotyczące zasad wypełniania rocznych zeznań podatkowych oraz bieżące aktualności dotyczące mechanizmu odpisu 1% podatku w regionie (informacje o darmowych poradach prawnych, spotkaniach informacyjnych itp.). W celu zachęcenia mieszkańców województwa do przekazywania odpisu 1% podatku na rzecz małopolskich OPP, przeprowadzono kampanię informacyjną we współpracy z Kolejami Małopolskimi i Małopolską Kartą Aglomeracyjną. Informacje były również publikowane na koncie „Pozarządowa Małopolska” na portalu Facebook i rozsyłane do małopolskich dziennikarzy. Prowadzone od wielu lat działania promocyjne przynoszą wymierne efekty. Mieszkańcy Małopolski w 2022 roku w ramach rozliczenia swojego PIT za 2021 rok przekazali ponad 103 mln zł organizacjom pożytku publicznego (OPP) z kraju, czyli o ponad 16 mln zł więcej niż rok wcześniej. Co istotne, Małopolanie zdecydowali, że ponad połowa tych środków „zostanie” w województwie – do małopolskich

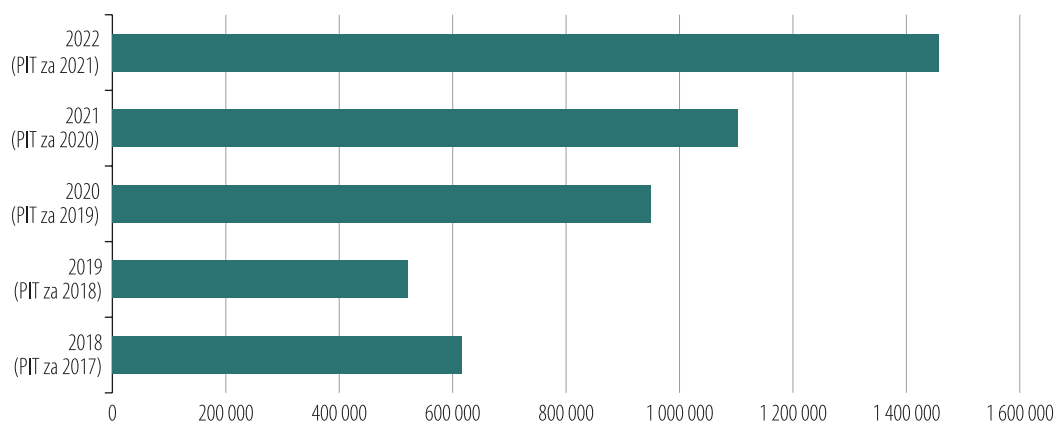
OPP trafiło ponad 62 mln zł. Z każdym rokiem rośnie również liczba podatników z Małopolski, którzy świadomie wspierają w tej formule organizacje pozarządowe działające w ich najbliższym otoczeniu. W roku 2022 w swoim zeznaniu zawnioskowało o to ponad 1,45 mln Małopolan (w 2019 roku było to 1,26 mln Małopolan).

Wykres 58. Kwoty przekazane przez podatników z Małopolski na wszystkie OPP (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Wykres 59. Liczba podatników z Małopolski, którzy dokonali przekazania 1% należnego podatku z rozliczenia PIT na rzecz organizacji pożytku publicznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego

Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego jest mechanizmem partycypacji społecznej, który pozwala mieszkańcom nie tylko kształtować i zmieniać ich najbliższe otoczenie, określać potrzeby oraz wskazywać, co jest dla nich szczególnie ważne, lecz także decydować, na co powinny być wydatkowane środki pieniężne Województwa Małopolskiego.

Budżet Obywatelski jest realizowany z powodzeniem od 2016 roku – wtedy był to pierwszy w Polsce budżet partycypacyjny o skali województwa. Przez ten czas projekt się rozwijał i ewoluował. Do końca 2022 roku udało się zrealizować w sumie 5 pełnych edycji (składanie zadań i głosowanie) oraz rozpocząć 6. edycję. W efekcie tego mieszkańcy z blisko 900 propozycji, które przeszły pozytywnie finalną weryfikację, wyłonili w toku pięciu głosowań ponad 300 zadań do realizacji przez urząd marszałkowski i podległe mu jednostki. Były to m.in.: projekty kulturalne, zdrowotne, edukacyjne, sportowe, turystyczne, infrastrukturalne, skierowane do: seniorów, dzieci i młodzieży, osób z niepełnosprawnościami, a także pozostałych mieszkańców naszego regionu. Wśród nich znalazły się m.in.

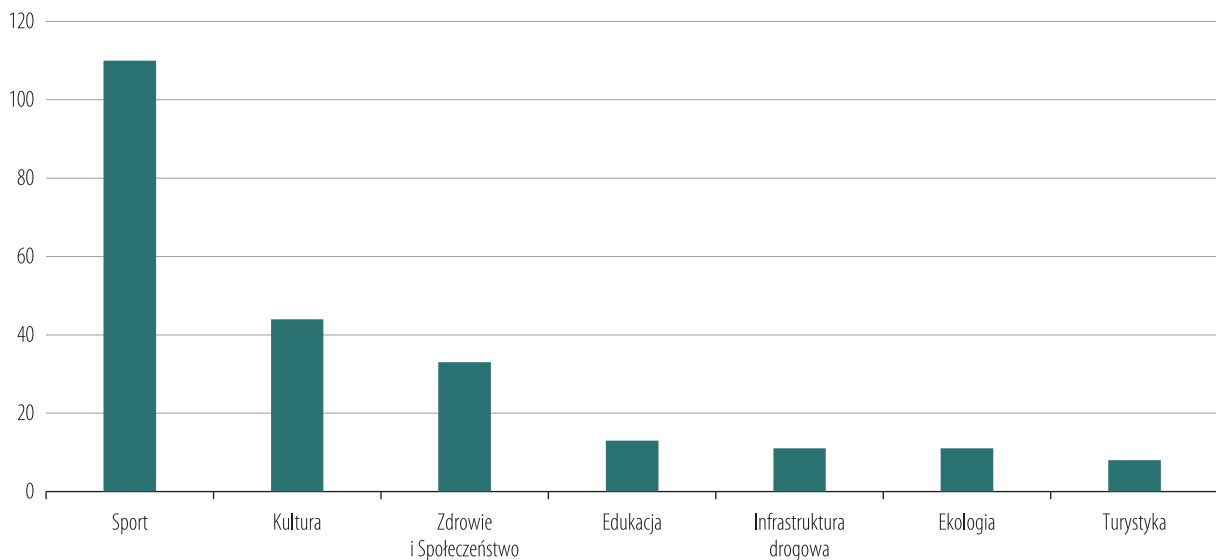
zakup karetki dla Krakowskiego Pogotowia Ratunkowego, wyposażenie oddziałów onkologicznych Szpitala Specjalistycznego im. Jędrzeja Śniadeckiego w Nowym Sączu, montaż 92 defibrylatorów ratujących życie w powiatach: krakowskim, wielickim i dąbrowskim, a także zajęcia terapeutyczne, warsztaty edukacyjne, festiwale, szkolenia dla młodych piłkarzy i siatkarzy, akcje sadzenia drzew czy uruchomienie księżkomatu w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej. Na realizację zadań, które zwyciężą w 6. edycji, zaplanowano rekordową kwotę 14 mln zł.

W roku 2022 Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego zrealizował 82 zadania z 5. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego. W trakcie realizacji pozostają 3 zadania z zakresu edukacji, sportu oraz infrastruktury drogowej i transportu. Zdecydowana większość z nich realizowana była przez organizacje pozarządowe w trybie otwartego konkursu ofert (75 zadań) oraz przez Jednostki Organizacyjne Samorządu Województwa (8 zadań). Dwa zadania (z zakresu edukacji) zostały rozstrzygnięte na podstawie prawa zamówień publicznych.

6. edycja 2022/2023 (realizacja od roku 2024)

6. edycja Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego została rozłożona na lata 2022/2023. W 2022 roku mieszkańcy Małopolski zgłosili aż 234 pomysły, z czego 230 przeszło ocenę wstępną i zostało przekazanych do weryfikacji pod względem formalnoprawnym oraz analizy możliwości ich realizacji.

Wykres 60. Charakter zadań zgłoszonych do 6. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego

Źródło: opracowanie własne UMWM.

W 6. edycji mieszkańcy Małopolski mieli po raz pierwszy możliwość zgłoszenia zadania inwestycyjnego, czyli przewidującego wykonanie robót budowlanych. Jego wartość mogła sięgać nawet 1 mln zł. Podział zgłoszonych zadań ze względu na regiony Małopolski pokazuje, że największą aktywnością wykazali się mieszkańcy regionu Krakowski Obszar Metropolitalny „KOM” (m. Kraków oraz powiaty: krakowski, olkuski, miechowski) – 54 zgłoszone zadania regionalne. Z niewiele mniejszą liczbą – 45 pomysłów – Małopolska Południowa „MPD” (Nowy Sącz oraz powiaty: nowotarski, tatrzański, limanowski, nowosądecki, gorlicki). Tuż za nimi – z liczbą 40 zadań – plasują się mieszkańcy regionu Tarnowskiego „TAR” (m. Tarnów oraz powiaty: dąbrowski, tarnowski, brzeski, bocheński, proszowicki, wielicki), z kolei mieszkańcy regionu Małopolski Zachodniej „MZA” (powiaty: suski, myślenicki, wadowicki, chrzanowski, oświęcimski) zaproponowali 35 pomysłów na zadania regionalne.

W 6. edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego mieszkańcy złożyli zadania o łącznej wartości 54,3 mln zł (zadania ogólnowojevodzkie oraz regionalne).

Głosowanie mieszkańców, które zaplanowane było na przełom maja i czerwca 2023 roku wyłoniło zwycięskie zadania. Oficjalne wyniki 6. edycji BO WM zostały opublikowane 29 września 2023 roku.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Filip Bodziarczyk, Tomasz Kwiatkowski¹

— podsumowanie

- Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego wartość produktu krajowego brutto (PKB) w Małopolsce w cenach bieżących wyniosła w 2021 roku 215 621 mln zł, tj. 8,2% krajowego PKB. Produkt krajowy brutto przypadający na jednego mieszkańca w województwie małopolskim w 2021 roku osiągnął poziom 62 842 zł, co stanowi 91% średniej krajowej.
- W 2022 roku została podtrzymana tendencja wzrostowa liczby podmiotów gospodarczych w Małopolsce (+4,0%). W rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 463 tys. podmiotów. Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych wzrosła o 4,5%.
- Pod względem kryterium wielkości niezmiennie dominują mikroprzedsiębiorstwa. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2021 roku z 430,5 tys. do 448,5 tys. W Małopolsce zarejestrowanych było 55 przedsiębiorstw zatrudniających ponad 1000 pracowników.
- Największym poziomem przedsiębiorczości, niezmiennie od lat, odznaczają się mieszkańcy Krakowa – w 2022 roku na 1000 osób przypadało tu 209 podmiotów gospodarczych (średnia dla Małopolski – 135).
- Udział małopolskich firm usługowych ponoszących nakłady na innowacje zwiększył się wyraźnie między latami 2020 a 2021, wydłużając trend wzrostowy do czteroletniego, najdłuższego w ostatnich kilkunastu latach.
- Nakłady małopolskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w relacji do regionalnego PKB są jednymi z najwyższych w kraju (nieznacznie większy ich udział odnotowało tylko województwo mazowieckie); jednocześnie Małopolska cechuje się najwyższymi w kraju nakładami wewnętrznymi na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw w relacji do regionalnego PKD.
- W Małopolsce nieznacznie spadł udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych. Skala tej zmiany była niemal identyczna jak na poziomie krajowym, nad którym Małopolska utrzymuje od lat wyraźną przewagę.
- W Małopolsce, podobnie jak w całym kraju, wyraźnie obniżył się poziom współpracy z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej. Zjawisko dotyczyło zarówno firm przemysłowych, jak i usługowych, ale deprecjacja w tych ostatnich przewyższyła 50%.
- Małopolska była, w świetle syntetycznego eko-indeksu, drugim najbardziej ekoinnowacyjnym polskim regionem w 2022 roku. O sukcesie przesądziły wysokie wartości wskaźników składowych indeksu, dotyczących obszarów aktywności, w których prym wiodą firmy. Wskaźniki te mogą być zatem traktowane jako miary ekoinnowacyjności przedsiębiorstw.
- W 2022 roku wartość eksportu i importu Małopolski wyniosła odpowiednio – 15,7 mld euro i 18,5 mld euro (wzrost o 26% i 36% w stosunku do 2021 roku). Pozwoliło to zająć 6. miejsce wśród województw w kraju, zarówno pod względem wielkości eksportu, jak i importu. Saldo wymiany handlowej było ujemne (-2,8 mld euro). Liczba eksporterów w Małopolsce wzrosła do 5361 podmiotów, tj. o 12% względem 2021 roku.

¹ F. Bodziarczyk w zakresie pkt. 1, 2 i 4, T. Kwiatkowski w zakresie pkt. 3.

1. Produkt krajowy brutto

Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego wartość produktu krajowego brutto (PKB) w cenach bieżących w 2021 roku wyniosła w Małopolsce 215 621 mln zł. Wartość dla Polski oszacowano na 2 623 948 mln zł. Zarówno w przypadku kraju, jak i województwa małopolskiego dynamika znacząco wzrosła względem roku poprzedniego – odpowiednio o 12,2% i 13,8%. Jest to zdecydowanie największy przyrost w ostatnich latach. Przeważnie był na poziomie +7–8%. Wyjątek stanowił pandemiczny rok 2020, w którym dynamika była wyjątkowo niska i wzrosła zaledwie o 2,3%. Rok 2021 wskazuje na wyraźne odbicie gospodarki.

Tabela 28. Wartości i dynamika PKB w cenach bieżących w Polsce i Małopolsce (w mln zł)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
PKB w mln zł				
Polska	2 126 506	2 288 492	2 337 672	2 623 948
Małopolska	172 749	185 151	189 463	215 621
Dynamika PKB (rok poprzedni = 100%)				
Polska	107,2	107,6	102,1	112,2
Małopolska	108,4	107,2	102,3	113,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2021 roku, podobnie jak w poprzednich latach, województwo małopolskie uplasowało się na 5. miejscu w kraju. Liderem pozostaje województwo mazowieckie, które wyprzedza województwa: śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie.

Tabela 29. Wartość PKB w województwach w cenach bieżących (w mln zł)

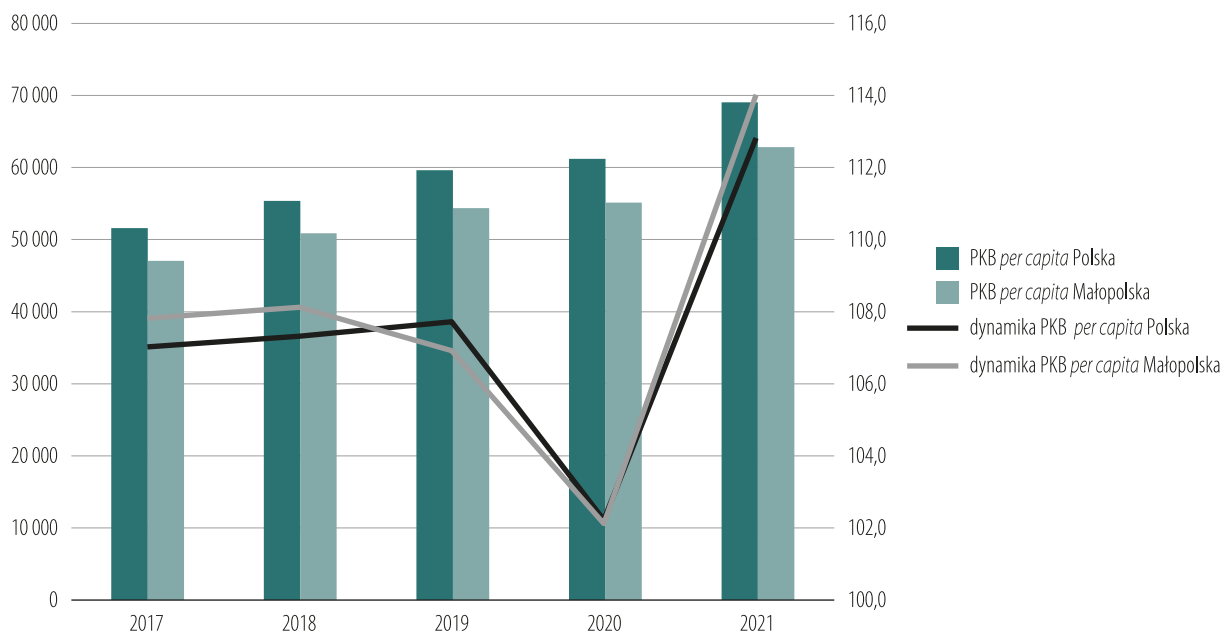
Lp.	Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
1	Mazowieckie	441 670	478 679	522 310	536 016	596 033
2	Śląskie	243 334	260 932	276 583	272 936	313 592
3	Wielkopolskie	196 719	208 963	226 509	233 474	258 784
4	Dolnośląskie	165 470	175 457	188 974	195 646	221 041
5	Małopolskie	159 309	172 749	185 151	189 463	215 621
6	Łódzkie	119 598	127 386	138 047	144 450	158 674
7	Pomorskie	115 519	125 287	135 565	136 028	157 486
8	Kujawsko-pomorskie	87 022	93 521	98 401	102 446	114 165
9	Podkarpackie	76 649	83 067	89 467	89 287	100 749
10	Lubelskie	76 515	80 103	86 161	87 493	97 221
11	Zachodniopomorskie	73 995	79 113	84 205	86 294	95 842
12	Warmińsko-mazurskie	52 296	54 777	58 194	60 675	67 445
13	Świętokrzyskie	46 406	49 957	52 733	53 970	60 021
14	Podlaskie	44 203	47 035	50 801	52 595	58 080
15	Lubuskie	43 412	46 099	48 996	50 026	55 602
16	Opolskie	40 677	43 380	46 396	46 872	53 593

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2021 roku województwo małopolskie wypracowało 8,2% krajowego PKB i jest to większy udział niż w roku poprzednim o 0,1 p. proc. Największy udział w kreowaniu PKB miało województwo mazowieckie (22,7%). Drugim województwem, którego udział stanowił przynajmniej 10% w skali kraju, było województwo śląskie (12,0%).

Według szacunków, PKB przypadający na jednego mieszkańca w 2021 roku w Małopolsce wyniósł 62 842 zł. Średnią dla kraju odnotowano na poziomie 69 069 zł. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrósł względem roku ubiegłego o 12,8% dla kraju i aż o 14% dla Małopolski – to największy przyrost w ostatnich latach.

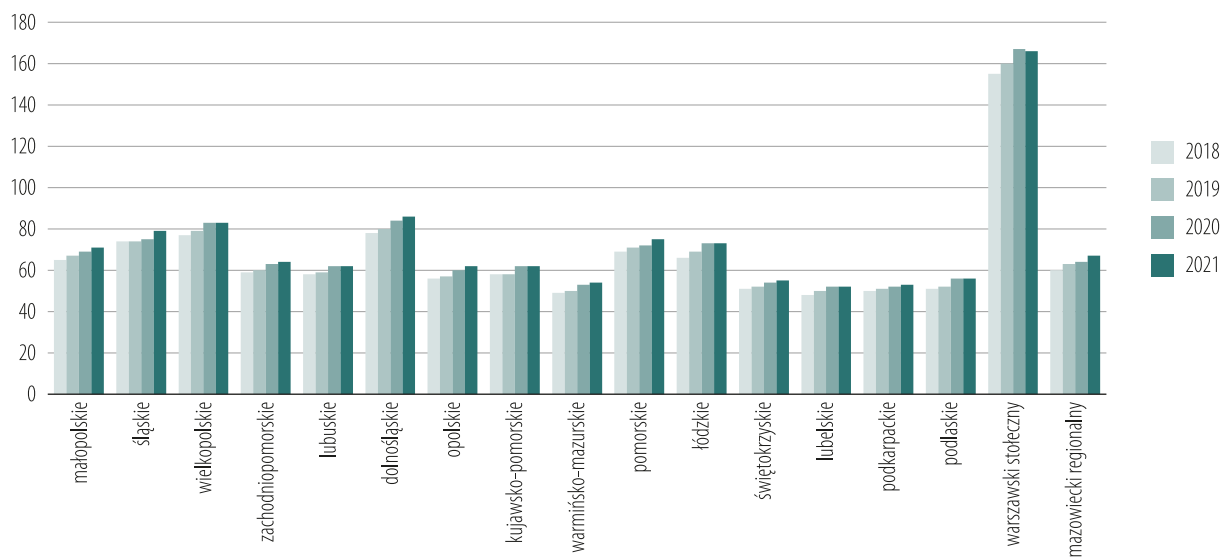
Wykres 61. Wartość (w zł) i dynamika (w %) PKB *per capita* w Polsce i Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2021 roku PKB *per capita* wyrażony w umownej walucie, tj. standardzie siły nabywczej (PPS), w województwie małopolskim stanowił 71% średniej unijnej. Jest to o 2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Pozwoliło to Małopolsce zająć 7. miejsce w skali kraju. Niezmiennie od lat dominuje wydzielony warszawski okręg stołeczny (166%). Jest to zarazem jedyny region w Polsce, którego wartość PKB PPS przekroczyła średnią unijną (średnia dla Polski wyniosła 77% UE-27). Pozostałe regiony, które przekroczyły próg średniej krajowej, to województwa: dolnośląskie (86%), wielkopolskie (83%) i śląskie (79%).

Wykres 62. PKB *per capita* w standardzie siły nabywczej (PPS) w porównaniu do średniej UE27 (w %; średnia UE27 = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

2. Przedsiębiorczość

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim wykazuje w ostatnich latach tendencję wzrostową. Na koniec 2022 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 463 tys. podmiotów, tj. prawie 18 tys. więcej niż w roku poprzednim. Małopolska wykazuje się wyższą dynamiką niż średnia krajowa. W latach 2021–2022 w województwie nastąpił przyrost o 4,0%, natomiast w ostatnim 10-leciu aż o 34,8%. W przypadku Polski wyniósł odpowiednio +3,3% i +25,7%. W zestawieniu województw Małopolska zajęła wysokie 4. miejsce, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Małopolsce stanowiły 9,3% wszystkich podmiotów w skali kraju.

więcej informacji

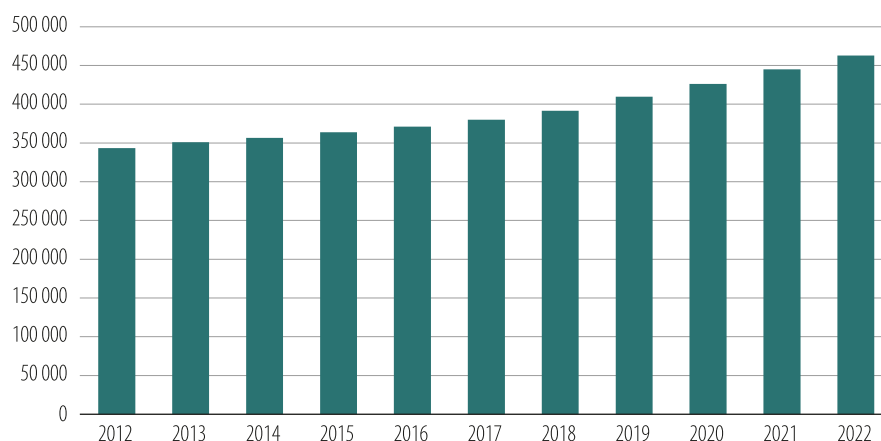
Małopolska z wyróżnieniem specjalnym „Europejski Region Przedsiębiorczości 2024”

W 2023 roku Województwo Małopolskie otrzymało specjalne wyróżnienie w konkursie „Europejski Region Przedsiębiorczości 2024” (ERP), organizowanym przez Komitet Regionów UE, we współpracy m.in. z Komisją Europejską oraz Parlamentem Europejskim. Od 2011 roku nagradza on regiony posiadające przyszłościowe wizje rozwoju i wspierania przedsiębiorczości. Warto podkreślić, że w trzynastoletniej historii konkursu jury nigdy nie przyznało żadnych dodatkowych wyróżnień dla regionów innych niż nagrodzone tytułem ERP na dany rok. Małopolska jest więc pierwszym regionem w Europie, który otrzymał takie wyróżnienie, posiadając już tytuł ERP (Małopolska została nim nagrodzona w 2016 roku).

Małopolska została nagrodzona m.in. ze względu na planowane działania związane ze współpracą z ukraińskimi instytucjami otoczenia biznesu, przedsiębiorcami oraz szerzej – wsparcie Ukrainy w jej odbudowie i europejskich aspiracjach. Doceniono również silne partnerstwo regionalne i zaangażowanie wielu instytucji w działania służące wzmocnieniu potencjału biznesowego i innowacyjnego Małopolski. Małopolska z jednej strony uwzględnia dobre praktyki ostatnich lat jako solidny filar potwierdzający wiarygodność regionu, a z drugiej wychodzi naprzeciw dynamicznej sytuacji oraz aktualnym wyzwaniom. Stąd m.in. duża koncentracja na działaniach łączących nowe technologie z rozwojem zielonej gospodarki.

Informacje: <https://www.malopolska.pl/biznes/przedsiębiorczosc/europejski-region-przedsiębiorczosci>

Wykres 63. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON w województwie małopolskim

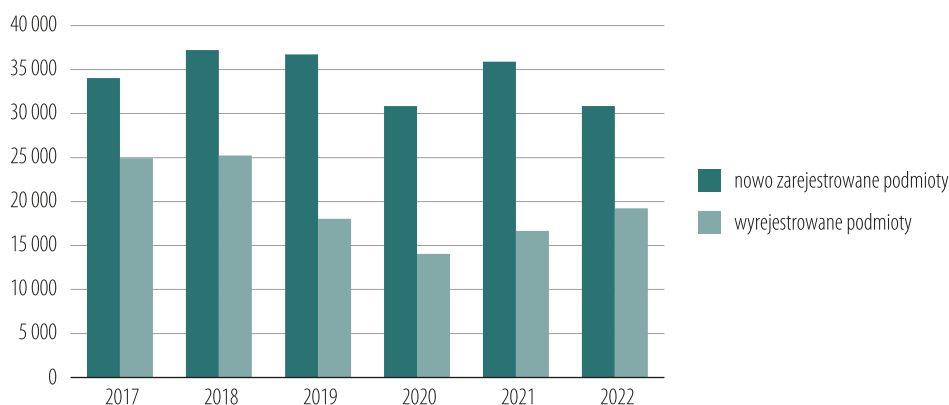

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Uwzględniając formę własności, można powiedzieć, że zdecydowanie dominującym był sektor prywatny, w którym w 2022 roku zarejestrowanych było 448,2 tys. podmiotów (96,8% ogółu). Jest to wyższy wskaźnik niż średnia dla Polski (95,5% ogółu). Udział sektora publicznego w województwie małopolskim wyniósł 1,5%. Dla Polski było to 2,2%. W latach 2021–2022 w województwie małopolskim wzrosła liczba przedsiębiorstw o +3,9% w sektorze prywatnym i +0,6% w publicznym. Dla kraju wartości były niższe i wyniosły +3,1% dla sektora prywatnego i zaledwie +0,1% dla publicznego.

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów osiągnęła najwyższą wartość w 2022 roku (37 512). W ostatnim 6-leciu tendencja była wzrostowa. Jedynie w pandemicznym 2020 roku odnotowano znaczącą zapaść, kiedy liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw wyniosła zaledwie 30 844 (ubytek o 16% względem 2019 roku). Podobnie było w przypadku podmiotów wyrejestrowanych, gdzie nastąpił spadek o 22,1% względem roku ubiegłego. Od 2021 roku nastąpiło „odbicie”. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów znacząco wzrosła, zarówno w 2021 roku (przyrost roczny o 16,4%), jak i w 2022 roku (przyrost +4,5%). Zwiększyła się również liczba podmiotów wyrejestrowanych. Mimo że średnia dynamika dla Małopolski w przypadku nowo zarejestrowanych firm była dodatnia (+4,5%), jedynie w przypadku 7 powiatów odnotowano wzrost rok do roku. Najkorzystniej spośród powiatów wypadło miasto Kraków (+16,8%), natomiast największy spadek odnotował powiat dąbrowski (-14,8%). W przypadku wyrejestrowań, poza powiatem suskim i dąbrowskim, we wszystkich pozostałych odnotowano wzrost w wyrejestrowaniach – najwięcej w powiatach proszowickim (+40,4%) oraz gorlickim (+25,5%).

Wykres 64. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim

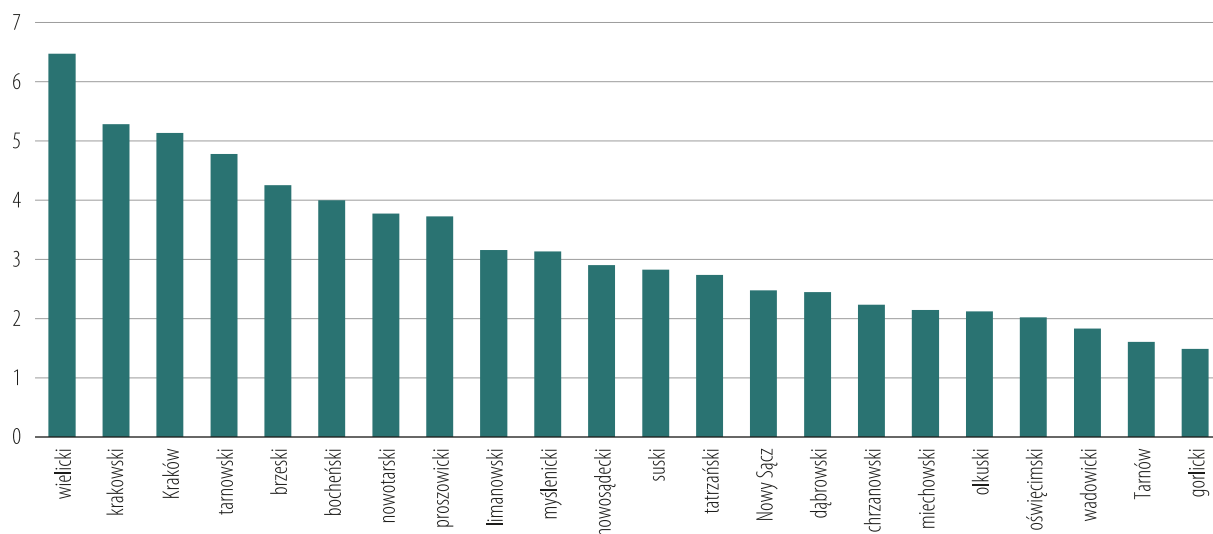

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W województwie małopolskim niezmiennie najwięcej zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON jest w Krakowie, gdzie w 2022 roku było ich 168,2 tys., tj. 36,3% ogółu w województwie. Na drugim miejscu znalazł się powiat krakowski – 39,5 tys. (8,5%). Kolejno sklasyfikowano powiaty nowosądecki (20,6 tys.), nowotarski (20,3 tys.), wielicki (19,3 tys.) i wadowicki (19,1 tys.). Udział każdego z wymienionych wyniósł niewiele ponad 4%. Powiaty odznaczające się najmniejszą liczbą podmiotów na koniec 2022 roku to: miechowski (5,1 tys.), proszowicki (4,4 tys.) i dąbrowski (4,2 tys.). Wszystkie o udziale około 1% w skali województwa. Najwyższy roczny przyrost odnotował powiat wielicki (+6,5%). Z kolei najniższą dynamiką odznaczył się powiat gorlicki (+1,5%). Dla Krakowa wartość wyniosła +5,1% (3. miejsce w zestawieniu powiatów). Każdy z powiatów Małopolski odznaczył się dodatnią dynamiką.

² Wartości nie sumują się do 100%, ponieważ oprócz sektora publicznego i sektora prywatnego wyróżnia się tzw. własność mieszaną między sektorami z przewagą własności sektora publicznego lub prywatnego oraz własność pozostałą kwalifikowaną w ramach oddzielnej kategorii „brak przewagi sektorowej”.

Wykres 65. Dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w latach 2021–2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 30. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wg klas wielkości (stan na 31 grudnia 2022 roku)

Powiat	Liczba podmiotów						
	Ogółem	na 1000 mieszkańców	0–9	10–49	50–249	250–999	1000 i więcej
bocheński	11 032	103,2	10 661	310	55	5	1
brzeski	9 003	98,0	8 732	237	33	1	0
chrzanowski	13 444	112,3	12 991	372	74	7	0
dąbrowski	4 185	72,4	4 035	133	15	2	0
gorlicki	9 136	86,4	8 797	277	57	4	1
krakowski	39 478	131,5	38 430	887	140	18	3
limanowski	12 874	97,9	12 482	332	54	4	2
miechowski	5 091	108,3	4 954	119	17	1	0
myślenicki	15 588	120,3	15 157	363	62	5	1
nowosądecki	20 607	95,9	19 988	531	82	6	0
nowotarski	20 347	107,0	19 703	556	79	8	1
olkuski	13 154	123,1	12 685	393	69	6	1
oświęcimski	15 993	107,1	15 493	394	96	8	2
proszowicki	4 398	104,1	4 260	117	20	1	0
suski	9 465	113,9	9 184	235	42	4	0
tarnowski	16 473	83,3	15 910	496	62	4	1
tatrzański	12 286	184,6	12 012	245	28	1	0
wadowicki	19 052	120,7	18 422	504	113	13	0
wielicki	19 293	135,8	18 759	442	83	9	0
Kraków	168 231	209,4	163 016	4 211	817	151	36
Nowy Sącz	11 057	137,2	10 579	357	108	10	3
Tarnów	12 847	123,6	12 232	451	144	17	3
Małopolska	463 034	135,0	448 482	11 962	2 250	285	55

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W zestawieniu liczby podmiotów gospodarki narodowej w zależności od klas wielkości dominują mikroprzedsiębiorstwa (podmioty do 9 pracowników). W 2022 roku w całym województwie było ich prawie 450 tys. (96,9% spośród wszystkich podmiotów). Odsetek poszczególnych grup spada proporcjonalnie do wielkości danego podmiotu mierzonej liczbą zatrudnionych. Udział podmiotów zatrudniających 10–49 pracowników wyniósł 2,6%, dla 50–249 było to 0,5%, a dla klasy 250–999 już zaledwie 0,1%. Warto zaznaczyć, że na terenie Małopolski zarejestrowanych było 55 podmiotów o liczbie pracowników co najmniej 1000 (0,01%), z czego aż 36 z nich znajdowało się w Krakowie (o 2 więcej niż w roku ubiegłym).

— więcej informacji

Światowy Tydzień Przedsiębiorczości w Małopolsce

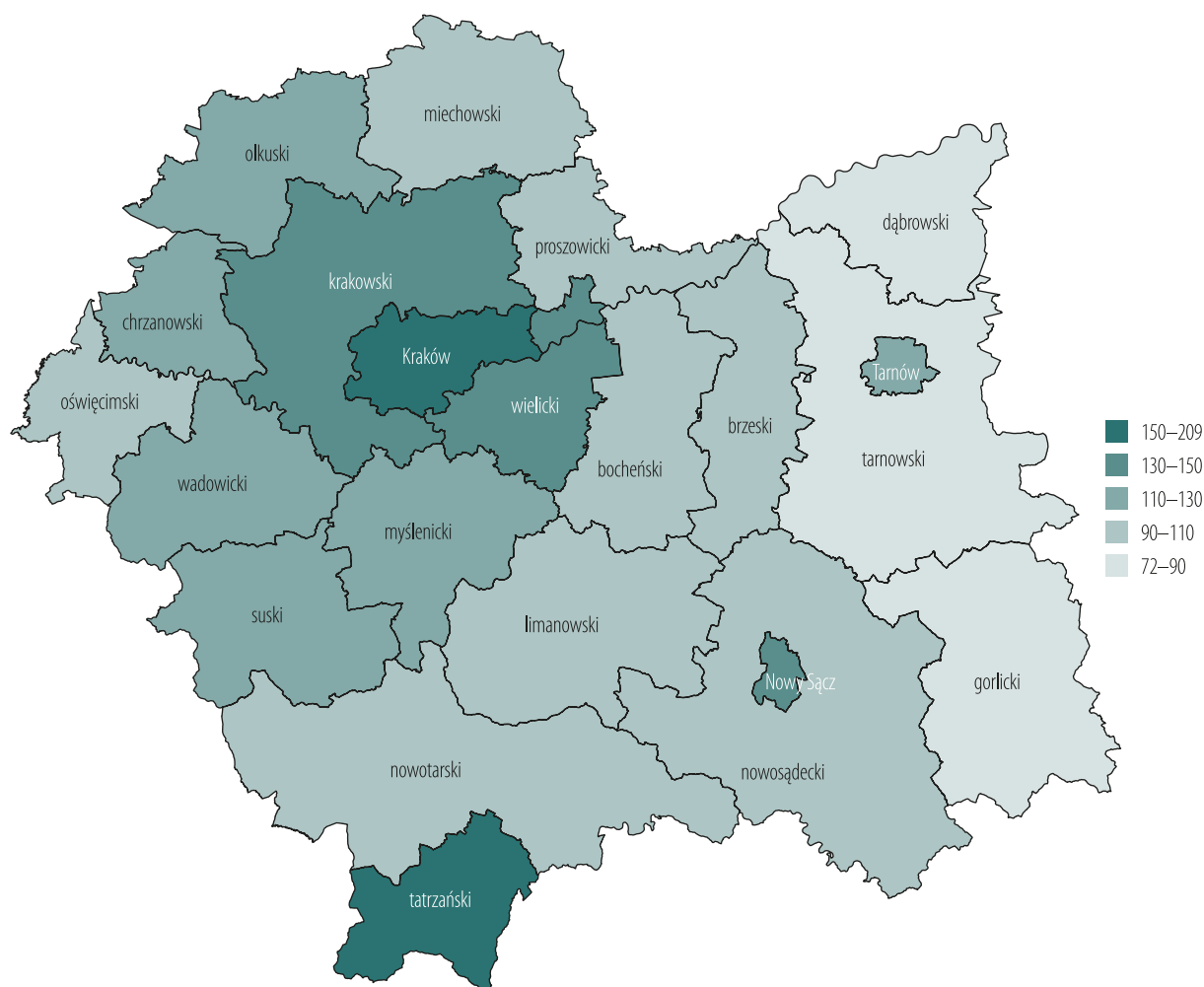
Największe święto przedsiębiorczości w regionie, organizowane w ramach globalnej inicjatywy Global Entrepreneurship Week, odbywającej się równolegle w ponad 200 krajach świata. Małopolska jest częścią tej inicjatywy od 2010 roku. Jej celem jest promowanie przedsiębiorczości i kreatywności oraz zachęcanie mieszkańców do podejmowania własnej działalności gospodarczej. Województwo Małopolskie pełni funkcję Koordynatora Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości (ŚTP) w regionie, a samo przedsięwzięcie ma charakter partnerski.

W 2022 roku dzięki zaangażowaniu blisko 40 instytucji działających na rzecz rozwoju przedsiębiorczości (w tym instytucje otoczenia biznesu, uczelnie i ich biura karier, urzędy pracy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) zorganizowano blisko 190 wydarzeń (m.in. warsztaty, spotkania z przedsiębiorcami, seminaria na tematy związane ze wsparciem przedsiębiorczości, rozwojem biznesu) w 20 miastach i miejscowościach regionu. Wydarzenia są okazją do podniesienia kwalifikacji i zdobycia nowej wiedzy, ale często też są inspiracją dla młodych osób do rozwoju swoich pomysłów biznesowych. Przedsięwzięcie odbywa się co roku w listopadzie. Każdego roku ŚTP w Małopolsce inauguruje Spotkanie Młodego Biznesu.

Informacje: <https://tydzienprzedsiębiorczosci.malopolska.pl/>

W 2022 roku w województwie małopolskim w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowanych było 135 podmiotów gospodarki narodowej. Największym poziomem przedsiębiorczości odznaczał się Kraków, gdzie na 1000 osób przypadało 209,4 podmiotów. Równocześnie jest to jedyny powiat w województwie, w którym wskaźnik przekroczył wartość 200. Na drugim miejscu, podobnie jak w latach ubiegłych, uplasował się powiat tatrzański (184,6). Wskaźnik powyżej średniej wojewódzkiej osiągnęły również: miasto Nowy Sącz (137,2) i powiat wielicki (135,8). Niewiele gorszy wynik odnotował powiat krakowski (131,5). Wskaźniki poniżej 100 podmiotów na 1000 mieszkańców osiągnęły powiaty: brzeski (98,0), limanowski (97,9), nowosądecki (95,9), gorlicki (86,4), tarnowski (83,3) oraz dąbrowski (72,4).

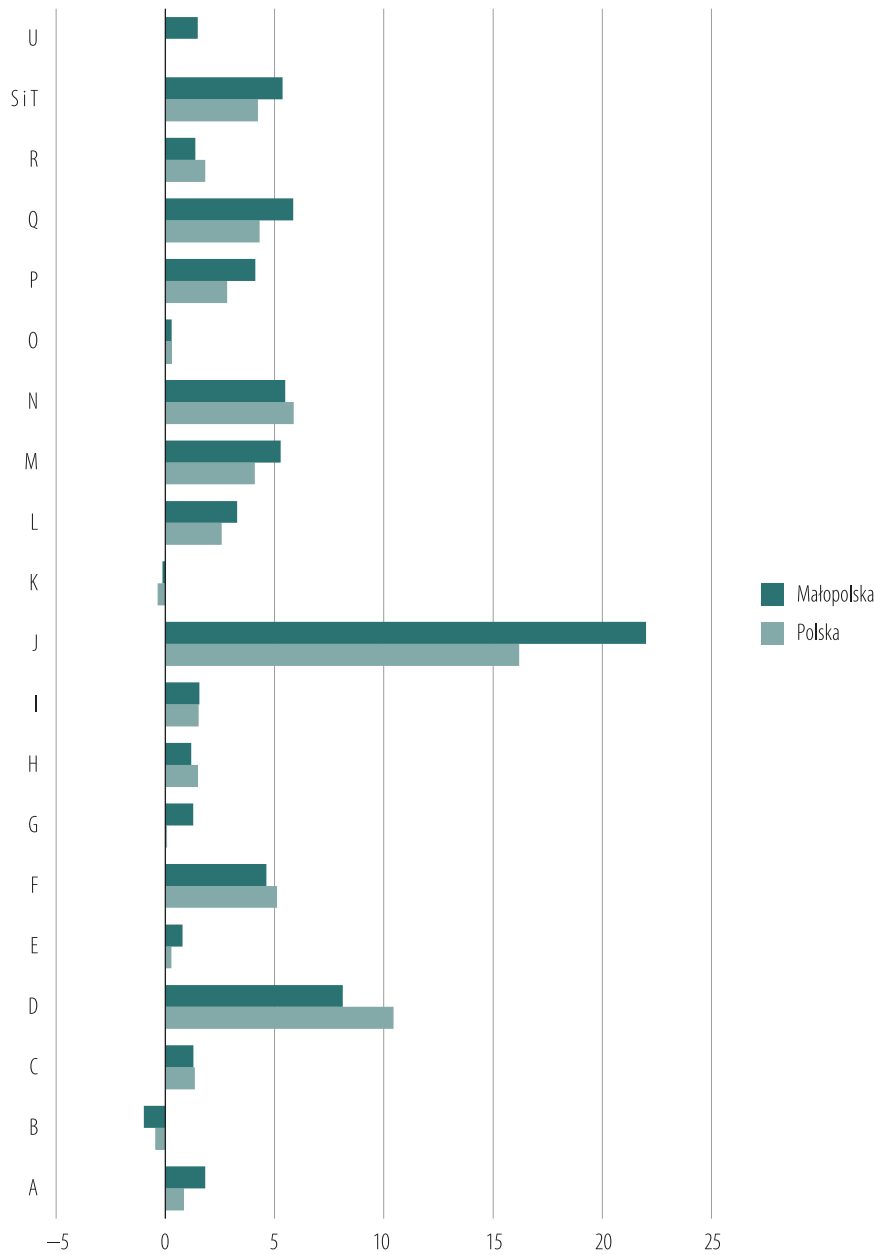
Mapa 18. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przy uwzględnieniu sekcji PKD można powiedzieć, że najwięcej podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim w 2022 roku było w Sekcji G, tj. handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,3% ogółu). Na kolejnych pozycjach uplasowały się sekcje F – budownictwo (15,9%), M – profesjonalna, naukowa, techniczna (10,6%) oraz C – przetwórstwo przemysłowe (8,5%). Największą dynamiką w stosunku do roku 2021, zarówno w Małopolsce, jak i w Polsce, odznaczyła się sekcja J, tj. informacja i komunikacja oraz sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych. W Małopolsce przyrost wyniósł +22,0% dla sekcji J i +8,1% dla sekcji D. W okresie 2021–2022 dwie sekcje odnotowały spadek: B – górnictwo i wydobywanie (–1,0%) oraz K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa (–0,1%). Sekcja U (organizacje i zespoły eksterytorialne) nie wykazała dynamiki.

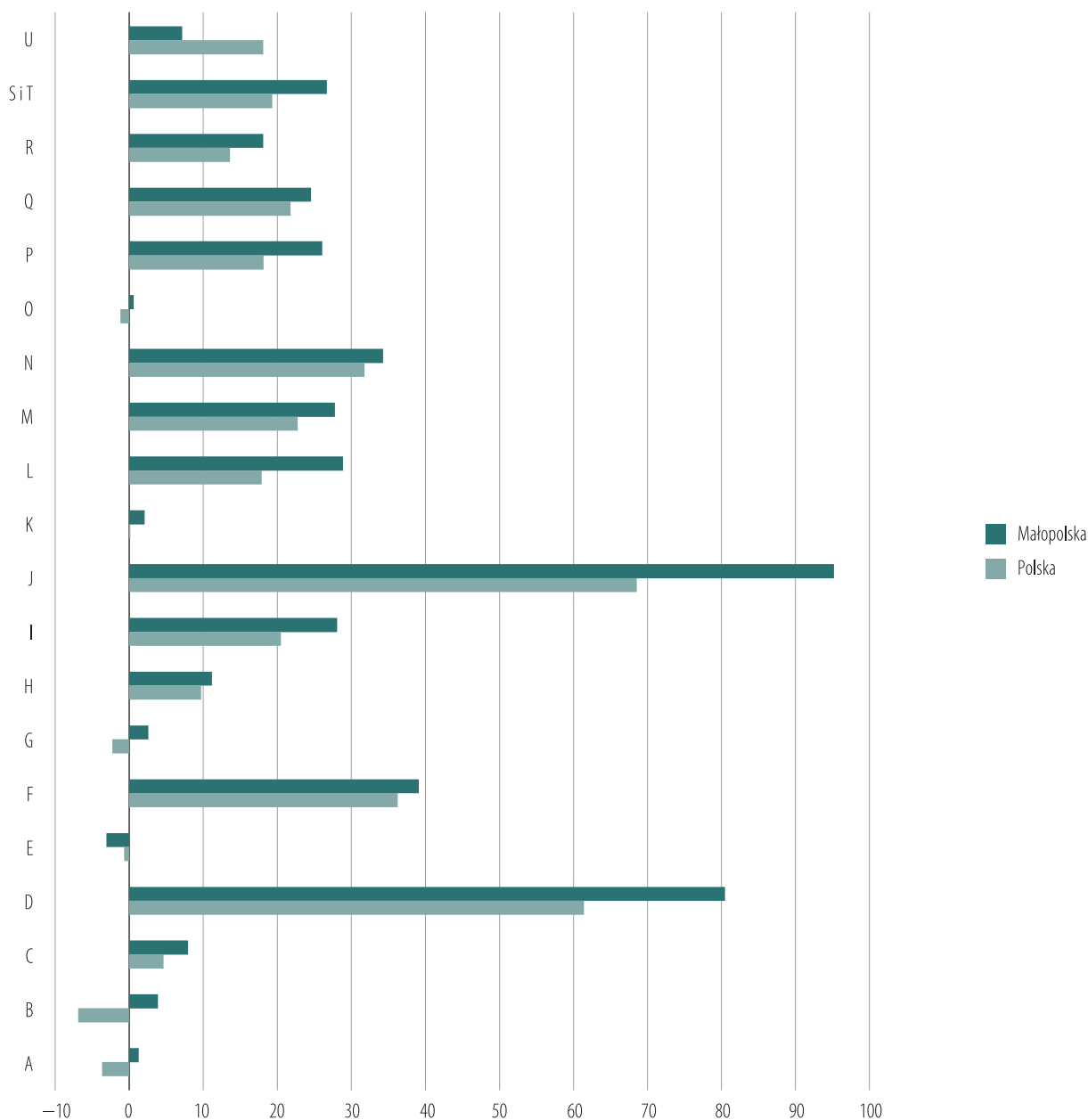
W dłuższej perspektywie czasowej, tj. w latach 2017–2022, największą dynamiką odznaczyła się sekcja J – informacja i komunikacja (+95,2%), a następnie sekcja D (+80,5%). Wartości dla Polski były w obydwu przypadkach niższe, odpowiednio +68,6% i +61,5%. Ujemną dynamikę w Małopolsce wykazała jedynie sekcja E (–3,1%) – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją.

Wykres 66. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i Polsce wg sekcji PKD w latach 2021–2022 (w %)

A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – informacja i komunikacja, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S oraz T – pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – organizacje i zespoły eksterytorialne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 67. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i Polsce wg sekcji PKD w latach 2017–2022 (w %)

A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – transport i gospodarka magazynowa, I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – informacja i komunikacja, K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – edukacja, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S oraz T – pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – organizacje i zespoły eksterytorialne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

— więcej informacji

Program Małopolska Sieć Sukcesorów

Celem Programu jest podniesienie poziomu gotowości do sukcesji w małopolskich firmach przez wzmocnienie postaw przedsiębiorczych oraz rozwój wiedzy i umiejętności wśród potencjalnych sukcesorów lub osób, które przejęły firmę w wyniku sukcesji. Realizowany jest on w formule otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych. Organizacje zainteresowane realizacją działań wspierających sukcesję w Małopolsce mogą w ramach konkursu zgłaszać swoje zadania i ubiegać się o wsparcie.

W ramach zadań organizowany jest cykl spotkań podnoszących wiedzę w obszarach związanych z prowadzeniem i transferem biznesu, tj. dotyczących funkcjonowania firmy, w szczególności na etapie przekazania własności, prezentowane są dobre praktyki i doświadczenia firm, w których proces sukcesji został już przeprowadzony. Spotkania przyczyniają się również do wymiany doświadczeń między przedsiębiorcami oraz tworzenia sieci współpracy młodych sukcesorów.

Dotychczas zorganizowano 2 edycje konkursu, w ramach którego przygotowano łącznie ponad 20 spotkań. W 2023 roku realizowane były kolejne 3 projekty wdrażane przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Krakowie, Izbę Przemysłowo-Handlową w Tarnowie oraz Małopolską Izbę Rzemiosła i Przedsiębiorczości.

Informacje: <https://www.malopolska.pl/biznes/bizneswmalopolsce/sukcesja-biznesu>

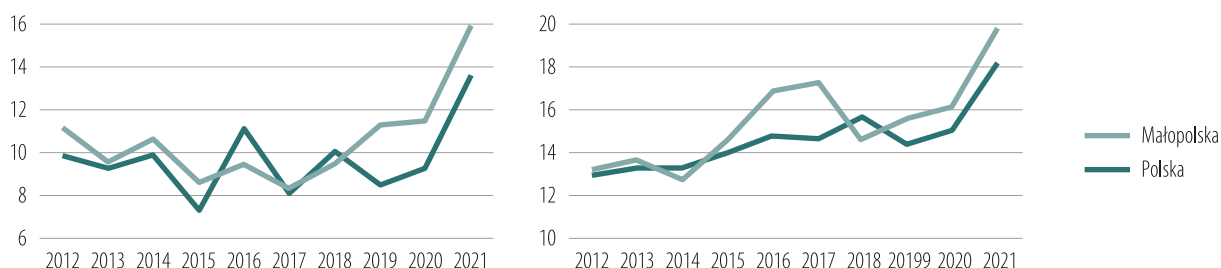
3. Innowacyjność przedsiębiorstw

W 2021 roku udział małopolskich firm usługowych ponoszących nakłady na innowacje zwiększył się wyraźnie, o 38% (co przełożyło się na 4,4 p. proc.), wydłużając trend wzrostowy do czteroletniego, najdłuższego w ostatniej dekadzie. Trzeci rok z rzędu wskaźnik utrzymuje się na poziomie wyższym od przeciętnego krajowego, który jednak odnotował jeszcze bardziej spektakularny wzrost – o ponad 46%. Małopolska posiada obecnie udział przedsiębiorstw finansujących innowację o 43% wyższy od tego z 2012 roku. Na poziomie kraju, w analogicznym okresie dekady, wskaźnik ten wzrósł o 38%, przy czym w międzyczasie silniej fluktuował. Województwo już trzeci rok z rzędu charakteryzuje się trzecią najwyższą w kraju wartością wskaźnika, wynoszącą 15,9%. W poprzednich latach były to przeważnie miejsca wyraźnie niższe³.

W przypadku firm przemysłowych także doszło w regionie do wyraźnego wzrostu (o 23%, 3,7 p. proc.) ich udziału. Nakłady na działalność innowacyjną ponosiło w 2021 roku 19,8% przedsiębiorstw i jest to wartość nieco wyższa niż średnia krajowa wynosząca 18,2%. W przeciągu dekady wskaźnik wzrósł w Małopolsce o ponad 50%, w kraju natomiast o 41%. Obecny wynik umiejscawia województwo na czwartym miejscu w skali polskich regionów. Pozycja ta nie wydaje się ustabilizowana – w ciągu ostatnich sześciu lat wahała się od drugiej do ósmej.

³ Wszystkie obliczenia w niniejszym rozdziale, które nie zostały przypisane innemu źródłu, zostały przeprowadzone na podstawie danych GUS, udostępnianych za pośrednictwem portalu <https://bdl.stat.gov.pl>

Wykres 68. Udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Dla pełniejszego obrazu istotna jest analiza struktury ponoszonych przez firmy nakładów innowacyjnych. Spośród czterech kategorii, na które się dzieli⁴, najbardziej cenna, polegająca na opracowywaniu bądź wytwarzaniu unikalnych rozwiązań, nowej wiedzy, jest działalność B+R. Udział nakładów na nią, w ogóle nakładów innowacyjnych w 2021 roku, wyniósł w Małopolsce, dla przedsiębiorstw przemysłowych, 59,6% i był to drugi najwyższy wynik regionalny (po Mazowszu). W ujęciu rocznym wskaźnik ten urósł o 1 p. proc. Adekwatna miara dla kraju wzrosła o 6,5 p. proc., jest jednak niższa od małopolskiej o 8,6 p. proc. Dla firm usługowych odnotowano w regionie udział w wysokości 91,1%, zbliżony do zeszłorocznego, jednocześnie ponad 30 p. proc. wyższy niż w całym kraju. Ostatni z omawianych wskaźników jest silnie różnicowany regionalnie. Jeszcze wyższą od małopolskiej wartość odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim, tymczasem w śląskim analogiczny udział wynosi zaledwie 31,7%. Dla przedsiębiorstw przemysłowych amplituda jest wyraźnie niższa – nie przekracza 40 p. proc.

Nakłady na działalność innowacyjną w firmach w przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo wyniosły w Małopolsce w 2021 roku 3294 zł (o niecałe 2% więcej niż rok wcześniej), co dało regionowi drugie miejsce w kraju, po województwie mazowieckim. Analogiczne nakłady w skali Polski wyniosły 2401 zł, co oznacza wzrost od poprzedniego roku o ponad 3%. Tymczasem nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w relacji do regionalnego PKB wyniosły w województwie małopolskim w 2021 roku⁵ 2,28% (o 7%, 0,2 p. proc. mniej niż rok wcześniej). Nieznacznie większy udział odnotowano tylko w województwie mazowieckim. Małopolska cechuje się natomiast najwyższymi w kraju nakładami wewnętrznymi na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw (określanymi często akronimem BERD⁶) w relacji do regionalnego PKD. Wskaźnik ten wynosi 1,65%⁷, co daje pozycję krajowego lidera pierwszy raz od 5 lat, a jednocześnie drugi w przeciągu dekady.

Zestawienie małopolskich firm ponoszących nakłady na innowacje z tymi, które faktycznie innowacje wprowadziły (a więc określanych mianem innowacyjnych), pokazują, że zarówno przedsiębiorstwa usługowe, jak i przemysłowe bywają innowacyjne, nawet jeśli nie ponoszą wydatków na ten cel. Od ponad dekady wprowadzających innowacje jest więcej niż finansujących ją. W 2021 roku różnica między nimi wyraźnie się zmniejszyła, co było konsekwencją znaczącego obniżenia udziału firm innowacyjnych, ale również stosunkowo niewielkiej aprecjacji udziału przedsiębiorstw z nakładami na innowacje. Oba zjawiska wystąpiły jednocześnie, i z podobnym natężeniem, w sektorze usługowym oraz przemysłowym. W pierwszym udział firm innowacyjnych jest o niecałe 28% większy niż finansujących innowacje (rok wcześniej było to niemal 200%); w drugim jest większy o 24% (rok wcześniej był większy o 126%)⁸. Należy odnotować, że spadki udziału firm innowacyjnych, zarówno usługowych, jak i przemysłowych dotyczyły, w podobnym natężeniu, całego kraju.

⁴ Stat.gov.pl; 1) działalność badawczo rozwojowa (B+R), 2) własny personel pracujący nad innowacjami, 3) materiały oraz usługi obce zakupione w celu realizacji działalności innowacyjnej, 4) inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w celu realizacji działalności innowacyjnej.

⁵ Wartość określana przez GUS jako szacunkowa, jest gruntowna i weryfikowana w kolejnych miesiącach.

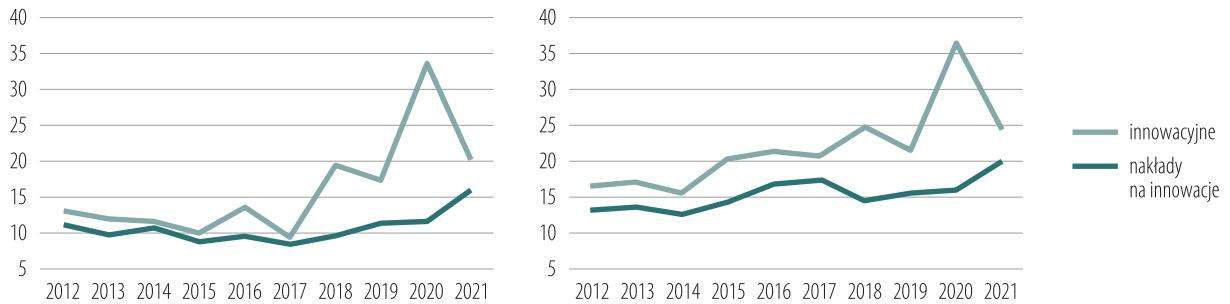
⁶ Ang.: *business enterprise expenditure on R&D*.

⁷ Wartość określana przez GUS jako szacunkowa, jest gruntowna i weryfikowana w kolejnych miesiącach.

⁸ Stosunkowo dużą zmienność należy tłumaczyć m.in.: zmianą metodologiczną wskaźnika między latami 2017 a 2018 oraz losowością próby w gronie przedsiębiorstw o liczbie pracujących wynoszącej 10–49. Można też zakładać, że gwałtowny wzrost lub spadek odsetka firm innowacyjnych ma miejsce w przypadku małych podmiotów, angażujących stosunkowo niewielkie nakłady na ten rodzaj działalności, bez większego znaczenia dla całości gospodarki.

Analizując wszystkie małopolskie firmy łącznie, 22,5% można zakwalifikować jako innowacyjne, co oznacza spadek o 36% względem roku 2020. W analogicznym czasie spadek w kraju wyniósł 33%, co skłania do poszukiwania wyjaśnień w uwarunkowaniach horyzontalnych, takich jak rozszerzany w analizowanych latach zakres dostępnych przedsiębiorstwom ulg na innowację.

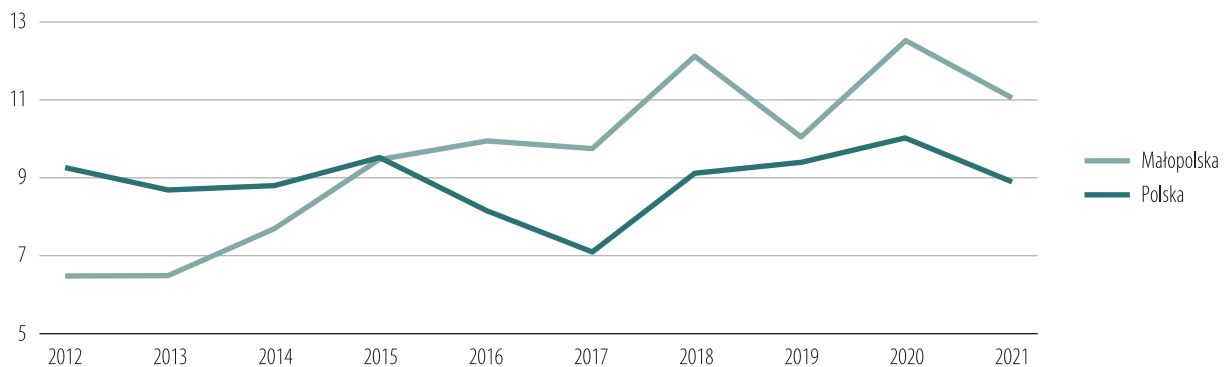
Wykres 69. Zestawienie udziału małopolskich przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną, z udziałem przedsiębiorstw innowacyjnych – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Mimo zwiększającego się udziału firm finansujących innowacje w Małopolsce spada (o 11%, 1,4 p. proc.) udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych, do poziomu 11,1% w 2021 roku. Zmiana ta jest niemal identyczna jak na poziomie krajowym, nad którym Małopolska utrzymuje od lat wyraźną przewagę (w 2021 roku udział omawianych przychodów wynosi w Polsce 8,9%). Odnotowany spadek jest szóstą kolejną zmianą wektora wskaźnika, który fluktuuje od 2016 roku. Aktualny wskaźnik plasuje region na drugim miejscu w kraju. Także ponadprzeciętny jest udział przychodów ze sprzedaży produktów przez podmioty zaliczane do technik wysokiej i średniowysokiej w sekcji przetwórstwa przemysłowego. Wynosił on w 2021 roku 40,2%, o niemal 6 p. proc. więcej niż w kraju. Różnica ta utrzymuje się od dekady na stosunkowo stałym poziomie.

Wykres 70. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem (w %)

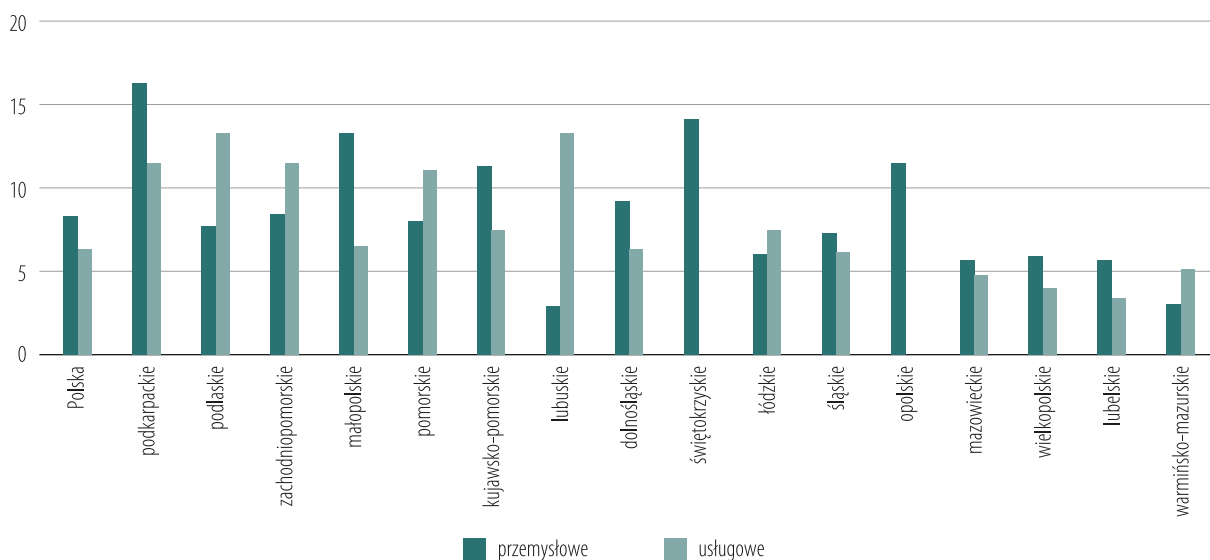

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Wobec ryzyka, jakim obarczona jest inwestycja w innowacje, przedsiębiorcy chętnie asekurują się, sięgając po wsparcie publiczne. W Małopolsce taka pomoc cieszyła się w ostatnich latach przeciętną w skali kraju popularnością. Wśród aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych, w latach 2019–2021 sięgnęła po nią nieco więcej niż co ósma (13,3%) firma. Oznaczało to relatywnie niewielki (o 11%, 1,7 p. proc.) spadek w stosunku do lat 2018–2020. Uszczuplenie wskaźnika w skali kraju sięgnęło w tym czasie 40%. Zdecydowanie rzadziej z publicznego wsparcia innowacji korzystały małopolskie firmy usługowe (6,5%). Skala tej pomocy uległa wyraźnemu zmniejszeniu (o ponad 62%) względem poprzedniego okresu. Tymczasem na poziomie kraju doszło do spadku (o prawie 34%,

3,2 p. proc.) do poziomu 6,3%. Spadek wskaźnika w Małopolsce był, obok województwa lubelskiego, największy w Polsce. Zsumowane regionalne udziały wspartych firm przemysłowych i usługowych dają Małopolsce wartość 19,8, czyli o niemal 39% mniejszą niż rok wcześniej. Analogiczne udziały krajowe spadły aż o 37% (z 23,3 do 14,6)⁹.

Wykres 71. Przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe, które w latach 2019–2021 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną – udział w gronie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie (w %)

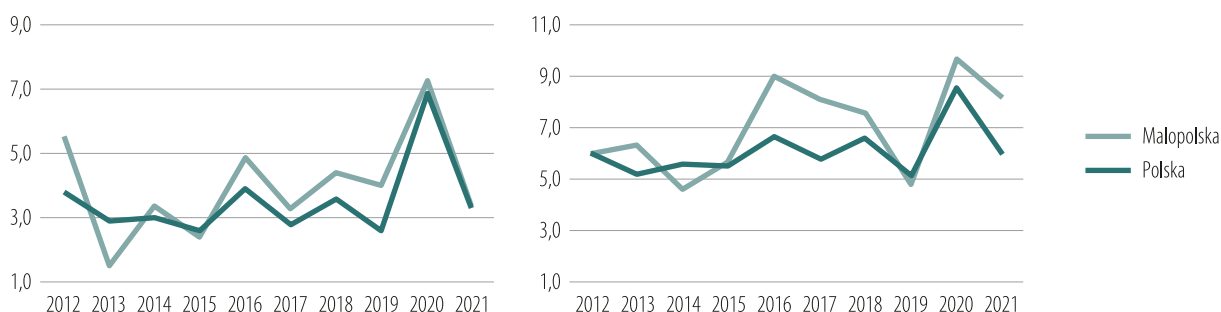

Uwaga: w raporcie źródłowym nie podano wartości wskaźnika dla przedsiębiorstw usługowych w województwach świętokrzyskim i opolskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Główny Urząd Statystyczny / Urząd Statystyczny w Szczecinie, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2019–2021*, Warszawa–Szczecin 2022.

W Małopolsce współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej w 2021 roku podjęło 3,3% firm usługowych. Jest to wynik wyraźnie niższy (o blisko 55%, 4 p. proc.) niż rok wcześniej, jednak zbliżony do deprecjacji w skali kraju (wynoszącej 52%, 3,6 p. proc.). Mimo niewielkich różnic w dynamice wskaźnik Małopolski po raz pierwszy od sześciu lat, i zaledwie trzeci raz w ostatniej dekadzie, nie przewyższa odczytu krajowego. Wśród firm przemysłowych współpraca – zarówno w skali kraju, jak i regionalnie – jest prowadzona częściej (podjęło ją 8,2% małopolskich i 6% krajowych przedsiębiorstw). Region, po zeszłorocznym solidnym wzroście wskaźnika, odnotował wyraźny (o 15,5%) spadek, który był jednak dwa razy mniejszy od regresji ogólnopolskiej (30,2%).

Wykres 72. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

⁹ Wszystkie obliczenia z tego akapitu przeprowadzono na podstawie: Główny Urząd Statystyczny / Urząd Statystyczny w Szczecinie, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2019–2021*, Warszawa–Szczecin 2022.

Innowacyjność regionalna, mierzona co rok przez Komisję Europejską i upubliczniana w postaci Tablicy regionalnych wyników w zakresie innowacyjności (*Regional Innovation Scoreboard*), opiera się na szeregu miarach dotyczących działalności przedsiębiorstw. Wyniki za 2023 rok takich przyjętych w opracowaniu wskaźników, jak:¹⁰ *Non-R&D innovation expenditures*, *SMEs introducing product innovations*, *SMEs introducing business process innovations*, *Employed ICT specialists*, *Employment in innovative enterprises* czy *Employment in knowledge-intensive activities* są dla Małopolski wyższe niż uśrednione na poziomie kraju, jednak niższe niż średnio w Unii Europejskiej (wyjątkiem jest *Employed ICT specialists*, pod względem którego region przewyższa tę średnią). Syntetyczny wskaźnik innowacyjności, na który składa się 21 miar, plasuje Małopolskę niezmiennie, od pierwszej edycji zestawienia, na drugim miejscu w kraju, za statystycznym regionem Warszawskim stołecznym. W skali regionów należących do Unii Europejskiej Małopolska zajmowała, zgodnie z raportem za 2023 rok, 129 miejsce, najwyższe w dotychczasowych odsłonach Tablicy. Jednocześnie została zaszeregowana do podkategorii „umiarkowany innowator”, ósmej w dwunastostopniowej skali regionalnej innowacyjności¹¹.

W obliczu nasilonej w Europie w ostatnich latach niepewności na rynku energii oraz coraz wyraźniej i powszechniej uświadamianych zmian klimatycznych dyskusja na temat innowacyjności zaczyna stopniowo obejmować wymiar ekologii. Wobec ustalenia, że aż „85% innowacji wprowadzanych w firmach przemysłowych nie przynosi korzystnych skutków dla środowiska, a zaledwie 5% przynosi znaczne pozytywne skutki dla materiałochłonności, emisyjności, absorpcji wody, czy efektywności energetycznej”¹², Bank Millennium opracował indeks unaoczniający potencjał ekoinnowacyjności w skali regionów. Oparty on został na 17 równoważnych wskaźnikach, które po wystandaryzowaniu zagregowano do 4 subindeksów i syntetycznego eko-indeksu. Część wskaźników dotyczy obszarów aktywności, w której prym wiodą firmy, mogą być zatem traktowane jako miary ekoinnowacyjności przedsiębiorstw. Jako takie można rozpatrywać nakłady wewnętrzne na działalność B+R w obszarze nauk przyrodniczych, rolniczych, weterynaryjnych, technicznych i inżynierskich (najlepszy wynik Małopolski w skali polskich regionów w analizie za 2022 rok), wartość dodaną brutto w branżach zielonych (także najlepszy wynik w kraju) czy udzielone patenty na ekoinnowacje (nieznacznie powyżej średniej krajowej). W ujęciu syntetycznym, Małopolska była w 2022 roku, w świetle opracowania Millennium, drugim najbardziej ekoinnowacyjnym polskim regionem.

Tabela 31. Wyniki subindeksów pięciu regionów z najwyższą wartością indeksu ekoinnowacyjności

Województwo	Subindeksty				
	Nakłady na ekoinnowacje	Efekty ekoinnowacji	Aktywność społeczno-ekonomiczna w zakresie ekoinnowacji	Efektywność wykorzystania zasobów	Eko-index
Pomorskie	54	64	71	86	68
Małopolskie	80	48	62	72	64
Mazowieckie	69	33	76	69	61
Dolnośląskie	71	31	43	74	51
Podkarpackie	55	42	34	75	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu *Eko-indeks Millennium*, Warszawa 2023.

¹⁰ MORR, *Innowacyjność regionów UE w 2019 roku*, Kraków 2019, <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2019/10/InnowacyjnoscREG2019.pdf>

¹¹ Komisja Europejska, *Regional Innovation Scoreboard 2023*, Bruksela 2023.

¹² Millennium Bank, *Eko-indeks Millennium*, Warszawa 2023, s. 5.

więcej informacji

Rozwój technologii wodorowych w Małopolsce

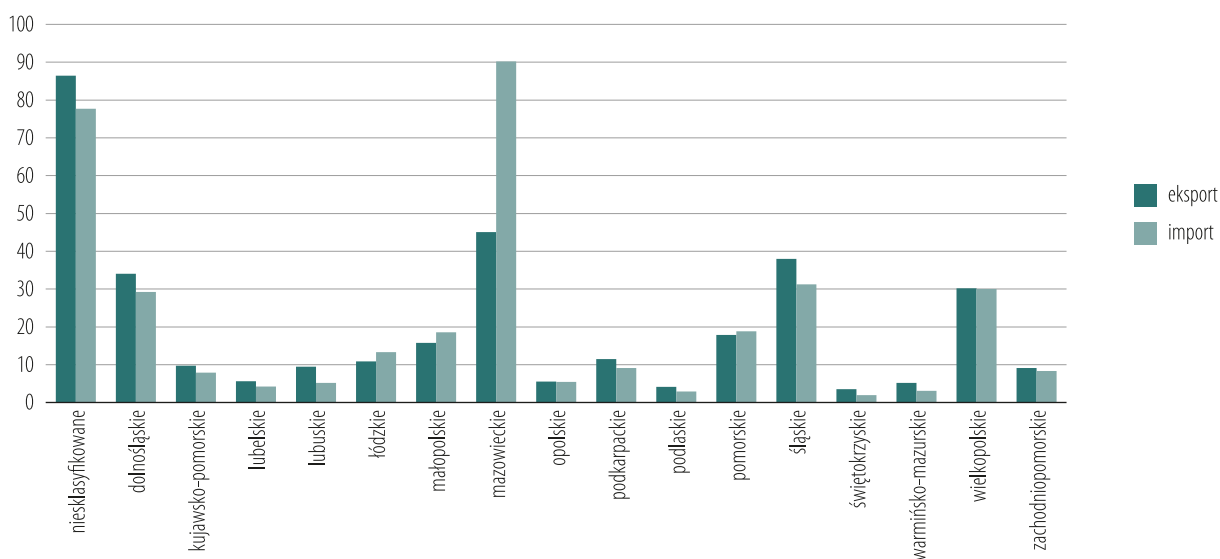
Wodór jest zaliczany do grona kluczowych alternatywnych źródeł energii, dlatego intensywnie rozwijane są w tym obszarze działania w Małopolsce. Regionalne wodorowe portfolio z każdym kolejnym miesiącem staje się coraz szersze. W przeciągu ostatniego roku w Krakowie zorganizowano dwie duże międzynarodowe konferencje branżowe. Ponadto Małopolskie instytucje aktywnie włączyły się w prace Śląsko-Małopolskiej Doliny Wodorowej. Jako region przystąpiliśmy do strategicznego partnerstwa pod auspicjami Komisji Europejskiej: Europejskiego Sojuszu na Rzecz Czystego Wodoru. Klamrą spinającą nasze zaangażowanie jest koordynacja Wodorowego Projektu Pilotażowego w ramach Inicjatywy Awangarda.

Województwo Małopolskie wspiera przedsiębiorców i naukowców, którzy związali swoją pracę z wodorem i technologiami pokrewnymi. W celu pozyskiwania pomysłów i opinii, ale również otwierając się na potrzeby płynące ze strony środowiska i naszych partnerów międzynarodowych, utworzono Regionalną Grupę ds. Rozwoju Technologii Wodorowych, powołano spółkę celową dedykowaną rozwojowi technologii wodorowych: Małopolskie Centrum Innowacyjnych Technologii Przechowywania i Transportu Wodoru, natomiast w trakcie przygotowania jest Plan rozwoju technologii wodorowych w Małopolsce do 2030 roku, który wyznaczy regionalne kierunki i scenariusze rozwoju w tym obszarze.

4. Handel zagraniczny

W 2022 roku wartość eksportu w województwie małopolskim wyniosła 15,7 mld euro, co oznacza wzrost względem 2021 roku o 3,2 mld, a więc o 26%. Podobnie było w przypadku importu, którego wartość osiągnęła 18,5 mld euro, a zatem o 4,9 mld więcej niż w roku poprzednim, tj. o 36%. W obu kategoriach, podobnie jak rok wcześniej, pozwoliło to województwu małopolskiemu na zajęcie 6. miejsca wśród regionów. Największymi eksporterami wśród polskich regionów są województwa mazowieckie i śląskie (45,0 i 37,9 mld euro), natomiast zdecydowanym liderem pod względem importu jest województwo mazowieckie (90,2 mld euro). Najmniejszy poziom eksportu w 2022 roku cechował województwa świętokrzyskie oraz podlaskie. Łączna wartość wyeksportowanych towarów wyniosła odpowiednio – 3,5 i 4,1 mld euro.

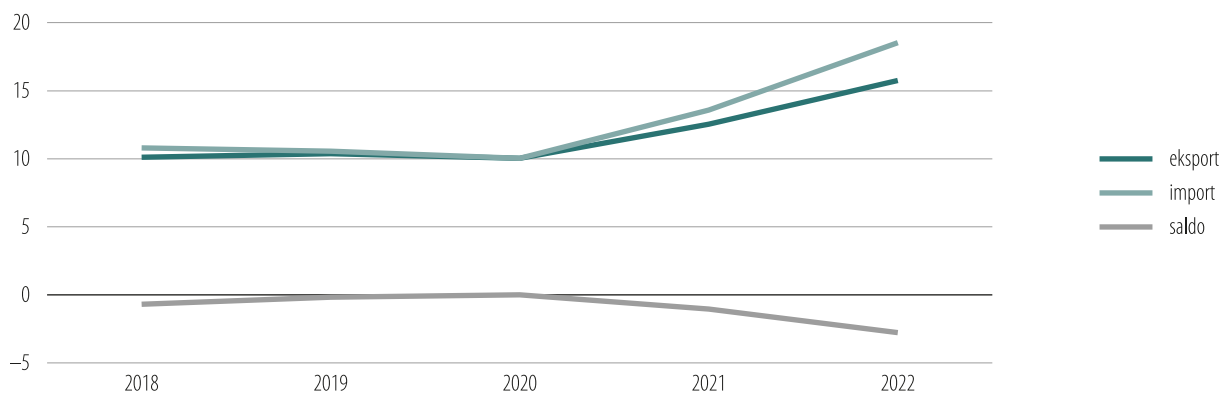
Wykres 73. Wartość eksportu i importu w 2022 roku (w mld euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Każde województwo osiągnęło wyższą wartość eksportu niż w roku ubiegłym. Znaczący wzrost eksportu i importu odnotowano począwszy od 2021 roku. Rok 2021 mógł stanowić pewnego rodzaju „odbicie” po pandemicznym roku 2020. Ponadto wysokie wartości nominalne są pochodną wysokiego poziomu inflacji, która intensywnie zaczęła zwyczajować, począwszy od I i II kwartału 2021 roku. Największy wzrost eksportu zanotowano w województwach zachodniopomorskim (+34%) i podlaskim (+33%). Z kolei najmniejszy odnotowano w województwie pomorskim (+14%). Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce w 2022 roku było ujemne i wyniosło –2,8 mld euro. Jest to największa różnica między eksportem a importem w ostatnim 4-leciu. W roku 2021 przewaga importu stanowiła 1 mld euro.

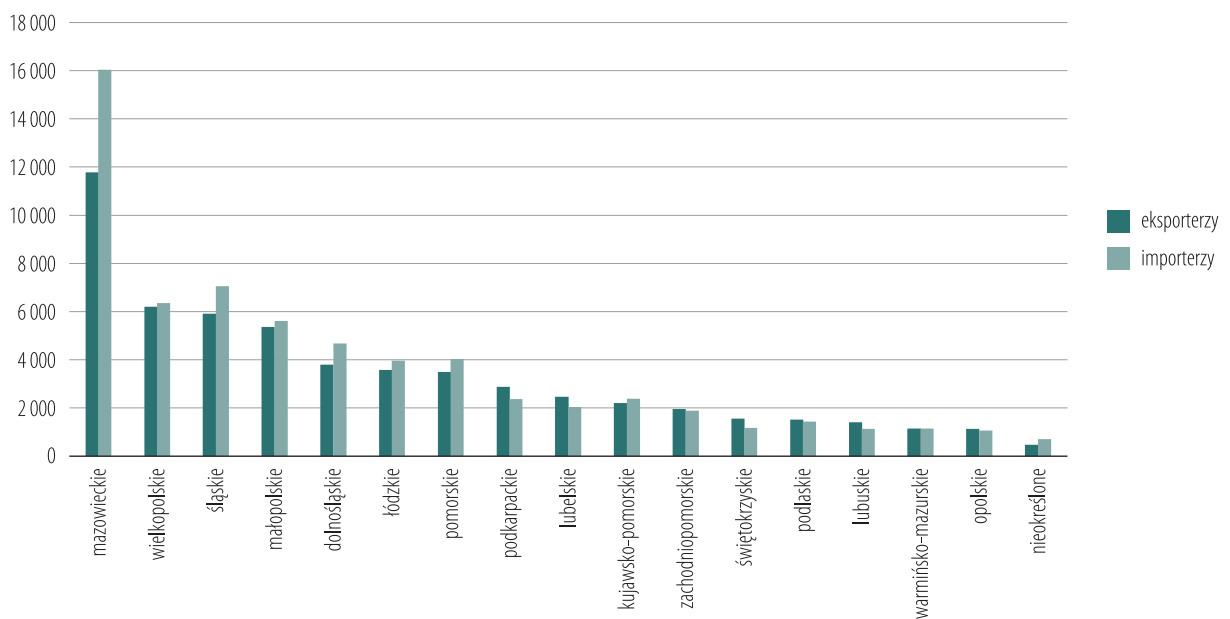
Wykres 74. Saldo zagranicznej wymiany handlowej w Małopolsce (w mld euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

W 2022 roku w Małopolsce działało 5361 podmiotów zajmujących się eksportem, co oznacza przyrost o 12% względem 2021 roku. Podobnie jak w poprzednich latach dało to regionowi 4. miejsce w Polsce za województwami: mazowieckim (11 783 podmioty), wielkopolskim (6204) oraz śląskim (5915). Również 4. miejsce zajęło województwo małopolskie pod względem liczby przedsiębiorstw zajmujących się importem. W Małopolsce funkcjonowało 5618 podmiotów. W porównaniu do 2021 roku liczba importerów spadła o 3%. Zdecydowanym liderem importu pozostaje województwo mazowieckie, które jest jedynym regionem, w którym liczba importerów przekroczyła 10 tys. (16 036).

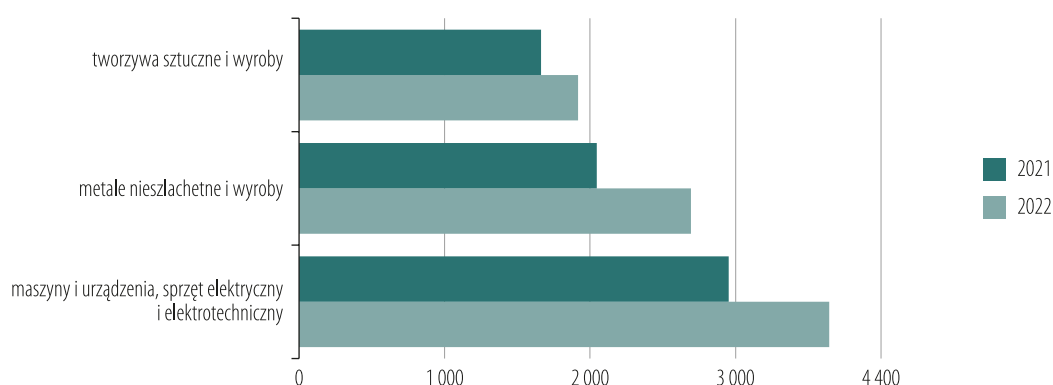
Wykres 75. Liczba eksporterów i importerów w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Zgodnie z klasyfikacją CN (nomenklatura scalona – podstawowa klasyfikacja towarów w obrocie międzynarodowym) najważniejszą rolę w małopolskim eksporcie, podobnie jak w latach poprzednich, stanowi sekcja maszyny i urządzenia, sprzęt elektryczny i elektrotechniczny, której wartość w 2022 roku wyniosła 3641,2 mln euro. Jest to wzrost względem roku ubiegłego o 23%. Kolejne miejsca zajęły metale nieszlachetne i wyroby (2691,4 mln euro) oraz tworzywa sztuczne i wyroby (1916,7 mln euro). Obie sekcje zanotowały wzrost względem 2021 roku o odpowiednio 32% i 15%. W szczegółowej klasyfikacji CN produktem eksportowym o największej wartości, podobnie jak w roku ubiegłym, były ciągniki drogowe do ciągnięcia naczep o łącznej wartości 316,0 mln euro. Jest to jednak znaczący spadek względem 2021 roku (-28%). Na drugim i trzecim miejscu odnotowano korki, pokrywki i wieczka, kapsle do butelek (304,8 mln euro) oraz sprzęt elektryczny, oświetleniowy lub sygnalizacji drogowej (295,7 mln euro).

Wykres 76. Najważniejsze towary eksportowe (sekcje) w Małopolsce według klasyfikacji CN (w mln euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

W skali regionalnej zdecydowanie największy udział w małopolskim eksporcie ma stolica województwa – Kraków (26,7%). Oznacza to wzrost udziału o 1,2 p. proc. względem 2021 roku. Podium uzupełniają powiaty krakowski (13,1%) oraz wielicki (13,0%). Udział pozostałych powiatów jest poniżej 10%. Kolejne miejsce w zestawieniu zajmują powiat oświęcimski (9,1%) oraz myślenicki (5,5%).

Mapa 19. Udział podmiotów w eksporcie Małopolski (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej.

Rynek pracy

Opracowanie: Joanna Mucha, Barbara Walczak¹

— podsumowanie

- W 2022 roku sytuacja na rynku pracy przedstawiała się korzystnie, pomimo spowolnienia gospodarczego spotęgowanego przez agresję Rosji na Ukrainę.
- Bezrobocie pozostało na niskim poziomie 4,5%. Na koniec grudnia 2022 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było blisko 64,4 tys. bezrobotnych, czyli o 8,0% mniej niż rok wcześniej.
- W 2022 roku w Małopolsce upadłość ogłosiło 16,1% firm mniej niż rok wcześniej, skala zawieszonych firm uległa zwiększeniu o 19,3%, jednak wzrosła również liczba podmiotów gospodarczych o 4% w stosunku do poprzedniego roku.
- Wciąż rosła aktywność zawodowa mieszkańców Małopolski. Grupa osób pracujących i aktywnie poszukujących pracy zwiększyła się o 12 tys. osób w stosunku do 2021 roku do poziomu 1,5 mln, natomiast liczba biernych zawodowo w IV kwartale 2022 roku wyniosła 1,1 mln i zmniejszyła się o 1,1% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego.
- Na jedno likwidowane miejsce pracy w Małopolsce przypadały dwa nowo utworzone, jednak do powiatowych urzędów pracy w Małopolsce w całym 2022 roku pracodawcy zgłosili 92,5 tys. ofert pracy, czyli o 2,2% mniej niż rok wcześniej.

1. Poziom i struktura bezrobocia

W 2022 roku sytuacja na rynku pracy była uwarunkowana niekorzystnymi zjawiskami powodowanymi głównie przez rosyjską agresję na Ukrainę, takimi jak: inflacja, niepewna sytuacja geopolityczna, pogorszenie kondycji gospodarki, napływ obywateli Ukrainy, a w mniejszym stopniu pandemią COVID-19. Na koniec grudnia 2022 roku w ewidencji małopolskich urzędów pracy pozostawało blisko 64,4 tys. osób bezrobotnych, w 2021 roku 69,9 tys. osób, a w 2020 83 tys. osób. W porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego nastąpił spadek o 8,0%, a w stosunku do 2020 roku – o 22,5%.

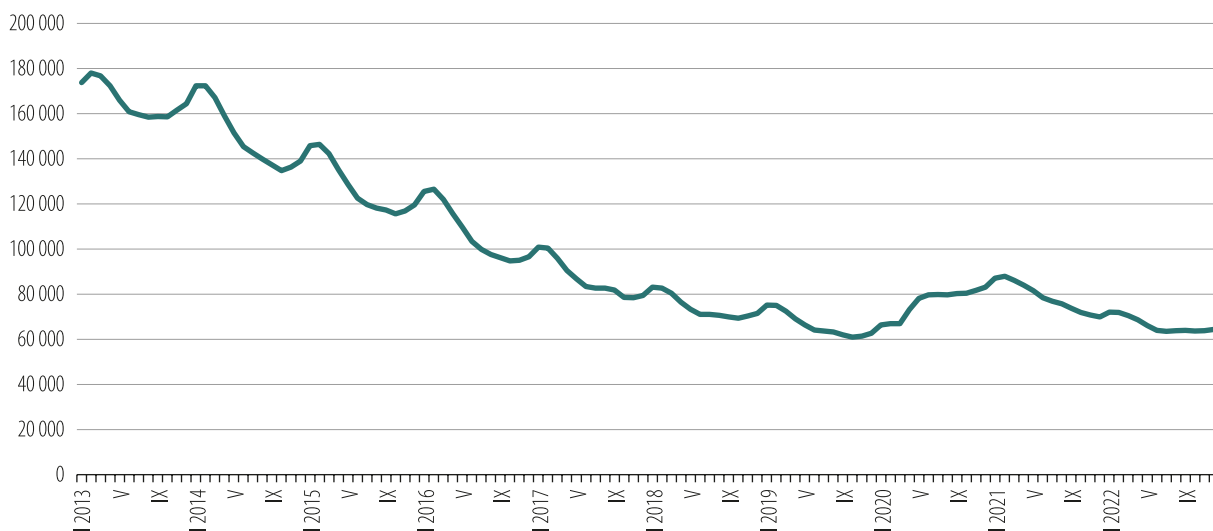
Udział kobiet wśród osób bezrobotnych na koniec grudnia 2022 roku wynosił 54,9%, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż w 2021 roku. Od grudnia 2013 roku udział kobiet w ogóle bezrobotnych utrzymuje się na poziomie pomiędzy 51 a 59%, osiągając maksymalne wartości w latach 2018–2019. Poszczególne powiaty wykazują się zróżnicowanym odsetkiem bezrobotnych kobiet, a wartości wskaźnika wahają się od 43,0% do 66,0%. Niezmiennie najniższy odsetek

¹ Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

występuje w powiecie tatrzańskim, a najwyższy w powiecie nowosądeckim. Wśród ogółu bezrobotnych osoby pozostające w szczególnej sytuacji² stanowiły na koniec grudnia 2022 roku 83,4%, o 2,1 p. proc. mniej w stosunku do roku ubiegłego. Niezmiennie od wielu lat w grupie tej najliczniej reprezentowani byli długotrwale bezrobotni, czyli pozostający w rejestrach co najmniej 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, których udział w liczbie wszystkich bezrobotnych na koniec 2022 roku wyniósł 49,6%, następnie osoby do 30. roku życia (26,4%) i osoby po 50. roku życia (26,2%). W województwie małopolskim notuje się jeden z wyższych udziałów osób młodych (do 30. roku życia) w populacji bezrobotnych. W grudniu 2022 roku młodzi stanowili 26,4% (średnia dla Polski to 23,9%)³. Wynika to ze struktury demograficznej Małopolski (większego udziału osób młodych w populacji). Największy udział osób bezrobotnych w tej grupie wiekowej odnotowano w powiatach proszowickim (38,3%, wzrost o 2,9 p. proc.), limanowskim (37,8%, wzrost o 2,6 p. proc.), dąbrowskim i suskim (34,7%, dla dąbrowskiego spadek o 0,6 p. proc., a dla suskiego wzrost o 0,6 p. proc.), nowotarskim (33,7%, spadek o 1,2 p. proc.). Najniższy udział, poniżej 20%, miał miejsce w Krakowie (16,2%) i Tarnowie (18,5%). W grudniu 2022 roku największy udział wśród osób bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (26,3%, wzrost o 0,5 p. proc. w stosunku do analogicznego okresu 2021 roku), policealnym i średnim zawodowym (23,7%, spadek o 0,1 p. proc.), gimnazjalnym i poniżej (21,9%, spadek o 0,2 p. proc.), następnie z wykształceniem wyższym (16,6%, wzrost o 0,1 p. proc.) oraz średnim ogólnokształcącym (11,4%, spadek o 0,3 p. proc.). Pokazuje to, że poziom wykształcenia wpływa na sytuację na rynku pracy – osoby lepiej wykształcone łatwiej znajdują pracę. Kolejnym istotnym czynnikiem jest staż pracy osób bezrobotnych. Najwyższy udział wśród zarejestrowanych stanowili bezrobotni bez udokumentowanego doświadczenia lub z doświadczeniem krótszym niż rok – 33,6% (o 1,0 p. proc. więcej niż w 2021 roku i 1,8 p. proc. więcej niż w 2020 roku) oraz o stażu od 1–5 lat – 25,2% (o 0,1 p. proc. więcej niż w 2021 roku i 0,6 p. proc. mniej niż w 2020 roku).

Udział osób w wieku 50 lat i więcej w ogóle osób bezrobotnych w 2022 roku wyniósł 26,2%. W porównaniu do roku 2021 zaobserwowano wzrost udziału tej grupy o 0,1 p. proc. i o 1,7 p. proc. wobec 2020 roku. Odsetek bezrobotnych mających 50 lat i więcej wahał się między 18,9% w powiecie dąbrowskim a 32,1% w Krakowie. W końcu 2022 roku udział osób niepełnosprawnych w ogóle bezrobotnych był wyższy w stosunku do roku poprzedniego o 0,4 p. proc. i wyniósł 6,9%, a w porównaniu do końca 2020 roku wzrósł o 1,7 p. proc.

Wykres 77. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie małopolskim (w okresie I 2013–XII 2022)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań o rynku pracy MRIPS-01.

² Zgodnie z zapisami Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy są m.in. bezrobotni do 30. roku życia oraz powyżej 50. roku życia, długotrwale bezrobotni, korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia oraz bezrobotni niepełnosprawni. Osobom takim przysługuje pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych, m.in. projektach, ofertach pracy, stażach.

³ *Bezrobocie rejestrowane I–IV kwartał 2022 roku*, Informacje Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2023.

Województwo małopolskie wyróżnia się niską stopą bezrobocia, wynoszącą pod koniec 2022 roku 4,5%. Jest to wartość o 0,7 p. proc. niższa niż średnia wartość stopy bezrobocia dla Polski (5,2%). Na tle pozostałych województw małopolskie, pod względem stopy bezrobocia, zajęło piątą lokatę *ex aequo* z województwem dolnośląskim, za województwem wielkopolskim (2,9%), śląskim (3,7%), mazowieckim (4,2%), zaraz za województwem lubuskim (4,4%). W porównaniu do grudnia 2021 stopa bezrobocia w województwie pozostała na tym samym poziomie. Poszczególne powiaty wykazywały się znacznym zróżnicowaniem pod względem stopy bezrobocia, a różnica pomiędzy nimi wynosiła 10,2 p. proc., od 2,3% w Krakowie do 12,5% w powiecie dąbrowskim. Sześć powiatów odnotowało wartość stopy bezrobocia niższą niż stopa wojewódzka, trzy zawierały się między wartościami dla województwa i dla Polski, natomiast 13 osiągnęło poziom wyższy niż stopa dla kraju. Najniższy poziom bezrobocia odnotowano w Krakowie (2,3%), Nowym Sączu (3,2%) i powiatach: bocheńskim (3,3%), wielickim (3,6%), myślenickim (3,7%) oraz w Tarnowie (4,1%). Na drugim biegunie pod tym względem znalazły się powiaty: dąbrowski (12,5%), nowosądecki (9,7%) i tarnowski oraz tatrzański (8,3%). W porównaniu do grudnia 2021 roku stopa zwiększyła się w 7 powiatach. Najwięcej, o 0,5 p. proc., w powiecie myślenickim, poza tym o 0,2 p. proc. w tatrzańskim, o 0,1 p. proc. w Nowym Sączu oraz powiatach: tarnowskim, proszowickim, limanowskim oraz nowosądeckim. W pozostałych 15 powiatach województwa na przestrzeni roku odnotowano spadek stopy bezrobocia. Największy w powiecie nowotarskim o 1,6 p. proc., bocheńskim o 1,1 p. proc. oraz chrzanowskim o 1,0 p. proc.

Mapa 20. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa małopolskiego (w %, stan na 31 grudnia 2022 roku)

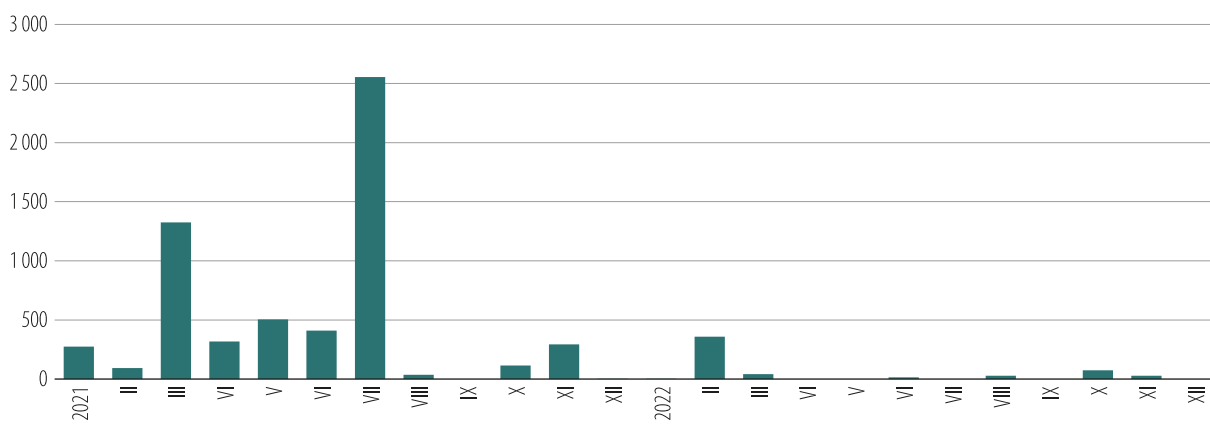

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Zwolnienia grupowe i upadłości

W 2022 roku do powiatowych urzędów pracy wpłynęło 9 zgłoszeń zamiaru przeprowadzenia zwolnień, które dotyczyły 547 osób. Jednak z uwagi na zrealizowanie w 2022 roku zwolnień 3975 pracowników zgłoszonych jeszcze w 2021 roku w związku z zakończeniem działalności operacyjnej w Polsce dużego pracodawcy mającego siedzibę w Małopolsce, faktyczne zwolnienia zrealizowane w 2022 roku objęły aż 4139 pracowników. Zgodnie z przepisami zamiar zwolnień zgłasza się do powiatowego urzędu pracy, na terenie którego znajduje się siedziba pracodawcy. Zwolnienia jednak mogą dotyczyć pracowników w całym kraju, nie tylko w Małopolsce.

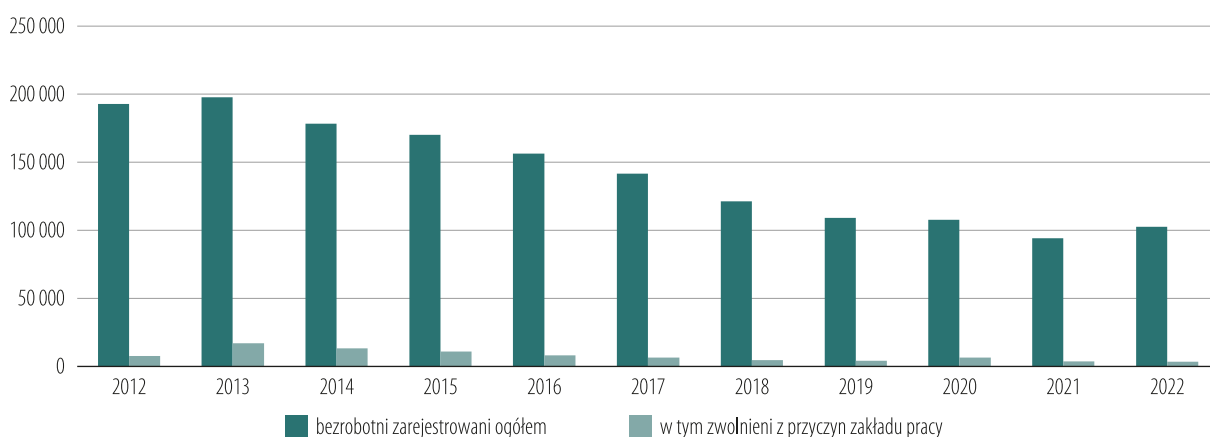
Wykres 78. Zapowiedzi zwolnień grupowych (liczba osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy województwa małopolskiego.

W całym 2022 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 3,4 tys. bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy, o 11,4% mniej niż rok wcześniej i 48,7% mniej w stosunku do 2020 roku. Osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy stanowiły 3,3% wszystkich rejestrujących się bezrobotnych⁴.

Wykres 79. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w ciągu roku, w tym bezrobotni po zwolnieniu z przyczyn dotyczących zakładu pracy w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy w województwie małopolskim.

W 2022 roku w Małopolsce upadłość ogłosiło 26 firm, czyli o 16,1% mniej niż rok wcześniej. W porównaniu z innymi województwami jest to piąty wynik za województwem mazowieckim (114 upadłości), śląskim (40), wielkopolskim (36) i dolnośląskim (29). Większość firm w Małopolsce, które ogłosiło upadłość, miało siedzibę w Krakowie (58%). W 2022 roku w całej Polsce odnotowano 360 upadłości, tj. o 12,5% mniej niż w 2021 roku. Jedynie w województwach łódzkim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim było ich więcej niż w poprzednim roku, a w województwie śląskim tyle samo. Najwięcej upadłości dotyczyło firm zajmujących się przetwórstwem przemysłowym, handlem hurtowym i detalicznym oraz budownictwem⁵.

⁴ Dane ze sprawozdań MRiPS-01.

⁵ Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2022 roku.

3. Zatrudnienie i wynagrodzenia

W 2022 roku sytuacja na rynku pracy była mocno zdeterminowana przez sytuację gospodarczą oraz napływ obywateli Ukrainy związany z agresją Rosji na ten kraj. Jednak pomimo trudniejszych warunków zewnętrznych utrzymała się korzystna sytuacja zatrudnieniowa w województwie. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w grudniu 2022 roku wyniosło 544,4 tys., tj. o 17,5 tys. więcej niż w roku 2021 (wzrost o 3,3%) oraz o 27,6 tys. więcej niż w grudniu 2020 roku. Od grudnia 2021 roku wzrost przeciętnego zatrudnienia zanotowano w sekcjach: informacja i komunikacja (sekcja J – wzrost o 34,5%), w działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I – wzrost o 5,7%) oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (sekcja H – wzrost o 3,9%). Mniejsze wzrosty zanotowano w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N – wzrost o 2,9%), przetwórstwie przemysłowym (sekcja C – wzrost o 1,4%), działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L – wzrost o 1,1%). Spadek liczby pracujących odnotowano w 4 branżach. Największy spadek przeciętnego zatrudnienia dotyczył działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M – spadek o 2,2%), budownictwa (sekcja F – spadek o 0,7%), handlu i naprawy pojazdów samochodowych (sekcja G) oraz dostawy wody i gospodarowania ściekami i odpadami (sekcja E, w sekcjach G i E – spadek o 0,2%).

Na koniec 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce wynosiło 6923,39 zł, co oznacza, że było o 902,83 zł wyższe w porównaniu z rokiem 2021. Najwyższe wynagrodzenia oferowały przedsiębiorstwa z branży informacja i komunikacja (sekcja J – 12 524,98 zł), natomiast najniższe podmioty zajmujące się zakwaterowaniem i gastronomią (sekcja I – 4455,46 zł). Największy wzrost wynagrodzeń odnotowano w branży transportowej (sekcja H – wzrost o 28,4%) oraz w handlu hurtowym i detalicznym (sekcja G – wzrost o 16,8%), co nie zmienia faktu, że nadal były one jednymi z najniższych. W pozostałych branżach również odnotowano dwucyfrową dynamikę wzrostu wynagrodzeń (sekcja J – informacja i komunikacja o 13,7%, sekcja I – zakwaterowanie i gastronomia o 12,4%, sekcja N – administrowanie i działalność wspierająca oraz sekcja F – budownictwo o 12,0%, sekcja L – obsługa rynku nieruchomości o 11,7%, sekcja E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami i rekultywacja o 10,9%, sekcja C – przetwórstwo przemysłowe o 10,7%). W działalności profesjonalnej i technicznej (sekcja M) zarobki zwiększyły się w najmniejszym stopniu, bo tylko o 7,4%, jednak pozostały nadal jednymi z najwyższych w województwie⁶.

4. Aktywność zawodowa

Zwiększyła się aktywność zawodowa Małopolan i przybyło pracujących. W województwie małopolskim na koniec 2022 roku było 1492 tys. osób aktywnych zawodowo, czyli pracujących lub poszukujących pracy. W odniesieniu do roku 2021 nastąpił wzrost liczby aktywnych o 12 tys., a w stosunku do 2020 roku o 22 tys. osób. Na koniec 2022 roku współczynnik aktywności zawodowej wzrósł o 0,4 p. proc. do wartości 56,9%. Współczynnik aktywności zawodowej dla województwa małopolskiego był o 1,3 p. proc. niższy od wartości dla Polski (w 2021 roku był o 1,5 p. proc. niższy). Analogicznie jak w latach ubiegłych najwyższą wartość współczynnika odnotowano w grupie: mężczyzn: 65,5%, mieszkańców miast: 58,3%, osób w wieku 25–34 lata: 91,3%, z wykształceniem wyższym: 81,2%. W IV kwartale 2022 roku wśród wszystkich województw, małopolskie pod względem współczynnika aktywności zawodowej zajmowało 9. pozycję w rankingu przed województwami: świętokrzyskim, zachodniopomorskim, lubuskim, śląskim, opolskim, warmińsko-mazurskim i podkarpackim. Ponownie na czele rankingu znalazło się województwo mazowieckie ze współczynnikiem aktywności 62,4%. Wzrost aktywności zawodowej w województwie małopolskim odbył się przy jednoczesnym zwiększeniu się liczby pracujących (o 0,9 p. proc. niż rok wcześniej) i spadku poszukujących pracy (spadek o 0,9 p. proc.). Na przestrzeni roku wzrost aktywności zawodowej zanotowano wśród mężczyzn (o 2,7 p. proc.), natomiast spadek wśród kobiet (o 1,5 p. proc.). Wśród mieszkańców miast współczynnik aktywności zawodowej spadł o 0,2 p. proc., a dla mieszkańców wsi wzrósł o 1,1 p. proc. Wzrost współczynnika aktywności zawodowej rok do roku odnotowano w grupach: 25–34 lata (o 4,5 p. proc.), 55–89 lat (o 1,6 p. proc.), 15–24 lata (o 1 p. proc.) i 45–54 lata (o 0,1 p. proc.), natomiast spadek o wartości 0,6 p. proc. odnotowano w grupie wiekowej

⁶ Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w 2022 roku.

35–44 lata. Spadek współczynnika aktywności zawodowej w stosunku do 2021 roku odnotowano również w grupie osób z wykształceniem wyższym (o 0,3 p. proc.), policealnym i średnim zawodowym (o 1,3 p. proc.), gimnazjalnym i niższym (o 6,1 p. proc.), a w pozostałych grupach odnotowano wzrost (o 2,6 p. proc. wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz o 2,7 p. proc. wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym). Natomiast w stosunku do IV kwartału 2020 roku wzrost aktywności zawodowej odnotowano tylko w grupie osób w wieku 25–34 (wzrost o 4,9 p. proc.), z wykształceniem wyższym (wzrost o 0,3 p. proc.) i średnim ogólnokształcącym (wzrost o 2,7 p. proc.). Poza rynkiem pracy, według danych z końca 2022 roku, pozostawało 1129 tys. osób (w wieku 15 lat i więcej), tj. o 12 tys. osób mniej niż rok wcześniej i o 24 tys. osób więcej niż w 2020 roku. Współczynnik aktywności zawodowej wykazywał się zróżnicowaniem ze względu na:

- › płeć: był wyższy dla mężczyzn (65,5%) niż dla kobiet (49,0%);
- › wiek: w grupie wiekowej 25–34 lata aktywni zawodowo stanowili 91,3%, 35–44 lata – 85,8%, a pomiędzy 45–54 lata – 81,5% (w wieku produkcyjnym 77,7%), w grupie 15–24 lata – 30,4%, natomiast w grupie wiekowej 55 lat i więcej – zaledwie 25,3%;
- › wykształcenie: wśród osób z wykształceniem wyższym wyniósł 81,2%, wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym 61,2%, ze średnim ogólnokształcącym 53,5%, z zasadniczym zawodowym 51,6%, natomiast wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym jedynie 10,3%.

Wykres 80. Współczynnik aktywności zawodowej w województwie małopolskim i w Polsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

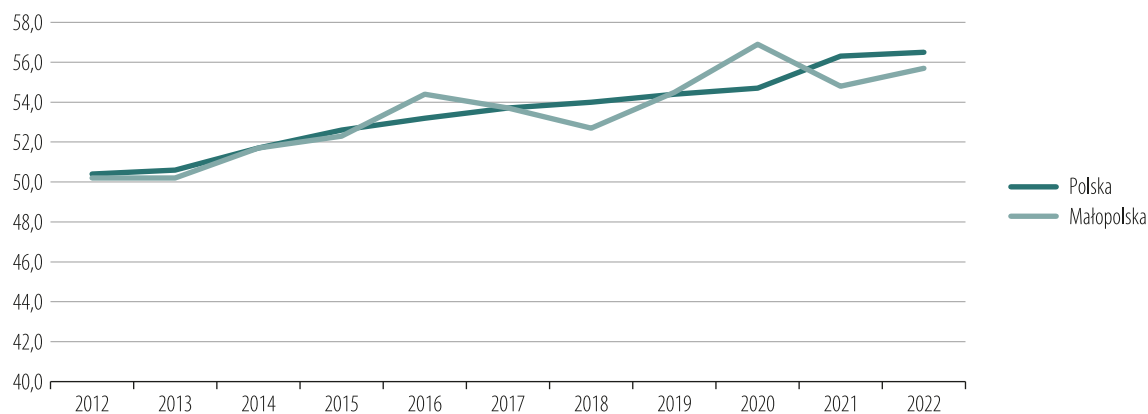
W województwie małopolskim w IV kwartale 2022 roku obciążenie pracujących osobami niepracującymi (bezrobotni i bierni zawodowo) wyniosło 794 osoby niepracujące na 1000 osób pracujących.

Liczba pracujących w województwie małopolskim w końcu 2022 roku wyniosła 1461 tys. i była o 25 tys. wyższa niż rok wcześniej i o 49 tys. niższa niż w roku 2020. Wśród pracujących przeważali mężczyźni (55,2%) oraz mieszkańcy wsi (50,9%). Struktura pracujących według wieku przedstawiała się następująco: najliczniejszą grupę (28,5%) stanowiły osoby w wieku 35–44 lata, osoby w wieku 25–34 lata (26,2%), osoby w wieku 45–54 lata (22,3%), powyżej 55. roku życia (16,8%), natomiast najmniej liczną osoby w wieku 15–24 lata (6,2%). W stosunku do 2021 roku wzrósł udział pracujących w wieku 25–34 lata o 2,6 p. proc., powyżej 55. roku życia o 1,5 p. proc., w wieku 15–24 lata o 0,6 p. proc., natomiast spadł udział osób pracujących w wieku 35–44 lata o 3,1 p. proc. oraz osób w wieku 45–54 lata o 1,6 p. proc. Na małopolskim rynku dominowali pracujący z wykształceniem zawodowym – 45,4% (w tym 24,7% stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, a 20,7% z zasadniczym zawodowym / branżowym). Dużą grupę stanowili także pracujący legitymujący się dyplomem szkoły wyższej (43,7%).

Wraz ze wzrostem liczby pracujących obserwowano wzrost wskaźnika zatrudnienia. W IV kwartale 2022 roku wyniósł on 55,7%, czyli o 0,9 p. proc. więcej niż rok wcześniej. Pozostał jednak na niższym poziomie niż średnio w kraju (o 0,8 p. proc.). Wartość wskaźnika zatrudnienia dla Polski również wykazała się tendencją wzrostową i podniosła się o 0,2 p. proc. do poziomu 56,5%. W przypadku wskaźnika zatrudnienia najlepiej sytuacja wyglądała wśród:

- › mężczyzn (64,0%);
- › mieszkańców miast (57,5%);
- › osób w wieku 25–34 lata (87,4%), 35–44 lata (84,6%);
- › osób z wykształceniem wyższym (80,9%).

Wykres 81. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i województwie małopolskim (w %)

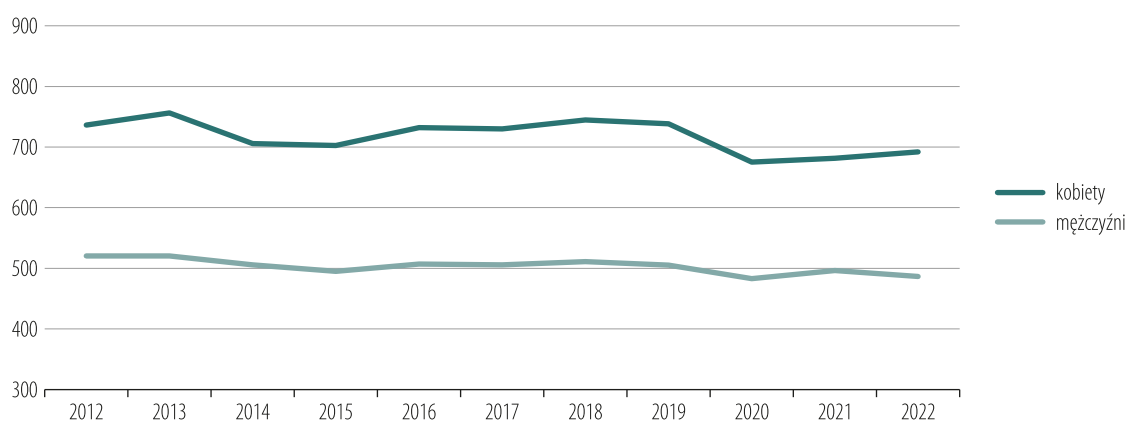
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) na koniec 2022 roku liczba osób biernych zawodowo w województwie małopolskim wyniosła 1129 tys., tj. o 12 tys. mniej niż rok wcześniej i o 24 tys. więcej niż w 2020 roku. Bierni stanowią 43,1% populacji województwa w wieku 15 lat i więcej⁷, co jest wartością wyższą od ogólnopolskiej, wynoszącej 41,8%.

Bierność zawodowa w 2022 roku miała związek z⁸:

- › wiekiem – 64,7% to osoby które mają 55 lat i więcej;
- › płcią – bierność częściej dotyczy kobiet (61,5% biernych zawodowo mieszkańców województwa), ponieważ to one, częściej niż mężczyźni, sprawują opiekę nad osobami zależnymi;
- › miejscem zamieszkania – mieszkańcy wsi stanowili 53,9% osób biernych zawodowo w Małopolsce;
- › wykształceniem – najczęściej osób biernych zawodowo było w grupie z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego (30,1%).

Wykres 82. Bierni zawodowo (w tys.) w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS.

⁷ Bank Danych Lokalnych, Aktywność ekonomiczna ludności (dane kwartalne).

⁸ Na podstawie danych na koniec IV kwartału 2022 roku.

5. Zapotrzebowanie na pracowników

W Polsce w 2022 roku odnotowano 139,8 tys. wolnych miejsc pracy⁹, czyli o 3,8 tys. więcej miejsc niż w analogicznym okresie 2021 roku (wzrost o 2,7%). Najwięcej z nich pochodziło z województwa mazowieckiego (36,7 tys.; 26,3%), wielkopolskiego (14,9 tys.; 10,7%), śląskiego (14,8 tys.; 10,6%), dolnośląskiego (13,7 tys.; 9,8%) oraz małopolskiego (13,5 tys.; 9,7%). W 2022 roku w Polsce utworzono 534,8 tys. nowych miejsc pracy, czyli o 8,2% mniej niż w 2021 roku. Najwięcej z nich powstało w województwie mazowieckim (126,3 tys.; 23,6%), wielkopolskim (59,4 tys.; 11,1%), śląskim (59,3 tys.; 11,1%), małopolskim (54,5 tys.; 10,2%) i dolnośląskim (40 tys.; 7,5%).

Pracowników poszukiwano m.in. za pośrednictwem urzędów pracy, do których zgłoszono 12,8% ogólnej liczby dostępnych wolnych miejsc pracy. Do powiatowych urzędów pracy w Małopolsce w całym 2022 roku pracodawcy zgłosili 92 541 ofert pracy, czyli o 2051 (2,2%) mniej niż rok wcześniej. Spadek byłby jeszcze większy, gdyby nie bardzo dobry początek roku, w tym szczególnie marzec, kiedy to do urzędów pracy wpłynęło ponad 10 tys. ofert. W kolejnych miesiącach przeważała już tendencja spadkowa.

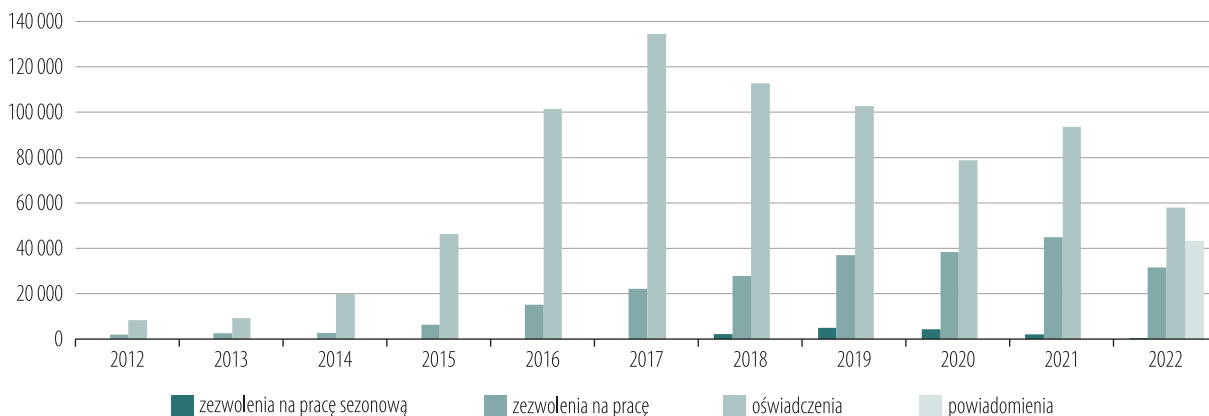
Województwo małopolskie niezmiennie przyciąga pracowników z zagranicy. W związku z pogłębiającymi się deficytami pracowników w ostatnich latach zwiększała się rola cudzoziemców na polskim rynku pracy.

W 2022 roku obraz imigracji zarobkowej zmienił się w wyniku wybuchu wojny w Ukrainie, która spowodowała duży napływ imigrantów z tego kraju, głównie kobiet. Z tego powodu wzmocnienie kadrowe otrzymały branże, w których przeważa zatrudnienie kobiet (zakwaterowanie i gastronomia, edukacja), natomiast ubytek pracowników odnotowały branże silnie zmaskulinizowane. Ponadto w 2022 roku wyraźnie przybyło imigrantów zarobkowych z innych państw, m.in. z Dalekiego Wschodu oraz Białorusi. Liczba cudzoziemców pracujących w województwie jest trudna do oszacowania, m.in. ze względu na brak pełnych danych o tych obcokrajowcach, którzy są zwolnieni z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę (obywatele Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii), a także przez podejmowanie pracy w szarej strefie.

W następstwie wejścia w życie przepisów o pomocy obywatelom Ukrainy pojawiła się nowa forma legalizacji pracy cudzoziemców w Polsce – powiadomienie o powierzeniu wykonywania pracy obywatelowi Ukrainy. Z dostępnych danych dotyczących zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową, oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi i powiadomień o powierzeniu wykonywania pracy obywatelowi Ukrainy wynika, że zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców jest nadal wysokie, jednak niższe niż w 2021 roku.

Od stycznia do grudnia 2022 roku do rejestrów powiatowych urzędów pracy wpisano 57,9 tys. oświadczeń, tj. o 38% mniej niż rok wcześniej. Ubyło także wydanych zezwoleń na pracę, których w 2022 roku odnotowano 31,5 tys., czyli o 29,8% mniej niż w 2021 roku. Obserwowane spadki są przede wszystkim konsekwencją zmian prawnych, które umożliwiły szybkie i łatwe zatrudnianie obywateli Ukrainy na podstawie powiadomienia. Od marca, gdy zaczęły one obowiązywać, do końca grudnia wpłynęło ich w Małopolsce 43,1 tys.

Wykres 83. Oświadczenia i zezwolenia w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z systemu analityczno-raportowego CeSAR.

⁹ W podmiotach gospodarki narodowej lub ich jednostkach lokalnych zatrudniających co najmniej 1 osobę. Jest to średnia ze stanów na koniec kwartałów w 2022 roku.

Po dwóch latach zmniejszania się prognozowanej dla Małopolski w ramach Barometru zawodów liczby zawodów deficytowych (2019 – 38, 2020 – 35, 2021 – 28), czyli takich, w których ofert pracy jest więcej niż chętnych do jej podjęcia, w 2022 roku nastąpił wzrost do 34 zawodów deficytowych. W 2022 roku, podobnie jak rok wcześniej, w prognozie wskazano tylko jeden zawód nadwyżkowy, czyli taki, którym występuje nadpodaż wykwalifikowanych pracowników – ekonomiści. Większość zawodów znajdowało się w równowadze (128 zawodów).

Największe problemy z rekrutacją pracowników mają pracodawcy poszukujący pracowników w następujących zawodach: betoniarze i zbrojarze, brukarze, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, fryzjerzy, inżynierowie budownictwa, kierowcy autobusów, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, kierownicy budowy, kucharze, lekarze, magazynierzy, mechanicy pojazdów samochodowych, monterzy instalacji budowlanych, murarze i tynkarze, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących, nauczyciele przedmiotów zawodowych, nauczyciele przedszkoli, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, piekarze, pielęgniarki i położne, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie, psychologowie i psychoterapeuci, robotnicy budowlani, robotnicy obróbki drewna i stolarze, samodzielni księgowi, spawacze, szefowie kuchni.

W województwie małopolskim nie powinno być problemów z rekrutacją ekonomistów, ze względu na wciąż liczne kierunki kształcenia w zawodzie technika ekonomisty oraz wielu absolwentów z lat ubiegłych, wciąż obecnych na rynku pracy¹⁰.

6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego

Poradnictwo zawodowe dla dorosłych jest usługą rynku pracy, realizowaną przez powiatowe urzędy pracy oraz centra informacji i planowania kariery zawodowej, funkcjonujące w wojewódzkich urzędach pracy. Usługa ta stanowi proces, w którym doradca zawodowy i klient pracują wspólnie nad świadomym i samodzielnym podjęciem przez klienta decyzji dotyczącej drogi rozwoju zawodowego oraz nad dostosowaniem się do wymogów rynku pracy. Osoby chcące skorzystać z informacji i wsparcia w rozwoju ścieżki kariery mogą otrzymać pomoc w zakresie: wyboru lub zmiany zawodu, nabywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, informacji o kursach, szkoleniach i innych formach kształcenia. Zainteresowani mogą korzystać z następujących form wsparcia zawodowego (jednej lub kilku):

- › indywidualnej rozmowy doradczej i tematycznych spotkań grupowych, również online,
- › badań testowych,
- › informacji indywidualnych i grupowych,
- › szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.

W Małopolsce w 2022 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało 31,4 tys. osób, a z porad grupowych 2,1 tys. Popularną formą usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia jest indywidualna informacja zawodowa. W ramach tej usługi w 2022 roku udzielono 34,7 tys. informacji. W grupowych spotkaniach informacyjnych w całym 2022 roku wzięło udział 5 tys. osób. Natomiast w badaniach testowych 1,2 tys. osób.

Z usług poradnictwa zawodowego realizowanych przez powiatowe urzędy pracy mogą skorzystać zarejestrowane osoby bezrobotne i poszukujące pracy. W 2022 roku za pośrednictwem PUP z porad indywidualnych skorzystało 22,1 tys. osób, w tym 99,2% osób bezrobotnych i poszukujących pracy, a z porad grupowych – 1,2 tys. osób, w tym 99% osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Natomiast Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie od kilku lat koncentruje się na upowszechnianiu poradnictwa zawodowego wśród osób pracujących, w tym zainteresowanych zmianą pracy – z usług poradnictwa zawodowego mogą skorzystać wszystkie osoby pełnoletnie. W 2022 roku z porad indywidualnych oraz grupowych skorzystało 10,2 tys. osób, z czego 97,1%, czyli zdecydowaną większość, stanowili właśnie pracujący¹¹.

¹⁰ Barometr zawodów 2023, www.barometrzwodow.pl

¹¹ Dane na podstawie zał. 2 do sprawozdania MRIPS-01 za 2022 rok.

7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych

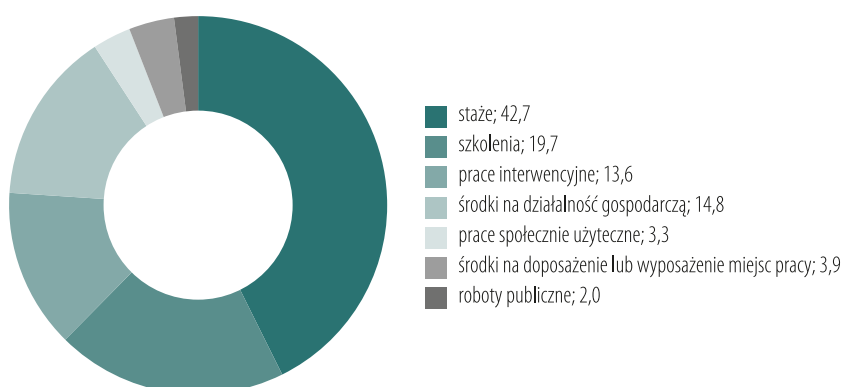
Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy określa instrumenty pomocy osobom bezrobotnym finansowane ze środków Funduszu Pracy. Bezrobotni mogą m.in.:

- › podnosić lub zmieniać własne kwalifikacje (poprzez szkolenia, bony szkoleniowe, finansowanie studiów podyplomowych),
- › zdobywać doświadczenie zawodowe (dzięki stażom, bonom stażowym, przygotowaniom zawodowym dorosłych),
- › otrzymać środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- › korzystać z różnych opcji dofinansowania kosztów zatrudnienia (przez prace interwencyjne, roboty publiczne, refundację pracodawcom kosztów zatrudnienia osoby do 30. roku życia, dofinansowanie zatrudnienia osoby powyżej 50. roku życia).

W 2022 roku na działania aktywizacyjne przeznaczono 304,7 mln zł, a liczba osób biorących udział w tych działaniach wyniosła 41,6 tys.¹² Liczba osób objętych wsparciem w ramach działań aktywizacyjnych była o 1 tys. wyższa niż w 2021 roku.

Stáže wciąż są najczęściej stosowaną formą pomocy. W 2022 roku prawie 42,7% osób skorzystało z tej formy wsparcia (wzrost o 2,6 p. proc. w stosunku do roku 2021). W 2022 roku popularne były również szkolenia (19,7% wszystkich uczestników, wzrost o 0,5 p. proc.), podejmowanie działalności gospodarczej (14,8% uczestników, spadek o 1,3 p. proc.) oraz prace interwencyjne (13,6%, spadek o 0,1 p. proc.).

Wykres 84. Struktura udziału osób bezrobotnych w formach wsparcia oferowanych przez powiatowe urzędy pracy w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-02.

8. Wsparcie dla obywateli Ukrainy na rynku pracy

Wybuch konfliktu zbrojnego w Ukrainie w lutym 2022 roku spowodował znaczący napływ obywateli tego kraju do Polski, w tym do Małopolski. Wprowadzone przepisy specustawy pomocowej, lokalne projekty oraz przedsięwzięcia, a zwłaszcza otwarty dostęp do polskiego rynku pracy, umożliwiły integrację obywateli Ukrainy z rynkiem pracy.

Od 24.02.2022 roku do 31.12.2022 roku powiatowe urzędy pracy z Małopolski zarejestrowały 8133 obywateli Ukrainy, w tym 7625 jako osoby bezrobotne, a 508 jako poszukujące pracy. W tym samym okresie wyrejestrowano 6288 osób głównie z powodu podjęcia zatrudnienia lub innej aktywności zawodowej. Na dzień 31.12.2022 roku w rejestrach małopolskich PUP pozostawało 1845 osób. Pod względem płci – 90% stanowiły zarejestrowania kobiet. Przeważały zarejestrowania osób w wieku produkcyjnym, tj. między 35. a 44. rokiem życia – 37,7%, między 25. a 34. rokiem życia – 23,1% oraz między 45. a 54. rokiem życia – 18,9%. Większość rejestrujących się wskazało wykształcenie gimnazjalne/podstawowe i poniżej – 64,3%, natomiast wyższe wykształcenie – 18,6%. Wynika to prawdopodobnie

¹² Na podstawie sprawozdania MRiPS-02 o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy.

z braku dokumentów potwierdzających poziom wykształcenia. Wyniki innych badań, bazujących na oświadczeniach obywateli Ukrainy, sugerują, że istotna część z przebywających w Polsce ma wykształcenie wyższe. 43,27% powiadomień o powierzeniu wykonywania pracy obywatelowi Ukrainy dotyczyło podjęcia pracy przez pracowników wykonujących prace proste¹³. Z kolei według danych z grudnia 2022 roku, zebranych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie na podstawie ankiet wypełnianych przez Ukraińców poszukujących pracy, 91% z nich stanowiły kobiety, 40% osób mieściło się w przedziale wiekowym 35–44 lata. 70% Ukraińców deklaroowało wykształcenie wyższe, średnie – 29%, natomiast tylko 63% posiadało dokumenty potwierdzające posiadane kwalifikacje. 92% osób było gotowych do podjęcia pracy w zawodzie innym niż wyuczony, 65% nie znało żadnego języka obcego. Ponadto 41% osób musiało zapewnić opiekę nad osobą zależną. Do najważniejszych powodów podejmowania pracy poniżej kwalifikacji oraz trudności ze znalezieniem zatrudnienia zaliczały się bariera językowa, potrzeba zapewnienia opieki nad zależnymi członkami rodziny oraz problemy z udokumentowaniem posiadanego wykształcenia.

¹³ Źródło: Centralny System Analityczno-Raportowy CeSAR, www.cesar.praca.gov.pl [dostęp 04.08.2023].

Przemysł

Opracowanie: Filip Bodziarczyk

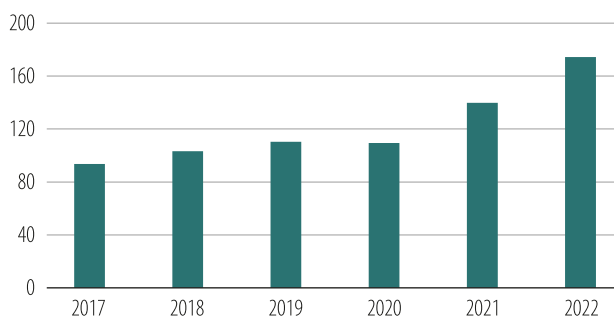
podsumowanie

- W 2022 roku produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim wyniosła 174,4 mld zł i była wyższa o 25% względem roku ubiegłego.
- Na koniec 2022 roku w systemie REGON zarejestrowanych było 41,9 tys. podmiotów prowadzących działalność przemysłową, dzięki czemu Małopolska znalazła się na 4. miejscu pod względem tej kategorii wśród polskich regionów.
- Łączna wartość nakładów inwestycyjnych na przemysł wyniosła 14,8 mld zł, co oznacza wzrost o 12,2% względem 2021 roku.

1. Produkcja sprzedana przemysłu

W ostatnich latach wartość produkcji sprzedanej przemysłu dla Małopolski stopniowo rosła. Wyjątek stanowił jedynie pandemiczny 2020 rok, w którym odnotowano spadek względem poprzedniego roku (-0,9%). Od 2021 roku wartość ponownie zaczęła zwyżkować, a dynamika wyraźnie przyspieszyła. Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w 2022 roku wyniosła 174,4 mld zł. Jest to korzystniejszy wynik o prawie 35 mld zł (25%) niż osiągnięty w 2021 roku. Wzrost zanotowano w każdej z sekcji, przy czym największy w przetwórstwie przemysłowym (+29%), które jednocześnie generuje 84% całkowitej produkcji sprzedanej, natomiast najmniejszy dla segmentu wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (+4%). Dla sekcji dostawa wody i gospodarowanie ściekami przyrost wyniósł 10%, z kolei dla górnictwa i wydobywania – 21%.

Wykres 85. Produkcja sprzedana małopolskiego przemysłu (w mld zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2018 roku, 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku.

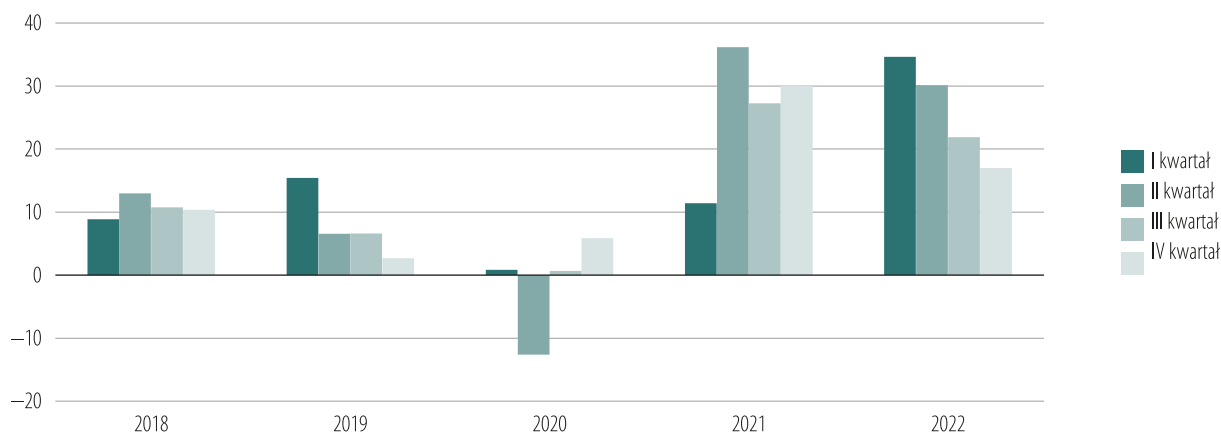
Tabela 32. Produkcja sprzedana przemysłu w Małopolsce według rodzajów działalności (w mln zł)

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Przemysł ogółem	93 590,3	103 217,4	110 390,6	109 398,4	139 744,1	174 385,6
Górnictwo i wydobywanie	833,6	903,5	1 060,1	1 060,6	1 150,0	1 388,4
Przetwórstwo przemysłowe	81 623,1	87 908,9	90 237,4	88 061,6	114 000,6	147 014,5
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	8 023,8	10 911,0	15 269,2	15 923,4	19 482,6	20 352,4
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	3 169,8	3 494,1	3 823,8	4 352,8	5 110,9	5 630,4

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku.

Podobnie jak w 2021 roku, również w 2022 roku nastąpił znaczący przyrost kwartał do kwartału. Niemniej jednak każdy kolejny kwartał roku odznaczył się niższym przyrostem – najwyższy odnotowano w I kwartale, gdzie dynamika była na poziomie +34%, natomiast w IV wyniosła już jedynie +17%. W ostatnim 5-leciu jedynie w II kwartale 2020 roku odnotowano spadek o 12,3% względem roku ubiegłego.

Wykres 86. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Małopolsce (w %)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku.

Według wstępnych szacunków udział województwa małopolskiego w produkcji sprzedanej przemysłu kraju wyniósł w 2022 roku 7,0%. Jest to wynik gorszy od wyniku z poprzedniego roku o 0,5 p. proc. Każda z sekcji odnotowała spadek. Największy był w przypadku wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – o 4,5 p. proc.

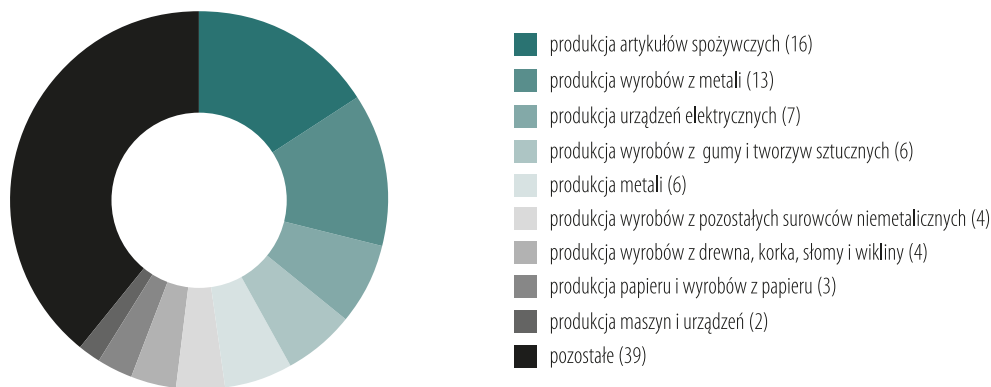
Tabela 33. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według rodzajów działalności (w %)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022
Przemysł ogółem	7,1	7,2	7,3	7,5	7,0
Górnictwo i wydobywanie	1,8	2,1	2,2	2,0	1,7
Przetwórstwo przemysłowe	6,9	6,8	6,7	7,1	7,0
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	10,9	13,9	14,5	13,1	8,6
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	10,6	10,5	10,6	10,3	10,2

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku oraz Biuletyn Statystyczny 7/2023.

Wśród przetwórstwa przemysłowego największy udział stanowiła produkcja artykułów spożywczych (16,1%). Na kolejnych pozycjach znalazła się produkcja wyrobów z metali (12,5%) oraz produkcja urządzeń elektrycznych (6,7%). Udział poszczególnych działów pozostał na zbliżonym poziomie do wartości z poprzedniego roku.

Wykres 87. Struktura produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w 2022 roku (w %)

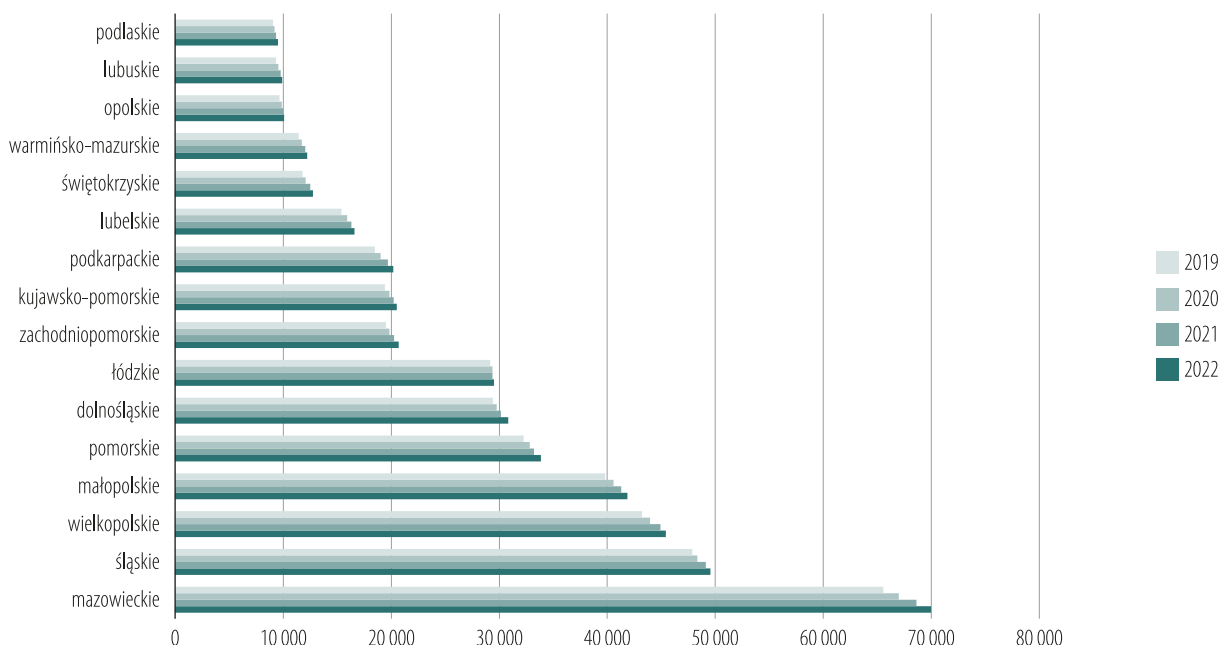

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2023 roku.

2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową

Województwo małopolskie od wielu lat znajduje się na 4. miejscu wśród województw pod względem zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową. W 2022 roku w systemie REGON funkcjonowało 41 885 podmiotów. Oznacza to przyrost o 569 przedsiębiorstw przez ostatni rok (+1,4%). Najwyższą dynamikę odnotowała sekcja D, czyli wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (+8,1%). Sekcje C i E również zanotowały przyrost, choć na nieznanym poziomie – odpowiednio o 1,3% i 0,8%. Górnictwo i wydobywanie było jedyną sekcją, w której liczba podmiotów zmniejszyła się względem roku ubiegłego (-1,0%).

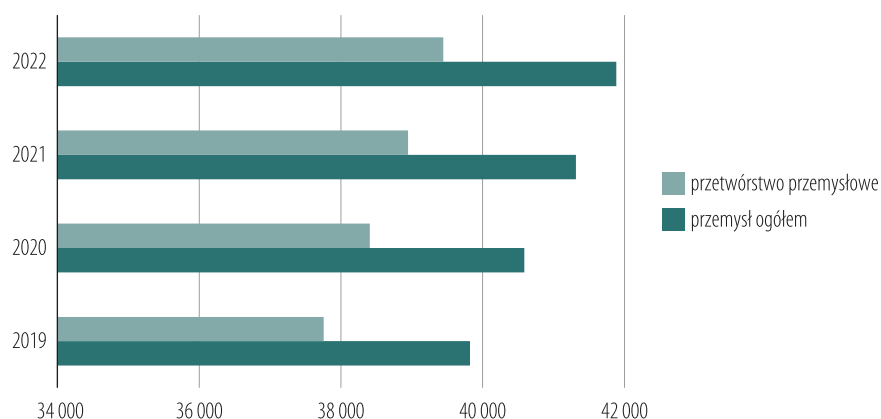
Wykres 88. Zarejestrowane w systemie REGON podmioty gospodarcze prowadzące działalność przemysłową

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Spośród wszystkich podmiotów zarejestrowanych w przemyśle prawie 95% stanowiły podmioty z przetwórstwa przemysłowego, których udział jednak stopniowo spada – względem roku 2021 zmniejszył się o 0,1 p. proc. i wyniósł 94,2%. Liczba podmiotów z przetwórstwa przemysłowego w 2022 roku wyniosła 39 444.

Wykres 89. Podmioty przemysłowe prowadzące działalność w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W przekroju powiatów, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najkorzystniejszy wskaźnik, podobnie jak w roku ubiegłym, odnotowały powiaty suski i wadowicki – odpowiednio 23,3 i 22,9 zarejestrowane podmioty. Najslabiej wypadły powiaty dąbrowski (7,0) i nowosądecki (7,5). W Krakowie, pomimo zdecydowanie największej liczby zarejestrowanych podmiotów (10 273), w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźnik wyniósł 12,8 (piąty wynik wśród powiatów).

Mapa 21. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie REGON na 1000 mieszkańców – stan na 31 grudnia 2022 roku

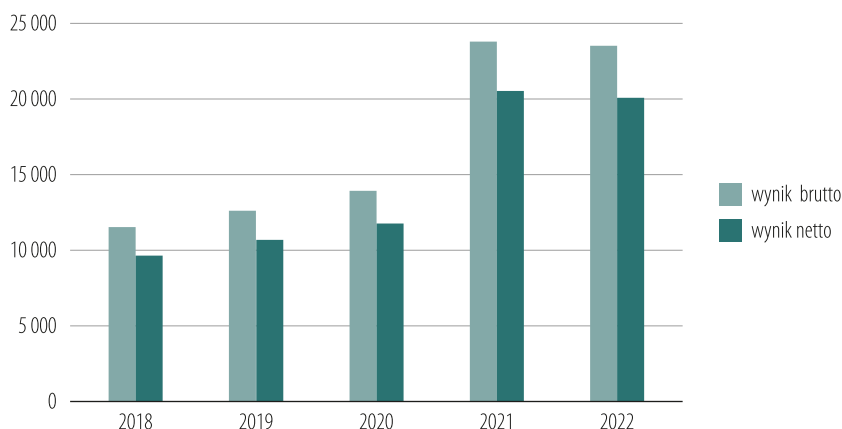
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

3. Wyniki ekonomiczne przemysłu

Przychody netto ze sprzedaży produktów w małopolskich przedsiębiorstwach w 2022 roku wyniosły 194,6 mld zł i były wyższe o 37,2 mld zł względem roku poprzedniego (+23,6%). Z kolei koszt sprzedanych produktów wyniósł 202,8 mld zł, tj. o 38,1 mld zł więcej niż w 2021 roku (+23,1%).

Wyniki finansowe w małopolskich przedsiębiorstwach pozostały na wysokim poziomie z roku 2021. W 2022 roku wynik finansowy brutto małopolskich przedsiębiorstw wyniósł 23,5 mld zł, podczas gdy saldo wyniku finansowego netto 20,1 mld zł. W obu przypadkach odnotowano niewielki spadek – odpowiednio –1,2% i –2,2%. Przemysł stanowi najważniejszy segment wyników finansowych małopolskich przedsiębiorstw. W 2022 roku odpowiadał za 65,4% wartości wyniku finansowego przedsiębiorstw.

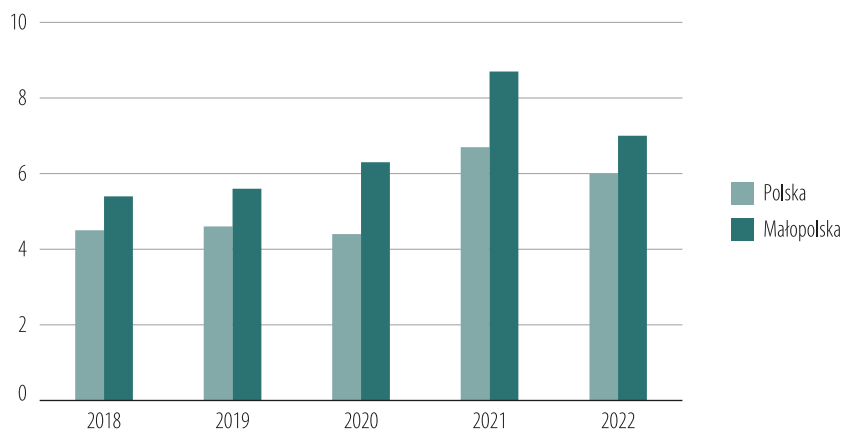
Wykres 90. Wyniki finansowe małopolskich przedsiębiorstw (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku.

Małopolskie przedsiębiorstwa od lat niezmiennie charakteryzują się wyższym wskaźnikiem rentowności obrotu brutto od średniej krajowej. Mimo że przez ostatnie lata dysproporcja coraz bardziej się pogłębiała, ostatni rok nie przyniósł aż tak znaczącej różnicy (1,0 p. proc.). Zarówno w przypadku Polski, jak i Małopolski wskaźnik spadł względem 2021 roku. Dla Małopolski wyniósł 7,0%, co oznaczało spadek o 1,7 p. proc.

Wykres 91. Rentowność obrotu brutto małopolskich przedsiębiorstw na tle kraju (w %)

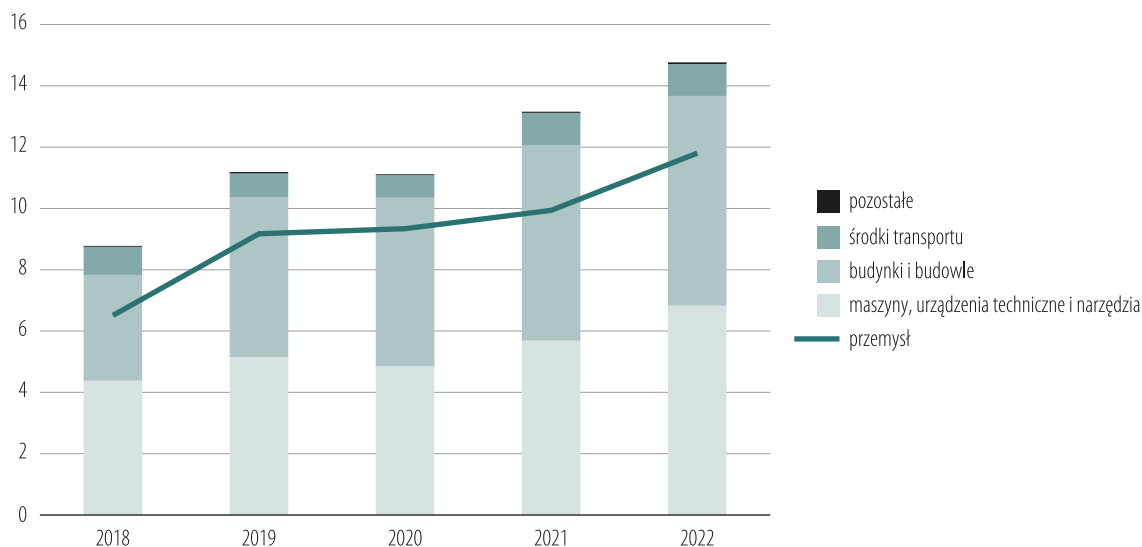

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

4. Inwestycje w przemyśle

Łączna wartość nakładów inwestycyjnych w województwie małopolskim w 2022 roku wyniosła 14,8 mld zł. Oznacza to wzrost względem 2021 roku o 12,2%. Największe nakłady przeznaczono na budynki i budowle oraz na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (oba po 46,3%). O wiele mniejszy udział stanowiły środki transportu (7,0%). W trakcie ostatniego roku znaczący wzrost nakładów odnotowano w dziale maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (20,1%). Nakłady w przemyśle wzrosły z 9,9 do 11,8 mld zł w 2022 roku i stanowiły 80,0% ogółu inwestycji (w roku 2021 było to 75,5%).

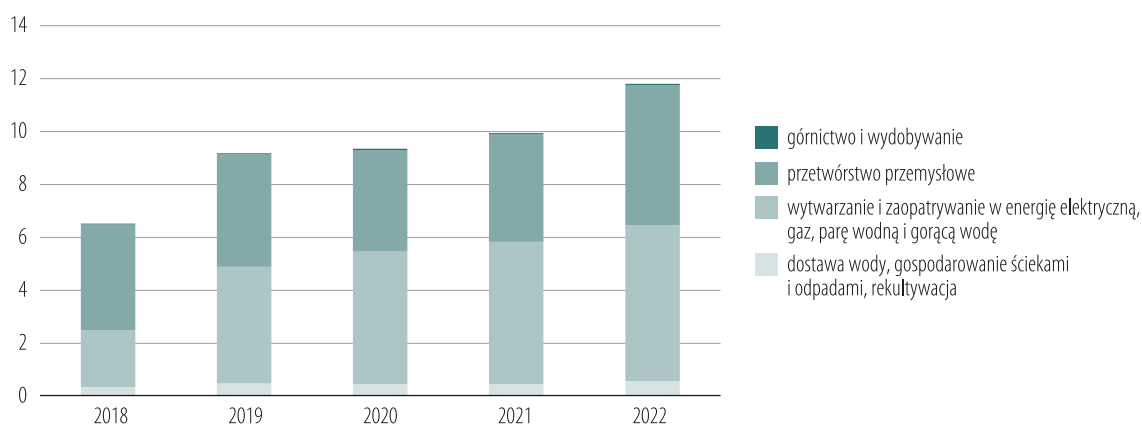
Wykres 92. Wielkość nakładów inwestycyjnych w Małopolsce (w mld zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku.

Największa część nakładów w przemyśle w 2022 roku przeznaczona była na inwestycje w wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (50,0%). Sekcja odznaczała się znacznym przyrostem rocznym aż do 2022 roku, w którym to jej udział spadł względem roku poprzedniego o 4,3 p. proc. Drugą istotną grupę w ramach inwestycji stanowiły inwestycje w przetwórstwo przemysłowe (45,0%). Mniejsze znaczenie mają inwestycje w sekcji dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (4,6%), a marginalne – górnictwo i wydobywanie (0,4%).

Wykres 93. Wielkość nakładów inwestycyjnych na działalność przemysłową w Małopolsce (w mld zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego I kw. 2019 roku, 2020 roku, 2021 roku, 2022 roku, 2023 roku.

Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne

Opracowanie: Paweł Godzina

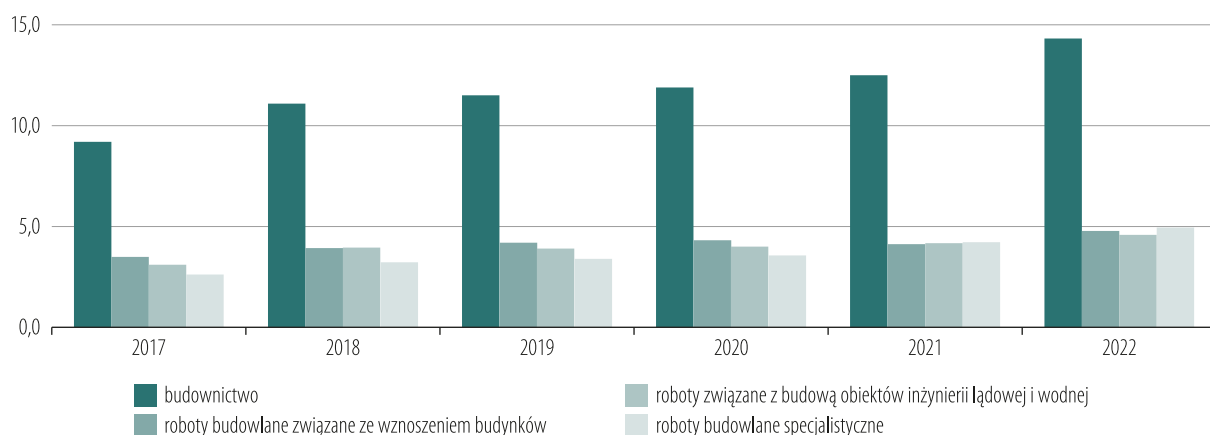
— podsumowanie

- Wzrasta wartość produkcji budowlano-montażowej w Małopolsce, jak również produkcji sprzedanej budownictwa.
- W 2022 roku w Małopolsce 22 141 obiektów budowlanych otrzymało pozwolenie na budowę, z czego pozwolenia na budynki mieszkalne stanowiły 66,8%. Najwięcej było pozwoleń na budynki jednorodzinne (60,0%).
- W 2022 roku powstało 11 436 budynków mieszkalnych, z czego 97,8% stanowiły budynki jednorodzinne. Największy ruch w budownictwie mieszkaniowym zaobserwować można w obszarze miejskim Krakowa (Kraków, powiat wielicki, w mniejszym stopniu krakowski), co jest wynikiem intensywnych procesów urbanizacji i suburbanizacji.
- Wzrósł odsetek budynków mieszkalnych wyposażonych w wodociąg i kanalizację, zarówno ogółem, jak i w podziale na miasta i wsie.
- W 2022 roku Małopolska znajdowała się na 4. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim) pod względem całkowitej powierzchni użytkowej budynków biurowych i handlowo-usługowych. To samo miejsce zajął region pod względem powierzchni oddanych mieszkań na 1000 osób.
- Elementem istotnym w kształtowaniu przestrzeni zurbanizowanej jest zieleń publiczna, w postaci parków, zieleńców, zieleni osiedlowej, ulicznej i lasów komunalnych. W całym województwie zanotowano wzrost areału tych form zieleni.
- Małopolska w 2022 roku zajęła 2. pozycję pod względem pokrycia planami miejscowymi (70,5%) po Mazowszu. 5 powiatów: olkuski, wielicki, suski, wadowicki i krakowski pokryte są w ponad 90% obowiązującymi planami miejscowymi, a największe miasto regionu – Kraków, w ponad 70%.

1. Rynek budowlany

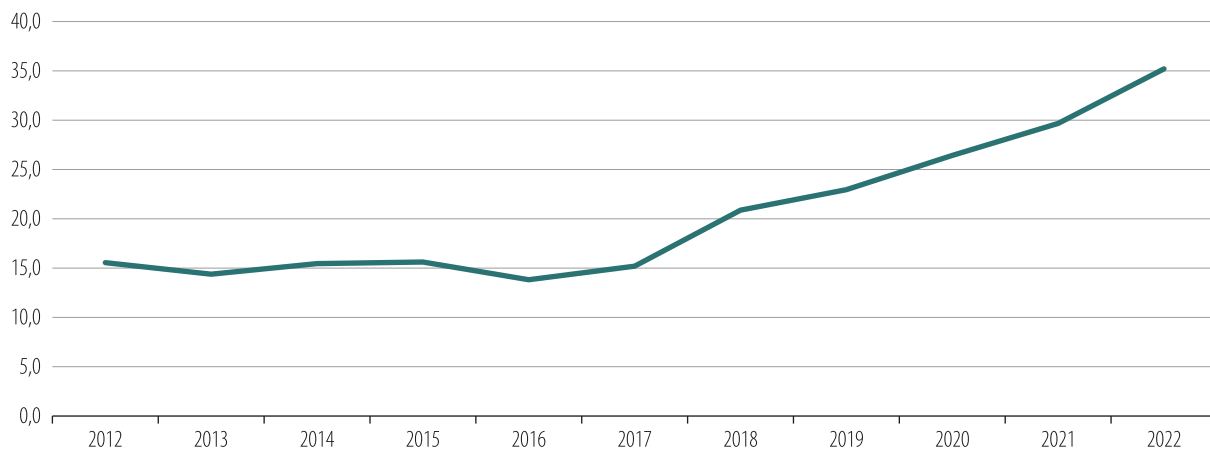
W zakres produkcji montażowo-budowlanej wchodzi roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym, a więc budowa, przebudowa, rozbudowa, odbudowa oraz remont i konserwacja obiektów budowlanych.

Wartość produkcji budowlano-montażowej w budownictwie w 2022 roku wyniosła w Małopolsce 14,3 mld zł, a razem z robotami związanymi i z procesem budowlanym wyniosła 28,7 mld zł. W stosunku do poprzedniego roku nastąpił wzrost wartości całkowitej produkcji w budownictwie o 14,8%.

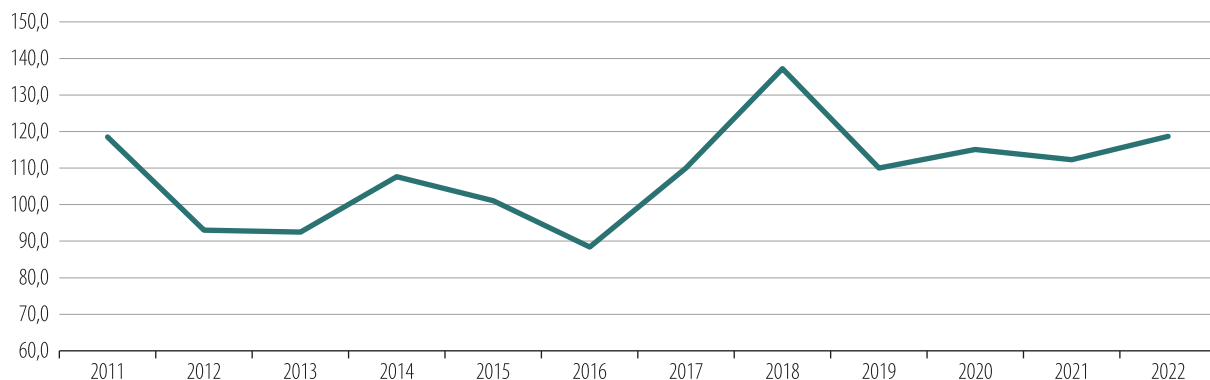
Wykres 94. Produkcja budowlano-montażowa w Małopolsce (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Produkcja sprzedana budownictwa w 2022 roku wynosiła 35,2 mld zł i była wyższa o 18,5% w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik dynamiki produkcji sprzedanej w cenach bieżących na przestrzeni lat ulegał znaczącym wahaniom. W 2022 roku wyniósł 118,7, a więc zaobserwowano nieznaczny wzrost w stosunku do 2021 roku (112,3).

Wykres 95. Produkcja sprzedana w budownictwie w Małopolsce w cenach bieżących (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 96. Wskaźnik dynamiki zmian w produkcji sprzedanej budownictwa w cenach bieżących w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Rozdział IV Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne

W 2022 roku w Małopolsce wydano 18,4 tys. decyzji o pozwoleniu na budowę. W sumie 22,1 tys. obiektów miało wydane pozwolenie na budowę. W stosunku do roku 2021 było to o 2851 decyzji mniej i o 3449 obiektów budowlanych z pozwoleniami mniej. Najwięcej zarówno pod względem wydanych decyzji, jak i ilości obiektów z ważnymi pozwoleniami na budowę było w kategorii budynki jednorodzinne (odpowiednio – 11 086 i 13 292). Znaczny udział stanowiły również obiekty zakwalifikowane jako pozostałe (odpowiednio – 3596 i 3720).

Tabela 34. Ruch budowlany w 2022 roku

Kategoria obiektów	Decyzje o pozwoleniu na budowę wydane	Obiekty budowlane z wydanym pozwoleniem na budowę
Budynki jednorodzinne	11 068	13 292
Budynki wielorodzinne	602	1504
Budynki zamieszkania zbiorowego, hotele i budynki zakwaterowania	115	215
Budynki użyteczności publicznej	733	838
Budynki gospodarczo-inwentarskie	786	975
Budynki przemysłowe i magazynowe	329	384
Obiekty infrastruktury transportu	280	297
Budowle wodne	24	34
Rurociągi, linie telekomunikacyjne i elektromagnetyczne	873	882
Obiekty pozostałe	3596	3720
Ogółem	18 406	22 141

Źródło: Ruch budowlany w 2022 roku, Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, luty 2023, Warszawa.

więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego (raporty: Ruch budowlany w 2022 roku, 2021 roku).

2. Budownictwo mieszkaniowe

W 2022 roku w Małopolsce wybudowano 11 436 budynków mieszkalnych, z czego 97,8% stanowiły budynki mieszkaniowe jednorodzinne. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost nowych budynków, w tym jednorodzinnych o ponad 7%, a budynków wielorodzinnych – o ponad 9%.

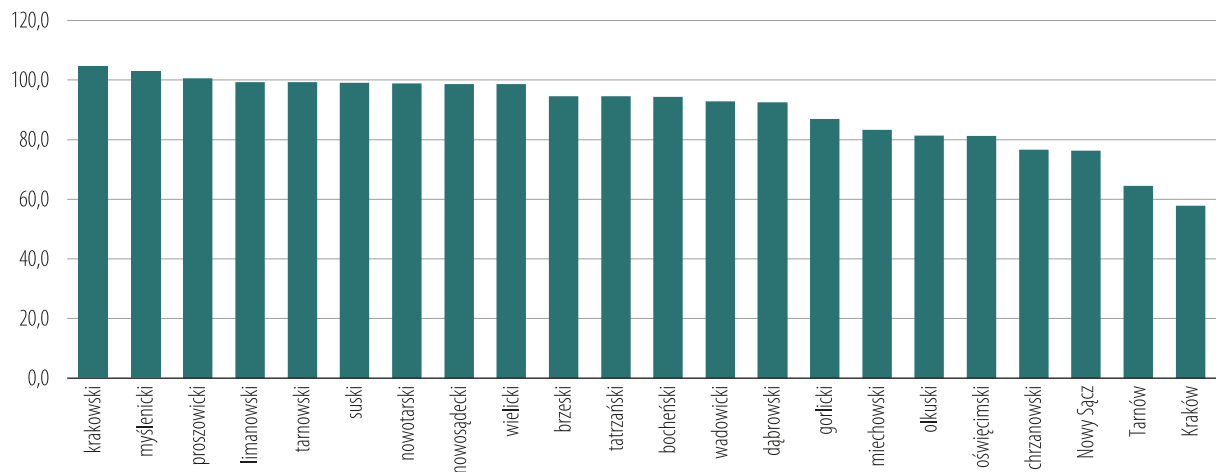
Tabela 35. Nowe budynki mieszkalne oddane do użytkowania w Małopolsce

Budynki mieszkalne	2021	2022	Zmiana [%]
Ogółem	10 662	11 436	7,26
Budynki jednorodzinne	10 431	11 182	7,20
Budynki wielorodzinne	231	254	9,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL. Różnica w stosunku do danych z GUNB wynika prawdopodobnie z tego, iż pozwolenia na budowę wymaga nie tylko budowa nowych obiektów, lecz także np. rozbudowa i nadbudowa obiektu.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2022 roku kształtowała się od 57,8 m² (59,2 m² w 2021 roku) w Krakowie do wartości ok. 104,6 m² w powiecie krakowskim. Największą liczbą oddanych mieszkań na 1000 osób charakteryzował się Kraków – 13,4 oraz powiat wielicki – 12,8, a najmniejszą wartość zanotowano w Nowym Sączu – 2,4. Świadczy to o tym, iż obszary rozwoju budownictwa mieszkaniowego to przede wszystkim tereny podlegające intensywnej urbanizacji, a więc rejon aglomeracji miejskiej Krakowa, natomiast pozostała część województwa znacznie odbiega pod tym względem od stolicy regionu.

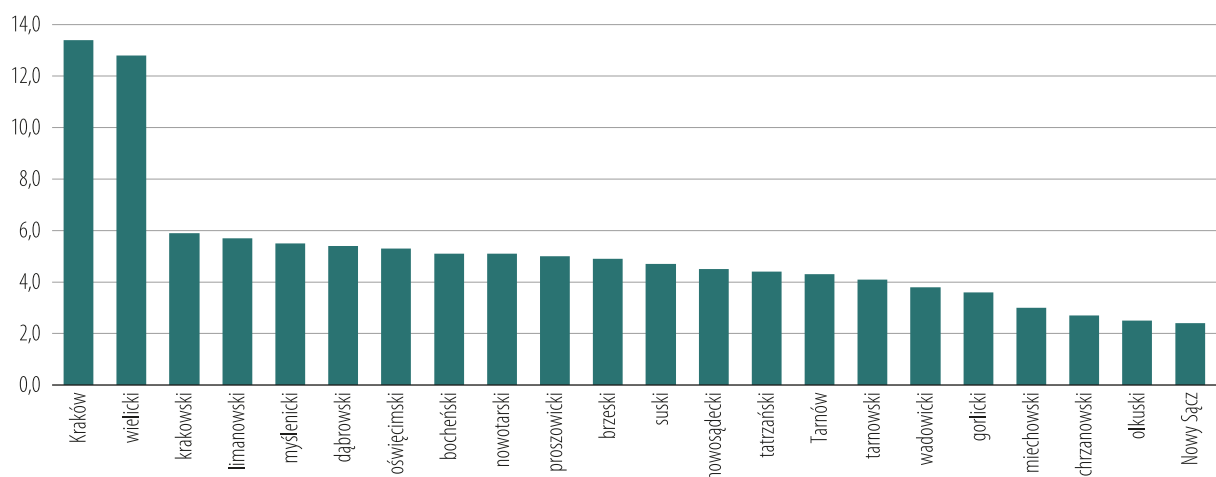
Wykres 97. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2022 roku (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Małopolsce w 2022 roku powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych na 1000 osób wynosiła 678,9 m², dając jej 4. miejsce w Polsce po województwach: pomorskim, mazowieckim i wielkopolskim, gdzie wartości te kształtowały się od 690 do 707 m².

Wykres 98. Liczba oddanych mieszkań na 1000 osób w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dla całego regionu w 2022 roku wskaźnik nowych mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosił 7,0, a w odniesieniu do 1000 zawartych małżeństw – 1549. Najwyższą wartością wskaźnika liczby nowych mieszkań na 1000 osób charakteryzowały się Kraków (13,4) i powiat wielicki (12,8), a więc najbardziej zurbanizowane obszary Małopolski. W stosunku do 2021 roku wartości te wzrosły dla całego regionu, przy czym dla poszczególnych powiatów sytuacja była zróżnicowana, np. w Krakowie, Tarnowie, powiatach wielickim, wadowickim, oswiecimskim wskaźnik oddanych mieszkań na 1000 osób wzrósł, ale w niektórych powiatach, np. w bocheńskim, chrzanowskim czy w Nowym Sączu zmalał.

Rozdział IV Budownictwo i zagospodarowanie przestrzenne

Tabela 36. Wskaźniki mieszkaniowe dla powiatów na tle Małopolski

Powiat	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności		Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw	
	2021	2022	2021	2022
Małopolska	6,4	7,0	1 317	1 549
bocheński	5,9	5,1	1 311	1 143
brzeski	3,7	4,9	797	1 108
chrzanowski	3,1	2,7	822	759
dąbrowski	3,3	5,4	682	1 360
gorlicki	3,3	3,6	749	866
krakowski	5,9	5,9	1 516	1 706
limanowski	3,7	5,7	687	1 139
miechowski	1,4	3,0	349	824
myslenicki	5,5	5,5	1 118	1 315
nowosądecki	3,2	4,5	617	952
nowotarski	3,6	5,1	786	1 225
olkuski	2,8	2,5	685	617
oświęcimski	4,7	5,3	1 083	1 506
proszowski	2,7	5,0	648	1 304
suski	4,3	4,7	874	1 021
tarnowski	4,5	4,1	921	917
tatrzański	4,6	4,4	1 016	1 140
wadowicki	3,4	3,8	763	848
wielicki	11,9	12,8	2 834	3 553
Kraków	12,6	13,4	2 077	2 297
Nowy Sącz	4,7	2,4	1 016	598
Tarnów	2,6	4,3	737	1 220

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wyposażenie mieszkań w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej – w Małopolsce w 2022 roku 72,5% budynków mieszkalnych było podłączonych do wodociągu, a 52% do kanalizacji, przy czym wartości te były wyższe w miastach niż na wsi – odpowiednio w miastach 83,3% (wodociąg) i 76,6% (kanalizacja), na wsiach 68,1% (wodociąg) oraz 42,2% (kanalizacja).

Tabela 37. Wyposażenie budynków mieszkalnych w Małopolsce w wodociąg i kanalizację (w %)

Wyszczególnienie	2018			2020			2022		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
Wodociąg	71,1	82	66,6	67	82,7	61,2	72,5	83,3	68,1
Kanalizacja	48,1	74	37,5	47,1	76,1	36,5	52,0	76,6	42,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

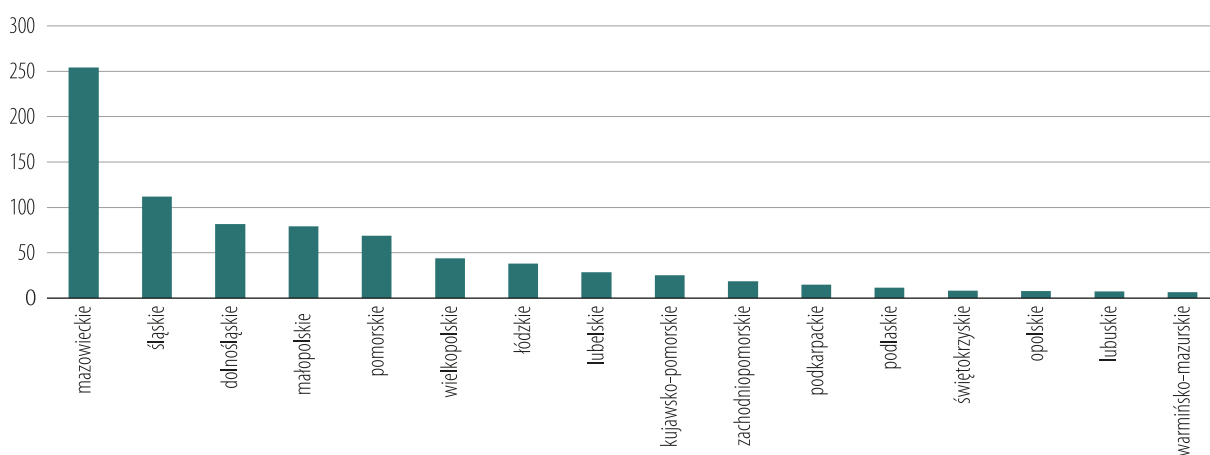
więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy na temat budownictwa mieszkalnego znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego.

3. Budownictwo niemieszkalne

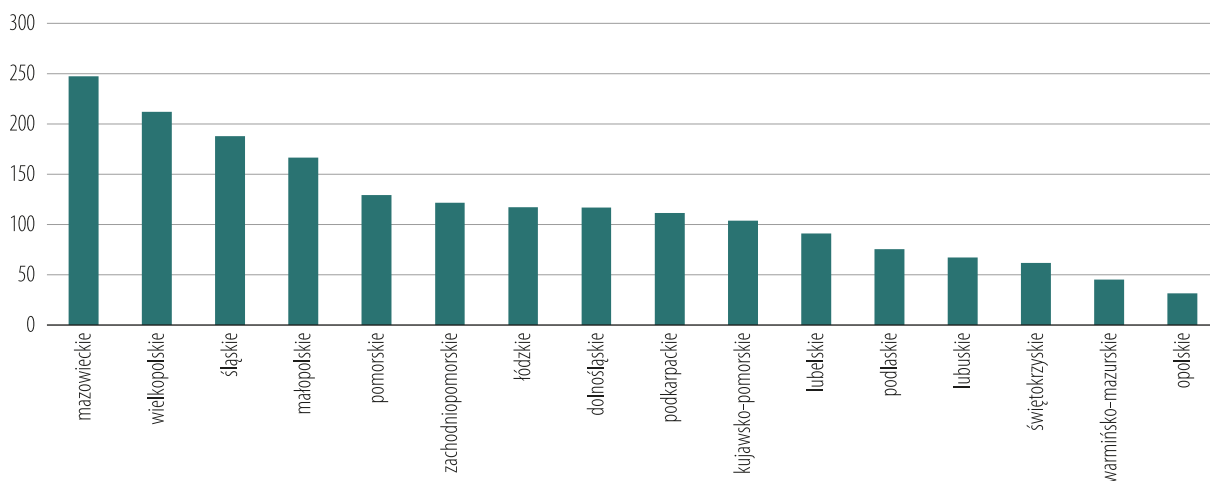
Całkowita powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych w 2022 roku wynosiła 940 010 m² (w 2021 roku – 920 938 m²), a ich kubatura łącznie – blisko 6,5 mln m³ (6,1 mln m³ w 2021 roku). W 2022 roku w Małopolsce zanotowano 7345 obiektów budowlanych innych niż mieszkaniowe, które otrzymały pozwolenie na budowę. Województwo małopolskie znalazło się na 4. miejscu po województwach mazowieckim, śląskim i łódzkim pod względem powierzchni użytkowych budynków biurowych oraz budynków handlowo-usługowych – odpowiednio 79 tys. m² oraz 166 tys. m², co stanowi odpowiednio 9,8% oraz 8,82% całej powierzchni użytkowej powstałej w tym roku w Polsce.

Wykres 99. Powierzchnia użytkowa budynków biurowych w 2022 roku (w tys. m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 100. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w 2022 roku (w tys. m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Pod względem kubatury budynków biurowych i handlowo-usługowych w 2022 roku Małopolska uplasowała się na 2. miejscu po województwie mazowieckim – odpowiednio z wartościami 474 tys. m³ i 1,09 mln m³. Kubatura budynków biurowych w województwie mazowieckim wyniosła 1,53 mln m³, co pokazuje iż w tej dziedzinie przoduje Warszawa, gdyż to głównie tam lokalizowane są tego typu obiekty. W stosunku do 2021 roku wartości te spadły.

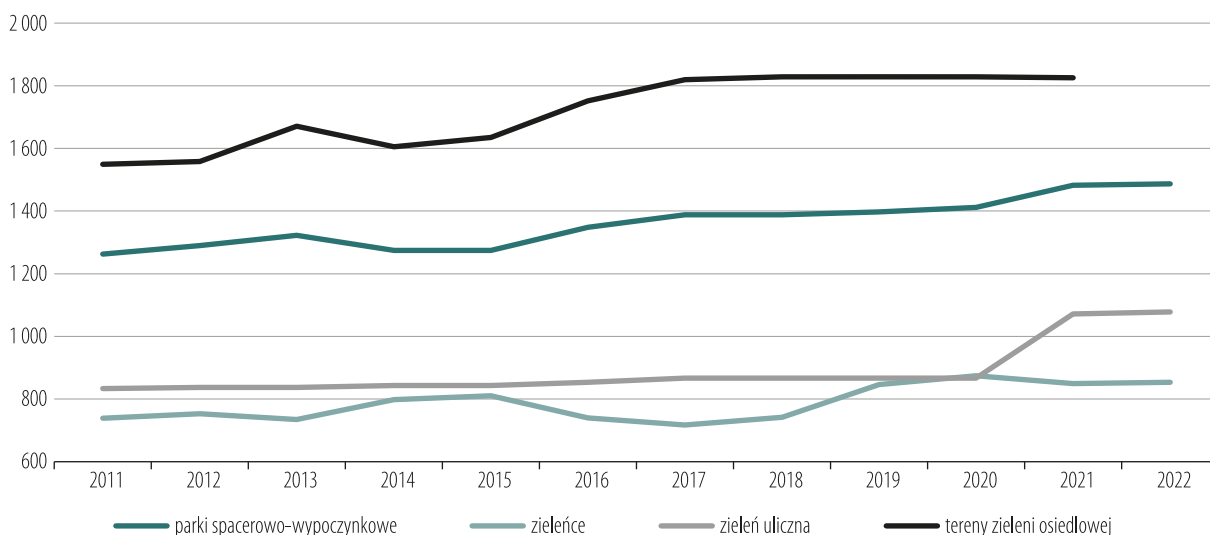
więcej informacji

Bardziej szczegółowe informacje lub analizy na temat budownictwa niemieszkalnego znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Głównego Urzędu nadzoru Budowlanego.

4. Tereny zieleni

Zieleń publiczna w postaci parków, zieleńców, zieleni osiedlowej oraz zieleni ulicznej powinna być nieodłącznym elementem przestrzeni zurbanizowanej, stanowiąc o jej atrakcyjności. W województwie małopolskim w okresie 2011–2022 nastąpił niewielki przyrost areálu zieleni publicznej. W roku 2022 w całym regionie było 1486,93 ha areálu parków spacerowo-wypoczynkowych.

Wykres 101. Zmiany powierzchni zieleni w Małopolsce (w ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL (brak danych za 2022 rok dla zieleni osiedlowej).

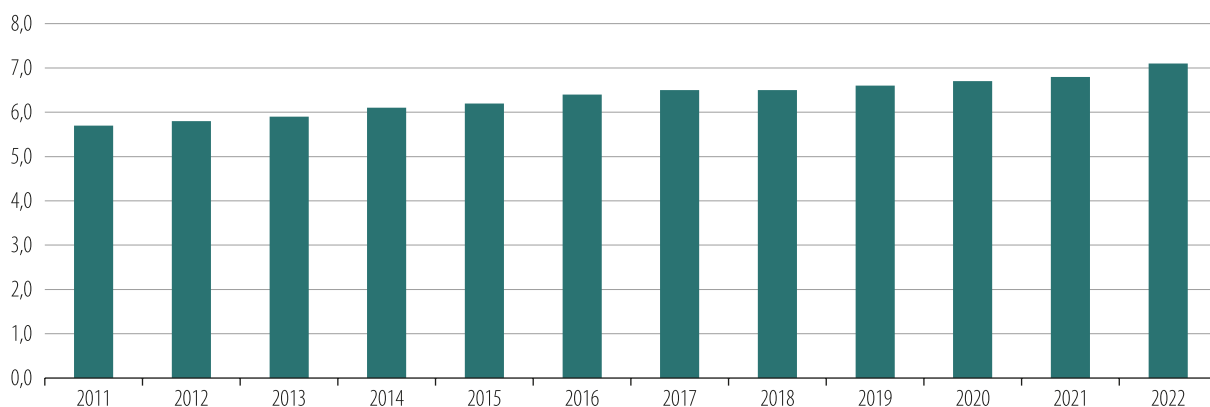
więcej informacji

Szczegółowe informacje lub analizy na temat zieleni publicznej znaleźć można na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

5. Zagospodarowanie przestrzenne

W 2023 roku wprowadzono nowe przepisy w dziedzinie planowania przestrzennego. Zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym polega m.in. na zastąpieniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego planem ogólnym. Wprowadzono także obowiązek zgodności decyzji o warunkach zabudowy (WZ) z planem ogólnym. Studia uwarunkowań będą obowiązywać do 31 grudnia 2025 roku. W związku z powyższym należy oczekiwać podjęcia prac w gminach nad tworzeniem planów ogólnych, a w ślad za nimi – nowych planów miejscowych. Możliwe, że nastąpi wzrost wydawanych decyzji WZ, które w obecnym porządku prawnym nie muszą wykazywać zgodności ze studium uwarunkowań.

W Małopolsce przyrasta powierzchnia gruntów zabudowanych, co jest efektem postępującej urbanizacji, w tym suburbanizacji w obszarach podmiejskich Krakowa i innych większych ośrodków miejskich. W 2022 roku grunty te stanowiły 7,1% powierzchni Małopolski, a w stosunku do 2011 roku nastąpił przyrost o 2 p. proc.

Wykres 102. Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

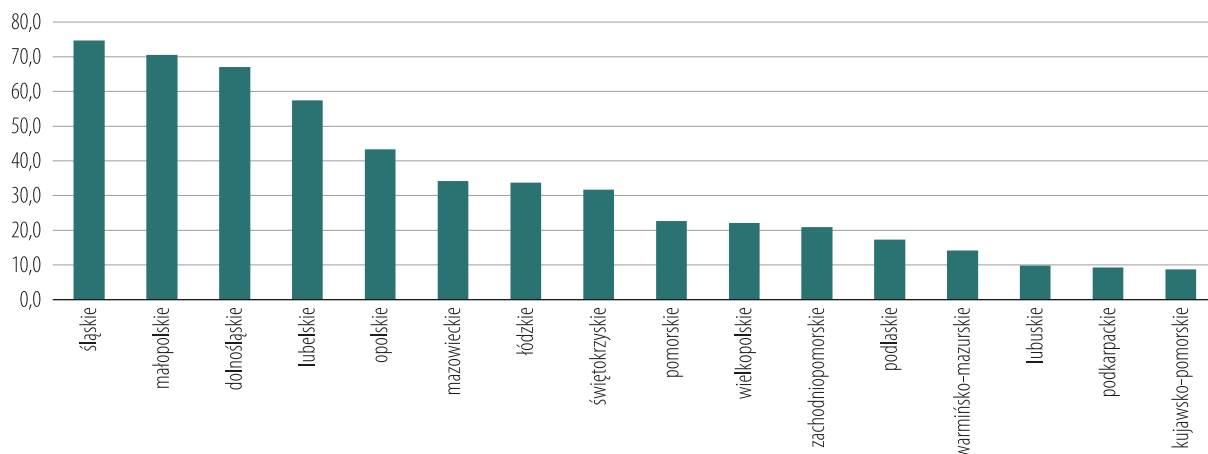
Największy udział w Małopolsce pod względem użytkowania terenu miały użytki rolne, przy czym zanotowano spadek udziału z 60,3% w 2021 roku do 60,0% w 2022 roku. W 2022 roku w strukturze użytkowania ziemi w stosunku do roku 2021 zwiększył się udział terenów mieszkaniowych – odpowiednio z 1,9 do 2,1%.

Tabela 38. Użytkowanie ziemi w Małopolsce (w %)

Wyszczególnienie	2010	2020	2021	2022
Użytki rolne	61,7	60,4	60,3	60,0
Lasy	28,9	29,1	29,1	29,1
Tereny mieszkaniowe	1,1	1,8	1,9	2,1
Tereny przemysłowe	0,5	0,6	0,6	0,6
Tereny rekreacji i wypoczynku	0,2	0,2	0,2	0,3
Grunty pod wodami	1,3	1,5	1,5	1,5
Grunty rolne – nieużytki	0,8	0,7	0,7	0,8
Pozostała powierzchnia	5,5	5,7	5,7	5,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

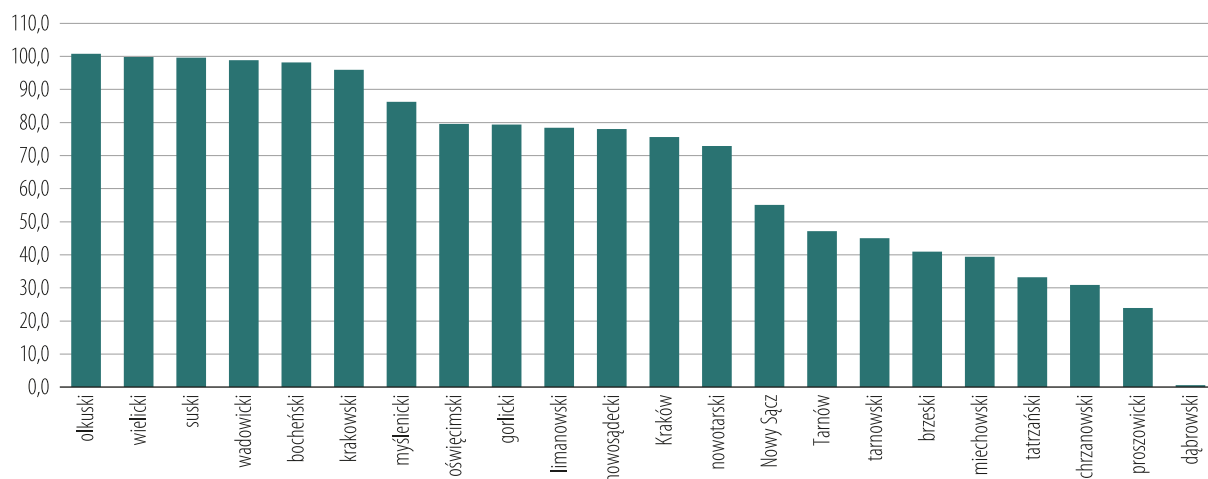
Małopolska znajduje się na 2. miejscu w kraju po województwie śląskim pod względem powierzchni pokrycia planami miejscowymi (70,5%). W 2022 roku nastąpił dalszy wzrost o 1,4 p. proc. w stosunku do 2021 roku (69,1%).

Wykres 103. Odsetek powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W pięciu powiatach pokrycie planami miejscowymi wyniosło ponad 90%. Są to: olkuski, wielicki, suski, wadowicki i krakowski. Najmniejsze pokrycie obowiązującymi planami miejscowymi wystąpiło w powiecie dąbrowskim – 0,6%. Prawdopodobnie wynika to z typowo rolniczego charakteru tej części Małopolski, a w związku z tym niewielkiego ruchu budowlanego.

Wykres 104. Odsetek powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

więcej informacji

Szczegółowe informacje lub analizy znaleźć można na stronie Głównego Urzędu Statystycznego oraz w raportach o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego.

Turystyka

Opracowanie: Agnieszka Kuc, Anna Niedźwieńska, Magdalena Radlińska

— podsumowanie

- Turystyka w Małopolsce to niezwykle ważna gałąź gospodarki o znaczącym wpływie na rozwój regionalny i wzrost gospodarczy. Marka turystyczna Małopolski jest uznawana za markę autentyczną, wyjątkową i przyjazną. Ponadto Małopolska odbierana jest jako gościnna, pomocna i inteligentna. Naturalnie więc turystyka stała się bardzo ważnym źródłem dochodów mieszkańców regionu, czynnikiem rozwoju kultury i bodźcem do rozwoju gospodarczego, a kompleksowy i zrównoważony rozwój turystyki w regionie stał się czynnikiem determinującym działania w sektorze gospodarki i dobrze kojarzonej marki regionu.
- Od początku 2022 roku były systematycznie znoszone obostrzenia związane z wirusem COVID-19. Można powiedzieć, że sytuacja wróciła do stanu podobnego jak przed okresem pandemii. Odłożony popyt turystyczny, mimo inflacji, mógł wreszcie zostać uwolniony. Efektem tego był wzrost rozmiarów ruchu turystycznego w Małopolsce do wielkości 16,93 mln osób, tj. o 27,1% więcej w relacji do roku 2021. Jest to wynik tylko o 5,2% mniejszy od tego, który odnotowano w dotychczas rekordowym dla województwa roku przedpandemicznym, czyli 2019. Przyrost dotyczył jednak tylko odwiedzających z Polski – o 34,7% więcej niż rok wcześniej, tj. do wielkości 16,2 mln osób. Liczba odwiedzających zagranicznych zmniejszyła się bowiem o 43,4% i wyniosła zaledwie 0,73 mln osób. Tak małej liczby zagranicznych odwiedzających w Małopolsce nie odnotowano w analizowanym 13-letnim okresie.
- Wydarzeniem, które wpłynęło na turystykę w Polsce, w tym w Małopolsce, była inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę 24 lutego 2022 roku. Trwająca od tego dnia wojna doprowadziła do wyhamowania podróży turystycznych do Małopolski z obawy o bezpieczeństwo osobiste podróżujących.

1. Ruch turystyczny w regionie

Rozmiary ruchu turystycznego w Małopolsce wykazywały od wielu lat tendencję rosnącą aż do roku 2020, kiedy to 11 marca WHO uznała serię zachorowań wywołaną zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 za pandemię. Z uwagi na ograniczenia pandemiczne, jak również na obawę wielu osób przed opuszczaniem domu, ruch turystyczny w Małopolsce w roku 2021 zmniejszył się o ponad 13% w relacji do roku poprzedniego, tj. do wielkości 13,32 mln (porównywalnie do 2014 roku). Od 28 marca 2022 roku zostały zniesione obowiązki izolacji i kwarantanny, noszenie maseczek oraz wszelkie ograniczenia w podróżowaniu do Rzeczypospolitej Polskiej. Odłożony popyt turystyczny, pomimo inflacji, mógł wreszcie zostać uwolniony. Efektem tego był wzrost rozmiarów ruchu turystycznego w Małopolsce do wielkości 16,93 mln osób, tj. o 27,1% więcej w relacji do roku ubiegłego. Jest to wynik tylko o 5,2% mniejszy od tego, który odnotowano w dotychczas rekordowym dla województwa roku przedpandemicznym, czyli 2019.

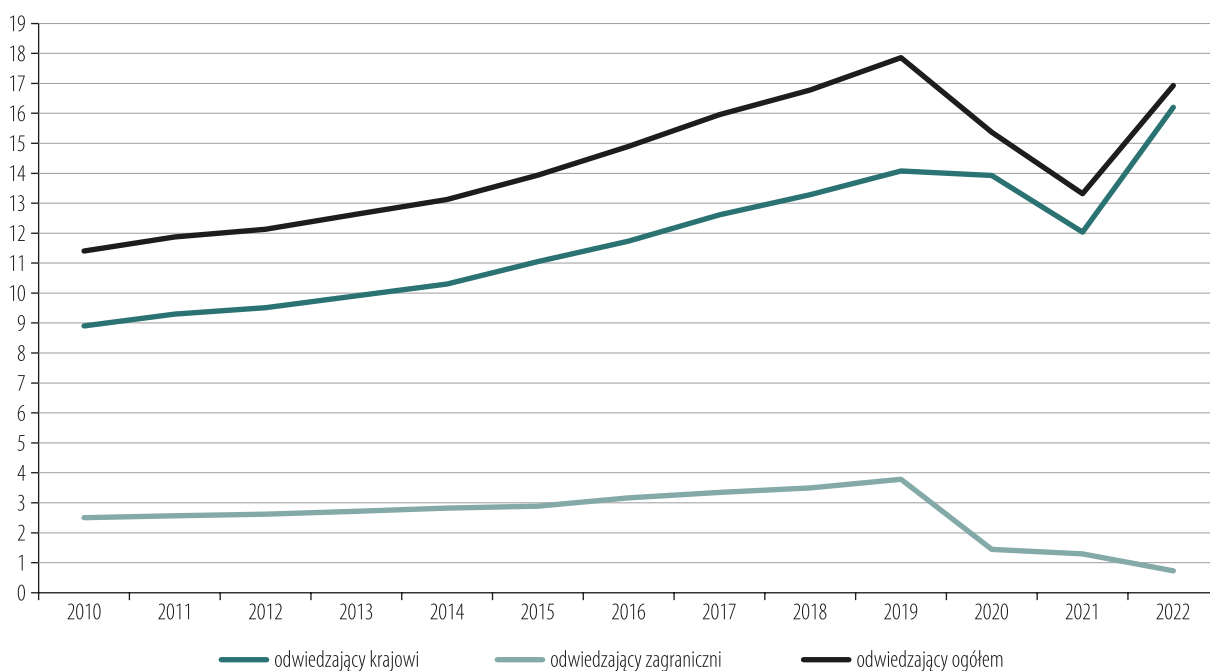
Tabela 39. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Małopolskę

Wyszczególnienie	Odwiedzający krajowi	Odwiedzający zagraniczni	Odwiedzający ogółem
2010	8 900 000	2 500 000	11 400 000
2011	9 300 000	2 570 000	11 870 000
2012	9 510 000	2 620 000	12 130 000
2013	9 910 000	2 720 000	12 630 000
2014	10 300 000	2 820 000	13 120 000
2015	11 050 000	2 890 000	13 940 000
2016	11 740 000	3 160 000	14 900 000
2017	12 610 000	3 350 000	15 960 000
2018	13 280 000	3 500 000	16 780 000
2019	14 080 000	3 780 000	17 860 000
2020	13 930 000	1 440 000	15 370 000
2021	12 030 000	1 290 000	13 320 000
2022	16 200 000	730 000	16 930 000

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejsiak.

Przyrost dotyczył jednak tylko odwiedzających z Polski – o 34,7% więcej niż rok wcześniej, tj. do wielkości 16,2 mln osób. Liczba odwiedzających zagranicznych (bez obywateli Ukrainy) zmniejszyła się bowiem o 43,4% i wyniosła zaledwie 0,73 mln osób. Tak małej liczby zagranicznych odwiedzających w Małopolsce nie odnotowano w analizowanym 13-letnim okresie. Przypuszczalnie było to związane z istniejącą jeszcze obawą mieszkańców wielu państw dotyczącą potencjalnego wzrostu zakażeń i wprowadzenia kolejnych obostrzeń (i tym samym utrudnień w zakresie powrotu do kraju), ale także z trwającą od lutego 2022 roku wojną na Ukrainie i lękiem, że Polska (w tym Małopolska) z uwagi na sąsiedztwo z Ukrainą może być również narażona na działania wojenne.

Wykres 105. Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających krajowych oraz zagranicznych (w mln osób)

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejsiak.

Poluzowanie obostrzeń covidowych oraz wojna na Ukrainie znalazły swoje odzwierciedlenie także w strukturze ruchu turystycznego w Małopolsce w 2022 roku. Jedynie 62% odwiedzających region (10,48 mln osób) stanowili turyści (goście nocujący w regionie). Wprawdzie w roku 2020 odsetek ten był jeszcze mniejszy (50%), ale w latach wcześniejszych wynosił on ponad 75%, a rok wcześniej – ponad 69% ogółu.

Tabela 40. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce

Wyszczególnienie	Turyści krajowi	Turyści zagraniczni	Turyści ogółem
2010	6 400 000	2 300 000	8 700 000
2011	6 600 000	2 370 000	8 970 000
2012	6 710 000	2 400 000	9 110 000
2013	6 850 000	2 540 000	9 390 000
2014	7 210 000	2 580 000	9 790 000
2015	7 980 000	2 720 000	10 700 000
2016	8 520 000	2 980 000	11 500 000
2017	9 108 000	3 162 000	12 270 000
2018	9 910 000	3 280 000	13 190 000
2019	10 380 000	3 480 000	13 860 000
2020	6 400 000	1 260 000	7 660 000
2021	8 100 000	1 100 000	9 200 000
2022	9 850 000	630 000	10 480 000

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejsiak.

Istotną zmianą po okresie pandemicznym jest zmiana proporcji turystów krajowych do zagranicznych. W 2022 roku nasi rodacy stanowili blisko 94% wszystkich turystów, podczas gdy w roku 2019 proporcja ta kształtowała się zgoła inaczej – wówczas 1 na 4 turystów był przyjezdnym z zagranicy.

Szacunkowe wpływy Małopolski z turystyki

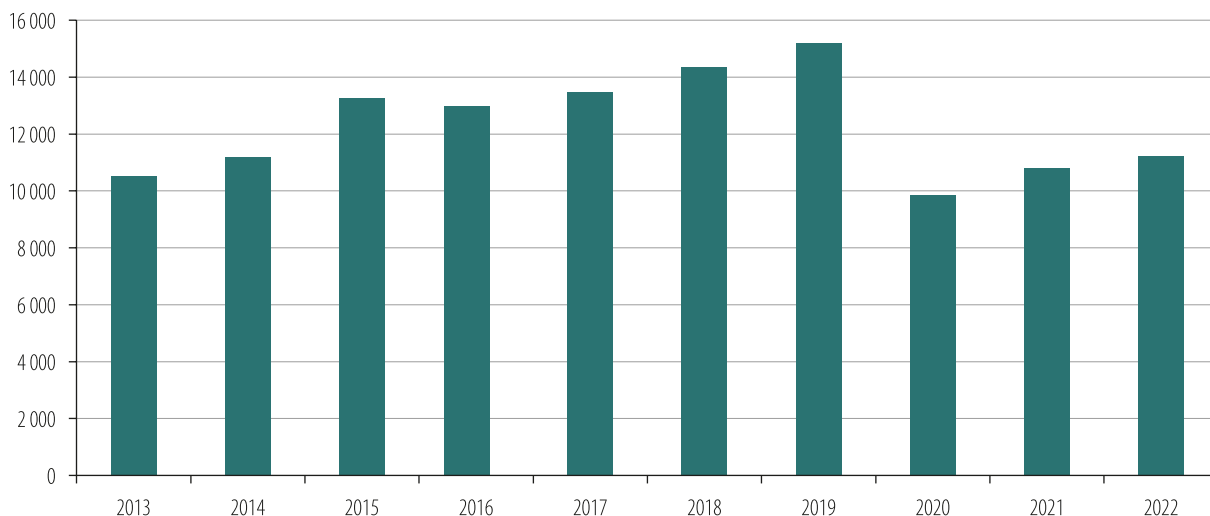
Szacunkowe wpływy z turystyki w 2022 roku wyniosły 11,21 mld zł i były wyższe o ok. 3,7% w stosunku do roku 2021, ale o 26,3% mniej niż w rekordowym w tym względzie roku 2019.

Tabela 41. Szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego (w mld zł) wg grup odwiedzających

Wyszczególnienie	Szacunkowe wpływy									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Turyści krajowi	5,55	6,03	7,50	7,61	8,16	8,88	8,90	6,33	7,51	8,97
Turyści zagraniczni	4,01	3,81	5,17	4,66	4,59	4,76	5,70	2,05	1,36	1,24
Odwiedzający jednodniowi krajowi	0,80	1,18	0,51	0,63	0,62	0,60	0,50	1,40	1,76	0,97
Odwiedzający jednodniowi zagraniczni	0,16	0,16	0,09	0,09	0,09	0,10	0,10	0,06	0,18	0,03
Łącznie	10,52	11,18	13,27	12,99	13,46	14,34	15,20	9,84	10,81	11,21

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejsiak.

Wykres 106. Dynamika – szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejskiak.

Długość pobytu i forma zakwaterowania

Długość pobytu w Małopolsce w 2022 roku różniła się od lat wcześniejszych. W stosunku do roku 2021 skrócił się czas wizyty w regionie. Najwięcej odwiedzających bowiem (prawie 40%) spędziło w Małopolsce tylko 1 dzień bez noclegu. Takich gości było w regionie niemal 2-krotnie więcej niż w roku ubiegłym i przedpandemicznym.

Tabela 42. Długość pobytu w Małopolsce deklarowana przez odwiedzających (w %)

Deklarowana długość pobytu w Małopolsce	Rok	Długość pobytu (w %)						
		Do 3 godz.	1 dzień bez noclegu	1 noc	2–3 noclegi	4–7 noclegów	8–14 noclegów	15 i więcej noclegów
Krajowi	2019	8,8	27,7	9,0	17,9	25,1	8,3	3,2
	2020	6,1	48,1	13,5	16,0	11,8	3,2	1,3
	2021	5,8	26,7	20,3	28,3	13,9	4,0	1,0
	2022	8,4	41,9	12,2	17,4	13,3	4,5	2,3
Zagraniczni	2019	3,1	5,5	4,4	22,2	53,4	9,0	2,4
	2020	0,7	10,9	2,7	24,8	41,9	12,9	6,1
	2021	2,9	10,6	25,4	32,5	25,3	2,8	0,5
	2022	0,9	4,8	6,7	42,0	31,4	9,1	5,1
Ogółem	2019	7,4	22,4	7,9	18,9	31,9	8,5	3,0
	2020	5,8	45,9	12,8	16,5	13,6	3,8	1,6
	2021	5,0	22,0	21,8	29,5	17,2	3,7	0,8
	2022	7,9	39,5	11,8	19,0	14,5	4,8	2,5

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejskiak.

W 2022 roku pobyt gości zagranicznych w regionie był dłuższy niż Polaków. Wizytę jednodniową (bez noclegu) najczęściej deklarowali bowiem odwiedzający z Polski (prawie 42% wskazań). Goście z zagranicy natomiast w największym odsetku spędzali w regionie 2–3 noce (42%), którą to długość pobytu Polacy wskazywali w drugiej kolejności (ponad 17%). W odniesieniu do roku poprzedniego w 2022 roku skrócił się czas pobytu w Małopolsce odwiedzających z Polski, a wydłużył – goście zagranicznych. Więcej było Polaków spędzających w regionie 1 dzień bez noclegu

(o 15,2%) i do trzech godzin (o 2,6%), a mniej było tych, którzy przyjechali do województwa na 1 noc (o 8,1%) i 2–3 noce (o 10,9%).

Turyści nocujący w Małopolsce w 2022 roku najczęściej na miejsce zakwaterowania wybierali (analogicznie jak w latach 2019 i 2021) hotele – prawie 22% wskazań. Na kolejnych miejscach uplasowały się noclegi w pensjonatach (14%), w apartamentach (13%), w zakładach uzdrowiskowych (11%) i u rodziny (prawie 11%). Mniej popularne było też korzystanie z obiektów agroturystycznych (ponad 7%) i gościnności znajomych (ponad 5% wskazań).

Tabela 43. Miejsca noclegu wybierane przez turystów w Małopolsce (w %)

Miejsce zakwaterowania	Turyści krajowi				Turyści zagraniczni				Turyści ogółem			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Hotel	23,4	14,2	40,1	17,1	50,7	39,9	49,5	54,5	32,1	17,0	43,3	21,6
Motel	1,8	1,0	4,0	1,7	2,9	0,7	1,9	0,3	2,2	1,0	3,3	1,6
Pensjonat	16,8	20,0	15,7	15,3	5,3	5,6	7,6	2,2	13,2	18,5	12,9	13,8
Dom wycieczkowy	1,4	4,5	7,1	1,6	1,8	0,7	11,0	0,9	1,5	4,1	8,4	1,5
Schronisko górskie	1,3	1,4	3,4	1,1	0,1	0,7	0,4	0,0	0,9	1,3	2,4	0,9
Schronisko młodzieżowe	1,1	0,6	1,2	1,0	0,8	0,0	2,4	0,0	1,0	0,5	1,6	0,9
Kemping lub pole namiotowe	1,9	4,4	3,7	3,5	0,8	2,5	3,8	0,3	1,5	4,2	3,7	3,1
Hostel	1,5	2,2	8,9	3,7	5,6	2,5	14,3	2,5	2,7	2,3	10,7	3,5
Osrodek wczasowy	1,3	3,7	3,4	2,9	0,3	0,0	3,2	0,3	1,0	3,3	3,3	2,6
Zakład uzdrowiskowy	5,6	3,5	6,3	12,4	0,1	0,0	2,2	0,6	3,9	3,1	4,9	11,0
Dom pielgrzyma	0,6	0,3	1,6	0,8	0,3	0,0	3,0	1,9	0,5	0,3	2,1	0,9
Apartament			14,5	11,9			31,6	18,3			20,3	12,7
Kwaterna prywatna	9,3	14,9			17,1	20,5			11,6	15,5		
Couchsurfing	0,1	0,1	3,6	2,7	0,3	0,7	2,2	2,5	0,2	0,2	3,1	2,7
Obiekt agroturystyczny	6,1	8,1	4,7	8,0	0,8	1,1	0,4	0,0	4,4	7,4	3,3	7,1
U rodziny	10,9	8,4	23,9	10,2	5,4	17,3	30,9	14,2	9,2	9,3	26,2	10,6
U znajomych	7,7	7,1	21,1	5,6	2,5	2,8	29,7	3,7	6,1	6,6	24,0	5,4
Własny dom/mieszkanie	1,2	1,3	2,5	1,1	0,6	1,8	0,7	0,6	1,0	1,3	1,9	1,1
Inny obiekt	1,1	1,6	3,0	0,5	0,8	2,8	2,3	2,8	1,0	1,7	2,8	0,8
Brak danych gdzie nocuje	6,9	2,7	7,4	1,1	3,8	0,4	5,8	1,5	6,0	2,4	6,9	1,2

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Spośród turystów nocujących w hotelach w 2022 roku najwięcej osób wybierało, analogicznie jak w latach ubiegłych, obiekty trzygwiazdkowe (ponad 45% wskazań) i na dodatek zyskały one na znaczeniu (o 11% więcej niż w roku ubiegłym i o 8,5% więcej niż w roku 2019). Na drugiej pozycji uplasowały się hotele czterogwiazdkowe (nie-mal 1/3 wskazań, tj. mniej więcej tyle samo, co w latach poprzednich), a na kolejnym – pięciogwiazdkowe (ponad 12% wskazań, czyli prawie 5-krotnie więcej niż rok wcześniej, 4-krotnie więcej niż w 2020 roku i ponad 2-krotnie więcej niż w roku przedpandemicznym).

Tabela 44. Kategoria hoteli preferowana przez gości hotelowych w Małopolsce (w %)

Kategoria hotelu	Krajowi				Zagraniczni				Ogółem			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
*	–	–	–	0,3	–	–	–	0,6	–	–	–	0,3
**	1,9	2,1	1,6	3,7	1,1	0,0	1,7	0,6	1,5	1,6	1,6	2,8
***	30,6	40,7	34,4	49,1	33,0	39,8	34,2	36,3	31,4	40,5	34,3	45,3
****	22,9	28,6	28,9	26,2	42,1	48,7	40,2	44,9	32,5	33,7	33,3	31,8
*****	8,1	3,0	2,4	13,3	3,8	3,5	3,3	10,2	5,9	3,1	2,7	12,4
Brak danych o kategorii	36,5	25,6	32,8	7,4	20,0	8,0	20,6	7,4	28,7	21,1	28,1	7,4

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Bożena Alejsiak.

Pochodzenie osób odwiedzających region

Rok 2022 z uwagi na pandemię COVID-19 oraz agresję Rosji na Ukrainę jeszcze mocniej podkreślił wagę dla Małopolski turystyki krajowej i wewnątrzregionalnej. Wśród odwiedzających krajowych dominowali mieszkańcy Małopolski (36,9%), a na następnych miejscach znaleźli się goście z województwa śląskiego (18,8%) i z mazowieckiego (8,9%).

Tabela 45. Odwiedzający krajowi w Małopolsce według województw (w %)

Odwiedzający	2018	2019	2020	2021	2022	Turyści	2022
Małopolskie	33,4	40,6	47,3	24,4	36,9	Małopolskie	26,5
Śląskie	14,3	12,7	17,9	26,7	18,8	Śląskie	14,9
Mazowieckie	11,6	10,7	7,4	10,8	8,9	Mazowieckie	11,9
Podkarpackie	10,1	10,7	5,0	5,9	7,3	Podkarpackie	8,1
Dolnośląskie	4,3	3,1	3,1	3,6	4,2	Dolnośląskie	5,8
Σ pośrednia	73,7	77,8	80,7	71,4	76,3	Σ pośrednia	67,2
Wielkopolskie	4,6	4,2	2,9	3,6	4,1	Wielkopolskie	5,8
Łódzkie	4,3	3,3	2,6	4,2	3,2	Łódzkie	4,6
Pomorskie	4,3	3,2	2,3	4,8	2,9	Świętokrzyskie	3,6
Świętokrzyskie	3,9	3,2	3,3	4,1	2,9	Pomorskie	3,5
Opolskie	1,0	1,0	1,6	2,7	2,3	Lubelskie	3,2
Lubelskie	1,2	1,9	2,1	2,0	2,0	Kujawsko-pomorskie	2,6
Zachodniopomorskie	2,1	1,2	1,1	1,7	1,7	Warmińsko-mazurskie	2,3
Warmińsko-mazurskie	1,1	1,4	0,8	1,9	1,6	Zachodniopomorskie	2,6
Kujawsko-pomorskie	2,3	1,7	1,0	1,6	1,4	Opolskie	1,9
Podlaskie	0,9	0,7	0,7	1,5	1,2	Podlaskie	1,6
Lubuskie	0,6	0,5	0,8	0,5	0,6	Lubuskie	1,1
Suma końcowa*	≈100,0	≈100,0	≈100,0	≈100,0	100,0	Suma końcowa	100,0

* Z uwagi na zaokrąglenia wynik nie sumuje się do 100%.

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

W 2022 roku turystyka zagraniczna do Małopolski ponownie odnotowała bardzo znaczący spadek ze wszystkich kierunków podróży przyjazdowych. Analizując jednak statystyki gości zagranicznych, nadal możemy mówić o utrzymującej się tendencji deklarowanych państw przyjazdu. Dominującą grupą byli odwiedzający z Niemiec i Wielkiej Brytanii. W 2022 roku niewielką (w granicy błędu) przewagę uzyskali turyści z Niemiec, którzy do Małopolski docierać mogli również samochodem osobowym, pociągiem i samolotem. Charakterystyki turystów z obu krajów są inne, ale te segmenty stanowią *suma summarum* w 2022 roku 37,6%, a za analizowane pięć lat ponad 33% udziału odwiedzających w strumieniu przyjazdowego ruchu turystycznego z zagranicy. Na trzecim miejscu niezmiennie plasują się odwiedzający z Francji z wynikiem 10,6%.

Tabela 46. Odwiedzający zagraniczni w Małopolsce – podział według deklarowanych państw przyjazdu ujawnionych w trakcie badania w latach 2018–2022 (w %)

Odwiedzający	2018	2019	2020	2021	2022	Turyści	2022
Niemcy	13,5	13,7	17,9	14,9	17,9	Niemcy	19,0%
Wielka Brytania	16,8	18,7	16,4	19,1	17,6	Wielka Brytania	18,6%
Francja	7,7	7,4	9,6	12,1	10,6	Francja	12,4%
Stany Zjednoczone Ameryki	5,8	4,5	4,6	0,2	7,6	Stany Zjednoczone Ameryki	8,6%
Belgia	1,6	3,6	2,5	0,0	6,5	Belgia	6,6%
1-Σ pośrednia	45,4	47,9	51,0	46,3	60,2	1-Σ pośrednia	65,2%
Republika Czeska	3,1	2,7	2,2	5,8	6,2	Hiszpania	4,8%
Hiszpania	6,4	7,3	5,6	8,6	4,4	Republika Czeska	4,5%
Σ =1-7 – ranking	54,9	57,9	58,8	60,7	70,8	Σ =1-7 – ranking	74,5%
Irlandia	3,5	2,4	0,6	3,9	3,5	Norwegia	3,8%
Norwegia	1,9	0,6	0,6	0,1	3,5	Irlandia	3,8%
Włochy	8,6	8,0	8,3	8,2	2,6	Dania	3,1%
Słowacja	1,6	4,3	6,5	3,7	2,6	Włochy	2,8%
2-Σ pośrednia	70,5	73,2	74,8	76,6	83,0	2-Σ pośrednia	88,0%
Dania	0,5	0,9	0,3	2,5	2,6	Holandia	1,0%
Holandia	3,6	2,5	4,3	10,7	0,9	Austria	1,0%
Austria	0,6	1,5	6,5	0,0	0,9	Zjednoczone Emiraty Arabskie	1,0%
Zjednoczone Emiraty Arabskie	0,0	0,1	0,6	0,0	0,9	Słowacja	0,7%
Pozostałe kraje	24,8	21,8	13,5	10,2	11,7	Pozostałe kraje	8,3%
Suma końcowa*	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Suma końcowa	100,0%

* Z uwagi na zaokrąglenia wynik nie sumuje się do 100%.

Dane w tabeli sortowane są od największej do najmniejszej wartości wg 2022 roku.

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Cel podróży i atrakcje turystyczne Małopolski

Dominującymi celami przyjazdu do Małopolski są: wypoczynek, turystyka aktywna i zwiedzanie zabytków. Zwiedzanie zabytków jest istotniejsze dla odwiedzających zagranicznych, natomiast odwiedzający krajowi znacznie częściej deklarują chęć aktywnego spędzania czasu w Małopolsce. Wśród turystów zagranicznych istotnym celem wizyty w Małopolsce są również odwiedziny u krewnych/znajomych oraz turystyka konferencyjna i biznesowa.

Rozdział V Turystyka

Tabela 47. Główny cel przyjazdu ogółem (w %)

Główne cele podróży ogółem	2018	2019	2020	2021	2022
Wypoczynek	19,0	26,6	30,3	32,3	43,3
Turystyka aktywna (kwalifikowana)	17,1	17,8	36,8	3,7	16,6
Zwiedzanie zabytków	18,6	18,8	10,0	17,3	12,5
Σ pośrednia trzech głównych celów	54,66	63,23	77,18	53,3	72,40
Cel zdrowotny	7,5	5,5	2,0	3,6	8,2
Odwiedziny krewnych	4,9	4,5	4,3	4,9	5,0
Poznanie walorów przyrody	2,5	0,6	2,2	10,3	2,4
Odwiedziny znajomych	3,9	3,8	3,1	4,5	2,4
Rozrywka (kluby, dyskoteki, puby)	2,3	2,2	3,1	7,8	2,2
Sprawy służbowe (biznes)	2,2	1,9	1,8	1,4	1,4
Odwiedziny miejsc rodzinnych	3,5	2,0	1,0	3,6	1,1
Inny cel	1,0	0,7	0,9	0,9	1,0
Tranzyt	1,3	1,6	0,9	1,4	0,8
Cel religijny	3,8	3,9	0,7	3,5	0,7
Udział w wydarzeniu	0,5	1,0	0,3	0,4	0,6
Firmowy wyjazd integracyjny	0,4	0,5	0,3	0,2	0,5
Edukacja	5,9	2,5	0,6	1,1	0,3
Udział w szkoleniu	1,4	0,6	0,3	0,8	0,3
Udział w imprezie kulturalnej	0,5	1,4	0,1	0,4	0,3
Udział w konferencji, kongresie	1,1	0,8	0,1	0,6	0,2
Zakupy	1,1	1,6	0,4	0,7	0,1
Korzystanie z usług medycznych	0,4	0,6	0,3	0,6	0,1
Odnowa duchowa	0,8	0,6	0,4	0,0	0,0
Udział w imprezie sportowej	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0
Suma końcowa*	≈100	≈100	≈100	100,0	100,0

* Z uwagi na zaokrąglenia wynik nie sumuje się do 100%.

Źródło: opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, prof. WSTiE dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak.

Tabela 48. Ruch turystyczny – podsumowanie

Badane zagadnienie	Turysta krajowy	Turysta zagraniczny
	Minimalnie więcej kobiet (52,6%) niż mężczyzn (47,4%). Zdecydowana większość to osoby do 45. roku życia (68% badanych).	
	Przed wszystkim osoby aktywne zawodowo oraz studenci (zwłaszcza w przypadku turystów zagranicznych)	
Kto przyjeżdża?	O sytuacji materialnej dobrej (wystarczającej)	O sytuacji materialnej bardzo dobrej (satisfakcjonującej)
Skąd przyjeżdża?	Z Małopolski oraz województw śląskiego i mazowieckiego	Z Wielkiej Brytanii, Niemiec i Francji
Po co przyjeżdża?	Wypoczynek w połączeniu ze zwiedzaniem zabytków i/lub turystyką aktywną	Zwiedzanie zabytków, naprzemiennie z/lub traktowane jako wypoczynek połączony z trzecim powodem, którym jest rozrywka
Gdzie nocuje?	Hotel *** i noclegi nieodpłatne (własny dom/mieszkanie, rodzina/znajomi)	Hotele *** i ****
Na jak długo przyjeżdża i jak często?	2–3 noclegi (weekend), odwiedza region relatywnie często (co najmniej kilka razy w życiu)	Zarówno 4–7 noclegów, jak i 2–3 noclegi, najczęściej jest w regionie pierwszy raz życia

Badane zagadnienie	Turysta krajowy	Turysta zagraniczny
Jak organizuje podróż?	Zdecydowanie samodzielnie, przyjeżdża samochodem	Samodzielnie bądź z pomocą rodziny lub znajomych (ale wciąż indywidualnie), przylatuje samolotem bądź przyjeżdża samochodem
Co zwiedza, gdzie bywa?	Kraków, Krynica, Zakopane i „góry”	Kraków i Wieliczka oraz Zakopane
Ile pieniędzy i na co je wydaje?	Ok. 910 zł/osobę, najczęściej na nocleg oraz wyżywienie i tzw. inne wydatki	Ok. 1888 zł/osobę, najczęściej na nocleg oraz wyżywienie i tzw. inne wydatki
Jak ocenia ofertę turystyczną regionu?	Bardzo pozytywnie, najlepiej atmosferę/zyczliwość/gościnność, atrakcje turystyczne i bezpieczeństwo	Turysta zagraniczny w swoich ocenach nie różni się zbyt wiele od turysty krajowego, czyli także najlepiej ocenia atmosferę, atrakcje i bezpieczeństwo
Jak ogólnie ocenia pobyt w Małopolsce?	Bardzo wysoko i zdecydowanie chce przyjechać ponownie	Bardzo wysoko i raczej chce przyjechać ponownie

Źródło: opracowanie własne.

Zaobserwowane trendy turystyczne:

1. Trend na turystykę lokalną (jeździmy bliżej) – w 2022 roku turyści postawili na turystykę bliską domu, gdzie bezpiecznie mogli dotrzeć samochodem. Coraz częściej turyści we własnym kraju szukali miejsc wartych zobaczenia oraz atrakcyjnych noclegów.
2. Turystyka w zacisznych miejscach (kameralne miejsca, bez tłumów) – wyjazdy do miejsc na uboczu, gdzie znaleźć można ciszę i spokój oraz wytchnienie stały się bardzo popularne.
3. Zwierzęta domowe są akceptowane (podróż ze zwierzętami) – miejsca, które akceptują czworonogi cieszą się coraz większą popularnością.
4. Głównie rezerwacje jedno- lub kilkusobowe (wyjazdy w mniejszych grupach).
5. Zrównoważone podróże (podróżujemy świadomie) – apartamenty, hotele i pensjonaty, które stosują się do reguł świadomego podróżowania na pewno wiele zyskały w 2022 roku.
6. Rezerwacje mobile – większa część rezerwacji dokonywana była z telefonów komórkowych lub tabletów.
7. Trend na turystykę połączoną z możliwością pracy zdalnej (pracujemy zdalnie) – goście coraz częściej łączą podróż i wypoczynek z codzienną pracą poza domem.

2. Baza hotelarska regionu

Na koniec 2022 roku Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 577 obiektów hotelarskich oraz 6 promes, tj. przyrzeczeń zaszeregowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii. Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (438), które stanowią 75,9% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (90), które stanowią 15,6% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 0,5 do 4%).

Tabela 49. Obiekty hotelarskie

Obiekty hotelarskie	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021	2022
Hotele	142	195	244	276	307	330	368	413	429	435	438
Motele	13	13	14	12	11	9	7	5	5	5	6
Pensjonaty	39	55	67	70	75	85	101	98	95	90	90
Kempingi	9	10	10	11	11	10	14	14	14	13	12
Domy wycieczkowe	13	10	9	7	7	5	4	4	3	3	3
Schroniska	5	22	21	23	23	23	23	23	22	22	23
Schroniska młodzieżowe	5	5	5	6	6	6	5	5	5	6	5
Razem	226	310	370	405	440	468	522	562	573	574	577

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 50. Hotele w podziale na kategorie (stan na koniec roku)

Rok	Hotele*****	Hotele****	Hotele***	Hotele**	Hotele*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2008	8	25	134	61	16	244
2010	14	35	153	59	15	276
2012	14	50	175	54	14	307
2014	14	63	190	49	14	330
2016	15	75	218	48	12	368
2018	19	87	244	52	11	413
2020	22	99	250	47	11	429
2021	24	105	250	46	10	435
2022	27	102	255	43	11	438

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 51. Hotele w podziale na kategorie z uwzględnieniem miejsc noclegowych (stan na 31.12.2022 roku)

Wyszczególnienie	Hotele*****		Hotele****		Hotele***		Hotele**		Hotele*		Razem	
	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe	liczba	miejsca noclegowe
Województwo Małopolskie	27	4 448	102	16 418	255	18 512	43	2 549	11	981	438	42 908
Udział [%]	6,2	10,4	23,3	38,3	58,2	43,1	9,8	5,9	2,5	2,3		
Kraków	18	2 935	60	10 189	91	7 801	14	1 493	5	750	188	23 168
Udział [%]	9,6	12,7	31,9	44,0	48,4	33,7	7,4	6,4	2,7	3,2		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 42 908 miejscami noclegowymi. Większość wszystkich miejsc noclegowych znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych (18 512, tj. 43,1%) i czterogwiazdkowych (16 418, tj. 38,3%). Najmniej miejsc noclegowych (981, tj. 2,3% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jednogwiazdkowych). W hotelach o najwyższej kategorii znajduje się 4448 (10,4%) miejsc noclegowych. Hotele dwugwiazdkowe posiadają 2549 (5,9%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 98 miejscami noclegowymi. W stosunku do 2021 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach pięcio- i trzygwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach cztero- i dwugwiazdkowych. W hotelach jednogwiazdkowych udział miejsc noclegowych pozostał na tym samym poziomie.

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa – 31,9% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 9,6% hotele pięciogwiazdkowe. Większość hoteli pięciogwiazdkowych znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 12,7%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą liczbą miejsc noclegowych (2243) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 13 124). W stosunku do 2021 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach pięcio- i trzygwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach cztero-, dwu- i jednogwiazdkowych.

Hotele (prawie 40) położone w centrum miasta Krakowa ze względu na zabytkowy charakter mają odstępstwa od wymagań co do wyposażenia i zakresu świadczonych usług. Odstępstwa najczęściej dotyczą braku górnej osłony nad głównym wejściem oraz braku górnej osłony nad podjazdem do obiektu. Odstępstwa zrekompensowane są spełnieniem w wyższym stopniu innych wymagań.

Usługi hotelarskie, oprócz podlegających kategoryzacji obiektów hotelarskich, mogą być również świadczone w innych obiektach, których ewidencję prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce

ich położenia. Na terenie gminy miejskiej Kraków do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie niebędących obiektami hotelarskimi prowadzonej przez Prezydenta Miasta Krakowa zgłaszane są m.in. hostele, apartamenty, pokoje gościnne, apartohotele itp. Na koniec 2022 roku ewidencja ta zawierała 1961 obiektów na łączną liczbę miejsc noclegowych 29 526.

Południowa część województwa również dysponuje sporą liczbą miejsc noclegowych w obiektach niepodlegających kategoryzacji. Na koniec roku 2022 w ewidencji Burmistrza Zakopanego było zarejestrowanych 2970 obiektów o łącznej liczbie miejsc noclegowych (sezonowych i całorocznych) 40 924, w ewidencji wójta gminy Bukowina Tatrzańska 1019 obiektów, tj. 18 975 miejsc noclegowych, w ewidencji burmistrza gminy Krynica-Zdrój 464 obiekty, tj. 11 083 miejsca noclegowe.

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 93% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (18 hoteli i 1 schronisko młodzieżowe), powiat wielicki (22 hotele i 1 pensjonat). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu proszowickiego (2), powiatu chrzanowskiego (3), powiatu miechowskiego i olkuskiego (po 4), miasta Nowy Sącz (5). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najwięcej znajduje się w powiecie tatrzańskim (95). Najwięcej schronisk znajduje się w powiatach tatrzańskim i nowotarskim.

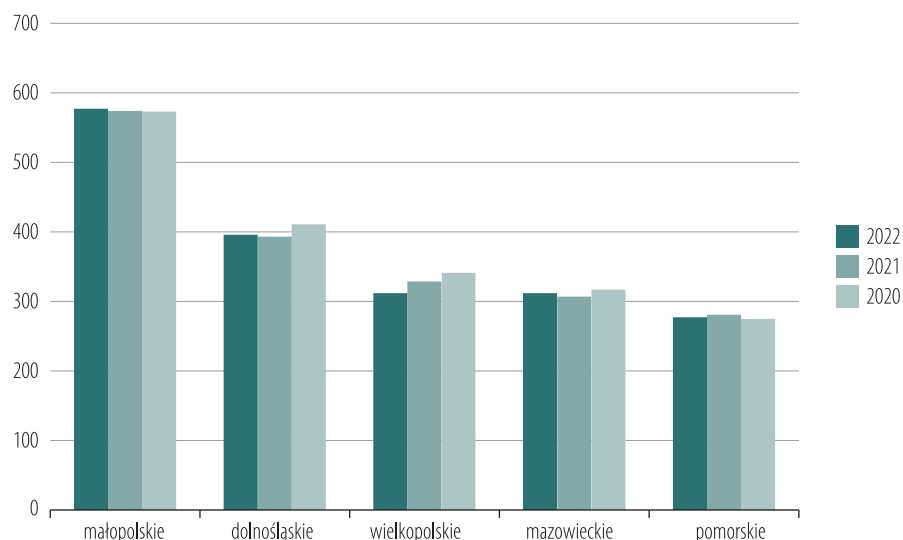
Mapa 22. Rozmieszczenie obiektów hotelarskich wg powiatów (stan na 31.12.2022 roku)

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Województwo małopolskie ma największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajdują się województwa dolnośląskie, wielkopolskie i mazowieckie, a następnie pomorskie.

Wykres 107. Liczba obiektów hotelarskich w wybranych województwach

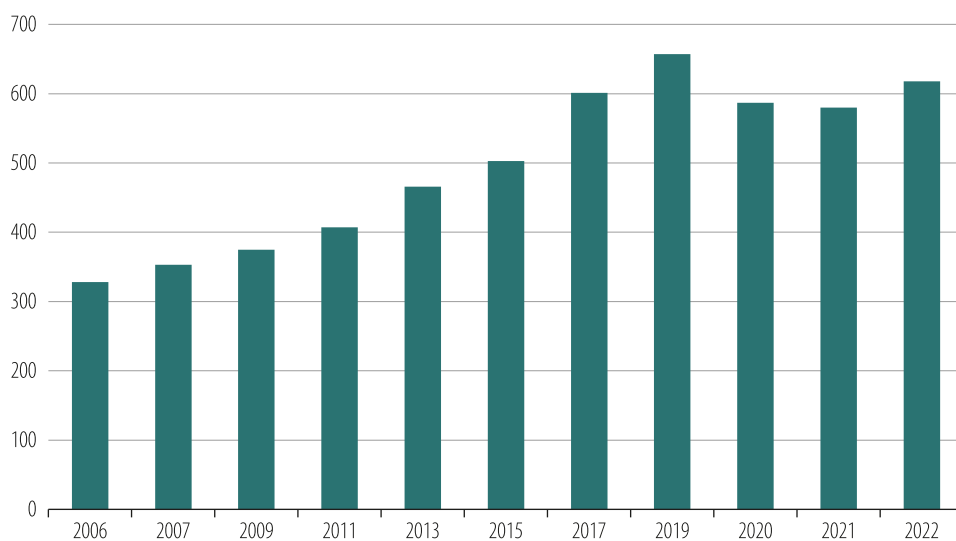

Źródło: Ewidencja obiektów hotelarskich marszałków województw.

3. Organizatorzy turystyki i przewodnicy górscy

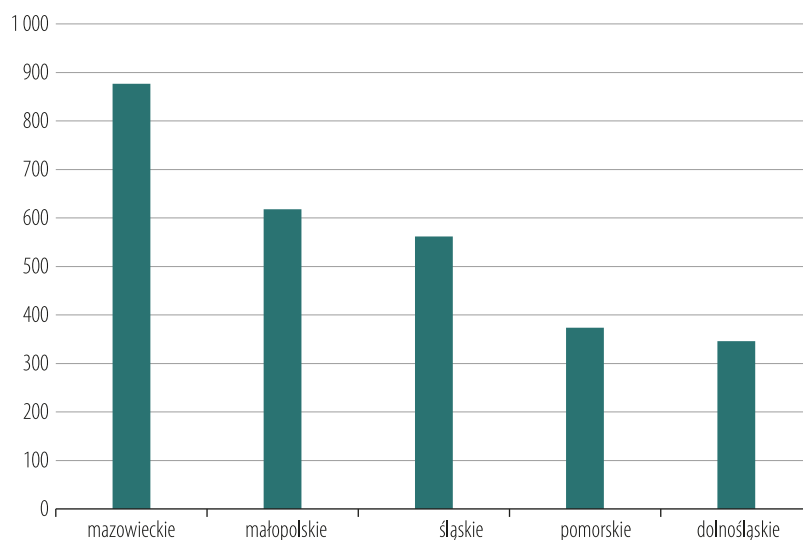
Pod koniec 2022 roku na terenie województwa małopolskiego posiadało swoją siedzibę 618 przedsiębiorców turystycznych wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, tj. o 6,5% więcej w stosunku do roku 2021. Po dwóch latach, kiedy zanotowano spadek liczby przedsiębiorców turystycznych w województwie małopolskim, spowodowany wybuchem epidemii wirusa SARS-CoV-2, w 2022 roku nastąpił wyraźny wzrost ich liczby. Wśród przedsiębiorców wpisanych do rejestru 14,1% prowadzi działalność jako organizator turystyki i przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych, 85,6% jako organizator turystyki, a 0,3% jako przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych.

Wykres 108. Liczba organizatorów turystyki i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych w województwie małopolskim (stan na 31.12.2022 roku)

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego.

W ciągu 2022 roku 74 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, przy 36 wykreślonych z Rejestru i 3, którzy otrzymali zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych.

Wykres 109. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych (stan na 31.12.2022 roku)

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych.

Małopolska zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem liczby wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych.

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi Ewidencję Przewodników Górskich. Na dzień 31 grudnia 2022 roku. Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego obejmowała 2517 uprawnień przewodników górskich, w tym: 1718 uprawnień przewodników górskich beskidzkich, 792 uprawnienia przewodników górskich tatrzańskich oraz 8 uprawnień przewodników górskich sudeckich.

Tabela 52. Liczba przewodników górskich posiadających uprawnienia

Rok	PGB (Przewodnik górski beskidzki)	PGT (Przewodnik górski tatrzański)	PGS (Przewodnik górski sudecki)	Razem
2006	1 160	527	2	1 689
2007	1 254	543	2	1 799
2009	1 309	573	4	1 886
2011	1 395	604	5	2 004
2013	1 448	635	4	2 087
2015	1 497	677	4	2 178
2017	1 538	711	4	2 253
2019	1 620	734	4	2 358
2021	1 692	768	4	2 464
2022	1 718	792	8	2 517

Źródło: Ewidencja Przewodników Górskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

W przeciągu 17 lat (2006–2022) obserwujemy wzrost liczby osób posiadających uprawnienia przewodnika górskiego. Marszałek Województwa przeprowadza egzaminy dla kandydatów na przewodników górskich (tatrzańskich i beskidzkich). W 2022 roku zorganizowano 7 egzaminów. Do egzaminu na przewodnika górskiego w 2022 roku przystąpiło 101 osób.

4. Trasy VeloMałopolska

Małopolska realizuje największy w Polsce projekt budowy tras rowerowych VeloMałopolska. Przedsięwzięcie współfinansowane jest ze środków unijnych, głównie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, oraz będzie kontynuowane w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2021–2027. Docelowo rowerzyści będą mogli skorzystać z prawie 1000 kilometrów dobrze oznakowanych tras o europejskim standardzie, które połączą najciekawsze turystycznie i przyrodniczo miejsca w regionie.

Projekt zakłada budowę ośmiu tras rowerowych. Przebieg sześciu z nich został wytyczony m.in. po wałach przeciwpowodziowych wzdłuż rzek i od nich trasy przyjęły swoje nazwy: Wiślana Trasa Rowerowa, VeloDunajec, VeloSkawa, VeloRaba, VeloPrądnik, VeloRudawa.

Kolejna z tras – VeloMetropolis (małopolski odcinek trasy EuroVelo 4) łączy największe miasta województwa, biegnąc z zachodu na wschód (częściowo po trasie WTR), a trasa VeloNatura (małopolski odcinek trasy EuroVelo 11) będzie przebiegać z południa na północ po najbardziej atrakcyjnych terenach dolin Popradu i Dunajca.

Planowana długość tras:

- › Wiślana Trasa Rowerowa – 230 km (częściowo wspólnie z VeloMetropolis i VeloNatura),
- › VeloDunajec – 237 km (częściowo wspólnie z VeloNatura),
- › VeloSkawa – 126 km (częściowo wspólnie z WTR),
- › VeloRaba – 125 km (częściowo wspólnie z VeloMetropolis i VeloNatura),
- › VeloPrądnik – 57 km,
- › VeloRudawa – 45 km,
- › VeloMetropolis – 220 km (częściowo wspólnie z WTR i VeloNatura),
- › VeloNatura – 271 km (częściowo wspólnie z VeloDunajec, VeloMetropolis i WTR).

Do końca 2022 roku oddano do użytku 473 km zaplanowanych tras. Realizacja projektu skupiła się głównie na trasach Wiślana Trasa Rowerowa, VeloDunajec, VeloMetropolis i VeloNatura. Pozostałe trasy są w różnych fazach przygotowania: opracowywanie dokumentacji projektowej, pozyskiwanie pozwoleń budowlanych, przeprowadzanie przetargów i podpisywanie umów na realizację tras (VeloSkawa i VeloNatura), uzgodnienia z Wodami Polskimi, wyćinki drzew itp.

Około 65 km tras znajduje się na terenie Krakowa. Do zadań własnych miasta należy wykonanie robót budowlanych oraz oznakowanie tras.

Odcinki o długości ok. 50 km wzdłuż Popradu ujęte zostały w programie INTERREG na lata 2019–2021 (beneficjenci: gminy Muszyna, Piwniczna, Rytno).

Na wybudowanych trasach VeloMałopolska, średnio co 15 km, znajdują się nowoczesnie zaprojektowane miejsca obsługi rowerzystów (MOR) z zadaszonymi miejscami do wypoczynku, oświetleniem, stojakami rowerowymi, stacjami naprawy rowerów wyposażonymi w podstawowe narzędzia oraz pompkę, z toaletami, grillami stacjonarnymi. Dotychczas oddano do użytku 27 takich miejsc.

Od roku 2020 rozwijana jest sieć Miejsc Przyjaznych Rowerzystom – to certyfikowane przez Województwo obiekty usługowe położone przy trasach VeloMałopolska, które mają udogodnienia dla rowerzystów niezbędne podczas podróży. W naborze ogłoszonym w 2022 roku certyfikat Miejsce Przyjazne Rowerzystom uzyskało 35 obiektów (łącznie w latach 2020–2022 certyfikat uzyskało 200 obiektów). W celu podnoszenia standardów obsługi turystów rowerowych zostało przygotowanych i przeprowadzonych 5 rodzajów bezpłatnych szkoleń dla przedsiębiorców, zainteresowanych poszerzeniem swojej oferty dla tej grupy turystów. Materiały dostępne są bezpłatnie na stronie internetowej województwa.

Ruch na wybudowanych odcinkach tras VeloMałopolska mierzony jest od kwietnia 2018 roku. Stałe liczniki zamontowane przy trasach oraz jeden przenośny, monitorują ruch przy aglomeracjach miejskich, w regionach o wysokim natężeniu ruchu turystycznego oraz na odcinkach w terenach nieurbanizowanych. Liczba zarejestrowanych przejazdów w tych punktach co roku wykazuje ok. 750 tys. – w 2022 roku liczniki wykazały łącznie 744 728 przejazdów.

Mapa 23. Stan budowy sieci tras VeloMałopolska

Źródło: opracowanie własne Zespół Małopolskiej Informacji Przestrzennej, miip.geomalopolska.pl.

W celu promowania turystyki rowerowej w Małopolsce podejmowano następujące działania: prowadzenie zakładki poświęconej turystyce rowerowej na oficjalnej stronie internetowej Urzędu oraz profilu w mediach społecznościowych, opracowanie, aktualizacja i druk map oraz przewodników rowerowych, szeroka dystrybucja ww. materiałów na terenie województwa oraz poza nim, przygotowanie aplikacji rowerowej, spacerów wirtualnych dla tras WTR, VeloDunajec, VeloNatura i VeloMetropolis oraz interaktywnego e-katalogu prezentującego ofertę obiektów mających certyfikat MPR. Ponadto współpracowano ze środowiskami rowerowymi, organizowano oraz wspierano w ramach partnerstwa tytularnego imprezy turystyczne, sportowe i kulturalne (Małopolska Tour, Małopolska JoyRide, Małopolska MTB Film Festival).

Rolnictwo

Opracowanie: Wojciech Bihun, Beata Chadzińska, Agata Frączek, Aneta Helak-Świechowska, Ewa Kubik, Anna Maciejewska, Joanna Wielgus

— podsumowanie

- Liczba producentów ekologicznych w Małopolsce zmniejszyła się o 50 podmiotów i wynosiła 771.
- Od 2017 roku do 2022 roku nastąpił czterokrotny wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność w ramach krótkich łańcuchów żywności.
- Do końca 2022 roku na Listę Produktów Tradycyjnych wpisane zostały łącznie 232 specjały z terenu województwa małopolskiego, co daje 3. miejsce w Polsce.
- W 2022 roku rozpoczęto kampanię pn. *Zasmakuj w Małopolsce*.
- Na terenie województwa wiodącą uprawą były zboża, głównie pszenica.
- W 2022 roku region utrzymał 6. miejsce wśród województw pod względem powierzchni upraw warzyw gruntowych.
- Pod względem udziału powierzchni sadów w powierzchni obszarów wiejskich Małopolska była na 5. miejscu w kraju oraz na 4. miejscu pod względem zbioru owoców z drzew i owoców jagodowych.
- Odnotowano spadek pogłowia trzody chlewnej, bydła, drobiu i owiec.
- Region uplasował się na 4. miejscu w kraju pod względem produkcji jaj kurzych.
- Małopolska zajmuje wśród województw 2. miejsce pod względem produkcji żywca baraniego, 5. miejsce w produkcji cielęciny i 6. miejsce pod względem produkcji żywca wołowego.
- Wiodącym gatunkiem, na który polowali małopolscy myśliwi w roku 2022, był dzik.
- Liczba obwodów rybackich leżących w większej części swej powierzchni na terenie Małopolski pozostaje od wielu lat na tym samym poziomie – 40.
- W 2022 roku na obszarze 7585 ha kontynuowano prace scaleniowe rozpoczęte w latach poprzednich, z czego na obszarze o łącznej powierzchni 3782 ha zostały zakończone wydaniem decyzji zatwierdzającej projekt scalenia gruntów. Zawarto również nowe umowy na kwotę 36,7 mln zł na realizację na obszarze o powierzchni 2846 ha kolejnych scaleń, które zakończone będą w nadchodzących latach. Wartość wykonanych w 2022 roku prac scaleniowych wyniosła 7,2 mln zł.

1. Ekstensywne rolnictwo i żywność wysokiej jakości

Znaczne zróżnicowanie geologiczne Małopolski, rozdrobnienie agrarne oraz występowanie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania i niskiej jakości gleb stanowią trudne warunki dla rolnictwa. Zagrożenie suszą i przymrozkami jest w regionie relatywnie duże. Wymaga to od małopolskich rolników dostosowania sposobów gospodarowania oraz źródeł pozyskiwania dochodów do zmian klimatycznych i warunków rynkowych.

Zaobserwowano tendencję spadkową powierzchni użytków rolnych, która w 2022 roku wyniosła 837 108 ha. Spadła zarówno powierzchnia gruntów ornych, jak i sadów. Pod względem udziału powierzchni sadów w powierzchni obszarów wiejskich Małopolska była na 5. miejscu w kraju oraz na 4. miejscu pod względem zbioru owoców z drzew i owoców jagodowych. Niemal połowę powierzchni upraw warzyw gruntowych odnotowano w powiecie proszowickim (49%), natomiast największą powierzchnię zbóż oraz ziemniaków – w powiecie miechowskim. Hodowlą bydła zajmowało się 20,4% gospodarstw rolnych, głównie z południowych powiatów: tatrzańskiego, nowotarskiego i nowosądeckiego, gdzie uprawa roli jest szczególnie utrudniona i wymaga nieproporcjonalnie dużych nakładów pracy.

Możliwość poprawy sytuacji małopolskich rolników wniosło wprowadzenie regulacji dotyczących krótkich łańcuchów żywności: rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz sprzedaży bezpośredniej (SB). W latach 2017–2022 nastąpił czterokrotny wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność w ramach krótkich łańcuchów żywności. Łącznie w 2017 roku było 611 podmiotów prowadzących taką działalność i oferujących produkty pochodzenia zwierzęcego, w tym 78 RHD i 533 SB. W 2022 roku było ich już 2638, w tym 1679 RHD oraz 959 SB. W ramach rolniczego handlu detalicznego Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Krakowie odnotował następujące grupy produktów: produkty pszczele nieprzetworzone, jaja, produkty mleczne, mleko surowe, przetwory mięsne, świeże mięso wołowe, wieprzowe, baranie i kozie; gotowe posiłki, potrawy, surową śmietaną, świeże mięso drobiowe lub zajęczaków. Na terenie województwa małopolskiego 959 podmiotów w ramach sprzedaży bezpośredniej oferuje: nieprzetworzone produkty pszczele, jaja, produkty rybołówstwa, mleko i śmietaną, drób, zajęczaki i zwierzynę łowną. Według danych Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Krakowie rośnie również liczba gospodarstw prowadzących działalność w ramach krótkiego łańcucha żywności w zakresie produkowania i sprzedaży produktów pochodzenia roślinnego. Na koniec 2021 roku było ich 4910, natomiast po pierwszym półroczu 2022 roku odnotowano już 5050 podmiotów.

Specyfika małopolskiego rolnictwa, gdzie przeważają gospodarstwa rodzinne, jego niska dochodowość oraz przytoczone powyżej trudne warunki gospodarowania, w połączeniu z unikatową w skali Europy bioróżnorodnością i zróżnicowanym krajobrazem regionu, stanowią zachętę dla rolników do szukania dodatkowych źródeł dochodu. Małopolska jest województwem chętnie odwiedzanym przez turystów, nie dziwi zatem fakt, iż znajduje się tu 585 gospodarstw agroturystycznych. Oferta tych podmiotów staje się coraz bogatsza i poza wypoczynkiem na łonie natury goście mogą nie tylko zjeść potrawy przygotowane z produktów od gospodarzy, lecz także zakupić coraz szerszy ich wachlarz.

Dane dotyczące rolniczego handlu detalicznego i sprzedaży bezpośredniej wskazują, iż obszary wiejskie przechodzą proces przemiany i dostosowania się do bieżącej sytuacji rynkowej. Małopolscy rolnicy oferują produkty wysokiej jakości, w przeciwieństwie do tych pochodzących z produkcji towarowej. Niektóre gospodarstwa dzięki zrozumieniu, iż produkcja niszowa oraz wzmocnienie pozaprodukcyjnych funkcji rolnictwa przynoszą korzyści, znajdują nowe źródła dochodów. Takie podejście zwiększa konkurencyjność małopolskiego rolnictwa oraz wpływa korzystnie na wizerunek regionu¹.

Rolnictwo ekologiczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku liczba producentów ekologicznych w Małopolsce wynosiła 771 i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 50 podmiotów. Spośród wszystkich producentów ekologicznych 634 prowadziło działalność w zakresie produkcji rolnej. W roku 2022 łącznie 93 gospodarstwa ekologiczne prowadziły działalność w zakresie dystrybucji i wprowadzania do obrotu na terenie Unii Europejskiej. Podobnie jak

¹ Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach.

w roku 2021, brak było producentów ekologicznych zajmujących się akwakulturą. W 2022 roku 65 gospodarstw ekologicznych prowadziło działalność w zakresie przechowywania, 17 podmiotów z terenu Małopolski zajmowało się wprowadzaniem na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich (nie odnotowano zmian w porównaniu z rokiem 2021), natomiast eksportem zajmowało się 29 podmiotów².

Produkty tradycyjne i regionalne

Do końca 2022 roku na Listę Produktów Tradycyjnych wpisane zostały łącznie 232 specjały z terenu województwa małopolskiego, co daje 3. miejsce w Polsce po województwach: lubelskim i podkarpackim.

Oznaczenie Produkt Tradycyjny z Małopolski (PTM) stanowi znak towarowy zgłoszony do ochrony w Urzędzie Patentowym RP, do którego wyłącznie uprawnionym jest województwo małopolskie. Prawo do używania znaku PTM jest przywilejem udzielanym podmiotom wytwarzającym produkty wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych. Na koniec 2022 roku było 40 aktualnych certyfikatów, które dotyczyły 35 produktów tradycyjnych wytwarzanych przez 24 producentów.

Liczba produktów regionalnych wpisanych przez Komisję Europejską do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia (ChNP) i Chronionych Oznaczeń Geograficznych (ChOG) lub do Rejestru Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności pochodzących z województwa małopolskiego w 2022 roku nie uległa zmianie. Na 45 produktów z unijnymi certyfikatami w Polsce 15 pochodzi z województwa małopolskiego i jest to najwięcej w Polsce.

Zasmakuj w Małopolsce

W roku 2022 rozpoczęto kampanię pn. *Zasmakuj w Małopolsce*, która skupia działania dotyczące żywności wysokiej jakości, ze szczególnym uwzględnieniem produktów regionalnych, tradycyjnych i lokalnych.

W okresie poprzedzającym Święta Wielkanocne w mediach społecznościowych prezentowane były produkty regionalne, tradycyjne i lokalne z województwa małopolskiego tradycyjnie związane z kulinariami wielkanocnymi.

Pod hasłem *Zasmakuj w Małopolsce* w roku 2022 wyprodukowano 5 spotów radiowych. Każdy z nich miał formułę quizu i prezentował po 3 różne produkty regionalne z terenu województwa małopolskiego. Zaprezentowano wszystkie 15 produktów regionalnych z Małopolski, tj.: bryndzę podhalańską (ChNP), oscypek (ChNP), re-dykołkę (ChNP), suskę sechlońską (ChOG), kiełbasę lisiecką (ChOG), obwarzanek krakowski (ChOG), jabłka łąckie (ChOG), chleb prądnicki (ChOG), karpia zatorskiego (ChNP), fasolę Piękny Jaś z Doliny Dunajca (ChNP), jagnięcinę podhalańską (ChOG), kiełbasę piaszczańską (ChOG), kiełbasę krakowską suchą staropolską (GTS), czosnek galicyjski (ChOG) i miód spadziowy z Beskidu Wyspowego (ChNP).

W grudniu 2022 roku, przed Świętami Bożego Narodzenia, zrealizowano kampanię polegającą na emisji ww. spotów na antenach trzech regionalnych rozgłośni radiowych. Kampania miała charakter informacyjno-promocyjny, a jej celem było zachowanie i promocja dziedzictwa kulinarnego regionu, w tym budowanie marki produktów żywnościowych wysokiej jakości. Łącznie odbyło się 215 emisji.

W roku 2022 rozpoczęto również prace nad wydawnictwem kulinarnym pt.: *Zasmakuj w Małopolsce*, które będzie zbiorem 46 przepisów wykorzystujących małopolskie produkty regionalne, tradycyjne i lokalne.

Sieć Dziedzictwo Kulinarne Małopolska (SDzK Małopolska)

W dniu 29 sierpnia 2022 roku na mocy uchwały Sejmiku Województwa Małopolskiego nr LVIII/816/22 Województwo Małopolskie wystąpiło z Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego, ESRDzK (European Network of Regional Culinary Heritage, ENRCH).

² Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – IJHAR-S.

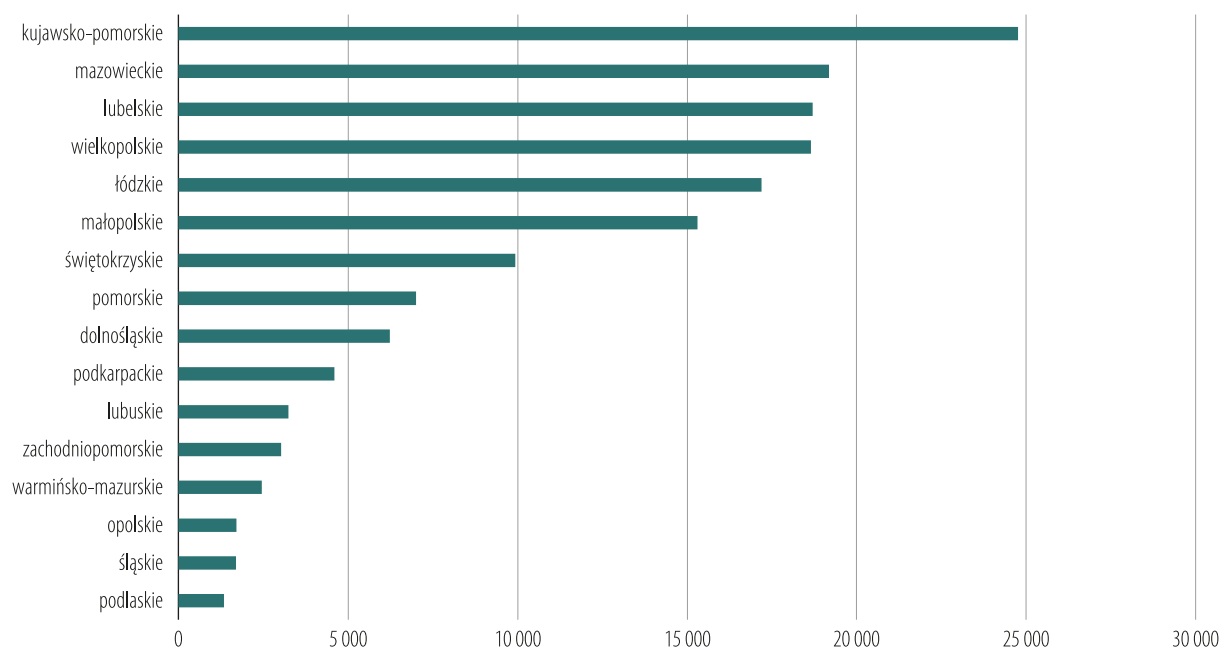
2. Produkcja roślinna i zwierzęca

Produkcja roślinna

Na terenie województwa wiodącą uprawą były zboża. Ich powierzchnia wynosiła w 2022 roku 196,6 tys. ha i spadła o 3,3 tys. ha w stosunku do roku poprzedniego (w 2021 roku było 199,9 tys. ha). Przeważającą część upraw (44%) stanowiły pola pszenicy.

Region w 2022 roku utrzymał 6. miejsce wśród województw pod względem powierzchni upraw warzyw gruntowych. Zajmowały one łączny obszar 15 311 ha (w 2021 roku – 14 529 ha), w kraju ogółem 155 081 ha (w 2021 roku – 164 311 ha).

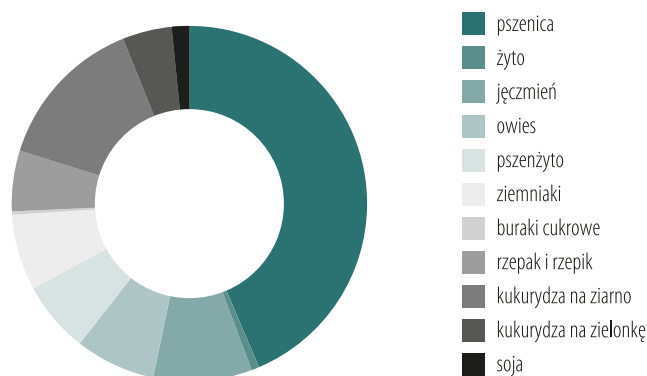
Wykres 110. Powierzchnia upraw warzyw gruntowych w ha w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres poniżej charakteryzuje udział poszczególnych zbóż oraz innych roślin przeważających w strukturze powierzchni upraw na terenie województwa.

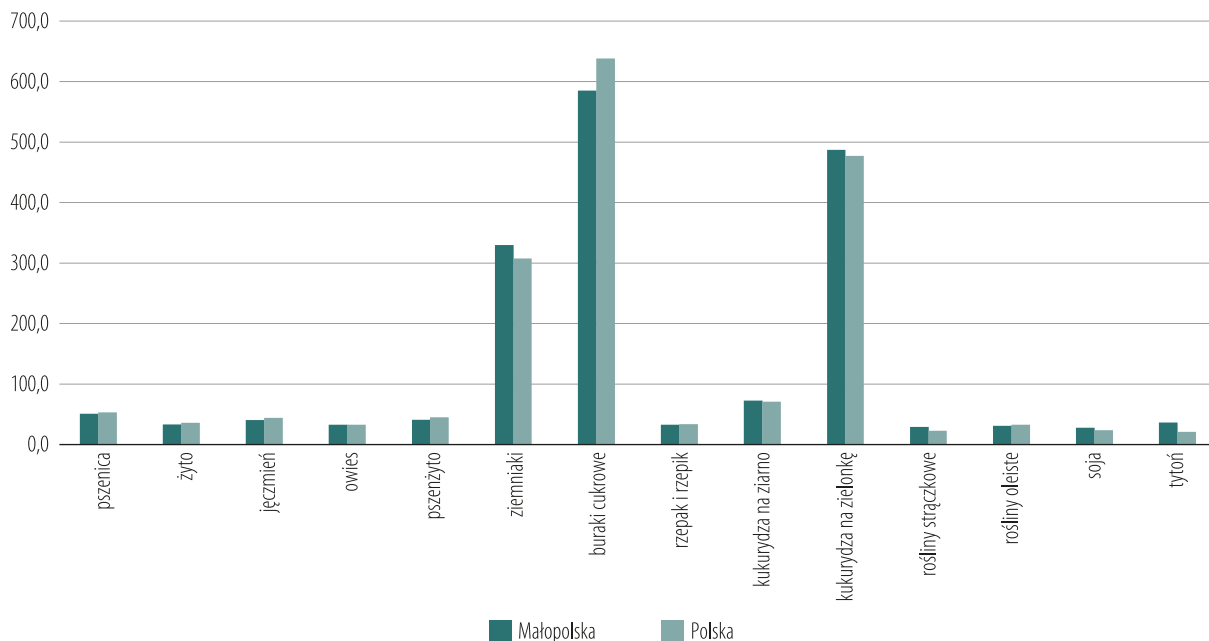
Wykres 111. Powierzchnia wybranych upraw w Małopolsce w 2022 roku w ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2022 roku w województwie uzyskano wyższe plony z 1 hektara kukurydzy, roślin strączkowych, soi, tytoniu oraz ziemniaków w porównaniu do plonów krajowych. Plony zbóż z wyjątkiem owsa były niższe od średniej krajowej.

Wykres 112. Plony z 1 ha w Małopolsce w 2022 roku w porównaniu do plonów w całym kraju (w dt)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Produkcja zwierzęca

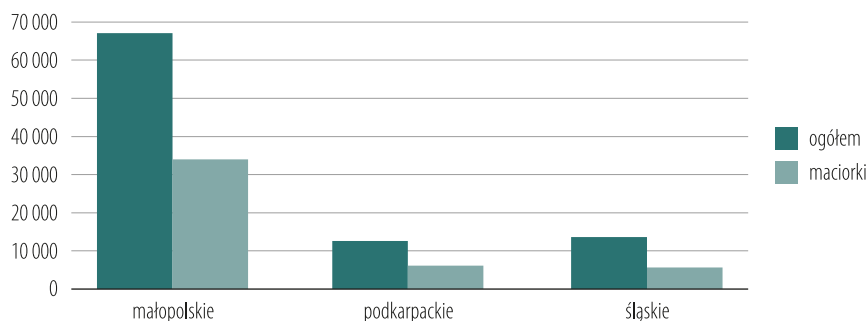
W Małopolsce obserwuje się dalszy spadek pogłowia trzody chlewnej, które ogółem liczyło w 2022 roku 92,7 tys. szt. i było mniejsze o 17 tys. szt. w stosunku do roku poprzedniego (w 2021 roku – 109,7 tys. szt.). Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w 2022 roku wynosiła 16,6 szt. (zaobserwowano zatem spadek obsady, która w 2021 roku wynosiła 19,7 szt. na 100 ha użytków rolnych).

W hodowli bydła w Małopolsce odnotowuje się dalszy spadek pogłowia. W stosunku do roku poprzedniego zmalało ono o 8,1 tys. szt. i wynosiło ogółem 157,8 tys. szt. (w 2021 roku 165,9 tys. szt.).

W województwie pogłowie drobiu ogółem w grudniu 2022 roku wynosiło 4 566 807 szt. i było mniejsze w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego (stan na grudzień 2021 roku – 5 151 360 szt.).

Małopolska znajduje się na pierwszym miejscu w kraju pod względem liczby owiec. Pogłowie owiec w Polsce w grudniu 2022 roku wynosiło łącznie 266 372 szt. Odnotowano wzrost o 1095 szt. w stosunku do grudnia 2021 roku. Pogłowie owiec w województwie według stanu na grudzień 2022 roku zmalało o 1097 szt. w stosunku do roku poprzedniego i wynosiło łącznie 67 118 szt. (w 2021 roku liczyło 68 215 szt.).

Wykres 113. Pogłowie owiec według stanu na grudzień 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Produkcja jaj kurzych w Małopolsce w 2021 roku wynosiła 580 748 tys. sztuk i wzrosła w stosunku do roku ubiegłego (w 2020 roku wynosiła 531 711 tys. sztuk). Region uplasował się na 4. miejscu w kraju pod względem tej produkcji. W dalszym ciągu obserwuje się spadek ogólnej produkcji żywca rzeźnego, ze 136 100 ton w 2020 roku na 117 961 ton w 2021 roku. Wzrosła produkcja żywca wołowego, baraniego oraz znacząco cielęciny z 66 ton w 2020 roku do 636 ton w 2021 roku. W stosunku do roku 2020 zmalała produkcja wieprzowiny o 13 382 ton i wyniosła 25 020 ton (w roku 2020 38 402 ton) oraz produkcja żywca drobiowego o 10 539 ton i wyniosła w 2021 roku 38 618 ton (w 2020 roku 49 157 ton). Małopolska zajmuje wśród województw 2. miejsce pod względem produkcji żywca baraniego, 6. miejsce pod względem produkcji żywca wołowego i 5. miejsce w produkcji cielęciny.

Produkcja mleka krowiego w Małopolsce wzrosła z poziomu 285 105 tys. litrów mleka wyprodukowanych w 2020 roku do 298 347 tys. litrów mleka w 2021 roku, kiedy to skup mleka krowiego w województwie wyniósł 535 l mleka na 1 hektar użytków rolnych.

3. Ochrona gruntów rolnych

W 2022 roku ze środków budżetu województwa, realizując art. 22 c ust. 1 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, wspierano ochronę, rekultywację i poprawę jakości gruntów, jak również poprawę jakości sieci dróg dojazdowych do pól oraz renowację zbiorników wodnych służących małej retencji.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2022 roku obejmował m.in.: remont 126 km dróg dojazdowych w 157 gminach na łączną kwotę 23,5 mln zł oraz budowę i renowację 8 zbiorników wodnych służących małej retencji na kwotę 371 tys. zł o łącznej powierzchni 7814 m².

Ujęte w gminnych projektach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zmiany przeznaczenia gruntów rolnych klasy I–III oraz gruntów leśnych stanowiących i niestanowiących własność Skarbu Państwa, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne zaopiniowano i rozpatrzono w 67 przypadkach.

Zostało także wydanych 87 decyzji marszałka województwa w zakresie przyznania ulg w zobowiązaniach finansowych wobec budżetu województwa związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Wydane w 2022 roku decyzje starostów / burmistrzów / prezydentów miast o wyłączeniu z produkcji rolniczej gruntów klasy I–III objęły łącznie obszar 446 ha.

4. Scalenia gruntów

Scalenia gruntów są realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Celem scalenia gruntów jest stworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie przez poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych, lasów i gruntów leśnych, racjonalne ukształtowanie rozłogów gruntów, dostosowanie granic nieruchomości do systemu urządzeń melioracji wodnych, dróg oraz rzeźby terenu. W województwie małopolskim wiele gospodarstw użytkuje liczne, rozproszone działki rolne. Scalenie gruntów polega na wydzieleniu nowych działek ewidencyjnych, o innym ukształtowaniu w stosunku do pierwotnych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia liczby małych, rozproszonych działek składających się na gospodarstwo oraz do powiększenia ich średniej wielkości. W wyniku scalenia zmniejszaniu ulega wpływ niekorzystnych skutków rozdrobnienia i wielkości działek, łatwiejsze staje się prowadzenie produkcji rolnej, ograniczeniu ulegają koszty ponoszone w gospodarstwie. Podnosi to konkurencyjność oraz umożliwia wprowadzenie nowoczesnych technologii. W ramach projektu scalenia przeprowadza się również prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego, które obejmują stworzenie funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych, wykonanie zadań wpływających na regulację stosunków wodnych, wydzielenie terenów na cele użyteczności publicznej oraz rekultywację gruntów i przywracanie im użyteczności rolniczej.

Scalenia gruntów są zatem ważnym narzędziem do tworzenia podstaw dla rozwoju wsi oraz restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, a także przyczyniają się do lepszej ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Ma to wpływ na poprawę warunków życia i pracy ludności zamieszkującej tereny wiejskie. Okres od wszczęcia postępowania scaleniowego do wydania decyzji zatwierdzającej projekt scalenia wynosi kilka lat.

Łącznie w 2022 roku realizowano prace scaleniowe na obszarze 10 431 ha. Dla obszaru o łącznej powierzchni 3782 ha zostały wydane decyzje zatwierdzające projekty scalenia gruntów dla następujących obiektów scaleniowych: Rożnowice gm. Biecz, Strzelce Wielkie gm. Szczurowa, Pogwizdów gm. Charsznica, Marcinkowice

gm. Charsznica. Na obszarze o łącznej powierzchni 3803 ha na obiektach: Krzczów gm. Lubień, Przegonia oraz Czubrowice gm. Jerzmanowice-Przegonia i Nieciecza, Czyżów, część Podlesia Dębowego i Żabna gm. Żabno kontynuowane były prace scaleniowe rozpoczęte w poprzednich latach. Ponadto w 2022 roku zawarto umowy na kwotę 36,7 mln zł na realizację kolejnych scaleń na obszarze o powierzchni 2846 ha na obiektach: Siary gm. Sękowa oraz Jelcza, Tczyca, Wierzbie, Uniejów-Parcela gm. Charsznica, które zakończone będą w latach kolejnych.

Wartość wykonanych w 2022 roku prac scaleniowych wyniosła 7,2 mln zł.

Województwo Małopolskie w 2022 roku przeprowadziło również akcję promocyjną scaleń gruntów na terenie województwa. W ramach akcji odbyły się spotkania w Miechowie, których tematem było wykonanie kolejnych scaleń na obszarach wiejskich powiatu miechowskiego możliwych do realizacji w związku z wydłużeniem okresu realizacji PROW 2014–2020.

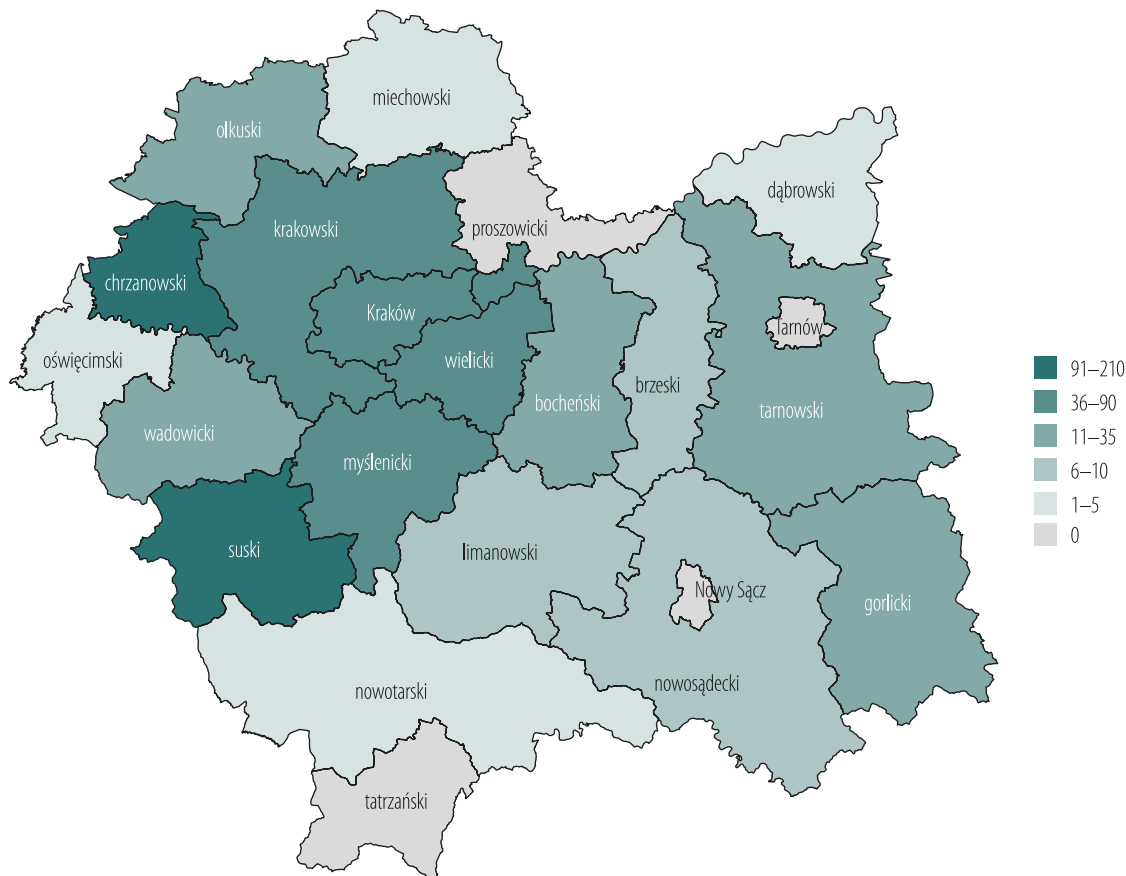
W sprawie promocji scaleń gruntów na przyszły okres finansowania w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 odbyły się spotkania w gminach Lubień oraz Charsznica. Na spotkaniach przedstawiono zasady wnioskowania o finansowanie oraz opracowania założeń do projektu scalenia gruntów.

5. Łowiectwo i rybactwo

Łowiectwo

Wiodącym gatunkiem, na który polowali małopolscy myśliwi w roku 2022, jest dzik. Ma to związek z działaniami prewencyjnymi dotyczącymi afrykańskiego pomoru świń (ASF) oraz dużą populacją tych zwierząt. To dziki oraz zwierzyna jeleniowata, żerując, dokonały największych zniszczeń upraw zarówno na otwartych terenach rolnych, jak i w ogrodach oraz w przydomowych uprawach warzywnych. Zwierzęta łowne coraz częściej zaglądną do miast. Kolejne pokolenia dzików wybierają miasto za swoją ostoję. Wiosenna liczebność tej zwierzyny oszacowana w łowiskach w ramach inwentaryzacji przez myśliwych wyniosła 2,2 tys. szt.

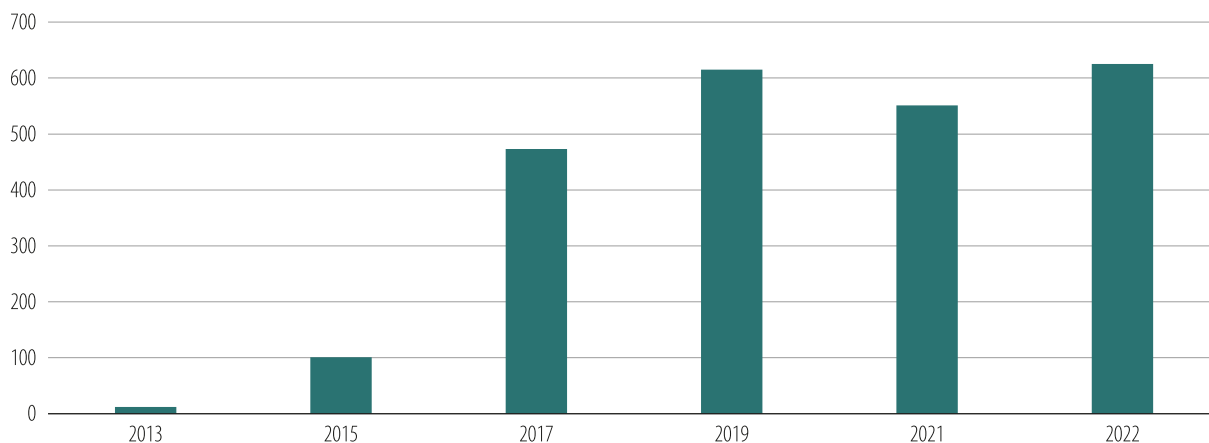
Mapa 24. Szkody w uprawach rolnych oraz przydomowych ogrodach

Źródło: opracowanie własne.

Za szkody w uprawach rolnych wyrządzone przez zwierzynę na terenach zurbanizowanych wypłacono rekompensaty ze środków Skarbu Państwa w wysokości ponad 625 tys. zł.

Wykres 114. Środki Skarbu Państwa wypłacone na pokrycie rekompensat za szkody w uprawach rolnych, wyrządzone przez zwierzynę na terenach zurbanizowanych (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

Rybacktwo

Powierzchnia stawów ziemnych w 2021 roku wynosiła 3971 ha, co oznacza, że w stosunku do 2020 roku uległa ona zwiększeniu o 88 ha. W 2021 roku produkcja karpia wyniosła 1133 tony, a produkcja ryb łososiowatych w 2021 roku wyniosła 334 ton. Oznacza to, że w stosunku do 2020 roku produkcja ryb karpioiwatych i łososiowatych uległa zmniejszeniu. Przyczyną takiego stanu mogą być problemy z dostępnością wody lub prace związane z modernizacją obiektów chowu.

Liczba obwodów rybackich w leżących w większej swej powierzchni na terenie Małopolski pozostaje od wielu lat na tym samym poziomie – 40. Liczba użytkowników rybackich w obwodach rybackich również pozostała bez zmian i w 2022 roku wynosiła 6 użytkowników. Odłowy w małopolskich rzekach opierają się przede wszystkim na amatorskim połowie ryb. Ichtyofauna poddawana jest presji wynikającej nie tylko z połowu, lecz także z nielegalnego pozyskania (kłusownictwo) i realizowanych w Małopolsce inwestycji. Należy podkreślić, że inwestorzy oraz wykonawcy szeroko rozumianych inwestycji w coraz większym stopniu zwracają uwagę na potrzebę ochrony ichtyofauny. Znajduje to odzwierciedlenie w wykonywanych przed przystąpieniem do prac odłowach badawczych określających stan ilościowy i gatunkowy ichtyofauny w miejscu inwestycji, dzięki czemu możliwe jest przygotowanie najbardziej aktualnych dokumentów uwzględniających działania minimalizujące wpływ inwestycji na środowisko naturalne. Dodatkowo na krótko przed przystąpieniem do prac mają miejsce odłowy połączone z przeniesieniem ryb w bezpieczne miejsce, w celu ochrony ich zdrowia i życia.

6. Zasoby wody i adaptacja do zmian klimatu

Dotacje dla spółek wodnych

W roku 2022 po raz kolejny Województwo Małopolskie przeznaczyło środki finansowe na pomoc spółkom wodnym lub związkom spółek wodnych działającym terenie Małopolski w wysokości 627,7 tys. zł na dofinansowanie bieżącego utrzymania urządzeń melioracyjnych oraz realizację inwestycji.

Dotacje otrzymują spółki wodne i związki spółek wodnych prowadzące lokalnie starania, aby poprawić wydajność uprawną pól przez zapewnienie tam właściwych stosunków wodnych. Realizowane przez spółki zadania wpływają na efektywność produkcji rolnej oraz przyczyniają się do ochrony przed niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi, jak powódź i susza. W roku 2022 spółki wodne, które otrzymały dofinansowanie z budżetu Województwa Małopolskiego, wykonywały m.in. gruntowne konserwacje rowów melioracyjnych, polegające głównie na ich

oczyszczeniu (odmuleniu, koszeniu porostów ze skarp i z dna, oczyszczaniu przepustów rurowych, ścinaniu zagajników oraz odmulaniu rowów), a w części prac również na wymianie umocnień rowów melioracyjnych. Trzy spółki wodne wykonały jednocześnie konserwacje drenowania.

Małopolska Deszczówka

W obliczu obserwowanych od lat zmian klimatu Województwo Małopolskie podejmuje działania w celu zapobiegania suszy i jej skutkom. Dostrzegając wagę problemu, Samorząd Województwa Małopolskiego w ramach programu *Małopolska Deszczówka* przekazuje co roku gminom środki na racjonalne gospodarowanie wodami opadowymi i roztopowymi. Celem niniejszego konkursu jest odzyskanie wody z będących własnością gminy budynków użyteczności publicznej, gruntów bądź zwiększenie pojemności retencyjnej istniejących zbiorników wodnych, pełniących funkcję odbiorników wód deszczowych i roztopowych.

Wdrażanie przez gminy wielokierunkowych działań jest równocześnie przykładem dobrych praktyk dla mieszkańców Małopolski. Konieczność łagodzenia skutków zmian klimatu i adaptacji do tych zmian spowodowana jest obserwowanymi w ostatnich dziesięcioleciach zmianami pogodowymi, polegającymi m.in. na wzroście temperatury oraz zwiększeniu częstotliwości i skali ekstremalnych zjawisk pogodowych. Zarządzanie wodami opadowymi jest jednym z podstawowych wyzwań. Znaczne uszczelnienie powierzchni, ograniczające, a często uniemożliwiające jej naturalne możliwości retencyjne, powoduje ekstremalne nasilenie spływu powierzchniowego, migrację zanieczyszczeń, co skutkuje przeciążeniem hydraulicznym kanalizacji i gwałtownym wzrostem poziomu wód w rzekach. W czasie intensywnych opadów występują lokalnie stany zagrożenia powodziowego, a także podtopienia terenów przyległych do cieków. W czasie pogody „suchej” następuje m.in. ograniczenie możliwości rozwoju roślinności, co generuje niekorzystny dla zdrowia mikroklimat i pogarsza warunki życia mieszkańców.

Województwo Małopolskie w roku 2022 udzieliło dotacji 8 gminom w formie pomocy finansowej w wysokości 361,6 tys. zł na zakup, montaż lub modernizację istniejących instalacji do gromadzenia wody deszczowej przy obiektach użyteczności publicznej będących własnością tych gmin.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Wojciech Rataj

Dochody podatkowe z terenu Województwa Małopolskiego w 2022 roku wyniosły 37 875 mln zł i były wyższe w stosunku do 2021 roku o 6957 mln zł, tj. o 22,5%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie Województwa Małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 61,6% (wpływy były wyższe o 4673 mln zł, a ich udział wzrósł w ogólnej kwocie dochodów podatkowych w stosunku do roku wcześniejszego o 1,3 p. proc.) i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 33% (wzrost o 1176 mln zł w stosunku do roku poprzedniego). Pozostałe kategorie dochodów podatkowych również zanotowały wzrost, tj. wpływy z „podatku zryczałtowanego” w stosunku do roku poprzedniego były wyższe o 5,2% natomiast „Odsetki od nieterminowych wpłat” były wyższe o 0,3%.

Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i Izbę Celną stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego Województwa Małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawiono w tabeli.

Tabela 53. Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i urzędy celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2013	2015	2017	2019	2021	2022	Dynamika 2022/2021	Struktura w 2022 roku
Podatek dochodowy od osób prawnych	1 402	1 527	1 973	2 693	2 040	2 522	123,6%	6,7%
Podatek dochodowy od osób fizycznych	5 045	5 894	7 292	10 076	9 266	9 960	107,5%	26,3%
Podatek zryczałtowany	449	405	521	717	852	1 952	229,1%	5,2%
Podatek od towarów i usług	8 897	10 876	11 633	13 357	8 069	11 767	145,8%	31,1%
Podatek akcyzowy	8 974	9 530	9 960	10 052	10 563	11 538	109,2%	30,5%
Podatek od gier	39		2	8	9	9	100,0%	0,0%
Odsetki od nieterminowych wpłat	71	64	83	97	119	126	105,9%	0,3%
Karta podatkowa	8	7			bd*	bd*		
Podatki znisione, pozostałe wpłaty	0	3	12	1		1		
Podatek od czynności cywilnoprawnych od osób prawnych oraz podatek od czynności cywilnoprawnych i podatek od spadków i darowizn od osób fizycznych	172	147			bd*	bd*		
Ogółem	25 057	28 453	31 476	37 001	30 918	37 875	122,5%	100%

* Dochody z tytułu karty podatkowej, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz podatku od spadków i darowizn są rozliczane na poziomie centralnym przez Izbę Administracji Skarbowej w Bydgoszczy – stąd brak możliwości pozyskania danych dla województwa małopolskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Wojciech Rataj

— podsumowanie

- W 2022 roku wartości dochodów i wydatków JST wzrosły w stosunku do roku poprzedniego. Dochody w ciągu roku wzrosły przeciętnie o 0,5%, a wydatki o 10,3%. W 2022 roku wystąpił deficyt w wysokości 1455,5 mln zł i był to wynik znacznie gorszy w porównaniu z rokiem poprzednim, w którym odnotowano nadwyżkę w wysokości 1323 mln zł.
- Znacznie pogorszyła się sytuacja gmin, które w 2022 r odnotowały niedobór w wysokości 485 mln zł, wobec nadwyżki w kwocie 1278 mln zł, jaką zanotowały w 2021 roku.
- Pogorszyła się sytuacja powiatów, które odnotowały deficyt w kwocie 130 mln zł wobec nadwyżki w roku poprzedzającym w kwocie 133,8 mln zł.
- Miasta na prawach powiatu odnotowały niedobór w kwocie 926 mln zł i był on ponad 6-krotnie wyższy niż w roku wcześniejszym, w którym wynosił 147,8 mln zł. W każdym z trzech miast na prawach powiatu pogorszyła się sytuacja w stosunku do roku poprzedniego. Miasto Kraków prawie trzykrotnie powiększyło deficyt, tj. z 262 mln zł odnotowanego w 2021 roku do 833 mln zł w 2022 roku. Nowy Sącz zanotował niedobór w kwocie 42 mln zł wobec nadwyżki z 2021 roku w wysokości 76 mln zł, a Miasto Tarnów zanotowało deficyt w kwocie 54,5 mln zł wobec nadwyżki w kwocie 37,8 mln zł z 2021 roku.
- Województwo odnotowało wzrost dochodów o 6,5% i wzrost wydatków o 5,3% w porównaniu do 2021 roku. Efektem była wyższa o 26,6 mln zł nadwyżka budżetowa w 2022 roku (85,9 mln zł) w stosunku do nadwyżki z 2021 roku w wysokości 59,3 mln zł.

W 2022 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 29 783 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 31 238 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w Województwie Małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2021 o 145 mln zł, co stanowi 0,5-procentowy wzrost, jednak takie kategorie dochodów, jak dochody własne, dotacje i subwencje spadły kolejno o 0,3%, 10,4% oraz 23,3% w stosunku do roku poprzedniego. Wydatki ogółem w 2022 roku wzrosły o 10,3% w stosunku do roku 2021, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 9,3%, a wydatki majątkowe o 15%.

W gminach, powiatach, miastach na prawach powiatu oraz w województwie wydatki wzrosły odpowiednio o 10,3%, 22,2%, 7,7% i 5,3%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2022 roku. W porównaniu do 2021 roku zwiększyła się suma niedoboru – o 1403 mln zł (tj. ponad pięciokrotny wzrost) i jednocześnie zmniejszyła się suma

nadwyżki budżetowej o 1375,5 mln zł (tj. ponad pięciokrotny spadek). Ogółem budżety wszystkich jednostek zamknęły się niedoborem w wysokości 1455,5 mln zł, co wobec nadwyżki w 2021 roku w wysokości 1323 mln zł wskazuje na znaczne pogorszenie sytuacji finansowej JST.

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 15 524 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 16 008 mln zł. Ostatecznie dochody gmin spadły w stosunku do 2021 roku o 1,7%, wydatki natomiast wzrosły o 10,3%, co przełożyło się na zanotowany niedobór w kwocie 485 mln zł (w roku ubiegłym zanotowano nadwyżkę w wysokości 1278 mln zł). Powiaty osiągnęły wyższe dochody w stosunku do roku poprzedniego o 12,3%, tj. w kwocie 3345 mln zł, natomiast wydatki wzrosły o 22,2%, tj. do kwoty 3476 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się niedoborem w wysokości 130,4 mln zł, co stanowiło istotny spadek w stosunku do nadwyżki z 2021 roku w wysokości 133,8 mln zł. W strukturze dochodów powiatów dochody własne stanowiły 33,6%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 17,0% i 35,2%. Udział dochodów własnych, dotacji i subwencji w dochodach ogółem spadł kolejno o 2,3, 1,8 oraz 6,5 p. proc. W porównaniu do roku 2021, w 2022 roku wydatki ogółem powiatów wzrosły o 22,2%, w tym wydatki bieżące o 21,8%, a wydatki majątkowe o 24,1%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 17,5% (w poprzednim roku 12,1%), natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 82,5% wydatków ogółem (w 2021 roku 82,8%).

W 2021 roku miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 8773 mln zł, tj. o 0,9% niższe niż w 2021 roku, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 9699,5 mln zł (wzrost o 7,7%). W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 926 mln zł (w 2021 roku niedobór wyniósł 148 mln zł).

Województwo Małopolskie zanotowało wzrost dochodów o 6,5%, w tym wzrosły dochody własne i subwencje kolejno o 14,4% i 38,3%, natomiast dotacje zmniejszyły się o 11,4%. Na wydatki majątkowe Województwo przeznaczyło o 20,2% mniej środków niż w 2021 roku, w strukturze wydatków ogółem ich udział spadł o 10,9 p. proc. (do poziomu 34,1%). W 2022 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 86 mln zł.

Tabela 54. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki					Wynik		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2013	14 811 119 713	7 067 904 785	3 025 234 194	4 717 980 734	14 725 151 236	2 549 326 024	12 175 825 212	85 968 477	-227 941 684	313 910 160	
2015	16 267 344 253	7 989 274 688	3 474 204 370	4 803 865 196	16 302 433 115	3 187 854 645	13 114 578 470	-35 088 862	-333 356 019	298 267 158	
2017	19 672 912 024	9 047 850 270	5 580 818 659	5 044 243 095	19 644 522 223	2 922 959 346	16 721 562 877	28 389 800	-267 750 748	296 140 548	
2019	23 800 911 774	11 017 272 957	11 331 409 396	8 693 495 105	24 069 905 238	4 086 348 887	19 983 556 351	-268 993 464	-665 169 891	396 176 426	
2021	29 637 541 265	14 259 358 148	7 012 422 397	8 740 925 175	28 314 523 389	5 030 625 294	23 283 898 095	1 323 017 875	-342 705 805	1 665 723 685	
2022	29 782 922 139	14 216 888 037	6 281 197 899	6 701 689 177	31 238 400 913	5 787 062 726	25 451 338 188	-1 455 478 775	-1 745 739 645	290 260 870	
Dynamika (2022-2021)	100,5%	99,7%	89,6%	76,7%	110,3%	115,0%	109,3%	-110,0%	509,4%	17,4%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 115. Dochody i wydatki jednostek samorządu terytorialnego (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 55. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka	
		własne	dotacje		subwencje	majątkowe				bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2013	7 158 626 713	3 035 153 777	1 490 135 265	2 633 337 671	7 177 085 925	1 300 350 156	5 876 735 768	-18 459 212	-192 181 461	173 722 249
2015	7 956 514 209	3 500 382 038	1 714 732 213	2 741 399 957	7 910 049 433	1 550 214 517	6 359 834 916	46 464 775	-195 589 774	242 054 550
2017	10 133 102 333	3 855 620 904	3 388 280 030	2 889 201 399	10 115 275 554	1 303 954 631	8 811 320 924	17 826 778	-192 053 333	209 880 111
2019	12 533 216 957	4 767 096 942	4 601 303 045	3 195 879 178	12 642 759 904	2 120 301 372	10 522 458 532	-109 542 947	-307 182 315	197 639 368
2021	15 794 384 786	6 890 079 933	4 877 992 379	4 508 272 872	14 516 631 430	2 286 448 568	12 230 182 862	1 277 753 361	-62 651 372	1 340 404 733
2022	15 524 177 374	6 578 944 764	3 459 874 912	3 697 386 412	16 008 977 182	2 946 901 566	13 062 075 617	-484 799 809	-674 573 136	189 773 327
Dynamika (2022-2021)	98,3%	95,5%	70,9%	82,0%	110,3%	128,9%	106,8%	-37,9%	107,7%	14,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 56. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka	
		własne	dotacje		subwencje	majątkowe				bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2013	1 890 640 732	571 639 514	472 004 795	846 996 424	1 875 840 391	275 866 074	1 599 974 317	14 800 341	-28 716 923	43 517 264
2015	1 989 864 615	645 875 726	515 101 121	828 887 768	2 001 029 408	410 892 375	1 590 137 032	-11 164 793	-38 158 147	26 993 354
2017	2 056 192 161	749 467 092	462 126 229	844 598 840	2 036 933 411	352 593 568	1 684 339 844	19 258 749	-19 552 106	38 810 855
2019	2 499 484 720	965 757 437	567 444 267	950 555 194	2 394 602 057	438 564 778	1 956 037 279	104 882 663	-4 440 523	109 323 186
2021	2 977 806 664	1 068 836 527	561 199 695	1 242 070 731	2 843 997 982	489 355 121	2 354 642 860	133 808 682	-18 187 812	151 996 494
2022	3 345 393 766	1 123 503 035	569 399 707	1 178 104 000	3 475 783 026	607 199 711	2 868 583 315	-130 389 260	-145 023 030	14 633 770
Dynamika (2022-2021)	112,3%	105,1%	101,5%	94,8%	122,2%	124,1%	121,8%	-97,4%	797,4%	9,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 57. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki				WYNIK		
	Ogółem	własne	w tym:		Ogółem	majątkowe	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
			dotacje	subwencje			bieżące				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2013	4 653 720 190	3 049 250 207	520 576 523	1 083 893 460	4 564 903 129	541 828 692	4 023 074 438	88 817 061	-7 042 300	95 860 361	
2015	5 183 926 297	3 350 931 450	740 235 170	1 092 759 677	5 283 534 395	805 981 725	4 477 552 671	-99 608 098	-99 608 098		
2017	6 145 948 490	3 830 487 371	1 143 739 101	1 171 722 018	6 197 533 172	723 204 368	5 474 328 804	-51 584 682	-56 145 309	4 560 627	
2019	7 352 515 580	4 493 951 034	1 561 359 039	1 351 181 555	7 700 597 559	1 123 549 983	6 577 047 575	-348 081 979	-353 547 053	5 465 074	
2021	8 856 212 311	5 316 743 944	1 748 130 986	1 779 260 585	9 004 038 951	1 376 866 853	7 627 172 099	-147 826 640	-261 866 621	114 039 980	
2022	8 773 328 153	5 395 639 517	1 478 552 534	1 599 884 894	9 699 471 632	1 532 315 384	8 167 156 248	-926 143 479	-926 143 479		
Dynamika (2022–2021)	99,1%	101,5%	84,6%	89,9%	107,7%	111,3%	107,1%	626,5%	353,7%	0,0%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 58. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki				Wynik		
	Ogółem	własne	w tym:		Ogółem	majątkowe	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
			dotacje	subwencje			bieżące				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2013	1 108 132 078	411 861 287	542 517 611	153 753 179	1 107 321 791	431 281 103	676 040 689	810 286	810 286		
2015	1 137 039 133	492 085 473	504 135 866	140 817 794	1 107 819 879	420 766 028	687 053 851	29 219 254	29 219 254		
2017	1 337 669 040	612 274 903	586 673 299	138 720 838	1 294 780 086	543 206 780	751 573 306	42 888 955	42 888 955		
2019	1 415 694 517	801 549 112	467 441 469	146 703 936	1 331 945 719	403 932 754	928 012 965	83 748 798	83 748 798		
2021	2 009 137 504	982 560 396	862 887 863	163 689 245	1 949 855 026	877 954 752	1 071 900 275	59 282 478	59 282 478		
2022	2 140 022 846	1 123 884 268	773 370 746	226 313 871	2 054 169 073	700 646 065	1 353 523 008	85 853 773	85 853 773		
Dynamika (2022–2021)	106,5%	114,4%	89,6%	138,3%	105,3%	79,8%	126,3%	144,8%	144,8%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2022 roku wyniosły 15 524 mln zł i spadły w stosunku do 2021 roku o 1,7%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły dochody własne – 42,4% ogółu dochodów. W strukturze dochodów spadł udział dotacji o 8,6 p. proc. oraz udział subwencji o 4,7 p. proc. Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 73,2%) osiągnęła gmina Wietrzychowice, w tym dochody własne gminy w stosunku do roku poprzedniego wzrosły o 19,5%. Gmina Zakopane zanotowała najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (8002 zł). Miasto Gorlice odnotowało największy spadek w stosunku do 2021 roku dochodów ogółem (o 20%), a największy spadek dochodów własnych (o 35,3%) zanotowała Gmina Korzenna. Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 4,1 tys. zł do ok. 8 tys. zł.

Wydatki gmin w 2022 roku wzrosły w stosunku do 2021 roku o 10,3%. Wydatki majątkowe wzrosły o 28,9% i stanowiły 18,4% wydatków ogółem (wzrost w strukturze o 2,6 p. proc.). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 6,8% środków więcej niż w roku poprzednim. Bardzo duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2021 odnotowała gmina Rytro – ponad 6-krotny. Natomiast gmina Przeciszów zrealizowała inwestycje w wysokości ok. 4 mln zł, co stanowi największy spadek w stosunku do 2021 roku, w którym poniesiono wydatki majątkowe w wysokości ponad 10,2 mln zł.

W 2022 roku liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy, wzrosła w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 115, czyli o 94 gminy więcej niż w 2021 roku. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknął się budżet gminy Wadowice (38,5 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy odnotowała gmina Wieliczka (37,8 mln zł).

Tabela 59. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2013												2015			2017			2019			2021			2022			Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku
		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022		2023								
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16															
1	Alwernia	29 710 113	16 569 620	30 891 281	18 158 194	43 562 114	20 168 542	57 095 998	25 709 870	71 689 862	35 583 734	71 465 527	33 671 584	99,69%	2 716,1															
2	Andrychów	111 272 512	56 625 737	128 055 050	64 077 912	168 303 914	70 805 891	213 545 518	90 231 101	241 667 542	108 226 895	249 378 301	115 195 046	103,19%	2 724,4															
3	Babice	22 789 503	11 124 925	27 161 237	13 679 800	32 066 439	14 397 211	37 755 075	16 862 268	55 978 852	30 107 918	57 183 430	30 522 175	102,15%	3 386,8															
4	Biały Dunajec	21 099 819	5 048 419	21 083 887	5 485 923	28 429 450	6 570 816	36 549 340	8 017 324	41 370 139	12 918 033	44 408 301	14 328 241	107,34%	2 092,6															
5	Biecz	47 416 700	14 011 664	54 797 286	15 478 386	70 088 098	16 916 209	81 809 767	20 762 002	105 644 215	38 276 151	100 940 758	29 185 617	95,55%	1 795,6															
6	Biskupice	25 415 149	10 024 818	30 725 747	14 478 709	40 168 512	13 249 268	52 948 733	19 386 548	72 120 826	31 070 124	70 143 936	27 427 916	97,26%	2 389,2															
7	Bobowa	33 833 347	7 059 075	36 472 475	8 157 003	49 230 797	8 865 070	63 999 596	10 493 205	73 523 457	21 287 186	76 757 029	18 079 334	104,40%	1 891,9															
8	Bochnia g.	50 603 742	17 762 095	52 545 263	24 880 763	79 840 621	29 795 889	95 600 823	33 959 632	113 932 000	44 008 306	112 213 694	44 722 135	98,49%	2 176,8															
9	Bochnia m.	85 789 096	55 517 951	96 579 244	63 902 290	136 266 807	83 345 507	152 000 728	81 176 555	185 179 513	98 438 863	173 520 273	101 049 570	93,70%	3 521,1															
10	Bolesław (pow. dąb.)	6 752 005	1 653 741	6 753 502	1 949 193	8 312 957	2 108 079	9 673 772	2 794 090	13 496 011	5 044 936	18 779 636	7 060 088	139,15%	2 655,2															
11	Bolesław (pow. olk.)	26 079 923	18 733 946	33 756 084	25 448 217	36 511 169	23 259 581	47 247 262	29 878 602	55 390 795	36 332 076	54 114 473	34 810 624	97,70%	4 568,9															
12	Borzęcin	32 441 582	12 298 732	29 917 601	10 721 507	32 460 333	10 919 352	47 152 344	19 112 679	56 007 572	28 440 874	53 301 492	24 869 865	95,17%	3 049,6															
13	Brzesko	93 118 798	54 277 361	102 896 674	61 661 291	128 328 140	62 924 646	164 581 366	75 692 602	204 367 480	107 104 161	192 360 878	101 361 453	94,12%	2 846,7															
14	Brzeszcze	52 646 167	35 151 959	63 361 590	43 565 499	88 509 308	53 051 111	108 688 668	64 505 369	117 961 076	62 684 641	117 183 628	64 737 661	99,34%	3 138,3															
15	Brzeźnica	29 166 743	10 715 065	30 867 706	12 949 262	41 758 290	12 790 786	54 095 592	16 472 402	66 733 373	25 142 855	72 632 629	25 522 487	108,84%	2 374,4															
16	Budzów	25 347 405	5 625 078	27 543 483	6 700 858	38 862 120	7 575 659	44 190 048	9 802 287	68 045 730	30 024 844	62 848 234	17 533 864	92,36%	1 988,6															
17	Bukowina Tatrzańska	37 533 811	15 199 619	59 236 964	23 265 197	65 089 659	26 589 080	71 813 859	31 376 549	105 125 136	55 562 241	101 212 641	46 590 873	96,28%	3 450,2															
18	Bukowno	35 870 746	25 908 621	34 354 634	26 305 595	43 744 635	30 406 480	54 327 320	34 483 706	62 577 842	38 760 326	67 572 723	42 654 345	107,98%	4 419,7															
19	Bystra-Słazina	20 720 946	4 496 181	21 857 771	5 180 375	30 934 889	6 563 876	38 310 263	7 020 667	49 990 106	18 134 730	43 825 603	13 480 079	87,67%	1 971,9															
20	Charsznica	22 932 081	9 721 461	22 008 419	9 271 146	26 944 793	7 684 807	33 485 159	9 398 744	42 007 693	14 991 962	43 381 826	14 930 811	103,27%	2 081,2															
21	Chelmek	30 830 748	17 963 690	33 585 104	20 126 886	44 087 259	23 793 847	61 822 261	28 306 089	66 903 429	35 506 693	70 211 990	34 567 306	104,95%	2 783,0															
22	Chelmiec	86 727 697	32 869 464	137 270 247	47 723 265	133 437 840	45 793 972	170 281 647	61 251 417	211 678 620	97 089 115	197 559 064	82 355 378	93,33%	2 801,6															
23	Chrzanów	146 498 836	84 636 559	140 169 081	91 562 768	177 784 122	97 999 591	208 378 849	110 999 831	241 547 141	125 543 391	243 131 791	124 262 438	100,66%	2 782,8															
24	Ciężkowice	34 319 152	7 744 578	40 204 907	9 201 185	47 225 223	10 424 906	56 120 711	12 252 633	84 116 998	30 152 108	93 489 107	22 447 023	111,14%	2 033,8															

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022		Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
25	Czamy Dunajec	62 872 826	11 838 508	77 320 076	20 639 747	92 140 022	16 354 535	104 009 716	19 524 878	136 093 317	43 020 340	132 657 247	33 366 477	97,48%	1 510,8
26	Czchów	33 596 007	11 777 250	36 022 790	11 838 428	45 704 632	11 496 695	54 768 315	16 750 671	63 812 200	21 485 698	65 301 027	21 526 614	102,33%	2 198,4
27	Czemichów	36 035 212	15 997 671	39 508 906	18 741 925	54 684 297	21 470 685	68 424 916	28 181 279	98 058 637	40 490 682	93 822 477	38 861 062	95,68%	2 941,1
28	Czorsztyń	22 385 589	7 882 880	25 560 163	8 051 768	32 661 492	10 507 104	46 574 973	13 157 283	48 715 818	21 250 745	50 285 645	19 742 414	103,22%	2 591,5
29	Dąbrowa Tarnowska	59 096 473	19 031 464	64 055 443	23 640 344	81 157 690	27 995 953	92 832 109	28 981 530	111 648 482	39 140 626	113 129 187	40 779 298	101,33%	1 952,6
30	Dębno	38 024 412	9 721 895	45 631 863	11 815 941	51 432 076	13 891 363	63 837 538	19 092 060	74 025 494	22 465 404	81 376 638	28 581 678	109,93%	1 973,7
31	Dobczyce	54 829 451	28 018 639	68 576 625	30 894 951	70 836 741	34 224 418	103 876 097	41 406 812	112 458 450	59 819 747	101 552 300	51 680 177	90,30%	3 332,1
32	Dobra	30 757 494	7 713 553	36 969 122	10 476 438	44 053 314	7 325 984	54 733 757	10 195 991	72 447 130	23 173 595	64 272 306	18 492 871	88,72%	1 840,5
33	Drwinia	21 562 117	6 268 872	22 391 821	7 557 705	29 874 247	8 450 521	37 901 013	10 500 089	49 135 157	19 643 046	42 783 691	15 278 437	87,07%	2 361,8
34	Gdów	49 618 209	17 968 995	56 210 937	18 855 624	76 737 464	23 652 204	91 824 102	29 900 283	123 015 080	53 279 436	110 191 223	44 869 847	89,58%	2 415,3
35	Gnojnik	24 613 928	7 752 334	25 420 647	8 153 803	32 322 161	7 288 001	49 800 592	10 675 621	59 766 636	23 174 462	55 866 991	17 607 804	93,48%	2 169,5
36	Gołcza	19 965 645	5 948 170	21 407 779	7 426 470	25 232 346	7 739 124	29 263 187	8 175 912	35 979 757	14 806 261	45 841 844	14 761 261	127,41%	2 463,5
37	Gołfice g.	50 541 281	13 445 551	50 298 360	14 634 710	70 874 113	17 026 304	83 208 703	21 401 197	109 878 373	40 825 117	106 823 898	31 868 223	97,22%	1 875,2
38	Gołfice m.	78 834 748	48 752 281	80 406 933	45 139 461	102 105 492	51 976 823	133 138 131	65 755 987	209 452 227	89 173 344	166 965 092	78 353 373	79,72%	3 020,1
39	Gręboszów	9 185 480	2 231 130	9 057 741	3 032 266	10 790 795	2 823 368	11 980 391	3 743 921	17 589 024	7 154 531	19 318 398	8 391 710	109,83%	2 605,3
40	Gromnik	25 144 075	5 300 904	28 022 971	7 993 400	35 339 856	6 131 440	43 787 759	8 576 507	54 818 342	17 089 617	54 640 078	13 821 747	99,67%	1 587,8
41	Gródek nad Dunajcem	29 029 057	8 802 040	33 155 164	10 665 900	44 029 391	11 646 149	50 484 365	13 683 682	62 773 044	22 800 832	60 901 242	21 035 508	97,02%	2 354,5
42	Grybów g.	77 391 135	15 468 511	86 581 939	17 407 489	116 450 242	23 454 957	144 000 790	30 909 201	177 122 192	60 551 015	160 520 781	44 162 673	90,63%	1 746,5
43	Grybów m.	17 831 356	5 972 143	18 627 601	6 667 008	26 165 089	6 982 623	31 350 327	8 677 759	42 080 708	15 965 743	42 927 178	16 865 057	102,01%	2 825,9
44	Igołomia-Wawrzęczyce	22 128 249	8 362 683	22 483 457	9 656 416	32 941 152	12 240 890	38 501 918	13 359 708	54 761 836	27 018 026	49 516 532	19 707 484	90,42%	2 503,5
45	Iwanowice	24 557 600	8 688 958	29 100 678	11 157 927	37 807 408	13 793 286	51 568 061	16 475 955	58 943 158	23 838 490	56 391 757	21 257 020	95,67%	2 172,9
46	Ikłowa	19 144 910	4 922 101	22 435 249	5 691 159	28 974 165	7 040 927	43 106 653	8 677 563	49 964 418	20 260 492	51 734 004	19 043 169	103,54%	2 882,3
47	Jabłonka	56 116 952	15 986 648	63 687 285	17 697 775	79 391 731	17 094 762	96 863 006	21 519 058	117 452 738	36 344 733	119 773 310	31 337 234	101,98%	1 650,3
48	Jerzmanowice-Przeźmia	28 046 458	10 004 439	31 110 516	12 580 952	40 679 358	13 420 834	52 113 830	18 157 940	64 555 711	25 377 274	61 485 704	25 273 070	95,24%	2 258,7
49	Jodłownik	30 148 132	9 562 939	33 918 003	11 632 762	37 188 233	7 507 564	46 711 729	10 076 208	70 753 373	28 087 978	65 758 053	19 845 598	92,94%	2 268,3
50	Jordanów g.	31 689 762	7 626 173	35 562 589	11 326 450	45 111 953	9 290 509	53 051 154	12 315 095	71 527 704	26 712 994	68 200 587	19 266 604	95,35%	1 721,9

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2013				2015				2017				2019				2021				2022				Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku
		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne			
51	Jordanów m.	15 137 191	8 833 204	15 985 491	9 449 288	21 375 536	10 522 816	27 978 478	12 227 613	37 261 909	18 502 480	34 982 618	16 547 892	3 067,3	93,88%												
52	Kalwaria Zebrzytowska	53 245 343	20 102 203	58 496 110	24 182 083	78 897 155	28 211 245	102 038 512	38 527 917	118 642 586	53 039 597	121 746 280	50 962 448	2 556,8	102,62%												
53	Kamienica	25 164 160	5 646 790	31 012 471	9 165 190	34 993 766	6 640 047	42 673 949	7 946 143	51 340 197	15 239 032	56 983 100	13 381 310	1 715,3	110,99%												
54	Kamionka Wielka	29 621 861	6 341 268	36 050 594	8 343 721	44 584 380	9 491 745	55 082 481	13 233 432	62 730 133	20 536 440	61 429 934	19 147 485	1 827,7	97,93%												
55	Kęty	82 175 601	45 155 237	91 256 062	53 006 754	119 966 634	59 840 808	145 459 077	74 151 111	179 242 944	85 604 510	174 188 519	85 935 860	2 573,9	97,18%												
56	Klucze	43 080 571	23 376 165	44 089 246	25 612 393	57 425 901	27 952 434	72 388 644	35 202 243	93 293 680	47 272 035	97 861 775	44 780 491	3 059,2	104,90%												
57	Kłaj	30 143 780	12 769 925	31 293 057	15 163 062	42 840 773	17 270 777	50 806 397	20 918 479	67 223 182	28 493 621	63 230 907	31 738 832	2 861,7	94,06%												
58	Kocmyrzów-Luborzyca	33 014 293	14 017 400	38 064 509	17 082 215	55 580 143	21 889 262	77 689 939	32 307 194	114 563 833	47 973 228	96 043 719	50 652 336	2 831,3	83,83%												
59	Koniusza	25 022 587	7 803 265	29 914 694	9 069 385	35 952 198	9 724 081	40 223 325	12 034 328	52 270 937	18 620 955	50 294 647	18 903 763	2 081,0	96,22%												
60	Korzenna	45 487 516	7 375 429	52 869 603	8 916 822	68 065 778	9 862 232	85 095 027	15 967 703	132 696 187	55 646 511	109 532 136	24 899 248	1 735,6	82,54%												
61	Koszyce	18 389 082	7 916 885	16 960 994	5 488 634	20 782 993	5 091 084	23 579 450	6 285 621	26 646 491	8 463 538	35 692 162	11 106 821	2 111,6	133,95%												
62	Kościelisko	28 459 459	12 197 816	25 866 274	11 267 206	35 469 610	12 805 286	46 416 404	17 152 083	63 027 344	29 420 681	61 309 441	27 377 445	3 028,8	97,27%												
63	Kozłów	10 913 967	3 526 431	12 583 683	4 219 736	17 738 193	4 378 860	22 237 878	5 465 945	27 451 304	11 261 005	30 631 702	10 554 688	2 383,1	111,59%												
64	Krosienko n. Dunajcem	18 750 052	5 657 447	21 439 027	6 371 660	29 589 101	7 619 705	34 987 717	9 543 333	42 812 905	13 599 737	45 080 663	14 091 894	2 110,5	105,30%												
65	Krynica-Zdrój	72 457 845	43 931 862	80 236 147	47 964 310	91 947 873	52 854 554	107 386 216	57 983 654	134 480 171	73 038 430	140 107 450	77 186 908	4 866,8	104,18%												
66	Krzyszowice	78 966 571	44 679 742	89 886 059	52 452 747	112 698 785	56 313 900	152 828 549	74 204 134	185 213 803	91 153 301	172 060 540	86 228 974	2 696,0	92,90%												
67	Książ Wielki	17 244 737	6 379 508	18 608 389	7 243 760	20 562 232	6 443 627	24 750 712	7 783 373	33 841 310	13 957 458	37 924 594	14 328 807	2 911,8	112,07%												
68	Lanckorona	20 444 482	5 328 864	18 493 438	7 063 708	26 607 001	7 002 992	32 994 519	8 303 489	40 387 110	16 358 256	37 906 000	14 401 533	2 298,0	93,86%												
69	Laszowa	27 448 965	6 358 589	30 199 613	8 041 554	39 514 577	6 866 834	45 815 373	9 433 227	62 369 515	20 391 022	56 301 595	17 882 910	2 190,5	90,27%												
70	Libiąż	54 792 274	35 070 640	61 336 026	39 815 492	84 291 982	49 563 925	96 080 079	50 378 757	109 611 318	54 243 216	125 275 521	59 255 741	2 765,7	114,29%												
71	Limanowa g.	68 000 729	19 948 707	70 086 095	21 968 681	104 214 932	25 478 234	129 294 221	32 074 596	167 465 960	61 120 986	144 612 014	42 474 510	1 642,3	86,35%												
72	Limanowa m	53 932 613	27 576 956	63 220 660	36 769 560	70 185 635	33 041 166	86 442 633	39 331 237	113 486 141	58 468 235	106 505 746	57 828 573	3 970,4	93,85%												
73	Lipinki	20 010 727	5 467 606	22 398 166	8 233 427	26 528 270	5 732 444	34 119 330	7 812 849	50 529 241	18 482 011	53 257 788	12 281 981	1 828,2	105,40%												
74	Lipnica Murowana	18 129 787	5 862 113	17 318 300	4 801 459	23 825 533	4 651 343	29 621 198	6 620 639	39 637 217	14 892 858	37 462 009	12 175 129	2 194,9	94,51%												
75	Lipnica Wielka	19 819 634	2 814 880	21 003 301	3 249 792	25 706 003	3 545 113	31 426 732	5 060 327	43 210 917	11 745 978	42 468 335	10 011 050	1 653,1	98,28%												
76	Lisia Góra	40 568 709	10 594 245	43 200 796	12 880 064	56 978 432	14 710 293	74 183 115	20 943 480	90 117 414	26 814 921	91 440 978	32 256 095	2 072,3	101,47%												

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022		Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
77	Liszki	53 636 734	33 989 516	50 655 457	29 446 615	66 371 727	33 772 283	83 647 946	42 143 845	109 897 249	55 149 097	111 483 025	58 145 721	101,44%	3 184,3
78	Lubień	26 738 559	5 597 862	29 910 856	6 589 455	41 261 496	8 303 719	49 080 134	10 051 572	59 498 215	17 942 650	65 662 741	15 950 424	110,36%	1 579,9
79	Łabowa	21 901 856	4 896 425	23 781 494	8 416 253	28 813 396	5 683 160	33 501 659	8 037 852	46 957 818	19 126 919	39 243 197	13 313 977	83,57%	2 234,3
80	Łapanów	31 580 718	12 554 731	31 262 599	12 459 171	39 267 358	12 341 678	50 561 350	15 498 382	56 919 587	22 136 217	65 317 277	22 535 175	114,75%	2 645,9
81	Łąskie Niżne	27 765 708	8 722 323	31 449 056	10 871 435	41 117 648	11 651 529	51 914 882	15 226 146	59 608 983	24 098 394	61 850 471	20 281 120	103,76%	2 195,4
82	Łącko	54 579 397	12 148 787	60 002 083	15 894 990	86 662 457	14 356 254	109 597 201	18 168 259	134 771 812	40 813 229	132 123 898	30 729 091	98,04%	1 845,6
83	Łososina Dolna	34 875 036	10 796 043	36 214 975	13 397 884	49 691 433	10 884 284	56 810 488	14 014 481	73 170 627	26 692 268	66 050 839	22 380 584	90,27%	2 009,4
84	Łukowica	32 254 957	5 440 156	35 492 081	6 536 847	48 707 085	6 899 337	56 197 178	9 858 085	76 118 685	24 913 719	68 012 970	15 918 545	89,35%	1 567,9
85	Łuzna	23 815 286	5 077 654	30 417 175	8 126 785	36 432 829	6 563 806	47 073 747	8 011 239	63 943 956	24 522 686	58 154 177	13 728 735	90,95%	1 636,3
86	Maków Podhalański	40 681 465	14 541 105	47 569 699	17 911 753	65 347 627	19 532 148	71 500 325	24 460 112	92 877 342	41 120 621	94 645 963	34 168 423	101,90%	2 161,5
87	Mędzdechów	9 660 116	1 821 759	10 789 169	2 190 668	12 962 610	2 291 821	14 599 456	3 043 077	19 406 842	6 040 741	22 857 705	6 914 520	117,78%	2 064,0
88	Michałowice	26 535 962	13 748 830	31 251 418	18 251 101	42 571 761	21 547 638	56 093 134	28 148 100	84 181 766	40 760 914	76 039 503	41 041 139	90,33%	3 147,8
89	Miechów	50 836 805	24 731 205	58 573 895	26 600 964	72 536 494	29 521 632	90 032 030	33 433 736	110 071 978	50 009 931	109 655 474	48 482 298	99,62%	2 572,1
90	Mogilany	37 824 690	23 189 078	44 295 076	29 179 369	60 346 596	32 827 958	83 825 456	44 133 404	102 497 890	54 051 020	109 965 901	68 009 495	107,29%	4 211,1
91	Moszczenica	16 353 904	4 961 627	15 899 425	3 588 671	22 053 588	3 541 524	29 320 746	4 660 642	41 426 562	12 624 574	46 132 273	10 616 525	111,36%	2 176,4
92	Mszana Dolna g.	49 902 622	9 331 901	58 655 192	12 579 494	78 122 109	13 189 023	91 529 406	18 162 620	110 727 972	32 714 413	102 904 949	25 964 809	92,93%	1 476,0
93	Mszana Dolna m.	25 185 674	10 934 966	29 031 533	10 287 116	36 508 898	16 942 242	35 990 982	15 091 469	47 290 690	20 885 462	50 294 973	23 350 561	106,35%	2 978,4
94	Mucharz	13 810 333	5 418 305	15 274 675	7 745 065	16 432 760	5 316 060	20 866 585	7 561 342	26 934 983	11 693 412	28 952 696	12 070 874	107,49%	2 915,0
95	Muszyna	58 235 827	20 415 898	48 121 684	25 103 745	52 581 675	22 533 097	82 545 179	36 015 504	86 017 172	40 800 763	89 592 226	38 999 779	104,16%	3 487,4
96	Mysienice	134 702 343	81 351 126	131 745 073	78 677 680	188 765 890	92 655 932	226 237 877	102 651 092	278 535 829	133 527 401	256 299 509	123 346 387	92,02%	2 719,9
97	Nawojowa	24 539 494	6 692 143	27 751 582	8 719 324	36 337 069	9 460 626	44 285 676	12 863 800	59 630 144	25 374 418	56 641 649	19 469 464	94,99%	2 220,8
98	Niedźwiedź	25 355 145	5 922 470	26 969 792	5 235 356	36 430 401	5 693 923	40 229 224	7 107 218	51 305 502	17 346 826	48 202 803	14 094 964	93,95%	1 933,2
99	Niepołomice	94 959 799	58 089 344	122 264 281	65 596 244	143 038 889	74 822 275	216 560 375	123 732 741	267 134 714	122 895 456	225 969 767	129 727 742	84,59%	3 985,2
100	Nowe Brzesko	21 027 269	5 803 049	17 505 728	6 112 463	22 998 342	7 564 135	26 548 153	9 522 021	44 000 143	20 273 760	39 369 133	14 273 705	89,48%	2 519,6
101	Nowy Targ g.	74 270 524	18 977 835	78 303 302	14 240 920	101 307 605	15 896 888	123 115 104	24 055 394	157 029 925	43 158 386	151 836 935	42 376 525	96,69%	1 763,4
102	Nowy Targ m.	116 890 839	63 931 359	105 015 715	61 590 702	136 096 704	71 235 079	177 638 298	88 618 609	207 022 725	109 205 150	193 919 199	103 277 010	93,67%	3 121,3

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2013				2015				2017				2019				2021				2022		Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku		
		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody ogółem				Dochody własne	
103	Nowy Wiśnicz	38 715 953	14 758 674	39 613 963	15 214 345	57 955 426	18 345 218	73 234 912	22 451 629	94 391 313	38 328 943	87 028 077	31 409 453	2 185,9													
104	Ochothnica Dolna	30 627 640	8 322 332	32 481 392	8 175 975	41 923 383	8 790 345	54 577 865	12 439 987	65 108 367	23 420 895	69 475 825	18 205 889	2 163,2													
105	Olesno	20 735 121	4 020 622	20 061 228	4 817 525	27 089 740	5 395 535	32 667 607	6 598 734	42 604 939	12 363 423	42 942 247	13 920 163	1 815,1													
106	Olkusz	127 851 122	79 442 141	137 377 053	87 651 671	174 888 894	99 708 535	211 133 953	110 687 066	261 761 634	134 826 826	238 395 771	129 836 947	2 801,2													
107	Ostiek	20 691 031	9 746 758	23 545 107	11 867 457	32 017 419	14 492 186	39 565 920	17 269 650	46 360 114	20 268 455	48 650 332	21 208 011	2 599,3													
108	Oświęcim g.	46 099 051	25 385 831	49 671 146	31 212 503	67 822 490	35 094 770	86 760 874	42 092 677	112 449 598	55 394 530	109 308 841	49 715 116	2 632,1													
109	Oświęcim m.	145 844 547	97 298 128	149 775 298	101 821 321	195 294 422	121 114 456	221 098 741	137 262 451	248 118 016	151 201 023	254 352 924	168 667 007	4 649,2													
110	Palecznica	14 150 852	3 225 814	21 756 972	9 851 597	18 883 972	4 249 769	28 854 917	7 075 454	40 353 339	11 675 488	35 615 412	12 690 573	3 634,2													
111	Pcim	31 210 173	8 560 346	34 427 873	9 202 331	45 499 575	10 728 390	51 594 342	14 318 222	72 748 952	29 724 523	61 986 703	22 697 913	2 043,6													
112	Piwniczna-Zdrój	37 854 734	12 081 100	36 258 361	13 297 048	46 864 021	13 684 278	53 295 959	15 761 105	65 894 524	26 282 629	66 855 691	24 170 787	2 403,1													
113	Pleśna	31 997 766	7 751 442	35 872 263	10 268 553	42 830 261	10 690 493	55 364 030	13 827 592	66 156 430	23 234 786	63 163 618	21 849 754	1 852,6													
114	Podegrodzie	39 148 465	9 561 362	51 185 354	11 950 533	60 294 164	12 584 267	67 696 787	17 527 259	95 072 843	36 162 831	85 184 497	24 871 636	1 847,7													
115	Polanica Wielka	11 705 556	5 200 383	12 223 464	6 002 757	16 395 894	6 475 751	22 485 596	9 933 131	27 815 142	11 855 715	30 612 318	11 553 699	2 680,1													
116	Poronin	29 655 008	9 794 763	36 514 115	14 548 573	46 369 197	13 858 706	59 132 214	19 248 951	70 460 542	26 121 244	71 228 882	25 685 035	2 181,7													
117	Proszowice	43 100 854	18 118 147	48 424 389	21 889 912	58 566 354	22 169 986	75 203 326	28 275 513	99 685 471	36 849 401	96 730 463	40 342 571	2 576,6													
118	Przeciszów	19 301 325	9 243 241	17 583 244	8 078 212	23 301 090	7 934 052	37 501 202	13 274 505	38 809 504	18 593 307	38 734 548	16 896 388	2 621,6													
119	Raba Wyżna	40 611 510	10 264 447	44 739 468	10 111 219	58 828 990	11 589 106	67 026 232	13 866 317	96 711 872	38 075 547	85 502 721	21 490 147	1 483,9													
120	Rabka-Zdrój	46 297 786	19 052 489	48 980 326	20 549 423	63 419 152	22 431 640	82 284 111	29 437 407	111 673 145	53 991 812	96 571 267	38 790 960	2 322,1													
121	Raciechowice	28 711 738	11 271 703	28 505 524	6 956 061	34 538 530	7 694 615	36 856 592	8 868 138	50 440 632	19 350 561	52 755 653	13 868 149	2 160,1													
122	Radawice	8 231 252	2 127 345	9 443 236	3 362 428	10 730 675	2 578 898	13 242 579	2 773 610	19 198 914	6 761 067	19 395 466	7 160 116	2 939,3													
123	Radgoszcz	25 384 036	3 244 147	26 783 687	4 667 495	31 928 715	4 329 297	34 597 274	5 541 578	42 133 102	9 281 199	46 448 596	12 179 728	1 635,3													
124	Radłów	26 292 226	8 148 563	40 480 490	10 248 511	33 103 837	9 873 831	45 421 693	13 288 541	54 128 677	20 399 595	60 022 542	23 461 092	2 492,1													
125	Radziemice	10 403 654	3 792 858	9 495 063	3 503 487	13 433 742	3 980 545	15 842 322	4 295 831	20 459 414	7 733 062	24 192 454	10 230 624	3 172,3													
126	Ropa	19 185 353	3 053 852	20 261 019	4 937 276	25 901 631	3 765 057	32 513 096	5 021 707	44 934 091	15 723 177	39 667 932	9 872 509	1 786,9													
127	Ryglisce	35 189 046	7 255 099	37 828 433	8 041 873	46 828 241	8 992 785	58 240 250	12 280 694	75 544 712	26 418 500	79 035 893	22 073 487	1 959,0													
128	Rytro	10 921 957	3 348 536	12 358 160	3 651 535	16 329 116	4 396 690	18 028 859	5 222 513	25 279 275	10 605 967	25 438 520	10 327 907	2 804,2													
129	Rzeplennik Strzyżewski	20 066 323	3 675 020	21 507 311	4 662 652	31 111 395	4 827 267	37 517 108	6 804 671	48 649 811	13 871 001	48 819 135	11 377 537	1 730,4													

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022		Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne		
130	Rzezawa	35 068 858	11 406 645	34 113 314	12 691 228	44 017 770	15 091 217	55 702 742	18 771 896	71 625 448	26 642 146	69 593 790	26 344 632	97,16%	2 310,7
131	Sękowa	17 482 648	5 030 037	20 525 091	6 990 959	21 945 046	5 142 780	27 993 450	6 523 948	41 446 960	17 389 311	43 796 520	11 323 428	105,67%	2 316,6
132	Siepraw	24 461 904	9 967 004	34 216 820	12 274 993	37 171 527	14 447 356	47 086 284	19 507 908	58 040 616	25 755 552	58 772 601	26 993 647	101,26%	2 832,5
133	Skafa	30 357 527	11 914 328	36 771 870	14 624 271	44 483 054	16 881 566	54 307 218	20 690 866	67 215 917	29 469 716	64 346 345	29 468 159	95,73%	2 689,2
134	Skawina	134 921 247	89 747 307	159 333 479	103 696 994	187 739 313	105 489 824	239 178 223	131 616 596	297 630 673	151 590 355	288 768 012	157 350 160	97,02%	3 573,5
135	Skryszów	38 389 887	15 550 554	42 216 127	18 774 434	50 346 105	16 855 170	66 019 931	25 690 401	80 442 007	33 226 543	77 566 537	33 166 350	96,43%	2 350,7
136	Słaboszów	9 260 972	2 486 858	9 462 764	3 168 793	12 784 274	2 994 385	16 859 663	4 178 658	22 481 520	9 551 468	25 050 836	9 363 085	111,43%	2 773,4
137	Słomniki	42 852 713	14 445 920	46 038 556	17 808 695	57 097 903	20 292 199	79 506 587	25 637 910	88 874 198	37 945 069	98 990 579	43 316 754	111,38%	3 135,5
138	Słopnice	25 590 237	6 883 912	24 760 722	4 204 829	32 317 203	4 506 027	37 945 203	6 034 885	44 001 518	11 299 787	48 604 751	12 347 864	110,46%	1 800,8
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	16 288 103	7 113 133	14 158 201	4 913 504	19 667 362	4 664 648	22 670 143	5 918 537	28 354 307	9 841 789	32 263 864	10 407 943	113,79%	2 225,8
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	27 157 765	10 762 856	29 501 122	14 213 900	36 758 248	12 733 034	48 845 196	16 156 536	58 591 658	23 462 547	61 295 579	25 378 004	104,61%	2 504,0
141	Stary Sącz	68 835 738	19 456 416	79 583 507	25 460 227	99 148 219	28 132 626	127 983 343	34 734 993	157 061 406	56 049 382	135 647 751	49 138 810	86,37%	2 090,1
142	Stryszawa	32 855 906	11 625 234	36 525 071	13 697 991	48 160 338	16 231 517	56 020 983	18 638 737	76 289 485	33 419 682	76 946 776	25 407 772	100,86%	2 130,8
143	Stryszów	18 153 199	6 406 117	21 166 834	8 791 352	27 084 887	7 653 894	36 307 151	11 200 925	48 583 833	19 088 504	45 206 079	15 738 291	93,05%	2 304,6
144	Sucha Beskidzka	26 162 942	16 042 398	30 857 295	17 526 963	41 345 176	19 734 586	47 676 170	22 147 561	58 970 373	32 211 169	63 022 614	29 173 685	106,87%	3 286,8
145	Sułkowice	45 924 149	13 501 207	44 167 710	14 522 513	56 432 483	17 527 273	65 457 875	22 370 680	84 832 544	33 214 591	83 964 600	30 445 444	98,98%	2 012,0
146	Sułoszowa	19 579 699	5 243 065	23 004 810	5 682 120	23 851 260	6 164 424	30 653 128	8 105 921	34 359 850	10 479 189	45 437 398	15 084 572	132,24%	2 641,8
147	Szaflary	26 848 720	5 721 192	31 059 222	7 537 518	45 757 369	9 337 699	55 352 780	13 003 950	78 003 696	29 330 869	74 530 147	20 423 432	95,55%	1 820,9
148	Szczawnica	24 372 123	10 400 780	35 264 893	13 769 872	30 714 482	13 043 158	36 531 058	15 823 889	48 194 081	23 149 466	47 300 985	23 275 235	98,15%	3 416,3
149	Szczucin	43 721 126	12 578 468	48 791 203	10 794 846	62 148 140	11 116 811	60 091 403	15 061 166	71 924 787	23 136 635	74 713 525	22 640 396	103,88%	1 798,7
150	Szczurowa	30 266 890	9 418 544	26 516 954	8 530 772	35 995 024	9 569 331	47 810 492	13 455 624	60 136 455	21 883 582	63 412 419	18 558 760	105,45%	2 009,0
151	Szerzyny	22 912 467	3 693 281	25 807 661	4 701 717	34 054 320	5 356 029	41 941 367	7 591 285	48 477 577	12 941 249	61 506 292	19 707 156	126,88%	2 615,8
152	Świątki Górne	30 462 497	12 963 139	38 048 249	15 830 449	46 428 986	19 654 885	62 221 683	27 350 581	81 952 424	38 716 298	85 346 500	38 768 337	104,14%	3 507,5
153	Tarnów	65 819 609	30 895 024	67 768 082	33 958 705	94 751 840	40 316 164	114 982 549	49 708 856	139 248 013	65 657 645	138 501 690	65 249 557	99,46%	2 483,0
154	Tokarnia	23 966 432	5 071 708	26 401 324	5 663 042	37 314 085	6 367 590	42 326 578	8 236 143	59 452 920	22 422 933	51 820 561	14 606 354	87,16%	1 658,1

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2013				2015				2017				2019				2021				2022				Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2022 roku
		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne		Dochody ogółem		własne			
155	Tomice	19 880 143	6 992 221	23 377 387	9 701 381	30 766 864	8 827 666	39 158 321	12 032 427	49 723 855	18 156 240	48 756 496	18 846 533	2 303,7													
156	Trzciana	17 191 709	4 453 078	18 432 089	5 259 071	26 280 574	6 045 206	36 095 153	8 373 205	48 813 980	20 292 162	46 256 414	14 750 573	2 602,0													
157	Trzebinia	104 980 711	70 342 572	105 806 498	71 676 416	135 880 795	78 767 718	159 488 387	92 774 749	180 892 666	97 807 815	189 928 194	109 951 788	3 363,0													
158	Trzyciąż	19 754 089	5 775 609	22 225 590	8 578 781	26 222 628	7 418 751	30 872 482	9 887 330	41 208 260	16 725 117	39 804 297	17 004 897	2 454,9													
159	Tuchów	51 277 368	12 154 100	51 481 280	15 352 359	68 194 417	16 761 350	78 966 028	20 884 480	102 164 864	34 795 727	99 464 812	32 974 866	1 921,1													
160	Tymbark	20 542 938	7 713 028	22 675 226	9 709 278	27 749 410	8 543 501	33 429 713	10 743 571	42 015 701	17 759 507	40 789 455	17 819 051	2 779,9													
161	Uście Gorlickie	30 500 389	10 206 517	32 001 971	11 894 289	40 946 340	12 307 944	44 012 776	11 762 418	60 766 312	23 101 206	56 496 719	17 912 246	2 620,3													
162	Wadowice	93 400 400	52 139 884	109 536 546	60 744 447	165 477 887	87 533 409	177 613 940	88 541 558	231 921 122	117 178 528	275 784 856	168 094 034	4 564,1													
163	Wieliczka	172 186 519	80 800 586	216 705 940	101 708 525	249 596 622	123 094 843	324 939 152	157 927 747	437 023 544	205 818 559	412 998 539	220 985 133	3 273,3													
164	Wielka Wieś	34 629 211	24 943 963	55 372 706	29 413 116	58 030 865	35 788 207	78 251 656	46 134 114	110 041 721	64 115 526	112 695 261	73 524 019	4 534,0													
165	Wierprz	36 090 454	10 810 647	35 139 000	12 280 593	52 681 380	16 770 864	61 559 915	18 086 239	78 085 555	28 081 308	72 508 128	24 168 489	1 913,4													
166	Wierchosławice	24 280 325	12 365 707	28 926 620	15 219 495	34 965 469	15 405 613	45 931 564	20 795 116	56 993 680	25 737 952	59 014 638	28 794 617	2 719,6													
167	Wietrzychowice	15 423 533	3 114 593	10 180 173	2 384 518	13 973 691	3 027 931	15 985 881	3 824 634	19 345 074	7 103 185	33 504 934	8 488 652	2 246,3													
168	Wiśniowa	20 417 862	5 868 442	25 044 455	6 769 046	32 631 793	7 693 119	42 945 131	10 299 435	55 727 712	20 011 135	49 905 123	15 892 069	2 121,8													
169	Wojnicz	34 332 041	12 376 939	40 301 652	14 869 706	48 019 438	15 966 348	60 273 331	20 232 447	83 479 576	36 240 167	75 252 206	28 533 771	2 186,7													
170	Wolbrom	57 820 099	30 411 537	64 780 963	37 019 953	91 530 512	43 006 611	111 263 548	53 165 848	130 283 929	67 376 941	126 355 372	61 550 769	2 783,7													
171	Zabierzów	82 181 069	53 949 234	99 351 340	68 367 660	128 306 016	77 590 936	157 652 272	92 717 491	202 773 526	115 873 796	200 070 481	118 291 146	4 043,9													
172	Zakliczyn	36 798 211	9 481 097	41 893 151	12 597 485	53 765 788	12 507 424	65 114 267	17 806 751	85 833 289	30 705 007	89 350 591	29 864 940	2 412,2													
173	Zakopane	96 303 054	75 215 767	117 994 966	94 357 228	155 392 827	104 961 869	171 276 422	114 945 467	212 194 710	152 138 513	236 953 567	160 798 245	6 316,7													
174	Zator	32 907 748	15 818 223	37 781 204	22 302 247	41 927 104	21 956 760	52 220 540	26 432 099	58 512 502	29 369 898	65 682 038	35 171 242	3 856,1													
175	Zawoja	28 544 869	9 811 075	33 727 651	12 421 332	41 331 241	10 504 031	46 817 383	12 907 587	62 213 052	25 726 212	61 396 207	19 411 358	2 202,6													
176	Zembrzyce	15 253 931	4 490 431	18 241 761	7 626 744	21 754 546	6 820 914	26 633 695	7 707 237	32 914 605	14 224 927	35 566 800	13 079 592	2 404,8													
177	Zielonki	61 575 086	35 298 495	76 537 130	45 605 741	97 774 324	56 213 268	145 114 407	74 237 961	167 887 668	89 764 127	169 765 559	107 122 444	3 964,1													
178	Żabno	50 756 275	19 916 847	48 586 272	21 717 913	65 587 970	23 115 285	79 291 688	29 383 874	96 812 407	36 989 375	102 909 574	38 946 920	2 104,2													
179	Żegocina	19 494 470	5 027 149	21 506 109	5 951 940	28 928 277	6 550 618	35 009 373	6 907 779	43 201 568	12 995 668	43 280 454	11 903 602	2 152,2													
Średnia dla wszystkich gmin w Województwie														100,47%	2 542,8												

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 60. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem w latach 2021–2022

Lp.	Wyszczególnienie	2021		2022		Dynamika dochodów ogółem (5 : 3) [%]
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2022 roku						
1	Wietrzychowice	19 345 074	7 103 185	33 504 934	8 488 652	173
2	Bolesław (pow. dąb.)	13 496 011	5 044 936	18 779 636	7 060 088	139
3	Koszyce	26 646 491	8 463 538	35 692 162	11 106 821	134
4	Sułoszowa	34 359 850	10 479 189	45 437 398	15 084 572	132
5	Gołcza	35 979 757	14 806 261	45 841 844	14 761 261	127
6	Szerzyny	48 477 577	12 941 249	61 506 292	19 707 156	127
7	Wadowice	231 921 122	117 178 528	275 784 856	168 094 034	119
8	Radziemice	20 459 414	7 733 062	24 192 454	10 230 624	118
9	Mędrzechów	19 406 842	6 040 741	22 857 705	6 914 520	118
10	Łapanów	56 919 587	22 136 217	65 317 277	22 535 175	115
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2022 roku						
1	Gorlice m.	209 452 227	89 173 344	166 965 092	78 353 373	80
2	Korzenna	132 696 187	55 646 511	109 532 136	24 899 248	83
3	Łabowa	46 957 818	19 126 919	39 243 197	13 313 977	84
4	Kocmyrzów-Luborzyca	114 563 833	47 973 228	96 043 719	50 652 336	84
5	Niepołomice	267 134 714	122 895 456	225 969 767	129 727 742	85
6	Pcim	72 748 952	29 724 523	61 986 703	22 697 913	85
7	Limanowa g.	167 465 960	61 120 986	144 612 014	42 474 510	86
8	Stary Sącz	157 061 406	56 049 382	135 647 751	49 138 810	86
9	Rabka-Zdrój	111 673 145	53 991 812	96 571 267	38 790 960	86
10	Drwinia	49 135 157	19 643 046	42 783 691	15 278 437	87
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2022 roku						101

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 61. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2022 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem [zł]		Dochody (3 – 4) [zł]	Liczba ludności	Kwota na 1 mieszkańca (5 : 6) [zł]
			Dotacje [zł]			
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Zakopane	236 953 567	33 261 522	203 692 045	25 456	8 002
2	Wietrzychowice	33 504 934	6 715 286	26 789 648	3 779	7 089
3	Pałecznicza	35 615 412	11 414 973	24 200 439	3 492	6 930
4	Krynica-Zdrój	140 107 450	36 001 353	104 106 097	15 860	6 564
5	Raciechowice	52 755 653	10 709 921	42 045 732	6420	6 549
6	Trzciana	46 256 414	10 381 606	35 874 808	5669	6 328
7	Wadowice	275 784 856	43 363 311	232 421 545	36830	6 311
8	Łapanów	65 317 277	11 849 461	53 467 816	8517	6 278
9	Żegocina	43 280 454	8 705 294	34 575 160	5531	6 251
10	Gołcza	45 841 844	8 457 476	37 384 368	5992	6 239

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem [zł]	Dotacje [zł]	Dochody (3 – 4) [zł]	Liczba ludności	Kwota na 1 mieszkańca (5 : 6) [zł]
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Kocmyrzów-Luborzycza	96 043 719	22 113 136	73 930 583	17 890	4 133
2	Limanowa g.	144 612 014	37 526 933	107 085 081	25 863	4 140
3	Dąbrowa Tarnowska	113 129 187	26 622 197	86 506 990	20 885	4 142
4	Kęty	174 188 519	35 415 159	138 773 360	33 387	4 157
5	Tarnów	138 501 690	29 188 539	109 313 151	26 279	4 160
6	Olkusz	238 395 771	44 336 844	194 058 927	46 351	4 187
7	Mszana Dolna g.	102 904 949	29 186 087	73 718 862	17 591	4 191
8	Pleśna	63 163 618	13 028 053	50 135 565	11 794	4 251
9	Koniusza	50 294 647	11 654 812	38 639 835	9 084	4 254
10	Bochnia g.	112 213 694	24 293 182	87 920 512	20 545	4 279
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2022 roku					5 421,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 62. Dochody gmin – dynamika dochodów własnych

Lp.	Wyszczególnienie	2021		2022		Dynamika dochodów własnych [%] (6 : 4)
		Dochody ogółem [zł]	Dochody własne [zł]	Dochody ogółem [zł]	Dochody własne [zł]	
1	2	3	4	5	6	7
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2022 roku					
1	Szerzyny	48 477 577	12 941 249	61 506 292	19 707 156	152,3%
2	Sułoszowa	34 359 850	10 479 189	45 437 398	15 084 572	143,9%
3	Wadowice	231 921 122	117 178 528	275 784 856	168 094 034	143,5%
4	Bolesław (pow. dąb.)	13 496 011	5 044 936	18 779 636	7 060 088	139,9%
5	Radziemice	20 459 414	7 733 062	24 192 454	10 230 624	132,3%
6	Koszyce	26 646 491	8 463 538	35 692 162	11 106 821	131,2%
7	Radgoszcz	42 133 102	9 281 199	46 448 596	12 179 728	131,2%
8	Dębno	74 025 494	22 465 404	81 376 638	28 581 678	127,2%
9	Mogilany	102 497 890	54 051 020	109 965 901	68 009 495	125,8%
10	Lisia Góra	90 117 414	26 814 921	91 440 978	32 256 095	120,3%
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2022 roku					
1	Korzenna	132 696 187	55 646 511	109 532 136	24 899 248	44,7%
2	Łużna	63 943 956	24 522 686	58 154 177	13 728 735	56,0%
3	Raba Wyżna	96 711 872	38 075 547	85 502 721	21 490 147	56,4%
4	Budzów	68 045 730	30 024 844	62 848 234	17 533 864	58,4%
5	Ropa	44 934 091	15 723 177	39 667 932	9 872 509	62,8%
6	Łukowica	76 118 685	24 913 719	68 012 970	15 918 545	63,9%
7	Sękowa	41 446 960	17 389 311	43 796 520	11 323 428	65,1%
8	Tokarnia	59 452 920	22 422 933	51 820 561	14 606 354	65,1%
9	Lipinki	50 529 241	18 482 011	53 257 788	12 281 981	66,5%
10	Podegrodzie	95 072 843	36 162 831	85 184 497	24 871 636	68,8%
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2022 roku					94,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 63. Wydatki majątkowe gmin (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem
1	Bochnia m.	15 370 862	20,21	13 915 098	14,21	14 894 265	11,38	27 582 494	20,96	25 783 385	14,49%	21 977 692	12,43%
2	Bukowno	6 495 930	23,89	3 252 443	10,05	5 578 990	13,39	16 171 309	38,37	9 361 790	15,47%	7 973 039	12,38%
3	Gorlice m.	17 143 935	27,44	24 209 417	26,98	13 361 282	12,98	24 913 557	23,70	41 775 788	19,74%	34 859 237	18,50%
4	Grybów m.	2 876 001	17,09	1 201 779	6,69	2 074 899	7,99	5 788 726	20,79	5 281 634	14,34%	10 910 618	24,23%
5	Jordanów m.	879 243	6,51	647 477	4,40	2 064 691	9,64	6 418 765	29,62	13 737 355	35,35%	8 502 784	23,73%
6	Limanowa m	12 491 149	27,47	21 137 656	30,03	14 854 305	18,91	23 654 087	32,57	22 288 366	21,08%	12 140 867	12,40%
7	Mszana Dolna m.	7 331 690	40,32	9 453 168	32,76	2 931 394	9,37	4 770 871	14,61	6 478 969	14,66%	13 633 840	26,34%
8	Nowy Targ m.	27 126 772	36,02	18 011 255	17,86	10 475 615	8,40	29 713 779	21,47	29 295 187	15,56%	28 750 935	15,18%
9	Oświęcim m.	35 525 083	28,50	22 754 344	14,59	44 682 739	21,64	32 800 717	17,23	34 238 294	14,25%	28 787 417	11,77%
10	Sucha Beskidzka	6 039 012	28,76	7 925 047	25,39	5 664 483	14,15	12 201 393	31,83	6 350 877	12,76%	16 816 371	26,53%
11	Zakopane	13 401 498	16,51	16 769 514	14,65	45 382 670	27,19	27 975 356	20,56	32 951 748	18,02%	84 214 135	32,99%
	Razem miasta	144 681 175	24,79	139 277 198	17,96	161 965 333	14,09	211 991 054	24,70	227 543 393	17,79%	268 566 935	19,68%
12	Alwernia	4 448 571	14,89	1 307 988	4,46	2 964 808	7,08	4 603 646	8,68	7 690 707	11,55%	7 271 186	9,97%
13	Andrychów	11 212 615	10,46	20 602 784	16,25	23 747 565	13,71	44 963 362	19,99	24 966 243	10,73%	31 742 999	12,55%
14	Biecz	5 047 584	10,77	10 516 249	19,41	13 510 597	18,00	6 802 658	8,65	11 678 211	12,26%	17 923 593	16,74%
15	Bobowa	5 304 102	17,37	7 101 575	19,83	8 825 444	17,67	7 934 568	13,99	8 771 784	13,90%	16 576 463	22,68%
16	Brzesko	6 811 518	7,34	8 030 712	7,76	5 136 296	3,93	14 152 215	8,55	18 033 303	9,53%	19 294 796	9,51%
17	Brzeszcze	3 063 674	5,83	5 570 098	9,37	20 754 571	23,80	28 350 421	25,97	27 294 105	22,15%	23 888 511	19,18%
18	Chelmek	2 606 884	9,11	3 018 910	9,96	5 719 109	13,10	15 155 390	24,40	5 870 015	9,76%	16 352 873	22,29%
19	Chrzanów	24 375 668	17,52	14 324 763	10,54	18 901 059	10,80	23 004 367	11,55	18 427 085	8,27%	28 902 383	12,29%
20	Ciężkowice	7 779 808	20,28	3 801 072	10,51	3 112 237	6,46	9 068 467	15,03	17 985 554	23,14%	50 788 565	44,51%
21	Czchów	4 730 476	14,19	1 778 285	5,08	2 525 081	5,54	7 755 470	13,62	7 247 606	11,32%	5 984 653	8,94%
22	Dąbrowa Tarnowska	9 050 977	16,48	10 897 473	18,35	9 046 308	11,44	6 519 863	7,31	11 853 330	11,31%	11 848 396	10,83%

Lp.	Wyszczególnienie	2013			2015			2017			2019			2021			2022		
		% udział wydatków majątkowych		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych		
		w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe		w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe		w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe		w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe		w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe		w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	
23	Dobczyce	12 557 022	24,31	21 943 799	35,02	8 588 845	13,00	40 781 588	37,10	14 598 561	14,76%	27 121 041	23,80%						
24	Kalwaria Zebrzydowska	9 462 167	16,54	7 519 555	13,27	8 257 437	10,55	13 499 969	13,64	25 783 910	20,94%	14 488 361	11,71%						
25	Kęty	11 374 652	12,96	12 157 386	13,17	14 181 044	11,39	9 596 940	6,71	18 839 954	10,63%	14 841 381	8,11%						
26	Koszyce			3 435 867	13,63														
27	Krynica-Zdrój	7 435 698	10,72	15 415 998	18,87	6 779 668	7,56	16 396 355	65,07	18 981 916	15,08%	24 788 081	17,64%						
28	Krzyszowice	8 415 916	10,94	11 732 983	13,38	9 059 724	8,23	30 543 194	27,35	24 081 562	14,22%	22 315 020	12,34%						
29	Libiąż	8 288 546	15,14	8 981 463	14,83	13 013 971	15,93	16 616 128	10,87	18 205 666	15,80%	24 248 269	18,92%						
30	Maków Podhalański	4 968 544	12,44	6 080 038	12,90	4 101 193	6,42	7 723 021	7,77	8 302 938	10,32%	24 191 764	24,13%						
31	Miechów	6 254 173	12,43	11 840 383	19,99	9 484 944	13,11	19 425 688	27,00	15 142 499	14,97%	19 483 763	17,04%						
32	Muszyna	25 996 927	43,34	7 727 342	18,66	6 781 129	13,40	26 799 524	28,44	11 507 945	15,73%	23 174 313	23,92%						
33	Myslenice	62 780 679	37,79	71 348 356	39,08	23 082 187	12,86	20 841 466	26,49	27 193 969	10,36%	28 730 877	10,70%						
34	Niepołomice	15 546 670	16,46	42 793 708	32,68	29 997 851	20,14	68 268 459	32,56	75 386 013	27,48%	43 261 368	17,28%						
35	Nowe Brzesko	2 462 395	12,73	714 051	4,17	732 941	3,30	1 020 738	0,46	9 524 680	25,17%	12 575 385	26,22%						
36	Nowy Wiśnicz	1 798 286	4,79	2 286 682	6,22	5 837 279	10,15	13 242 609	52,86	13 424 247	15,88%	18 094 852	19,09%						
37	Olkusz	16 087 003	12,57	11 202 585	8,47	10 820 586	6,52	28 195 611	37,51	21 811 029	9,39%	30 033 939	12,13%						
38	Piwniczna-Zdrój	10 467 349	26,81	5 251 518	14,32	8 939 882	18,19	5 850 597	2,74	5 943 289	10,97%	8 673 730	13,41%						
39	Proszowice	3 045 068	7,00	4 047 798	8,79	4 035 916	6,72	8 355 795	16,53	32 859 922	31,19%	25 251 827	23,51%						
40	Rabka-Zdrój	9 489 129	20,43	10 689 734	21,94	10 370 065	15,68	13 068 584	17,00	20 862 318	22,07%	17 420 035	17,55%						
41	Radłów	3 739 599	13,94	18 497 651	42,91	4 284 150	11,97	7 493 226	9,62	7 654 966	14,84%	10 243 872	17,09%						
42	Ryglice					10 422 678	22,48					22 401 932	26,84%						
43	Skąpa	6 005 484	18,42	8 109 274	22,44	7 079 020	15,47	9 649 163	15,50	5 167 264	8,39%	12 399 875	16,68%						
44	Skawina	24 765 309	18,20	26 351 868	17,32	24 983 682	13,24	46 289 876	84,09	53 134 207	18,22%	56 528 571	18,27%						
45	Słomniki	6 751 894	16,55	8 117 919	18,40	10 108 206	17,22	22 635 051	9,07	23 178 959	25,27%	20 620 002	21,48%						
46	Stary Sącz	18 853 604	26,28	21 430 501	26,78	17 108 418	16,40	39 854 875	48,97	37 671 416	24,60%	34 581 163	22,18%						

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem
47	Sułkowice	14 949 516	30,01	14 588 195	28,88	8 557 574	14,76	3 479 691	2,49	4 279 505	5,86%	8 453 492	10,60%
48	Szczawnica	3 472 741	15,97	21 136 686	52,35	903 190	3,22	2 556 239	4,15	8 463 651	20,28%	8 807 284	18,84%
49	Szczucin	7 120 009	15,83	3 628 144	7,65	4 607 339	7,57	3 236 783	9,32	10 460 879	14,58%	10 523 373	13,57%
50	Świątniki Górne	6 162 288	19,16	5 989 653	16,65	6 350 206	13,69	8 765 072	15,58	12 926 817	16,21%	22 995 478	24,80%
51	Trzebnia	20 976 934	20,52	13 820 797	14,08	16 146 913	12,68	13 945 921	23,30	13 918 924	8,41%	18 317 653	12,89%
52	Tuchów	14 306 862	26,48	6 471 692	12,70	3 579 979	5,41	8 661 209	5,95	13 465 629	14,04%	19 466 032	18,73%
53	Wadowice	9 630 297	10,19	16 506 499	15,29	14 580 713	10,18	15 144 689	18,57	42 260 261	17,92%	47 221 196	19,91%
54	Wieliczka	53 689 362	29,09	77 570 708	34,59	29 455 742	12,16	56 003 252	30,18	92 749 615	20,97%	67 327 705	14,94%
55	Wojnicz	3 874 241	11,76	4 179 763	11,56	4 814 725	10,03	8 265 422	2,48	8 000 662	11,58%	24 170 475	27,18%
56	Wolbrom	3 000 553	5,62	11 526 853	17,36	21 501 888	22,96	18 645 427	31,09	16 208 870	14,39%	26 419 416	19,84%
57	Zakliczyn	8 951 310	24,04	9 388 978	23,05	8 916 504	16,56	9 848 838	9,39	19 589 586	24,61%	28 856 968	30,86%
58	Zator	6 994 256	24,29	11 098 856	32,08	7 251 141	17,90	9 744 337	15,32	10 359 137	17,48%	19 556 658	26,58%
59	Żabno	15 240 657	27,19	4 443 459	9,62	7 149 296	11,07	7 744 360	15,44	21 045 577	21,66%	25 126 950	23,66%
	Razem miasta-gminy	529 347 017	16,92	621 540 784	17,68	485 686 423	11,85	814 358 669	20,31	922 804 286	15,49%	1 093 286 519	18,55%
60	Babice	2 812 389	12,86	2 322 267	10,04	5 347 009	16,57	3 371 153	8,95	8 775 319	18,57%	13 424 849	24,05%
61	Biały Dunajec	2 388 891	11,96	3 329 413	16,07	3 202 381	11,12	4 359 049	11,88	3 782 916	10,19%	4 180 887	10,14%
62	Biskupice	2 244 928	9,80	4 993 237	17,05	8 250 024	18,72	12 841 153	21,80	8 557 901	13,38%	14 818 362	20,28%
63	Bochnia g.	5 728 829	11,74	5 640 433	10,23	9 890 613	12,83	19 084 387	18,85	18 829 727	16,74%	18 017 130	15,39%
64	Bolesław (pow. dąb.)	462 510	7,55	627 008	9,17	145 428	1,80	4 704 922	10,72	1 030 647	9,47%	4 911 490	28,38%
65	Bolesław (pow. olk.)	1 985 409	8,00	3 839 307	12,68	3 088 792	8,55	185 421	2,03	9 626 281	17,69%	11 664 601	19,64%
66	Borzęcin	5 040 871	17,77	11 461 194	32,79	5 509 289	15,45	10 204 518	21,96	5 390 190	11,73%	4 611 014	9,48%
67	Birzeńnica	4 412 022	14,87	2 562 743	8,84	5 175 280	12,45	5 401 838	10,60	5 140 762	8,95%	13 436 260	18,72%
68	Budzów	1 119 016	4,66	2 058 204	7,89	3 019 862	8,12	15 554 052	28,77	5 547 867	11,45%	16 611 572	25,59%
69	Bukowina Tatrzańska	4 252 557	11,80	20 987 440	36,31	13 176 968	19,30	5 662 011	7,82	5 706 201	7,14%	4 354 014	4,40%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		% udział wydatków majątkowych		% udział wydatków majątkowych		% udział wydatków majątkowych		% udział wydatków majątkowych		% udział wydatków majątkowych		% udział wydatków majątkowych	
		wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe	wydatki majątkowe
70	Bystra-Siódzina	1 090 431	5,50	1 792 114	8,60	3 717 172	12,26	4 477 819	12,85	1 708 283	4,87%	9 070 381	18,87%
71	Charsznica	3 721 771	17,40	1 438 013	7,07	1 410 110	5,40	4 109 107	12,89	4 606 875	12,41%	9 054 533	19,63%
72	Chełmiec	22 183 030	23,43	91 012 509	54,97	14 080 670	11,22	41 188 332	23,96	11 048 412	6,09%	29 253 236	15,01%
73	Czarny Dunajec	10 994 615	17,44	16 583 872	22,02	18 224 597	18,51	8 916 055	8,90	17 594 594	14,78%	20 714 389	15,42%
74	Czemichów	5 849 821	16,38	3 274 822	8,45	8 361 683	14,72	16 224 037	21,08	20 156 097	21,59%	16 269 605	16,91%
75	Czorsztyn	353 687	1,90	5 923 768	23,37	1 401 658	4,70	21 583 932	39,47	6 097 659	14,28%	11 715 606	21,78%
76	Dębno	6 121 460	17,15	15 694 308	31,92	5 020 375	9,48	12 696 829	18,10	10 687 191	14,01%	15 937 878	17,57%
77	Dobra	7 073 700	22,20	6 597 403	19,03	7 330 740	15,79	10 831 227	18,85	9 680 509	15,30%	12 907 118	18,36%
78	Drwinia	6 672 958	27,43	4 361 387	19,53	5 013 257	16,71	15 803 104	35,75	13 653 605	29,29%	8 637 869	19,28%
79	Gdów	4 151 633	8,56	7 762 972	13,89	6 986 717	9,20	10 189 090	11,08	14 553 177	13,61%	12 181 747	11,16%
80	Gnojnik	4 674 155	19,93	5 449 115	21,03	4 641 832	13,72	20 820 108	35,40	12 805 572	23,38%	10 266 504	18,11%
81	Gołcza	8 484 635	39,62	6 277 168	30,93	4 453 403	18,82	5 364 627	18,91	6 471 318	20,53%	15 530 689	34,81%
82	Gołdce g.	6 447 519	12,81	3 504 055	7,25	11 276 906	15,07	12 322 152	14,53	11 007 845	11,57%	13 956 397	13,32%
83	Gręboszów	1 313 171	14,11	1 039 285	12,44	320 388	3,24	386 922	3,33	2 435 246	15,45%	1 537 909	8,23%
84	Gromnik	1 204 987	5,19	3 553 311	13,37	2 825 466	8,15	6 913 301	15,38	6 880 408	13,83%	6 643 558	12,53%
85	Gródek nad Dunajcem	4 431 200	14,39	4 221 490	13,41	6 634 886	14,40	7 457 255	13,97	3 118 081	5,60%	10 696 735	16,39%
86	Grybów g.	11 905 271	16,01	16 777 514	19,65	13 883 176	12,17	21 718 672	15,28	36 045 808	21,45%	34 104 922	20,17%
87	Igołomia-Wawrzeńczyce	4 102 041	18,44	3 251 710	14,52	4 973 842	15,79	7 561 536	19,48	2 525 719	6,44%	11 118 525	20,94%
88	Iwanowice	2 827 295	11,56	5 720 659	18,87	4 484 315	12,37	15 612 200	28,99	10 256 310	18,98%	6 118 056	11,21%
89	Iwkowa	3 843 047	17,87	2 443 136	11,85	1 093 170	3,99	17 650 524	36,47	2 593 725	6,95%	13 607 768	25,61%
90	Jabłonka	18 227 954	30,26	13 244 220	21,07	9 001 009	11,74	13 805 233	14,11	7 113 641	6,98%	15 647 023	13,06%
91	Jerzmanowice-Przejmia	2 925 391	11,16	2 522 795	9,47	6 287 708	15,36	10 104 702	19,67	6 146 033	10,93%	6 414 903	10,42%
92	Jodłownik	5 790 442	19,17	7 180 758	22,29	3 978 702	10,53	5 168 268	11,49	21 935 318	32,25%	32 121 545	38,58%
93	Jordanów g.	4 820 213	15,88	5 440 532	16,56	5 752 800	12,37	2 498 251	5,12	5 505 042	9,33%	14 425 776	20,29%

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem
94	Kamienica	4 614 727	17,34	7 592 415	24,50	2 706 780	7,81	8 115 850	18,06	4 785 273	10,55%	9 851 979	18,10%
95	Kamionka Wielka	4 325 997	14,83	8 093 964	22,72	5 396 525	11,75	8 330 905	14,45	8 391 926	13,67%	11 239 317	17,52%
96	Klucze	1 734 963	4,15	2 688 232	6,56	6 411 602	11,15	10 739 433	15,06	21 599 000	23,12%	29 926 178	27,45%
97	Kłaj	6 176 947	19,82	2 974 555	9,96	2 751 200	6,46	6 956 600	13,13	13 293 841	20,32%	16 425 518	23,49%
98	Kocmyrzów-Luborzyca	3 025 212	9,50	5 040 059	13,59	8 827 403	15,65	16 069 254	20,64	26 415 894	24,72%	21 013 377	20,25%
99	Koniusza	5 970 502	22,80	8 180 599	28,71	5 947 481	15,91	8 255 057	18,87	5 504 447	10,97%	4 156 551	8,61%
100	Korzenna	10 598 182	21,77	7 267 995	15,38	13 405 363	18,55	13 273 151	16,11	24 973 523	25,21%	32 795 623	29,44%
101	Koszyce	6 775 984	34,52	2 373 853	14,29	3 090 388	13,69	1 047 545	4,47%	1 047 545	4,47%	561 157	1,70%
102	Kościelisko	4 101 952	16,98	5 718 879	20,37	3 653 627	10,34	4 979 548	10,97	15 518 876	26,12%	9 860 773	16,42%
103	Kozłów	661 482	6,29	1 067 546	8,71	1 854 417	11,26	4 454 176	20,31	1 434 448	6,84%	8 065 159	25,70%
104	Krościenko n. Dunajcem	2 844 187	15,17	3 159 568	15,71	2 439 683	8,89	5 885 608	16,77	10 801 640	25,48%	7 207 813	16,12%
105	Książ Wielki	877 014	5,87	1 977 849	11,61	2 270 582	11,07	5 764 291	21,23	5 196 284	16,94%	6 704 275	18,23%
106	Landkorona	1 323 241	7,34	1 293 118	7,72	2 715 562	10,44	5 577 058	17,10	6 898 449	18,26%	8 391 193	20,01%
107	Łaskowa	2 183 536	8,85	5 392 268	18,24	3 370 010	8,38	3 697 797	8,22	6 383 730	11,44%	9 390 525	16,50%
108	Limanowa g.	14 151 174	20,03	9 844 210	14,71	24 220 212	21,80	23 514 599	17,99	15 560 045	11,42%	22 420 087	15,47%
109	Lipinki	2 681 183	13,27	4 479 741	20,48	2 322 396	8,78	4 686 180	13,23	8 516 780	20,15%	18 754 745	32,87%
110	Lipnica Murowana	3 017 720	17,01	1 156 725	7,09	1 947 701	8,24	5 239 743	16,75	5 651 992	16,75%	12 267 113	28,64%
111	Lipnica Wielka	4 190 532	21,03	2 004 493	10,28	1 860 488	7,23	1 355 909	4,42	7 772 358	19,43%	6 890 902	15,82%
112	Lisia Góra	4 581 531	11,78	8 854 817	19,26	6 843 116	11,32	7 163 196	9,77	14 366 960	15,63%	13 297 204	13,89%
113	Liszki	17 154 714	33,24	5 946 444	13,15	15 312 029	20,18	9 781 737	11,92	20 840 710	19,20%	21 708 003	19,08%
114	Lubień	2 244 685	8,45	4 122 254	13,84	4 963 465	11,63	3 833 934	8,01	5 403 454	10,00%	8 034 912	13,59%
115	Łabowa	2 597 495	12,57	3 451 264	15,15	1 083 202	3,86	4 151 336	12,19	2 909 990	7,96%	6 248 752	16,32%
116	Łapanów	3 855 047	12,02	6 734 115	19,08	2 513 500	6,15	7 270 071	14,61	2 284 830	4,50%	12 992 963	20,22%
117	Łąpsze Niżne	3 871 146	15,65	7 922 341	25,73	5 891 187	14,05	11 564 762	22,52	4 773 318	9,89%	14 502 554	22,59%

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		wydatki majątkowe	% udział w wydatkach majątkowych	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach majątkowych	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach majątkowych	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach majątkowych	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach majątkowych	wydatki majątkowe	% udział w wydatkach majątkowych
118	Łącko	10 113 496	18,63	7 690 161	13,61	11 554 743	13,56	27 471 060	24,38	24 227 613	20,38%	40 059 977	28,27%
119	Łososina Dolna	8 188 952	23,28	5 318 747	15,85	6 329 442	12,98	8 401 638	14,50	11 541 860	17,54%	10 507 270	16,34%
120	Łukowica	6 730 256	19,60	3 368 315	10,19	7 317 875	14,67	6 485 368	11,58	6 600 281	10,21%	11 345 200	15,36%
121	Łuzna	1 123 600	5,01	4 893 554	16,85	2 215 938	6,30	11 471 058	22,32	9 369 005	17,10%	14 499 174	22,88%
122	Mędzzechów	295 787	3,20	409 081	3,99	433 933	3,42	279 294	2,00	1 718 799	9,94%	3 336 289	15,85%
123	Michałowice	3 485 037	14,22	8 000 747	25,45	8 988 956	20,03	8 206 856	14,53	18 104 737	23,43%	20 604 270	24,45%
124	Mogilany	4 929 381	12,88	6 807 582	15,81	4 916 364	8,30	23 565 130	25,87	10 088 756	10,98%	20 825 693	19,83%
125	Moszczenica	2 837 253	19,03	1 784 081	12,22	3 381 391	15,25	10 432 296	33,23	10 939 251	29,76%	20 061 419	41,90%
126	Mszana Dolna g.	11 262 801	21,35	9 785 735	17,12	5 718 183	7,44	10 140 060	11,32	8 781 657	9,39%	11 842 640	11,83%
127	Mucharz	3 244 813	21,99	408 450	2,81	1 288 827	7,54	1 240 195	6,11	4 975 599	18,56%	5 281 747	18,21%
128	Nawojowa	3 913 960	16,89	8 147 168	28,35	4 482 567	12,54	11 339 035	23,56	8 405 523	16,66%	16 873 186	28,09%
129	Niedźwiedź	4 571 912	18,14	4 339 639	16,33	3 738 165	10,29	4 380 758	10,68	2 766 932	6,59%	6 347 315	13,22%
130	Nowy Targ g.	20 067 480	25,99	18 956 771	24,03	16 567 062	15,52	30 403 228	23,15	17 813 870	13,06%	26 021 928	17,84%
131	Ochoznica Dolna	6 378 466	22,02	8 658 411	25,32	11 650 498	25,76	12 142 849	22,55	9 028 725	16,49%	28 525 104	36,17%
132	Olesno	3 112 159	14,65	1 096 366	5,47	6 49 582	2,47	3 958 729	11,48	1 860 452	4,92%	5 600 955	13,27%
133	Osiek	1 514 619	7,70	3 182 903	14,18	6 904 468	20,63	6 550 999	15,78	3 555 640	8,11%	3 395 373	7,22%
134	Oświęcim g.	8 819 506	18,31	5 243 569	11,10	12 183 581	17,55	12 810 207	14,96	9 566 208	9,60%	22 362 655	18,26%
135	Pałacznica	3 577 148	25,04	9 692 909	44,99	2 020 920	11,11	9 846 687	35,63	19 152 376	47,69%	11 320 532	32,64%
136	Pcim	2 578 494	8,44	5 779 681	16,71	2 399 855	5,40	3 295 579	6,41	8 556 063	13,89%	10 474 066	16,10%
137	Plesna	4 690 404	14,85	5 561 014	16,42	6 316 634	13,93	7 213 984	13,30	6 684 507	11,60%	8 096 222	13,27%
138	Podegrodzie	6 567 255	17,38	23 307 773	40,20	11 569 744	18,13	8 587 882	12,36	7 946 718	10,25%	15 192 172	16,82%
139	Polanka Wielka	1 608 667	13,83	2 241 677	18,21	3 376 487	19,62	4 757 245	20,22	7 356 542	25,58%	7 295 131	23,88%
140	Poronin	477 754	1,70	5 859 585	15,57	2 203 991	4,80	4 921 760	8,31	12 011 186	17,12%	10 522 613	14,19%
141	Przecliszów	5 353 578	27,90	1 281 354	7,88	4 177 732	1,80	11 636 535	32,25	10 175 628	26,42%	4 052 749	11,28%

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem
142	Raba Wyżna	9 121 501	21,69	9 713 823	22,13	9 120 133	15,28	10 002 788	14,60	6 907 899	8,93%	20 998 115	22,62%
143	Raciechowice	3 835 503	14,54	5 552 951	17,61	2 165 373	6,05	6 751 171	16,06	2 872 121	7,19%	10 211 294	19,34%
144	Radawice	1 897 223	22,15	1 978 488	20,40	521 387	5,14	1 029 398	8,07	2 171 745	13,35%	3 000 483	16,55%
145	Radgoszcz	12 326 733	39,70	3 736 910	14,24	2 127 049	6,89	1 220 584	3,61	3 173 562	7,69%	7 328 889	15,45%
146	Radziemice	1 693 252	16,77	648 779	7,14	1 821 859	12,85	1 818 662	11,23	1 463 382	8,41%	2 804 379	13,44%
147	Ropa	3 306 697	17,90	2 831 816	14,96	840 821	3,32	6 195 831	18,65	6 832 143	18,37%	4 861 184	13,46%
148	Ryglice	6 648 331,00	17,63	5 041 136,00	13,83	3 034 389,00	6,48			12 903 480	18,77%		
149	Rytko	1 197 714	1,25	452 075,63	3,93	315 060	2,05	1 060 277	6,13	970 341	5,10%	6 247 406	23,63%
150	Rzeplennik Strzyżewski	1 981 211	9,47	2 224 366	10,34	4 480 860	13,74	5 124 085	13,65	12 495 106	26,64%	13 108 275	26,34%
151	Rzezawa	7 437 193	21,56	3 216 358	9,68	5 674 702	12,13	11 399 670	18,66	9 446 863	13,55%	11 749 111	15,93%
152	Sękowa	3 050 779	18,71	6 949 232	31,72	2 976 964	13,51	6 193 960	21,41	13 041 346	34,73%	11 861 288	27,98%
153	Śiępraw	2 909 668	11,98	3 732 140	13,81	5 040 146	13,16	5 448 305	11,80	5 147 857	9,95%	11 186 488	18,41%
154	Skryszów	8 226 598	21,03	8 315 615	19,64	6 404 057	12,17	13 583 689	19,86	13 833 499	17,97%	15 547 443	18,24%
155	Ślaboszew	1 709 469	17,68	1 259 187	13,39	971 191	7,76	1 392 688	8,77	2 797 031	15,63%	6 648 612	24,58%
156	Ślopnice	5 833 488	24,51	4 791 183	19,53	2 325 995	7,31	3 149 731	8,25	5 673 969	13,57%	13 073 840	27,53%
157	Spytkowice (pow. nowotarski)	2 218 816	15,76	458 974	3,52	2 999 923	14,48	929 697	4,30	3 694 597	13,72%	7 595 352	23,18%
158	Spytkowice (pow. wadowicki)	7 071 585	22,86	5 062 591	17,07	5 466 234	14,28	7 088 503	14,43	4 300 237	8,44%	17 666 366	25,57%
159	Stryszawa	5 947 050	16,95	5 875 280	15,87	7 864 264	15,53	4 668 486	8,38	8 202 493	12,46%	12 669 133	15,50%
160	Stryszów	1 321 853	7,64	2 189 225	11,35	3 069 368	11,05	8 015 482	22,19	6 839 718	16,83%	10 729 596	22,21%
161	Sułoszowa	2 287 348	13,83	8 567 490	37,33	3 824 870	16,25	5 135 957	17,39	3 900 088	11,77%	12 891 867	29,30%
162	Szaflary	3 498 574	12,56	2 239 838	7,84	9 530 937	19,66	12 961 913	22,22	18 386 622	26,23%	31 030 392	35,55%
163	Szczurowa	5 607 055	18,55	4 874 617	16,78	3 557 503	9,92	12 484 276	24,64	6 362 288	12,53%	19 270 268	29,24%
164	Szerzyny	4 625 565	19,48	3 840 790	14,92	7 081 945	18,96	4 035 503	10,37	8 023 433	17,29%	19 330 866	30,28%

Lp.	Wyszczególnienie	2013		2015		2017		2019		2021		2022	
		% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem		wydatki majątkowe		% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem		wydatki majątkowe		% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem		wydatki majątkowe	
165	Tarnów	16,88	12 594 037	17,94	10 464 910	11,34	17 886 566	14,96	10 947 666	8,48%	18 317 653	12,89%	12 899%
166	Tokarnia	7,85	1 182 801	4,79	1 666 262	4,63	2 426 383	5,80	2 239 776	4,73%	2 340 499	4,69%	4,69%
167	Tomice	2,73	2 868 111	13,21	2 358 530	7,71	3 426 659	9,05	4 478 145	9,84%	3 498 373	7,35%	7,35%
168	Trzciana	17,86	1 378 430	7,65	848 830	3,35	6 143 828	17,16	7 524 296	17,43%	8 159 492	17,78%	17,78%
169	Trzyciąż	24,35	2 254 235	12,33	4 448 057	17,18	12 030 378	32,66	2 712 434	8,80%	8 983 529	22,01%	22,01%
170	Tymbark	19,40	1 885 234	9,07	3 480 983	12,20	1 905 861	5,91	5 629 927	14,66%	9 059 916	20,50%	20,50%
171	Uście Gorlickie	15,33	5 429 464	17,63	2 821 050	7,17	2 210 230	5,21	8 726 343	15,93%	9 509 599	16,26%	16,26%
172	Wielka Wieś	38,87	31 921 266	52,45	12 384 688	22,20	15 706 959	20,29	22 793 506	22,52%	32 832 614	27,20%	27,20%
173	Wieprz	18,16	11 022 792	27,49	5 348 146	10,71	6 015 380	10,19	7 304 312	10,52%	4 479 873	6,51%	6,51%
174	Wierzchosławice	12,60	4 197 950	15,20	1 811 890	5,46	3 682 983	8,45	8 062 049	14,11%	6 772 259	11,61%	11,61%
175	Wietrzychowice	45,18	353 993	3,66	2 398 543	16,52	1 670 940	10,75	5 113 068	25,94%	16 644 975	50,30%	50,30%
176	Wiśniowa	4,51	3 442 450	14,86	2 354 791	7,57	15 393 040	31,47	5 925 837	13,40%	9 186 758	18,13%	18,13%
177	Zabierzów	20,21	18 406 474	19,76	19 023 645	16,08	27 613 459	17,18	35 976 711	17,53%	34 768 981	16,51%	16,51%
178	Zawoja	16,43	9 686 562	27,75	5 168 645	12,86	4 467 807	10,24	7 421 079	14,63%	10 833 046	18,10%	18,10%
179	Zembrzyce	7,49	2 870 639	16,53	1 827 865	8,47	6 330 729	22,17	2 787 703	9,87%	6 945 591	19,56%	19,56%
180	Zielonki	24,58	23 300 741	31,10	9 780 348	11,78	39 172 154	27,73	43 290 233	24,44%	29 655 526	17,79%	17,79%
181	Żegocina	20,07	1 007 756	5,29	2 515 578	9,03	3 207 227	9,35	7 160 463	16,67%	6 992 341	15,42%	15,42%
	Razem gminy	16,48	789 396 539	16,96	656 302 876	11,71	1 093 951 653	15,87	1 136 100 888	15,14%	1 579 904 876	19,39%	19,39%
	Ogółem	18,49	1 550 214 521	21,40	1 303 954 632	12,89	2 120 301 376	17,06	2 286 448 567	15,40%	2 941 758 330	18,42%	18,42%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 64. Wynik wykonania budżetu gmin w 2021 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1	Korzenna	132 696 187	99 058 335	33 637 852
2	Limanowa	167 465 960	136 196 433	31 269 527
3	Chełmiec	211 678 620	181 331 191	30 347 429
4	Olkusz	261 761 634	232 346 401	29 415 233
5	Zakopane	212 194 710	182 876 076	29 318 635
6	Bukowina Tatrzańska	105 125 136	79 945 796	25 179 340
7	Nowy Targ	157 029 925	136 363 310	20 666 615
8	Budzów	68 045 730	48 445 113	19 600 617
9	Raba Wyżna	96 711 872	77 333 993	19 377 879
10	Nowy Targ	207 022 725	188 213 080	18 809 645
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1	Zielonki	167 887 668	177 153 586	-9 265 918
2	Niepołomice	267 134 714	274 283 084	-7 148 371
3	Proszowice	99 685 471	105 344 653	-5 659 183
4	Libiąż	109 611 318	115 233 007	-5 621 689
5	Wieliczka	437 023 544	442 381 246	-5 357 703
6	Brzeszcze	117 961 076	123 211 120	-5 250 044
7	Kalwaria Zebrzydowska	118 642 586	123 142 217	-4 499 631
8	Wadowice	231 921 122	235 812 532	-3 891 410
9	Słomniki	88 874 198	91 708 037	-2 833 840
10	Zabierzów	202 773 526	205 192 082	-2 418 557

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 65. Wynik wykonania budżetu gmin w 2022 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1	Wadowice	275 784 856	237 203 363	38 581 493
2	Oświęcim	254 352 924	244 498 491	9 854 433
3	Limanowa	106 505 746	97 900 611	8 605 135
4	Chrzanów	243 131 791	235 154 754	7 977 037
5	Lubień	65 662 741	59 117 367	6 545 374
6	Nowy Targ g.	151 836 935	145 847 036	5 989 899
7	Trzebinia	189 928 194	184 641 056	5 287 138
8	Mogilany	109 965 901	105 028 526	4 937 375
9	Borzęcin	53 301 492	48 629 254	4 672 238
10	Nowy Targ m.	193 919 199	189 381 295	4 537 904
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1	Wieliczka	412 998 539	450 783 440	-37 784 901
2	Niepołomice	225 969 767	250 327 719	-24 357 952
3	Gorlice	166 965 092	188 471 868	-21 506 776
4	Ciężkowice	93 489 107	114 104 517	-20 615 410
5	Skawina	288 768 012	309 336 427	-20 568 415
6	Stary Sącz	135 647 751	155 913 058	-20 265 307
7	Zakopane	236 953 567	255 275 005	-18 321 438
8	Jodłownik	65 758 053	83 265 092	-17 507 039
9	Wojnicz	75 252 206	88 929 602	-13 677 396
10	Oświęcim	109 308 841	122 499 070	-13 190 229

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

2. Budżety powiatów

W porównaniu do 2021 roku dochody powiatów zwiększyły się o 367,5 mln zł, tj. o 12,3%. Wszystkie spośród dwiętnastu powiatów województwa małopolskiego odnotowały wzrost dochodów. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat brzeski – o 25,1%, a najmniejszy powiat tarnowski – o 0,3%.

W 2022 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 3476 mln zł i były wyższe niż w 2021 roku o 22,2%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 0,3 p. proc. wyższy niż w roku ubiegłym i stanowił 17,5% wydatków ogółem. Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (29,8%) wystąpił w powiecie brzeskim, natomiast najmniejszy w powiecie chrzanowskim (8,0%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat krakowski (376 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (65 mln zł).

Na koniec roku budżety czternastu powiatów zamknęły się deficytem budżetowym (w roku ubiegłym cztery powiaty odnotowały deficyt). Wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2022 roku był ujemny (deficyt) i wyniósł 130,4 mln zł.

Tabela 66. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem (w zł)

Lp.	Powiat	2013		2015		2017		2019		2021		2022		Dynamika dochodów ogółem (13 : 11) [%]
		ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	ogółem	własne	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	Ogółem	1 890 640 734	571 639 514	1 989 864 614	645 875 726	2 056 192 161	749 467 094	2 499 484 722	965 757 438	2 977 806 664	1 068 836 527	3 345 393 764	1 134 533 961	112,3
1	bocheński	96 865 374	23 804 027	97 239 532	28 534 198	103 725 458	32 736 339	120 992 101	42 633 600	140 614 235	45 794 458	156 649 482	53 510 494	111,4
2	brzeski	80 968 337	25 795 156	79 836 246	18 708 257	72 786 914	21 157 659	96 178 496	28 953 885	110 629 244	30 693 540	138 395 345	38 881 179	125,1
3	chrzanowski	89 385 780	34 875 382	98 956 079	40 839 574	98 037 379	44 003 528	118 477 243	53 588 861	134 841 055	56 576 268	148 602 846	56 747 767	110,2
4	dąbrowski	48 076 405	6 944 585	48 225 587	9 048 251	47 816 076	10 267 423	60 723 387	14 015 612	68 396 974	18 468 213	72 742 409	18 699 541	106,4
5	gorlicki	104 400 774	24 124 867	141 917 188	26 658 179	106 573 338	31 158 632	128 818 686	39 201 842	152 269 713	42 295 757	168 269 685	48 183 055	110,5
6	krakowski	156 920 216	80 688 095	172 636 897	98 418 230	204 070 156	116 230 735	247 684 668	161 253 394	325 469 216	175 240 033	343 758 080	182 789 692	105,6
7	limanowski	118 529 385	29 600 306	120 646 808	32 823 935	124 918 600	39 044 907	162 496 251	47 515 279	179 478 561	49 929 272	208 627 672	58 207 378	116,2
8	miechowski	67 218 345	18 655 410	62 060 249	13 828 459	57 859 165	15 399 368	73 457 052	21 859 972	89 004 298	23 667 255	104 124 099	28 723 467	117,0
9	myslenicki	106 531 142	32 000 225	95 795 277	34 962 049	107 140 804	36 965 026	129 355 516	48 689 625	154 199 087	59 280 040	175 819 109	59 060 300	114,0
10	nowosądecki	140 231 190	37 224 124	168 871 409	44 940 342	136 031 247	49 585 493	165 765 460	65 929 936	207 912 811	75 245 380	250 005 524	82 227 522	120,2
11	nowotarski	151 103 163	32 765 927	156 057 170	34 688 808	171 781 519	43 004 074	207 897 050	56 967 683	229 526 377	56 258 043	279 847 710	60 304 347	121,9
12	olkuski	95 192 894	32 437 844	102 393 068	37 488 144	108 548 481	42 515 229	128 005 952	51 498 971	153 727 397	53 057 332	177 694 331	57 671 972	115,6
13	oświęcimski	143 258 131	42 376 714	141 967 979	50 669 928	155 975 816	57 791 081	191 344 974	75 952 994	220 836 590	77 747 219	236 602 526	72 146 072	107,1
14	proszowicki	34 991 776	10 023 933	36 995 071	11 617 008	41 305 689	12 806 429	49 950 417	15 341 625	58 019 943	23 039 568	66 361 517	25 204 682	114,4
15	suski	81 763 114	17 837 022	83 251 313	20 947 972	87 475 165	23 169 069	114 911 307	38 543 349	113 811 601	33 921 351	149 881 694	40 053 498	131,7
16	tarnowski	119 953 937	39 170 819	116 156 665	43 855 160	131 323 613	49 836 374	156 066 245	60 390 540	215 166 827	77 142 430	215 856 994	77 460 410	100,3
17	tatrzanski	67 629 258	18 415 029	59 185 173	19 606 804	69 295 549	27 042 064	72 868 501	27 433 505	85 104 834	32 158 325	103 687 229	37 764 544	121,8
18	wadowicki	125 922 191	37 081 006	133 981 547	43 459 521	140 212 127	49 661 342	168 920 640	62 324 094	208 264 890	73 068 391	210 196 035	71 586 735	100,9
19	wielicki	61 699 322	27 819 043	73 691 356	34 780 907	91 315 065	47 092 322	105 570 776	53 662 671	130 533 011	65 253 654	138 271 477	65 311 306	105,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 67. Udział wydatków majątkowych powiatów w wydatkach ogółem (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2013 rok					2015 rok					2017 rok					2019 rok					2021 rok					2022 rok				
		Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem						
1	Ogółem powiaty	1 875 840 391	275 866 072	14,7%	2 001 029 407	410 892 376	20,5%	2 036 933 411	352 593 568	17,3%	2 394 602 057	438 564 779	18,3%	2 843 997 981	489 355 119	17,2%	3 475 783 026	607 199 709	17,5%	3 475 783 026	607 199 709	17,5%	3 475 783 026	607 199 709	17,5%	3 475 783 026	607 199 709	17,5%			
1	bocheński	93 221 363	19 634 522	21,1%	94 321 195	18 067 369	19,2%	105 592 217	24 355 355	23,1%	119 372 138	22 926 654	19,2%	147 759 562	33 846 426	22,9%	164 237 017	36 236 184	22,1%	164 237 017	36 236 184	22,1%	164 237 017	36 236 184	22,1%	164 237 017	36 236 184	22,1%			
2	brzeski	81 500 029	12 926 602	15,9%	81 215 734	17 608 749	21,7%	74 564 399	10 409 269	14,0%	93 883 862	18 459 956	19,7%	109 398 484	22 872 927	20,9%	145 896 992	43 432 025	29,8%	145 896 992	43 432 025	29,8%	145 896 992	43 432 025	29,8%	145 896 992	43 432 025	29,8%			
3	chrzanowski	90 367 966	9 231 615	10,2%	100 206 033	15 109 600	15,1%	98 396 816	11 971 427	12,2%	118 724 760	20 346 496	17,1%	127 977 283	11 624 242	9,1%	150 020 714	11 980 468	8,0%	150 020 714	11 980 468	8,0%	150 020 714	11 980 468	8,0%	150 020 714	11 980 468	8,0%			
4	dąbrowski	49 663 664	12 408 977	25,0%	47 126 025	11 301 234	24,0%	48 924 741	10 058 125	20,6%	55 836 302	13 405 711	24,0%	58 885 956	10 621 822	18,0%	69 094 218	10 907 189	15,8%	69 094 218	10 907 189	15,8%	69 094 218	10 907 189	15,8%	69 094 218	10 907 189	15,8%			
5	gorlicki	96 047 723	6 549 705	6,8%	150 319 048	63 761 943	42,4%	107 111 494	15 471 720	14,4%	125 731 725	15 929 665	12,7%	149 563 055	18 314 791	12,3%	163 936 752	17 702 944	10,8%	163 936 752	17 702 944	10,8%	163 936 752	17 702 944	10,8%	163 936 752	17 702 944	10,8%			
6	krakowski	152 860 262	15 625 583	10,2%	172 595 343	30 777 707	17,8%	187 759 824	30 266 144	16,1%	234 895 629	53 026 809	22,6%	293 006 119	60 217 779	20,6%	375 949 140	83 526 567	22,2%	375 949 140	83 526 567	22,2%	375 949 140	83 526 567	22,2%	375 949 140	83 526 567	22,2%			
7	limanowski	115 289 351	16 983 764	14,7%	131 870 256	32 412 439	24,6%	124 067 612	22 296 870	18,0%	151 082 830	33 908 005	22,4%	175 056 795	26 487 261	15,1%	223 065 834	37 998 122	17,0%	223 065 834	37 998 122	17,0%	223 065 834	37 998 122	17,0%	223 065 834	37 998 122	17,0%			
8	miechowski	63 199 232	9 548 891	15,1%	64 827 910	14 603 241	22,5%	56 354 821	4 022 439	7,1%	77 650 058	16 743 865	21,6%	93 235 349	21 895 514	23,5%	107 158 698	20 895 824	19,5%	107 158 698	20 895 824	19,5%	107 158 698	20 895 824	19,5%	107 158 698	20 895 824	19,5%			
9	myslenicki	104 250 068	20 573 782	19,7%	94 664 376	11 507 922	12,2%	111 534 202	22 516 688	20,2%	127 948 706	26 813 086	21,0%	140 852 911	21 398 028	15,2%	176 944 704	25 954 182	14,7%	176 944 704	25 954 182	14,7%	176 944 704	25 954 182	14,7%	176 944 704	25 954 182	14,7%			
10	nowosądecki	142 745 685	23 553 932	16,5%	176 308 053	68 766 471	39,0%	139 279 604	33 083 075	23,8%	148 315 287	21 550 653	14,5%	208 125 348	36 001 050	17,3%	267 115 786	61 869 746	23,2%	267 115 786	61 869 746	23,2%	267 115 786	61 869 746	23,2%	267 115 786	61 869 746	23,2%			
11	nowotarski	143 691 317	23 026 222	16,0%	153 673 586	27 473 731	17,9%	170 776 118	38 962 919	22,8%	203 304 756	46 904 878	23,1%	204 019 724	17 181 782	8,4%	279 295 740	34 406 389	12,3%	279 295 740	34 406 389	12,3%	279 295 740	34 406 389	12,3%	279 295 740	34 406 389	12,3%			
12	olkuski	98 365 854	7 595 942	7,7%	95 233 602	6 531 525	6,9%	102 069 419	11 029 965	10,8%	123 328 003	13 445 075	10,9%	147 095 912	26 098 800	17,7%	187 208 660	43 069 145	23,0%	187 208 660	43 069 145	23,0%	187 208 660	43 069 145	23,0%	187 208 660	43 069 145	23,0%			
13	oświęcimski	146 052 302	24 267 340	16,6%	139 422 844	19 645 302	14,1%	159 404 879	34 622 244	21,7%	180 188 968	35 685 883	19,8%	213 684 195	43 494 413	20,4%	241 706 567	22 811 292	9,4%	241 706 567	22 811 292	9,4%	241 706 567	22 811 292	9,4%	241 706 567	22 811 292	9,4%			
14	proszowicki	33 839 996	4 524 461	13,4%	36 477 720	6 087 400	16,7%	40 264 622	8 175 301	20,3%	47 690 838	10 041 944	21,1%	56 145 518	11 598 039	20,7%	64 834 813	9 915 413	15,3%	64 834 813	9 915 413	15,3%	64 834 813	9 915 413	15,3%	64 834 813	9 915 413	15,3%			
15	suski	98 897 274	28 694 602	29,0%	80 710 094	12 236 990	15,2%	88 036 941	6 308 253	7,2%	102 163 832	13 506 110	13,2%	120 410 498	19 806 733	16,5%	151 384 160	29 543 523	19,5%	151 384 160	29 543 523	19,5%	151 384 160	29 543 523	19,5%	151 384 160	29 543 523	19,5%			
16	tarnowski	116 418 503	11 331 663	9,7%	114 660 822	7 384 762	6,4%	133 592 624	20 900 829	15,6%	154 888 316	21 833 482	14,1%	205 095 889	40 439 158	19,7%	230 793 407	33 803 218	14,6%	230 793 407	33 803 218	14,6%	230 793 407	33 803 218	14,6%	230 793 407	33 803 218	14,6%			
17	tatrzański	66 122 828	7 988 945	12,1%	54 024 771	2 080 407	3,9%	66 351 847	10 039 017	15,1%	63 152 296	4 792 107	7,6%	80 494 033	10 749 469	13,4%	99 113 256	10 698 098	10,8%	99 113 256	10 698 098	10,8%	99 113 256	10 698 098	10,8%	99 113 256	10 698 098	10,8%			
18	wadowicki	122 241 076	13 744 816	11,2%	138 874 326	30 499 922	22,0%	132 571 495	14 423 665	10,9%	162 843 542	24 723 449	15,2%	203 397 480	34 545 297	17,0%	220 060 749	29 071 380	13,2%	220 060 749	29 071 380	13,2%	220 060 749	29 071 380	13,2%	220 060 749	29 071 380	13,2%			
19	wielicki	61 065 898	7 654 708	12,5%	74 497 669	15 035 662	20,2%	90 279 736	23 680 263	26,2%	103 600 209	24 520 951	23,7%	109 793 870	22 161 588	20,2%	157 965 819	43 378 000	27,5%	157 965 819	43 378 000	27,5%	157 965 819	43 378 000	27,5%	157 965 819	43 378 000	27,5%			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 68. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie																	
	rok 2013			2015			2017			2019			2021			2022		
	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydanki	Wynik wykonania budżetu	
Ogółem powiaty	1890640734	1875840391	14800343	1989864614	2001029407	-11164793	2056192161	2036933411	19258750	2499484722	2394602057	104882665	2977806664	2843997982	133808682	3345393764	3475783026	-130389262
1 bocheński	96865374	93221363	3644011	97239532	94321195	2918337	103725458	105592217	-1866759	120992101	119372138	1619963	140614235	147759562	-7145327	156649482	164237017	-7387535
2 brzeski	80968337	81500029	-531692	79836246	81215734	-1379488	72786914	74564399	-1777485	96178496	93883862	2294634	110629244	109398484	1230759	138395345	145896992	-7501647
3 chrzanowski	89385780	90367966	-982186	98956079	100206033	-1249954	98037379	98396816	-359437	118477243	118724760	-247517	134841055	127977883	6863772	148602846	150020714	-1417868
4 dąbrowski	48076405	49663664	-1587259	48225587	47126025	1099562	47816076	48924741	-1108665	60723387	55836302	4887085	68396974	58885956	9511018	72742409	69094218	3648191
5 gorlicki	104400774	96047723	8353051	141917188	150319048	-8401860	106573338	107111494	-538156	128818686	125731725	3086961	152269713	149563055	2706658	168269685	163936752	4332933
6 krakowski	156920216	152860262	4059954	172636897	17295343	41554	204070156	187759824	16310332	247684668	234895629	12789039	325469216	293006119	32463097	343758080	375949140	-32191060
7 limanowski	118529385	115289351	3240034	120646808	131870256	-11223448	124918600	124067612	850988	162496251	151082830	11413421	179478561	175056795	4421766	208627672	223065834	-14438162
8 miechowski	67218345	63199232	4019113	62060249	64827910	-2767661	57859165	56354821	1504344	73457052	77650058	-4193006	89004298	93235349	-4231051	104124099	107158698	-3034599
9 myślenicki	106531142	104250068	2281074	95795277	94664376	1130901	107140804	111534202	-4393398	129355516	127948706	1406810	154199087	140852911	13346176	175819109	176944704	-1125595
10 nowosądecki	140231190	142745685	-2514495	168871409	176308053	-7436644	136031247	139279604	-3248357	165765460	148315287	17450173	207912811	208125348	-212537	250005524	267115786	-17110262
11 nowotarski	151103163	143691317	7411846	156057170	153673586	2383584	171781519	170776118	1005401	207897050	203304756	4592294	229536377	204019724	25506653	279847710	279295740	551970
12 olkusi	95192894	98365854	-3172960	102393068	95233602	7159466	108548481	102069419	6479062	128005952	123328003	4677949	153727397	147095912	6631485	177694331	187208660	-9514329
13 oświęcimski	143258131	146052302	-2794171	141967979	139422844	2545135	155975816	159404879	-3429063	191344974	180188968	11156006	220836590	213684195	7152395	236602526	241706567	-5104041
14 proszowicki	34991776	33839996	1151780	36995071	36477720	517351	41305689	40264622	1041067	49950417	47690838	2259579	58019943	56145518	1874426	66361517	64834813	1526704
15 suski	81763114	98897274	-17134160	83251313	80710094	2541219	87475165	88036941	-561776	114911307	102163832	12747475	113811601	120410498	-6598897	149881694	151384160	-1502466
16 tarnowski	119953937	116418503	3535434	116156665	114660822	1495843	131323613	133592624	-2269011	156066245	154888316	1177929	215166827	205095889	10070938	215856994	230793407	-14986413
17 tatrzański	67629258	66122828	1506430	59185173	54024771	5160402	69295549	66351847	2943702	72868501	63152296	9716205	85104834	80494033	4610802	103687229	99113256	4573973
18 wadowicki	125922191	122241076	3681115	133981547	138874326	-4892779	140212127	132571495	7640632	168920640	162843542	6077098	208264890	203397480	4867410	210196035	220060749	-9864714
19 wielicki	61699322	61065898	633424	73691356	74497669	-806313	91315065	90279736	1035329	105570776	103600209	1970567	130533011	109793870	20739140	138271477	157965819	-19694342

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2022 roku ukształtowały się na poziomie 8773 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (61,5% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 16,9%, subwencje natomiast 89,9%.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2022 roku wyniosły 9699,5 mln zł, z czego 15,8% stanowiły wydatki majątkowe (1532 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2022 roku, udział wydatków majątkowych zwiększył się o 0,5 p. proc. w porównaniu do 2021 roku. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 8167 mln zł i stanowiły 84,2% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wynik wykonania budżetów wszystkich trzech miast na prawach powiatu jest ujemny i wynosi 926 mln zł (w poprzednim roku miasta odnotowały deficyt w kwocie 148 mln zł). Miasta Kraków i Nowy Sącz w 2022 roku odnotowały wzrost dochodów w stosunku do roku poprzedniego, jednak wydatki wzrosły o wyższą kwotę, co spowodowało pogorszenie wyniku finansowego. Miasto Kraków powiększyło deficyt w porównaniu do roku poprzedniego o 571 mln zł (wobec deficytu w kwocie 262 mln zł w 2021 roku), a Nowy Sącz wobec nadwyżki w wysokości 76 mln zł w 2021 roku, w roku 2022 zanotował deficyt w wysokości 42 mln zł (spadek o 118 mln zł). Miasto Tarnów w 2022 roku ograniczyło wydatki w stosunku do roku wcześniejszego, jednak znacząco niższe dochody wpłynęły na zanotowany deficyt w wysokości 51,5 mln zł (w 2021 roku budżet zamknął się nadwyżką w wysokości 38 mln zł).

Tabela 69. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2021 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
				nadwyżka (+)	niedobór (-)
Ogółem	8 856 212 311	9 004 038 951	-147 826 641	114 039 980	-261 866 621
Kraków	7 190 061 158	7 451 927 778	-261 866 621		-261 866 621
Tarnów	871 588 231	833 785 821	37 802 410	37 802 410	
Nowy Sącz	794 562 923	718 325 352	76 237 570	76 237 570	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 70. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2022 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
				nadwyżka (+)	niedobór (-)
Ogółem	8 773 328 154	9 699 471 632	-926 143 478	0	-926 143 478
Kraków	7 221 663 899	8 054 299 623	-832 635 724		-832 635 724
Tarnów	728 486 142	780 010 542	-51 524 400		-51 524 400
Nowy Sącz	823 178 113	865 161 467	-41 983 354		-41 983 354

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

4. Budżet województwa małopolskiego

W 2022 roku w budżecie Województwa Małopolskiego osiągnięto większe dochody w stosunku do 2021 roku o 131 mln zł (tj. o 6,5%), w tym dochody własne były wyższe o 16,4%, a subwencje o 38,3%, dotacje natomiast zmalały o 10,8%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dochody własne, ich udział wzrósł o 4,5 p. proc. do poziomu 53,4%. Dotacje spadły w strukturze dochodów o 6,9 p. proc. do poziomu 36,0%, natomiast udział subwencji wzrósł do poziomu 10,6% (wzrost o 2,5 p. proc.).

W strukturze dotacji celowych największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (81,9% ogółu dotacji celowych i 29,5% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (14,7%), których udział w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrósł o 6,1 p. proc. W ramach dotacji niewielki wzrost (o 1,8 p. proc.) zanotowały również dotacje celowe z funduszy

celowych, dotacje na zadania własne stanowiły ten sam procent, co w roku poprzednim, natomiast udział dotacji realizowanych na podstawie porozumień oraz dotacji w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich zmalał kolejno o 2,0 i o 6,0 p. proc. w stosunku do roku poprzedzającego.

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego wzrosły w porównaniu do roku 2021 o 104 mln zł, tj. o 5,3%. W strukturze wydatków ogółem wydatki inwestycyjne stanowiły 32,9% (spadek w stosunku do 2021 roku o 11,5 p. proc.). Główne kierunki wydatków budżetu Województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (34,9% ogółu wydatków, spadek o 11,4 p. proc. w stosunku do 2021 roku), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (15,4%, wzrost o 5,3 p. proc.), ochrony zdrowia (12,0% wzrost o 0,5 p. proc.), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (7,6%), oświaty i wychowania (5,0%). Pozostałe wydatki stanowią 25,1% ogółu wydatków budżetu Województwa. W 2022 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 85,8 mln zł (w roku wcześniejszym – w wysokości 59,3 mln zł).

Tabela 71. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2022/2021 [%]
	2013	2015	2017	2019	2021	2022	
Ogółem	1 108 132 078	1 137 039 132	1 337 669 040	1 415 694 517	2 009 137 504	2 140 022 846	106,5%
A. Dochody własne województwa	411 861 287	492 084 633	612 274 903	801 549 112	982 560 396	1 143 827 155	116,4%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	352 158 904	406 818 991	495 821 392	703 463 925	896 971 935	939 063 197	104,7%
B. Subwencje i dotacje	696 270 791	644 954 499	725 394 137	614 145 405	1 026 577 108	996 195 691	97,0%
I. Subwencja ogólna	153 753 179	140 817 794	138 720 838	146 703 936	163 689 245	226 313 871	138,3%
› część oświatowa	61 748 607	58 750 476	55 720 459	55 865 091	57 644 795	59 285 168	102,8%
› część wyrównawcza	82 821 153	68 015 471	73 164 226	78 430 410	58 571 992	90 215 714	154,0%
› część regionalna	7 098 619	12 291 329	8 167 153	10 417 201	14 504 899	74312989	512,3%
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	2 084 800	1 760 518	1 669 000	1 991 234	32 967 559	2 500 000	7,6%
II. Dotacje	542 517 612	504 136 705	586 673 299	467 441 469	862 887 863	769 881 820	89,2%
1) dotacje na zadania zlecone	132 955 361	122 140 473	82 085 450	59 565 735	74 157 292	112 815 250	152,1%
› bieżące	76 524 611	82 551 310	74 841 986	59 565 735	71 820 860	112 815 250	157,1%
› inwestycyjne	56 430 750	39 589 163	7 243 464		2 336 432		
2) dotacje na zadania własne	26 762 739	18 001 672	7 863 236	1 496 057	606 196	1 065 924	175,8%
› bieżące	495 597	497 000	577 516	630 000	606 196	696 548	114,9%
› inwestycyjne	26 267 142	17 504 672	7 285 720	866 057		369 376	
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	12 747 803	15 020 635	15 557 377	15 850 883	19 003 197	1 696 990	8,9%
› bieżące	5 109 359	4 709 153	6 041 350	7 045 376	10 572 223	1 696 990	16,1%
› inwestycyjne	7 638 444	10 311 482	9 516 027	8 805 508	8 430 974		
4) dotacje z funduszy celowych	10 865 298	17 996 601	9 365 286	424 418	10 847 521	23 708 961	218,6%
› bieżące	8 802 608	2 151 170	505 420	174 418	3 972 521	21 634 283	544,6%
› inwestycyjne	2 062 690	15 845 431	8 859 866	250 000	6 875 000	2 074 678	30,2%
5) dotacje rozwojowe / dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich	359 186 411	330 977 324	471 801 950	390 104 376	758 273 657	630 594 695	83,2%
› bieżące	152 737 726	93 947 315	123 078 398	217 841 186	213 942 410	258 693 178	120,9%
› inwestycyjne	206 448 685	237 030 009	348 723 552	172 263 190	544 331 247	371 901 517	68,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego.

Tabela 72. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej

Dział	Wyszczególnienie	2013	Struktura [%]	2015	Struktura [%]	2017	Struktura [%]	2019	Struktura [%]	2021	Struktura [%]	2022	Struktura [%]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
010	Rolnictwo i łowiectwo	117 321 307,82	10,6	119 495 437,38	10,8	63 956 985,16	4,9	41 692 693,98	3,1	46 836 590,93	2,4	53 138 795,26	2,7
	> w tym inwestycje	68 561 014,40	-	68 930 328,08	-	15 924 985,86	-	10 669 130,90	-	17 085 979,13	0,88	20 168 281,91	1,03
050	Rybołówstwo i rybactwo	580 775,86	0,1	576 429,81	0,1	346 574,11	-	608 901,79	-	427 362,95	0,0	460 395,50	0,0
	> w tym inwestycje	-	-	-	-	-	-	0,00	-	-	-	-	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	66 266 197,71	6,0	41 398 172,59	3,7	24 613 103,06	1,9	34 477 102,46	2,6	42 279 977,43	2,2	44 437 968,81	2,3
	> w tym inwestycje	17 151 501,62	-	14 344 444,05	-	212 117,19	-	3 569 110,97	-	2 736 271,64	0,14	512 869,56	0,03
600	Transport i łączność	423 674 346,76	38,3	471 653 630,68	42,6	695 548 248,38	53,7	519 877 420,02	39,0	902 467 317,12	46,3	680 845 476,97	34,9
	> w tym inwestycje	227 795 985,87	-	256 412 992,71	-	459 688 998,52	-	234 209 747,44	-	566 602 503,92	29,06	309 121 892,51	15,85
630	Turystyka	13 051 218,13	1,2	9 507 842,72	0,9	6 856 216,10	0,5	13 066 614,48	1,0	13 277 697,69	0,7	15 485 522,82	0,8
	> w tym inwestycje	7 425 487,22	-	4 489 339,88	-	376 299,26	-	5 755 105,72	-	2 258 809,79	0,12	2 147 217,46	0,11
700	Gospodarka mieszkaniowa	1 336 921,21	0,1	1 066 555,34	0,1	1 105 647,31	0,1	1 657 269,56	-	1 493 517,89	0,1	2 717 658,30	0,1
	> w tym inwestycje	-	-	-	-	-	-	99 630,00	-	-	-	86 984,40	0,00
710	Działalność usługowa	3 119 835,04	0,3	3 036 110,60	0,3	4 422 608,37	0,3	2 990 207,62	0,2	5 639 349,96	0,3	4 741 845,95	0,2
	> w tym inwestycje	159 948,10	-	148 547,10	-	551 154,80	-	402 275,36	-	3 768 211,47	0,19	2 673 873,69	0,14
720	Informatyka	4 703 453,71	0,4	17 520 269,06	1,6	4 405 202,37	0,3	6 981 822,83	0,5	6 136 596,36	0,3	23 216 940,99	1,2
	> w tym inwestycje	4 041 758,15	-	16 014 790,22	-	2 664 617,16	-	3 596 728,64	-	1 309 805,88	0,07	17 009 966,15	0,87
730	Nauka	-	-	253 261,18	-	473 283,30	-	179 325,56	0,0	-	-	-	-
	> w tym inwestycje	-	-	54 735,00	-	293 445,50	-	0,00	-	-	-	-	-
750	Administracja publiczna	92 925 847,53	8,4	116 335 194,60	10,5	134 217 570,61	10,4	145 744 635,68	10,9	168 202 891,20	8,6	252 199 409,14	12,9
	> w tym inwestycje	1 438 486,40	-	15 720 405,46	-	9 312 857,18	-	3 032 800,32	-	8 532 422,58	0,44	16 769 423,12	0,86
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	-	-	-	-	-	-	0,00	-	-	-	-	-
752	Obrona narodowa	3 000,00	-	5 000,00	-	3 000,00	-	1 523,47	-	2 936,99	0,0	-	-
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	4 335 282,40	-	4 504 352,83	0,4	17 815 861,36	1,4	13 115 634,89	1,0	8 531 218,41	0,4	15 972 941,64	0,8
	> w tym inwestycje	3 496 164,41	-	3 499 005,58	-	14 245 888,98	-	9 285 175,73	-	4 512 843,91	0,23	6 296 070,08	0,32

Dział	Wyszczególnienie	2013	Struktura [%]	2015	Struktura [%]	2017	Struktura [%]	2019	Struktura [%]	2021	Struktura [%]	2022	Struktura [%]
757	Obsługa długu publicznego	8 309 079,84	0,8	8 496 323,18	0,8	4 575 136,62	0,4	4 869 807,60	0,4	2 677 844,70	0,1	20 346 006,35	1,0
801	Oświata i wychowanie	77 391 693,95	7,0	61 189 792,96	5,5	73 329 153,73	5,7	75 520 247,08	5,7	88 115 128,02	4,5	97 014 128,90	5,0
	› w tym inwestycje	24 277 148,70	-	3 276 124,27	-	9 125 900,90	-	731 341,09	-	2 264 651,95	0,12	3 416 034,82	0,18
803	Szkolnictwo wyższe	364 624,00	0,0	278 334,54	0,0	499 382,24	0,0	0,00	-	-	-	-	-
	› w tym inwestycje	363 957,43	-	269 716,08	-	-	-	0,00	-	-	-	-	-
851	Ochrona zdrowia	48 869 086,34	4,4	23 478 715,51	2,1	22 956 041,52	4,9	70 220 508,18	5,3	224 177 813,74	11,5	233 766 440,79	12,0
	› w tym inwestycje	39 032 151,53	-	12 949 328,55	-	13 418 413,44	-	60 893 442,82	-	173 620 308,20	8,90	149 630 389,79	7,67
852	Pomoc społeczna	9 129 823,47	0,8	15 100 090,88	1,4	4 273 644,70	0,3	18 061 810,74	1,4	21 984 465,49	1,1	41 082 954,56	2,1
	› w tym inwestycje	2 270 793,79	-	1 879 659,59	-	56 500,00	-	0,00	-	-	-	34 440,00	0,00
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	85 641 334,47	7,7	61 981 004,06	5,6	64 681 135,98	5,0	120 171 177,78	9,0	134 327 960,52	6,9	148 002 339,58	7,6
	› w tym inwestycje	564 498,35	-	1 036 021,41	-	2 658 715,46	-	1 494 115,76	-	764 460,51	0,04	2 177 410,43	0,11
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	8 832 192,27	0,8	10 160 427,48	0,9	16 254 776,82	1,3	14 628 194,56	1,1	18 521 262,95	0,9	18 458 152,07	0,9
	› w tym inwestycje	499 117,87	-	717 806,00	-	6 119 961,24	-	2 498 629,12	-	4 444 284,04	0,23	3 144 550,00	0,16
855	Rodzina					6 525 267,66	0,5	2 763 178,00	0,2	3 970 923,28	0,2	5 536 738,80	0,3
	› w tym inwestycje					16 605,00	-	0,00	-	-	-	-	-
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	9 624 601,33	0,9	13 389 628,25	1,2	5 251 340,08	0,4	32 903 587,36	2,5	33 683 756,78	1,7	31 148 843,67	1,6
	› w tym inwestycje	8 380 726,19	-	12 292 843,50	-	623 627,03	-	23 692 540,41	-	25 221 304,00	1,29	14 859 328,94	0,76
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	122 739 271,00	11,1	114 243 981,64	10,3	128 393 776,92	9,9	183 910 777,57	13,8	196 201 908,65	10,1	300 087 326,76	15,4
	› w tym inwestycje	23 958 249,87	-	6 805 285,42	-	5 777 329,10	-	27 966 171,86	-	39 544 708,38	2,03	113 871 940,85	5,84
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	3 383 869,97	0,3	5 030 542,13	0,5	4 892 652,35	0,4	7 784 009,66	0,6	6 297 864,44	0,3	10 631 040,35	0,5
	› w tym inwestycje	12 812,00	-	1 924 655,06	-	202 007,38	-	290 042,89	-	598 757,34	0,03	4 301 416,40	0,22
926	Kultura fizyczna i sport	5 718 028,68	0,5	9 118 781,42	0,8	9 383 476,94	0,7	20 719 268,00	1,6	24 600 640,76	1,3	54 878 145,36	2,8
	› w tym inwestycje		-		-		-	8 492 184,73	-	11 514 174,29	0,59	9 286 653,42	0,48
Ogółem		1 107 321 791,49	100	1 107 819 878,84	101	1 294 780 085,69	104	1 331 945 718,87	100	1 949 855 026,26	100	2 054 169 072,57	104
	› w tym wydatki inwestycyjne	431 281 102,86	38,9	419 015 286,72	37,8	541 269 424,00	41,8	403 932 753,92	30,3	864 779 497,03	44,4	675 387 319,13	32,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 73. Wydatki Województwa Małopolskiego

Rok	Ogółem [zł]	Wzrost do roku poprzedniego [%]	Wskaźnik inflacji [%]	Przyrost realny
2013	1 107 321 791	-3,1	0,9	-4,0
2015	1 107 819 879	-8,9	-0,9	-8,0
2017	1 294 780 086	16,1	2,0	14,1
2019	1 331 945 719	1,4	2,3	-0,9
2021	1 949 855 026	-3,0	5,1	-8,1
2022	2 054 169 073	0,1	14,4	-14,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 74. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje [zł]	Wzrost do roku poprzedniego [%]	Wskaźnik inflacji [%]	Przyrost realny
2013	429 429 802	-6,6	0,9	-7,5
2015	419 015 287	-14,6	-0,9	-13,7
2017	541 269 424	22,1	2,0	20,1
2019	396 678 174	-13,1	2,3	-15,4
2021	864 779 497	18,8	5,1	13,7
2022	675 508 744	-0,2	14,4	-14,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 75. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w zł)

Wyszczególnienie	2013	2015	2017	2019	2021	2022
Dochody	1 108 132 078	1 137 039 133	1 337 669 040	1 415 694 517	2 009 137 504	2 140 022 846
Wydatki	1 107 321 791	1 107 819 879	1 294 780 086	1 331 945 719	1 949 855 026	2 054 169 073
Wynik wykonania budżetu	810 287	29 219 254	42 888 955	83 748 798	59 282 478	85 853 773
w tym: nadwyżka (+)	810 287	29 219 254	42 888 955	83 748 798	59 282 478	85 853 773
niedobór (-)						

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego.

Fundusze europejskie

Opracowanie: Andrzej Binda

— podsumowanie

- W latach 2014–2022 w całej Polsce zostało przeprowadzonych 8389 naborów dla beneficjentów środków unijnych.
- W wyniku rozstrzygnięcia naborów w okresie 2014–2022 dotyczących realizacji projektów współfinansowanych z funduszy europejskich na terenie województwa małopolskiego zostało zawartych 6725 umów. W 2022 roku zostały zawarte 383 nowe umowy na realizację projektów na terenie Małopolski.
- Łączna wartość wszystkich umów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności realizowanych na terenie województwa małopolskiego wynosi 45,8 mld zł, natomiast wartość dofinansowania unijnego do umów wdrażanych w Małopolsce to 27,3 mln zł.
- Zaangażowanych w realizację projektów wspieranych finansowo z UE było 2585 podmiotów mających siedzibę na terenie województwa małopolskiego, z czego 1979 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.
- Wartość dofinansowania z funduszy Unii Europejskiej do projektów realizowanych na obszarze województwa małopolskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosi 7935 zł.
- W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego realizowanych jest 4312 projektów.
- Województwo małopolskie zajmuje 1. miejsce w Polsce pod względem wartości projektów realizowanych w ramach celów tematycznych „Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji” oraz „Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników”.
- W ramach dopłat obszarowych w latach 2004–2022 do rolników z Małopolski trafiło 8,1 mld zł.
- W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 beneficjentom z Małopolski wypłacone zostało 2,6 mld zł.

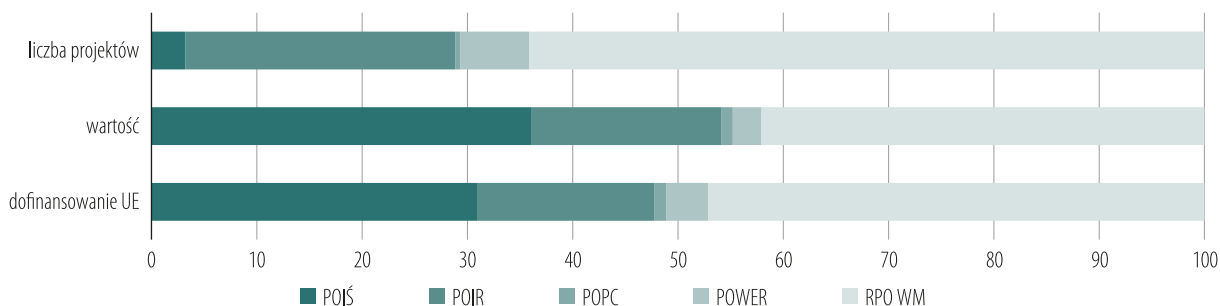
1. Fundusze strukturalne i Fundusz spójności

Na terenie województwa małopolskiego wg stanu na koniec 2022 roku realizowanych było 6725 projektów, co stawia Małopolskę na 6. miejscu w kraju. Na wielkość tę składa się 2413 projektów realizowanych w ramach programów krajowych oraz 4312 projektów zaliczonych do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego (RPO WM). W porównaniu do stanu z końca 2021 roku liczba realizowanych (lub zrealizowanych) projektów w województwie małopolskim zwiększyła się o 273.

Wartość projektów realizowanych w Małopolsce wyniosła na koniec 2022 roku 45,8 mld zł, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w wysokości 27,3 mld zł. Małopolska pod względem wartości projektów ustępuje jedynie województwom: mazowieckiemu – 70,1 mld zł (UE: 38,8 mld zł) i śląskiemu – 54,4 mld zł (UE: 32,6 mld zł). Przyrost wartości ogółem w 2022 roku w województwie małopolskim był zdecydowanie wyższy niż w poprzednim roku i wynosił 4,2 mld zł (UE: 2,0 mld zł), co dawało 2. miejsce w kraju.

Przyrost wartości projektów w 2022 roku jest głównie wynikiem dodatniego salda wartości nowych i rozwiązanych umów w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIŚ) na kwotę 3424,3 mln zł (UE: 1477,2 mln zł) i RPO WM na kwotę 575,9 mln zł (przy wzroście dofinansowania unijnego o 496,1 mln zł). Nowymi projektami finansowanymi z POIŚ były m.in. budowa drogi ekspresowej S7 od granicy z województwem świętokrzyskim do węzła Miechów – 488,9 mln zł (UE: 248,9 mln zł), odcinek drogi ekspresowej S7 od węzła Widoma do węzła Kraków – Nowa Huta – 1257,1 mln zł (UE: 534,8 mln zł) oraz północna obwodnica Krakowa w ciągu S52 – 1670,6 mln zł (UE: 680,0 mln zł). Znacznie dłuższa jest lista nowych projektów finansowanych ze środków RPO WM. Niektóre z tych działań podjęte zostały już wcześniej, natomiast dopiero w 2022 roku uzyskały finansowanie ze środków europejskich, co umożliwiło zaprezentowanie ich w niniejszym opracowaniu. Do przedsięwzięć o najwyższej wartości zaliczyć można m.in. projekty zatytułowane: „Rozbudowa zeroemisyjnej floty autobusów elektrycznych w celu obsługi systemu Komunikacji Miejskiej w Krakowie – kontynuacja” w kwocie 85,1 mln zł (dofinansowanie UE: 58,7 mln zł), „Udostępnianie zasobów dziedzictwa – utworzenie Instytutu Dziedzictwa Niematerialnego Ludów Karpaccich” o wartości 32,4 ml zł (dofinansowanie UE w kwocie 25,0 mln zł), „Rewaloryzacja miejskich terenów zielonych w Zakopanem (Rówień Krupowa Górna) oraz stadionu sportowego przy ul. Orkana” o wartości 23,1 mln zł (dofinansowanie UE w wysokości 12,7 mln zł).

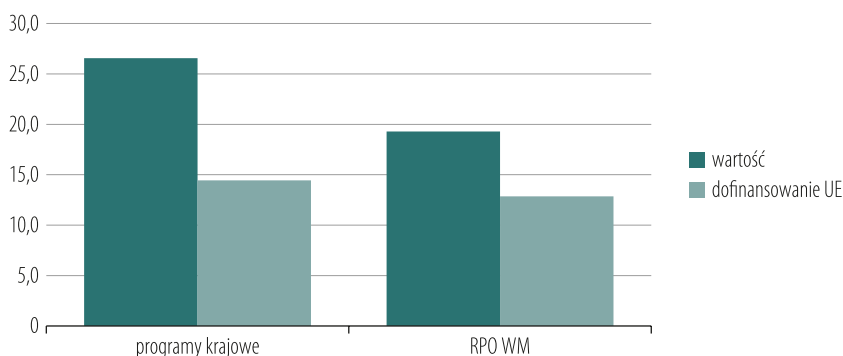
Wykres 116. Struktura ilościowa i wartościowa projektów współfinansowanych ze środków unijnych realizowanych na terenie województwa małopolskiego – stan w dniu 31 grudnia 2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SL2014.

Wartość projektów realizowanych w Małopolsce w ramach programów krajowych jest o 7,3 mld wyższa od wartości projektów finansowanych z RPO WM. W przypadku dofinansowania z funduszy europejskich różnica na korzyść programów krajowych wynosi 1,6 mld zł.

Wykres 117. Wartość projektów z programów krajowych i regionalnego realizowanych w województwie małopolskim – stan w dniu 31 grudnia 2022 (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SL2014.

Spośród programów krajowych przeszło 62% wartości przypada na POIŚ. Przy kwocie 16,5 mld zł wartości całkowitej i 8,5 mld zł dofinansowania UE daje to 5. miejsce w skali kraju. Z uwagi na dużą wartość pojedynczych projektów jest ich stosunkowo niewiele – łącznie 217 przedsięwzięć.

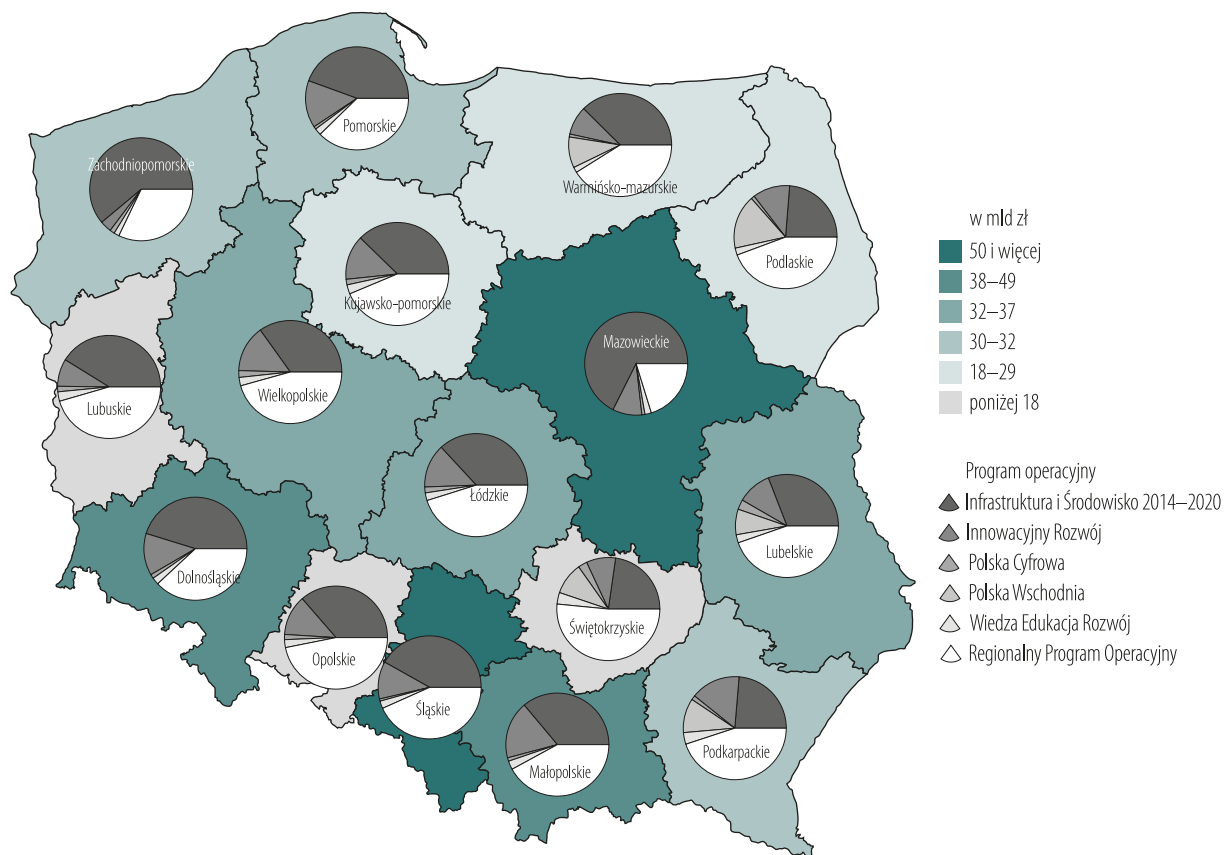
Wartość projektów realizowanych w Małopolsce w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój (POIR), wynosząca 8,3 mld zł (w tym dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 4,6 mld zł), stawia województwo małopolskie na pierwszym miejscu w kraju. Ilościowo Małopolskę, gdzie w realizacji są 1723 projekty z POIR, wyprzedza jedynie województwo mazowieckie (2268 projektów).

Trzecia pozycja dla województwa małopolskiego przypada pod względem wartości projektów z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), w ramach którego wartość umów wyniosła 1,2 mld zł (w tym 1,1 mld zł stanowią fundusze unijne). Umowy o większej łącznej wartości zostały zawarte w województwach mazowieckim i śląskim. Taka sama kolejność występuje w przypadku rankingu wg liczby projektów.

Najmniejsze kwoty spośród programów krajowych wykazane są w przypadku Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC). Mamy w tym przypadku do czynienia z kwotami w wysokości niespełna 0,5 mld zł wartości ogółem i 0,3 mld dofinansowania UE.

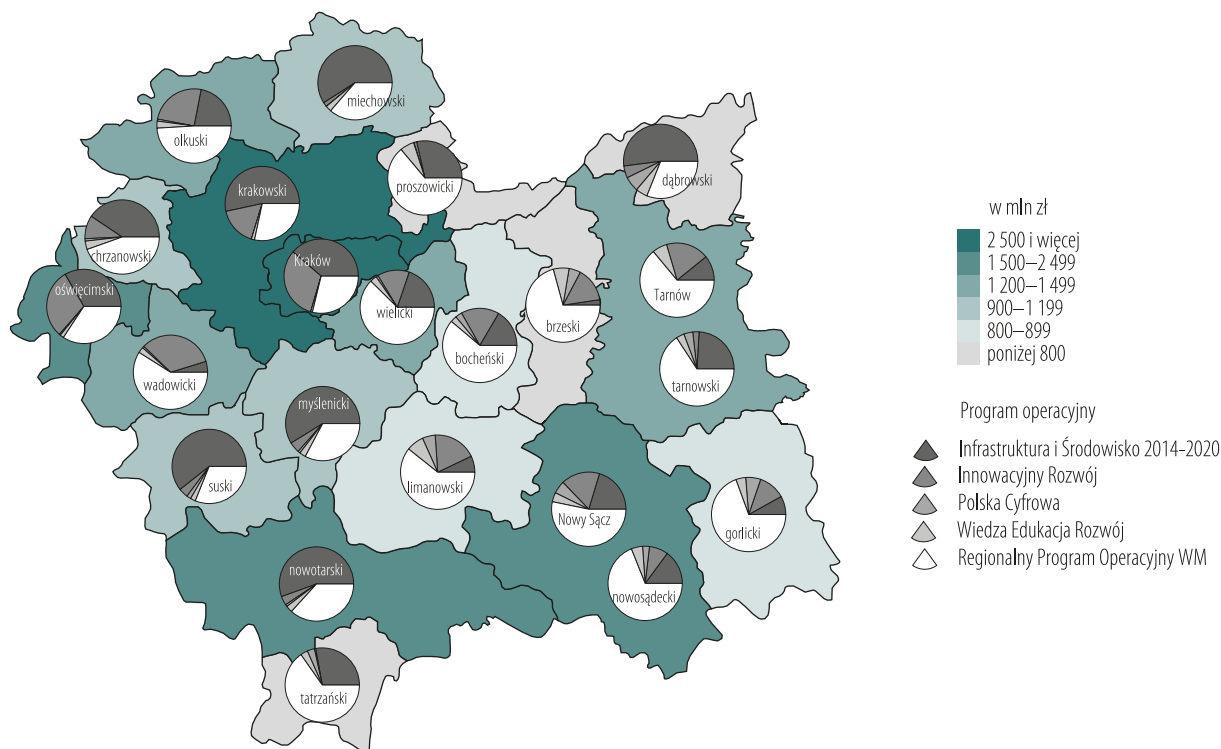
Pod względem wartości projektów związanych z Regionalnym Programem Operacyjnym województwo małopolskie uplasowało się na 2. miejscu w kraju. W ramach RPO WM zawarto umowy o łącznej wartości 19,3 mld zł (w tym dofinansowanie unijne w kwocie 12,8 mld zł), ustępując jedynie województwu śląskiemu, którego regionalny program operacyjny na koniec 2022 roku zamknął się kwotą 23,6 mld zł (z tego 16,1 mld zł stanowią środki unijne). Liczba umów zawartych w ramach RPO WM (4312) stawia Małopolskę dopiero na 9. pozycji wśród wszystkich 16 regionalnych programów operacyjnych.

Mapa 25. Wartość oraz struktura wg programów operacyjnych projektów realizowanych w województwach

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 26. Struktura ilościowa i wartościowa projektów realizowanych w powiatach województwa małopolskiego wg programów operacyjnych

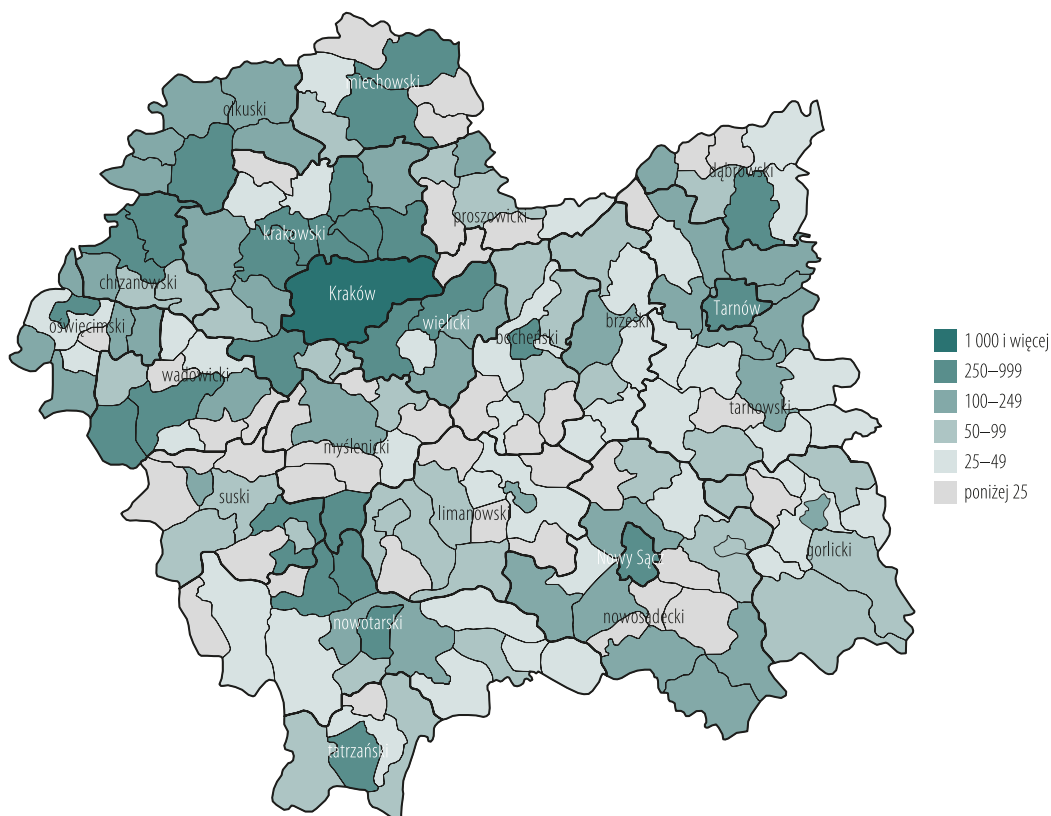
Źródło: opracowanie własne.

Wiodącym pod względem liczby i wartości projektów realizowanych na swoim terenie jest miasto Kraków, gdzie zrealizowano lub w realizacji pozostaje łącznie 1 789 projektów ze wszystkich programów operacyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, o sumarycznej wartości 13,7 mld zł (dofinansowanie unijne w kwocie 7,8 mld zł). Oznacza to, że w Krakowie koncentruje się 29,8% wartości wszystkich projektów realizowanych w Małopolsce, przy czym występuje duże zróżnicowanie wg programów operacyjnych: od 0,5% w przypadku wartości projektów POPC do 52,5% wartości projektów POIR.

Najmniejsze kwoty przypadły na powiat proszowicki – 405,5 mln zł (w tym z UE 258,5 mln zł), a więc niemal 34 razy mniej niż w Krakowie. Pod względem ilościowym Kraków niemal 10-krotnie wyprzedza powiat miechowski, w którym realizowane jest najmniej projektów. Jednocześnie w powiecie miechowskim przeszło dwukrotnie wzrosła w ciągu roku wartość realizowanych projektów na skutek wpisania na listę projektów dofinansowywanych z POIS drogi ekspresowej S7 na odcinku Moczydło (granica województwa świętokrzyskiego) – węzeł Miechów.

Z funduszy strukturalnych finansowany jest również Program Współpracy Interreg V-A Polska – Słowacja, w ramach którego na obszarze Małopolski realizowanych jest 56 projektów o wartości 255,5 mln zł (UE: 213,7 mln zł). Obszarem realizacji każdego z projektów są jednocześnie tereny po polskiej i słowackiej stronie granicy. Projekty z tego programu po stronie polskiej wdrażane są głównie na terenie powiatów nowosądeckiego, myślenickiego i oświęcimskiego.

Z poziomu gmin największe kwoty związane z wdrażaniem projektów dofinansowywanych środkami unijnymi przypadają na Kraków, a kolejne miejsca zajmują pozostałe miasta na prawach powiatu: Tarnów (990,9 mln zł, w tym 583,6 mln z UE) i Nowy Sącz (838,6 mln zł w tym 515,0 mln zł dofinansowania unijnego), gmina Rabka-Zdrój (739,2 mln zł, w tym dofinansowanie UE w kwocie 386,0 mln zł), Skawina (728,4 mln zł, w tym 383,7 mln zł z UE), miasto Oświęcim (714,5 mln zł, w tym 403,1 z UE). Ranking zamykają gminy Lipnica Wielka, Słopnice i Budzów, w których wartość projektów nie przekracza 10 mln zł, a dofinansowanie unijne 5 mln zł.

Mapa 27. Wartość projektów dofinansowanych z funduszy UE wg gmin województwa małopolskiego (w mln zł)

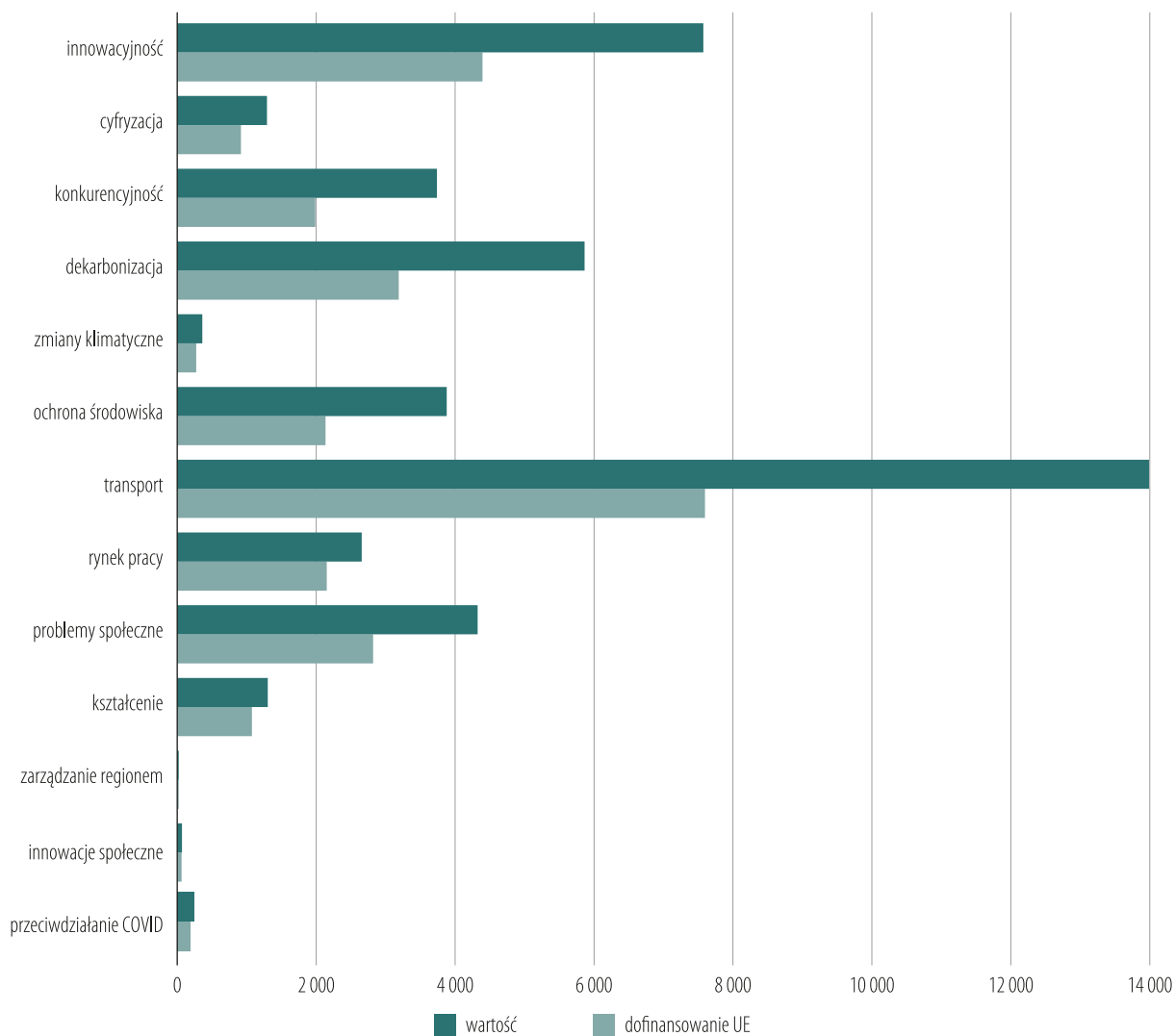
Źródło: opracowanie własne.

Przekazywane przez Unię Europejską środki są ściśle przyporządkowane do celów tematycznych określonych przez Komisję Europejską w rozporządzeniu wykonawczym. Pierwotnie zdefiniowanych 12 celów tematycznych, w które muszą wpisywać się projekty dofinansowane ze środków unijnych, poszerzono o dodatkowy cel tematyczny związany z przeciwdziałaniem epidemii COVID. Małopolska we wszystkich tych celach zajmuje czołowe miejsca, przy czym 1. miejsce w kraju zawdzięcza projektom wdrażanym w ramach celów tematycznych *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* (Innowacyjność) i *Promowanie włączenia społecznego oraz walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (Problemy społeczne). Miejsce 2. pod względem wartości zajęły projekty z Małopolski wpisujące się w cele *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami* (Ochrona środowiska), *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (Rynek pracy) i *Innowacje społeczne*. Natomiast 3. miejsce dla województwa małopolskiego przypadło w przypadku celów *Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych* (Cyfryzacja) i *Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej*. Świadczy to o dużym zdywersyfikowaniu kierunków działań i dużym zaangażowaniu w realizację każdego z celów.

2. Fundusze rolne

Kolejnym źródłem pozyskiwania środków unijnych są działania wpisujące się we Wspólną Politykę Rolną. Pierwszy filar odpowiada za dopłaty obszarowe, przeznaczone dla rolników na utrzymanie areału we właściwej kulturze rolnej, niezwiązane z produkcją rolną na tym obszarze. W 2022 roku małopolscy rolnicy złożyli 110,8 tys. wniosków o przyznanie płatności obszarowej w ramach kampanii 2022. Łącznie w okresie 2004–2022 do Małopolski trafiło niemal 8,1 mld zł tytułem dopłat obszarowych, uwzględniających jednolite płatności obszarowe, uzupełniające płatności obszarowe, dopłaty energetyczne, płatności cukrowe, oddzielną płatność z tytułu owoców i warzyw, przejściową płatność z tytułu owoców miękkich, wsparcie specjalne.

Wykres 118. Wartości i dofinansowanie unijne projektów realizowanych na terenie Małopolski wg celów tematycznych (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 119. Złożone wnioski o dopłaty bezpośrednie i zrealizowane płatności na terenie województwa małopolskiego w okresie 2004–2022

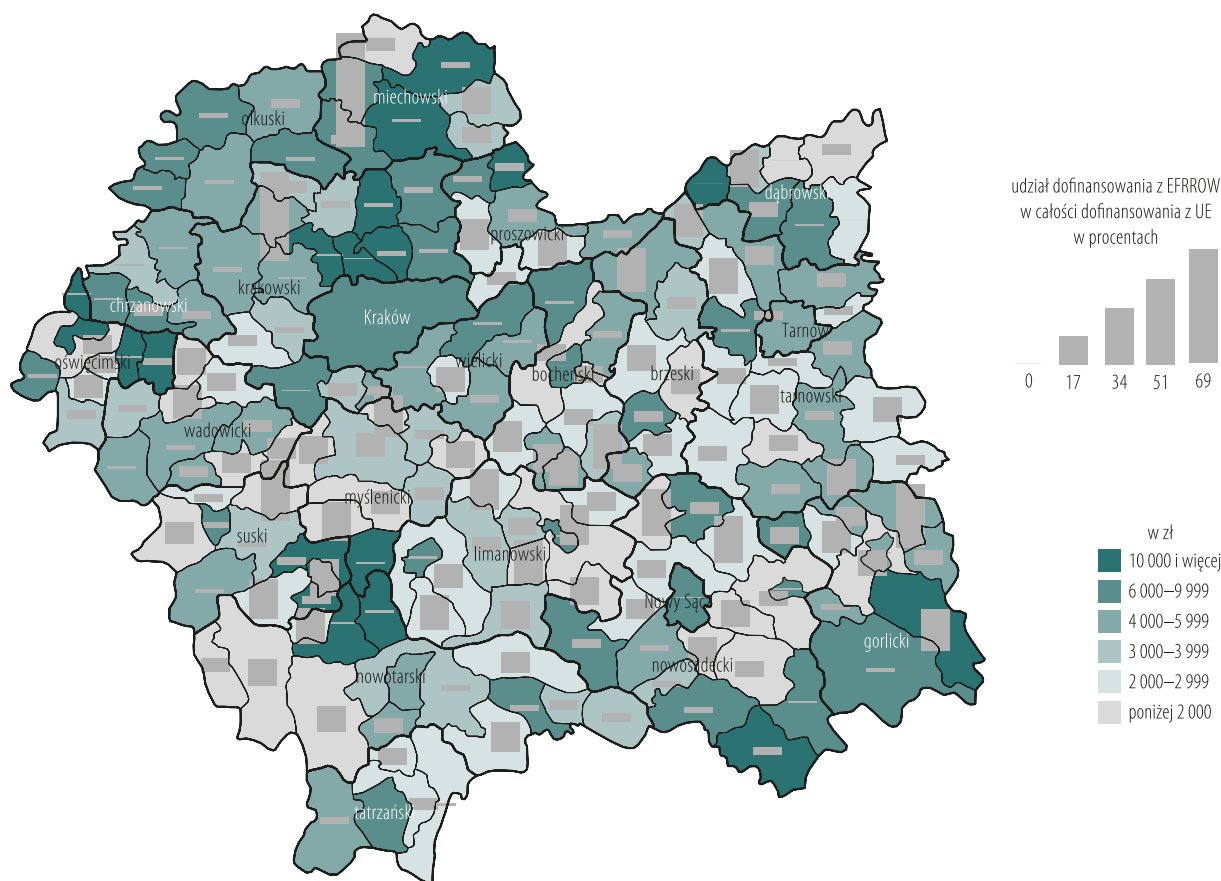

Źródło: opracowanie własne.

Drugi filar wspólnej polityki rolnej ma za zadanie wspierać rozwój obszarów wiejskich, stwarzać sprzyjające warunki do rozwoju działalności pozarolniczej, rekompensować podwyższone koszty działalności rolniczej na terenach szczególnie uciążliwych, wspierać przywracanie właściwych parametrów obszarów rolnych i leśnych zniszczonych w wyniku klęsk żywiołowych itp. W bieżącej perspektywie w Małopolsce zostało zawartych 471,1 tys. umów / podjętych decyzji na kwotę 3,3 mld zł, dotyczących współfinansowania projektów ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 (PROW). Do końca 2022 roku zrealizowane zostały płatności na kwotę 2,6 mld zł.

Część działań PROW wdrażane jest przez zarządy poszczególnych województw i w zakresie objętym tymi działaniami w województwie małopolskim wg stanu na koniec 2022 roku podpisane były 2983 umowy na realizację projektów współfinansowanych z PROW, o wartości 1119,0 mln zł, dofinansowanych z EFRROW kwotą 684,2 mln zł. Wprawdzie środki dostępne z PROW są zdecydowanie mniejsze niż uruchamiane z funduszy strukturalnych czy Funduszu Spójności, to w niektórych niewielkich gminach wiejskich właśnie one stanowią podstawę rozwoju przez finansowanie budowy dróg lokalnych, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, renowacje obiektów kulturowych itp.

Mapa 28. Dofinansowanie projektów z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych na mieszkańca oraz udział środków z Europejskiego Funduszu Rolnictwa na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w wartościach ogółem

Źródło: opracowanie własne.

więcej informacji:

Raport roczny *Fundusze europejskie w Małopolsce*, <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/>;
Portal Funduszy Europejskich, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>

Rok 2022 to przedostatni rok wdrażania programów finansowanych ze środków europejskich w ramach perspektywy 2014–2020 i jednocześnie czas intensywnych prac nad uruchomieniem programów z perspektywy 2021–2027. W dniu 5 grudnia 2022 roku został zatwierdzony przez Komisję Europejską program regionalny „Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027” (FEM) o łącznym wkładzie UE blisko 2,7 mld euro. Program FEM będzie w najbliższych latach jednym z podstawowych źródeł finansowania projektów w Małopolsce. Po raz pierwszy do dyspozycji beneficjentów, oprócz środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego, udostępnione będą środki Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST). Środki FST dedykowane są regionom borykającym się w sposób szczególny ze skutkami transformacji energetycznej. W przypadku Małopolski środki te trafią do Małopolski Zachodniej (powiaty: oświęcimski, wadowicki, chrzanowski i olkuski) w sposób bezpośredni związanej z przemysłem węglowym.

Współpraca i promocja

Opracowanie: Agnieszka Mazur, Edyta Mazur, Agata Meus, Katarzyna Sobczak

— podsumowanie

- Pomimo niesprzyjającej sytuacji, związanej zarówno z kolejnymi falami koronawirusa, jak i kryzysem spowodowanym napaścią Rosji na Ukrainę Województwo Małopolskie nie ustawało w swoich działaniach na polu międzynarodowych kontaktów na szczeblu regionalnym, realizując wiele inicjatyw z regionami partnerskimi. Przykładem były spotkania z delegacjami zagranicznymi, m.in. z Turyngii, regionu Owernia-Rodan-Alpy, Centrum-Dolina Loary, regionów Rumunii, a także liczne projekty merytoryczne, m.in. „Invest in Małopolska” dla przedsiębiorców z Japonii; promocja Województwa Małopolskiego podczas Święta Konsularnego w Lyonie oraz IV edycja seminarium „Współpraca międzynarodowa samorządów – nowe perspektywy i wyzwania: Francja”. W związku z wojną na Ukrainie doraźna, bezpośrednia i szybka pomoc w formie finansowej została skierowana do Obwodu Lwowskiego – regionu partnerskiego województwa.
- Samorząd Województwa Małopolskiego w 2022 roku przyznał najwyższe wyróżnienia województwa – Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego oraz Odznakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski. Odbyły się spotkania środowiskowe z parlamentarzystami z Małopolski, przedstawicielami administracji rządowej, przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, środowiska biznesu, kultury i nauki. Najważniejszym aspektem współpracy na szczeblu regionalnym było powołanie Komitetu Sterującego ds. Koordynacji Systemowego Wsparcia Uchodźców z Ukrainy. Była to odpowiedź Województwa Małopolskiego na konflikt wojenny, który dotknął Ukrainę. Komitet powstał w ramach Małopolskiej Tarczy Humanitarnej; koordynuje prace związane z działaniami pomocowymi na rzecz obywateli Ukrainy.
- Kontynuowano działania mające na celu rozwój i umacnianie marki Małopolska, koncentrujące się głównie wokół kreowania pozytywnego wizerunku Małopolski, opartego na mocnych atutach regionu i stanowiących źródło jego rozpoznawalności. Ważnym aspektem podejmowanych działań było pogłębianie współpracy z małopolskimi instytucjami, co stanowiło podstawę kreowania spójnego i jednolitego przekazu promocyjnego, a co za tym idzie – kontynuację skutecznego budowania silnej i rozpoznawalnej marki Małopolska. W 2022 roku kontynuowana była realizacja własnych działań promocyjnych oraz wspieranie najbardziej rozpoznawalnych projektów, które mają na celu wielowymiarową promocję regionu wzmocniającą wizerunek Małopolski.

1. Współpraca międzynarodowa

Województwo Małopolskie pozostaje od lat aktywnym podmiotem realizującym zadania z zakresu współpracy zagranicznej na szczeblu regionalnym z 14 regionami partnerskimi (Turyngia – Niemcy, Owernia-Rodan-Alpy i Centrum-Dolina Loary – Francja, Kluż – Rumunia, Kraj Preszowski i Kraj Żyliński – Słowacja, Istria – Chorwacja, Adżaria – Gruzja, Jiangsu – Chiny, Obwód Lwowski – Ukraina, Łatgalia – Łotwa, Uppsala – Szwecja, Kurdystan – Irak, stan Andhra Pradesh – Indie).

Podstawowym dokumentem programowym umożliwiającym województwu prowadzenie współpracy międzynarodowej są „Priorytety współpracy zagranicznej województwa”, określające główne cele współpracy zagranicznej regionu i jej priorytety.

Zaktualizowany w 2021 roku dokument jako jeden z priorytetów wskazuje współpracę z regionami państw UE, mającą na celu poszerzenie i pogłębienie wiedzy oraz zbieranie doświadczeń.

Przykładem dobrych kontaktów na poziomie regionu pozostaje niewątpliwie współpraca z Turyngią.

Dnia 8 września 2022 roku w Filharmonii im. Karola Szymanowskiego w Krakowie odbył się jubileusz z okazji 25. rocznicy nawiązania współpracy między regionami. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele władz samorządowych Małopolski i Turyngii oraz instytucji i organizacji działających na rzecz współpracy polsko-niemieckiej. Rocznica podpisania deklaracji między regionami była także pierwszą okazją do osobistego spotkania marszałka Województwa Małopolskiego Witolda Kozłowskiego z premierem Turyngii Bodo Ramelowem, którzy podzielili się doświadczeniami, jakie oba regiony zdobyły w trakcie trwającej od 25 lat współpracy, obejmującej wiele dziedzin życia społecznego. Na przestrzeni lat udało się stworzyć dobrą sieć i infrastrukturę współpracy (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego, Izby Przemysłowo-Handlowe, Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, IPN, szkoły, instytucje kulturalne). W centrum współpracy zawsze stały projekty związane z edukacją oraz spotkaniami młodzieży. W latach 1999–2022 między województwem małopolskim a Turyngią zrealizowano ponad 200 wspólnych projektów. Zważywszy na częstotliwość kontaktów i liczbę zrealizowanych inicjatyw, Turyngia jest najważniejszym regionem partnerskim Małopolski.

Województwo Małopolskie nie ustaje w poszukiwaniu nowych form współpracy, a także przykłada wagę do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk z przedstawicielami innych polskich regionów.

W tym celu od 2017 roku organizowane jest rokrocznie seminarium pn. *Współpraca międzynarodowa samorządów – nowe perspektywy i wyzwania*. Podczas IV edycji seminarium, zorganizowanej 17 listopada 2022 roku, podjęto różne tematy związane z realizowaniem polsko-francuskiej współpracy partnerskiej na szczeblu regionalnym, tj. gospodarka, kultura, edukacja i turystyka. Poruszono także temat różnic kulturowych oraz najczęściej popełnianych błędów w komunikacji pomiędzy partnerami z Polski i Francji. Seminarium skierowane było przede wszystkim do pracowników urzędów marszałkowskich – Małopolskę odwiedzili przedstawiciele dziewięciu województw prowadzących współpracę z regionami francuskimi.

Warto podkreślić, że Województwo Małopolskie utrzymuje kontakty partnerskie z dwoma regionami francuskimi: Owernia-Rodan-Alpy oraz Centrum-Dolina Loary. Na przestrzeni 20 lat zostało zrealizowanych wiele projektów z zakresu gospodarki, kultury, turystyki, edukacji, rolnictwa, polityki społecznej i administracji.

W dzisiejszych czasach kluczową dziedziną współpracy jest gospodarka, a w szczególności pozyskiwanie inwestycji i know-how. Przykładem zaangażowania Małopolski w tym zakresie jest realizacja projektu *Invest in Małopolska. Promocja potencjału inwestycyjnego Województwa Małopolskiego za granicą*. W celu utrzymania oraz umocnienia wypracowanej przez wiele lat pozycji Małopolski na arenie międzynarodowej, jak również przedstawienia nowym inwestorom Małopolski jako dobrego miejsca do inwestowania i prowadzenia biznesu, Województwo Małopolskie we współpracy z polskimi ambasadami, ambasadami państw obcych w Polsce, Zagranicznymi biurami Handlowymi Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu oraz Krakowskim Parkiem Technologicznym zorganizowało serię spotkań online pn. *Invest in Małopolska. Promocja potencjału inwestycyjnego Województwa Małopolskiego za granicą*. Projekt trwał dwa lata. W 2022 roku odbyło się ostatnie spotkanie z potencjalnymi przedsiębiorcami z Japonii. Wszystkie spotkania cieszyły się dużym zainteresowaniem uczestników. Wzięło w nich udział ok. 100 przedsiębiorców.

Realizując cele współpracy zagranicznej, Województwo Małopolskie pamięta też o Polonii i Polakach zamieszkałych za granicą i wspiera działania środowisk polonijnych, mające na celu poszerzenie wiedzy o Polsce i Województwie Małopolskim. Przykładem powyższego są organizowane od 2014 roku *Warsztaty metodyczne języka polskiego dla nauczycieli polonijnych*. Warsztaty realizowane we współpracy z Małopolską Szkołą Gościnności im. Tytusa Chałubińskiego w Myślenicach oraz Uniwersytetem Pedagogicznym w Krakowie cieszą się ogromnym zainteresowaniem oraz dużą renomą wśród uczestników. W dniach 27.06.2022 roku – 9.07.2022 roku odbyła się 9. edycja warsztatów. W latach 2020–2021 ze względu na sytuację pandemiczną warsztaty organizowane były w formie zdalnej. W 2022 roku nastąpił powrót do stacjonarnej formy wydarzenia. Celem warsztatów było podniesienie umiejętności dydaktycznych nauczycieli języka polskiego, pogłębienie wiedzy z zakresu języka polskiego i zapoznanie uczestników z nowymi metodami nauczania. Zajęcia dydaktyczne były prowadzone przez wykładowców Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Program merytoryczny został urozmaicony licznymi wycieczkami, dzięki którym uczestnicy poznali ważne miejsca i zabytki związane z historią, tradycją i kulturą Polski oraz województwa małopolskiego. Do udziału w warsztatach zakwalifikowały się 23 osoby. Nauczyciele pochodzili m.in. z Ukrainy, Białorusi, Litwy, Łotwy, Węgier, Irlandii, Norwegii oraz Kanady.

Poza prowadzeniem współpracy z regionami partnerskimi Samorząd Województwa uznaje potrzebę uczestniczenia Województwa Małopolskiego w międzynarodowych organizacjach i stowarzyszeniach służących integracji Małopolski z innymi regionami Europy i wzmocnieniu jej pozycji w kontaktach międzynarodowych.

Dostrzegając potencjał współpracy w konkretnych dziedzinach, Województwo Małopolskie jest członkiem następujących organizacji:

1. ERRIN – Europejska Sieć Współpracy Regionów na rzecz Badań i Innowacji;
2. INICJATYWA AWANGARDA – porozumienie regionów mające na celu wsparcie odrodzenia przemysłu w Unii Europejskiej dzięki współpracy gospodarczej w obszarach inteligentnych specjalizacji;
3. EUROMONTANA – Europejskie Stowarzyszenie Obszarów Górskich;
4. NEREUS – Europejska sieć regionów wykorzystujących technologie kosmiczne.

2. Współpraca regionalna i międzyregionalna

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego przyznawany od 2011 roku to honorowe wyróżnienie nadawane osobom, instytucjom bądź organizacjom, które w szczególny sposób przyczyniają się do rozwoju Województwa Małopolskiego na różnych płaszczyznach działalności, m.in. społecznej, gospodarczej i kulturalnej. Nadawany jest – po rekomendacji Komisji Medalu – przez Sejmik Województwa Małopolskiego, a uroczyste wręczenie odbywa się podczas Gali Święta Małopolski. W 2022 roku 10 czerwca w Centrum Sztuki Mościce w Tarnowie odbyła się uroczysta Gala Święta Małopolski, podczas której Marszałek Województwa Małopolskiego wraz z Przewodniczącym Sejmiku Województwa Małopolskiego wręczyli Laureatom Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego. W 2022 roku przyznano 3 Złote Medale dla Mieczysława Gila oraz dla Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki oraz jeden pośmiertny dla śp. Zofii Gołubiew, 4 Srebrne Medale i 7 Medali Brązowych.

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski jest honorowym wyróżnieniem, które przyznaje się za aktywne działania na rzecz społeczności lokalnych, przyczyniające się do rozwijania społeczeństwa obywatelskiego i wzbogacające tym samym dorobek regionu. Ustanawiając w 2014 roku Oznakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski, Samorząd Województwa daje wyraz szczególnego uznania dla wszystkich tych, którzy podejmują inicjatywy dla budowania wspólnego dobra na rzecz osób i instytucji w swoim najbliższym otoczeniu. Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski jest ściśle związana – przez swoją symbolikę – z regionem, a inspirację dla niej stanowi krzyż na Wielkim Giewoncie, który jest najbardziej rozpoznawalną górą w regionie i w kraju. Odnaczenie posiada dwa stopnie: złoty i srebrny. W roku 2022 przyznano 92 odznaki w stopniu złotym oraz 44 w stopniu srebrnym.

Komitet Sterujący ds. Koordynacji Systemowego Wsparcia Uchodźców z Ukrainy w ramach Małopolskiej Tarczy Humanitarnej

Komitet Sterujący ds. Koordynacji Systemowego Wsparcia Uchodźców z Ukrainy w ramach Małopolskiej Tarczy Humanitarnej został powołany Uchwałą Nr 358/2022 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 15 marca 2022 roku na czas trwania kryzysu związanego z konfliktem wojennym w Ukrainie. W skład Komitetu wchodzi członkowie Zarządu Województwa Małopolskiego na czele z Marszałkiem Województwa Małopolskiego, który pełni jednocześnie funkcję Przewodniczącego Komitetu Sterującego, ponadto wszyscy Przewodniczący Komisji Sejmiku Województwa Małopolskiego, a także Wojewoda Małopolski. Komitet koordynuje prace związane z długoterminowymi działaniami pomocowymi na rzecz obywateli Ukrainy. Celem jego funkcjonowania jest zapewnienie optymalnych działań oraz wymiana informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w podejmowanie decyzji na szczeblu województwa. Działania pomocowe ujęto w Małopolskiej Tarczy Humanitarnej i podzielono na pięć pakietów w zakresie realizacji najpilniejszych potrzeb względem obywateli z Ukrainy. Są to: Pakiet Transportu, Pakiet Rynku Pracy, Pakiet Edukacji, Pakiet Społeczny, Pakiet dotyczący Organizacji Pozarządowych, Wolontariatu i Współpracy z JST. W 2022 roku odbyło się 6 posiedzeń Komitetu Sterującego ds. Koordynacji Systemowego Wsparcia Uchodźców z Ukrainy w ramach Małopolskiej Tarczy Humanitarnej. Na posiedzeniach omawiane były kwestie najpilniejsze, sprawy organizacyjne, w tym zabezpieczenie środków finansowych na realizację zadań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy.

Spotkania środowiskowe

W 2022 roku odbyły się spotkania Członków Zarządu Województwa Małopolskiego z parlamentarzystami z Małopolski, przedstawicielami administracji rządowej oraz przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, podczas których poruszane były kluczowe tematy dotyczące Województwa Małopolskiego. Członkowie Zarządu Województwa Małopolskiego uczestniczyli w posiedzeniach Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski.

Małopolski Dzień Samorządowca w Starym Sączu

Dnia 27 maja 2022 roku po raz kolejny w Starym Sączu odbyły się uroczystości Małopolskiego Dnia Samorządu Terytorialnego, upamiętniające pierwsze po 1989 roku wybory samorządowe z 27 maja 1990 roku, które umożliwiły obywatelom współdecydowanie o losie swoich „małych ojczyzn” i dały początek powstania lokalnych, demokratycznych samorządów. Był to szczególny moment dla współczesnej historii naszego kraju. Tradycyjne już spotkanie Samorządowców z całego regionu w mieście Świętej Kingi – patronki Samorządowców – było okazją do wspólnego świętowania, jak również do rozmów, podsumowania osiągnięć w minionym roku, wymiany doświadczeń oraz zachętą do wytyczania coraz ambitniejszych planów na przyszłość.

Dożynki Województwa Małopolskiego

XXIV Dożynki Województwa Małopolskiego w 2022 roku odbyły się w Gminie Zielonki. Dożynkowe spotkania to staropolski obyczaj, który stał się częścią kultury i narodowej tożsamości. Święto plonów jest jednym z najważniejszych wydarzeń w Małopolsce, coroczną okazją do podsumowania rozwoju rolnictwa w Województwie Małopolskim oraz do podziękowania rolnikom za codzienny trud ich pracy. Punktem kulminacyjnym uroczystości jest rozstrzygnięcie konkursu na najpiękniejszy wieniec dożynkowy (w 2022 roku zwyciężył wieniec z Gminy Tarnów, sołectwo Poręba Radlna). Zwycięski wieniec reprezentuje Województwo Małopolskie na Dożynkach Prezydenckich, gdzie w konkursie rywalizują zwycięskie wieńce z wszystkich 16 województw.

Małopolskie Spotkanie Opłatkowe

W dniu 19 grudnia 2022 roku w Operze Krakowskiej w Krakowie tradycyjnie od wielu lat w okresie poprzedzającym Święta Bożego Narodzenia w szerokim gronie członków małopolskiej wspólnoty: przedstawiciele samorządów, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, ludzi kultury, nauki, parlamentarzystów oraz przedsiębiorców odbyło się Małopolskie Spotkanie Opłatkowe.

Dotacje dla Gmin Brzeszcze, Dębno Łużna oraz Lubień w ramach konkursu Najlepszy Sołtys Województwa Małopolskiego A.D. 2021

Marszałek Województwa obejmuje konkurs na Najlepszego Sołtysa Województwa Małopolskiego swym honorowym patronatem oraz honoruje wybór najlepszego sołtysa dotacją celową, kierowaną do gminy, z której pochodzi laureat z przeznaczeniem na wsparcie zadania własnego gminy. Dotacje dla gmin, z których pochodzą laureaci wyłonieni w konkursie, wynoszą odpowiednio: 50 tys. zł – I miejsce w roku 2022 otrzymała gmina Brzeszcze, 30 tys. zł – II miejsce gmina Dębno, 20 tys. zł – III miejsce gmina Łużna oraz 10 000 zł – nagroda specjalna przyznana dla gminy Lubień. Inicjatywa ta jest jedną z form uznania pracy sołtysów na rzecz swojej lokalnej społeczności oraz okazją do rozpowszechnienia dobrych praktyk.

Współpraca Województwa Małopolskiego ze środowiskiem naukowym

Dzięki podpisanym porozumieniom 13 maja 2021 roku pomiędzy Województwem Małopolskim a uczelniami wyższymi w sprawie długofalowej współpracy – zintensyfikowano współpracę. Powołano Radę Naukową ds. Strategicznych Kierunków Rozwoju Małopolski, która stanowi platformę współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim a uczelniami wyższymi, działającymi w Małopolsce na rzecz rozwoju gospodarczego i konkurencyjności regionu. Rada Naukowa jest organem opiniotawczo-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego w zakresie projektowania i organizacji najważniejszych wydarzeń gospodarczych w regionie, konsultacji dotyczących polityki rozwoju regionu w kontekście kształcenia i oczekiwanych kompetencji, jak również konsultacji działań służących wzmocnieniu wspólnotowości regionu. Aktywna działalność Rady Naukowej wpisuje się w Strategię Rozwoju Województwa *Małopolska 2030*. W skład Rady Naukowej wchodzi Marszałek Województwa Małopolskiego oraz rektorzy 17 uczelni wyższych działających w Małopolsce, które podpisały z Województwem Małopolskim Porozumienie dotyczące długofalowej współpracy lub osoby ich zastępujące przez nich wskazane. W 2022 roku odbyło się 5 posiedzeń Rady Naukowej ds. Strategicznych Kierunków Rozwoju Małopolski.

3. Promocja

Rozwój marki Małopolska

W procesie zarządzania marką Małopolska kluczową kwestią jest sprawna organizacja i koordynacja podejmowanych działań, na podstawie posiadanych zasobów, kompetencji i doświadczenia osób realizujących działania promocyjne, a także konsekwentna, ścisła współpraca między odpowiedzialnymi podmiotami.

Mając na uwadze budowę tak zdefiniowanego procesu zarządzania marką, w 2022 roku kontynuowano ciesząc się dobrym odbiorem uczestników cykl spotkań branżowych z zakresu rozwoju marki regionu pn. *InNOWAcja. ProMOCja.Małopolska*. Spotkania skierowane były do szerokiego grona pracowników instytucji współpracujących w ramach Systemu Koordynacji Marki Małopolska, w tym m.in.: departamentów urzędu, Wojewódzkich Samorządowych Jednostek Organizacyjnych, spółek kapitałowych oraz stowarzyszeń, odpowiedzialnych za promocję, marketing i zagadnienia public relations. Spotkania poruszały zagadnienia z zakresu promocji instytucji kultury oraz tworzenia i promowania ciekawych treści w social mediach.

Istotnym krokiem w celu systematycznego zacieśnienia komunikacji między podmiotami współpracującymi w ramach Systemu Koordynacji Marki Małopolska jest stały rozwój Elektronicznej Platformy Komunikacji Marki Małopolska, która z roku na rok jest rozbudowywana i wzbogacana o nowe funkcjonalności i usprawnienia. Platforma www.epk.malopolska.pl pozwala na stworzenie spójnego przekazu promocyjnego Małopolski przez wszystkie podmioty współpracujące, ułatwia współpracę na polu planowania, konsultowania, realizacji i monitorowania prowadzonych działań promocyjnych.

W dobie silnego rozwoju Internetu i jego popularności jako prostego i dostępnego narzędzia wyszukiwania informacji, Województwo Małopolskie przykładą sporą wagę do rozwoju marketingu internetowego, pozwalającego na dotarcie z przekazem promocyjnym do szerokiego grona odbiorców na całym świecie. W 2022 roku duży nacisk został położony na prowadzenie spójnej i ciekawej komunikacji na najpopularniejszych kanałach społecznościowych: Facebooku, Instagramie oraz Youtube. Wynikiem konsekwentnie prowadzonych działań w 2022 roku

oficjalny fanpage Województwa Małopolskiego znalazł się na pierwszym miejscu wśród województw i regionów prowadzących komunikację na Facebooku. Osiągnął ponad 240 tys. obserwujących użytkowników, docierając z przekazem do ok. 8 mln unikalnych użytkowników, w tym do dość szerokiego grona odbiorców anglojęzycznych, wśród których zyskał uznanie ponad 7 tys. fanów. Popularność działań promocyjnych prowadzonych na Instagramie Województwa Małopolskiego cieszyło się także sporym zainteresowaniem, osiągając 28 tys. osób obserwujących. Działania promocyjne prowadzone na kanale YouTube opierało się głównie na promocji filmów wizerunkowych. Ważnym narzędziem promocyjnym, cieszącym się od lat dużym zainteresowaniem obiorców, jest Małopolska Baza Multimediów pn. *FotoPortal* (www.fotoportal.malopolska.pl). To baza wysokiej jakości materiałów multimedialnych Województwa Małopolskiego, m.in. fotografii, filmów, projektów graficznych oraz koncepcji artystycznych. Dzięki *FotoPortalowi* w łatwy sposób można korzystać ze zgromadzonych zasobów, które są bardzo pomocne do skutecznej promocji marki Małopolska.

Z *FotoPortalu* mogą korzystać przedstawiciele instytucji zaangażowanych w rozwój marki Małopolska, w tym m.in. pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, pracownicy Wojewódzkich Samorządowych Jednostek Organizacyjnych, stowarzyszeń. *FotoPortal* ulega stałej rozbudowie o nowe elementy, jest dostosowywany do zmieniających się standardów i potrzeb użytkowników, stale wzrasta także liczba użytkowników. Aktualnie liczba materiałów multimedialnych zawartych w *FotoPortalu* wynosi ponad 16 400.

Nagrody dla Województwa Małopolskiego

W 2022 roku skoordynowano udział Województwa Małopolskiego w ogólnopolskich konkursach, których celem jest docenienie dobrej pracy na rzecz rozwoju regionu i jego mieszkańców.

Tematyka konkursów dotyczy zarówno wąskich specjalizacji, którymi zajmują się departamenty merytoryczne działające w UM Województwa Małopolskiego, jak i promocji oraz marketingu całej Małopolski.

W 2022 roku Województwo Małopolskie zdobyło aż dziesięć nagród i wyróżnień w pięciu konkursach o zasięgu ogólnopolskim. Nagrody uzyskały działania realizowane przez:

- › Departament Nadzoru Właścicielskiego i Gospodarki (projekty: Innowacyjne Safari i #StartUP Małopolska),
- › Departament Rozwoju Regionu (projekt SPIN-Małopolskie Centra Transferu Wiedzy wsparciem dla przedsiębiorców),
- › Departament Środowiska (projekt Małopolskie Wyzwanie *Tydzień dla klimatu*, aplikacja mobilna Ekointerwencja oraz profil Facebook EkoMałopolska),
- › Departament Turystyki (kampania Małopolska. Poznajmy się, aplikacja mobilna VisitMałopolska),
- › Departament Zdrowia, Rodziny, Równego Traktowania i Polityki Społecznej (projekt HoCare2.0),
- › Kancelaria Zarządu (kampania Dobro jest w Małopolsce. Stop koronawirusowi!).

Branding małopolskiej przestrzeni. Projekt polega na budowaniu marki Małopolska dzięki zapewnieniu obecności Województwa Małopolskiego w miejscach licznie odwiedzanych przez turystów, a także będących areną wydarzeń sportowych w Regionie, poprzez ekspozycję instalacji z logo Województwa Małopolskiego. Taka forma reklamy stanowi wsparcie dla prowadzonych działań i kampanii promocyjnych Województwa, a także jest skutecznym narzędziem wzmacniającym rozpoznawalność i identyfikację wizualną Województwa Małopolskiego. W 2022 roku kontynuowano współpracę w zakresie ekspozycji podświetlanych instalacji z logo Województwa Małopolskiego na terenie Skoczni Narciarskiej Wielka Krokiew w Zakopanem, na Pijalni Głównej w Krynicy-Zdroju oraz na terenie toru kajakowego Krakowskiego Klubu Kajakowego KOLNA.

Kampanie promocyjne Województwa Małopolskiego

Akcja świąteczna o charakterze promocyjno-społecznym *Małopolska w prezencie!*

Małopolska w prezencie! – takie hasło towarzyszyło świątecznej akcji bożonarodzeniowej województwa małopolskiego. W ramach akcji pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego przygotowali na te święta prezenty dla podopiecznych z wybranych małopolskich domów dziecka. W sumie obdarowanych zostało ponad 150 dzieci. W partnerstwie z Archidiecezją Krakowską 17 grudnia odbyło się uroczyste rozświetlenie choinki pod oknem papieskim, któremu towarzyszył koncert Małej Armii Janosika. Na choince zawisły małopolskie

bombki. Uczestnicy wydarzenia mogli poczęstować się gorącymi pierogami i barszczem, rozwiązać quiz wiedzy o Małopolsce i wygrać atrakcyjne nagrody od Małopolski. Rozdano 3000 paczek dla dzieci z domów dziecka, świetlic środowiskowo-wychowawczych, a także krakowskich rodzin. Również w ramach partnerstwa z Fundacją „Róża” w Gorlicach zorganizowano dla osób najbardziej potrzebujących wigilię, podczas której prezentami obdarowano dzieci z domów dziecka, podopiecznych Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz dzieci spędzające święta na oddziałach dziecięcych Szpitala Specjalistycznego w Gorlicach. Akcja świąteczna to również okazja do oddania najcenniejszego z prezentów – krwi. W świątecznej akcji krwiodawstwa wykorzystano małopolskiego krwiobusa.

Quiz wiedzy o Małopolsce

Internetowy konkurs wiedzy o Małopolsce jak co roku ma na celu edukowanie, promowanie walorów i podkreślanie atrakcyjności Małopolski. Uczestnicy, odpowiadając na pytania związane z Małopolską, mają okazję sprawdzić oraz poszerzyć swoją wiedzę o regionie. Wszystkim quizom towarzyszy promocja w mediach społecznościowych oraz na stronie internetowej Małopolski.

W roku 2022 w ramach umowy dodatkowo została zakupiona roczna licencja na platformie do przeprowadzania quizów Kahoot, by poszerzyć możliwości przeprowadzania quizu w formie „na żywo”. Podczas quizu prowadzona jest interakcja z publicznością, a pytania są wyświetlane na ekranie na scenie i w aplikacji na telefon. W związku ze zwiększeniem możliwości quiz wiedzy o Małopolsce dodatkowo był przeprowadzany „na żywo” podczas wszystkich plenerowych wydarzeń w ramach Małopolskiego Festiwalu Smaku oraz konferencji Małopolski GISday na Uniwersytecie Rolniczym. Stanowił tym samym dodatkową atrakcję dla uczestników podczas tych wydarzeń.

W roku 2022 odbyła się również jedna świąteczna edycja quizu w Internecie pod hasłem – *Małopolska w prezencie!* Quiz wiedzy o Małopolsce jest również wykorzystywany w formie stacjonarnej, na dwóch komputerach jako atrakcja stoiska promocyjnego Małopolski, m.in. podczas wszystkich wydarzeń w ramach Małopolskiego Festiwalu Smaku.

Kampania outdoorowa

Kampania outdoorowa Województwa Małopolskiego na nośnikach zewnętrznych, typu billboard, citylight, na wiatkach przystankowych i pojazdach komunikacji miejskiej zlokalizowanych zarówno na terenie miasta Krakowa, jak i Małopolski wystartowała w czerwcu i była poświęcona Małopolskiemu Festiwalowi Smaku oraz Świętu Małopolski. Kolejne edycje były dedykowane projektowi Made in Małopolska, Papieżowi Janowi Pawłowi II i kampanii świątecznej. Zewnętrzne formy promocji stanowią niezwykle istotne wzmocnienie działań informacyjnych i promocyjnych, przyczyniają się do budowania świadomości i wizerunku marki Małopolska wśród mieszkańców i potencjalnych turystów.

Święto Małopolski

Święto Małopolski to wydarzenie cykliczne, mające na celu budowanie silnej wspólnoty Małopolan i umacnianie tworzących ją więzów oraz promocję walorów naszego regionu. Na Święto Małopolski w 2009 roku Samorząd Województwa Małopolskiego wybrał 10 czerwca dla upamiętnienia trzech ważnych rocznic: 30-lecia mszy papieskiej na krakowskich Błoniach, 20-lecia wolnej Polski i 10-lecia Samorządu Regionalnego.

Z tej okazji przez cały czerwiec niektóre Wojewódzkie Samorządowe Jednostki Organizacyjne zapewniły bezpłatny udział mieszkańcom regionu w organizowanych wydarzeniach, koncertach i spektaklach.

Uroczyste wręczenie Medali Honorowych za Zasługi dla Województwa Małopolskiego odbyło się podczas Gali Święta Małopolski w Centrum Sztuki Mościce. Galę Święta Małopolski uświetniły występy muzyczne. W dniu 10 czerwca zgromadzeni mieli okazję wysłuchać artystów Filharmonii Futura.

Po raz pierwszy po długiej przerwie 12 czerwca 2022 roku w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie zostało zorganizowane Święto Małopolski, które miało charakter dużej, otwartej imprezy plenerowej, dostępnej zarówno dla mieszkańców Małopolski, jak i przybyłych gości spoza naszego województwa.

W ramach wspólnego celebrowania Święta Małopolski zainaugurowany został Małopolski Festiwal Smaku, gdzie dla przybyłych gości, zarówno tych małych, jak i dużych przygotowano liczne atrakcje. Tego dnia zwiedzanie Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie było bezpłatne, każdy mógł spędzić aktywnie czas, posmakować wyjątkowych małopolskich przysmaków, ale i wygrać nagrody w organizowanym quizie. Zwieńczeniem całego wydarzenia był koncert zespołu ORGANEK.

Małopolski Festiwal Smaku

Małopolski Festiwal Smaku (MFS) to największe wydarzenie kulinarne w regionie, które w 2022 roku zorganizowano po raz siedemnasty. Wydarzenia odbyły się w sześciu miastach Małopolski: Krakowie, Trzebini, Bochni, Gorlicach, Krynicy-Zdroju i Czernichowie.

Główną ideą Małopolskiego Festiwalu Smaku jest wsparcie małopolskich producentów, a także aktywizacja lokalnych samorządów i kół gospodyń wiejskich, dlatego też czynny udział w organizacji MFS miały gminy: Trzebinia, Bochnia, Gorlice, Krynica-Zdrój oraz Czernichów. Podczas Małopolskiego Festiwalu Smaku niezwykle ważne jest zaprezentowanie Małopolski jako regionu z ogromnym bogactwem zdrowej, nieprzetworzonej żywności o zagwarantowanej jakości, wytwarzanej lokalnie oraz nieprzeciętnych tradycji kulinarnych, dlatego Małopolski Festiwal Smaku w 2022 roku został zorganizowany pod hasłem *Małopolski Festiwal Smaku – Naturalnie!*

W ramach MFS zorganizowano m.in.: pokazy gotowania w mistrzowskim wykonaniu Ambasadora Andrzeja Polana połączone z degustacjami, odwiedzający mieli możliwość zakupu regionalnych specjałów u producentów oraz potraw przygotowanych przez koła gospodyń wiejskich, odbyły się warsztaty, quiz wiedzy o Małopolsce, gry, konkursy i zabawy dla dzieci. Swoją ofertę zaprezentowały również wybrane jednostki Województwa Małopolskiego oraz podmioty ekonomii społecznej.

Made in Małopolska

Projekt Made in Małopolska zakłada marketingową współpracę województwa z markami regionalnymi w kilku obszarach: inicjatywy, miejsca, biznes, smak, woda, dizajn. Podkreśla, że pochodzenie ma znaczenie, tworząc w świadomości odbiorców pozytywne skojarzenia marek z miejscem ich powstawania. Projekt stawia na system wsparcia i promocję regionalnych produktów, a jednocześnie dzięki ich wartości wzmacnia wizerunek Małopolski. Znak Made in Małopolska potwierdza szczególną wartość produktów i usług nim sygnowanych, wskazując konsumentom, że są one warte polecenia.

W 2022 roku społeczność skupiona wokół projektu powiększyła się o kolejnych uczestników.

Projekty partnerskie jako narzędzia promocji regionu

KRYNICA FORUM w Krynicy-Zdroju

Czerpiąc z doświadczeń poprzednich edycji CYBERSEC, Instytut Kościuszki w 2022 roku rozszerzył dotychczasową formułę, tworząc konferencję KRYNICA FORUM, której program powstał w konsultacji z przedstawicielami najlepszych polskich uczelni zgromadzonych w Radzie Naukowej Województwa Małopolskiego.

Zapoczątkowany w 2015 roku CYBERSEC to coroczna konferencja typu *public policy*, poświęcona strategicznym aspektom cyberprzestrzeni oraz globalnej rewolucji technologicznej, wykorzystująca sprawdzoną formułę opartą na połączeniu wiedzy ekspertów i profesjonalistów z różnych dziedzin, w celu opracowania praktycznych rekomendacji. KRYNICA FORUM jest konferencją rozszerzającą tematykę cyberbezpieczeństwa o inne ważne i aktualne społeczno-ekonomiczno-polityczne tematy.

Podczas wydarzenia Województwo Małopolskie uzyskało tytułu Partnera Głównego Tytularnego oraz wiele usług promocyjnych, w tym uzyskanie powierzchni na stoiska promocyjne dla realizacji własnych przedsięwzięć promocyjnych Województwa podczas trwania wydarzenia oraz ekspozycja elementów systemu wystawienniczego na całym terenie wydarzenia. Ponadto Województwo Małopolskie uzyskało wiele świadczeń o charakterze medialnym, zyskując publikacje na temat zaangażowania promocyjnego i merytorycznego w wydarzeniu zarówno w prasie, radiu, telewizji, jak i w szeroko pojętych social mediach.

Podczas konferencji, w ciągu trzech dni, na 6 scenach, w ramach 5 ścieżek tematycznych odbyły się 102 panele dyskusyjne, seminaria oraz wydarzenia specjalne. Zarejestrowano ponad 1200 uczestników oraz ok. 300 prelegentów na miejscu. Najpopularniejszą debatę wyświetlono 280 tys. razy. KRYNICA FORUM w mediach oraz na swoich profilach w social mediach dotarła do prawie 38 mln osób, informacje o konferencji oraz o zaangażowaniu Województwa Małopolskiego w przedsięwzięcie pojawiły się w największych, najbardziej opiniotwórczych mediach, będąc doskonałym nośnikiem wartości promocyjnych, na których szczególnie zależało Województwu Małopolskiemu. Ekwiwalent reklamowy (AVE) zarówno w mediach, jak i w digitalu oszacowano na poziomie 8,6 mln zł.

Festiwal Piękna 2022

W 2022 roku Małopolska po raz kolejny została Partnerem Głównym konkursów piękności Miss Polski, Miss Supranational i Mister Supranational organizowanych pod wspólną nazwą Festiwal Piękna 2022. Konkurs Miss Polski to niewątpliwie najbardziej rozpoznawalny konkurs piękności w kraju; wzięły w nim udział 24 kandydatki. W 2022 roku odbyła się jego 33. edycja. Międzynarodowy konkurs piękności dla kobiet, Miss Supranational, został zorganizowany po raz 13. O koronę i tytuł tej najpiękniejszej walczyło 69 kandydatek z całego świata. Międzynarodowy konkurs Mister Supranational odbył się już po raz 6. O miano najprzystojniejszego mężczyzny walczyło 34 uczestników. Przedsięwzięcie, ze względu na swą skalę i zasięg medialny, daje niepowtarzalną możliwość promocji Województwa Małopolskiego na arenie międzynarodowej. Festiwal Piękna 2022 transmitowany był do ponad 140 krajów, a szacowana oglądalność to ponad 120 mln widzów. Festiwal odbył się w amfiteatrze zrewitalizowanego Parku Strzeleckiego w Nowym Sączu, a w Polsce emitowany był na antenie grupy Polsat.

Świadczenie reklamowe (spoty) oraz product placement w telewizji POLSAT oszacowano na poziomie – 7,6 mln zł, product placement w transmisjach do 141 (Miss Supranational) i 102 (Mister Supranational) krajów na świecie – na poziomie około 121,5 mln zł, a wartość publikacji w mediach internetowych na podstawie zamówionych raportów Brand 24 – 75 mln zł.

Wizytówki Małopolski

Projekt pod nazwą *Wizytówki Małopolski* zakłada wizerunkową obecność Województwa Małopolskiego jako partnera najbardziej rozpoznawalnych, cyklicznych i posiadających swój indywidualny, unikatowy charakter wydarzeń odbywających się w naszym regionie. Celem projektu jest wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców oraz budowanie silnej marki Małopolska. Wydarzenia realizowane w ramach projektu oznaczane są specjalnym, zaprojektowanym na potrzeby projektu stemplem: *Wizytówka Małopolski*. Województwo Małopolskie niezmiennie docenia ich wartość, renomę i nieoceniony wkład w promocję regionu, a także wpływ na wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców Małopolski.

W 2022 roku Województwo Małopolskie w ramach projektu *Wizytówki Małopolski* zakupiło usługi promocyjne podczas wydarzeń takich, jak: 50. Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, Krynica Źródłem Kultury, III Royal Opera Festival, Prolog 32. FKŻ, 16. edycja Summer Music Festival Wieliczka 2022, Kromer Festival Biecz, Festiwal Folkloru Polskiego 55. Sabałowe Bajania, Górale Świata Sercem w Zakopanem. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziemi Górskich, XIV Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej *Muzyka na Szczytach*, XV Festiwal Piosenki *Integracja malowana dźwiękiem*, Pannonica Festiwal i Jesienny Festiwal Teatralny.

Projekty partnerskie

Współpraca z partnerami realizującymi różnego rodzaju wydarzenia w regionie zakładała wizerunkową i promocyjną obecność Małopolski, jako partnera tych inicjatyw.

W 2022 roku Województwo Małopolskie zakupiło usługi promocyjne m.in. podczas takich wydarzeń, jak: Warsztaty *Summerstock 2022*, II edycja Małopolskiego Festiwalu Podróżniczego 50°N, obchody 25. rocznicy VI pielgrzymki Świętego Jana Pawła II do Ojczyzny, V Memoriał Krystiana Rempały, Małopolska MTB Film Festival i inne.

Rok 2022 został ustanowiony przez Sejmik Województwa Małopolskiego Rokiem Seniora i Solidarności Międzypokoleniowej. Z tej okazji zaangażowaliśmy się także w wiele wydarzeń dedykowanych seniorom.

SYSTEMY TECHNICZNE

Transport

Opracowanie: Magdalena Trzaska-Maj, Mirosław Markiewicz

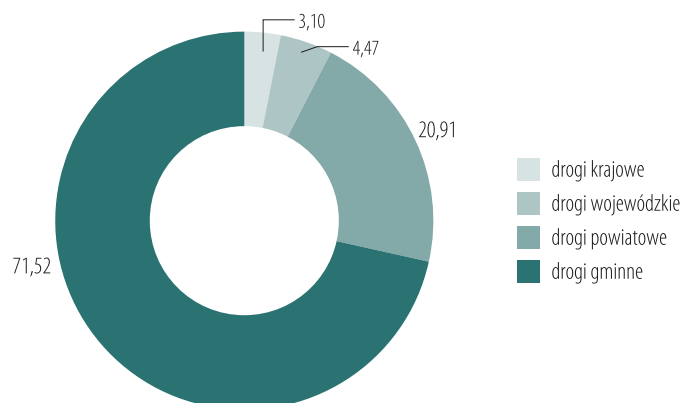
podsumowanie

- W 2022 roku Kraków Airport obsłużył łącznie ponad 7,3 mln pasażerów; to drugi wynik w historii krakowskiego lotniska po rekordowym 2019 roku.
- Największą frekwencją na liniach Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej cieszyła się linia SKA3 trasa Trzebinia–Kraków–Tarnów.
- W 2022 roku zakończono m.in. budowę obwodnicy Tuchowa, która pozwala na wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrum miejscowości, usprawniając jej system komunikacyjny, oraz poprawia dostęp do pobliskich stref aktywności gospodarczej, a także zakończono budowę obwodnicy Zatora i Podolsza.
- Kontynuowano m.in. realizację zadań: budowa drogi S7 Lubień–Rabka, budowa drogi S7 granica województwa świętokrzyskiego – Kraków oraz S52 północna obwodnica Krakowa.

1. Infrastruktura drogowa

Sieć dróg na terenie województwa małopolskiego składa się z dróg krajowych (DK), wojewódzkich (DW), powiatowych (DP) i gminnych (DG) o łącznej długości 31 715,57 km.

Wykres 120. Sieć drogowa w Małopolsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GDDKiA, ZDW oraz GUS.

Drogi krajowe

Na koniec 2022 roku łączna długość dróg krajowych w Małopolsce wynosiła 982,6 km. Na sieci tej zlokalizowane były 652 obiekty mostowe, tunele i przejścia podziemne o łącznej długości 43 616 m. W ramach okresowego przeglądu technicznego dróg w 2022 roku dokonano oceny stanu technicznego. W stanie dobrym jest 48,5% długości odcinków dróg krajowych (nawierzchnie dróg nie wymagają zabiegów). W stanie ostrzegawczym jest 42,1% długości dróg krajowych (nawierzchnie z uszkodzeniami, wymagające zaplanowania zabiegów naprawczych). Natomiast ok. 9,4% dróg posiada nawierzchnię w złym stanie technicznym (nawierzchnie z uszkodzeniami wymagające niezwłocznych zabiegów naprawczych).

Tabela 76. Długość dróg krajowych w Małopolsce w podziale na poszczególne klasy techniczne (w km)

	2010	2012	2014	2016	2018	2019	2020	2021	2022
A	43,96	101,76	101,76	101,75	101,76	101,76	101,76	101,76	115,54 (w tym 13,78 zarządzane przez Rzeszów AS)
S	21,86	21,86	21,86	21,83	25,92	31,02	38,95	52,05	54,94
GP	697,16	699,03	698,73	699,33	698,66	698,41	691,99	676,49	672,79
G	147,71	147,71	147,71	144,71	144,71	139,30	139,30	139,30	139,30
Razem	910,69	970,36	970,06	967,62	971,05	970,49	972,00	969,60	982,57

Źródło: GDDKiA o. Kraków.

W 2022 roku realizowano drogowe projekty infrastrukturalne w ramach dwóch programów.

1. Program Budowy Dróg Krajowych, gdzie:

- › realizowano roboty w ramach zadań:
 - Budowa drogi S7 Lubień–Rabka,
 - Budowa drogi S7 granica województwa świętokrzyskiego – Kraków,
 - S52 północna obwodnica Krakowa,
 - Budowa drogi S1 Kosztowy – Bielsko Biała (obwodnica Oświęcimia),
 - Budowa drogi krajowej nr 75 odcinek Brzesko – Nowy Sącz, odcinek I–II, etap łącznika „brzeskiego”,
 - Budowa obwodnicy Nowego Sącza i Chełmca w ciągu drogi krajowej nr 28;
- › prowadzono prace przygotowawcze (etap dokumentacji) dla zadań:
 - Budowa drogi ekspresowej S52 na odcinku Bielsko Biała – Głogoczów (BDI),
 - Budowa drogi dwujezdniowej klasy GP (na parametrach klasy S) w ciągu DK 7 na odcinku Rabka–Chyżne,
 - Budowa DK 75 klasy GP na odcinku Brzesko – Nowy Sącz, odcinek II od Brzeska na włączeniu do DK 75 do Nowego Sącza,
 - Rozbudowa autostrady A4 od węzła Kraków Zachód (Balice) do ul. Kąpielowej w Krakowie oraz drogi S52 od węzła Kraków Zachód do węzła Modlniczka o trzeci pas ruchu,
 - Budowa obwodnicy Zabierzowa na drodze nr 79 (uzyskano decyzję ZRiD),
 - Budowa obwodnicy m. Zator droga nr 28 (uzyskano decyzję ZRiD).

2. Program budowy 100 obwodnic o łącznej wartości wydatków sięgającej 3,10 mln zł. W 2022 roku w ramach tego programu prowadzono prace przygotowawcze dla zadań:

- › Budowa obwodnicy Limanowej w ciągu DK 28,
- › Budowa obwodnicy Makowa Podhalańskiego w ciągu DK 28,
- › Budowa obwodnicy Nowego Targu w ciągu DK 49,
- › Budowa obwodnicy Piwnicznej w ciągu DK 87,
- › Budowa obwodnicy Chrzanowa i Trzebini w ciągu DK 79.

W ramach działania: Przebudowa dróg i mostów wraz z zadaniami poprawiającymi bezpieczeństwo ruchu drogowego w 2022 roku realizowanych zostało 56 zadań o łącznej wartości wydatków przekraczającej 100 mln zł. Zakończone zadania pozwoliły na rozbudowę dróg obejmującą m.in. przebudowę skrzyżowań, budowę ciągów

pieszych, budowę zatok autobusowych oraz przebudowę infrastruktury drogowej (sieci: gazowa, teletechniczna, elektroenergetyczna, wodociągowa, sanitarna, deszczowa) na długości ok. 6 km. Przebudowano również 2 mosty (w ciągu DK 79 w Chrzanowie oraz DK 7 w Chyżnem), 1 wiadukt (w ciągu DK 94 w Bochni) oraz 1 przepust (w ciągu DK 52 w Biertowicach). Ponadto w ramach wydatków na przedmiotowe działania wykonane zostało dedykowane oświetlenie (łącznie 146 lokalizacji) na przejściach dla pieszych oraz na wlotach podporządkowanych zlokalizowanych na drogach krajowych w Rejonach Nowy Targ, Tarnów, Wadowice, Nowy Sącz oraz Kraków.

W roku 2022 wydatki poniesione na drogi krajowe w Małopolsce wyniosły łącznie 2,3 mld zł, z czego najwięcej bo 2 mld zł przeznaczono na inwestycje/remonty/przebudowy itp. W roku 2021 wydatki poniesione na drogi krajowe wyniosły łącznie 2,3 mld zł, z czego najwięcej, bo 2,1 mld zł przeznaczono na inwestycje/remonty/przebudowy itp.

Drogi wojewódzkie

Na koniec 2022 roku łączna długość dróg wojewódzkich w Małopolsce wynosiła 1418,4 km. Na sieci tej zlokalizowane były 373 obiekty mostowe o łącznej długości 13 023 m.

Tabela 77. Wydatki na drogi wojewódzkie (w zł)

	2019	2020	2021	2022
Inwestycje drogowe i mostowe	211 393 244	344 981 174	205 551 521	287 589 054
Utrzymanie dróg i mostów wraz z obsługą administracyjno-techniczną	81 403 424	87 435 182	85 934 798	108 440 840
Budżet Obywatelski	401 439	96 000	150 000	
Razem	293 198 107	433 551 964	291 636 319	396 029 894

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Nakłady finansowe przeznaczone na drogi wojewódzkie z podziałem na źródła finansowania przedstawiają się następująco:

- › Budżet Województwa: 197 229 862 zł,
- › Środki Unii Europejskiej: 162 937 189 zł,
- › Środki Interreg: 2 599 758 zł,
- › Środki Budżetu Państwa: 20 726 384 zł, w tym RFI+RFRD – 5 372 219 zł,
- › Środki JST: 12 536 701 zł.

W 2022 roku Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie realizował liczne projekty z zakresu infrastruktury drogowej, które przyczyniły się do zrównoważonego rozwoju regionu i odpowiadają na zapotrzebowanie mieszkańców oraz osób odwiedzających Małopolskę. Kluczowe dla regionu inwestycje szczegółowo ujęte są w dokumentach strategicznych, tj.: Strategii Rozwoju Województwa Małopolska 2030, Planie Rozwoju Sieci Dróg Wojewódzkich w Małopolsce do 2030 roku, Planie Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego w Województwie Małopolskim, oraz w dokumentach planistycznych, tj.: Małopolskim Planie Inwestycyjnym na lata 2015–2023, Małopolskim Planie Inwestycyjnym 2030 oraz w Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Małopolskiego.

W 2022 roku w ramach budowy *dróg wojewódzkich dostosowanych do wymogów UE, w zakresie poprawy stanu i jakości infrastruktury w regionie* zakończono:

- › budowę obwodnicy Tuchowa – nowa droga ma ok. 2,7 km długości i przebiega po wschodniej stronie miejscowości. W ciągu obwodnicy zostały wykonane 3 ronda oraz 3 obiekty mostowe. Ponadto w ramach inwestycji została wykonana m.in. budowa dróg serwisowych. Całkowity koszt inwestycji to ponad 57 mln zł. Inwestycja uzyskała dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w wysokości ponad 46 mln zł;
- › budowę obwodnicy Zatora i Podolsza – wybudowano drogę o długości ok. 3 km, wiadukt nad linią kolejową i 3 obiekty mostowe. W ramach zadania zostały także wybudowane 3 skrzyżowania, zbiornik retencyjny, jezdnie dodatkowe oraz ekrany akustyczne przy nowo powstałym rondzie. Wartość inwestycji to ponad 32 mln zł, z czego około 26 mln zł to dofinansowanie z Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020;

- › rozbudowę DW 969 Nowy Targ – Stary Sącz – rozbudowa obejmowała łącznie odcinek długości 7,2 km i przebiegała m.in. przez takie miejscowości, jak Harkłowa, Dębno, Łącko, Jazowsko;
- › rozbudowę DW 973 Żabno–Kozłów – rozbudowano drogę na długości 6,7 km, m.in. w miejscowościach Żelichów i Otfinów.

W miejscowości Żurada na DW 791 przebudowano niebezpieczne skrzyżowanie łączące drogę wojewódzką Olkusz–Trzebinia z drogą powiatową. Powstały nowe chodniki, zatoki autobusowe i oświetlenie, które podnoszą bezpieczeństwo wszystkich uczestników ruchu drogowego. Inwestycja realizowana w latach 2021–2022 przy dofinansowaniu ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

Z zakresu *rozwoju transportu transgranicznego* zakończono realizację 2 projektów dofinansowanych w ramach programu Interreg Polska-Słowacja PL-SK:

- › modernizację odcinków DW 993 na odcinku Gorlice–Lipinki, realizowanego we współpracy z Preszowskim Krajem Samorządowym,
- › modernizację odcinków DW 969 na terenie gminy Krościenko nad Dunajcem w m. Krośnica, realizowanego we współpracy z powiatem nowotarskim i Preszowskim Krajem Samorządowym.

W roku sprawozdawczym na wymienione zadania wydatkowano łącznie 3,6 mln zł przy poziomie dofinansowania ze środków UE w wysokości ok. 2,6 mln zł.

W trakcie 2022 roku kontynuowano realizację wielu projektów drogowych, kluczowych dla rozwoju regionu. Wśród najważniejszych wymienić należy:

- › budowę obwodnicy Waksmundu–Ostrowska–Łopusznej – trwa budowa etapu II od skrzyżowania z DP 1646K do połączenia z DW 969 w Łopusznej o długości około 4,2 km;
- › budowę mostu w miejscowości Dębno i Szlembark wraz z dojazdami w ciągu DW 969 – stan zaawansowania robót na koniec 2022 r. wyniósł ok. 76%;
- › budowę połączenia węzła autostrady A4 w Wierzchosławicach ze SAG w Tarnowie – jedna z największych inwestycji, w ramach której powstaje obiekt mostowy o długości około 816 m; na szczególną uwagę w zaprojektowanym obiekcie zasługuje przęsło nurtowe, którego długość mierzona w osiach podpór wynosi 185 m, co czyni je jednym z najdłuższych w Polsce wykonywanych w technologii nawisowej.

W minionym roku rozpoczęto budowę kolejnych ważnych inwestycji drogowych, wśród nich są niżej wymienione.

- › Obwodnica Szczurowej – inwestycja, która wniesie nową jakość komunikacji w regionie i poprawi bezpieczeństwo użytkowników. Dla projektu pozyskano dofinansowanie ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg w kwocie 35,4 mln zł.
- › Obwodnica Wolbromia – etap III. Przedsięwzięcie pozwoli odciążyć centrum miasta od ruchu tranzytowego, zwiększy dostępność komunikacyjną do regionalnej i lokalnej sieci dróg województwa. W ramach inwestycji zostanie wykonana budowa odcinka drogi wojewódzkiej numer 783 o długości ponad 1 km na odcinku od ul. Olkuszka Szosa do ul. Skalskiej. Zadanie uzyskało dofinansowanie ze środków RPO WM w wysokości 11,6 mln zł. Inwestycja ta stanowi kontynuację dwóch poprzednich etapów obwodnicy Wolbromia, w ramach których powstało łącznie ok. 4 km drogi.
- › Rozbudowa DW 964 na terenie Gminy Niepołomice – inwestycja przebiega przez miejscowości: Wola Batorska, Zabierzów, Wola Zabierzowska, Chobot, na łącznej długości 8 km.

Rozpoczęto także przygotowania budowy obwodnicy Niepołomic w ciągu DW 964 – etap II, przeprowadzono postępowanie przetargowe na opracowanie dokumentacji i wykonanie robót budowlanych. Inwestycja będzie stanowiła kontynuację wybudowanej w 2022 roku przez Gminę Niepołomice zachodniej obwodnicy Podłęża.

Z zadań, które otrzymały promesy dofinansowania w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych rozpoczęto realizację projektu pn.: Budowa obwodnicy i mostów w ciągach dróg wojewódzkich – Polski Ład. W 2022 roku przeprowadzono postępowanie przetargowe, wyłoniono wykonawcę robót i przekazano place budów dla 5 zadań. Zakres projektu obejmuje wykonanie 10 zadań, które dotyczą przede wszystkim przebudowy mostów, m.in. w miejscowościach Szczawa, Kośne Hamry, Bednarka, Jankowice, także przebudowa wiaduktu w ciągu DW 780 w m. Libiąż oraz budowa wyczekiwanej obwodnicy miejscowości Hubenice/Kozłów/Borusowa w ciągu DW 973. Wartość dofinansowania z budżetu państwa wyniesie ponad 160 mln zł. Zakończenie projektu planowane jest na 2025 rok.

Kolejnym odrębnym projektem, który zyskał dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład (w wysokości blisko 62 mln zł), jest Obwodnica Proszowic, etap II. W minionym roku ogłoszono przetarg na zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych. To ważna inwestycja drogowa na północy Małopolski, planowana jest do realizacji w latach 2023–2026.

Z Rządowego Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Drogowej – Mosty dla Regionów w 2022 roku Województwo Małopolskie otrzymało dotację celową budżetu państwa w kwocie 256 tys. zł z przeznaczeniem na wykonanie dokumentacji budowlanej wraz z pozyskaniem decyzji ZRID dla budowy połączenia DK 87 z DW 969 w Nowym Sączu wraz z budową mostu na Dunajcu, w zakresie etapu II. W ramach zadania opracowano mapy sytuacyjno-wysokościowe, projekt wstępny oraz dokumentację geologiczną.

Za kwotę 2,3 mln zł przy dofinansowaniu ze środków RPO WM 2014–2020 w ramach Pomocy Technicznej w wysokości 1,6 mln zł realizowano zadania polegające na przygotowaniu dokumentacji dla inwestycji drogowo-mostowych.

W ramach projektu przygotowywana jest dokumentacja koncepcyjna i projektowa dotycząca budowy obwodnic (m.in. takich miejscowości, jak: Zielonki – etap II, Lisiej Góry, Jankowic i Olszyna, Brzeszcza, Łącka, Liszek, Bochni, Raby Wyżnej, Jabłonki, Wierzchosławic, Myślenic), węzłów drogowych (węzeł A4 Bochnia z DK 94 – etap II, węzeł A4 Brzesko z DW 768 – etap II), bezkolizyjnych połączeń drogowych (przekroczenie linii kolejowej w ciągu DW 957 w m. Nowy Targ, skrzyżowanie DW 780 z linią kolejową nr 93 w m. Chełmek), budowa nowych połączeń drogowych – przebieg DW 774 w Balicach – etap I, Droga Współpracy Regionalnej – etap II – połączenie DW 933 z autostradą A4. Wymienione inwestycje, planowane do realizacji w nadchodzących latach usprawnią podróżowanie w naszym rejonie z korzyścią dla mieszkańców i turystów odwiedzających Małopolskę.

Wśród innych istotnych prac dokumentacyjnych, rozpoczętych w roku sprawozdawczym należy wymienić przede wszystkim:

- › zawarcie umowy na studium korytarzowe oraz wielowariantowe studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe z analizą wielokryterialną dla połączenia BDI w Lanckoronie z drogą wojewódzką DW 953 w Skawinie. W ślad za tym podpisano porozumienie województwa małopolskiego wraz z powiatem krakowskim, powiatem wadowickim i gminą Skawina, dotyczące wspólnego finansowania zadania. Połączenie Skawiny z Beskidzką Drogą Integracyjną to zamierzenie inwestycyjne polegające na zaprojektowaniu nowego odcinka drogi wojewódzkiej, który zespoli się z obwodnicą Skawiny. Inwestorem zadania w zakresie opracowania studium jest Województwo Małopolskie, a jego całkowita wartość to ponad 793 tys. zł;
- › zawarcie umowy na opracowanie studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego budowy połączenia drogowego DW 966 w rejonie Gdowa z DW 965 / DK 28 w rejonie Limanowej – przyczyni się do powstania nowej drogi między Gdowem a Limanową, co w przyszłości skróci czas podróżowania i ułatwi przemieszczanie się mieszkańcom oraz turystom.

W zakresie zadania budżetowego: Modernizacja odcinków dróg wojewódzkich za kwotę ponad 32 mln zł zmodernizowano ok. 16 km odcinków dróg wojewódzkich, wykonano rewitalizację chodnika w m. Sułoszowa, zabezpieczenie skarpy korpusu drogowego DW 971 w m. Żegiestów. Ponadto w minionym roku Województwo Małopolskie otrzymało dofinansowanie ze środków rezerwy subwencji ogólnej budżetu państwa kwotę 2,5 mln zł z przeznaczeniem na:

- › budowę mostu nad potokiem Głębień w m. Szczawa wraz z rozbudową odcinka DW 968 (dojazd do mostu), odcinek 60 km 19+868,84 – 19+998,70;
- › modernizację DW 949 w m. Polanka Wielka, etap II.

W trybie Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2022 roku 3 zadania, w ramach których wykonano m.in.: 784 mb chodników, zbudowano zatokę autobusową, opracowano wielowariantową koncepcję przebudowy skrzyżowania DW 780 z DP ul. B. Chrobrego i drogą gminną ul. Leśna w m. Chełmek. Łączny koszt podjętych działań to kwota około 1,6 mln zł, w tym udział JST wyniósł 781 tys. zł.

W ramach Utrzymania Dróg i Mostów prowadzono, jak co roku, prace związane z bieżącym letnim i zimowym utrzymaniem 1415 km dróg wojewódzkich, wykonano remonty bieżące nawierzchni i chodników na łącznej powierzchni 120 758 m², wykonano remonty bieżące oraz roboty porządkowe związane z utrzymaniem 30 obiektów mostowych (mosty i przepusty). Podjęto także liczne działania służące bezpieczeństwu na drogach przez montaż

barier energochłonnych na łącznej długości 420 mb, zakupiono elementy odblaskowe tzw. kocie oczka i wilcze oczka. Ponadto w celu zwiększenia bezpieczeństwa na drogach wojewódzkich kontynuowano akcję doświetlenia przejść dla pieszych, w ramach której wykonano za kwotę ponad 2 mln zł odpowiednie doświetlenie 59 przejść dla pieszych na terenie województwa, m.in. w takich miejscowościach, jak Sucha Beskidzka, Gorlice, Krynica-Zdrój, Bobowa, Jawornik, Gołuchowice, Gromnik.

W zakresie projektu strategicznego *Inwestycje drogowe przyjazne środowisku* warto wspomnieć prace dokumentacyjne podjęte przez Województwo Małopolskie, dofinansowane z budżetu państwa w ramach środków na usuwanie skutków ruchów osuwiskowych ziemi:

- › wykonano dokumentację projektowo-budowlaną dla zadania pn.: Zabezpieczenie osuwiska wraz z odbudową DW 958, odc. 30 km 1+870-1+890 w m. Bielanka – dotacja celowa budżetu państwa wyniosła ponad 70 tys. zł,
- › wykonano dokumentację geologiczno-inżynierską dla zadania pn.: Zabezpieczenie osuwiska nr 76733 wraz z odbudową DW 993, odc. 60 km 2+880-2+960 w m. Bednarka, gmina Lipinki, powiat gorlicki – dotacja celowa budżetu państwa wyniosła ponad 43 tys. zł.

Kontynuowano realizację projektu *Budowa zintegrowanej sieci tras rowerowych w Województwie Małopolskim*. Wykonano prace o łącznej wartości ponad 6,3 mln zł i poziomie dofinansowania 2,3 mln zł. Do najważniejszych przedsięwzięć należy zaliczyć:

- › rozpoczęcie budowy trasy rowerowej EuroVelo11 na terenie Gminy Proszowice,
- › wykonanie kolejnego odcinka trasy VeloDunajec w ramach budowy trasy rowerowej w Tylmanowej w ciągu DW 969 od osiedla Kłodne do mostu na osiedle Brzegi,
- › przeprowadzenie postępowania przetargowego na budowę kładki pieszo-rowerowej wraz z dojazdami, stanowiącej uzupełnienie trasy VeloDunajec w miejscu historycznego Zerwanego Mostu w m. Krościenko nad Dunajcem.

Za kwotę 1,1 mln zł przy dofinansowaniu ze środków RPO WM 2014–2020 w ramach Pomocy Technicznej w wysokości 0,8 mln zł realizowano zadania polegające na przygotowaniu dokumentacji dla zintegrowanej sieci tras rowerowych. W okresie sprawozdawczym m.in.:

- › wykonano projekt budowlany i uzyskano decyzję budowlaną dla odcinka VeloSkawa Ponikiewka – Świnna Poręba,
- › wykonano dokumentację budowlaną i pozyskano decyzję ULICP dla Układu uzupełniającego trasę rowerową VeloDunajec,
- › trwało opracowanie projektu architektoniczno-budowlanego odcinków trasy VeloRaba Kasinka Mała – Puszcza Niepołomska,
- › trwały prace projektowe dla trasy VeloRudawa Trzebinia-Zabierzów, uzyskano zgłoszenie dla odcinka zaplanowanego na terenie gminy Trzebinia.

W zakresie projektu strategicznego *Cyfryzacja w administracji* podjęto działania na rzecz rozwoju transportu zbiorowego, kontynuując prace w ramach zadania Małopolska Karta Aglomeracyjna – budowa systemu zarządzania transportem zbiorowym w Województwie Małopolskim, cz. II. Za kwotę ponad 6 mln zł (dofinansowanie UE ok. 4,2 mln zł) wykonano w 2022 roku m.in.: montaż urządzeń tworzących system zarządzania dostępnością parkingów Park&Ride w m. Krzeszowice, montaż 100 szt. Tablic Informacji Pasażerskiej na terenie objętym projektem, włączono do systemu MKA podmioty świadczące usługi przewozu osób.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach można znaleźć na stronach:

- drogi wojewódzkie: Zarząd Dróg Wojewódzkich: www.zdw.krakow.pl,
- drogi krajowe: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych Oddział Kraków: www.krakow.gddkia.gov.pl

2. Transport kolejowy

Przez obszar województwa małopolskiego przebiega 1086,628 km linii kolejowych, w tym:

- › 155,008 km linii magistralnych,
- › 611,786 km linii pierwszorzędnych,
- › 244,712 km linii drugorzędnych,
- › 75,122 km linii znaczenia miejscowego.

Pełniąc funkcję zarządcy infrastruktury kolejowej Spółka PKP Polskie Linie Kolejowe SA na terenie województwa małopolskiego w roku 2022 realizowała niżej wymienione projekty inwestycyjne, które swoim zakresem objęły łącznie 80 590 km toru.

1. Modernizacja linii kolejowej E 30, odcinek Zabrze–Katowice–Kraków, etap II b.
2. Prace na linii kolejowej E 30 na odcinku Kraków Główny Towarowy – Rudzice wraz z dobudową torów linii aglomeracyjnej.
3. Prace na liniach kolejowych nr 62, 660 na odcinku Tunel–Bukowno–Sosnowiec Płd.
4. Prace na linii kolejowej nr 93 na odcinku Trzebinia – Oświęcim – Czechowice-Dziedzice.
5. Prace na linii kolejowej nr 94 na odcinku Kraków Płaszów – Skawina – Oświęcim.
6. Prace na linii kolejowej nr 96 na odcinku Tarnów–Muszyna.
7. Prace na liniach kolejowych nr 97, 98, 99 na odcinku Skawina – Sucha Beskidzka – Chabówka – Zakopane.
8. Budowa nowej linii kolejowej Podłęże – Szczyrzyc – Tymbark, Mszana Dolna oraz modernizacja istniejącej linii kolejowej nr 104 Chabówka – Nowy Sącz – etap I – prace przygotowawcze.
9. Budowa nowej linii kolejowej Podłęże – Szczyrzyc – Tymbark, Mszana Dolna oraz modernizacja istniejącej linii kolejowej nr 104 Chabówka – Nowy Sącz – etap II A.
10. Rewitalizacja linii kolejowej nr 117 – odcinek Kalwaria Zebrzydowska Lanckorona – Wadowice – granica województwa – etap I.
11. Zabudowa ERTMS-ETCS na liniach sieci bazowej TEN-T – IRE3.
12. Modernizacja linii kolejowej E 30 C-E 30 odcinek Kraków–Rzeszów – etap III, II faza.
13. Wstępne Studium Wykonalności kolejowych inwestycji infrastrukturalnych w Małopolsce.

Łączna wartość projektów realizowanych na terenie województwa w roku 2022 wyniosła 880,9 mln zł.

Województwo Małopolskie, jako organizator publicznego transportu zbiorowego w wojewódzkich przewozach pasażerskich, zleciło w 2022 roku świadczenie usług przewozowych w ramach regionalnych przewozów pasażerskich trzem operatorom:

- › POLREGIO SA,
- › Koleje Małopolskie sp. z o.o.,
- › Koleje Śląskie sp. z o.o.

W 2022 roku z organizowanych przez Województwo Małopolskie usług przewozowych skorzystało łącznie 16,41 mln pasażerów (w tym 8,56 mln przewiozła spółka POLREGIO, 6,92 mln spółka Koleje Małopolskie oraz 0,62 mln spółka Koleje Śląskie). Jest to o 7,34 mln więcej przewiezionych pasażerów niż w roku 2021.

Linie Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej (SKA), zgodnie z założeniami Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie małopolskim, stanowią podstawę systemu komunikacyjnego aglomeracji krakowskiej. W 2022 roku zmieniły się trasy linii SKA2 i SKA3. Linia SKA2 ma obecnie trasę Sędziszów – Kraków Główny – Skawina, a SKA3 Trzebinia – Kraków Główny – Tarnów. Frekwencja na poszczególnych liniach SKA w ostatnich latach kształtowała się, jak pokazano w tabeli.

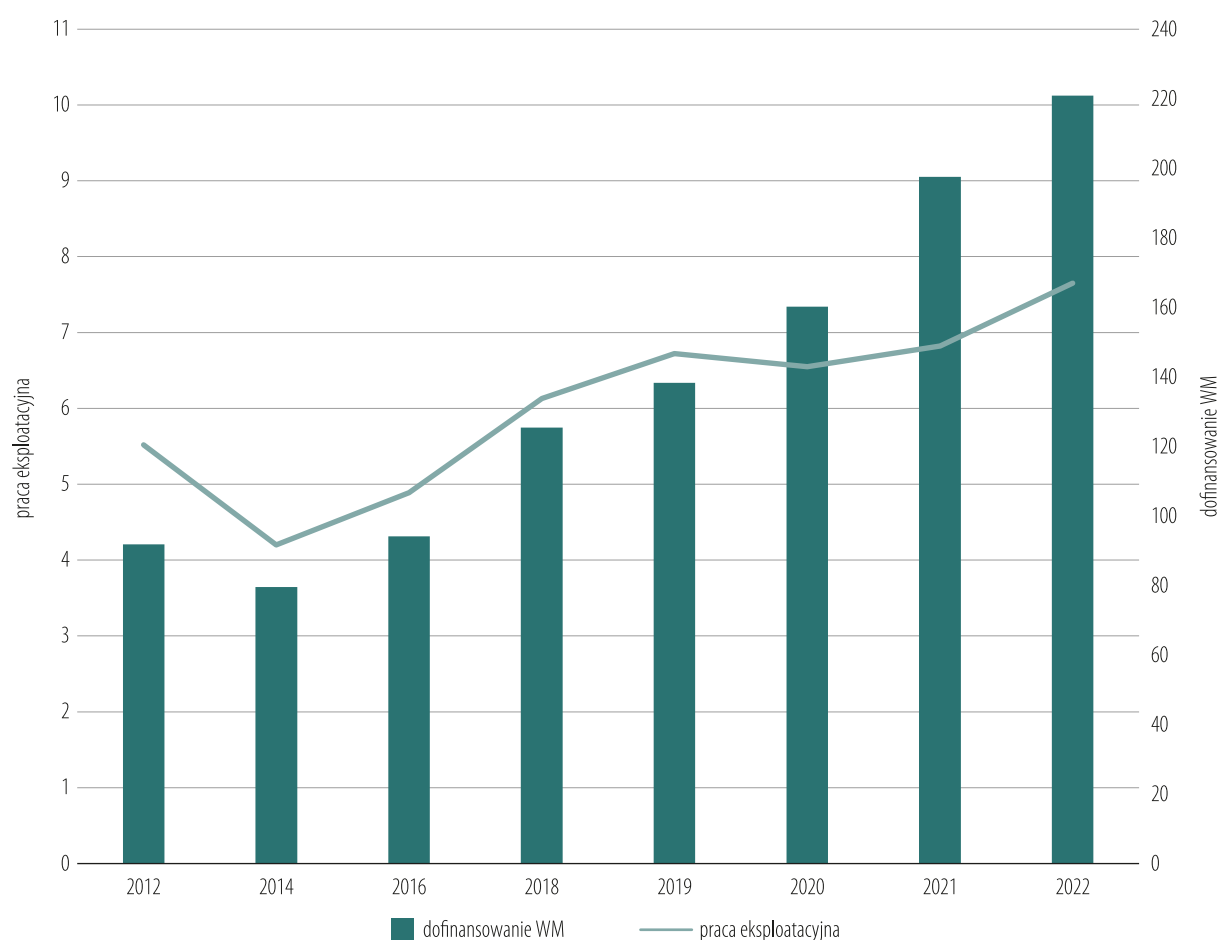
Tabela 78. Zestawienie liczby przewiezionych pasażerów na liniach SKA (w mln)

Linia komunikacyjna	2017	2018	2019	2020	2021	Linia komunikacyjna od 2022 r.	2022
SKA1						SKA1	
Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko	3,64	2,51	2,58	1,18	1,18	Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko	1,83
SKA2						SKA2	
Sędziszów – Kraków Główny	1,70	2,31	2,18	1,21	1,41	Sędziszów – Kraków Główny – Skawina	2,44
SKA3						SKA3	
Kraków Główny – Tarnów	3,21	3,32	3,29	2,52	2,59	Trzebinia – Kraków Główny – Tarnów	6,74
Razem	8,55	8,14	8,05	4,91	5,18	Razem	11,01

Źródło: opracowanie własne.

W 2022 roku Województwo Małopolskie zamówiło pracę eksploatacyjną w wysokości 7,65 mln pociągokilometrów (pockm), co w porównaniu z 2021 rokiem (6,82 mln pockm) oznacza zwiększenie o 0,83 mln pockm.

Wykres 121. Praca eksploatacyjna pociągów (w mln pockm) oraz dofinansowanie przewozów kolejowych z budżetu województwa małopolskiego (w mln zł) na terenie województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne.

W ciągu ostatnich lat w Województwie Małopolskim prowadzone są konsekwentnie działania mające na celu zapewnienie mieszkańcom oraz licznie odwiedzającym Małopolskę turystom oferty przewozowej na najwyższym poziomie.

Tabela 79. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich (w zł)

Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Zakup pojazdów szynowych	Razem
2012	92 000 000	4 936 787	96 936 787
2014	79 672 124	96 582 734	176 254 858
2016	94 269 006	144 092 400	238 361 406
2018	125 654 798	0	125 654 798
2019	138 530 052	0	138 530 052
2020	168 194 045	0	168 194 045
2021	197 901 571	338 501 711	536 403 282
2022	221 281 675	0	221 281 675

Źródło: opracowanie własne.

Ważnym elementem, uzupełniającym ofertę przewozów kolejowych, jest Małopolska Karta Aglomeracyjna (MKA). Jest to nowoczesne narzędzie oferujące mieszkańcom regionu i turystom wygodny dostęp do rozbudowanej oferty biletowej organizatorów i operatorów publicznego transportu zbiorowego.

Poza biletami na pociągi organizowane przez Województwo Małopolskie, system MKA oferuje także dostęp do biletów komunikacji miejskiej w takich miastach, jak: Kraków, Tarnów, Zakopane, Nowy Targ, Wieliczka, Miechów czy Oświęcim, a także bilety na Autobusowe Linie Dowozowe. W ramach systemu funkcjonują nowoczesne nośniki – plastikowa karta zbliżeniowa (nośnik biletów okresowych) oraz bezpłatna aplikacja mobilna iMKA (nośnik biletów jednorazowych i okresowych), a także liczne automaty biletowe mobilne i stacjonarne.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje na temat możliwości systemu MKA dostępne są pod adresem: mka.malopolska.pl

3. Transport lotniczy

Kraków Airport w 2022 roku obsłużył łącznie 7 393 895 pasażerów, co stanowi 88% ruchu pasażerskiego z roku 2019. To drugi wynik w historii krakowskiego lotniska po rekordowym 2019 roku.

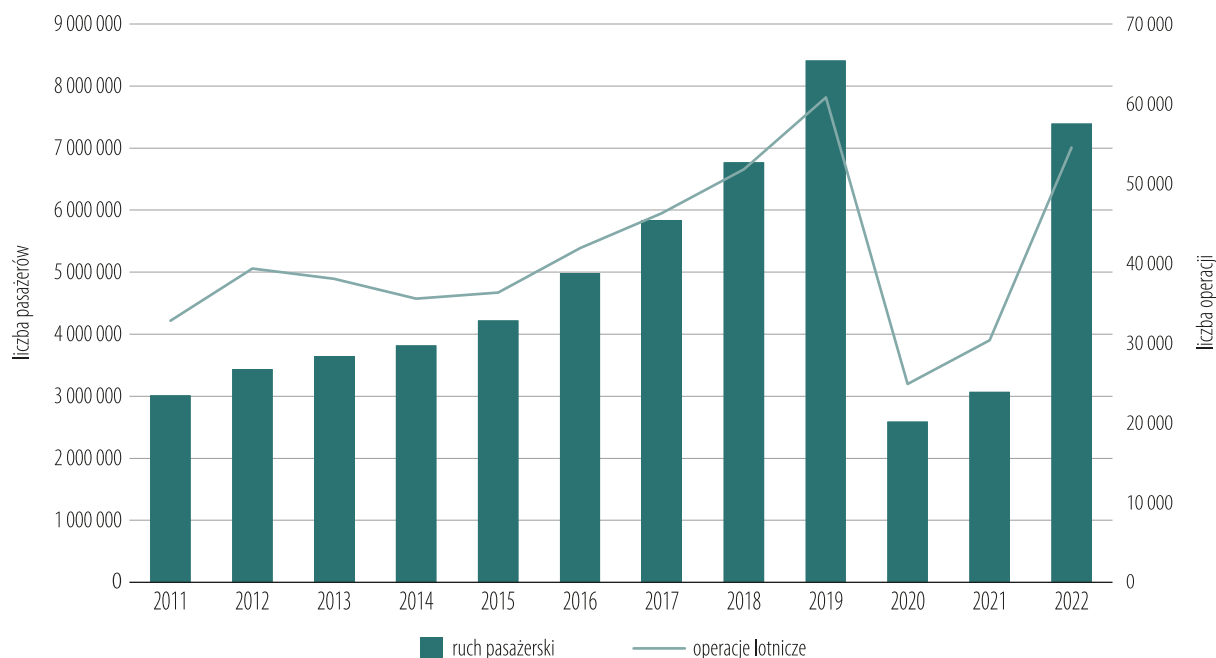
Rok 2022 rozpoczęto z mocnym nastawieniem na odbudowę i rozwój Kraków Airport, a zakończono symbolicznym powitaniem 7-milionowego pasażera. Główny cel, czyli odbudowa siatki połączeń, a co za tym idzie – aktywizacja ruchu pasażerskiego do stanu sprzed pandemii, został osiągnięty. W ofercie krakowskiego lotniska obecnie znajduje się 158 połączeń.

Początek 2022 roku przyniósł krakowskiemu lotnisku wiele wyzwań związanych z pandemią, a także wojną w Ukrainie. Przez pierwsze tygodnie wojny Kraków Airport obsługiwał obywateli Ukrainy, którzy, uciekając przed wojną, podróżowali do innych krajów. Nadal komunikaty w terminalu pasażerskim emitowane są także w języku ukraińskim, a do drużyny Kraków Airport dołączyli kolejni pracownicy z Ukrainy.

W minionym roku w Kraków Airport przeprowadzono 54 522 operacje lotnicze. Podobnie jak w 2021 roku pasażerowie najchętniej wybierali podróż do Wielkiej Brytanii, Włoch czy Niemiec. Ulubione miasta pasażerów to kolejno: Londyn, Oslo, Warszawa. W letniej siatce połączeń dużą popularnością cieszyły się kierunki włoskie, hiszpańskie i greckie. Ze słonecznych miast pasażerowie najchętniej wybierali Rzym, Barcelonę i Tel Awiw. Od czerwca, dzięki Polskim Liniom Lotniczym LOT, można było polecieć do Nowego Yorku – Newark, a popularność tego połączenia

pokazała, jaką wartość stanowią loty długodystansowe do Stanów Zjednoczonych. Ciekawymi kierunkami okazał się Agadir i Amman oferowane przez linię lotniczą Ryanair, Abu Dhabi przez Wizz Air czy Dubaj przez Flydubai. W wakacje pasażerowie mogli skorzystać także z polskich kierunków do: Szczecina, Olsztyna-Mazury czy Gdańska.

Wykres 122. Przewozy pasażerów w Kraków Airport (w mln) i liczba operacji lotniczych

Źródło: Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice.

Inwestycje w Kraków Airport

Od listopada 2022 roku na krakowskim lotnisku działa nowy salon Business Lounge, który zlokalizowany jest w zastrzeżonej części lotniska. W nowym miejscu pasażerowie mogą znaleźć komfortowe miejsce do odpoczynku, pracy i biznesowych spotkań.

Obecnie trwają również zaawansowane prace budowlane na płycie postojowej lotniska. W wyniku realizacji inwestycji zostanie oddanych 15 dodatkowych miejsc postojowych dla samolotów.

Podpisane zostały dwie umowy na realizację obiektów na terenie lotniska, tj. nowego terminala cargo oraz infrastruktury towarzyszącej. Budowa nowego terminala cargo umożliwi zwiększenie obsługi cargo i będzie pierwszym krokiem do rozpoczęcia prac nad rozbudową terminala pasażerskiego i zwiększenia jego przepustowości. W nowym obiekcie, oprócz zwykłego frachtu cargo, będą mogły być obsługiwane także przesyłki wymagające specjalnych warunków, jak np. zwierzęta, leki, materiały radioaktywne czy artykuły spożywcze.

W roku 2022 Kraków Airport uzyskało 2. poziom akredytacji ACI Airport Customer Experience, przyznawanej przez ACI World. Akredytacja przyznawana jest portom lotniczym, które w swojej działalności dążą do podnoszenia standardów obsługi podróżujących, dla których najważniejsze jest bezpieczeństwo i komfort pasażerów.

Kontynuowane są także niezbędne działania w celu uzyskania ostatecznej decyzji środowiskowej oraz budowlanej, umożliwiającej realizację budowy nowej drogi startowej.

Energetyka

Opracowanie: Paweł Godzina

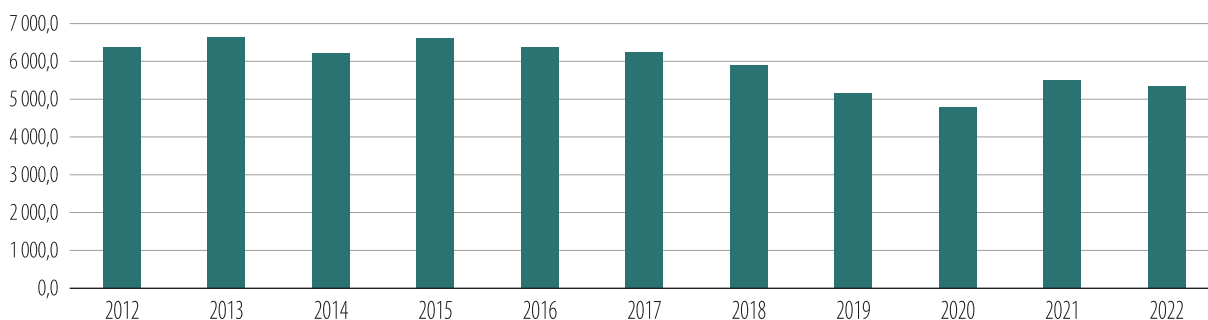
— podsumowanie

- W Małopolsce systematycznie spada produkcja energii elektrycznej. W 2022 roku wynosiła 5,3 tys. GWh, wykazując spadek w stosunku do 2021 roku o 158,4 GWh.
- Systematycznie rośnie liczba odbiorców energii elektrycznej, natomiast zanotowano zmniejszenie w zużyciu energii elektrycznej, zarówno ogólnie, jak i w przeliczeniu na mieszkańca.
- W 2022 roku w porównaniu do 2020 roku zwiększył się udział paliw węglowych w produkcji ciepła z 82,4% do 86,34%. Jednocześnie w tym okresie zmniejszył się udział paliw opartych na odnawialnych źródłach energii z 12,3% do 8,09%.
- W 2022 roku wzrosła długość sieci ciepłowniczej – do 1628 km oraz sieci dystrybucyjnej gazu – do 25 933 km.
- W Małopolsce wzrasta również liczba odbiorców gazu (gospodarstw domowych), którzy używają tego paliwa do ogrzewania mieszkań. W 2022 roku było ich ponad 872,5 tys. W stosunku do 2021 roku nastąpił 3,81-procentowy przyrost (ponad 26 tys.).
- Udział OZE w produkcji energii elektrycznej w Małopolsce wyniósł 20,6%, a całkowita wartość energii elektrycznej wyprodukowanej z OZE wynosiła 1098,1 GWh.

1. Elektroenergetyka i odnawialna energia

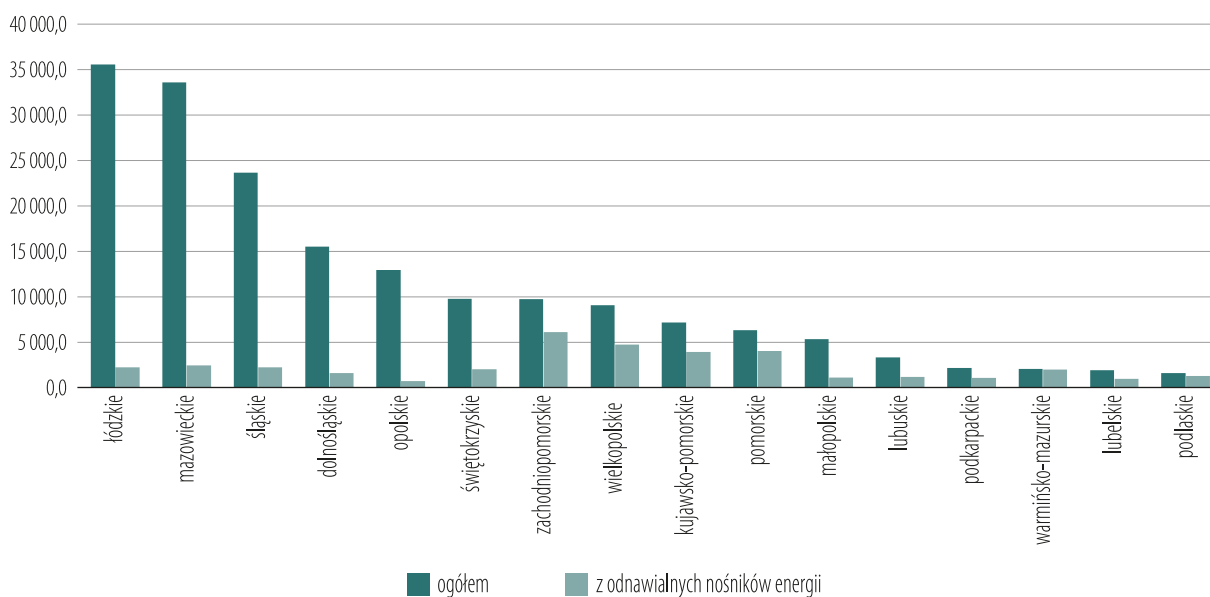
Produkcja energii elektrycznej ogółem w Małopolsce spadła – od 6,9 tys. GWh w 2011 do 4,7 tys. GWh w 2020 roku, po czym nastąpił wzrost do poziomu 5,49 tys. GWh w 2021 roku. W 2022 roku zanotowano ponownie spadek do poziomu 5,33 tys. GWh.

Wykres 123. Produkcja energii elektrycznej ogółem w Małopolsce (w GWh)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres 124. Produkcja energii elektrycznej w Małopolsce na tle pozostałych województw w 2022 roku (w GWh)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W Małopolsce liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych systematycznie rośnie od 2010 roku. W 2022 roku zanotowano 1,43 mln odbiorców energii elektrycznej. W 2022 roku wzrost ten w stosunku do roku poprzedniego wyniósł ok. 2%, w porównaniu do roku 2010 natomiast wyniósł 19,8%. Zmniejszyło się zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych do 2,79 mln MWh, jak również spadło zużycie energii elektrycznej w przeliczeniu na mieszkańca. W 2022 roku zużyto średnio 814 kWh na osobę, podczas gdy w 2021 roku było to jeszcze 874,7 kWh.

Tabela 80. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie w gospodarstwach domowych w Małopolsce

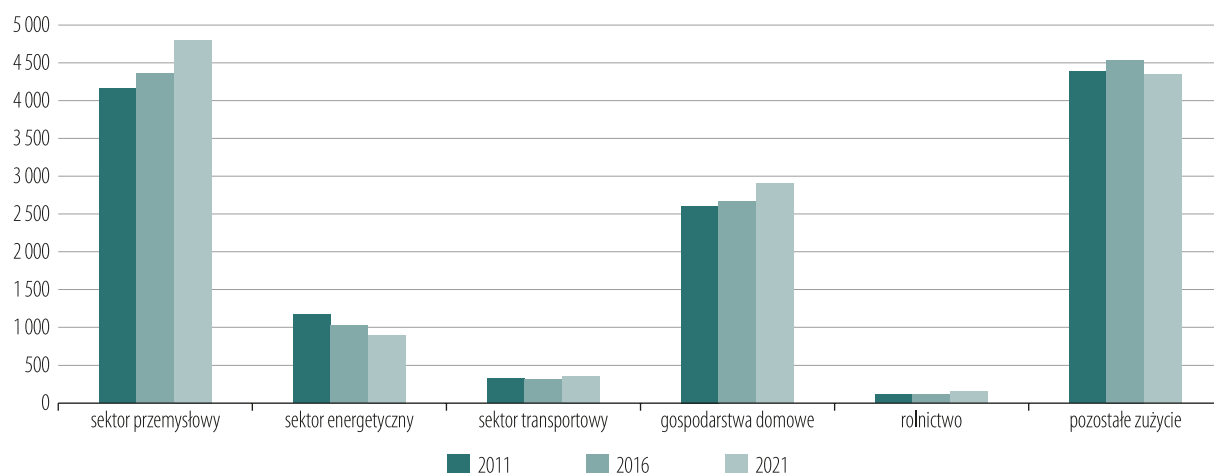
Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Odbiorcy energii elektrycznej ogółem (w tys.)	1 199,4	1 249,5	1 347,9	1 364,2	1 380,6	1 409,9	1 436,9
Zużycie energii elektrycznej (w tys. MWh)*	2 775,0	2 652,3	2 829,8	2 858,0	2 938,1	3 001,2	2 791,2
Zużycie energii elektrycznej ogółem na 1 mieszkańca (w kWh)	833,1	786,9	833,3	839,4	855,1	874,7	814

* Dane dotyczą tylko tych jednostek, które złożyły sprawozdanie do Urzędu Statystycznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

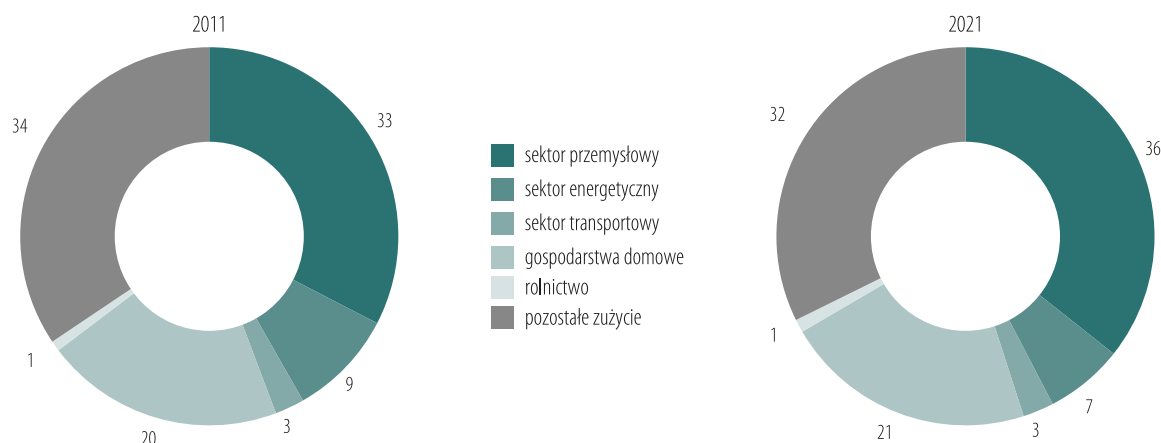
W Małopolsce w latach 2012–2021 zużycie energii elektrycznej kształtowało się w granicach 12,6 tys. GWh do 13,4 tys. GWh. W tym samym okresie produkcja energii elektrycznej kształtowała się w granicach 6,6 do 4,8 GWh, a więc zużywane jest średnio około dwa razy więcej energii, niż jest produkowane w województwie. Pod względem struktury sektorowej zużycia energii elektrycznej w 2021 roku największy udział miał sektor przemysłowy – 36% (4798 GWh), sektor energetyczny miał udział rzędu 7%, transport – 3%, a rolnictwo – 1%. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych stanowiło 21% ogółu zużycia. Udział w pozostałych sektorach, a więc m.in. w handlu, usługach, innych sektorach gospodarki wynosił 32% (4345 GWh). Analizując okres 2011–2021, należy zauważyć, iż zwiększył się udział przemysłu i gospodarstw domowych w zużyciu energii elektrycznej. Odpowiednio dla sektora przemysłu z 33% do 36%, a dla gospodarstw domowych z 20% do 21%. Natomiast zmniejszył się udział sektora energetycznego (z 9% do 7%) w strukturze zużycia energii elektrycznej w Małopolsce.

Wykres 125. Dynamika zużycia energii elektrycznej w Małopolsce (w GWh)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 126. Porównanie struktury zużycia energii elektrycznej w Małopolsce w latach 2011 i 2021 (w %)

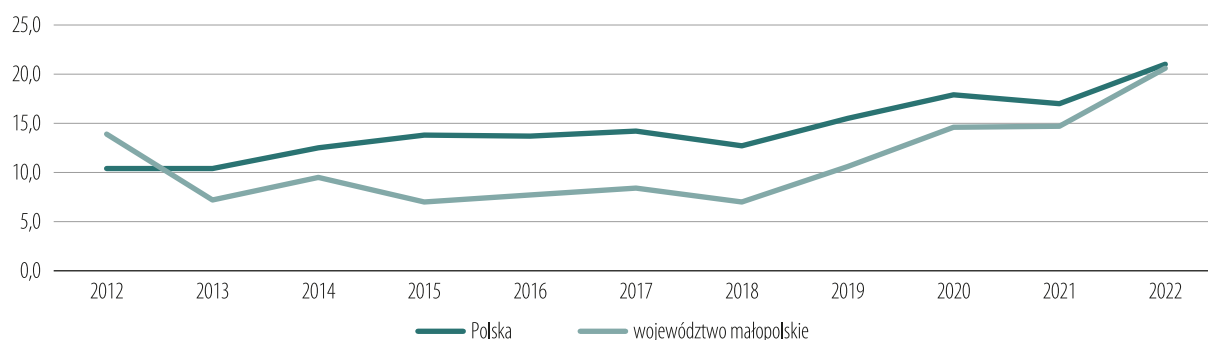

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Odnawialne źródła energii

Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w Małopolsce wzrastał od 6,9% w 2010 roku do 13,9% w 2012 roku. W okresie 2013–2018 udział OZE w produkcji energii elektrycznej kształtował się w granicach 7–8% (w 2014 roku tylko 9,5%), po czym wzrósł do poziomu 20,6% w 2022 roku. Zmniejszyła się dysproporcja udziału OZE w produkcji energii elektrycznej w Małopolsce w stosunku do średniej krajowej z 2,3 p. proc. w 2021 roku do 0,4 p. proc. w 2022 roku.

Wykres 127. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Produkcja energii elektrycznej z OZE w okresie 2010–2020 wykazuje dość znaczne zróżnicowanie. W latach 2010–2012 produkcja energii elektrycznej z OZE kształtowała się na poziomie 780–890 GWh, po czym w latach 2013–2019 wartości te wahały się w granicach 410–590 GWh. W 2022 roku wyprodukowano 1098,1 GWh energii z OZE i jest to już czwarty rok z trendem rosnącym.

Wykres 128. Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł w Małopolsce (w GWh)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W gminach województwa małopolskiego w roku 2022 zainstalowano łącznie 19 671 odnawialnych źródeł energii. Liczba inwestycji OZE jest porównywalna z rokiem 2021, gdy zainstalowano 20 180 urządzeń. Instalację OZE w roku sprawozdawczym wykazało 175 gmin.

Najwięcej instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii w roku 2022 założono w Andrychowie (1583 szt.), w gminie wiejskiej Nowy Targ (1172 szt.), Myślenicach (815 szt.), Łapszach Niżnych (657 szt.) oraz w Nowym Sączu (544 szt.).

Najczęściej na terenie województwa instalowane były panele fotowoltaiczne (12 555 instalacji) oraz pompy ciepła (2597 instalacji). Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż instalacje pomp ciepła w porównaniu z rokiem 2021, kiedy zainstalowano 1173 pompy ciepła wzrosły o 121%. Największy udział – ponad 63% spośród wszystkich nowych instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii – stanowiły panele fotowoltaiczne¹.

więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki, Polska Geotermalna Asocjacja, Kraków, <http://www.pga.org.pl>, oraz NFOŚiGW, <http://nfosigw.gov.pl>

¹ Podsumowanie realizacji Programu Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego za rok 2022.

2. Ciepłownictwo

Sieć ciepła

W województwie małopolskim struktura produkcji ciepła z różnych rodzajów paliw pozostała podobna do tej z ubiegłych lat, przy czym nastąpił wzrost udziału OZE, a spadek udziału paliw węglowych. W 2022 roku udział paliw węglowych spadł o 1,18 p. proc. do 86,3% w stosunku do roku poprzedniego. Jednakże, biorąc pod uwagę 2020 rok, udział ten wzrósł. Udział paliw gazowych kształtował się na poziomie 4,2–4,4%. Udział OZE w strukturze produkcji wynosił natomiast w 2020 roku 12,3% (wzrost w stosunku do 2018 roku – 6,4 p. proc.), po czym w 2021 roku spadł do 7,29% i ponownie zaczął rosnąć w 2022 roku do 8,09%. Spadł również udział pozostałych paliw w strukturze zużycia do poziomu 0,65%.

Tabela 81. Udział paliw w produkcji ciepła w Małopolsce (w GJ)

Wyszczególnienie	Małopolska razem	Paliwa węglowe	Paliwa gazowe	Olej opałowy	OZE	Pozostałe
2022	23 900 133	20 637 095,2	1 054 509,7	115 387,1	1 935 791,9	157 349,1
Udział	100%	86,34%	4,41%	0,48%	8,09%	0,65%
2021	25 361 009,8	22 197 047,4	1 069 201,9	1 471,0	1 850 249,7	243 039,8
Udział	100%	87,52%	4,21%	0,0%	7,29%	0,95%
2020	23 854 340,3	19 656 557,6	1 049 086,1	707,0	2 932 495,8	215 493,8
Udział	100%	82,4%	4,4%	0,0%	12,3%	0,9%
2019	22 894 635	20 144 512	788 092	2 130	1 734 117	225 782,10
Udział	100%	87%	3,40%	0,00%	7,60%	0,90%
2018	23 000 597	20 708 231	755 574	8 023	1 350 812	177 957
Udział	100%	90,0%	3,3%	0,0%	5,9%	0,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2022, 2021, 2020, 2018*, Urząd Regulacji Energetyki.

W Małopolsce produkcja ciepła ogółem do roku 2021 intensywnie wzrastała od roku 2019 z 22,8 tys. TJ do 25,3 tys. TJ. W 2022 r. w stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek w produkcji ciepła we wszystkich podanych kategoriach.

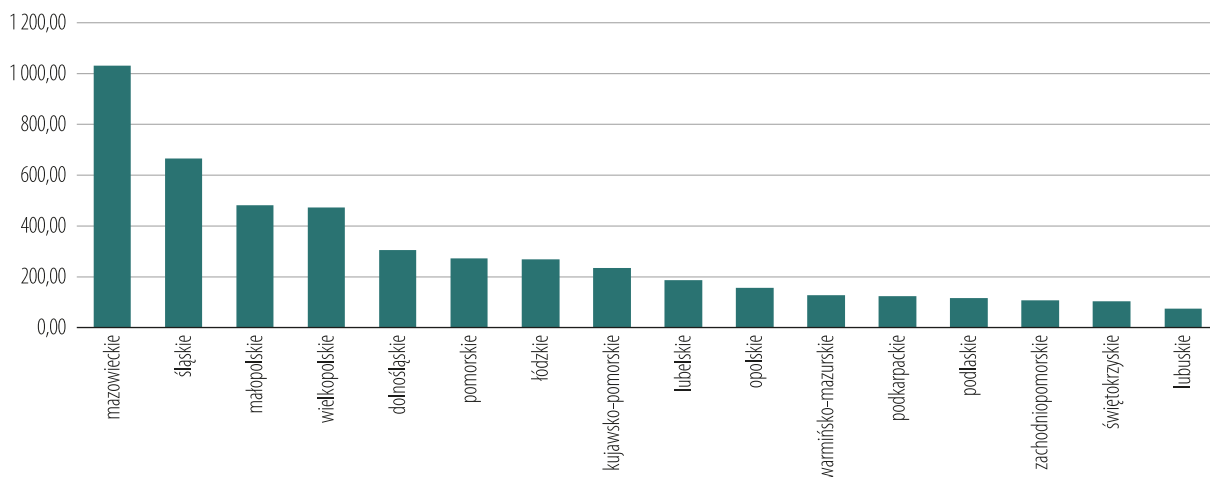
Tabela 82. Produkcja i rozdysponowanie ciepła w Małopolsce (w TJ)

Lata	Produkcja ciepła ogółem	W tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Zużycie ciepła na potrzeby własne	Ciepło oddane do sieci	Straty ciepła	Ciepło dostarczone do odbiorców przyłączonych do sieci
2022	23 900,1	17 730,6	5 394,2	11 573,2	17 721,2	2 126,6	15 594,6
2021	25 361,0	18 807,1	5 753,8	12 154,2	18 960,7	2 221,0	16 739,7
2020	22 805	16 967,8	6 019,2	11 800,2	17 024,3	2 032,2	14 992,1
2019	22 894	16 818	6 045	12 150	16 790	2 081	14 709
2018	23 001	16 807	5 459	11 481	16 979	2 100	14 879

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2018, 2019, 2020, 2021, 2022*, Urząd Regulacji Energetyki.

Województwo małopolskie uplasowało się na 3. miejscu w Polsce pod względem kwot przeznaczonych na inwestycje w energetykę ciepłą związane z modernizacją i ochroną środowiska (481 mln zł) po województwie mazowieckim i śląskim.

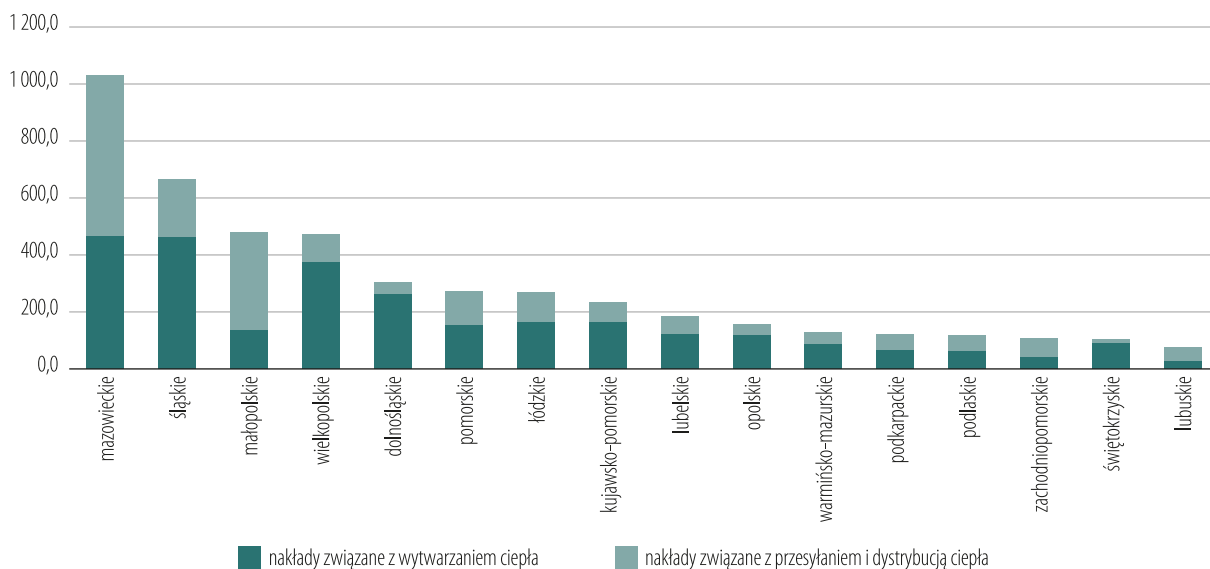
Wykres 129. Inwestycje związane z modernizacją, rozwojem i ochroną środowiska ogółem w energetyce w 2022 roku (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach 2022*, Urząd Regulacji Energetyki.

W 2022 roku w Małopolsce 28,64% wartości nakładów inwestycyjnych w energetyce ciepłej stanowiły nakłady związane z wytwarzaniem ciepła (137 mln zł), podczas gdy nakłady związane z przesyłaniem i dystrybucją stanowiły 72% (343 mln zł).

Wykres 130. Inwestycje związane z modernizacją, rozwojem i ochroną środowiska w energetyce w 2022 roku w podziale na typy nakładów (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach 2022*, Urząd Regulacji Energetyki.

Wskaźnik dekapitalizacji² majątku trwałego związanego z ochroną środowiska w ciepłownictwie małopolskim w 2022 roku wyniósł 48,84% i był najniższym w Polsce. Wskaźnik ten dla Polski wyniósł 50,49%.

Infrastruktura ciepłownicza

W Małopolsce w 2022 roku długość sieci ciepłowniczej wyniosła 1628,9 km i wzrosła o 23,3 km w stosunku do 2021 roku. Spada moc zainstalowana w sieci ciepłowniczej. W 2022 roku było to 4251,2 MW, a więc o niecały 1% mniej w stosunku do 2021 roku. Wzrosła natomiast moc osiągalna, gdy w 2022 roku wyniosła 4058,8 MW, a więc była wyższa od tej z 2021 roku o 493,4 MW.

² Dekapitalizacja – proces zmniejszania się wartości dóbr kapitałowych (środków trwałych) spowodowany niedostatecznymi inwestycjami. Źródło: *Encyklopedia PWN*.

Tabela 83. Długość (w km) i moc sieci ciepłej (w MW) w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2002	2018	2020	2022
Długość sieci ciepłowniczej	1 451,2	1 531,5	1 605,4	1 628,9
Moc zainstalowana	5 708,9	4 420,8	4 266,1	4 251,2
Moc osiągalna	5 414,4	3 716,1	3 565,4	4 058,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2019, 2020, 2021, 2022*, Urząd Regulacji Energetyki.

więcej informacji

Więcej informacji na temat energetyki ciepłej znaleźć można w publikacji *Energetyka ciepła w liczbach – 2022*, Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa 2023 oraz na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

3. Gazownictwo

Infrastruktura gazownicza

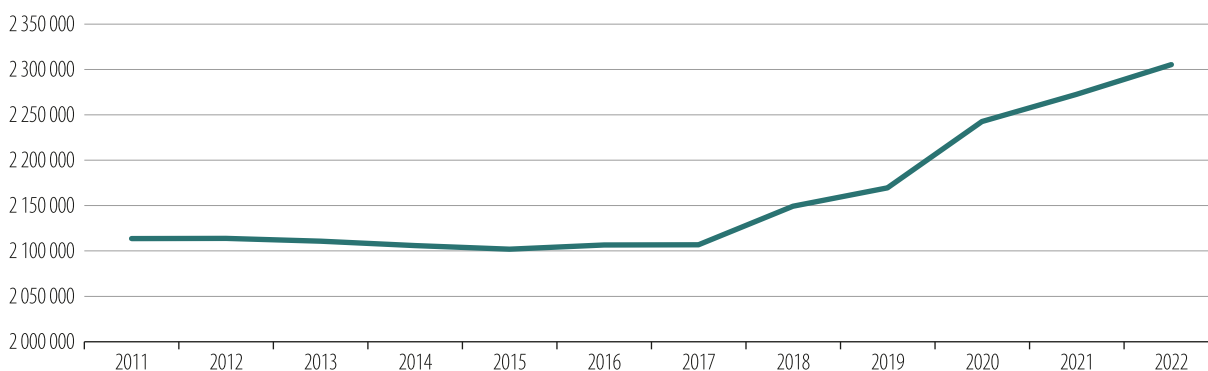
W okresie 2010–2022 przyrosła długość sieci gazowej w Małopolsce. W 2022 roku w Małopolsce długość sieci czynnej dystrybucyjnej wynosiła 24 933 km, a długość czynnej sieci przesyłowej 756 km. W 2022 roku w stosunku do 2021 roku nastąpił wzrost długości sieci rozdzielczej o 1028 km, co stanowi przyrost rzędu 4,1%. Długość sieci przesyłowej nie uległa zmianie w stosunku do 2021 roku.

Tabela 84. Długość sieci gazowej na terenie województwa małopolskiego (w km)

Wyszczególnienie	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej	20 684	21 724	22 668	22 984	23 354	24 905	25 933
Długość czynnej sieci przesyłowej	1 439	1 489	1 490	1 490	1 495	756	756

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W okresie 2011–2022 wzrosła liczba ludności korzystającej z gazu. W 2022 roku było to ponad 2,3 mln osób, a więc w stosunku do 2011 roku nastąpił przyrost o ponad 191 tys. osób, przy czym znaczący wzrost zaobserwowano dopiero od 2017 roku. W latach 2011–2017 liczba ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie.

Wykres 131. Ludność korzystająca z sieci gazowej w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

W Małopolsce z roku na rok rośnie liczba odbiorców gazu. W 2022 roku było to już ponad 872 tys. gospodarstw domowych. Daje to wzrost w stosunku do 2021 roku o blisko 3,1% (26 945), przy czym nadal ponad 65,6% odbiorców gazu stanowią mieszkańcy miast.

Tabela 85. Odbiorcy gazu w Małopolsce

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogółem	727 463	775 472	791 751	825 550	845 591	872 536
w tym w miastach	479 403	521 288	531 190	549 801	555 296	572 143

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL.

W Małopolsce wzrasta również liczba odbiorców gazu (gospodarstw domowych), którzy używają tego paliwa do ogrzewania mieszkań. W 2022 roku było ich ponad 404,8 tys. W tym aspekcie w stosunku do 2021 roku nastąpił 5,2-procentowy przyrost (ponad 20 tys.). W okresie 2017–2022 przyrost w Małopolsce wyniósł ok. 48%, a w skali całego kraju wyniósł również blisko ponad 50%.

Tabela 86. Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (w tys.)

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Małopolska	273,463	287,021	297,060	320,006	384,753	404,888
Polska	2 135,724	2 243,417	2 527,333	2 768,423	3 136,467	3 222,068

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

więcej informacji

Więcej informacji na temat gazownictwa można znaleźć na stronach Urzędu Regulacji Energetyki, Banku Danych Regionalnych, GUS oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Agnieszka Sienicka

— podsumowanie

- W Małopolsce na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, choć dynamika wzrostu większa jest po stronie kanalizacji.
- Średni przyrost sieci kanalizacyjnej w 2022 roku wyniósł 2,7%, natomiast w przypadku sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) przyrost ten był mniejszy i wyniósł 1,4% rocznie.
- W 2022 roku w Małopolsce przybyło 486,2 km sieci kanalizacyjnej (długość sieci wyniosła 18 269,4 km), najwięcej wybudowano na terenie gminy wiejskiej Grybów w powiecie nowosądeckim – 103,8 km.
- W roku 2022 wybudowano 332,7 km sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej), najwięcej na obszarze gminy Dobra w powiecie limanowskim – 38,6 km sieci.
- Obszar województwa małopolskiego jest w różnym stopniu zwodociągowany, jednakże dwie gminy wiejskie: Tokarnia w powiecie myślenickim oraz Lipnica Wielka w powiecie nowotarskim są całkowicie niezwodociągowane.
- Na terenie województwa widoczny jest stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z kanalizacji, jednocześnie całkowitego dostępu do sieci wciąż nie mają mieszkańcy 8 gmin. Są to gminy wiejskie: Drwinia w powiecie bocheńskim, Borzęcin w powiecie brzeskim, Gręboszów i Mędrzechów w powiecie dąbrowskim, Kozłów, Raclawice i Słaboszów w powiecie miechowskim oraz Bystra-Sidzina w powiecie suskim.

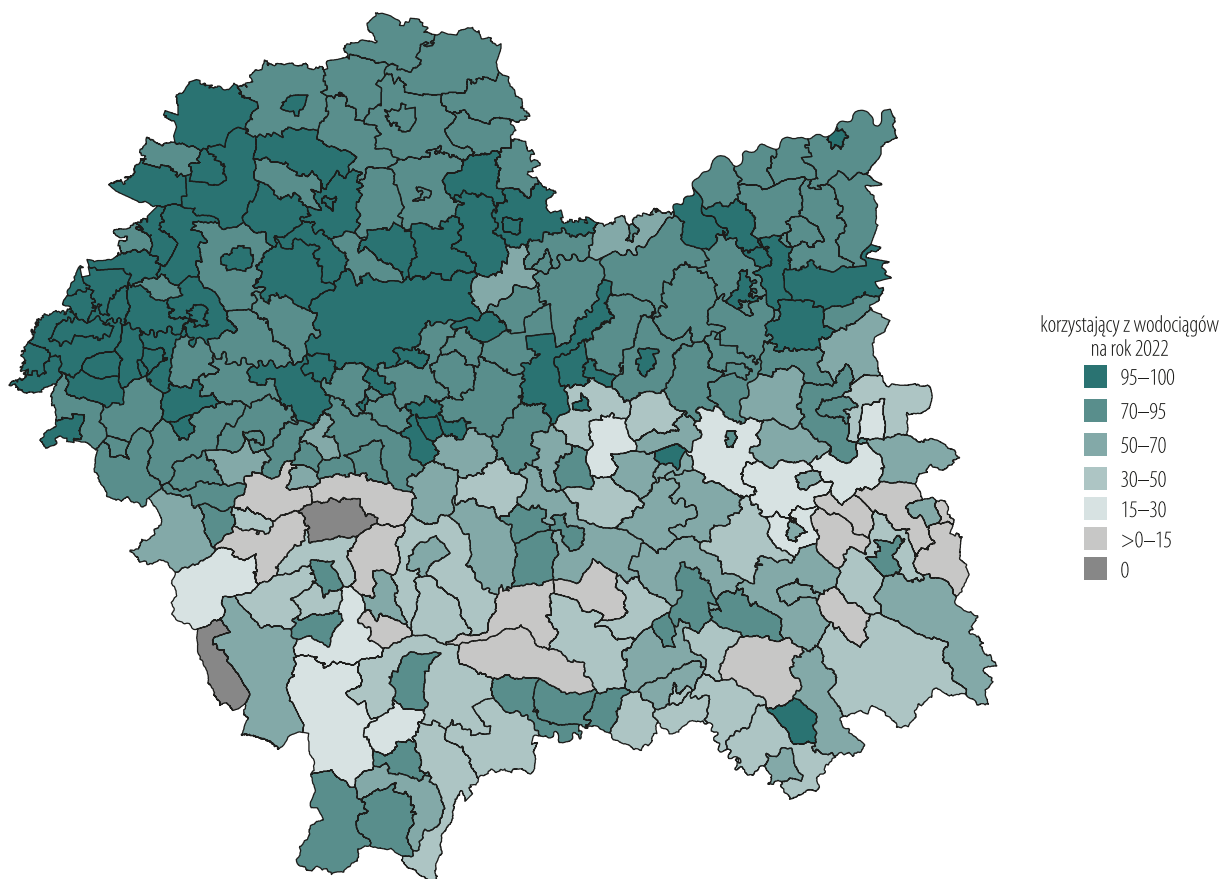
1. Sieć wodociągowa

Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa za pomocą środków technicznych. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim z roku na rok jest coraz wyższy. Niewątpliwie przyczyniły się do tego możliwości finansowania budowy sieci wodociągowej zarówno ze środków państwowych, jak i UE.

W raporcie Województwa Małopolskiego za 2022 rok dane dotyczące długości eksploatowanej sieci wodociągowej podawane są jako suma sieci rozdzielczej i przesyłowej, z uwagi na zmianę metodologii wykazywania danych przez Główny Urząd Statystyczny. W 2022 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 332,7 km eksploatowanej sieci wodociągowej (suma długości sieci wodociągowej rozdzielczej i przesyłowej wyniosła 23 601 km). Najwięcej sieci wodociągowej wybudowano na obszarze gminy wiejskiej Dobra w powiecie limanowskim – 38,6 km sieci.

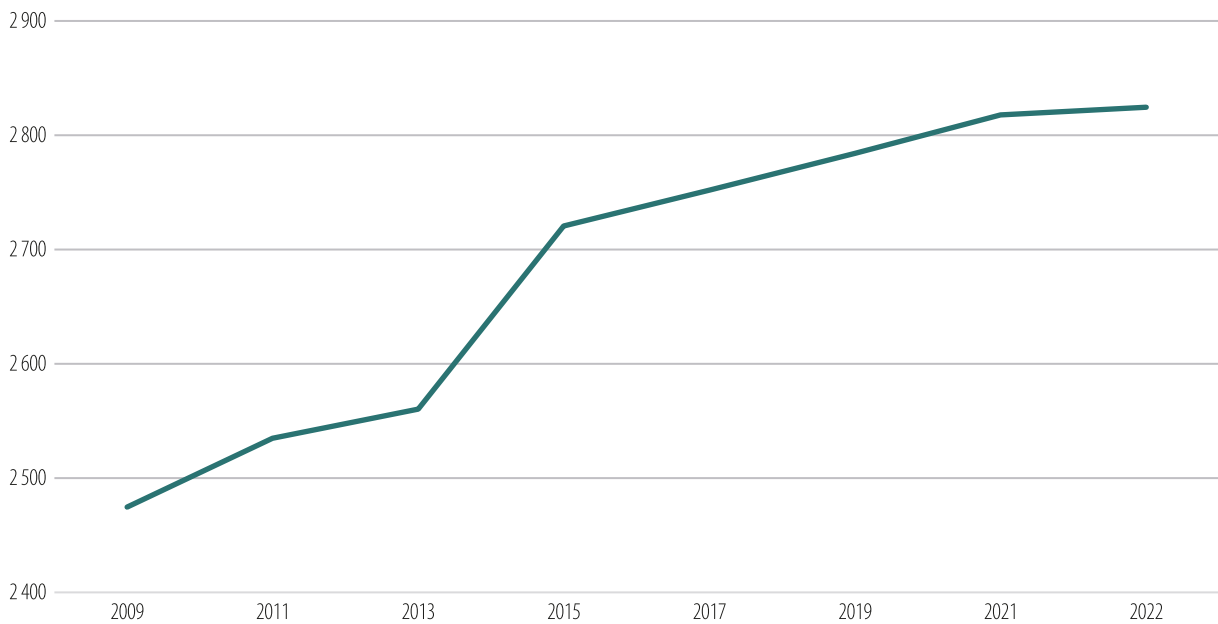
Na terenie województwa z sieci wodociągowej korzysta 82,4% ludności (z czego w miastach z wodociągów korzysta 95,9% ludności, natomiast na terenach wiejskich 70,0% ludności), przy czym region jest pod tym względem znacznie zróżnicowany – północna część Małopolski charakteryzuje się dużym odsetkiem ludności korzystającej z wodociągów, w południowej części natomiast dostęp do sieci jest znacznie mniejszy. W województwie 95 gmin przekracza próg 80% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Z dużych miast na prawach powiatu do najlepiej zwodociągowanych należy Tarnów (100% ludności korzystającej z wodociągu), następnie Kraków (99,8% ludności korzystającej z wodociągu) oraz Nowy Sącz (86,8% ludności korzystającej z wodociągu). Gminy, w których odsetek ludności korzystającej z wodociągów wynosi 100%, to w powiecie chrzanowskim gmina miejsko-wiejska Libiąż i gmina miejsko-wiejska Trzebinia oraz w powiecie oświęcimskim gmina miejska Oświęcim i gmina wiejska Polanka Wielka. Na obszarze województwa dwie gminy nie są zwodociągowane, są to gminy wiejskie Tokarnia w powiecie myślenickim oraz Lipnica Wielka w powiecie nowotarskim. Najmniej zwodociągowane gminy wiejskie, które nie przekraczają 10% zwodociągowania, to: Budzów (0,6% ludności korzystającej z wodociągu) w powiecie suskim, Ochotnica Dolna (4,6%) w powiecie nowotarskim, Łużna (4,7%), Lipinki (5,2%) i Ropa (9,4%) w powiecie gorlickim. W województwie małopolskim 12 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z wodociągów, który w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się o ok. 6,8%.

Mapa 29. Korzystający z wodociągów w 2022 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

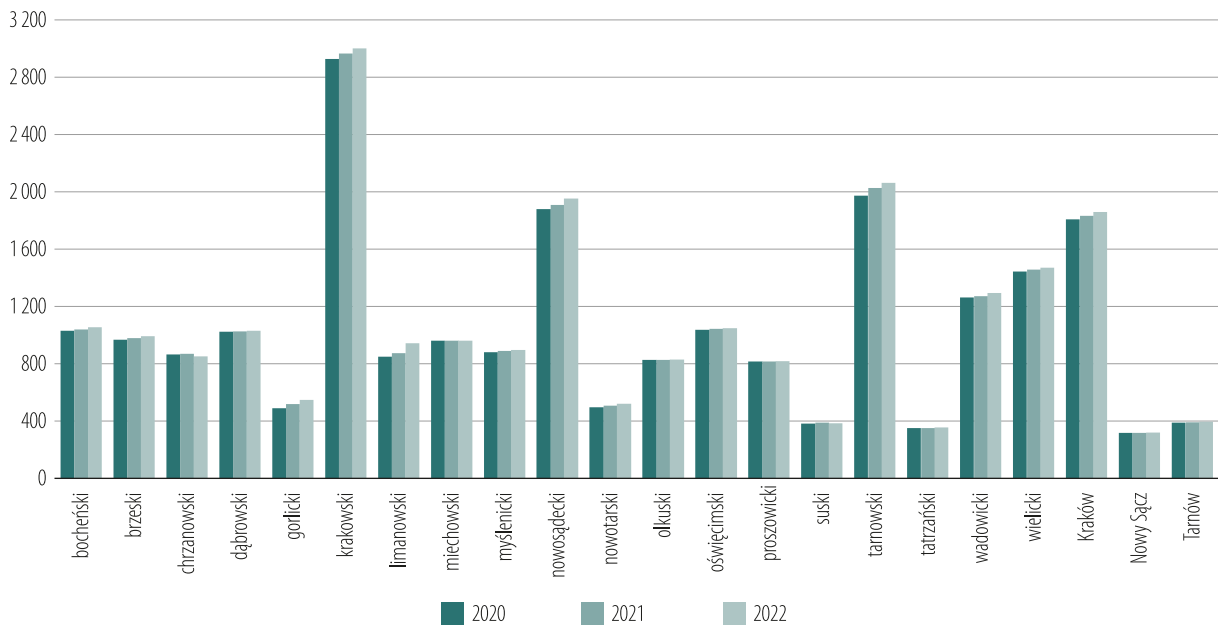
Wykres 132. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej wzrasta sukcesywnie.

Wykres 133. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2. Sieć kanalizacyjna

Na przestrzeni ostatnich 10 lat przyrost sieci kanalizacyjnej był znacznie większy od przyrostu sieci wodociągowej. Tak duży przyrost infrastruktury kanalizacyjnej był możliwy m.in. dzięki środkom pomocowym z Unii Europejskiej. Praktycznie wszystkie inwestycje w tym zakresie były i są realizowane z użyciem całkowitym bądź częściowym wspólnotowych środków unijnych. W 2022 roku w Małopolsce przybyło 486,2 km sieci kanalizacyjnej (długość sieci wyniosła 18 269,4 km), podczas gdy w 2021 roku przyrost ten wyniósł 422,0 km. Najwięcej sieci kanalizacyjnej

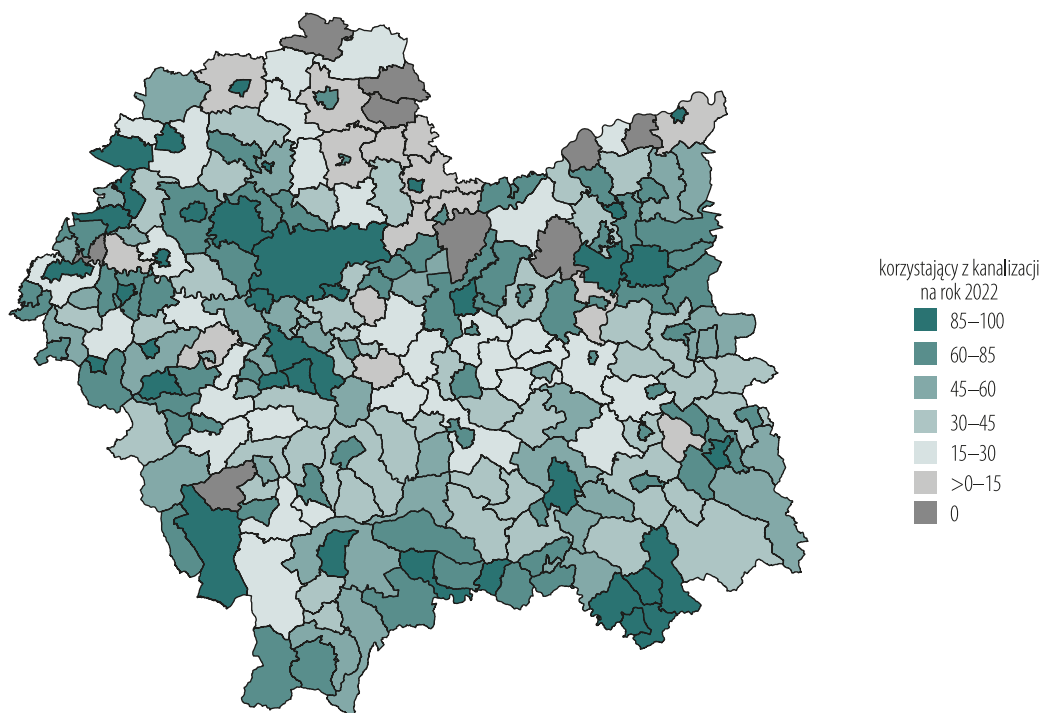
w 2022 roku wybudowano na terenie gminy wiejskiej Grybów w powiecie nowosądeckim – 103,8 km. Z uwagi na górskie i wyżynne ukształtowanie terenu województwa oraz występującą w wielu miejscach zabudowę rozproszoną, budowa sieci kanalizacyjnej i infrastruktury z nią związanej jest często ekonomicznie nieuzasadniona. Zgodnie z prawem wodnym w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ten sam co systemy kanalizacji zbiorczej poziom ochrony środowiska.

W województwie małopolskim kilkanaście lat temu występowała duża dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, lecz sytuacja ta uległa znacznej poprawie.

Na terenie województwa małopolskiego z sieci kanalizacyjnej w 2022 roku korzystało 65,7% ludności (z czego w miastach z kanalizacji korzysta 89,5% ludności, natomiast na terenach wiejskich 44,0% ludności). Odsetek ten systematycznie wzrasta z roku na rok. Należy przy tym zaznaczyć, że wzrost odsetka ludności korzystającej z kanalizacji widoczny był przede wszystkim na obszarach wiejskich (wzrost w ciągu ostatnich 10 lat o 6,4%). Widocznemu zmniejszeniu uległa liczba gmin nieposiadających dostępu do kanalizacji – 10 lat temu takich gmin było kilkanaście, natomiast w roku 2022 było ich już tylko 8.

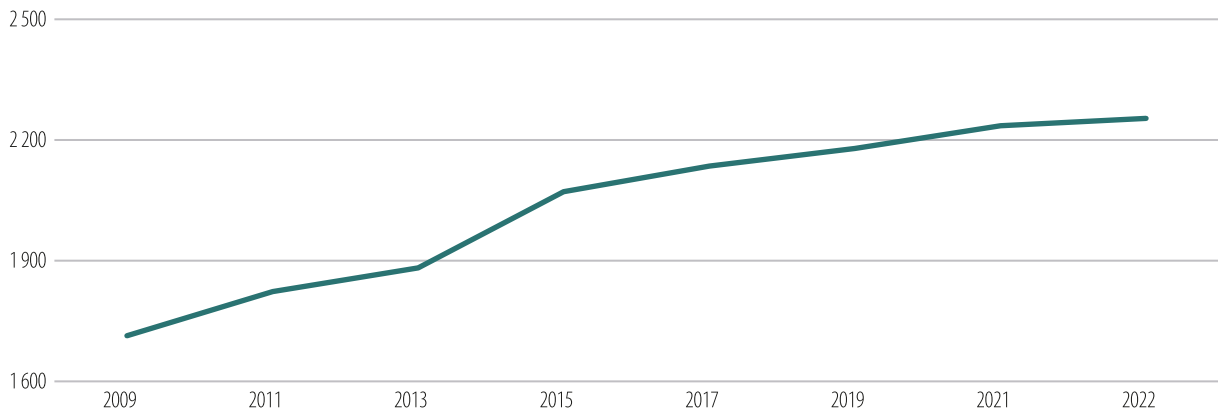
W województwie 24 gminy przekraczają próg 80% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Z dużych miast na prawach powiatu do najlepiej skanalizowanych należy Kraków (92,6% ludności korzystającej z kanalizacji), następnie Tarnów (88,1%) oraz Nowy Sącz (86,8%). Gmina, w której odsetek ludności korzystającej z kanalizacji wynosi prawie 100%, to gmina wiejska Mucharz w powiecie suskim (99,9%). Na obszarze województwa wciąż nieskanalizowane są następujące gminy wiejskie: Drwinia w powiecie bocheńskim, Borzęcin w powiecie brzeskim, Gręboszów i Mędrzechów w powiecie dąbrowskim, Kozłów, Raclawice i Słaboszów w powiecie miechowskim oraz Bystra-Sidzina w powiecie suskim. Natomiast na terenie gminy miejsko-wiejskiej Libiąż nie jest jeszcze skanalizowany obszar wiejski. Najmniej skanalizowane są gminy: Biskupice (2,8% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie wielickim, Radziemice (4,1% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie proszowickim, Łuzna (5,3%) w powiecie gorlickim, Igołomia-Wawrzeńczyce (6,1% ludności korzystającej z kanalizacji) w powiecie krakowskim i Pałecznicza (6,4%) w powiecie proszowickim. W województwie małopolskim 15 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z kanalizacji, który w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się o 10,6%.

Mapa 30. Korzystający z kanalizacji w 2022 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

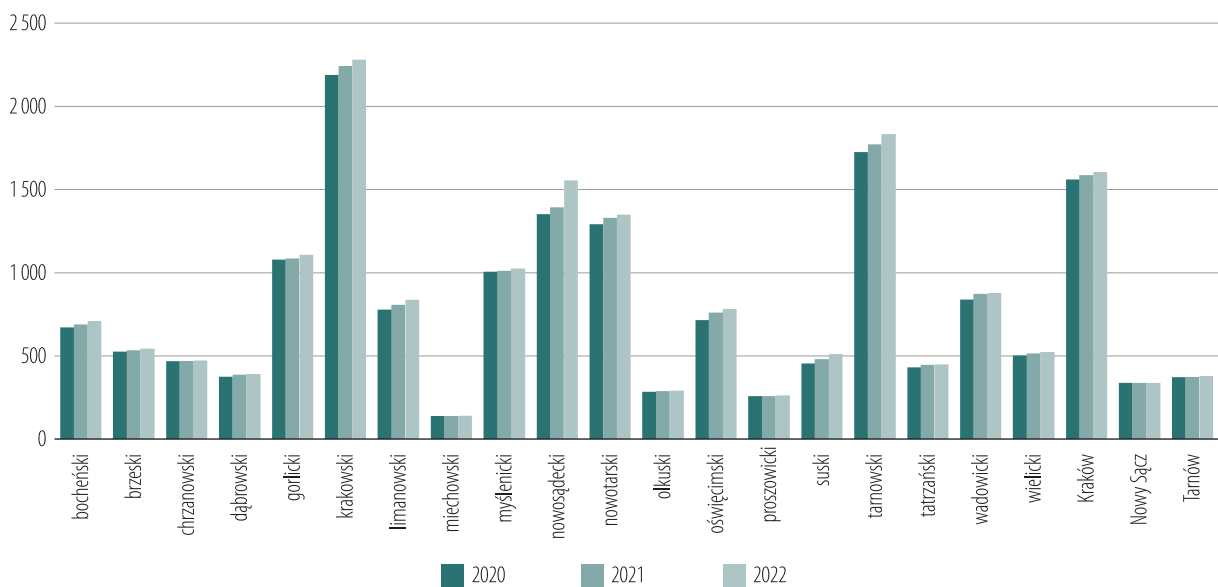
Wykres 134. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

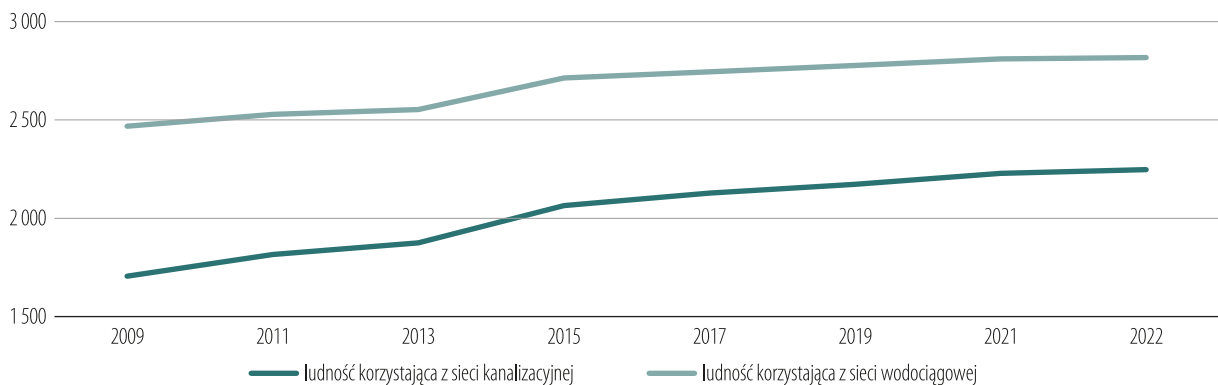
Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej sukcesywnie wzrasta choć, porównując ją z liczbą osób korzystających z sieci wodociągowej, należy zauważyć, że w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców nie ma możliwości odprowadzania nieczystości ciekłych do sieci kanalizacyjnej.

Wykres 135. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

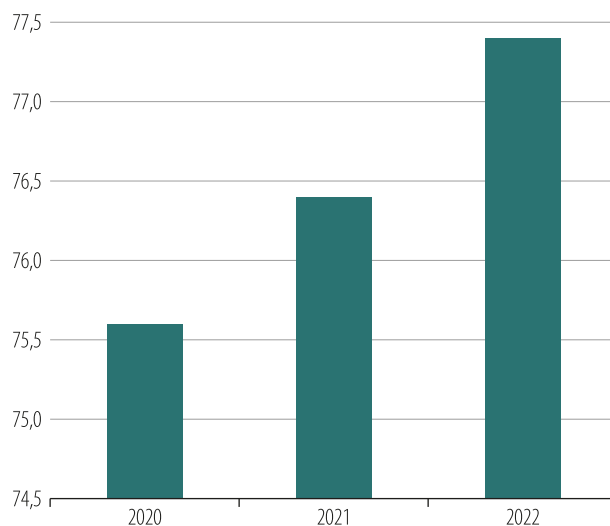
Wykres 136. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższy wykres obrazuje dysproporcję, jaka występuje pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej a liczbą osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 137. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w województwie małopolskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 245, w tym:

- › mechanicznych – 0,
- › biologicznych – 174,
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 71.

Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja zbiorczych systemów kanalizacyjnych na terenie gmin realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Polska, przystępując do Unii Europejskiej, zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Dyrektywa 91/271/EWG odgrywa zasadniczą rolę w gospodarowaniu ściekami komunalnymi, a przez to w ochronie wód przed wprowadzanymi przez te ścieki zanieczyszczeniami. Dyrektywa stanowi podstawowy dokument prawny UE w tym zakresie.

W celu identyfikacji faktycznych potrzeb w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregowania ich realizacji w taki sposób, aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono w Polsce Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Program ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 roku stanowi wykaz aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000¹, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w Programie.

Zgodnie z wymogami prawa oraz interpretacją Komisji Europejskiej należy tak planować granice aglomeracji, aby w jak największym stopniu cały produkowany przez aglomerację ładunek ścieków był zbierany siecią kanalizacyjną i odprowadzany do oczyszczalni ścieków. Dlatego w aglomeracjach ujętych w KPOŚK powinien zostać osiągnięty blisko 100-procentowy poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi. Pozostali mieszkańcy aglomeracji, nieobsługiwani przez zbiorcze systemy kanalizacyjne, będą korzystać z innych systemów oczyszczania ścieków. Jednak każdy przypadek stosowania systemów indywidualnych do odprowadzania bądź odprowadzania i oczyszczania ścieków z terenu aglomeracji wymagać będzie szczegółowych wyjaśnień.

¹ Aglomeracja oznacza teren (w obszarze jednej lub wielu gmin), na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków. Przez jednego równoważnego mieszkańca rozumie się ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażony jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen w ilości 60 g tlenu na dobę.

Do chwili obecnej przeprowadzono sześć jego aktualizacji w latach: 2005, 2009, 2010, 2015, 2017 i zakończona VI aktualizacja w 2022 roku. VI aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych przedstawia sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych i zawiera potrzeby oraz działania na rzecz wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych, w związku z koniecznością wywiązania się ze zobowiązań traktatowych. Jednostki samorządu terytorialnego powinny zrealizować zaplanowane inwestycje oraz osiągnąć efekt ekologiczny do końca 2027 roku.

W 2022 roku na obszarze aglomeracji podłączono do kanalizacji 38 735 osób, natomiast ogółem na koniec 2022 roku całkowita liczba osób podłączonych do kanalizacji w 134 aglomeracjach województwa małopolskiego wyniosła 2 947 536 osób (pozostaje do podłączenia ok. 3,84% ludności). Całkowita długość sieci kanalizacyjnej w ramach wyznaczonych aglomeracji (sanitarna, ogólnospławna, deszczowa) wynosi 17 201,7 km.

Agglomeracje województwa małopolskiego są skanalizowane w ok. 92,23%, przy czym 81 aglomeracji osiągnęło prawie 100% skanalizowania (tj. wymagane przez UE 98%), a 2 aglomeracje nie osiągnęły 30% skanalizowania².

— więcej informacji

Więcej informacji o Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych na stronie: www.wody.gov.pl

² Dane pozyskane od PGW Wody Polskie – Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura

— podsumowanie

- Kraków pozostaje znaczącym ośrodkiem branży IT. W Polsce pracuje około 360 tys. specjalistów IT, z czego w Krakowie około 55 tys., w tym nieco ponad 15% to kobiety. W 2022 roku do Krakowa przeniosło się 40 ukraińskich firm informatycznych.
- W Małopolsce udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu wyniósł 93,3%, a osób regularnie korzystających z Internetu 86,1%. Towary lub usługi do użytku prywatnego w Małopolsce zamawiało przez Internet 65,9% osób.
- W Polsce w 2022 roku ponad połowa przedsiębiorstw została zaliczona do grupy o bardzo niskiej lub niskiej intensywności cyfrowej, a do wysokiej lub bardzo wysokiej 28,9% przedsiębiorstw. W Małopolsce było 38,5% przedsiębiorstw o najniższej intensywności cyfrowej i zaledwie 4,6% – o największej.

Społeczeństwo informacyjne funkcjonuje na podstawie szybkiej wymiany informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu oraz jakość życia jego mieszkańców. Rozwój technologiczny przyspiesza, powstają nowe narzędzia lub te znane zyskują nowe zastosowanie. A wszystko to prowadzi do kolejnych zmian w funkcjonowaniu społeczeństwa.

1. Zatrudnienie i kompetencje w sektorze IT w Małopolsce

Według danych zaprezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) w 2021 roku liczba przedsiębiorstw sektora ICT zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku o 2,5%. W sektorze ICT działało 2530 firm zatrudniających 10 osób lub więcej. Przedsiębiorstwa świadczące usługi ICT stanowiły 91,1% przedsiębiorstw sektora ICT, a najwięcej z nich (78,8%) specjalizowało się w usługach informatycznych. Liczba pracujących w sektorze ICT zwiększyła się w skali roku o 6,3%. Osoby pracujące w usługach ICT stanowiły 86,9% kadry tego sektora, w tym w usługach informatycznych – 77,4%.

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2022 roku* na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2022-roku,2,12.html>

Liczba osób pracujących w sektorze ICT wyniosła 280,6 tys., z czego osiem na dziesięć osób pracowało w usługach ICT. Przedsiębiorstwa zaliczane do sektora ICT wykazywały się większą innowacyjnością niż przedsiębiorstwa w całej gospodarce. Odsetek podmiotów sektora ICT, które w latach 2019–2021 wprowadziły innowację wyniósł 41,8 i był dwukrotnie wyższy niż wskaźnik dla ogółu przedsiębiorstw.

W 2021 roku wartość ogółem produkcji sprzedanej wyrobów ICT wyniosła 42,6 mld zł i zwiększyła się o 35,7% w stosunku do 2020 roku. Największy wzrost dotyczył elektronicznego sprzętu powszechnego użytku – o 43,3%.

Według raportu Motife i Aspire Kraków pozostaje znaczącym ośrodkiem branży IT nie tylko w Polsce, lecz także w Europie. W Polsce pracuje około 360 tys. specjalistów IT, z czego w Krakowie około 55 tys., w tym nieco ponad 15% to kobiety. W 2022 roku do Krakowa przeniosło się 40 ukraińskich firm informatycznych.

Naturalnym źródłem pozyskiwania nowych pracowników dla każdej branży, ze szczególnym uwzględnieniem zaawansowanych technologii, są uczelnie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku akademickim 2021/22 liczba studentów kształcących się w szkołach wyższych wszystkich typów wyniosła 1,2 mln osób, czyli pozostała na podobnym poziomie względem poprzedniego roku akademickiego, przy czym wzrosła liczba studentów na kierunkach z grupy technologie informatyczne. W roku akademickim 2021/22 na kierunkach tych studiowało 67,5 tys. osób, tj. o 1,6% więcej niż przed rokiem. Spośród krajów Unii Europejskiej w roku akademickim 2019/20 największy udział osób studiujących na kierunkach teleinformatycznych w ogólnej liczbie studentów wystąpił w Estonii (10,1%), najmniejszy zaś – we Włoszech (1,9%). W Polsce wskaźnik ten ukształtował się na takim samym poziomie jak dla całej UE i wyniósł 4,9%.

W Małopolsce w roku akademickim 2022/23 studiowało 144,2 tys. osób, wśród których większość stanowiły kobiety – ponad 85,2 tys. Na małopolskich uczelniach kształciło się 8,7 tys. cudzoziemców.

Mężczyźni stanowili większość wśród osób, które wybrały kierunki z grupy Technologie teleinformatyczne (82,2%) oraz Technika, przemysł i budownictwo (61,2%), a najbardziej sfeminizowana była grupa Kształcenie (81,4%), obejmująca przede wszystkim podgrupę pedagogiczną. W 2022 roku dyplom ukończenia studiów wyższych uzyskało 36,3 tys. osób, a najwięcej na kierunkach należących do grupy Technika, przemysł i budownictwo – 8,3 tys. osób (22,8% wszystkich absolwentów) oraz Biznes, administracja i prawo – 7,4 tys. (20,4%).

więcej informacji

Więcej informacji o raporcie Motife i Aspire Kraków, cytowanym na stronach [lovekrakow.pl](https://biznes.lovekrakow.pl/aktualnosci/55-tys-specjalistow-it-pracuje-w-krakowie-hsbc-liderem-jest-nowy-raport-na-2023-rok_51243.html), https://biznes.lovekrakow.pl/aktualnosci/55-tys-specjalistow-it-pracuje-w-krakowie-hsbc-liderem-jest-nowy-raport-na-2023-rok_51243.html

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego na stronie <https://krakow.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-województwa-malopolskiego-2022,8,19.html>

2. Infrastruktura ICT w Małopolsce

Rozwijanie infrastruktury ICT w przedsiębiorstwach, instytucjach publicznych czy gospodarstwach domowych wpływa na sposób działania, zwiększa możliwości rozwoju i konkurencyjności. Jest niezbędne we współczesnym świecie, bowiem technologie ICT wykorzystywane są niemal we wszystkich dziedzinach życia. Wraz z rozwojem infrastruktury konieczne jest stałe podnoszenie kwalifikacji cyfrowych, które warunkują wykorzystanie możliwości płynących z nowoczesnych technologii i podnoszą poziom bezpieczeństwa podczas korzystania z cyberprzestrzeni.

Technologie ICT w przedsiębiorstwach

Według GUS w 2022 roku odsetek podmiotów mających szerokopasmowy dostęp do Internetu przekraczał 98%, przy czym posiadały go prawie wszystkie duże podmioty (o liczbie pracujących 250 osób i więcej). Najwyższy wskaźnik dostępu do Internetu odnotowano w województwie opolskim (100%), a najniższy – w łódzkim (97,0%). Małopolska osiągnęła poziom 99,1%.

W 2022 roku odsetek przedsiębiorstw wyposażających pracowników w urządzenia przenośne umożliwiające mobilny dostęp do Internetu wyniósł 91,9%, podczas gdy rok wcześniej było to 78,6%. W Małopolsce odsetek takich przedsiębiorstw osiągnął poziom 93,7%. Dzięki ich wykorzystaniu możliwa stała się praca poza siedzibą przedsiębiorstwa. Pracownik wyposażony w odpowiedni sprzęt może mieć bowiem dostęp do swojego konta e-mail lub aplikacji firmowych i pracować tak, jakby przebywał w przedsiębiorstwie. W 2021 roku wskaźnik wykorzystania urządzeń przenośnych w przedsiębiorstwach w Polsce (79%) był na wyższym poziomie niż średnia dla Unii Europejskiej (72%). Najwyższy odsetek wystąpił w Finlandii (96%), a najniższy – w Bułgarii (58%).

Odsetek pracowników posiadających dostęp do Internetu w 2022 roku wyniósł 53,5%, przy czym obserwuje się zróżnicowanie tego odsetka w zależności od rodzaju prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności, a także w ujęciu terytorialnym. Najwyższy wskaźnik wystąpił w podmiotach prowadzących działalność związaną z informacją i komunikacją (97,7%). Natomiast w ujęciu terytorialnym najwyższy odsetek odnotowano w województwie mazowieckim (68,9%) i małopolskim (59%), a najniższy – w świętokrzyskim (29,4%).

W 2022 roku ponad dwie trzecie przedsiębiorstw (67,1%), a w Małopolsce 65,1%, zapewniało pracownikom zdalny dostęp do zasobów firmowych, z tego 65,4% – do służbowej poczty elektronicznej, 48,3% – do służbowych dokumentów, 50,1% – do służbowych aplikacji. Najczęściej zdalny dostęp umożliwiały podmioty duże (97,1%), najrzadziej – małe (62,6%). W 2022 roku ponad jedna trzecia przedsiębiorstw (36,8%) organizowała spotkania służbowe za pośrednictwem Internetu, a w Małopolsce – 32,6%. Ponad jedna czwarta (27,3%) stosowała wzmożone środki bezpieczeństwa podczas organizacji tego typu spotkań. Wraz z rozwojem Internetu i wzrostem liczby jego użytkowników, strony internetowe przedsiębiorstw stały się ważnym narzędziem marketingowym. Współczesne witryny internetowe nie ograniczają się tylko do prezentacji produktów wraz z opcją składania zamówień, lecz stają się coraz bardziej rozbudowanymi serwisami, które umożliwiają klientom wykonanie płatności online lub uzyskanie natychmiastowej pomocy w trakcie dokonywania zakupów za pośrednictwem komunikatora.

więcej informacji

Więcej informacji w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2022 roku* na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologii-informacyjno-komunikacyjnych-w-jednostkach-administracji-publicznej-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2022-roku,3,22.html>

We współczesnym świecie kwestia bezpieczeństwa cyfrowego nabrała szczególnego znaczenia. Przedsiębiorstwa mają do wyboru wiele środków i procedur służących zapewnieniu bezpieczeństwa lub przynajmniej zminimalizowaniu ryzyka wystąpienia incydentów ICT, które mogą mieć destrukcyjny wpływ na działalność podmiotu. W 2021 roku 29,7% przedsiębiorstw doświadczyło incydentów związanych z bezpieczeństwem ICT. Najczęściej były to podmioty duże, a w zależności od rodzaju prowadzonej działalności – takie przypadki incydentów najczęściej dotyczyły jednostek z sekcji informacja i komunikacja (37,2%). Pod względem terytorialnym incydenty występowały najczęściej w województwie pomorskim (34,9%), najrzadziej – w warmińsko-mazurskim (24,2%). Najczęściej spotykanym rodzajem incydentu była niemożność korzystania z zasobów ICT przedsiębiorstwa z powodu awarii sprzętu lub oprogramowania (27,4%), drugie w kolejności było zniszczenie lub uszkodzenie danych z powodu awarii oprogramowania lub sprzętu (7,5%). Ujawnienie poufnych danych w wyniku celowego działania lub niedopatrzania ze strony pracowników występowało stosunkowo rzadko. Jedno na siedem przedsiębiorstw posiadało ubezpieczenie od ryzyka zaistnienia incydentów związanych z bezpieczeństwem ICT. Trzy czwarte zbadanych przedsiębiorstw zlecało zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa ICT podmiotom zewnętrznym (73,2%).

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie KPMG w Polsce *Barometr cyberbezpieczeństwa. Detekcja i reakcja na zagrożenia w czasie podwyższonego alertu*, cytowanym na stronach Computerworld.pl, <https://www.computerworld.pl/news/Co-trzecia-firma-zaobserwowala-wzrost-liczby-prob-cyberatakow-w-2022-roku-badanie-KPMG,444412.html>

Z raportu KPMG w Polsce *Barometr cyberbezpieczeństwa. Detekcja i reakcja na zagrożenia w czasie podwyższonego alertu* wynika, że 58% badanych organizacji odnotowało w 2022 roku incydenty polegające na naruszeniu bezpieczeństwa. W ponad 30% badanych firm wzrosła intensywność prób naruszeń bezpieczeństwa. Jednocześnie w ubiegłym roku aż 12% firm przyznało, że zanotowało 30 i więcej incydentów bezpieczeństwa, co świadczy o wzroście aktywności cyberprzestępców. 1/5 ankietowanych organizacji odnotowała wzmożoną aktywność cyberprzestępców w związku trwającą wojną w Ukrainie. Firmy obawiają się cybergangów, wspieranych przez obce państwa, i jednocześnie podkreślają, że największą barierą utrudniającą budowanie odpowiedniego poziomu zabezpieczeń jest brak wystarczających budżetów oraz trudności w znalezieniu oraz utrzymaniu odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.

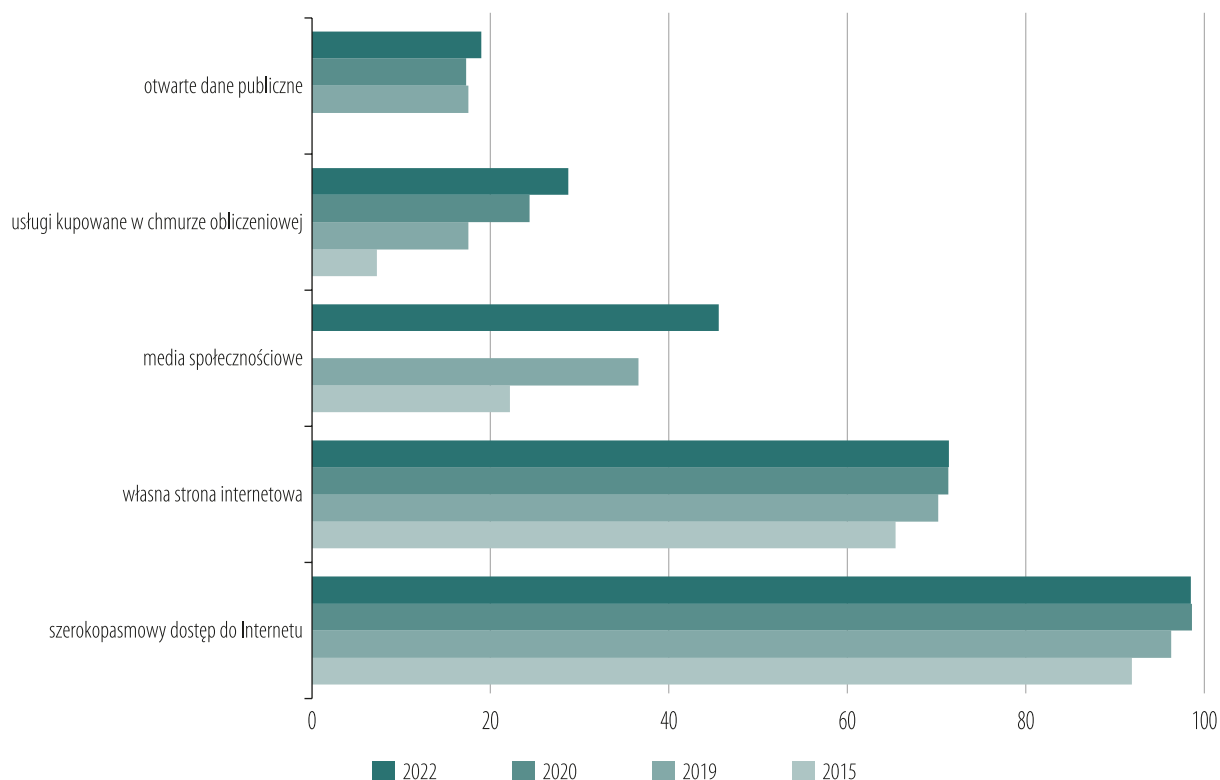
Według GUS w 2022 roku odsetek przedsiębiorstw stosujących jakiekolwiek środki bezpieczeństwa ICT wyniósł 93,3%. Tego rodzaju środki wykorzystywano najczęściej w dużych przedsiębiorstwach (99,7%). Największy odsetek podmiotów stosujących środki bezpieczeństwa ICT odnotowano w województwie łódzkim (97,0%), a najmniejszą wartość tego wskaźnika – w województwie lubelskim (89,6%). W Małopolsce było to 94,3% przedsiębiorstw. Najczęściej stosowanym środkiem bezpieczeństwa ICT w Polsce było uwierzytelnianie silnym hasłem (82,0%) oraz wykonywanie zapasowych kopii danych i przekazywanie ich do innych lokalizacji (68,3%), w Małopolsce odpowiednio 83,3% i 68,7%. Polskie przedsiębiorstwa najrzadziej korzystały z identyfikacji i uwierzytelniania metodami biometrycznymi (11,1%).

W 2022 roku nieco ponad połowa przedsiębiorstw (51,2%) stosowała praktyki mające na celu podnoszenie świadomości pracowników w kwestiach związanych z bezpieczeństwem ICT. Najczęściej wybraną formą informowania pracowników był wymóg podpisywania przez nich klauzul lub zobowiązań, np. w momencie zawierania umowy o pracę (41,3%).

Wzrasta wykorzystanie usług chmury obliczeniowej przez przedsiębiorstwa. Zgodnie z Głównym Urzędem Statystycznym, pod pojęciem chmury obliczeniowej rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą Internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych. Usługi dostarczane są przy wykorzystaniu serwerów usługodawcy. W 2022 roku prawie połowa jednostek administracji publicznej deklarowała zakup usług w chmurze obliczeniowej. Do najczęściej wymienianych należały hosting strony internetowej i usługi poczty elektronicznej (odpowiednio 87,3% i 80,2%). W Małopolsce w 2021 roku 28,9% przedsiębiorstw kupiło usługi w chmurze obliczeniowej, podczas gdy w 2020 roku 24,6%.

Nowością jest zaprezentowany w raporcie GUS wskaźnik intensywności cyfrowej, zaproponowany przez Eurostat. Metodologia szacowania wskaźnika polega na przyporządkowaniu każdego przedsiębiorstwa do jednego z czterech poziomów intensywności cyfrowej. W Polsce w 2022 roku ponad połowa przedsiębiorstw została zaliczona do grupy o bardzo niskiej lub niskiej intensywności cyfrowej. Wysoki lub bardzo wysoki poziom intensywności wystąpił w przypadku 28,9% przedsiębiorstw i były to najczęściej podmioty zajmujące się informacją i komunikacją (87,8%). Biorąc pod uwagę podział terytorialny kraju i lokalizację podmiotów w Polsce, można powiedzieć, że największy odsetek podmiotów o wysokim lub bardzo wysokim poziomie intensywności odnotowano w województwie mazowieckim (41,2%), a najmniejszy – w świętokrzyskim oraz lubelskim (odpowiednio 17,8% i 19,2%). Udział przedsiębiorstw charakteryzujących się bardzo niskim poziomem intensywności najwyższy był w województwie świętokrzyskim (49,6%), a najniższy – w mazowieckim (30,3%). W Małopolsce było 38,5% przedsiębiorstw o najniższej intensywności cyfrowej i 4,6% o największej.

Wykres 138. Wykorzystanie wybranych technologii informacyjno-komunikacyjnych przez przedsiębiorstwa (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, *Mały Rocznik Statystyczny Polski*, 2023.

więcej informacji

Więcej informacji o raporcie Project Oasis, cytowanego na stronach portalu Wirtualnemedi.pl, <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/kobiety-zalozycielkami-ponad-polowy-niezaleznych-mediow-cyfrowych>

Warto także odnotować, na podstawie raportu Project Oasis, cytowanego na stronach portalu Wirtualnemedi.pl, że kobiety w 2022 roku były założycielkami ponad 58% niezależnych mediów cyfrowych w Europie. Ponad 85% tego typu mediów zajmuje się kwestiami praw człowieka i społecznymi. Zbadano 540 mediów z 44 krajów Europy.

Technologie ICT w gospodarstwach domowych

Liczba gospodarstw domowych posiadających łącze internetowe systematycznie rośnie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2022 roku dostęp do Internetu posiadało 93,3% gospodarstw domowych i było to o 0,9 p. proc. więcej niż rok wcześniej. W skali roku udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu przez szerokopasmowe łącze mobilne, w przeciwieństwie do lat wcześniejszych, zmniejszył się 1,4 p. proc. Zarówno dostęp do Internetu, jak i rodzaj posiadanych łączy internetowych różnicowany był ze względu na typ gospodarstwa, klasę miejsca zamieszkania oraz stopień urbanizacji. Dostęp do Internetu częściej posiadały gospodarstwa domowe z dziećmi niż bez nich. Odsetek gospodarstw z Internetem większy był w dużych miastach niż w mniejszych oraz na obszarach wiejskich, a w zależności od stopnia urbanizacji – najwyższy był na terenach wysoko zurbanizowanych.

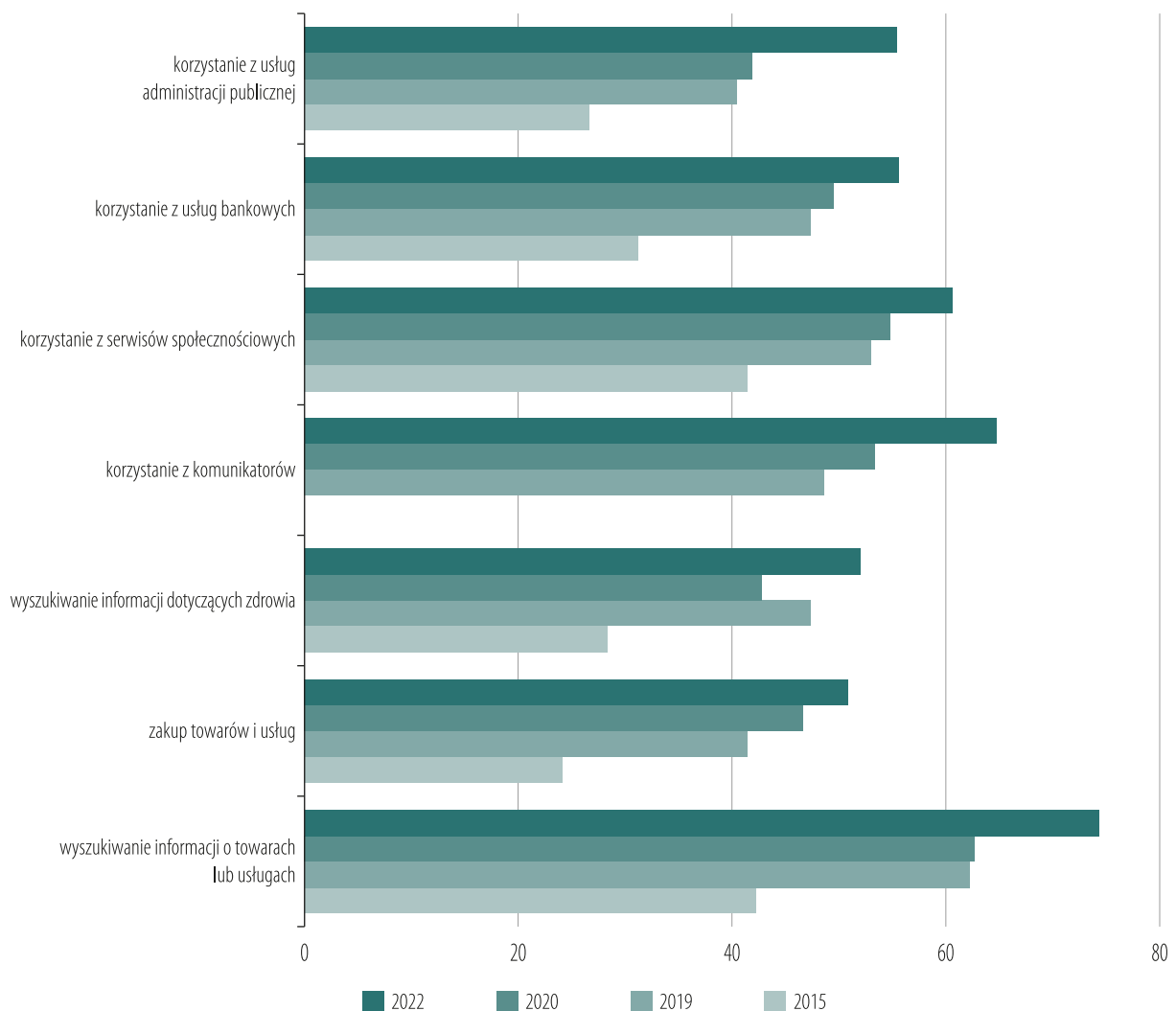
W 2022 roku największy odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu odnotowano w województwie mazowieckim (95,9%). Natomiast najwyższy odsetek osób korzystających z Internetu oraz regularnych użytkowników sieci odnotowano w województwie pomorskim (91%). Najmniejszy udział

gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu odnotowano w województwie podlaskim – 87,2%. Najniższy odsetek osób korzystających z Internetu oraz najniższy poziom wskaźnika regularnych użytkowników Internetu odnotowano w województwie opolskim, odpowiednio 83,6% i 77,1%. W Małopolsce udział gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu wyniósł 93,3%, a osób regularnie korzystających z Internetu 86,1%.

W 2022 roku w Polsce regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystało z Internetu 85,7% osób w wieku 16–74 lata (wobec 83,6% w roku poprzednim). Spośród osób, które w ciągu 3 ostatnich miesięcy korzystały z Internetu, 98,6% używało go regularnie. W zależności od rodzaju aktywności zawodowej w 2022 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, największy odsetek regularnych użytkowników był wśród uczniów i studentów (99,3%) oraz pracujących na własny rachunek (96,7%), a najmniejszy – w grupie osób emerytowanych i innych biernych zawodowo (60,4%).

W przypadku ogólnych umiejętności cyfrowych w populacji osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu udział osób charakteryzujących się co najmniej podstawowym poziomem ogólnych umiejętności cyfrowych wyniósł 42,9%. Osoby, które posiadały podstawowy poziom takich umiejętności, stanowiły 22,3%, natomiast osoby z ponadpodstawowym ich poziomem – 20,6%. Osoby posiadające niskie ogólne umiejętności cyfrowe stanowiły 18,8% tej populacji, a najmniej liczną grupę tworzyły osoby nieposiadające takich umiejętności (4,9%).

Wykres 139. Cel korzystania z Internetu przez osoby w wieku 16–74 lata (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, *Mały Rocznik Statystyczny Polski*, 2023.

W Polsce najbardziej popularne jest wyszukiwanie informacji o towarach i usługach. W 2022 roku informacje o towarach i usługach wyszukiwało 74,3% osób w wieku 16–74 lata, a wśród osób korzystających z Internetu – 85,4%. Udział użytkowników poczty elektronicznej w ogólnej liczbie ludności w wieku 16–74 lata wyniósł 69,3%, a wśród osób korzystających z Internetu – 79,7%. W 2022 roku zakupów przez Internet w ciągu ostatnich 12 miesięcy doko-

nywało 64,6% Polaków w wieku 16–74 lata. W skali roku zmniejszyła się dysproporcja pomiędzy wskaźnikami dla mieszkańców miast i wsi (z 8,3 p. proc. do 5,4 p. proc.).

Najpopularniejszymi towarami kupowanymi przez Internet są odzież, obuwie i dodatki. W 2022 roku produkty te nabyło 72,6% osób robiących zakupy przez Internet. Analizując popularność e-zakupów według województw, zauważyć można, że w 2022 roku w województwach pomorskim oraz dolnośląskim ponad 71% osób zamawiało lub kupowało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego. Najmniejszy odsetek takich osób odnotowano w województwie podlaskim (52,9%). W województwie małopolskim 65,9% osób zamawiało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego.

Według *Rocznika Statystycznego Województwa Małopolskiego 2022* w 2021 roku 98,7% gospodarstw domowych wyposażonych było w telefon komórkowy, a w smartfon – 80%. Komputer osobisty posiada 80,7% gospodarstw domowych, a laptop i tablet – 68,6%. Urządzenia z dostępem do Internetu posiadało 88,7%.

Technologie ICT w jednostkach administracji publicznej

Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2022 roku*, przedstawił dane, według których w 2021 roku udział jednostek administracji publicznej wykorzystujących technologię szerokopasmowego dostępu do Internetu poprzez stałe łącze wyniósł 99,9%, tak samo jak rok wcześniej. Ten rodzaj dostępu do globalnej sieci posiadały wszystkie urzędy powiatowe i marszałkowskie. Najwięcej zbadanych jednostek deklarowało korzystanie z najszybszego połączenia internetowego w przedziale przynajmniej 100, ale mniej niż 500 Mbit/s. W 2021 roku w większości województw wszystkie zbadane jednostki posiadały szerokopasmowy dostęp do Internetu poprzez stałe łącze. W Małopolsce w 2022 roku 100% jednostek administracji publicznej posiadało dostęp do Internetu, w tym 46,1% z nich korzystało z łącza o prędkości w przedziale od przynajmniej 100 do mniej niż 500 Mbit/s, w przedziale pomiędzy przynajmniej 500, ale mniej niż 1 Gbit/s – 14,7%, a przynajmniej 1 Gbit/s – 3,4%. W odniesieniu do roku poprzedniego nieznacznie wzrósł odsetek pracowników jednostek administracji publicznej wyposażonych w urządzenia przenośne pozwalające na mobilne łączenie się z Internetem w celach służbowych i wyniósł 29,7%. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w województwie mazowieckim (42%), natomiast najniższą – w województwach świętokrzyskim i lubelskim (odpowiednio 13,1% i 15,2%); w Małopolsce było to 28,8%. Jednostki administracji publicznej najczęściej udostępniały pracownikom zdalny dostęp do służbowej poczty e-mail urzędu (96%). Dostęp i możliwość modyfikacji dokumentów służbowych stworzyło 72,7% urzędów, a nieco mniej – dostęp do danych oraz możliwość wykorzystania aplikacji dedykowanych jednostce (odpowiednio 70,0% i 69,0%).

więcej informacji

Więcej informacji na temat *Rocznika Statystycznego Województwa Małopolskiego 2022* na stronie <https://krakow.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-województwa-malopolskiego-2022,8,19.html>

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2022 roku* na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologii-informacyjno-komunikacyjnych-w-jednostkach-administracji-publicznej-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2022-roku,3,22.html>

Opracowanie Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej w 2022 roku* podaje, że usługi przez Internet w 2022 roku udostępniały niemal wszystkie jednostki administracji publicznej oprócz administracji rządowej.

Odsetek jednostek administracji publicznej korzystających z Elektronicznego Zarządzania Dokumentami (EZD) w 2022 roku wyniósł 85,0%, przy czym częściej stosowano go w jednostkach administracji rządowej (94,5%) niż w jednostkach administracji samorządowej (84,6%). Wśród jednostek, które stosowały EZD 36,0% wskazało ten system jako podstawowy sposób dokumentowania przebiegu załatwiania i rozstrzygania spraw. W Małopolsce 90,7% jednostek administracji publicznej korzystało z EZD. Dla porównania w 2021 roku było to 88,2%, a w 2020 roku 83,2%. Powoli wzrasta udział jednostek administracji publicznej posiadających politykę lub strategię otwartych danych publicznych. Otwarte dane publiczne (Open Data) to dane instytucji i urzędów, z których każdy może korzystać i na ich bazie tworzyć nowoczesne produkty i usługi. Zauważalne jest znaczne zróżnicowanie odsetka jednostek udostępniających otwarte dane publiczne między jednostkami administracji rządowej (49,1%) i samorządowej (21,3%). W ujęciu terytorialnym w 2021 roku najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w województwie lubuskim (29,2%), warmińsko-mazurskim (26,3%) i małopolskim (26%), a najmniejszą – w województwie wielkopolskim (16,9%). W 2021 roku odsetek jednostek administracji publicznej udostępniających online dane z rejestrów publicznych lub innych zasobów danych gromadzonych w urzędzie wyniósł 67,8%. Jako miejsce udostępniania danych jednostki najczęściej wskazywały stronę internetową urzędu (60,5%), rzadziej – dedykowany portal (16,3%) i Centralne Repozytorium Informacji Publicznej (6,8%). Największy odsetek jednostek administracji samorządowej udostępniających online dane publiczne odnotowano w urzędach marszałkowskich (93,8%), a najmniejszy – w urzędach gmin (64,8%). W 2021 roku z otwartych danych publicznych skorzystało 19% przedsiębiorstw, a w Małopolsce 17,1%. Największym zainteresowaniem cieszyły się dane z kategorii gospodarka i finanse (16,6%).

W 2022 roku 12,3% jednostek administracji publicznej doświadczyło incydentów związanych z bezpieczeństwem ICT, w tym 75,5% dotknęła niemożność korzystania z zasobów ICT jednostki, 36,5% zniszczenie lub uszkodzenie danych, a 15,6% ujawnienie poufnych danych. Małopolska osiągnęła poziom średniej dla Polski, natomiast więcej incydentów było w województwie śląskim 12,8% i aż 37,8% na Mazowszu. Urzędy marszałkowskie i administracja rządowa najczęściej spośród jednostek publicznych zmagaly się z incydentami bezpieczeństwa, odpowiednio 43,8% i 45,5%.

W jednostkach administracji publicznej organizowane są szkolenia podnoszące kompetencje cyfrowe pracowników oraz specjalistów ICI. W 2021 roku ponad połowa zbadanych jednostek administracji publicznej organizowała szkolenia dla całego personelu (54,5%), w tym dla specjalistów ICT – 70,6%, a dla pozostałych pracowników – 80,6%. Największy odsetek jednostek zapewniających szkolenia w zakresie ICT odnotowano na terenie województwa opolskiego (69,0%). W Małopolsce było to 57,4%. Szkolenia dla specjalistów ICT najczęściej organizowano w województwach śląskim i opolskim (odpowiednio 80,7% i 79,3% jednostek przeprowadzających szkolenia), a dla pozostałych pracowników – w podlaskim i wielkopolskim (odpowiednio 88,7% i 84,5%). W Małopolsce szkolenia dla specjalistów ICT odbyły się w 75,2% jednostek, a dla pozostałych pracowników 80,3%. W 2021 roku szkolenia w zakresie ICT częściej zapewniały swoim pracownikom jednostki administracji rządowej niż administracji samorządowej (odpowiednio 87,3% i 53,2%). Warto zauważyć, że takie szkolenia zorganizowało prawie 94% urzędów marszałkowskich. W 2022 roku 72,6% jednostek administracji publicznej udostępniało dane przestrzenne, natomiast odsetek jednostek administracji publicznej, które korzystały z map numerycznych, wyniósł 86,7%. W przeważającej mierze dotyczyły one informacji o ewidencji gruntów i budynków (88,2%) oraz planowania przestrzennego i gospodarki nieruchomościami (po 80%). Największy odsetek jednostek, które udostępniły online dane, odnotowano wśród urzędów marszałkowskich (93,8%). Pod względem podziału terytorialnego kraju najwyższym wskaźnikiem dotyczącym udostępniania danych przestrzennych charakteryzowało się województwo pomorskie (82,3%), a najniższym – lubuskie (62,5%). W Małopolsce było to 71,1%.

Odsetek jednostek administracji publicznej udostępniających aplikacje możliwe do pobrania na urządzenia mobilne oferujące e-usługi wzrósł w 2022 roku do poziomu 31,1%, podczas gdy w 2021 roku było to 28,1%, a rok wcześniej 24,9%. Najwięcej takich jednostek odnotowano w województwie opolskim (58,3%), natomiast najmniej – w województwie łódzkim (17%). W Małopolsce było to 32,8%, a rok wcześniej – 27,9% jednostek.

Posiadanie strony internetowej nie stanowi obecnie problemu dla jednostek, natomiast uwagę zwraca jej dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z międzynarodowym standardem Web Content Accessibility Guidelines (WCAG). Taka strona ma być dostępna dla użytkowników niezależnie od niepełnosprawności, wieku, używanego sprzętu i oprogramowania. W 2022 roku odsetek jednostek administracji publicznej, których główna strona internetowa spełniała wymagania ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych, wyniósł 62,4%, a tych, których strona częściowo spełniała wymagania ustawy – 36,1%.

W 2022 roku osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 55,4% populacji osób w wieku 16–74 lata i w porównaniu z poprzednim rokiem było to o 7,9 p. proc. więcej. Korzystanie z e-administracji wskazywało o 12,2 p. proc. więcej mieszkańców miast niż wsi. Do najpopularniejszych czynności wykonywanych za pośrednictwem stron internetowych lub aplikacji jednostek administracji publicznej należy wyszukiwanie informacji, pobieranie lub drukowanie formularzy urzędowych oraz wysyłanie wypełnionych deklaracji podatkowych.

W Polsce w 2022 roku prawie co trzecia osoba w wieku 16–74 lata korzystała ze stron internetowych lub aplikacji jednostek administracji publicznej w celu wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej, pobierania lub drukowania formularzy urzędowych oraz wysyłania wypełnionych deklaracji podatkowych. Najmniejszy był udział osób, które za pomocą Internetu składały inne wnioski, roszczenia lub skargi oraz wnioski o urzędowe dokumenty lub akty. Najczęściej z e-administracji korzystali mieszkańcy województw: dolnośląskiego (63,8%), śląskiego (59,8%) i mazowieckiego (59,7%), a najrzadziej – opolskiego (44,0%), podlaskiego (44,7%) oraz świętokrzyskiego (45,2%). W Małopolsce w 2022 roku odsetek ten wyniósł 55,5%; dla porównania w 2021 roku było to 47,8%.

Województwo Małopolsce od wielu lat prowadzi Regionalny System Biuletynu Informacji Publicznej (RSBIP). Jest to największe tego typu rozwiązanie w Polsce, z którego obecnie korzysta około 3000 podmiotów i jednostek publicznych, zobowiązanych do prowadzenia strony BIP. System cieszy się dużą popularnością z uwagi na prostotę użytkowania, niezawodność oraz możliwość skorzystania ze wsparcia technicznego oraz szkoleń zapewnianych przez Województwo Małopolskie. Co roku przyłącza się ok. 100 jednostek administracji publicznej z Małopolski. Wysoka liczba odsłon serwisu (ponad 29,23 mln) i liczba nowych użytkowników (2,6 mln) świadczą o dużym i stale rosnącym zainteresowaniu dostępem do informacji publicznej. Najwięcej użytkowników systemu (ponad 89%) pochodzi z Polski, a na drugim miejscu Stany Zjednoczone – ponad 7%.

Warto także odnotować, że jednostki administracji publicznej, wspierają rozwój umiejętności cyfrowych wśród obywateli. W 2022 roku odsetek takich jednostek wyniósł 43,2%, przy czym największą aktywność w tym obszarze wykazały urzędy marszałkowskie (81,3%), pozostałe jednostki przekroczyły 42%. Jednostki, które deklarowały wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych obywateli, podejmowały działania w zakresie informacyjnym i szkoleniowym. Najaktywniejsza na tym polu jest Małopolska, gdzie blisko 54% jednostek prowadziło taką działalność w 2022 roku. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego także prowadzi działalność edukacyjno-promocyjną w obszarze kompetencji cyfrowych, np. podczas kampanii Tydzień z Internetem, oraz wspiera inicjatywy w tym zakresie, np. Małopolski Festiwal Programowania. Prowadzone są także szkolenia z obsługi Biuletynu Informacji Publicznej, dostępności cyfrowej stron internetowych i bezpieczeństwa cyfrowego.

Dostęp do Internetu

Według *Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2022 roku*, opracowanego przez Urząd Komunikacji Elektronicznej (UKE), nadal wzrasta liczba użytkowników stacjonarnego dostępu do Internetu. Z usług Internetu stacjonarnego w 2022 roku korzystało 63,2% gospodarstw domowych, co oznacza wzrost o 3,4 p. proc. wobec poprzedniego roku. Najpopularniejszą technologią stacjonarną były światłowody (Fiber To The Home, FTTH). Udział FTTH w strukturze użytkowników wzrósł do 38,3%, co przesunęło łącza telewizji kablowej z pierwszej pozycji w 2021 roku na drugą w 2022 roku. Internet stacjonarny w Polsce wciąż przyspiesza, lecz wolniej niż w poprzednich latach.

więcej informacji

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2022 roku* wydany przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie <https://www.uke.gov.pl/akt/raport-o-stanie-rynku-telekomunikacyjnego-w-2022-roku,485.html>

Najbardziej popularnymi łączami stacjonarnymi w 2022 roku, podobnie jak w dwóch poprzednich latach, były łącza o przepustowości minimum 100 Mb/s i nieprzekraczającej 1 Gb/s. Szybkie łącza były wykorzystane do świadczenia usług dla 66,2% użytkowników dostępu stacjonarnego (o 2,5 p. proc. więcej niż rok wcześniej). W 2022 roku wzrosła również popularność łączy o najwyższych przepustowościach, tj. minimum 1 Gb/s. Ich liczba zwiększyła się o 29% wobec poprzedniego roku. Z bardzo szybkich łączy korzystało 3,7% użytkowników (wzrost o 0,8 p. proc.).

Koszt usługi stacjonarnego dostępu do Internetu w Polsce w 2022 roku kształtował się na poziomie 14,98 euro i był o 12,69 euro niższy niż średni koszt wszystkich krajów Wspólnoty. Dla porównania, w 2021 roku koszt usługi stacjonarnego dostępu do Internetu w Polsce wynosił 9,65 euro i był aż o 16,97 euro niższy niż średnio w pozostałych krajach UE. Polska znajdowała się w czołówce krajów UE pod względem niskich cen usług. Niższe ceny niż w naszym kraju oferowały jedynie Węgry, Litwa i Łotwa. Najdrożej za Internet stacjonarny płacono w Grecji, tj. 51,19 euro. W przypadku dostępu stacjonarnego penetracja usługą w 2022 roku, liczona liczbą łączy na liczbę ludności, nadal była najniższa w porównaniu do pozostałych krajów Unii Europejskiej. Nasylenie stacjonarnym Internetem szerokopasmowym w naszym kraju wzrosło o 0,4 p. proc. i osiągnęło poziom 22,8%. Wskaźnik penetracji był o 13 p. proc. niższy od wskaźnika średniej krajów UE, wynoszącej 35,8%.

Użytkownicy Internetu mobilnego, świadczonego za pomocą dedykowanych urządzeń typu modemy, karty czy klucze, stanowili w 2022 roku 48,9% użytkowników Internetu ogółem. Z dedykowanego dostępu do Internetu korzystało 8,75 mln użytkowników. Biorąc pod uwagę wszystkie możliwości dostępu do Internetu mobilnego (wraz z dostępem w telefonach), zauważyć można dalszy wzrost wskaźnika nasycenia usługami. W 2022 roku osiągnął poziom 202,4% i wzrósł o kolejne 3,7 p. proc. wobec poprzedniego roku.

W zakresie mobilnego dostępu do Internetu, w 2022 roku Polska, wzorem lat ubiegłych, uzyskała najlepszy wynik wśród krajów Wspólnoty. Wyliczona przez KE penetracja Internetem mobilnym w Polsce w 2022 roku wyniosła 214,6%. Oznacza to wzrost o 15 p. proc. wobec 2021 roku. Penetracja w Polsce była wyższa od średniej unijnej aż o 96,7 p. proc. W ślad za Polską podąża Estonia, która w 2022 roku objęła dostępem mobilnym 195,1% ludności. Trzecia w kolejności była Finlandia (158,1%). Najniższy wynik odnotowały Węgry (84,5%), Malta (87,6%) i Portugalia (91,8%). Współczynnik penetracji oznacza tu stosunek liczby zarejestrowanych przez operatorów kart SIM do liczby ludności kraju.

Pod względem udziału 4G w dostępie mobilnym do Internetu Polska zajęła trzecią pozycję (85,9%). W tym zakresie wyprzedziły ją jedynie Belgia (93,0%) i Chorwacja (86,9%). Natomiast dostępem 5G cieszyło się 13,8% użytkowników dostępu mobilnego, podczas gdy średnia UE wyniosła 18,1%. Najwyższy wynik uzyskała w tym względzie Dania (46,5%), natomiast najsłabiej rozwinięta technologia 5G występowała na Litwie (0,5%).

Urząd Komunikacji Elektronicznej przekazał dane pochodzące z inwentaryzacji infrastruktury i usług telekomunikacyjnych, w tym dotyczące wskaźnika penetracji budynkowej, który rozumiany jest jako stosunek liczby budynków znajdujących się w zasięgu sieci o określonych parametrach do liczby wszystkich budynków na analizowanym obszarze. W 2022 roku najwyższą, sięgającą 100%, penetrację ogółem osiągnęły gminy położone w zachodniej i południowej części kraju oraz obszary wokół dużych miast. W 2022 roku najwyższa dostępność budynkowa Internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s widoczna była w województwach: podkarpackim (94%), śląskim (89%) i małopolskim (85%), a najniższa w pomorskim (61%), warmińsko-mazurskim (63%) i kujawsko-pomorskim (68%). Większość gmin, gdzie penetracja budynkowa nie przekraczała 5%, zlokalizowanych było w północnej części kraju. Najwyższa dostępność budynkowa Internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s widoczna była w województwach: podkarpackim (85%), śląskim (78%) i małopolskim (75%), a najmniejsza w pomorskim (40%), warmińsko-mazurskim (43%) i zachodniopomorskim (46%).

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie organizacji Access Now na stronach portalu Interia.pl, <https://biznes.interia.pl/gospodarka/news-35-krajow-w-2022-r-odlaczylo-internet-obywatelom-najczesciej,-nId,6630328>

Mimo rozwoju technologii coraz powszechniejszego wykorzystania Internetu są na świecie obszary pozbawione dostępu do Internetu, stale bądź czasowo. Jak podaje organizacja Access Now, w 2022 roku aż 35 krajów odłączyło obywatelom Internet. Najczęściej była to kara za protesty. Krajem, w którym władze decydowały się najczęściej odłączyć obywatelom Internet w 2022 roku były Indie – wynika z raportu organizacji. W ubiegłym roku pozbawieni dostępu do sieci byli też m.in. mieszkańcy Iranu, Etiopii oraz Ukrainy, co było spowodowane trwającą wojną.

3. Łączność telefoniczna

Od wielu lat spada popularność, a wraz z nią liczba użytkowników telefonii stacjonarnej. Jest to zjawisko obserwowane nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Rozwija się natomiast telefonia komórkowa, przynosząc z każdym rokiem nowe możliwości wykorzystania telefonów.

Telefonia stacjonarna

Usługi telefonii stacjonarnej tracą na popularności wśród użytkowników w Polsce. W 2022 roku z tych usług korzystało 2,43 mln abonentów, to o 10,7% mniej niż rok wcześniej. Dla porównania w 2019 roku było ich 3,53 mln. Stale maleje penetracja usługami (łączy) telefonii stacjonarnej. Penetracja obliczana jest jako stosunek liczby łączy abonenckich telefonii stacjonarnej do liczby mieszkańców Polski. W ubiegłym roku wskaźnik procentowy dla całego kraju wyniósł 6,8% czyli o 10,5% mniej w porównaniu do 2021 r, podczas gdy w 2019 roku było to 9,3%. W 2022 roku najwięcej własnych łączy abonenckich w przeliczeniu na mieszkańca było w województwie mazowieckim (9,9%), a najmniej w województwie wielkopolskim (4,3%). W Małopolsce było to 7,4%. W 2022 roku abonent telefonii stacjonarnej w Polsce rozmawiał średnio 105 min miesięcznie.

Telefonia komórkowa

Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2022 roku* na polskim rynku telefonii ruchomej działalność prowadziło 126 przedsiębiorców telekomunikacyjnych. Spośród wszystkich operatorów działających na rynku telefonii ruchomej, czterech posiadało własną infrastrukturę, czyli operatorzy MNO, tj.: Orange Polska SA, Polkomtel Sp. z o.o., P4 Sp. z o.o., T-Mobile Polska SA. Penetracja usługami telefonii ruchomej wyniosła 157% (wzrost o 8,3 p. proc. w stosunku do 2021 roku). Istotnym i wyjątkowym czynnikiem mającym wpływ na zwiększenie penetracji usługami telefonii mobilnej w 2022 roku był bardzo duży napływ uchodźców z Ukrainy po wybuchu wojny. Liczba kart SIM wzrosła o 2,0 mln sztuk rok do roku, osiągając poziom 52,6 mln. W Małopolsce 98,7% gospodarstw domowych było wyposażonych w telefony komórkowe.

Po ogromnym wzroście łącznego czasu trwania połączeń wychodzących w 2020 roku, w 2021 roku trend ten zmaleł o 1,3%, a w 2022 roku o kolejne 5,1%. Użytkownicy telefonii ruchomej wykonali połączenia o łącznym czasie trwania 115,97 mld min. Statystycznie na każdego mieszkańca Polski przypadało 3066 min w ciągu roku, co było wartością mniejszą o 144 min niż w 2021 roku. Przeciętny Polak w miesiącu spędził średnio 4,26 godz. na rozmowach telefonicznych. Postępuje spadek zainteresowania usługą wysyłania wiadomości SMS. W 2022 roku wysłano łącznie około 38,30 mld SMS-ów, czyli o 4,1% mniej niż rok wcześniej. W ubiegłym roku statystycznie każdy Polak wysłał 84 SMS-y w miesiącu, o 3 SMS-y mniej niż w 2021 roku. Stopniowo usługa tradycyjnych wiadomości SMS jest zastępowana wiadomościami wysyłanymi przy użyciu komunikatorów lub serwisów internetowych. W 2022 roku utrzymał się trend wzrostowy liczby użytkowników kart SIM M2M (*machine to machine*), a ich liczba zwiększyła się o 0,7 p. proc. i osiągnęła poziom 6,69 mln sztuk. Karty te stanowiły 11,3% wszystkich kart (59,28 mln).

Urząd Komunikacji Elektronicznej opublikował wyniki badania konsumenckiego *Analiza funkcjonowania rynku usług telekomunikacyjnych w Polsce oraz ocena*

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu *Analiza funkcjonowania rynku usług telekomunikacyjnych w Polsce oraz ocena preferencji konsumentów. 2022 rok. Badanie dzieci i rodziców* znajduje się na stronie <https://www.uke.gov.pl/akt/badanie-konsumentckie-dzieci-i-rodzicow-przeprowadzone-w-2022-roku,466.html>

preferencji konsumentów. 2022 rok. Badanie dzieci i rodziców, z którego wynika, że dzieci zwykle zaczynają korzystać z telefonu komórkowego w wieku 7–10 lat (7–8 lat 38,3%, 9–10 lat 41,4%), ale aż 23,1% dzieci mówiło, że zaczęło korzystać z sieci, mając 5–6 lat. Podobnie jak z telefonu większość dzieci korzysta z Internetu poza edukacją online (91,3%). Dzieci najwięcej czasu spędzają w Internecie, oglądając filmiki na YouTube, grając w gry, przeglądając strony internetowe oraz korzystając z komunikatorów i portali społecznościowych. Wśród zagrożeń i niebezpiecznych zachowań czyhających w Internecie na dziecko, rodzice zaliczają: możliwość doświadczenia cyberprzemocy, stanie się ofiarą oszustwa i kontakt z nieznanymi ukrywającymi prawdziwą tożsamość (64,1%, 50,4%, 35,5%). Większość rodziców (86,8%) chociaż raz rozmawiała z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w sieci, a kontrolę rodzicielską polegającą na ustalaniu zasad korzystania z sieci stosowało 77,2% badanych.

Ukazał się niepokojący raport o zdrowiu psychicznym dzieci i młodzieży. Internet nie pomaga w budowaniu i utrzymaniu zdrowia psychicznego. Z raportu *Młode głowy. Otwarcie o zdrowiu psychicznym* wyłania się obraz dzieci i młodzieży przepełniony samotnością, skrajnie niską samooceną i niskim poczuciem sprawczości. Co trzeci badany czuje się samotny, nie ma chęci do życia i ma podejrzenie depresji, a co drugi ma skrajnie niską samoocenę. Połowa uczniów w ciągu ostatniego miesiąca doświadczyła hejtu w sieci, a 1/3 silnie odczuwa FOMO, czyli obawę, że coś istotnego umknie, kiedy nie będą online.

Według badania konsumenckiego klientów indywidualnych w 2022 roku, zrealizowanego przez UKE, badani najczęściej wybierali usługi telefonii komórkowej (97,2%), w przeważającej większości za pomocą smartfona. Spośród jej użytkowników aż 92,7% korzystało z Internetu, a 74% znało wielkość swojego pakietu danych internetowych. Najczęściej wybieraną przez nich ofertą telefonii komórkowej jest abonament (3/4 badanych). Z usług telewizyjnych korzystało 87,5% badanych. Najpopularniejszym rodzajem były streaming video (41,7%), a po nim naziemna telewizja cyfrowa (DVB-T2, 33,2%). Niemal co trzeci respondent korzystał z usług wiązanych, głównie w pakietach dwóch (43,3%) i trzech usług (37,5%). W skład pakietów wchodziły najczęściej najpopularniejsze na rynku usługi telekomunikacyjne – telefonia komórkowa, telewizja i Internet.

4. Trendy w obszarze ICT

Pojawiające się od kilku lat trendy, w dużej mierze stały się już rzeczywistością. Następuje ich rozwój i większa specjalizacja, a wraz z upływem czasu, pandemią i zmieniającą się rzeczywistością ewoluują w stronę jak najbardziej użyteczną i przyjazną dla użytkowników, znajdując wielokrotnie nowe, nieoczywiste pola wykorzystania.

W raporcie firmy Deloitte *Trendy technologiczne 2023* zwraca się uwagę na rozwój metaverse, podkreślając, że firmy coraz częściej budują modele biznesowe wokół możliwości zapewnianych przez nieograniczoną i wirtualną rzeczywistość. Wszechświat Internetu może stać się dla firm kolejnym ciekawym miejscem interakcji z klientami. Kolejne rozważania toczą się wokół większego wykorzystania sztucznej inteligencji (AI) i budowania zaufania do tego narzędzia. Ważne jest także znalezienie przez przedsiębiorstwa rozwiązania pozwalającego na optymalizację dostępu do wielu platform chmurowych do wspólnych usług za pomocą pojedynczego panelu kontroli. Nadzieją jest tu koncepcja multicloud. W kontekście zatrudniania pracowników coraz ważniejsze staje się pozyskanie

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie Fundacji UNaweza na stronach portalu Wirtualnemedi.pl, <https://www.wirtualnemedi.pl/artukul/dzieci-mlodziej-zdrowie-psychiczne-raport-mlode-glowy-jakie-wyniki-martyna-wojciechowska>

— więcej informacji

Więcej informacji o *Badanie konsumenckie 2022 – klienci indywidualni* na stronie <https://www.uke.gov.pl/akt/badanie-konsumenckie-klientow-indywidualnych-przeprowadzone-w-2022-roku,470.html>

— więcej informacji

Więcej o raporcie Deloitte *Trendy technologiczne 2023* na stronie <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/technology/articles/trendy-technologiczne-tech-trends-raport.html>

profesjonalistów posiadających nie tylko umiejętności IT, lecz także zdolności interpersonalne oraz zapewnienie im atrakcyjnych warunków do elastycznego rozwoju w obszarze nowych technologii wewnątrz organizacji. Kolejnym zjawiskiem są zdecentralizowane architektury i ekosystemy. Następuje rozwój systemów działających na podstawie technologii blockchain. Blockchain wykorzystywany jest w aplikacjach, modelach biznesowych, architekturze IT, systemach, łańcuchach dostaw, cyberbezpieczeństwie. Zauważalny jest także trend modernizacji przestarzałych systemów przez połączenie z nowszymi technologiami. Technologia mainframe pozwala organizacjom rozszerzyć możliwości starych systemów i wykorzystać sprawdzone funkcjonalności w połączeniu z elastycznością i możliwościami nowych technologii.

Wśród 10 trendów technologicznych na 2023 rok prognozowanych przez firmę analityczno-badawczą Gartner znalazły się także m.in. metaverse i AI. Zwrócono uwagę na przyspieszenie rozwoju adaptacyjnych systemów AI,

dzięki czemu aplikacje AI wykorzystują informacje zwrotne w czasie rzeczywistym, aby na bieżąco aktualizować swoją wiedzę i umiejętności oraz dostosowywać cele. Eksperti ostrzegają, że wiele organizacji nie jest dobrze przygotowanych do zarządzania ryzykiem AI. Następnym trendem to bezprzewodowość. Żadna osobna technologia nie będzie dominować, a przedsiębiorstwa będą korzystać z różnych rozwiązań bezprzewodowych, nawet pięciu lub więcej jednocześnie (4G, 5G, LTE, WIFI 5, 6, 7). Eksperti Gartnera twierdzą, że organizacje będą coraz częściej korzystać z nowego rodzaju platformy, która łączy w sobie cechy wielu aplikacji i usług w jednym ekosystemie – superaplikacji. Wzrasta także wykorzystanie

branżowych platform chmurowych oferujących połączenie oprogramowania jako usługi, platformy jako usługi oraz infrastruktury jako usługi, które zapewniają możliwości wspierania konkretnych przypadków użycia w branży. Coraz bardziej istotną staje się obserwowalność stosowana, która jest najpotężniejszym źródłem podejmowania decyzji. Oparta jest na danych zebranych z infrastruktury, aplikacji i operacji przedsiębiorstwa. Stawia się także na budowę cyfrowego systemu odpornościowego, aby ograniczyć ryzyko i zapewnić stabilność systemów. Szczególny nacisk eksperci Gartnera kładą na zrównoważony rozwój, który wykracza poza wszystkie strategiczne trendy technologiczne na rok 2023. Należy więcej inwestować w innowacyjne rozwiązania, które zaspokoją potrzeby środowiskowe, społeczne i związane z zarządzaniem, aby osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju. Potrzebne są technologie, które zwiększają efektywność energetyczną i materiałową usług IT oraz umożliwiają zrównoważony rozwój przed-

siębiorstwa. Aktualnie pozostaje nadal bezpieczeństwo cyfrowe. Gartner przewiduje, że przez najbliższe dwa lata jednym najważniejszych zagadnień dla firm będzie stworzenie siatki bezpieczeństwa (*cybersecurity mesh*), która pozwoli zapewnić bezpieczeństwo danych i kontrolę dostępu niezależnie od tego, czy pracownicy będą korzystać z domowych łącz internetowych i komputerów, czy też ze sprzętu i sieci w siedzibie firmy. Pozwoli to m.in. zredukować straty finansowe wynikające np. z wycieków danych czy nieodpowiedniego zarządzania kontrolą dostępu aż o 90%.

Na stronach portalu bezprawnik.pl zaprezentowano trendy na rynku pracy w IT, które dyktowane będzie przez prawo. W 2023 roku wchodzi w życie rozporządzenia unijne, które wpłyną na branżę IT. Zmiany skupią się przede wszystkim na zwiększaniu bezpieczeństwa użytkowników i konsumentów. Przepisy zmierzają w kierunku doprecyzowania zakresu ochrony oraz możliwości wykorzystywania danych.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie firmy Gartner w magazynie Computerworld na stronach <https://www.computerworld.pl/news/10-trendow-technologicznych-na-2023-r-prognoza-Gartnera,441848.html> oraz <https://www.money.pl/gospodarka/7-trendow-cyfrowej-transformacji-na-co-beda-stawiac-firmy-w-2023-roku-6874968214276896a.html>

— więcej informacji

Więcej informacji o trendach na rynku pracy w IT na stronie <https://bezprawnik.pl/zmiany-w-prawie-nowych-technologii-2023/>

Informacja przestrzenna

Opracowanie: Joanna Wielgus, Sylwia Żmuda

— podsumowanie

W 2022 r. Geoportal MIIP wzbogacił się o kolejne serwisy tematyczne: Rewitalizacja, Obszary wypasowe, Gminna infrastruktura rowerowa oraz mapy związane z wydarzeniami odbywającymi się w Małopolsce, m.in. Juromania, Małopolska Noc Naukowców, Małopolski Festiwal Smaków.

1. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej

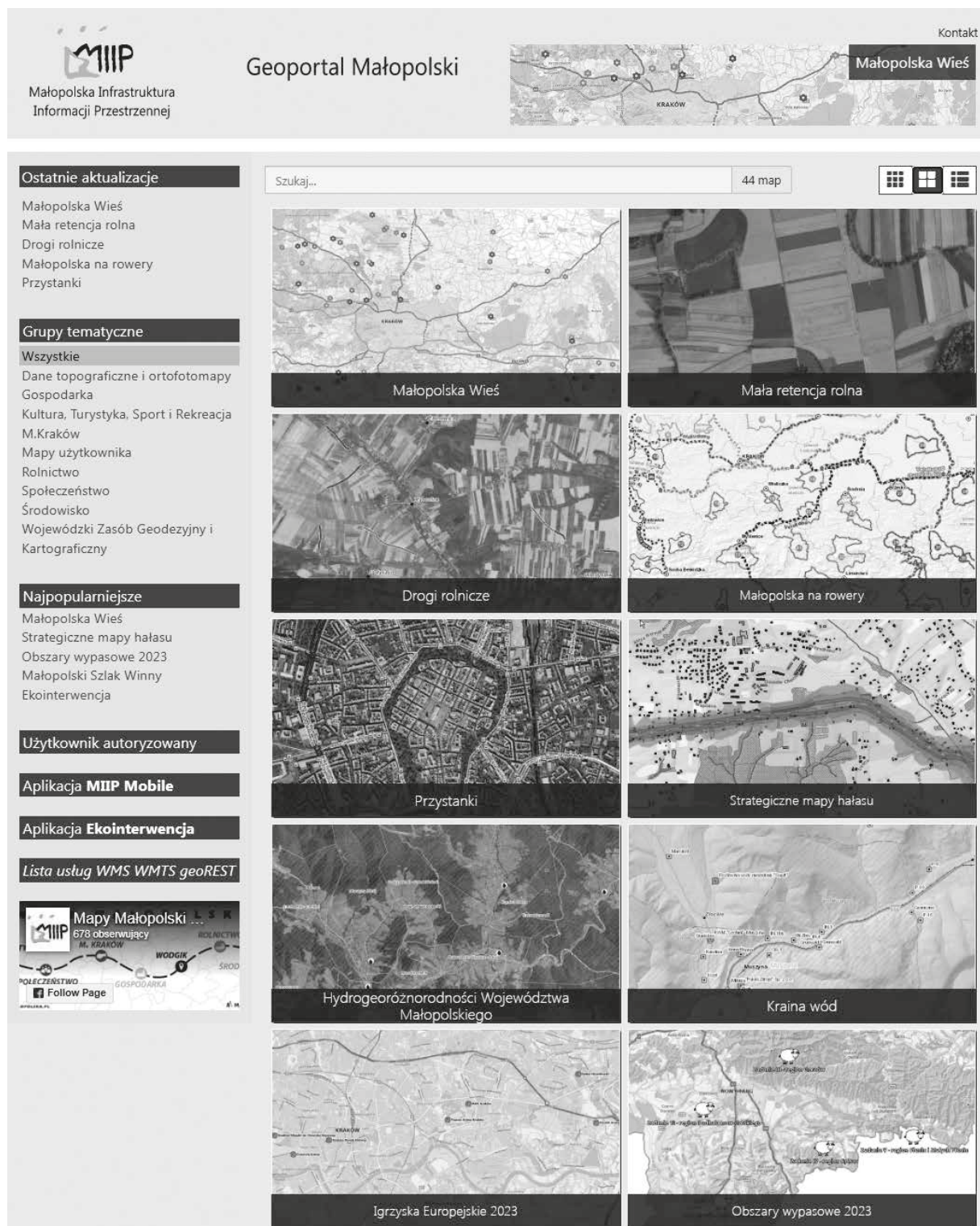
Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej (MIIP) jest regionalnym geoportalem prezentującym mapowe opracowania topograficzne i tematyczne z obszaru województwa, tworzone zarówno przez administrację publiczną, jak i inne podmioty.

Geoportal umożliwia użytkownikom przeglądanie, wyszukiwanie i pobieranie danych przestrzennych zgodnie z wymogami Dyrektywy INSPIRE Unii Europejskiej. Dzięki odpowiedniemu zaprojektowaniu architektury systemu samorządy oraz inne jednostki z regionu Małopolski mogą się do niego włączać i realizować zapisy ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej.

Największą wartością systemu jest różnorodność tematyczna prezentowanych informacji przestrzennych opublikowanych w 44 kompozycjach mapowych skategoryzowanych wg grup: Gospodarka, Społeczeństwo, Turystyka, Sport i Rekreacja, Rolnictwo, Środowisko, Dane topograficzne i ortofotomapy, Miasto Kraków, Mapy użytkownika oraz Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny. Szybki i intuicyjny dostęp do kompozycji mapowych zapewnia strona startowa systemu, na której użytkownik może także zapoznać się ze szczegółowym opisem kompozycji oraz stanem ich aktualności. Na system składają się również liczne niepubliczne usługi mapowe tworzone na wewnętrzne potrzeby UMWM.

Prowadzony monitoring i analiza statystyk internetowych MIIP umożliwiają poznanie potrzeb użytkowników i wprowadzanie zmian zwiększających funkcjonalność i wydajność systemu MIIP. Wspomniane działania w połączeniu z publikacją danych tematycznych, które dotyczą aktualnych problemów i potrzeb mieszkańców Małopolski, przekładają się na wzrost zainteresowania informacją przestrzenną i zwiększenie jej zastosowania – od realizacji zadań samorządu, tj. wydawanie decyzji administracyjnych, konsultacje społeczne, informowanie o działaniach marszałka związanych z przestrzenią, promocję regionu, przedstawienie możliwości inwestycyjnych, aż po zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie środowiska i jego zanieczyszczenia. Szczególnym zainteresowaniem wśród użytkowników systemu cieszą się kompozycje mapowe z zakresu turystyki, dlatego dane te podlegają nieustannej aktualizacji i rozbudowie o nowe elementy. Mapy tworzone w ramach infrastruktury MIIP umieszczane są na stronach tematycznych portalu Województwa Małopolskiego oraz zewnętrznych stronach tematycznych naszych partnerów.

Rysunek 1. Strona startowa geoportalu MIIP

Źródło: <https://miip.geomalopolska.pl>

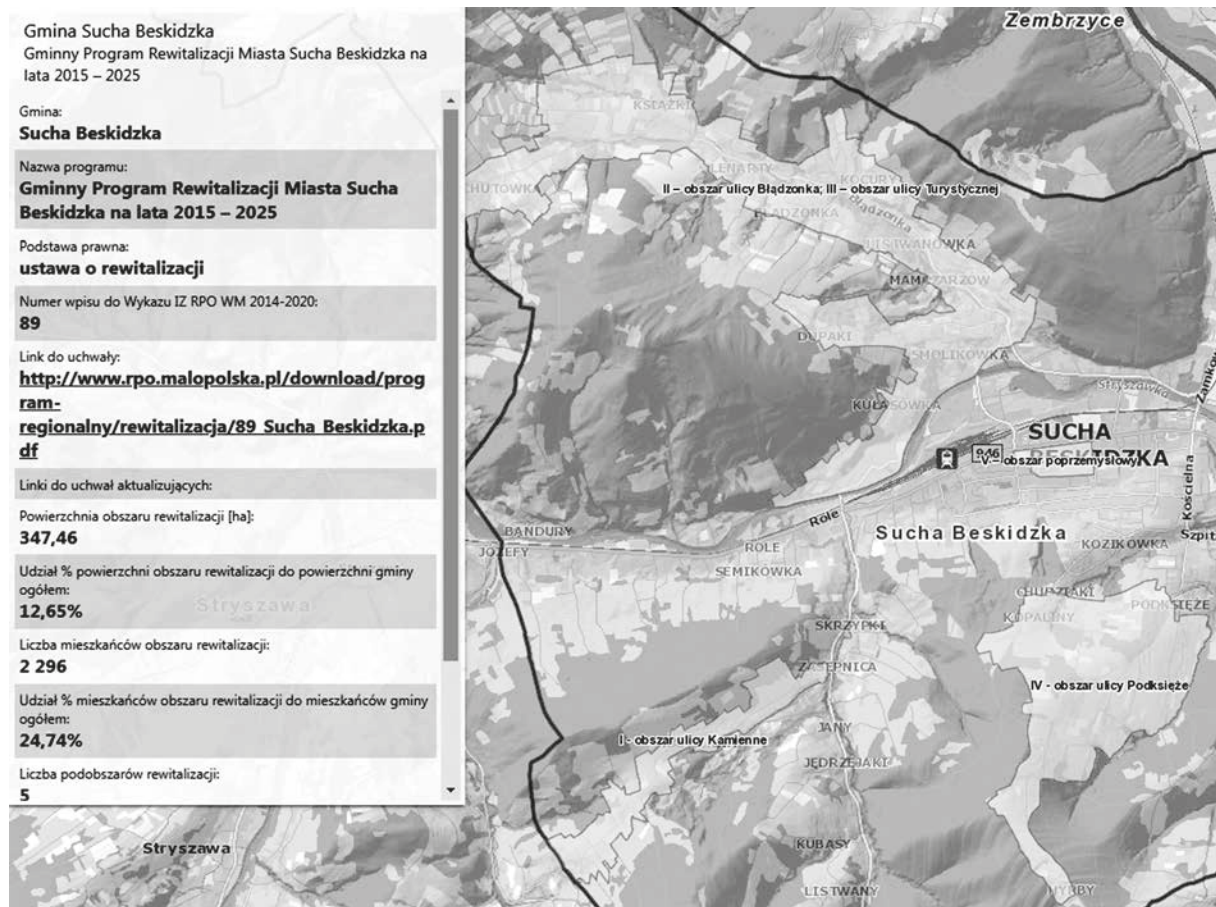
W 2022 r. Geoportal MIIP wzbogacił się o kolejne nowe serwisy tematyczne: Rewitalizacja, Obszary wypasowe, Gminna infrastruktura rowerowa oraz mapy związane z wydarzeniami odbywającymi się w Małopolsce, m.in. Juromania, Małopolska Noc Naukowców, Małopolski Festiwal Smaków.

Kompozycja *Rewitalizacja* dotyczy gmin, które znajdują się w Wykazie programów rewitalizacji gmin z obszaru województwa małopolskiego, prowadzonym przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym (140 gmin posiadających gminne programy rewitalizacji oraz 4 gminy z lokalnymi programami rewitalizacji). Na mapie prezentowane są obszary i podobszary rewitalizacji oraz gminy z programami rewitalizacji wraz z szerokim zakresem informacyjnym dostępnym w identyfikacji obiektów (m.in. nazwy programów rewitalizacji, podstawy prawne, numery wpisów do IZRPO, linki do uchwał wyznaczających programy rewitalizacji, powierzchnie obszarów rewitalizacji i ich liczba ludności, liczba podobszarów oraz daty rozpoczęcia i zakończenia programu rewitalizacji).

Do kompozycji mapowej *Małopolska na rowery* dodano infrastrukturę rowerową wybudowaną przez gminy lub powiaty według podziału na: droga dla rowerów, droga dla pieszych i rowerów, pas ruchu dla rowerów, kontrapas, kontraruch rowerowy, inna trasa rowerowa oraz odcinki łącznikowe w ruchu ogólnym. Określono również rodzaj nawierzchni: asfalt, beton, kostka, szuter, drewno, nawierzchnia syntetyczna oraz inne. Mapa będzie rozbudowywana o kolejne gminy i nowe funkcjonalności. Dane pozyskane zostały w wyniku współpracy z jednostkami zarządzającymi infrastrukturą. Są to kolejne atrakcyjne informacje przestrzenne wzbogacające kompozycję mapową *Małopolska na rowery*, na której widnieją już liczne dane z zakresu turystyki rowerowej, takie jak szlaki i trasy rowerowe, atrakcje turystyczne oraz tzw. Miejsca Przyjazne Rowerzystom.

Wykonano również liczne aktualizacje serwisów zawierających: stacje narciarskie wraz z wyciągami, trasy narciarstwa biegowego, drogi rolnicze, boiska sportowe oraz miasteczka ruchu drogowego, sołectwa nagrodzone w konkursie *Małopolska Wieś 2022*, produkty tradycyjne, gospodarkę odpadami, obiekty dofinansowane w konkursach „Małopolska Pamięta” oraz „Kapliczki Małopolski”, Program ochrony powietrza, ochrona przyrody oraz obszary górnicze i złoża.

Rysunek 2. Kompozycja mapowa *Rewitalizacja*

Źródło: <https://miip.geomalopolska.pl/iMapLite/app/rewitalizacja/program.html>

2. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny

Zasób geodezyjny i kartograficzny służy gospodarce narodowej, obronności państwa, ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego, nauce, kulturze, ochronie przyrody i potrzebom obywateli. Państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny jest gromadzony w ośrodkach dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej. W jego wojewódzkiej części, prowadzonej przez marszałka województwa, są gromadzone zbiory danych, utworzone na podstawie tych zbiorów opracowania kartograficzne, rejestry, wykazy i zestawienia oraz dokumentacja zawierająca wyniki prac geodezyjnych lub kartograficznych, a także dokumenty utworzone w wyniku realizacji tych prac.

Materiały wojewódzkiego zasobu geodezyjnego i kartograficznego to m.in.:

- › Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k);
- › Mapy topograficzne (standardowe opracowania kartograficzne) w skali 1:10 000;
- › Pozostałe mapy topograficzne (niestandardowe) w skalach: 1:10 000, 1:25 000, 1:50 000, 1:100 000;
- › Mapy tematyczne:
 - mapy sozologiczne,
 - mapy hydrograficzne,
 - mapy glebowo-rolnicze.

Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k) to wektorowa baza zawierająca lokalizację przestrzenną obiektów topograficznych oraz ich charakterystykę opisową. Obiekty w bazie są gromadzone w podziale na następujące kategorie:

- › sieć wodna, np. rzeki,
- › sieć komunikacyjna, np. drogi, ścieżki,
- › sieć uzbrojenia terenu, np. linie energetyczne,
- › pokrycie terenu, np. lasy, grunty orne,
- › budynki, budowle i urządzenia, np. budynki, mosty,
- › kompleksy użytkowania terenu, np. kompleks sportowo-rekreacyjny,
- › jednostki podziału terytorialnego, np. granice powiatów,
- › tereny chronione, np. parki narodowe,
- › obiekty inne, np. przystanki, kapliczki.

Baza danych BDOT10k prowadzona jest zgodnie z określonym w przepisach prawa pojęciowym modelem danych, a szczegółowość odwzorowania obiektów w niej zawartych odpowiada mapie topograficznej w skali 1:10 000. Udostępnienie bazy BDOT10k jest bezpłatne i nie wymaga złożenia wniosku. Równocześnie istnieje możliwość wizualizacji danych pobranych w formacie GML w oprogramowaniu Open Source (QGIS) za pomocą wtyczki zaprojektowanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii „BDOT10k_GML_SHP”.

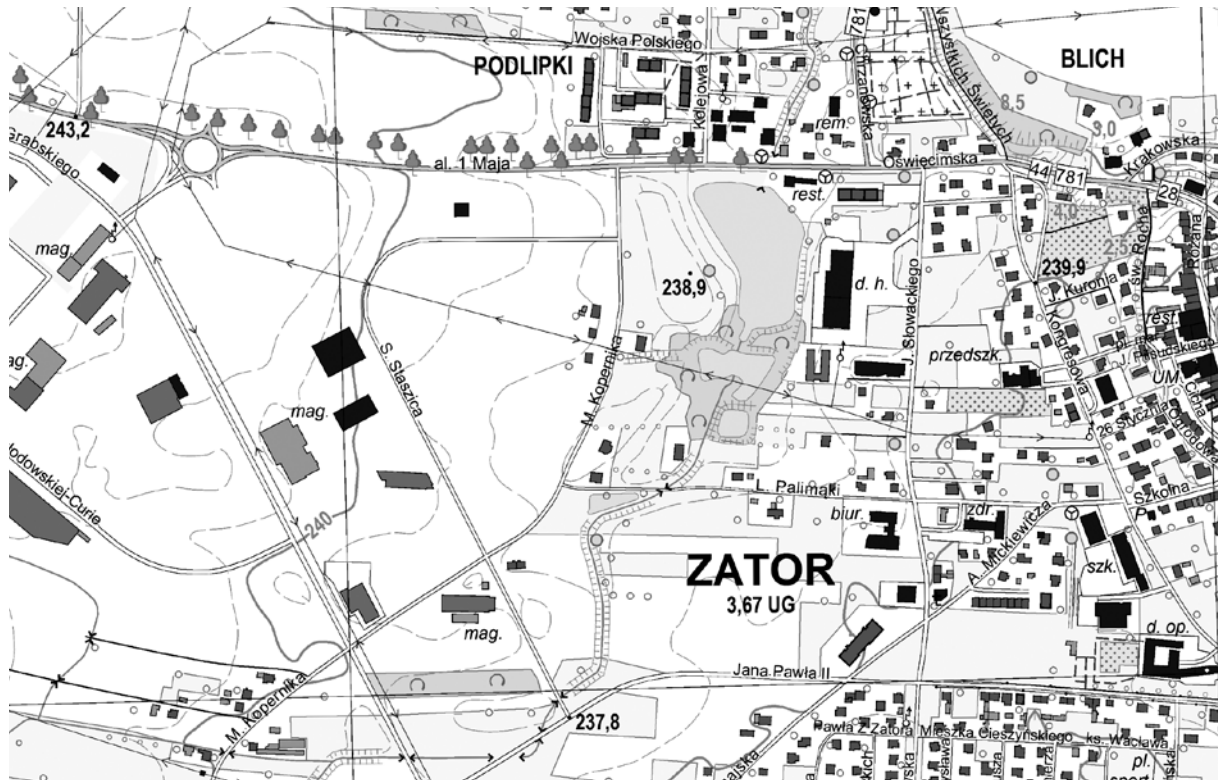
Przykład wizualizacji treści bazy danych BDOT10k przedstawiony został na rysunku 3.

Bazę BDOT10k wykorzystuje się jako źródło danych referencyjnych m.in. w obszarze działania związanym z planowaniem przestrzennym, odnawialnymi źródłami energii, zarządzaniem kryzysowym, turystyką (opracowanie map turystycznych i planów miast). Wykorzystując techniki analityczne GIS, można wykonać dowolne analizy przestrzenne na danych zawartych w bazie (np. badanie zależności topologicznych: nakładanie się obiektów, przecięcie, przyleganie, znajdowanie optymalnej drogi lub najlepszej lokalizacji planowanego obiektu).

Standardowe Opracowanie Kartograficzne w skali 1:10 000, czyli mapa topograficzna w skali 1:10 000 przedstawia elementy środowiska geograficznego zawarte w bazie BDOT10k, uzupełnione o rzeźbę terenu i urzędowe nazwy geograficzne. Mapa ta jest dostępna zarówno w wersji cyfrowej (rastrowej lub wektorowej), jak i analogowej (wydruk papierowy). Wykorzystywana jest w podobnych celach jak baza BDOT10k.

Liczba wszystkich opracowanych arkuszy dla województwa małopolskiego to 817, z czego w roku 2022 zaktualizowano 31 arkuszy mapy topograficznej.

Rysunek 3. Przykład wizualizacji treści bazy danych BDOT10k

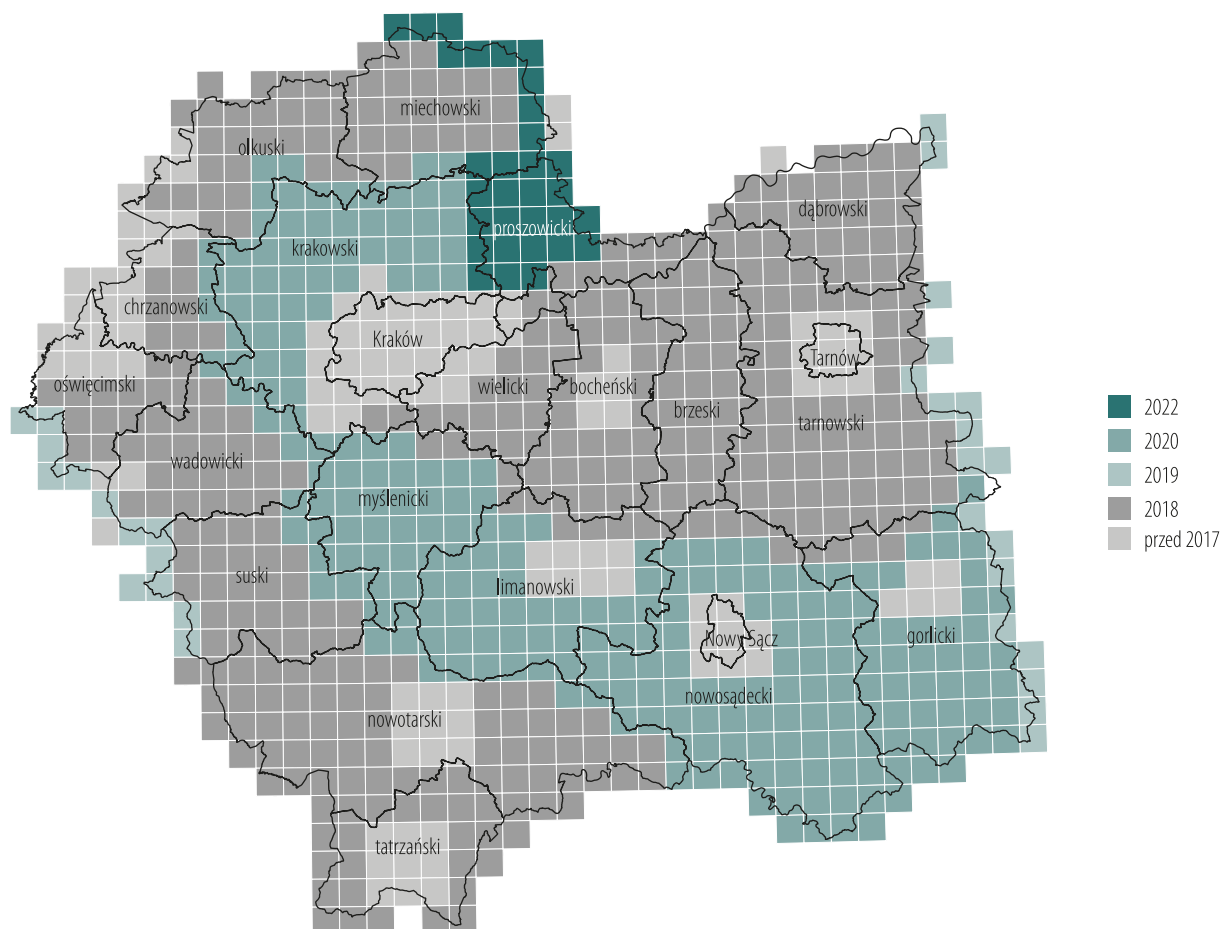
Źródło: Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej.

Mapa 31. Stan aktualności Bazy Danych Obiektów Topograficznych BDOT10k

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 32. Stan aktualności opracowania map topograficznych w skali 1:10 000

Źródło: opracowanie własne.

Materiały zgromadzone w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym udostępniane są odpłatnie na podstawie wniosku na zasadach określonych w ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne. Nie dotyczy to bazy BDOT10k, którą w celu dowolnego wykorzystania można nieodpłatnie pobrać ze strony internetowej <https://www.malopolska.pl/WODGiK-Krakow>.

Materiały zasobu, które mają postać elektroniczną, mogą być nieodpłatnie pozyskane na podstawie wniosku o udostępnienie materiałów wojewódzkiego zasobu geodezyjnego i kartograficznego:

- › na cele edukacyjne jednostkom organizacyjnym wchodzącym w skład systemu oświaty, uczelniom, podmiotom pożytku publicznego,
- › w celu prowadzenia badań naukowych / prac rozwojowych,
- › w celu realizacji ustawowych zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego – służbom specjalnym,
- › w celu realizacji zadań w zakresie obronności państwa – Ministrowi Obrony Narodowej.

Istnieje również możliwość nieodpłatnego pozyskania przez podmioty realizujące zadania publiczne (czyli głównie urzędy państwowe i samorządowe) danych w postaci elektronicznej na podstawie wniosku o udostępnienie danych z rejestru publicznego.

W regionalnym geoportalu MIIP dostępna jest grupa tematyczna o nazwie Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny, w ramach której prezentowane są kompozycje mapowe umożliwiające zapoznanie się z danymi i materiałami zgromadzonymi w zasobie, w tym z bazą danych BDOT10k. Szczegółowe informacje dotyczące BDOT10k oraz innych materiałów zgromadzonych w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym można uzyskać w Wojewódzkim Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Krakowie.

ANEKS

Tabela 1. Pozycja Małopolski na tle kraju i wybranych województw

Wyszczególnienie	Województwa										Lokata			
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2012	2014	2016	2018	2020	2021	2022		
Ludność w tys.	37 766,3	3 429	3 493,6	2 888	2 358,3	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.		
Gęstość zaludnienia na km ²	121	226	117	145	129	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.		
Wskaźnik urbanizacji (%)	59,6	47,8	53,3	67,5	62,6	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.		
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-3,8	-1,4	-2,2	-4,6	-1,9	3.	3.	2ex.	2.	2.	2.	1.		
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	0,1	1,2	0,4	1,2	1,7	2.	2ex.	3	3.	4.	3.	3ex.		
Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku (%)	5,2	4,5	2,9	4,5	4,6	4.	4.	3	3.	4.	3.	5ex.		
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan w grudniu 2022 r.)	18	16	16	9	16	5.	10.	7.	6ex.	8ex.	8ex.	4ex.		
Przemysł														
> produkcja sprzedana w mln zł	2 477 893,2	174 385,6	264 787,5	235 076,5	139 813,6	6.	6.	5.	5.	5.	5.	5.		
> dynamika produkcji	110,2	105,9	106,1	111,7	95,4	6.	15.	11.	4.	11.	3.	15.		
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	101,4	102,1	101,5	100,7	102,0	8ex.	9.	8ex.	9.	6.	4ex.	3ex.		
Budownictwo														
> produkcja sprzedana w mln zł	392 586,8	35 208,7	45 288,6	23 570,6	28 393,9	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.		
> dynamika produkcji	129,8	118,7	127,3	135,3	131,5	13.	8.	9.	3.	3.	10.	15.		
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	102,2	98,4	101,9	103,5	107,0	12.	5.	5.	6.	5ex.	14.	16.		
Mieszkania oddane do użytkowania	238 584	23 844	25 751	22 227	20 613	3.	2.	2.	4.	3.	4.	3.		
Przeciętna pow. użytkowa mieszkania na 1 osobę w m ²	31,1	31,0	31,7	31,7	30,1	10.	8.	9.	9.	9.	8.	8.		
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców	43,5	39,6	39,0	46,3	33,2	14.	14.	14.	13.	14.	14.	13.		
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	4 995 042	463 034	491 160	427 198	344 569	4.	4.	4.	5.	4	4.	4.		
> w tym spółki prawa handlowego	631 670	54 800	61 767	53 504	37 005	5.	5.	5.	5.	5.	4.	4.		
> z tego z udziałem kapitału zagranicznego	85 475	6 671	6 224	6 963	3 618	7.	6.	5.	4.	3.	3.	3.		
Powierzchnia użytków rolnych w powierzchni ogółem (w %)**	59,8	60,0	64,4	59,3	49,9	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.		
Plony zbóż podstawowych z 1 ha w dt	46,6	46,5	48,5	49,2	48,5	10.	12.	9.	6.	12.	11.	9.		
Plony ziemniaków z 1 ha w dt	307,5	329,7	314,8	260,1	319,8	12.	14.	15.	10.	12.	8.	3.		

Wyszczególnienie	Województwa							Lokata				
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2012	2014	2016	2018	2020	2021	2022
Bydło na 100 ha użytków rolnych w szt.	43,1	28,3	66,8	11,9	30,6	8.	9.	9.	9.	8.	8.	10.
Trzoda chlewna na 100 ha użytków rolnych w szt.	64,4	16,6	193,3	18,6	97,9	11.	12.	13.	14.	14.	13.	13.
Miejsca noclegowe w bazie noclegowej turystyki	779 938	97 854	40 140	72 478	110 933,0	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochody budżetów gmin w mln zł	171 813,5	15 525,4	18 095,6	13 666,9	10 685,5	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	149 216,8	12 118,7	11 027,2	11 500,1	9 905,8	4.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochody budżetów województw w mln zł	24 642,7	2 140,0	2 111,0	1 674,1	1 302,8	4.	6.	5.	3.	2.	3.	2.
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	37 675,8	5 411,4	2 327,5	3 070,4	2 891,2	2.	2.	2.	2.	2.	2.	bd
Produkt krajowy brutto w mln zł*	2 623 948	215 621	258 784	221 041	157 486	5.	5.	5.	5.	5.	5.	bd
> na 1 mieszkańca w zł*	69 069	62 842	73 888	76 186	66 793	8.	7.	7.	7.	7.	7.	bd

* dane za 2021 r.

** na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

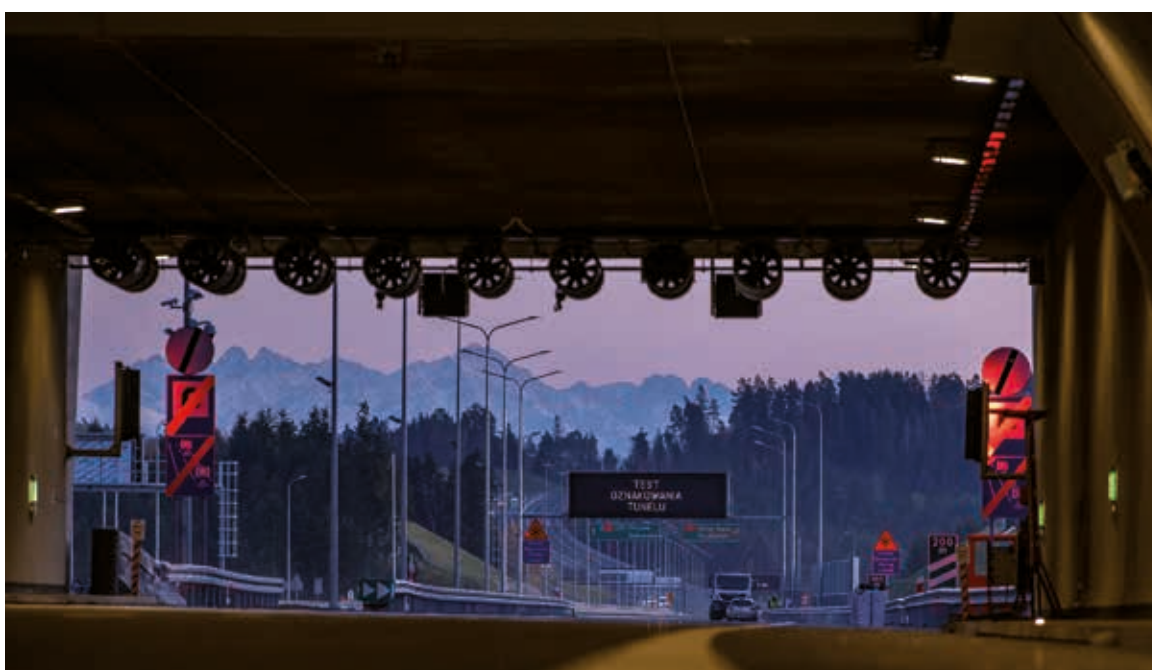
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wybrane projekty, których realizacja zakończyła się w 2022 roku, współfinansowane z funduszy europejskich

- Budowa tunelu pod górą Luboń Mały, w ciągu drogi ekspresowej S7 Lubień–Rabka-Zdrój

Fot. Krzysztof Nalewajko/GDDKiA

Fot. Krzysztof Nalewajko/GDDKiA

— Budowa linii tramwajowej wzdłuż Trasy Łagiewnickiej

Fot. Trasa Łagiewnicka SA w Krakowie

Fot. Trasa Łagiewnicka SA w Krakowie

— Budowa obwodnicy Tuchowa

Fot. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie

— Budowa obwodnicy Zatora i Podolsza

Fot. Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie

Budowa i wyposażenie zaplecza technicznego do obsługi taboru kolejowego

Fot. Michał Stawowiak

Fot. Michał Stawowiak

VeloKrynica – budowa uzdrowiskowej trasy turystyczno-rekreacyjnej w Krynicy-Zdroju

Fot. Michał Stawowiak

Fot. Michał Stawowiak

**Rewitalizacja i zagospodarowanie otoczenia
zbiorników wodnych powyrobiskowych w gminie Kłaj**

Fot. Dariusz Dorman

Fot. Dariusz Dorman

Zagospodarowanie otoczenia Zbiornika Dobczyckiego w Dobczycach – etap III

Fot. Michał Stawowiak

Fot. Michał Stawowiak

Rewitalizacja Fortu 52 Borek w Krakowie

Fot. Dariusz Dorman

Fot. Dariusz Dorman

Rewitalizacja zespołu dworsko-pałacowego w Sieciechowicach

Fot. Michał Stawowiak

Fot. Michał Stawowiak

Nowe Przestrzenie Zdarzeń w Tarnowie

Fot. Michał Stawowiak

Pasaż Odkryć w Tarnowie

Fot. Michał Stawowiak

— Rewaloryzacja i modernizacja zabytkowych budynków Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem

Fot. Paweł Murzyn

Fot. Sławomir Szostak

— Budynek Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Krzeszowicach

Fot. Dariusz Dorman

Fot. Dariusz Dorman

— **Modernizacja i rozbudowa Centrum Kultury i Sztuki
im. Ady Sari w Starym Sączu**

Fot. Dariusz Dorman

Fot. Dariusz Dorman

Przestrzeń czasu wolnego w mieście Proszowice – obszar kultury

Fot. Michał Stawowiak

Fot. Michał Stawowiak

**Rewitalizacja centrum miasta
– „Rynek OD-NOWA” (Bochnia)**

Fot. Dariusz Dorman

Fot. Dariusz Dorman

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Rozwoju Regionu
ul. Wielicka 72A, 30-552 Kraków